กะเทยบันทึก: "รื้อ" ความหมายและตัวตนจากจดหมายเหตุส่วนบุคคลและเรื่องเล่า

โดย

นายชนาธิป สุวรรณานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(สตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา)
วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Ref. code: 25635924030041NCT

กะเทยบันทึก: "รื้อ" ความหมายและตัวตนจากจดหมายเหตุส่วนบุคคลและเรื่องเล่า

โดย

นายชนาธิป สุวรรณานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(สตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา)
วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Ref. code: 25635924030041NCT

A KATHOEY'S RECORD: EXPORING THE DEFINITION AND SELF THROUGH PERSONAL ARCHIVES AND NARRATIVES

BY

MR. CHANATHIP SUWANNANON

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF ARTS (WOMEN, GENDER AND SEXUALITY STUDIES)
COLLEGE OF INTERDISCIPLINARY STUDIES
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2020

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

Ref. code: 25635924030041NCT

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วิทยาลัยสหวิทยาการ

วิทยานิพนธ์

ของ

นายชนาธิป สุวรรณานนท์

เรื่อง

กะเทยบันทึก: "รื้อ" ความหมายและตัวตนจากจดหมายเหตุส่วนบุคคลและเรื่องเล่า

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา)

เมื่อ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2564

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎารัตน์ วัฒนสุวรรณ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ _____
(รองศาสตราจารย์ ดร.สินิทธ์ สิทธิรักษ์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(รองศาสตราจารย์ ดร.นัทธนัย ประสานนาม)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จเร สิงหโกวินท์)

คณบดี _____
(รองศาสตราจารย์ ดร.สายฝน สุเอียนทรเมธี)

Ref. code: 25635924030041NCT

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กะเทยบันทึก: "รื้อ" ความหมายและตัวตนจากจดหมายเหตุส่วนบุคคลและเรื่องเล่า
ชื่อผู้เขียน	นายชนาธิป สุวรรณานนท์
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.สินิทธ์ สิทธิรักษ์
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

"งานเขียน" แนวเรื่องเล่าและอัตชีวประวัติของกะเทยรวมทั้งงานวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ การนิยามตัวตน และวิถีชีวิตของกะเทยในแวดวงสังคมศาสตร์มีเผยแพร่ออกมาจำนวนไม่น้อยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ.2540-2560) แต่กระนั้นก็ตามการยกระดับการเล่า "เรื่องของตัวเอง" ไปสู่ทิศทาง "เขียนตัวตน ขับเคลื่อนความรู้" ตามแนวคิด ทฤษฎี "คนข้ามเพศสถานะศึกษา" (Stryker, 2006; Stone, 2006; Prosser, 1997) ที่ให้ความสำคัญกับการเขียนในฐานะเครื่องมือการวิพากษ์ความรุนแรงเชิงความรู้ (epistemic violence) และการเชื่อมต่อตัวตนเข้ากับกระบวนการสร้างความรู้ ผ่าน "การเล่าใหม่" (re-narration) แทบจะไม่เคยปรากฏมาก่อนในวงวิชาการไทย วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงเป็นความพยายามของฉันทั้งในฐานะ "กะเทย" และ "ผู้วิจัย" ที่จะริเริ่มนำกรอบแนวคิดทฤษฎีข้างต้น มาสนทนาร่วมกับประสบการณ์ส่วนตัวเพื่อแกะรอยชุดความรู้เรื่องเพศ (และระบบ) ของรัฐไทยที่ "ผูกโยง" เข้ากับฐานคิดวิทยาศาสตร์แบบสากล (และ "รองรับ" ด้วยอคติจารีตแบบท้องถิ่น) มากดทับตัวตน กีดกัน "เสียง" กลบฝังความรู้สึก และประสบการณ์ของกะเทย โดยอาศัยการทำงานเชิงอัตชาติพันธ์วรรณนาและจดหมายเหตุศึกษาในแนวสตรีนิยมและเควียร์เป็นมรรควิธีในการวิจัย ทั้งนี้จดหมายเหตุที่คัดสรรมาศึกษา (มีที่มาทั้งจากทางราชการและบุคคล) จะครอบคลุม ช่วง 23 ปีของชีวิต นับแต่ สูติบัตร สมุดพก (หกปีที่) โรงเรียนประถมศึกษา หนังสือรุ่น ภาพถ่าย วารสารของโรงเรียน และวิดีโอคลิปการประกวดนางงามในโรงเรียนมัธยมชายล้วน ใบ สด.43 และใบรับรองของจิตแพทย์เพื่อ "แต่งหญิง"เข้ารับปริญญาและขอรับการผ่าตัดแปลงเพศ

ผลการศึกษาพบว่า <u>*หนึ่ง*</u> วิธีวิทยาของจดหมายเหตุศึกษาในแนวสตรีนิยมและเควียร์ช่วยเปิดพื้นที่ทำให้สิ่งที่ไม่เคยถูกบันทึก ไม่ควรค่าแก่การจัดเก็บ ถูกบดบัง และเป็นชายขอบจากสังคมได้ถูกนำมา "อ่านใหม่" เรื่องเล่า และ ข้าวของ จึงไม่เพียงแต่เป็นส่วนหนึ่งของ

Ref. code: 25635924030041NCT

เครื่องมือทางความคิดที่ช่วยปรับเปลี่ยนชีวิตของคน ๆ หนึ่ง ให้กลายเป็นขุมทรัพย์ทางปัญญา หากยังเป็นกลวิธีที่ช่วยเติมเต็มตัวตนลงไปในการสร้างความรู้ นอกจากนี้แล้ว *สอง*การอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีคนข้ามเพศสถานะศึกษาได้ปรับเปลี่ยนและขยายการศึกษาประวัติศาสตร์กะเทย จากแนววงศาวิทยา การวิเคราะห์วาทกรรม (รวมทั้งการวิพากษ์มุมมองเควียร์ที่มีต่อการศึกษากะเทย) ไปสู่ การประมวลทฤษฎีจากชีวิตผ่านการเขียนประวัติศาสตร์ของตนเองและพัฒนาวาทกรรมโต้กลับ โดยการใช้เรื่องส่วนตัววิพากษ์โครงสร้างของรัฐและชุดความรู้ที่รับมาจากโลกตะวันตก ซึ่งไม่เพียงแต่จะชี้ให้เห็นถึงการกดทับทางความรู้ หากยังช่วยแผ้วถางให้เกิดหนทางอันหลากหลายในการวิจัยผ่านการปรับตำแหน่งตำแหน่งแห่งที่ให้กลับมาเป็น “ผู้พูด” ด้วยเสียง ของตนเอง แทนการถูก “พูดถึง” และ “พูดแทน”

ท้ายที่สุดแล้วการเขียนประวัติศาสตร์ของตนเองในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ นอกจากเพื่อผลักดันให้เกิดการวิพากษ์ความรู้กระแสหลักและปะทะสังสรรค์กับวิธีการสร้างความรู้ในงานวิจัยกะเทยที่เคยมีมาแล้ว ยังมุ่งหวังให้การศึกษาเกี่ยวกับกะเทยขับเคลื่อนออกจากมุมมองแบบทวิลักษณ์ระหว่าง วิทยาศาสตร์การแพทย์ กับ สังคมศาสตร์ ไปสู่การริเริ่มวางรากฐานความรู้ในแนวทางใหม่ ที่ กะเทย เจ้าของเสียงและประสบการณ์ได้เป็นองค์ประธานของการสร้างความรู้และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการวิจัย จาก “การศึกษากะเทย” ที่จะพัฒนาไปสู่การสร้างสาขาวิชา “กะเทยศึกษา” ขึ้นมาในวงวิชาการไทย

คำสำคัญ: กะเทย, คนข้ามเพศสถานะศึกษา, เล่าใหม่, จดหมายเหตุศึกษาในแนวสตรีนิยมและเควียร์, อัตชาติพันธ์วรรณนา

Ref. code: 25635924030041NCT

Thesis Title	A KATHOEY'S RECORD: EXPORING THE DEFINITION AND SELF THROUGH PERSONAL ARCHIVES AND NARRATIVES
Author	Mr. Chanathip Suwannanon
Degree	Master of Arts
Major Field/Faculty/University	Women, Gender and Sexuality Studies College of Interdisciplinary Studies Thammasat University
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Sinith Sittirak, Ph.D.
Academic Year	2020

ABSTRACT

"Writings" – narratives, autobiographies and researches – about transgender identity, identification, and life experience have been published for no fewer than two decades (1997-2017); however, an improvement from "writing an autobiography" into "writing oneself into the discourses", according to the concepts from "Transgender Studies" (Stryker, 2006; Stone, 2006; Prosser, 1997), which considers writing as a criticism against epistemic violence and an integration between self and knowledge through "re-narration", has almost entirely been neglected in Thai scholarship. By using the research methodologies of auto-ethnography and feminist and queer archive studies, the thesis arduously proclaims that I, as a "kathoey" and "researcher", have relived my personal experience engaged with these concepts in order to reveal the Thai state-manipulated (and regulatory) knowledge that "claims" the universal scientific knowledge (and "casts" the prejudicially traditional spell) upon suppressing the identity, silencing the voice, and nullifying the experiences and feelings of a kathoey. The selected archive (from official and unofficial sources) has lived for 23 years of my life including the birth certificate, the school reports of my six-year in elementary school, the yearbook, photos, school magazines, the video clip of the beauty contest in an all-male high school, the military conscription certificate, and the psychological certificates verified for "dressing as a woman" in the commencement's day and for transsexual operation.

The research found that firstly, the methodologies of feminist and queer archive studies help record an undervalued voice that has long been silenced and

Ref. code: 25635924030041NCT

marginalized. The “re-reading” of the personal letters and belongings not only introduces a life into knowledge but also lives knowledge with a life. Secondly, the theoretical framework from Transgender Studies transforms and expands the study of kathoey from genealogy and discourse analysis (as well as queer lenses) into theorizing the life through auto-historiography and developing resistant discourses to criticize the state structure and western knowledge, which not only exposes the state’s oppression and epistemic violence but also provides many emergent research questions by replacing “the narrated” and “the represented” with “the narrator”.

In conclusion, the thesis originally and hopefully anticipates an autobiographical history to hold out against the mainstream knowledge and to confront its methodology in studying kathoeys with the refutation of the dualistic perspective between medical sciences and social sciences, in order to lay a new epistemic foundation for which a kathoey can become the subject whose voice and experience bring about the construction of knowledge and the shift of research paradigm from “the study of kathoeys” to be developed into “Kathoey Study” in Thai scholarship.

Keywords: Kathoey, Transgender Studies, Re-narration, Feminist and Queer Archival Studies, Autoethnography

Ref. code: 25635924030041NCT

กิตติกรรมประกาศ

หลายต่อหลายครั้งที่ฉันถูกถามว่า “เรียนสตรีศึกษาจบแล้วจะไปทำอะไร?” และบ่อยครั้งที่พ่อกับแม่ หรือแม้แต่ตัวฉันต้องเจอะเจอ คำพูดทำนองว่า “จะเรียนอะไรกันนักกันหนา อายุจะสามสิบแล้ว ทำไม (ลูก) ยังตั้งตัวไม่ได้อีก?” แรก ๆ คำถามเหล่านี้มักทำให้ฉันหัวเสียและหมดความมั่นใจไปเลย แต่เมื่อได้เข้ามาเรียน สตรีศึกษาก็ทำให้ฉันได้รู้จักตนเองและมากไปกว่านั้นคือ การได้ยืนด้วยสติปัญญาและมีความกล้าหาญพอที่จะพูดจาก “จุด” ของตนเอง เมื่อได้รู้จักตนเอง คำพูดของคนนอกจึงไร้ความหมาย ฉันจึงอยากขอบคุณความเข้มแข็งของพ่อกับแม่ที่ไม่เคยหวั่นไหวและเชื่อมั่นในตัวลูกคนนี้มาโดยตลอด ขอบคุณความรักของแม่เสมอมาที่ทำให้ฉันยังยืนอยู่ตรงนี้ ขอบคุณแรงกายของพ่อที่ทำงานหนักเพื่อหาเงินมาให้ฉันได้ทำสิ่งที่รัก คือ การได้นั่งอ่าน เขียน เรียนหนังสือ นั่นจึงทำให้ฉันพยายามระลึกอยู่เสมอว่าตนเองมีอภิสิทธิ์มากแค่ไหนที่ได้ทำในสิ่งที่รัก และในขณะเดียวกันก็ตระหนักได้ว่าพ่อกับแม่ต้องเสียสละมากแค่ไหน

ขอบคุณโรงเรียนภาคฤดูร้อน WGSSP 2015 ที่อาจารย์สินิทธ์ สิทธิรักษ์เป็นผู้ริเริ่มและผลักดัน จนทำให้ฉันได้มาเจอสาขาวิชาสตรีศึกษา ที่ มธ. และขอบคุณพื้นที่โรงเรียนแห่งนี้ที่ทำให้ฉันได้ฟังเสียงของผู้คนมากมายที่ส่งต่อความกล้าหาญของตนเอง ผ่านเรื่องเล่าประสบการณ์ ขอบคุณสตรีศึกษา ศาสตร์ที่เป็นชายขอบที่สุดศาสตร์หนึ่งในโลกวิชาการ ทว่าศาสตร์เดียวกันนี้ได้มอบมุมมองอันแหลมคมและเป็นอาวุธทางปัญญาที่สลักสำคัญอย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้คน ขอบคุณอาจารย์สินิทธ์ ที่ทำให้สาขาวิชาเล็ก ๆ สาขานี้ ถือกำเนิดขึ้นมาในสังคมไทย รวมถึงทุกพื้นที่ทางปัญญาที่อาจารย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยพลังแรงกาย แรงใจและความเข้มแข็ง บิ๊กดีใจมากที่ได้มองเห็นโลกใบเดียวกันนี้กับอาจารย์ และยังคงมีอีกหลายที่ในโลกที่อยากร่วมเดินทางไปค้นหาและเติบโตทางปัญญาไปด้วยกัน ขอบคุณกรรมการสอบทุกท่าน ทั้ง อาจารย์นัทธนัย ประสานนาม อาจารย์จเร สิงหโกวินทร์ และ อาจารย์ กฤษฎารัตน์ วัฒนสุวรรณ ประธานในการสอบ ที่ช่วยคอยชี้แนะและให้โอกาสเสมอมา

ขอบคุณเพื่อนกะเทยได้แก่ วี อามีรา เปรม บอส มาร์ค ที่คอยเป็นกำลังใจสำคัญ รวมถึงบรรดากะเทยรุ่นน้องราชสีมาที่ช่วยหาข้อมูลมาให้ ขอบคุณคนเล็กคนน้อยอย่าง พี่พัฒน์ และ เดน่า ที่คอยช่วยเรื่องการแปลภาษา ขอบคุณ *มิส*ทีม (พี่แจ้ว พี่จุ๋ม พี่แก๊ก พี่ป้อม ณัฐพันช์) สำหรับความสนับสนุนและการถกเถียงแลกเปลี่ยนที่นำมาสู่มุมมองใหม่ๆ และความเบิกบานใจ ผ่านการอ่านหนังสือใน‘รีดดิ้ง กรุ๊ป’หลายครั้ง การจัดทำวารสาร รับทำงานวิจัย การนำเสนอผลงานในเวทีวิชาการทั้งในและต่างประเทศ การริเริ่มจัดโครงการเสวนา “สตรีนิยม เพศหลากหลาย และ จดหมายเหตุศึกษา” การจัด Books’ Talk และกิจกรรมอื่นๆ ที่ได้ร่วมทำด้วยกันช่วงหลายปีที่ผ่านมา เป็น “เวลา” สวยๆที่ทำให้ ช่วงชีวิตในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ควรแก่

Ref. code: 25635924030041NCT

การคิดถึง . . . รวมทั้งอีกหลายคนที่คอยช่วยในช่วงโค้งสุดท้ายของการทำวิจัย สุดท้าย . . . ขอขอบคุณใครก็ตามที่เพียงแค่เชื่อมั่นในตัวฉันว่าจะเขียนงานชิ้นนี้ได้สำเร็จ

นายชนาธิป สุวรรณานนท์

Ref. code: 25635924030041NCT

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา: “เขียนตัวตนขับเคลื่อนความรู้”	1
1.1.1 แด่ "ชีวิต" ที่เป็นของฉัน	6
1.1.2 จุดเริ่มต้นของการเดินทาง	8
1.1.3 จากคำถามเก่า ๆ ที่ถูกถามครั้งแล้ว ครั้งเล่า	11
1.1.4 การเดินทางที่ไม่มีวันหวนกลับ	13
1.1.5 จาก ร่างที่ถูกอ่าน และ ประวัติศาสตร์ที่ถูกลบ	16
1.1.6 นิยาม คนข้ามเพศสถานะ (transgender) ในฐานะเครื่องมือทางปัญญา	20
1.1.7 สร้างความรู้จากเรื่องเล่าและข้าวของ: วิธีวิทยาในการวิจัยที่ได้มาจากศาสตร์สตรีศึกษา	25
1.2 คำถามที่ใช้ในงานวิจัย	26
1.3 วัตถุประสงค์	26
1.4 ขอบเขตและวิธีการวิจัย	27
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	28
1.6 นิยามศัพท์	28
1.6.1 คำแปลในภาษาไทยที่จะใช้กล่าวถึง transgender รวมถึง transvestite และ transsexual ในบริบทสังคมตะวันตก	28
1.6.2 กะเทยบันทึก: บันทึก “กะเทย”	29

Ref. code: 25635924030041NCT

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 31

2.1 พัฒนาการของการ "ศึกษากะเทย" ในระหว่างปี พ.ศ. 2490-2540 32

2.1.1 ทบทวนการศึกษาอัตลักษณ์ การให้คำนิยามต่อตัวตน และวิถีชีวิตของกะเทยในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560 33

2.1.1.1 การศึกษากะเทยที่อยู่ภายใต้สภาวะคนแปลงเพศ (transsexualism) 35

2.1.1.2 การศึกษาอัตลักษณ์อันหลากหลายของกะเทย 37

2.1.1.3 การศึกษากะเทยภายใต้มุมมองเควียร์ในช่วงปี พ.ศ. 2550-2560 41

2.2 ภาพรวมพัฒนาการงานเขียนของกะเทยในระหว่างปี พ.ศ. 2490-2540 49

2.2.1 ทบทวนงานเขียนอัตชีวประวัติและบันทึกเรื่องเล่าประสบการณ์ของกะเทยที่ออกมาในช่วงทศวรรษ 2540 และ ทศวรรษ 2550 54

2.2.1.1 วรรณกรรมเชิงอัตชีวประวัติและพ็อกเก็ตบุคของกะเทยผู้มีชื่อเสียงในช่วงทศวรรษ 2540 54

2.2.1.2 การเขียนอัตตชีวประวัติของกะเทยในงานวิชาการ ในช่วงต้นทศวรรษ 2550 62

2.2.1.3 บันทึกเรื่องเล่าในแวดวงสิทธิมนุษยชนในช่วงทศวรรษ 2550 65

2.3 สรุป 68

บทที่ 3 กรอบแนวคิดทฤษฎีและวิธีวิทยาในการวิจัย 70

3.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย 71

3.1.1 เรื่องเล่าเรื่องเก่าของเหล่าผู้เชี่ยวชาญ 72

3.1.2 การถ่ายโอนความรู้เรื่องการแปลงเพศจากยุโรป สู่ สหรัฐอเมริกา: เรื่องราวของบิดาแห่งการแปลงเพศ (father of transsexualism) และ ทรานส์เซเลบริตี้คนแรกของโลก (world's first trans celebrity) 76

3.1.3 จุดเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์: เมื่อผู้ไร้เสียงลุกขึ้นมาท้าทายวาทกรรมทางการแพทย์ ผ่านการนิยามตัวตนของเวอร์จิเนีย พริ้นซ์ 79

Ref. code: 25635924030041NCT

(Virginia Prince) และการโต้กลับของแซนดี้ สโตน
3.1.4 คนข้ามเพศสถานะศึกษา: ว่าด้วยที่มาของความเป็นศาสตร์และวิธีวิทยาในการสร้างความรู้ จากงานเขียนของ ซูซาน สไตร์คเกอร์ (Susan Stryker) และ เจย์ พรอสเซอร์ (Jay Prosser) 87
3.2 วิธีวิทยาในการวิจัย 96
3.2.1 ริเขียน "ฉัน" ลงในวิทยานิพนธ์: การศึกษาเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณา (Autoethnography) 96
3.2.2 การวิจัยในจดหมายเหตุ (Archival research) 101
3.2.2.1 จดหมายเหตุของผู้หญิง (Women's archive) และ การวิจัยในจดหมายเหตุของผู้หญิง (Researching in Women's archive) 104
3.2.2.2 จดหมายเหตุเควียร์ (Queer archive) และ การวิจัยในจดหมายเหตุเพศหลากหลาย (Researching in LGBTQ+ archive) 108
3.3 สรุป 116

บทที่ 4 (เด็ก) ตุ๊ด กับ ความเงียบในโรงเรียนประถม 117

4.1 "เล่า" ความเงียบที่ฉันเคยรู้จัก 119
4.2 ออกจากสนามในโรงเรียน เข้าสู่ สนามจดหมายเหตุ: ว่าด้วยวิธีวิทยาในการศึกษาเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ 125
4.2.1 สมุดพก : การเผยตัวตนข้ามเพศจากการเขียนรายงานพฤติกรรม 132
4.2.2 "อ่าน" สมุดพก: เผยอำนาจที่มองไม่เห็น 140
4.3 สรุป: เสียงของเด็ก (ข้ามเพศ) ที่หายไปในสมุดพก 142

บทที่ 5 เรื่องเล่าของกะเทยวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมชายล้วน 145

5.1 กะเทยมีความหมายอย่างไรในอดีต: แกะรอย มรดกแห่งความรู้ (สึก) ผ่าน การอ่านประวัติศาสตร์กะเทย 150
5.1.1 "ผิดร่าง ผิดรัก" ความหมายของกะเทยที่เกิดจากความผิดบาปหรือจากวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ 152
5.1.2 "ผู้ป่วยทางจิต ผู้วิปริตทางเพศ" ความหมายของกะเทยที่เกิดจาก 154

Ref. code: 25635924030041NCT

วาทกรรมทางการแพทย์
5.2 จาก การขุดค้นวาทกรรมในแนววงศาวิทยา (Genealogy) สู่ การพัฒนาวาทกรรมโต้กลับ 158
5.3 กะเทยมีความหมายอย่างไรสำหรับฉัน: แกะรอยประวัติศาสตร์ของตนเอง ผ่านจดหมายเหตุส่วนบุคคลและประสบการณ์ในโรงเรียนมัธยมชายล้วน 160
5.3.1 รู้จัก โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ผ่านหนังสือรุ่น 163
5.3.2 เรื่องเล่าการประกวด Miss Queen of Star R.S. (ราชินีแห่งโรงเรียนชายล้วนราชสีมาวิทยาลัย) 167
5.4 สรุป: “รื้อ” ความรู้ที่กดทับ “สลัดทิ้ง” ความรู้สึกที่ทับถม 190

บทที่ 6 “ฉัน” กับการเรียนรู้ตัวตนในยุคเปลี่ยนผ่านความรู้เกี่ยวกับกะเทยในสังคมไทย (2550-2559) 192

6.1 คำที่แปรเปลี่ยน: จาก กะเทย สู่ สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ 198
6.1.1 คำว่า “คนข้ามเพศ” ในขบวนการเคลื่อนไหว: เมื่อกะเทยพูดภายใต้สภาวะคนแปลงเพศ 200
6.1.2 คำว่า “คนข้ามเพศ” ในวงวิชาการ 206
6.2 เมื่อกะเทย “ถูกบันทึก” ผ่านคำของผู้เชี่ยวชาญตะวันตก 209
6.2.1 “พื้นที่” ของกะเทยในวันเกณฑ์ทหาร 210
6.2.1.1 คืนความเป็นธรรมให้ตนเอง: ประสบการณ์ครั้งหนึ่งเมื่อฉัน “ต้อง” ไปเกณฑ์ทหาร 210
6.2.1.2 คำที่ถูกทดแทน: จาก โรคจิตถาวร สู่ เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด 217
6.2.2 “พื้นที่” ของกะเทยในมหาวิทยาลัย: คำอนุญาต ที่ฉันต้องร้องขอเพื่อที่จะเป็นตนเองในวันรับปริญญา 224
6.3 สรุป: ความรู้ที่แปรเปลี่ยนถูกนำมาใช้เพื่อใคร 228

บทที่ 7 สะท้อนย้อนคิด: ความรู้ ความเข้าใจ และความหมาย ที่เปลี่ยนไปในชีวิตกะเทยคนหนึ่ง 231

7.1 คนข้ามเพศสถานะ ในฐานะเครื่องมือสำหรับการวิพากษ์: การประมวลทฤษฎีจากชีวิต 233

Ref. code: 25635924030041NCT

7. 2 พลังของ “เรื่องเล่า” และ “ข้าวของ”: ว่าด้วยวิธีวิทยาในการวิจัย 234
7.2.1 การเล่าเรื่อง: เครื่องมือของกะเทย (คนชายขอบ) ในการต่อสู้กับความรู้เรื่อง "เพศ" และท้าทายระบบระเบียบของรัฐสมัยใหม่ 234
7.2.2 จดหมายเหตุ เอกสารรัฐ และข้าวของส่วนตัว: เครื่องมือของอัตลักษณ์และเทคโนโลยีแห่งตัวตน 235
7.3 Reflection: การเขียนเพื่อการปลดปล่อย 237
7.4 ฝากความหวัง ส่งต่อความฝัน 241

รายการอ้างอิง 242

ภาคผนวก 262

ประวัติผู้เขียน 276

Ref. code: 25635924030041NCT

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 สมุดไดอารี่ส่วนตัว	1
1.2 ปฏิทินลายมือแม่ เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2559	5
1.3 ใบรับรองแพทย์	12
4.1 สมุดพกตั้งแต่ชั้น ป.1-ป.6	133
4.2 หน้าปกสมุดพกชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	134
4.3 ปกในและหน้าแรกของสมุดพก	135
4.4 หน้ารายงานพฤติกรรมจากโรงเรียนและผู้ปกครอง	137
4.5 รายงานพฤติกรรมจากครูประจำชั้น ป.3 ภาคเรียนที่ 2	138
4.6 รายงานพฤติกรรมจากครูประจำชั้น ป.4 ภาคเรียนที่ 1	138
4.7 รายงานพฤติกรรมจากผู้ปกครอง ป.3 ภาคเรียนที่ 2	139
5.1 หน้าปกนวนิยายทางสายที่สาม ฉบับตีพิมพ์ ปี พ.ศ. 2536 โดยสำนักพิมพ์สามสี	146
5.2 หนังสือรุ่น (ราชสีห์อนุสรณ์) รุ่น 106 และ 109	164
5.3 ถ้วยรางวัล มงกุฎ และสายสะพายในการประกวดมิสควีนประจำปี 2011	169
5.4 โฟลเดอร์บรรจุภาพและวิดีโอที่ถูกเซฟลงในแฟลชไดร์ฟ	172
5.5 ภาพการประกวดมิสควีนประจำปี 2010 จากคลิปวิดีโอ	172
5.6 *วารสารบ้านใหม่*	173
5.7 ภาพรอบชุดราตรี ในการประกวดมิสควีนประจำปี 2010	174
5.8 ภาพรอบเปิดตัวการประกวดมิสควีนประจำปี 2011	174
5.9 ภาพรอบชุดราตรี ในการประกวดมิสควีนประจำปี 2011	177
5.10 ภาพรอบชุดราตรี ในการประกวดมิสควีนประจำปี 2011	177
5.11 ภาพรอบเปิดตัวในการประกวดมิสควีนประจำปี 2012	184
5.12 ภาพรอบเปิดตัวการประกวดมิสควีนประจำปี 2014	188
6.1 การ์ดอวยพรวันเกิดพ่อ ปี พ.ศ. 2555	194
6.2 เอกสารสด.๔๓	217
6.3 ใบคำร้องขอเข้าร่วมพิธีรับปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยบูรพา	224

Ref. code: 25635924030041NCT

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา: “เขียนตัวตน ขับเคลื่อนความรู้”

“หมอช่วยเก็บชีวิตไว้ให้หนูด้วยนะคะ”

(ข้อความจากสมุดไดอารี่ส่วนตัว)

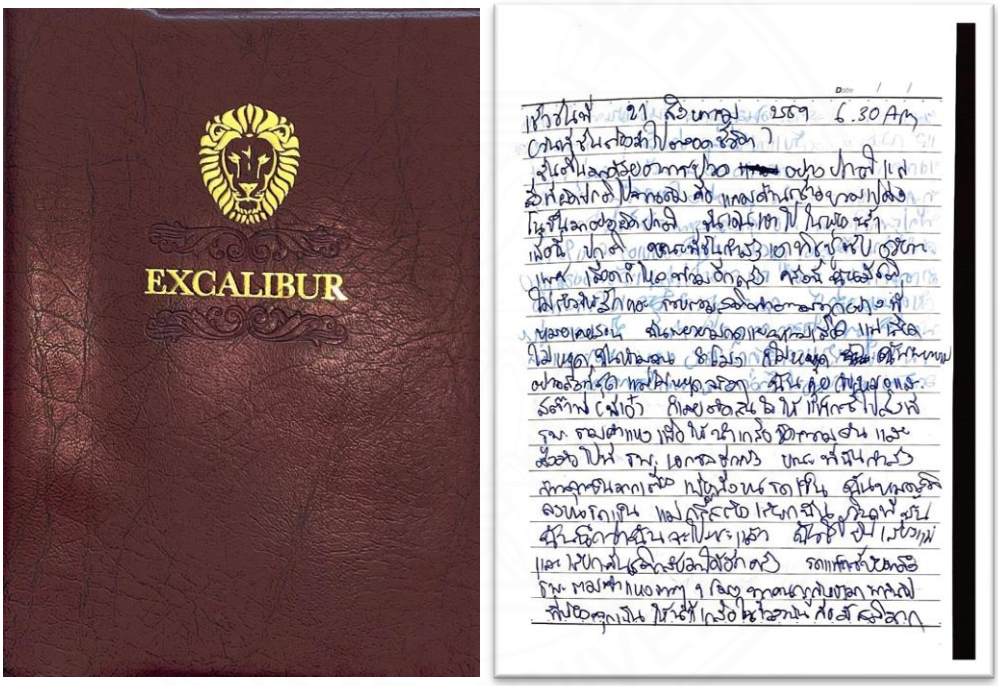

ภาพที่ 1.1 สมุดไดอารี่ส่วนตัว

วันที่ 21 สิงหาคม 2559...ฉันนอนสะลึมสะลืออยู่บนเตียงผ่าตัด ขาทั้งสองที่ไร้เรี่ยวแรงพาดอยู่บนขาหยั่ง ใบหน้ากำลังแหงนขึ้นมองไปที่เพดาน สายตาของฉันจับจ้องมองดวงไฟสีขาวในห้องผ่าตัดอย่างเลื่อนลอย แสงสว่างจากดวงไฟสาดส่องตกกระทบไปบนพื้นผิวอันมันวาวของผนังที่ปูด้วยกระเบื้องสีขาว บวกกับอุณหภูมิในห้องที่เย็นเฉียบ ทำให้ห้องสี่เหลี่ยมแห่งนั้นราวกับเป็นเคหสถานหลังความตายที่อาจกำลังรอคอยฉันอยู่ ก่อนที่ภาพทุกอย่างตรงหน้าของฉันจะดำดิ่งลงไปสู่ความมืดมิดด้วยฤทธิ์ของยาสลบที่ถูกลำเลียงไหลผ่านสายยางเข้าทางเส้นเลือดบนฝ่ามือ จากประโยคด้านบน นั่นคือ คำพูดสุดท้ายที่ฉันเอ่ยด้วยเสียงอันแผ่วเบา

ขอร้องกับหมอและทีมแพทย์ในห้องผ่าตัดให้ช่วยเก็บลมหายใจที่เหลือเอาไว้ แม้จะไม่บ่อยนักที่ในชีวิตนี้ฉันจะวิงวอนขอความช่วยเหลือจากใคร แต่ครั้งนี้ฉันยอมอุทธรณ์ต่อความตาย ขอเพียงแค่ได้อยู่ต่อเพื่อตนเองและเพื่อพ่อกับแม่ คนสองคนที่ฉันรักมากที่สุด ในชั่วขณะที่ฉันกำลังอยู่หรืออาจกำลังจะไป ฉันไม่หลงเหลือแม้แต่ความรู้สึกใด ๆ ไม่มีทั้ง น้ำตา หรือ เสียงร้องไห้ ดูเหมือนฉันจะตระหนักขึ้นมาได้จริง ๆ ว่า ทุกเสี้ยววินาทีที่เหลืออยู่นี้ฉันไม่ได้ต้องการอะไรอีกแล้ว นอกจาก 'ชีวิต'

จากไดอารี่เล่มเล็ก ๆ ที่ฉันจดบันทึกเรื่องราวการแปลงเพศของตนเองเอาไว้ทั้งก่อน และหลังผ่าตัดเป็นหลักฐานที่บ่งบอกว่า การเข้าห้องผ่าตัดครั้งนั้นไม่ใช่ครั้งแรกที่เกิดขึ้นกับฉันหลังจากการผ่าตัดแปลงเพศ ทว่า จริง ๆ แล้ว วันนั้นเป็นการเข้าห้องผ่าตัด "**รอบที่สาม**" ภายหลังจากที่เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศรอบแรก ในวันที่ 5 สิงหาคม 2559 หลังจากการพักฟื้นอยู่ที่โรงพยาบาลเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ จึงได้ออกจากโรงพยาบาลในวันที่ 12 สิงหาคม 2559 แต่แล้ว 5 วันให้หลังจากนั้น (วันที่ 17 สิงหาคม 2559) ในระหว่างการกลับมาพักฟื้นอยู่ที่หอพัก ก็เกิดเหตุการณ์ที่ไม่เคยนึกเคยฝันว่าจะเกิดขึ้นกับตนเอง ฉันมีอาการเลือดออกหลังจากการผ่าตัดแปลงเพศ ฉันตกใจจนแทบเสียสติและส่งเสียงร้องไห้ออกมาอย่างบ้าคลั่ง แต่ดูเหมือนเหตุการณ์วันนั้น โชคยังพอเข้าข้างฉันอยู่บ้างตรงที่การทำปฐมพยาบาลตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของทางคลินิกช่วยให้เลือดหยุดไหลภายในเวลาเพียงไม่ถึงชั่วโมง นั่นจึงทำให้ฉันสามารถเดินลุกขึ้นจากเตียง และขึ้นรถแท็กซี่จากกรุงเทพไปคลินิกที่ชลบุรีถึงมือหมอได้อย่างปลอดภัย

ทว่าระหว่างอยู่ในห้องตรวจคนไข้ที่คลินิก หมอตัดสินใจแก้ไขปากช่องคลอดที่ปริออกด้วยเครื่องไม้เครื่องมือของคลินิกเพื่อให้มันเสร็จสิ้นในห้อง ๆ นั้น เพื่อที่จะไม่ต้องวางยาสลบ และไม่ต้องไปจบที่ห้องผ่าตัดของโรงพยาบาล แต่แล้วในตอนที่หมอกำลังค่อย ๆ ร้อยเข็มเข้าไปที่บริเวณปากช่องคลอดเพื่อเย็บปิดแผล โดยที่ยาชายังไม่ทันจะออกฤทธิ์ ฉันสัมผัสได้ถึงความเจ็บแสบอย่างแสนสาหัสและรู้สึกขึ้นมาได้ถึงเส้นไหมที่ไหลร้อยถักทอเข้าออกจนได้ยินเสียงดังครืด ๆ ตรงผิวหนังบริเวณอวัยวะเพศ ฉันระเบิดเสียงร้องจนดังลั่นคลินิก สายน้ำตาแห่งความเจ็บปวดหลั่งไหลพรั่งพรู ฉันนอนถ่างขาดีดดิ้นอย่างทุรนทุรายราวกับสิ่งมีชีวิตที่กำลังถูกสังเวย จนผู้ช่วยหมอต้องช่วยกันเข้ามาจับแขน จับขา ให้นอนเป็นหุ่นนิ่ง และทันใดนั้นเองเลือดที่คั่งอยู่ตรงอวัยวะเพศได้ไหลทะลักออกมาอีกรอบหนึ่ง สุดท้ายแล้วเหตุการณ์วันนั้นก็ต้องจบลงด้วยการถูกหามส่งโรงพยาบาลและเข้าห้องผ่าตัดเป็นครั้งที่สองเพื่อแก้ไขปากช่องคลอดที่ฉีกขาด

ส่วนการข้าห้องผ่าตัดรอบที่สาม ครั้งที่ฉันคงจะจดจำไปได้ชั่วชีวิต เหตุการณ์ในวันนั้นเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ฉันลืมตาขึ้นมาในตอนเช้าตรู่ ราว 06.30 น. ด้วยอาการปวดอย่างรุนแรงตรงบริเวณอวัยวะเพศที่ผ่าตัดมา ฉันรีบควานหยิบกระจกที่อยู่บนหัวเตียงมาส่องดูตรงบริเวณที่ปวดจึงพบว่าอวัยวะเพศมีลักษณะปูดบวมขึ้นอย่างผิดปกติตรงด้านซ้ายของปากช่องคลอด เมื่อเห็นดังนั้นฉันพยายามที่จะไม่ตื่นตระหนกไปเอง และคิดว่านั่นคืออาการอักเสบทั่วไปที่อาจพบได้

หลังการผ่าตัด ฉันค่อย ๆ ลุกขึ้นจากเตียง และพาตนเองเดินไปที่ห้องน้ำเพื่อทำกิจวัตรยามเช้า แต่ทันทีที่ฉันปัสสาวะเสร็จ ชั่วขณะที่กำลังเอากระดาษชำระเช็ดทำความสะอาดที่อวัยวะเพศของตนเอง ทันใดนั้นเลือดก็ไหลปรี่ออกมาเป็นสายจากบริเวณปากช่องคลอด “อีกครั้ง”

ประสบการณ์จากการเสียเลือดครั้งก่อนหน้าสอนให้ฉันพร้อมที่จะรับมือ จึงรู้ตัวขึ้นมาทันทีว่าต้องพยายามรวบรวมสติทั้งหมดที่มี กล้ำกลืนน้ำตาทั้งหมดที่กำลังจะไหลพรากออกมา และไม่แผดเสียงกรีดร้อง นั่นเพราะจากบทเรียนครั้งก่อนหน้าได้สอนให้ฉันรู้ว่ายิ่งตื่นตระหนกหรือแหกปากร้องโวยวายเท่าไร เลือดก็ดูเหมือนจะยิ่งพุ่งออกมา ตามความดันที่เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ฉันพยายามส่งเสียงร้องเรียกแม่เบา ๆ จากห้องน้ำ เพื่อขอความช่วยเหลือ และค่อย ๆ พยุงตนเองออกมานั่งลงบนเตียง เอาลำตัวพิงกับพนักตรงหัวเตียง กางขาทั้งสองข้างออก และทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้นตามที่เจ้าหน้าที่ของทางคลินิกเคยสอนมาจากเหตุการณ์ครั้งก่อน แม่ช่วยหยิบถุงสำลีมาให้ จากนั้นแม่รีบคว้าโทรศัพท์กดเบอร์ติดต่อไปยังพี่เอ๋ (เจ้าหน้าที่ของทางคลินิก) อย่างไม่รีรอ และยื่นโทรศัพท์ให้กับฉันเมื่อปลายทางรับสาย

ฉันรับโทรศัพท์มาจากแม่ ขณะที่มือข้างหนึ่งฉันใช้กดสำลีคาเอาไว้ตรงบริเวณที่เลือดออก ส่วนมืออีกข้างหนึ่งก็ใช้ถือโทรศัพท์เพื่อพูดคุยกับทางเจ้าหน้าที่ถึงอาการที่เกิดขึ้นไปด้วย พี่เอ๋ได้กำชับกับฉันว่า

“น้องบิ๊ก [ชื่อเล่นของฉัน] กดสำลีเอาไว้อย่างนั้นก่อนนะคะ แล้วคอยดูทุก ๆ ครึ่งชั่วโมงว่าเลือดหยุดไหลไหม”

“ค่ะพี่ เหมือนครั้งที่แล้วนะคะ กดเอาไว้เรียบร้อยแล้วค่ะ”

ฉันทำตามที่พี่เอ๋บอกอย่างใจเย็นที่สุด แต่แล้วครั้งนี้โชคดันไม่เข้าข้าง เพราะเลือดไหลไม่ยอมหยุดจน 30 นาที ผ่านไปก็แล้ว 1 ชั่วโมงผ่านไปก็แล้ว กระทั่งเวลาล่วงเลยมาจนถึง 8.00 น. เลือดก็ยังคงไม่หยุดไหล ใบหน้าของฉันเริ่มซีดเซียว ฉันโทรรายงานกับพี่เอ๋ และตัดสินใจบอกกับพี่เอ๋ว่าจะขอเรียกรถพยาบาลเพื่อไปที่โรงพยาบาลเอกชล ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งพี่เอ๋ เห็นด้วยกับการตัดสินใจของฉัน และยืนยันว่าทางคลินิกยินยอมจ่ายค่ารถพยาบาลและค่ารักษาพยาบาลให้ทั้งหมด พี่เอ๋แนะนำให้ไปโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุดก่อน แล้วขอเรียกรถโรงพยาบาลจากที่นั่น ฉันรีบใช้มือถือค้นหาโรงพยาบาลที่อยู่ในละแวกเดียวกับหอพักที่ฉันอยู่ย่านรามคำแหง จึงพบว่าโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด คือ โรงพยาบาลรามคำแหง ซึ่งอยู่ห่างออกไปเพียงเกือบ ๆ 4 กิโลเมตร

เมื่อตกลงตามนั้น ฉันสวมใส่แพมเพิสผู้ใหญ่ที่ซื้อเตรียมไว้และเอาสำลียัดลงไปให้หนาพอที่จะซับเลือดไม่ให้ไหลซึมออกมา เสร็จแล้วจึงค่อย ๆ ประคองตนเองขึ้นมาอย่างทุลักทุเล กางวิลแชร์ที่ยืมมาจากทางคลินิก และเอนตัวลงนั่ง ส่วนแม่เดินลงไปตามให้คนที่ดูแลหอพักช่วยโทรเรียกแท็กซี่ให้เพื่อไปส่งที่โรงพยาบาลรามคำแหง ในขณะที่แม่กำลังเข็นฉันออกจากห้องพักที่อยู่บนชั้นห้าไปยังลิฟต์ แต่แล้วฉันก็เกิดอาการวูบไป วินาทีนั้นฉันคิดว่าตนเองกำลังจะตายเสียแล้ว เพราะเหมือนวิญญาณที่กำลังหลุดออกจากร่าง ตัวของฉันนั่งแน่นิ่งอยู่บน

เก้าอี้วิลแชร์ ขณะที่สายตาของฉันมองเห็นภาพทุกอย่างที่กำลังเกิดขึ้นตรงหน้าเคลื่อนไหวและหมุนวนเป็นวงกลมไปอย่างช้า ๆ แต่ไม่สามารถที่จะขยับเขยื้อนเคลื่อนกาย หรือแม้แต่ส่งเสียงออกมาได้ ฉันได้ยินแต่เสียงของแม่กรีดร้องเรียกชื่อฉันด้วยความหวาดผวา และเห็นใบหน้าของแม่ที่เต็มไปด้วยรอยน้ำตา

"บิ๊ก . . . บิ๊ก . . . บิ๊ก . . . ตื่นสิลูก ตื่นสิลูก"

ฉันรู้สึกตัวขึ้นมาอีกทีก็ตอนที่ลงมาถึงชั้นหนึ่งเรียบร้อยแล้ว พอได้สติขึ้นมาก็เห็นทั้งแม่บ้านและพี่ผู้ชายที่เป็นคนดูแลหอพักรีบกุลีกุจอมาช่วยแม่แบกฉันขึ้นไปบนรถแท็กซี่เพื่อไปโรงพยาบาล เมื่อรถแท็กซี่มาจอดเทียบที่ทางเข้าห้องฉุกเฉินของโรงพยาบาลรามคำแหง ฉันก็ถูกหอบขึ้นเตียงและเข็นเข้าห้องฉุกเฉินทันที มีพยาบาลเดินเข้ามาวัดความดัน เช็คชีพจร เสร็จแล้วจึงมีหมอผู้ชายที่เชี่ยวชาญด้านทางเดินปัสสาวะเข้ามาดูแผลและตรวจเช็คอาการ แม่เป็นคนประสานกับทางโรงพยาบาลและทางคลินิก หลังจากนั้นฉันที่อยู่ในอาการเบลอ ๆ ก็ถูกเคลื่อนย้ายขึ้นรถพยาบาลไปพร้อมกับหมอท่านนั้น ส่วนแม่นั่งอยู่ด้านหน้าและโดยสารไปด้วยกันบนรถฉุกเฉินของโรงพยาบาล

เมื่อไปถึงโรงพยาบาลเอกชล ฉันก็ถูกเข็นเข้าห้องฉุกเฉินทันที และพอเข้าไปนอนพักอยู่ตรงนั้นสักครู่หนึ่งก็ถูกส่งเข้าตัวไปในห้องผ่าตัด ภาพทุกอย่างในตอนนั้นเหมือนกับฉากในหนังที่ถูกฉายซ้ำ ฉากนอนหงายตัวอยู่บนเตียง ฉากถูกเข็นไปตามทางเดินของโรงพยาบาลไปยังห้องผ่าตัด ฉากที่โดนวางยาสลบ และฉากจบที่ลืมตาขึ้นมาในห้องพักฟื้นของโรงพยาบาลวนเวียนไปมาเช่นนั้น อย่างไรก็ตามหลังจากการเข้าห้องผ่าตัดครั้งสุดท้าย ฉันยังคงไม่ได้เดินทางกลับไปที่กรุงเทพ เพราะฉันกับแม่เห็นตรงกันว่าจะเข้าพักในโรงแรมในตัวเมืองชลบุรีที่ตั้งอยู่ด้านหลังคลินิกหมอสุพร ซึ่งมักจะเป็นที่พักฟื้นหลังการผ่าตัดของคนไข้ชาวต่างชาติ เมื่อออกจากโรงพยาบาลครั้งนั้นฉันจึงไปพักในโรงแรมต่ออีกเป็นเวลาห้าวันเพื่อรอดูอาการให้มั่นใจว่าร่างกายจะแข็งแรงและจะไม่มีปัญหาตามมา เพราะถ้าหากมีอาการเลือดออกขึ้นมาอีกครั้งหรือมีอาการแทรกซ้อนอะไรจะได้ถึงมือหมออย่างทันท่วงที ทั้งยังเป็นการประหยัดเวลาและประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งคุ้มค่ามากกว่าการต้องเหมาแท็กซี่จากกรุงเทพมาชลบุรีหรือเรียกรถโรงพยาบาล

ภายในระยะเวลา 16 ฉันต้องเข้าห้องผ่าตัดในโรงพยาบาลถึงสามครั้ง เหตุการณ์วนเวียนอยู่กับการเข้าห้องผ่าตัด จบลงเมื่อฉีดยาสลบ เริ่มต้นขึ้นมาใหม่ตอนฟื้นอยู่ในห้องพัก ซึ่งทุก ๆ ครั้งที่ออกมาจากห้องผ่าตัด ฉันต้องแลกมาด้วยความลึกของช่องคลอดที่หมอสร้างขึ้นจะค่อย ๆ ตื้นและตีบมากขึ้น จากครั้งแรกช่องคลอดที่ทำมาลึกถึง 6.2 นิ้ว ก็ลดลงเหลือ 5.7 ในครั้งที่สอง และลดลงมาเหลืออยู่ที่ 5 นิ้ว หลังจากการเข้าห้องผ่าตัดรอบสุดท้าย หมออธิบายว่าอาการเลือดออกของฉันเกิดจากการแข็งตัวของอวัยวะเพศเดิม เลือดจึงไปคั่งอยู่ตรงบริเวณนั้นพอเมื่อได้รับการกระทบกระเทือนผนังช่องคลอดที่เย็บไว้จึงปริออกทำให้เลือดไหลออกมา

เมื่อกลับมาที่หอพัก ภายในห้องเช่าเล็ก ๆ ขนาดราว 22.5 ตารางเมตร บนชั้นห้าของอาคาร ในซอยรามคำแหง 29 ใกล้กับท่าเรือเรียบคลองแสนแสบ ฉันอาจอยู่ห้องนั้นได้อย่าง

Ref. code: 25635924030041NCT

สบาย ๆ เพียงลำพัง หากแต่แม่ต้องมาอยู่กับฉันเป็นเวลาเกือบสองเดือนเต็มเพื่อคอยหาข้าว หาน้ำ และเฝ้าดูแลอย่างใกล้ชิด และสิ่งที่ตามมาในช่วงพักฟื้นนอกจากปัญหาเรื่องการเลือดออกและช่องคลอดที่ตีบตื้นขึ้น คือ งบประมาณที่บานปลาย

ในระหว่างที่แม่มาอยู่ด้วย ทุก ๆ คืน ก่อนที่เราจะเข้านอนฉันมักจะเห็นแม่นั่งทำบัญชีซึ่งนับว่าเป็นกิจวัตรประจำวันของแม่ที่ฉันเห็นจนชินตามาตั้งแต่เด็กจนโต แม่เอาสมุดปฏิทินเล่มหนึ่งได้มาจากบริษัทของพ่อซึ่งแจกให้กับพนักงานเป็นประจำทุกปีในช่วงเทศกาลปีใหม่ มาใช้เป็นสมุดบัญชีจดรายจ่ายในแต่ละวันและบันทึกข้อความสั้น ๆ บนหน้าปฏิทินจึงเต็มไปด้วยลายมือของแม่ ที่จดบันทึกไว้ ทั้ง ค่าแท็กซี่ไปมหาวิทยาลัย ค่าแท็กซี่ที่เหมาไปชลบุรี ค่าหมอ ค่ายา และค่าอุปกรณ์ดูแลตนเองหลังการผ่าตัด รวมถึงเบอร์โทรฉุกเฉิน วันนัดเจอหมอ วันหยุดงานของพ่อ และวันที่ฉันต้องไปเรียน

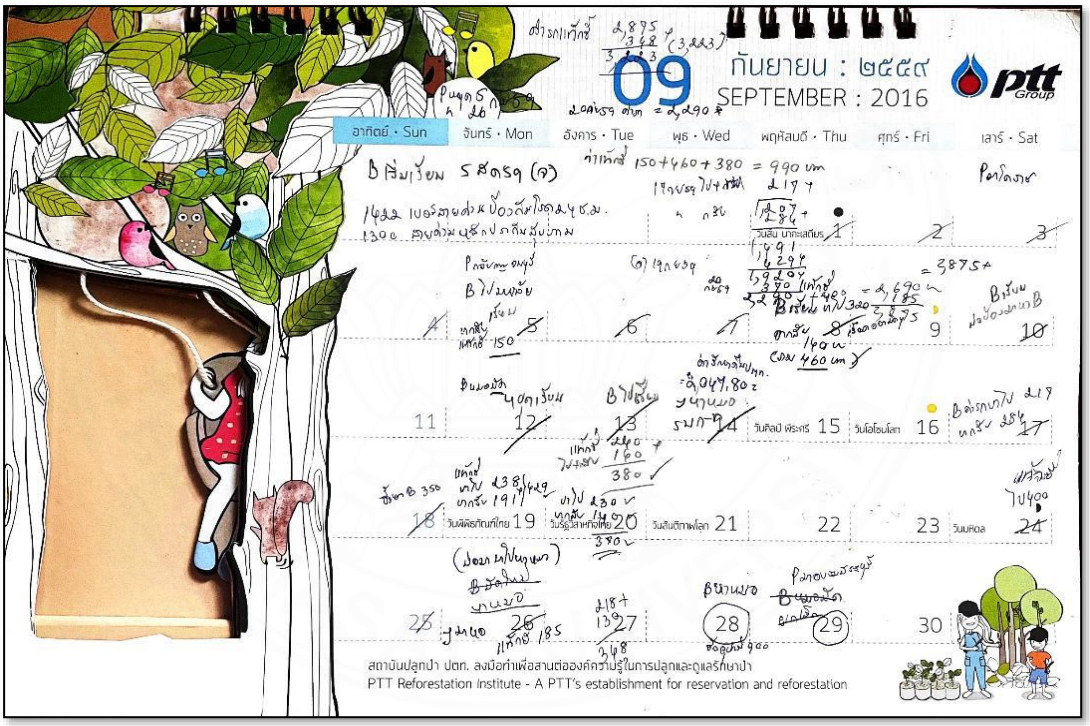

ภาพที่ 1.2 ปฏิทินลายมือแม่ เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2559

นอกจากเงินทองที่รั่วไหลออกไปหลังจากการผ่าตัดแปลงเพศ สิ่งที่หนักหน่วงไปกว่าคือสภาพจิตใจของฉันและครอบครัวที่บอบช้ำย่ำแย่ ทุก ๆ ครั้งที่ออกมาจากโรงพยาบาล พ่อคงต้องรู้สึกพะว้าพะวัง ทั้งห่วงลูก และกังวลเรื่องงานกับวันที่ต้องลาหยุดเพื่อขับรถเทียวไปเทียวมาระหว่าง กรุงเทพ กาญจนบุรีเพื่อมาดูแลฉันกับแม่ และบางอาทิตย์ยังต้องกลับไปดูแลบ้านที่โคราช ส่วนแม่ที่เป็นคนมาดูแลฉันในช่วงพักฟื้น เราต่างต้องอดทนที่จะเห็นความอ่อนแอของกันและกัน แม่ต้องเห็นภาพความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานของฉัน ส่วนฉันต้องเห็นแม่

Ref. code: 25635924030041NCT

นอนหมดเรี่ยวแรงตอนกลางวันจากความเหนื่อยล้าในการเฝ้าดูแลลูกคนหนึ่งอย่างไม่จบไม่สิ้น เวลาที่นึกถึงภาพนั้นทีไรก็ยังคงทำให้ฉันถึงกับน้ำตาคลอขึ้นมาได้ทุกครั้ง เพียงแต่สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างฉันกับแม่ก็คือ แม่ไม่เคยแสดงความอ่อนแอของตนเองออกมาเลยสักครั้ง ซึ่งในวันที่บันทึกอยู่นี้ฉันเพิ่งจะได้เข้าใจแล้วว่าความเงียบของแม่ คือ ความเข้มแข็งที่แม่พยายามมีให้ฉันเสมอมา

1.1.1 แด่ "ชีวิต" ที่เป็นของฉัน

ย้อนกลับไปในช่วงสิ้นปี พ.ศ. 2557 . . . หลังจากที่เรียนจบจากมหาวิทยาลัยบูรพา ฉันก็หอบชีวิตจากการเป็นเด็กวัยรุ่นต่างจังหวัดที่พยายามหนีเมืองหลวง เข้ามาเป็นผู้ใหญ่ในกรุงเทพ ด้วยความสนใจในโลกแฟชั่น เสื้อผ้า และนิตยสารสิ่งพิมพ์ จึงได้ลองชิมลางกับงานเบื้องหลังในบริษัทโมเดลลิง เอเจนซี่ หรือ บริษัทจัดหานางแบบแห่งหนึ่งในย่านทองหล่อ ฉันได้งานทำอยู่ในตำแหน่งบุ๊คเกอร์ (booker) เป็นคนคอยประสานงานระหว่างลูกค้าที่เป็นช่างภาพ นิตยสาร หรือเจ้าของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการจัดทำโฆษณา กับนางแบบต่างชาติที่ส่วนใหญ่มาจากประเทศรัสเซียและประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรป

ชีวิตในเมืองหลวงและการอยู่ในแวดวงอุตสาหกรรมแฟชั่นช่วงแรกเริ่มอาจเป็นอะไรที่ทั้งน่าตื่นเต้นและน่าเหนื่อยหน่ายในเวลาเดียวกัน แม้ฉันจะได้พยายามยืนด้วยแข้งขาของตนเอง จากเงินเดือน 15,000 บาท ตามวุฒิปริญญาตรีที่ฉันมี แต่ก็ต้องกระเสือกกระสนเอาตัวรอดกับค่าครองชีพที่แพงกว่าทั้ง ในโคราชบ้านเกิด และ ในละแวกมหาวิทยาลัยย่านบางแสนที่เคยอยู่มา อีกทั้งการรายล้อมอยู่ในสังคมที่เคลือบฉาบหน้าด้วยความสวยงาม บ่อยครั้งก็มักต้องเสียเงินไปกับความพยายามกลมกลืนตนเองไปกับสังคมที่หรูหราเกินกว่าเงินเดือนขั้นต่ำที่ได้รับ แต่หลังจากอยู่กรุงเทพไม่ถึงสามเดือนฉันก็ได้ทักษะการเดินทางหลายรูปแบบที่ต้องแข่งขันกับเวลาทั้งขึ้นรถเมล์ ลงเรือ ซ้อนวินมอเตอร์ไซค์ กระโดดขึ้นรถไฟฟ้าบีทีเอส หรือยัดตัวเองเข้าไปในรถไฟใต้ดินตอนช่วงเวลาเลิกงานได้ทัน และได้ทักษะการติดต่อสื่อสารกับคนหลายรูปแบบ แต่อย่างน้อยที่สุดไม่ว่าประสบการณ์ในกรุงเทพจะดีหรือร้าย ชีวิตในเมืองใหญ่ก็ทำให้ฉันมีเงินเดือนพอที่จะรับผิดชอบตนเอง จ่ายค่าโทรศัพท์ ซื้อกับข้าว และของใช้ โดยที่ไม่ต้องขอเงินพ่อกับแม่อีกแล้ว และยิ่งในช่วงแรกการโยกย้ายชีวิตมาอยู่ในเมืองหลวง ฉันมาอาศัยอยู่ที่บ้านของยายจึงไม่ต้องเสียค่าเช่า และนั่นยิ่งทำให้ประหยัดจนมีเงินพอที่จะเหลือเก็บ พอทำงานไปได้อีกสักพักจนปรับเงินเดือนขึ้นและได้ค่าคอมมิชชั่นจากการทำงาน ฉันจึงย้ายออกมาอยู่ด้วยตนเองในหอพักที่อยู่ไม่ไกลจากบ้านยายนัก

จากเงินที่เหลือเก็บแต่ละเดือนบวกกับเงินเก่าที่สะสมรองรังมาจากการทำงานพิเศษ และรายได้จากตอนที่เคยไปเวิร์คแอนด์ทราเวล ที่สหรัฐอเมริกา บวกกับค่าขนมรายเดือนที่พ่อเคยส่งให้ตั้งแต่ช่วงมหาวิทยาลัย จากเงินกองเล็กกองน้อยที่เก็บสะสมมาหลายปีจึงกลายเป็นเงินก้อนใหญ่ ก็เริ่มมีเงินเก็บมากพอที่จะทำในสิ่งที่ตนเองต้องการสักที ฉันไม่แน่ใจ

นักหรอกว่าความรู้สึกต้องการ “การแปลงเพศ” เกิดขึ้นตอนไหน อาจเป็นตอนเรียนมหาวิทยาลัยที่ได้เริ่มใช้ชีวิตเป็นผู้หญิง อาจเป็นตอนที่ยืนมองร่างกายของตนเองเปลือยเปล่าอยู่ในกระจกเงา หรืออาจเป็นตอนที่ฉันรู้สึกแปลกแยกไปจากคนอื่น ๆ และแปลกแยกไปจากร่างกายของตนเอง ฉะนั้นสิ่งเดียวที่ฉันปรารถนาจึงขอแค่เพียงอยากรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับร่างกายของตนเองก็เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามวันที่ฉันมั่นใจอย่างแน่วแน่และตัดสินใจอย่างเด็ดขาดแล้วว่าจะแปลงเพศก็คือ วันที่ตัดสินใจเดินทางกลับบ้าน

สุดสัปดาห์หนึ่งในเดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2558 . . .

ฉันเลือกกลับมาโคราชในสัปดาห์เดียวกันกับที่เป็นช่วงหยุดพักร้อนของพ่อ เพื่อที่เราจะได้อยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา และเพื่อที่ฉันจะได้ใช้โอกาสนั้นพูดถึงความต้องการของตนเอง แม้ช่วงเวลาของการเปิดเผยตัวตนให้พ่อแม่ได้รับรู้จะผ่านพ้นไปแล้วตั้งแต่ตอนที่เรียนมหาวิทยาลัย และแล้วจึงถึงเวลาที่ฉันต้องเป็นฝ่ายพูดถึงความต้องการของตนเองออกมาบ้าง วันที่ฉันเดินไปบอกกับพ่อกับแม่เรื่องผ่าตัดแปลงเพศจึงเป็นวันที่เดินมาไกลมากเสียเกินกว่าที่จะเดินหันหลังกลับ เพราะในวันนั้นเส้นผมของฉันก็ยาวลงไปถึงกลางหลัง รูปร่างหน้าตาของฉันก็ค่อนไปทางผู้หญิง รวมถึงเสื้อผ้าที่ฉันสวมใส่และข้าวของที่ใช้ก็เปลี่ยนไปเป็นแบบที่ผู้หญิงทั่วไปก็ใช้กัน ฉันจึงไม่หลงเหลือความรู้สึกหวั่นกลัวอะไรอีกแล้ว

ฉันยังคงจำคำพูดของตนเอง คำตอบของพ่อกับแม่ และภาพเหตุการณ์วันนั้นได้ดี บทสนทนาวันนั้นเริ่มต้นขณะที่เราสามคนพ่อแม่ลูกนั่งอยู่กันในห้องนั่งเล่นหลังจากที่กินข้าวเย็นด้วยกันอย่างพร้อมหน้า แม่นั่งดูข่าวทีวีตามกิจวัตร ส่วนพ่อก็นั่งดูอยู่ด้วยข้าง ๆ เมื่อรายการข่าวทางโทรทัศน์กำลังดำเนินไปได้สักพัก ในจังหวะที่ทั้งสองกำลังเพลิดเพลินไปกับรายการในทีวี อยู่ ๆ ตอนนั้นเอง ไม่รู้อะไรดลใจให้ฉันส่งเสียงพูดออกมาอย่างโต้ง ๆ ว่า

“พ่อ แม่ บิ๊ก ตัดสินใจแล้วนะว่าจะแปลงเพศ”

ทั้งสองเงียบไปสักพักสายตาที่กำลังจดจ่อกับจอทีวีหันมามองที่ฉัน พวกเขาดูมีสีหน้าท่าทีที่ตกอกตกใจ แต่หลังจากนั้น แม่ก็เป็นคนเอ่ยปากขึ้นมาก่อนด้วยคำถามมากมายว่า

“มันจะเจ็บไหม”

“เขาทำยังไง”

“จะไปทำที่ไหน”

“แล้วมันต้องใช้เงินเท่าไร”

ฉันไม่ประหลาดใจกับปฏิกิริยาของแม่สักเท่าไรนัก เพราะแม่เป็นคนขี้ตกใจและชอบกังวล แต่นั่นไม่ได้มีอะไรเกินไปกว่าความเป็นห่วง ฉันอธิบายไปตามข้อมูลที่มีในขณะนั้น ทั้งจากที่ฟังต่อ ๆ กันมา จากกะเทยเพื่อนพ้อง และน้องพี่ที่อยู่รอบตัว และจากการค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ฉันบอกพ่อกับแม่ถึงชื่อหมอที่จะไปทำ สถานที่ตั้งของโรงพยาบาลและคลินิก ราคาสำหรับการแปลงเพศ รวมถึงตัวเลขเงินเก็บในบัญชี ฉันเหลือบมองไปที่พ่อจึง

Ref. code: 25635924030041NCT

เห็นสีหน้าของท่านดูครุ่นคิดและยังคงนั่งนิ่งงันไปสักพัก เหมือนทุกอย่างรอบตัวได้หยุดเคลื่อนไหวไปชั่วขณะ มีเพียงแต่ความเงียบที่กำลังล่องลอยอยู่บนอากาศ จนลืมเสียงทีวีที่เปิดอยู่ไปสนิทและแล้วพ่อก็พูดขึ้นมาว่า

"ก็แล้วแต่ลูกนะ ก็ชีวิตเป็นของลูก"

คำพูดสั้น ๆ ของพ่อช่วยคลายเราออกจากความเงียบและคลายฉันออกจากความกังวลที่มีอยู่ในใจทั้งหมด ความห่างของระยะทางที่พ่อต้องออกเดินทางไปทำงานที่ต่างแดนอาจทำให้ความสัมพันธ์ในวัยเด็กระหว่างฉันกับพ่อห่างเหินกันไปบ้าง แต่การได้นึกถึงคำพูดของพ่อในวันนั้นทำให้ฉันเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างฉันกับพ่อที่ผ่านมา แม้จะเป็นความรักที่มีระยะห่าง แต่ก็มาพร้อมกับการเคารพในตัวตนและวิถีชีวิตของกันและกัน ซึ่งไม่ว่าการตัดสินใจครั้งนี้ของฉันจะนำไปสู่อะไร แต่สุดท้ายทั้งพ่อและแม่ก็เคารพในความต้องการของฉัน นับเป็นความโชคดีเหลือเกินที่มีใครสักคนที่รักอยู่เคียงข้างในระหว่างขั้นตอนของการแปลงเพศ และในตลอดช่วงพักฟื้นซึ่งนับว่าเป็นช่วงเวลาอันสุดแสนทรมาน ทั้งจาก ร่างกายที่ไร้เรี่ยวแรง ทั้งยังต้องต่อสู้กับความรู้สึกเจ็บปวดจากบาดแผลทางกาย และบาดแผลทางใจ หรือแม้แต่เผชิญกับความรู้สึกไร้ค่าในตัวเอง การมีพ่อกับแม่คอยดูแลช่วงหลังการผ่าตัด ช่างมีค่ากับฉันเสียเหลือเกิน เพราะถ้าไม่เช่นนั้นฉันคงไม่ได้มีชีวิตอยู่บนโลกนี้อีกต่อไปแล้วแน่ ๆ

1.1.2 จุดเริ่มต้นของการเดินทาง

เกือบหนึ่งร้อยปีมาแล้วจุดเริ่มต้นของนวัตกรรมทางการแพทย์ที่เรียกว่า การศัลยกรรมแปลงเพศ (จากชายไปเป็นหญิง) ได้ถือกำเนิดขึ้นในยุโรปและริเริ่มทำการเปลี่ยนเพศให้กับคนไข้ในราวทศวรรษ 1920 เป็นต้นมา (Stryker, 2018; King & Ekin, 2016) และเป็นเวลากว่า 40 ปีมาแล้ว ที่การศัลยกรรมแปลงเพศได้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยนายแพทย์ปรีชา เตียวตรานนท์ และนายแพทย์ ประกอบ ทองผิว ได้ทำการผ่าตัดแปลงเพศให้กับคนไข้เปลี่ยนจากชายไปเป็นหญิงที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (Chokrungvaranont & Tiewtranon, 2004, p. 1402) และในปีเดียวกันนั้นเอง มีคนไทยคนหนึ่งที่มีนามปากกาว่า กีรตี ชนา ได้เดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลไปผ่าตัดแปลงเพศเพื่อเปลี่ยนจากชายไปเป็นหญิงที่ประเทศสหรัฐอเมริกา (อริน พินิจวรารักษ์, 2527, น. 73)

จากจุดเริ่มต้นของการแปลงเพศที่ถือกำเนิดขึ้นในยุโรป แต่แล้ววันนี้ประเทศไทยได้กลายเป็นศูนย์กลางการแปลงเพศ[1] แห่งหนึ่งของโลกไปแล้วก็ว่าได้ เพราะเรามีบุคลากร

---

[1] จากการศึกษาของ ประยุทธ์ โชครุ่งวรานนท์ (Prayuth Chokrungvaranont) และคณะ (2014, p.4) พบว่า ในระหว่างปี พ.ศ.2528-2533 คนไข้ชาวต่างชาติที่เดินทางมาผ่าตัดแปลงเพศในประเทศไทยมีเพียง 5 เปอร์เซ็นต์ ขณะที่ ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2555 คนไข้กว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ที่ผ่าตัดแปลงในประเทศไทย เป็นชาวต่างชาติ และยังได้ให้ความเห็นต่อตัวเลขของคนไข้ชาวต่างชาติที่สูงกว่าคนไข้ชาวไทย ไว้ว่า เป็นผลมาจากการที่คนไข้ชาวต่างชาติมีฐานะที่

Ref. code: 25635924030041NCT

ทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญทางด้านนี้โดยเฉพาะหลายคน มีนายหน้าของคลินิกศัลยกรรมที่ขายแพ็คเกจการแปลงเพศอย่างครบวงจร และมีสถานพยาบาลที่พร้อมให้บริการอย่างเต็มรูปแบบ การเดินทางไปแปลงเพศของฉันจึงไม่จำเป็นต้องเดินทางข้ามวันข้ามคืน หรือเดินทางไปยังต่างที่ต่างแดนแบบกีรตี ชนา หรือ กะเทย คนอื่น ๆ ในยุคก่อนหน้ากันอีกแล้ว ในทางกลับกันปัจจุบันคนที่ต้องการจะผ่าตัดแปลงเพศจากชายไปเป็นหญิง จากทั่วทุกมุมโลก ทั้ง เอเชีย ยุโรป แอฟริกา และอเมริกา กลับเลือกที่จะเดินทางมาแปลงเพศที่ประเทศไทย ดังนั้นระยะทางในการเดินทางของฉันจึงไม่ได้อยู่ไกลเกินขอบฟ้าออกไปเป็นพัน ๆ ไมล์หรือต้องออกเดินทางอย่างลำบากยากเข็ญ ใช้เวลาสั้น ๆ เพียงสองชั่วโมงโดยสารไปบนรถตู้ที่ขึ้นจากท่ารถแถวอนุสาวรีย์ เพื่อไปลงตรงที่จุดจอดรถหน้าห้างฟอร์รัมในตัวเมืองจังหวัดชลบุรี

ฉันตัดสินใจแปลงเพศที่คลินิกหมอสุพร ในจังหวัดชลบุรี ฝีมือของนายแพทย์สุพร วทัญญูสกุล นับว่ามีชื่อเสียงในเรื่องการแปลงเพศทั้งในหมู่ชาวต่างชาติและเป็นที่รู้จักในหมู่กะเทยเพื่อนพ้องและน้องพี่ที่ผ่านมืดหมอมาก่อน อีกทั้งหมอสุพรยังเป็นลูกศิษย์ของนายแพทย์ปรีชา เตียวตรานนท์ นายแพทย์ผู้บุกเบิกการศัลยกรรมแปลงเพศในประเทศไทย (พิศมัย, 2559, น. 69)

จากชื่อเสียงของหมอสุพรที่ได้รู้มาจากเสียงแซ่ซ้องของบรรดากะเทยที่อยู่รายล้อมตัวและจากข้อมูลในเชิงประสบการณ์ที่ถูกส่งต่อกันปากต่อปากและะถูกส่งผ่านกันจากรุ่นสู่รุ่น จากกะเทยรุ่นแม่ สู่ รุ่นลูก และ จาก กะเทยรุ่นพี่ สู่ รุ่นน้อง แม้นั่นจะมีน้ำหนักพอที่จะรับฟัง แต่กระนั้นแล้วเสียงของคนรอบตัวอย่างเดียวก็มิเพียงพอต่อการตัดสินใจ ฉันพยายามหาข้อมูลบนเว็บบอร์ดศัลยกรรม ทั้งในไทยและต่างประเทศที่คนไข้ของหมอเคยเขียนเอาไว้ รวมถึงอ่านงานวิชาการทางการแพทย์ แม้ฉันจะได้ชื่อคลินิกและหมอมาอีกสองสามชื่อที่ดูน่าเชื่อถือและปลอดภัย แต่สุดท้ายฉันก็ตัดสินใจเลือกผ่าตัดแปลงเพศกับหมอสุพร โดยประเมินจาก 1. สรีระร่างกายของตนเองกับเทคนิคที่หมอจะทำ 2. สิ่งที่ตนเองต้องการมากที่สุดโดยเรียงลำดับความสำคัญ ความสวย ความลึก และการใช้งาน 3. ชื่อเสียงของหมอและความเชื่อมั่นของสถานพยาบาลที่จะไปฝากชีวิต และ 4. ค่าใช้จ่ายสำหรับการผ่าตัดแปลงเพศ

ในช่วงเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2559 . . .

ฉันเดินทางไปคลินิกหมอสุพรเป็นครั้งแรก คลินิกแห่งนี้ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท ในตัวเมืองชลบุรี เยื้อง ๆ กับห้างฟอรั่ม ตัวอาคารเป็นตึก 4 ชั้นที่ภายนอกทาด้วยสีชมพู เมื่อเปิดประตูเข้าไปในคลินิกก็จะพบว่าเป็นห้องรับแขก และมีเคาน์เตอร์ของพนักงานอยู่ทางด้านซ้ายมือติดกับประตูทางเข้า ชั้นหนึ่งมีห้องตรวจคนไข้สองห้องเชื่อมติดกัน และจะ

สูงกว่า (เช่น เป็นหมอ วิศวกร ทนาย เจ้าหน้าที่ตำรวจ และอาชีพอื่น ๆ) ซึ่งประสบความสำเร็จและมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน มากกว่าคนไข้ที่เป็นชาวไทย (Chokrungvaranont et al, 2014, p. 4)

Ref. code: 25635924030041NCT

สังเกตเห็นว่าข้างในประดับประดาด้วยเครื่องเรือนแบบไทย ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน้ากากผีตาโขน หรือ เก้าอี้ไม้สลักลายไทย ทางด้านหลังมีมุมบริการเครื่องดื่มชากาแฟและมีห้องน้ำสองห้อง และสิ่งที่ฉันสังเกตเห็นได้อีกอย่างก็คือ ผนังตรงกลางห้องรับแขกมีตู้กะจกบานใหญ่ ด้านในนั้นมีการ์ดอวยพรเนื่องในโอกาสต่าง ๆ และยังมีจดหมายที่เขียนถึงคุณหมอสุพรเพื่อขอบคุณ

ตอนที่ฉันไปถึงที่คลินิก ตอนนั้นเป็นเวลาเที่ยง ซึ่งในคลินิกยังแทบไม่มีใครเลย ฉันเจอเพียงพนักงานออกมาต้อนรับและสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเพื่อกรอกรายละเอียดคนไข้ สักพักก็มีแม่บ้านเดินเอาเครื่องดื่มมาให้ จนเกือบ ๆ บ่ายโมงฉันถึงได้เจอกับหมอสุพรเพื่อพูดคุยรายละเอียดเกี่ยวกับการแปลงเพศ และได้อธิบายให้ฉันฟังถึงเทคนิคของหมอ[2] รวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน

หลังจากนั้นตอนที่เดินออกมาจากห้องตรวจ จากช่วงเวลาไม่กี่นาทีก่อนหน้าคลินิกที่ว่างเปล่าแห่งนี้ก็ได้กลายเป็นศูนย์รวมคนข้ามเพศนานาชาติ โซฟาตรงบริเวณโถงห้องนั่งเล่นเนืองแน่นไปด้วยคนไข้ชาวต่างชาติ ฉันได้ยินเสียงสนทนาอย่างออกรสเป็นภาษาอังกฤษต่างที่มาต่างสำเนียง ดูเหมือนว่าฉันจะกลายเป็นคนแปลกถิ่นจากที่นี้ไปเสียแล้ว ฉันสังเกตเห็นคนไข้คนอื่น ๆ ที่ทยอยเดินเข้ามาจากประตูหลังของคลินิก มือข้างหนึ่งของพวกเธอหิ้วถุงฉี่ ส่วนมืออีกข้างหนึ่งหอบเบาะรองนั่งติดมาด้วย แถมยังเดินโซซัดโซเซ ซึ่งท่าเดินแต่ละคนสามารถบ่งบอกได้ถึงระยะเวลาการฟื้นตัวจากการผ่าตัด บางคนสามารถเคลื่อนไหวจนคล่องแล้วจึงไม่ต้องพกหมอนรองนั่งแล้วเพราะพักฟื้นมาหลายสัปดาห์ แต่บางคนก็มีสภาพอย่างที่ฉันเห็นจะเดินเหินทีก็ยังคงเก้ ๆ กัง ๆ จะลุกจะนั่งที่ก็ยังต้องระมัดระวัง พลอยทำให้ฉันรู้สึกหวาดเสียวตามไปด้วย

เมื่อได้คุยกับเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนจัดการคอยดูแลคิวของหมอก่อนที่จะออกจากคลินิกและกลับไปที่กรุงเทพ ฉันก็แทบจะสิ้นหวัง เพราะทางเจ้าหน้าที่ได้แจ้งมาว่าคิวผ่าตัด

---

[2] ข้อมูลที่ฉันพบจากบทสัมภาษณ์ของหมอสุพร ชื่อเรื่องว่า “ทุกขั้นตอนนาทีต่อนาทีของ ‘การผ่าตัด’ ชายให้กลายเป็นหญิง” ในนิตยสาร *คู่สร้างคู่สม* ฉบับที่ 953 ประจำวันที่ 10-20 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ได้อธิบายเทคนิคของหมอสุพร (Suporn’s technique) ที่คิดค้นขึ้นในปี ค.ศ. 2000 มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ใช้ส่วนหัวขององชาตพร้อมกับหนังห้มปลาย นำมาสร้างเป็นปุ่มคลิสตอริสพร้อมจุดรับความรู้สึกจุดที่สอง และผิวด้านในของแคมเล็ก ส่วนผิวด้านนอกของแคมเล็กจะสร้างจากหนังองคชาต
2. ใช้วิธีปลูกถ่ายหนังจากถุงอัณฑะเพื่อบุเป็นผนังช่องคลอดเทียม ทำให้คนไข้ที่มีองคชาตเล็กหรือขลิบปลายมาก่อน ก็ยังสามารถสร้างช่องคลอดเทียมให้มีความลึกเพียงพอโดยไม่จำเป็นต้องตัดต่อลำไส้ซึ่งมีความเสี่ยงสูง (พิศมัย, 2559, น. 41)

Ref. code: 25635924030041NCT

แปลงเพศกับหมอสุพรยาวออกไปถึงสองปี แม้ฉันเองจะทำใจไว้แล้วส่วนหนึ่งสำหรับเรื่องคิว เพราะเคยได้ยินมาจากบรรดาเพื่อนสาวและเคยอ่านจากเว็ปบอร์ดศัลยกรรมว่าคนไข้ส่วนใหญ่ของหมอสุพรมักจะมีแต่ชาวต่างชาติ แต่ฉันก็ไม่ได้คาดคิดว่าคิวจะยาวนานถึงขนาดนี้ [แต่เอาเถอะ] ฉันพยายามถือเสียว่านี่ก็เป็นเรื่องดีเหมือนกันที่ฉันจะได้มีเวลาเก็บเงินให้เพียงพอ

ในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2559 . . .

6 เดือนผ่านไป ในช่วงต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 ฉันลองติดต่อไปที่คลินิกหมอสุพรอีกครั้งเพื่อเช็คว่ามีคิวหลุดหรือไม่ เผื่อบางทีฉันอาจจะโชคดีที่จะได้เข้าไปแทนที่คิวนั้น แต่ก็เป็นอันต้องผิดหวังอีกตามเคยเมื่อเจ้าหน้าที่ยังคงยืนยันตามเดิมว่าคิวผ่าตัดยังคงต้องรอไปก่อน แต่แล้วอยู่ ๆ เหมือนกับโชคชะตาจะเล่นตลก สองสัปดาห์ถัดมาหลังจากนั้น (ในช่วงกลางเดือนมิถุนายน) เจ้าหน้าที่จากคลินิกติดต่อกลับมาหาเพื่อแจ้งว่าหมอสุพรยอมใช้วันหยุดส่วนตัวทุก ๆ วันศุกร์ ทำการผ่าตัดแปลงเพศให้กับฉัน ดังนั้นคิวผ่าตัดจึงเป็น วันศุกร์ที่ 5 สิงหาคม 2559 หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ทางคลินิกแนะนำให้ฉันไปขอใบรับรองจากจิตแพทย์และพร้อมนำแผ่นฟิล์มเอ็กซ์เรย์ปอดมาด้วย ในส่วนของใบรับรองจากจิตแพทย์นั้น ฉันถูกกำชับมาเลยว่าเอกสารจำเป็นจะต้องระบุว่า “ควรได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดแปลงเพศ”

1.1.3 จากคำถามเก่า ๆ ที่ถูกถามครั้งแล้ว ครั้งเล่า

ในเดือน กรกฎาคม ปี พ.ศ.2559 . . .

รู้ตัวเองตั้งแต่เมื่อไรว่าเป็นแบบนี้? ฉันจำไม่ได้แล้วว่านี่เป็นครั้งที่เท่าไรกันที่ถูกถามด้วยคำถามนี้ คงมีสักครั้งหนึ่งในชีวิตของกะเทยอาจต้องเคยถูกซักไซ้ด้วยคำถามทำนองนี้จากคนรอบข้าง คนใกล้ตัว หรือคนที่เพิ่งจะรู้จัก บางครั้งพวกเขาอาจจะแค่อยากรู้ด้วยความสงสัยจริง ๆ แต่บางครั้งพวกเขาอาจจะอยากเพียงแค่แกล้งถามไปอย่างนั้น ทว่าครั้งนี้ที่ฉันถูกถามน่าจะแตกต่างไปจากครั้งที่ผ่าน ๆ มา ก็เพราะว่าคู่สนทนาที่อยู่ตรงหน้าของฉัน คือจิตแพทย์ นี่จึงไม่ใช่การถามเพียงเพราะความอยากรู้อยากเห็นหรือถามเพื่อกระเซ้าเย้าแหย่ หากแต่เป็นการถามอย่างเอาจริงเอาจัง ถามเพื่อการประเมินทางจิตเวชและออกใบรับรองแพทย์เพื่อนำไปใช้ในการผ่าตัดแปลงเพศ ทว่าในวันนั้นแม้ฉันจะหยุดนึกถึงคำตอบ แต่สุดท้ายฉันก็เลือกที่จะกลืนเรื่องเล่าทั้งหมดเข้าไปอยู่ในความคิด แล้วคลายออกมาด้วยคำตอบสั้นๆ ว่า “ก็ตั้งแต่จำความได้ค่ะ” เพื่อให้กระบวนการประเมินทั้งหมดเสร็จสิ้นไป

Ref. code: 25635924030041NCT

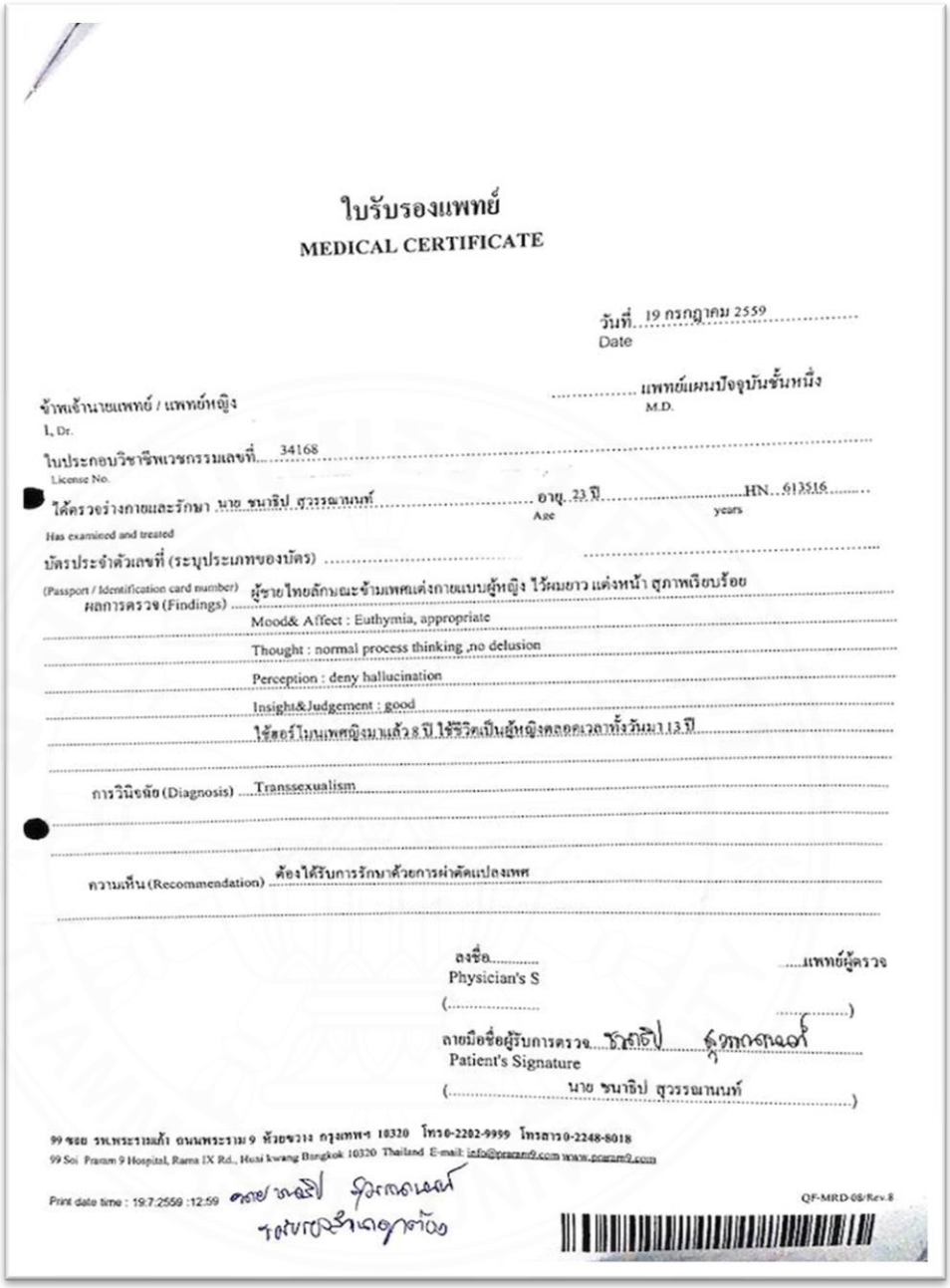

ใบรับรองแพทย์
MEDICAL CERTIFICATE

วันที่ 19 กรกฎาคม 2559
Date

ข้าพเจ้านายแพทย์ / แพทย์หญิง ..... แพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง
I, Dr. M.D.

ใบประกอบวิชาชีพเวชกรรมเลขที่ 34168
License No.

ได้ตรวจร่างกายและรักษา นาย ชนาธิป สุวรรณานนท์ อายุ 23 ปี HN 613516
Has examined and treated Age years

บัตรประจำตัวเลขที่ (ระบุประเภทของบัตร) .....
(Passport / Identification card number)

ผลการตรวจ (Findings) ผู้ชายไทยลักษณะข้ามเพศแต่งกายแบบผู้หญิง ไว้ผมยาว แต่งหน้า สุภาพเรียบร้อย
Mood& Affect : Euthymia, appropriate
Thought : normal process thinking ,no delusion
Perception : deny hallucination
Insight&Judgement : good
ใช้ฮอร์โมนเพศหญิงมาแล้ว 8 ปี ใช้ชีวิตเป็นผู้หญิงตลอดเวลาทั้งวันมา 13 ปี

การวินิจฉัย (Diagnosis) Transsexualism

ความเห็น (Recommendation) ต้องได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดแปลงเพศ

ลงชื่อ..... แพทย์ผู้ตรวจ
Physician's S
(.....)

ลายมือชื่อผู้รับการตรวจ ชนาธิป สุวรรณานนท์
Patient's Signature
(นาย ชนาธิป สุวรรณานนท์)

99 ซอย รพ.พระรามเก้า ถนนพระราม 9 ห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10320 โทร 0-2202-9999 โทรสาร 0-2248-8018
99 Soi Pramn 9 Hospital, Rama IX Rd., Huai kwang Bangkok 10320 Thailand E-mail: info@pramn9.com www.pramn9.com

Print date time : 19.7.2559 :12:59

QF-MRD-08/Rev.8

ภาพที่ 1.3 ใบรับรองแพทย์

ฉันถูกขอร้องให้ยินยอมเซ็นรับรอง การขอเข้ารับการตรวจอาการทางจิตเวช การพบจิตแพทย์ครั้งนี้ดูจริงจังกว่าครั้นตอนที่ฉันทำเรื่องยื่นกับทางมหาวิทยาลัยเพื่อขอเข้าร่วมพิธีรับปริญญา เพราะคราวนี้ฉันได้ทำแบบทดสอบการประเมินจิต มากมาย เช่นให้วาดรูปสามรูป บอกสิ่งที่เห็นจากภาพบนแผ่นฟิล์ม แบบสอบถามปรนัยที่ยาวเหยียดเหมือนข้อสอบ ฉันเสียเวลาตั้งแต่เช้ายันเย็นไปกับการทดสอบเหล่านี้ และยอมจ่าย 3,000 บาท เพื่อจะได้เอกสารแผ่นนี้เป็นบัตรผ่านประตูเข้าสู่ห้องผ่าตัด ภายในระยะเวลาสองสัปดาห์ โรงพยาบาลก็โทรมารายงานการ

ประเมินอาการทางจิต ผลคือ ไม่มีอาการบกพร่องหรืออาการประสาทหลอน และหลังจากนั้นฉันจึงได้เข้าไปพบเพื่อพูดคุยกับจิตแพทย์อีกครั้ง จนท้ายที่สุดจิตแพทย์สองคน เขียนคำรับรองตามที่ทางคลินิกกำชับกับฉันมา บนหน้าเอกสารใบรับรองแพทย์จึงถูกระบุลงไปว่า “ต้องได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดแปลงเพศ”

1.1.4 การเดินทางที่ไม่มีวันหวนกลับ

1 สัปดาห์ก่อนการผ่าตัด . . .

หลังจากได้รับใบรับรองจากทางโรงพยาบาลและฟิล์มเอ็กซเรย์ปอด ฉันก็นำไปยื่นให้แก่ทางคลินิก หนึ่งสัปดาห์ก่อนผ่าตัดแปลงเพศคลินิกนัดให้ฉันมาจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลและพบคุณหมอสุพรอีกครั้ง เพียงแต่คราวนี้พ่อกับแม่เดินทางมาด้วยกันกับฉันเพื่อเข้ามาฟังหมออธิบายถึงขั้นตอนทั้งหมด ตั้งแต่วิธีการทำ เวลาที่ใช้ในการผ่าตัด ผลข้างเคียงและการรักษาตัวภายหลังจากการผ่าตัดแปลงเพศ

ถัดจากการตรวจและพูดคุยกับหมอก็คือ การชำระค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด พ่อกับแม่ช่วยฉันออกค่าใช้จ่ายในการแปลงเพศครึ่งหนึ่ง เนื่องจากฉันเองก็ไม่ได้คาดคิดเอาไว้เหมือนกันว่าคิวของฉันจะมาถึงเร็วขนาดนี้ จากที่ต้องรอสองปี แต่ขยับมาเป็น 6 เดือน และราคาที่ต้องจ่ายในวันนั้น คือ 350,000 บาท[3] หลังชำระเงินเรียบร้อยแล้ว จึงได้รับเอกสารส่งตัวของโรงพยาบาลเอกชล และบ่ายวันนั้นฉันต้องอยู่รอเจาะเลือดเพื่อนำไปตรวจโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ อีกสองสามวันถัดมาทางคลินิกได้โทรมาแจ้งผลเลือด เมื่อทุกอย่างออกมาปกติดี สิ่งที่ยังต้องทำก็คือกลับไปเตรียมสุขภาพร่างกายให้พร้อมก่อนผ่าตัด ฉันงดฮอร์โมนเป็นเวลาหนึ่งเดือนตามคำแนะนำของหมอ และพยายามออกกำลังกายทุกวัน

วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2559 . . .

บ่ายวันนั้นฉันขึ้นรถตู้ที่ท่ารถแถวอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิเดินทางออกจากกรุงเทพมุ่งหน้าไปยังจังหวัดชลบุรี และใช้เวลาเพียงไม่ถึงสองชั่วโมงก็ถึงจุดหมาย ฉันลงตรงจุดจอดรถฝั่งตรงข้ามตลาดหนองมนซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหาดบางแสน ฉันมาถึงในช่วงเย็นก่อนเวลานัดหมาย เพื่อรอแอดมิทที่โรงพยาบาลตอนเที่ยงคืนของวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2559

สองสามวันก่อนหน้านี้ ฉันได้ติดต่อเจ๊หมวย เจ้าของหอพักที่เคยอาศัยอยู่ด้วยตลอดช่วงที่เรียนปริญญาตรีเกือบสี่ปี เพื่อบอกเจ๊ว่าจะไปแปลงเพศ จึงถือโอกาสนั้นแวะไปเยี่ยมและขอแวะไปพักรอเวลาแอดมิทตอนเที่ยงคืน สำหรับฉันเจ๊หมวยเป็นมากกว่าคนรู้จัก แต่เป็นญาติคนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี เพราะเจ๊มักมีน้ำใจกับฉันเสมอครั้นตอนที่ยังเป็นเด็กหอ เจ๊ชอบเอาอาหารอร่อย ๆ มาให้ทาน ทั้งยังชอบพาไปเที่ยว พาไปเข้าวัดทำบุญ พาไปให้อาหารลิงบนภูเขา และจะมีเจ้าของหอพักที่ไหนกันที่เอาคอร์สโบท็อก คอร์สรักษาผิวมา

---

[3] ในปี พ.ศ. 2559 ตอนที่ฉันแปลงเพศ ราคา สำหรับผู้ป่วยชาวไทยอยู่ที่ 350,000 บาท ขณะที่ผู้ป่วยชาวต่างชาติอยู่ที่ 550,000 บาท

Ref. code: 25635924030041NCT

สมนาคุณให้ลูกค้าอย่างฉัน ความใจดีของเจ๊จึงทำให้ฉันเคารพเจ๊เหมือนญาติผู้ใหญ่คนหนึ่ง ถึงแม้เจ๊จะมีน้ำเสียงตกอกตกใจนิดหน่อยตอนที่บอกว่าจะไปแปลงเพศ แต่เจ๊ก็ยินดีต้อนรับเสมอ แถมยังเป็นคนออกปากอาสาจะขับรถไปส่งที่โรงยาบาลตอนกลางคืนด้วย

ตอนอยู่บนรถสองแถวแดงที่จะนั่งไปลงตรงหน้ามหาวิทยาลัยบูรพา ฉันโทรบอกเจ๊หมวยว่ากำลังจะเข้าไปที่หอของเจ๊ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับมหาวิทยาลัย เมื่อเดินข้ามสะพานลอยหน้ามหาวิทยาลัยจากฝั่งที่รถสองแถวจอด ก็พบว่าบริเวณหน้ามอยังคงคึกครื้นเหมือนเดิมไม่เคยเปลี่ยน ยามเย็นในละแวกนี้ยังคงเต็มไปด้วยพ่อค้าแม่ค้าที่มาตั้งร้านขายอาหารและเนืองแน่นไปด้วยผู้คนที่มาเดินจับจ่ายซื้อของ ฉันเดินแหวกฝูงชนเข้าไปในซอยตรงหลังร้านทองและแล้วก็มาถึงหอเจ๊หมวย ช่วงนั้นยังมีเวลาในช่วงเย็นสำหรับการพักผ่อน นั่งดูทีวีพลาง พูดคุยสัพเพเหระกับเจ๊พลาง เพื่อฆ่าเวลา และมีเวลาพอที่จะเตรียมตัวเตรียมใจสำหรับวันพรุ่งนี้ กระทั่งช่วงหัวค่ำฉันขอตัวไปอาบน้ำและตระเตรียมข้าวของ พอถึงเวลาราว ๆ สี่ทุ่มเจ๊หมวยก็ขับรถพาฉันออกจากบางแสนไปส่งที่โรงพยาบาลเอกชลซึ่งตั้งอยู่ในตัวเมืองของจังหวัดชลบุรี

ฉันยังคงจดจำภาพของเส้นทางบนท้องถนน และบรรยากาศรอบตัวในยามราตรีนั้นได้ สภาพอากาศข้างนอกรถในค่ำคืนนั้นมีฝนพรำและกลิ่นไอของสายฝนเล็ดลอดเข้ามาด้านในผ่านเครื่องปรับอากาศในรถ และฉันยังคงนึกถึงคำพูดของเจ๊หมวยที่พูดกับฉันบนรถที่กำลังวิ่งอยู่บนถนนในคืนสุดท้ายก่อนที่ชีวิตของฉันจะเปลี่ยนไปอีกครั้ง

“ดูสิ มีฝนตกปรอย ๆ ด้วย เหมือนพระกำลังรดน้ำมนต์ให้เธอเลยนะ”

เจ๊หมวยกล่าวขณะขับรถ

“จริงด้วยแหะ” ฉันนึกในใจพลางเอออออไปกับคำพูดของเจ๊หมวย

ขณะที่มองออกไปยังหน้าต่างรถ ฉันพยายามสังเกตละอองฝนที่โปรยปายลงมาบนหน้าต่างฝั่งที่นั่งของฉัน ซึ่งมีละอองน้ำเม็ดเล็ก ๆ เกาะจนอยู่ทั่ว เหมือนกับน้ำมนต์ไม่ผิดจากที่เจ๊หมวยเปรียบเปรยเอาไว้เลย ถนนตลอดสายในค่ำคืนนั้นช่างเงียบสงัด ถึงขนาดที่รถไม่จอดติดไฟแดงเลยสักช่วงเดียว ฉันจึงได้แต่หวังว่าการเดินทางสู่ชีวิตบทใหม่จะไร้อุปสรรคใด ๆ เหมือนกับที่ท้องถนนในค่ำคืนนี้ปูทางให้ฉันผ่านมันไปได้อย่างง่ายดาย และเหมือนกับที่มีละอองฝนโปรยปรายราวกับน้ำมนต์ที่ปะพรมลงบนศีรษะจนอดนึกเสียไม่ได้ว่าถ้าหากมีใครสักคนหนึ่งจะโชคดีหรือหากมีเทพเทวดาที่จะคอยช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัย ก็ขอให้คน ๆ นั้นเป็นฉันก็แล้วกัน

รถขับมาจอดถึงโรงพยาบาลราวเกือบห้าทุ่ม เมื่อมองจากด้านนอกก็จะเห็นว่าด้านในของโรงพยาบาลมืดสนิทไปทั้งชั้น แต่เมื่อเดินเข้าไปใจกลางของโรงพยาบาลก็จะพบแสงสว่างจากแผนกประชาสัมพันธ์และห้องฉุกเฉินยังเปิดไว้อยู่ ฉันนั่งรอบนโซฟากับเจ๊หมวยได้สักพัก ตอนนั้นเป็นเวลาเกือบเที่ยงคืนแล้ว เจ๊จึงขอตัวเดินทางกลับก่อน ฉันกล่าวคำขอบคุณเจ๊เสียยกใหญ่ และก่อนเจ๊จะกลับยังได้ให้คำอวยพรขอให้ทุกอย่างผ่านพ้นไปด้วยดี

Ref. code: 25635924030041NCT

5 สิงหาคม พ.ศ.2559 เวลา 0.00 น.

เสียงนาฬิกาของโรงพยาบาลดังขึ้นตอนเที่ยงคืน ฉันลุกขึ้นเดินตรงไปยังแผนกประชาสัมพันธ์อีกครั้งและยื่นใบส่งตัวจากคลินิกให้กับเจ้าหน้าที่ หลังจากที่ยืนลงทะเบียนและทำเรื่องเอกสาร รออยู่ตรงนั้นอีกสักพักก็ถูกเรียกให้เข้าไปนอนรอในห้องฉุกเฉิน พยาบาลเดินเข้ามาวัดความดันและตรวจเช็คอุณหภูมิในร่างกาย ก่อนที่จะพาฉันขึ้นไปยังบนห้องพักอยู่บนชั้นเก้าของโรงพยาบาล ซึ่งผู้ช่วยพยาบาลเคยเล่าให้ฉันฟังว่าห้องพักฟื้นบนชั้นเก้านั้นเป็นห้องพักคนไข้ของหมอสุพรทั้งหมด

ฉันเดินตามพยาบาลจนมาหยุดที่หน้าห้องหมายเลข 910 ซึ่งจะเป็นที่พักของฉันนับแต่คืนนี้เป็นต้นไปอีกตั้งเจ็ดวัน เมื่อเปิดเข้ามาในห้องพัก ซ้ายมือคือห้องน้ำห้องเล็ก ๆ ทางด้านขวามือมีตู้เย็นตั้งอยู่ และตอนที่กำลังเดินเข้าไปเพื่อนำสัมภาระไปวางตรงโต๊ะรับแขก ก็เหลือบไปเห็นกระเป๋าสีชมพูใบใหญ่ซึ่งมีชื่อของทางคลินิกถูกวางเอาไว้อยู่บนโต๊ะ ฉันรูดซิปเปิดดูด้วยความสงสัย จึงเห็นว่าข้างในนั้นคืออุปกรณ์ที่ใช้หลังการผ่าตัดที่ทางคลินิกได้เตรียมไว้ให้แก่คนไข้อย่างครบครัน ซึ่งมีทั้ง แท่งโมล์หรือไดเรเตอร์ (dilator) เจลหล่อลื่น ถุงยางอามัยเป็นโหล ๆ ถุงมือยาง แผ่นรองกันซับ ชามพลาสสติกรูปกรวยไต ไซริ้งค์ฉีดยา เจลสบู่ล้างแผลสีแดง น้ำยาเบตาดีน และหมอนโดนัทที่ไว้ใช้รองนั่ง

หลังจากที่สำรวจตรวจตราทุกมุมห้องแล้ว ความเหนื่อยล้าจากการเดินทางและการอดอาหารตั้งแต่ตอนเย็น ผนวกกับเป็นเวลาที่ดึกมากแล้ว ทำให้ฉันรีบละออกจากสิ่งรอบกายและจัดการตัวเองเก็บข้าวเก็บของและเปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นชุดลำลองที่ทางโรงพยาบาลจัดเตรียมไว้ให้ เมื่อเอนตัวลงนอนบนฟูกแข็ง ๆ ของเตียงโรงพยาบาลที่แม้จะไม่ค่อยสบายตัวนัก แต่ฉันกลับนอนหลับสนิทแบบที่ไม่ได้รู้สึกติดค้างอะไรกับการตัดสินใจครั้งนี้อีกแล้ว

วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2559 . . .

รุ่งอรุณวันใหม่ได้เริ่มขึ้นอีกครั้ง ราว ๆ 05.00 น. ฉันตื่นขึ้นด้วยเสียงเคาะประตูห้อง เสียงฝีเท้าของคนที่เดินเข้ามาในห้อง และตามมาด้วยไฟในห้องที่ถูกเปิดขึ้น ทันที่ตั้งสติได้และเมื่อลืมตาขึ้นมาก็เห็นนางพยาบาลกำลังจัดเตรียมอุปกรณ์อยู่ข้าง ๆ เตียง ทันใดนั้นเองความกลัวและความวิตกที่หายไปก็วิ่งแล่นกลับเข้ามาทันที การผ่าตัดแปลงเพศกำลังจะเริ่มขึ้นในอีกไม่กี่ชั่วโมงข้างหน้าแล้ว พยาบาลเข้ามาจัดแจงทำการสวนทวารเพื่อเตรียมตัวสำหรับการผ่าตัด และโกนขนบริเวณอวัยวะเพศ ฉันใช้เวลาอยู่ไม่นานกับขั้นตอนนี้เพราะได้จัดการขนบริเวณนั้นมาจนเกลี้ยงด้วยตนเองมาแล้ว และใช้เวลาเพียงสั้น ๆ กับการล้างลำไส้ให้หมดจด เพราะฉันอดข้าวมาตั้งแต่เมื่อเย็นวาน เมื่อทำทุกอย่างจนเสร็จสิ้นพยาบาลก็เดินออกไปและปล่อยให้ฉันได้ใช้เวลาพักผ่อนต่อ

กระทั่ง เวลา 07.50 น. เสียงปึงปังที่หน้าประตูห้องก็ดังขึ้นอีกครั้ง ทว่าครั้งนี้พยาบาลคนเดิมได้เดินเข้ามาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ผู้ชายเพื่อมาช่วยเข็นเตียงของฉันออกไป เตียงค่อย ๆ ถูกเข็นออกไปจากห้องพัก สายตาของฉันที่นอนหงายตัวอยู่บนเตียงได้แต่จับจ้องขึ้นไป

Ref. code: 25635924030041NCT

บนเพดาน หลอดไฟนีออนสีขาวตามทางเดินที่ทำให้บรรยากาศเช้านี้ดูเหน็บหนาวขึ้นมาอย่างผิดปกติ แสงสว่างสีขาวจากหลอดไฟที่ยาวเรียงรายไปตามทางเดินเหมือนกับเส้นประสีขาวบนพื้นถนน ค่อย ๆ นำทางฉันไปยังห้อง ๆ หนึ่ง ซึ่งเป็นห้องติดกับห้องผ่าตัด ฉันได้นอนรออยู่ตรงนั้น แต่เพียงชั่วครู่เจ้าหน้าที่คนเดิมก็เข็นเตียงของฉันเข้าไปในห้องผ่าตัด

เมื่อเข้าไปถึงห้องผ่าตัด ข้างในดูขาวสะอาดตาไปหมด ตรงกลางของห้องมีเตียงผ่าตัดและมีไฟสีขาวดวงใหญ่ หมอ และพยาบาล อยู่ในชุดคลุมสีเขียว ทุกคนเดินขวักไขว่ตระเตรียมเครื่องไม้เครื่องมือ ฉันถูกลากขึ้นจากเปลของเตียงโรงพยาบาล ขึ้นมาบนเตียงผ่าตัดที่อยู่ตรงกลางของห้อง ด้วยอุณหภูมิและบรรยากาศในห้องทำให้รู้สึกตื่นกลัวขึ้นมาอย่างทวีคูณคงด้วยสีหน้าและดวงตาของฉัน อาจทำให้พยาบาลและหมออ่านออกอย่างหมดจด ผู้ช่วยของหมอคนหนึ่งที่อยู่ในห้องนั้นพยายามชวนฉันคุยเพื่อให้รู้สึกผ่อนคลาย สักพักวิสัญญีแพทย์ก็เดินเข้ามา อธิบายถึงกระบวนการต่าง ๆ ว่าจะหลับไปนานเท่าไร จะตื่นขึ้นมาตอนไหน พร้อมยื่นเอกสารยินยอมมาให้เซ็น เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว กระบวนการวางยาสลบเป็นอันเริ่มขึ้น วิสัญญีใช้ปลายเข็มที่มีสายยางเชื่อมอยู่แทงลงไปบนฝ่ามือซ้ายของฉันและสอดเข็มเข้าไปเบา ๆ ยาสลบถูกดันออกจากเข็มฉีดยาค่อย ๆ ลำเลียงมาตามสายยาง ฉันค่อย ๆ รู้สึกแสบขึ้นมาทันทีทันใดและก่อนที่จะหลับไปยังได้ยินเสียงพยาบาลพูดว่า

> “ไม่มีอะไรต้องกังวลแล้วนะ ทุกอย่างจะผ่านพ้นไปด้วยดี นับถอยหลังในใจได้เลย”

ฉันนับตามในใจ หนึ่ง สอง และยังไม่ทันจะถึงสาม แสงสว่างจากดวงไฟก็นำทางฉันไปสู่ความมืดมิด ภาพทุกอย่างตรงหน้าค่อย ๆ เลือนลับไปสู่ การเดินทางที่ไม่มีวันหวนกลับ . . .ฉันไม่เคยได้เตรียมใจเอาไว้มาก่อนเลยว่าการเดินทางครั้งนั้นเกือบนำพาฉันไปสู่ความตาย และไม่ได้คาดคิดเอาไว้มาก่อนเลยว่าสายฝนในค่ำคืนนั้นที่เจ๊หมวยเปรียบไว้ว่าเหมือนกับน้ำมนต์จะตกลงมาเป็นน้ำตา ใครจะคิดว่าสายฝนบนฟากฟ้าจะไหลลงมาเป็นสายเลือด หรือกลิ่นน้ำค้างในค่ำคืนนั้นจะมีแต่กลิ่นเลือดที่คาวคละคลุ้ง และสุดท้ายไม่มีเทพเทวดาหรือพรใด ๆ ที่ช่วยคุ้มครองให้ฉันปลอดภัยมีเพียงแค่มนุษย์สองคน คือ พ่อกับแม่ ที่ใช้หยาดเหงื่อ แรงกายและเงินทองร่วมผจญไปกับการเดินทางครั้งนั้น แม้นี่จะประสบการณ์ที่ฉันไม่สามารถย้อนกลับไปแก้ไขอะไรได้ หากทำได้ก็แต่เพียงแค่มองกลับไปและเขียนบันทึกมันขึ้นมาใหม่

1.1.5 จาก ร่างที่ถูกอ่าน และ ประวัติศาสตร์ที่ถูกลบ

ในวันที่ฉันตัดสินใจแล้วว่าจะไม่ใช่คนเดิมอีกต่อไปและจะก้าวข้ามไปเป็นคนใหม่ โดยการเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ ณ ตอนนั้น ฉันไม่เคยมองไปไกลกว่าเกินกว่าความปรารถนาและความรู้สึกของตนเองที่เป็นของฉันแต่เพียงผู้เดียว ทว่าการก้าวเข้ามาสู่พื้นที่สตรีศึกษา ความต้องการที่จะแปลงเพศของฉันก็ได้ถูกตั้งคำถามขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่มาสอบสัมภาษณ์เพื่อเข้าเรียนระดับปริญญาโท หลักสูตรสตรี เพศสถานะ เพศวิถีศึกษา ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2559) เพราะฉันได้บอกเล่าถึงประเด็นการ

Ref. code: 25635924030041NCT

วิจัยที่ตนเองสนใจและประวัติทางการศึกษาของตนเอง พอเมื่อได้กล่าวถึงการผ่าตัดแปลงเพศที่กำลังจะเกิดขึ้นในอีกไม่กี่สัปดาห์ข้างหน้า อาจารย์ท่านหนึ่งในหลักสูตรที่มาเป็นกรรมการสัมภาษณ์ในวันนั้นก็ถามขึ้นว่า

"เข้ามาเรียนก่อนไหม แล้วค่อยตัดสินใจแปลงเพศอีกที"

นี่นับเป็นคำถามหนึ่งที่ฉันเคยรู้สึกหวาดกลัวอยู่ไม่น้อยว่าความต้องการของฉันจะถูกตัดสินหรือ ไม่เป็นที่เข้าใจ และยิ่งถ้าหากเป็นพ่อกับแม่ที่ไม่เข้าใจนั่นคงทำให้ฉันใจสลาย แต่ ณ ขณะนั้น ฉันพยายามทำความเข้าใจว่าเป็นความปรารถนาดีของอาจารย์ที่พยายามจะไถ่ถามด้วยความเป็นห่วง แต่ฉันก็ทำได้เพียงแค่ยืนยันต่อสิ่งที่ตนเองเลือก จนกระทั่งเมื่อได้เข้ามาในพื้นที่วงวิชาการอย่างเต็มตัว ในระหว่างการค้นคว้าวิจัยทำให้ฉันได้รู้ว่าการแปลงเพศ หรือ คนที่เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ โดยเฉพาะจากชายไปเป็นหญิง ได้ถูกวิพากษ์เอาไว้ในหลายแง่มุมทั้งในเชิงการแพทย์และในเชิงสังคมศาสตร์

สถาบันการแพทย์นับเป็นจุดตั้งต้นที่สำคัญของการสถาปนาความรู้เรื่องการแปลงเพศ โดยในมุมมองของเหล่าผู้เชี่ยวชาญ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการแปลงเพศ คือ การรักษาอาการเจ็บป่วยทางจิตใจหรือสภาวะความไม่พึงพอใจต่อสภาพร่างกายของตนเอง ดังที่นายแพทย์แฮรี่ เบนจามิน (Harry Benjamin) ผู้เป็นคนวางรากฐานความรู้ด้านการแปลงเพศ อย่าง ได้บัญญัติคำนิยามของคำว่า คนแปลงเพศ หรือ transsexual เอาไว้ว่า

> คนแปลงเพศไม่ว่าจะชายหรือหญิง คือ คนที่มีความไม่พึงพอใจอยู่ในส่วนลึกของจิตใจต่อเพศ (หรือเพศสถานะ) ที่พวกเขาหรือเธอได้รับจากโครงสร้างทางกายภาพของร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอวัยวะเพศ . . . มีความรู้สึกรังเกียจอวัยวะเพศที่ได้รับโดยกำเนิด ทำให้ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงเพศสรีระ ในขณะที่ คนแต่งกายข้ามเพศ หรือ Transvestite ยังต้องการเก็บรักษาอวัยวะเพศไว้ ไม่ได้เรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการแพทย์ หรือแม้แต่การเข้าพบจิตแพทย์เพื่อรักษาอาการที่เป็น (Benjamin, 1966, pp. 13-14)

ข้อวิพากษ์ต่อ สภาวะคนแปลงเพศ หรือเงื่อนไขที่ถูกสร้างขึ้นจากวาทกรรมทางการแพทย์ ซูซาน เอ็ตตา เคลเลอร์ (Susan Etta Keller) ได้เสนอ คำว่า "วิกฤตแห่งอำนาจ (The Crisis of Authority) ที่ส่งผลต่อคนแปลงเพศในการที่จะสร้างทฤษฎีจากอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมา" (1999, p.58) เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างองค์ความรู้ทางการแพทย์ที่ลดทอนและสร้างความไม่ปกติให้กับคนแปลงเพศ แต่ในขณะเดียวกันคนแปลงเพศเองก็มีความเห็นชอบไปกับเหตุผลทางการแพทย์ นั่นจึงหมายความว่า แม้ความรู้ทางการแพทย์มักจะถูกมองว่าเป็นความรู้ที่กดทับ หรือ เป็นความรู้ที่อยู่เหนือมุมมองแนวคิดอัตวิสัย แต่อย่างไรก็ตามคนที่ผ่าตัดแปลงเพศก็ได้ใช้เรื่องเล่าหรือตรรกะ เช่น ความรู้สึกเกิดผิดร่าง หรือ การติดอยู่ในร่างที่ตรงข้ามกับจิตใจ เพื่อถูกวินิจฉัยว่าเป็น "ผู้ป่วย" ซึ่งเหตุผลเหล่านี้เองก็สอดรับไปกับกระบวนการทางการ

Ref. code: 25635924030041NCT

แพทย์ อย่าง การประเมินทางจิตวิทยา ดังนั้นเรื่องเล่าที่เปล่งออกมาจากเสียงของคนแปลงเพศในฐานะคนไข้จึงกลายเป็นสิ่งที่กีดกันเสียงที่จะพูดออกมาเพื่อจะอธิบายตัวตน ความรู้สึกนึกคิด หรือความสลับซับซ้อนในประสบการณ์ที่เคยมีมาของคนกลุ่มนี้เสียเอง นั่นจึงกลายเป็นความลักลั่นที่เกิดขึ้นระหว่างความเจ็บป่วย กับ การยอมจำนนต่อความเจ็บป่วย ดังที่พวกนักทฤษฎีได้วิพากษ์คนแปลงเพศว่าอยู่ในฐานะของการเป็นเหยื่อที่มีส่วนร่วมในระบบนั้น (1999, p. 52)

ขณะที่ในแวดวงวิชาการไทยตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยที่ผ่าตัดแปลงเพศก็เป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่ถูกศึกษาในแวดวงสังคมศาสตร์และถูกวิพากษ์โดยเหล่านักวิชาการ อาทิ ในบทความเรื่อง “การสร้างเรือนร่างของกะเทยในวัฒนธรรมหญิงสวย” ของ กิตติกร สันคติประภา (2560) “วิพากษ์ความเป็นหญิงของหญิงในร่างชาย” และในหนังสือ *เพศในเขาวงกต: แนวคิดทฤษฎีเพศในวัฒนธรรมบริโภค* ของ นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2558; 2560) จากข้อเขียนเหล่านี้ได้ชี้เห็นว่าความปรารถนาในการสร้างความเป็นหญิงไปจนถึงความต้องการผ่าตัดแปลงเพศของกะเทยนั้นอาจไม่ได้เกิดจากภาวะผู้กระทำอย่างโดด ๆ หรือเกิดจากความรู้สึกของกะเทยที่อยู่ลึกลงไปในระดับจิตวิญญาณและความปรารถนาได้อย่างถ่องแท้ แต่กะเทยนั้นอยู่ในฐานะผู้ตกเป็นเบี้ยล่างของวาทกรรมหรือความรู้ที่มีอยู่มากมายในสังคม การสร้างความเป็นหญิงของกะเทยจึงถูกมองว่าเป็นเหยื่อของระบอบปิตาธิปไตยและการตกอยู่ในโลกของคนสองเพศ อีกทั้งถูกวิพากษ์ผ่านแนวคิดบริโภคนิยมและแนวคิดเสรีนิยมใหม่ นั่นจึงทำให้กะเทยถูกมองว่าเป็นเบี้ยล่างของระบบทุนนิยม เพราะการแพทย์เชิงพาณิชย์ ทั้งการเสริมความงาม หรือ การผ่าตัดแปลงเพศ ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในเรือนร่างและวิถีชีวิตของกะเทย ซึ่งในเวลาเดียวกันการแพทย์ก็ถูกเล็งเห็นว่าได้เข้ามากอบโกยผลประโยชน์จากความปรารถนาของกะเทย การสร้างความเป็นหญิงที่ต้องดำรงอยู่ท่ามกลางบริบทเหล่านี้ ตัวตนของกะเทยจึงถูกมองว่าตกอยู่ภายใต้การเป็นวัตถุวิสัยของความรู้ คุณค่า หรือค่านิยม ที่มีอยู่มากมายในสังคม ซึ่งได้สลักลงไปบนร่างกายและตัวตนของกะเทยอย่างแยบยล ดังที่ กิตติกรชี้ให้เห็นว่า

> ในยุคของความรู้ความเชื่อในหลักเหตุผล (Rationality) ความรู้เรื่องเพศทำให้เรารับรู้ว่าเราเป็นใคร การเชื่อในการรับรู้ของมนุษย์จึงเป็นหลักในการมองกะเทยด้วยวิธีคิดที่เชื่อว่ากะเทยคิดและสรรสร้างร่างกายด้วยตนเอง กล่าวคือ กะเทยเป็นองค์ประธานของความคิดและกระทำการปรับเปลี่ยนร่างกายของตนเองมิได้ถูกใครบังคับ ซึ่งฐานคิดมาจากยุควิทยาศาสตร์เฟื่องฟูที่เชื่อว่ามนุษย์คือผู้มีอำนาจควบคุมธรรมชาติ (2560, น. 127)

ในทำนองเดียวกับที่นฤพนธ์ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า “ . . . อัตลักษณ์ของคนที่ผ่าตัดแปลงเพศ (Transsexual) จึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้ความรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นความรู้ที่สร้างรายได้ให้กับแพทย์ การแพทย์แบบทุนนิยมได้สถาปนาความจริงเกี่ยวกับเพศภายใต้วัตถุวิสัย” (2560, น. 156) ทั้งยังได้เสนอข้อวิพากษ์ไว้ในบทความออนไลน์บนเว็บไซต์ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรที่ชื่อ “วิพากษ์ความเป็นหญิงของหญิงในร่างชาย” (2558) ดังนี้

Ref. code: 25635924030041NCT

> การผ่าตัดแปลงเพศ จึงมิใช่แค่การเปลี่ยนให้กะเทย/สาวประเภทสองเป็นผู้หญิง แต่ยังเป็นการจารึก “คู่ตรงข้าม” ลงไปในร่างกายและผิวหนังของกะเทยและสาวประเภทสอง กล่าวคือ “ร่าง” ที่ถูกสร้างใหม่ของสาวประเภทสองคือพยานหลักฐานที่บ่งบอกว่าร่างใหม่วางทับอยู่บนร่างเก่า ที่มีนัยยะว่า “สิ่งที่ดี” วางทับอยู่บน “สิ่งที่ไม่ดี” ร่างของสาวประเภทสองจะถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อที่วิทยาศาสตร์จะสามารถมีอำนาจกดทับร่างกายของมนุษย์ โดยที่สาวประเภทสองจะไม่รู้ว่าตัวเองกำลังถูกกระทำจากอำนาจอย่างไร เพราะอำนาจได้อาศัยกลอุบายด้วยการชี้แจงว่าร่างกายที่ถูกสร้างใหม่คือ “ความสุข” ที่สาวประเภทสองจะได้รับ อำนาจกดทับได้แปลงร่างตัวเองไปเป็น “ความสุข” ที่สาวประเภทสองนำไปอธิบายตัวเอง เราจะเห็นว่าการกระทำของอำนาจมีความแยบยลและแนบเนียน

หากศึกษาข้อวิพากษ์เหล่านี้ผ่านมุมมองหลังคนแปลงเพศ หรือ posttranssexual ที่ก่อให้เกิดจุดเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์จาก transsexual ไปสู่ transgender และนำไปสู่การวางรากฐานสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษา (Transgender Studies) ให้เกิดขึ้นมาในวงวิชาการตะวันตก แนวคิดดังกล่าวได้ถูกประกาศไว้อย่างกล้าหาญในบทความเรื่อง “The empire strikes back: A posttranssexual manifesto” ของแซนดี้ สโตน (Sandy Stone) เธอได้ชี้ให้เห็นว่าร่างกายของคนแปลงเพศถูกสลักเอาไว้ด้วยความรุนแรงเชิงตัวบท (textual violence) ที่เกิดจากเทคโนโลยีทางการแพทย์ (2006, p. 231) ฉะนั้นร่างของคนที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศจึงไม่ได้เพียงแค่กลายเป็น “เพศ” ที่ถูกสถาปนาโดยองค์ความรู้ทางการแพทย์หรือความรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ หากแต่ร่างยังกลายเป็น “ตัวบท” (text) หนึ่งที่ถูก “อ่าน” ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ผ่านองค์ความรู้ทางการแพทย์โดยเหล่าผู้เชี่ยวชาญ หรือผ่านทฤษฎีวิพากษ์ โดยเหล่านักวิชาการ

เรือนร่างที่สร้างขึ้นมาใหม่จึงถูกมองเห็นเป็นเพียงภาพลวงตาของความสุขที่มโนสำนึกสร้างขึ้น ร่างกายที่แปรเปลี่ยนจึงถูกมองเป็นเพียงที่รองรับวาทกรรม/ความรู้ชุดอื่น ๆ ทั้งยังถูกมองว่าเป็นเพียงความบกพร่องบนร่างกาย ความแปลกประหลาด หรือความเจ็บป่วยทางจิตใจ แม้ว่าในชีวิตของพวกเรานั้นจะถูกอ่านมานับครั้งไม่ถ้วน ทั้ง จากสายตาของบรรดาผู้คนในสังคมที่พิจารณาว่า พวกเราเป็นของแท้หรือเป็นเพียงของเทียม ถูกไถ่ถามด้วยความสงสัยจากชายหญิงคนอื่นถึงอวัยวะเพศที่ทำมา ถูกเปรียบเปรยว่าเป็นเพียงสิ่งของปลอม ๆ หรือ “ดอกไม้พลาสติก” แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นฉันเองก็อาจเป็นส่วนหนึ่งที่พยายามลบตัวตนเดิมหรือสลายตัวเองคนเก่าเพื่อเข้าไปอยู่ภายใต้สภาวะทางการแพทย์ที่เป็นส่วนหนึ่งกับกระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ อันนับว่าเป็นองค์ความรู้ที่ทรงพลานุภาพที่สุดในโลกสมัยใหม่ ซึ่งกระบวนการนี้สโตนได้นิยามไว้ว่าเป็นกระบวนการเข้าไปอยู่ภายใต้ประวัติศาสตร์อันสมเหตุสมผล (plausible history) ดังที่สโตนได้กล่าวว่า

Ref. code: 25635924030041NCT

จุดประสงค์สูงสุดของการผ่าตัดแปลงเพศ คือ การลบตัวตนของเขาหรือเธอ และเข้าไปเป็นประชากรปกติให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ส่วนหนึ่งในกระบวนการเหล่านั้นคือการสร้างประวัติศาสตร์ชีวิตที่น่าเชื่อถือขึ้นมาใหม่ ซึ่งก็คือการเรียนรู้ที่จะโกหกอดีตของตนเอง สิ่งที่จะได้รับตามมาคือการยอมรับทางสังคม แต่สิ่งที่จะต้องสูญเสียไป คือ การแสดงให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนของประสบการณ์อันถ่องแท้ที่เคยมีมา" (Stone, 2006, p. 230)

จากคำกล่าวของสโตนข้างต้น ทำให้ฉันตระหนักขึ้นมาว่า คนที่พยายามจะลบประวัติศาสตร์ของฉันหาใช่ใครอื่น บางทีอาจจะเป็นตัวฉันเองที่พยายามลบเลือนเรื่องราวที่ผ่านมา ลบความเข้มแข็งที่พาชีวิตของฉันมาถึงตรงนี้ ลบการกดขี่ที่โดนกระทำจากระบบอย่างไม่เป็นธรรม ลบความอดทนอดกลั้นที่พยายามจะอยู่ร่วมกับความเงียบ ลบความอ่อนแอความเปราะบางที่ไม่กล้าลุกขึ้นสู้เพื่อตนเอง ลบความโง่เขลาและความมืดบอดทั้งหมดที่ฉันเคยมี ยอมเข้าไปอยู่ภายใต้คำนิยามของคนอื่นเพียงเพื่อจะได้กลมกลืนไปกับ "คนปกติ"

เมื่อต้องการที่จะเปลี่ยนความรุนแรงเชิงตัวบทที่สลักเอาไว้ในเรือนกายของคนที่แปลงเพศ ให้เป็นอำนาจที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาใหม่ (reconstructive force) ดังข้อเสนอหนึ่งที่สโตนที่ชี้ให้เห็นว่า การแทรกแซงวาทกรรมที่ทำหน้าที่อธิบายตัวตนของคนที่แปลงเพศคือการเริ่มที่จะ " . . . เขียนตัวตนลงไปในวาทกรรมที่เคยถูกเขียนเอาไว้ . . . " (Stone, 2006, p. 232) จากข้อเสนอดังกล่าวที่สโตนได้ให้ไว้ ฉันใคร่ขอใช้ประสบการณ์แปลงเพศที่เลือกด้วยความปรารถนาของตนเอง แต่ต้องเกือบจบลงด้วยการแลกมาด้วยชีวิตให้แปรเปลี่ยนเป็นพลังในการ "เขียนตัวตน ขับเคลื่อนความรู้" เพื่อก้าวออกมาจากความรู้ทางการแพทย์หรือคำอธิบายของผู้เชี่ยวชาญ และเพื่อที่จะไม่ต้องไปหลบอยู่หลังคำนิยามหรือการถูกเล่าโดยคนอื่น แต่ฉันจะขอใช้ที่ยืนในวงวิชาการแห่งนี้และพลังทั้งหมดที่มีเริ่มเขียนตัวตนและเล่าเรื่องของตนเองที่ผ่านมาด้วยเสียงของฉันเองสักที

1.1.6 นิยาม คนข้ามเพศสถานะ (transgender) ในฐานะเครื่องมือทางปัญญา

กะเทย ถูกศึกษาในแวดวงวิชาการไทยมาเป็นเวลานานกว่าครึ่งศตวรรษ แต่กะเทยนั้นกลับไม่เคยถูกยกขึ้นมาเป็นศาตร์หรือมีพื้นที่ทางปัญญาที่เป็นของตนเอง จุดเริ่มต้นของการอธิบายตัวตนและประสบการณ์ของกะเทย ได้เริ่มปรากฏอย่างเด่นชัดผ่านองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ นับแต่ในช่วงทศวรรษปี พ.ศ. 2500 กระทั่งในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560 กะเทยได้กลายเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในแวดวงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พฤติกรรมและตัวตนของกะเทยถูกอธิบายผ่านทฤษฎีทางสังคมมากขึ้น ต่อมาเมื่อศาสตร์ศึกษาที่ว่าด้วยเรื่องเพศได้สร้างพื้นที่ของตนเองลงในสถาบันการศึกษาของไทย ซึ่งมีตั้งแต่ สตรีศึกษา เพศสถานะศึกษา เพศวิถีศึกษา รวมถึงเควียร์ศึกษา สาขาวิชาเหล่านี้ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในแวดวงวิชาการไทย และยังเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาตัวตนและประสบการณ์ของกะเทย รวมถึงในปัจจุบัน คำว่า "คนข้ามเพศ" ที่รับมาจากโลกตะวันตกโดยยังคงไม่ได้ถูกแยกขาดระหว่าง

Ref. code: 25635924030041NCT

transsexual กับ transgender ได้ถูกนำมาใช้ในฐานะนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะและอัตลักษณ์ทางการเมืองในขบวนการเคลื่อนไหว รวมถึงการใช้เป็นนิยามของกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์นับแต่ช่วงทศวรรษ 2550 เป็นต้นมา แต่กระนั้นแล้วคนข้ามเพศก็ยังไม่เคยถูกรับรู้ในฐานะของการเป็นแนวคิดหรือญาณวิทยา ทั้งยังเป็นสาขาวิชาที่ยังแทบจะไม่เคยถูกพูดถึงในวงวิชาการไทย ซึ่งนั่นก็คือ “คนข้ามเพศสถานะศึกษา” หรือ Transgender Studies

หากเริ่มต้นด้วยคำถามว่า สาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษาคืออะไร? ความเข้าใจอย่างกระชับที่พอจะทำให้เห็นรูปธรรมของศาสตร์สาขานี้ได้ ฉันขอยกเอาคำพูดของเจย์ พรอสเซอร์[4] (Jay Prosser) ที่ได้กล่าวเอาไว้ว่า “...คนข้ามเพศสถานะศึกษา คือ หนทางในการเชื่อมต่อระหว่างทฤษฎีทางความรู้เข้ากับชีวิตจริง...” (1997, p. 321) คนข้ามเพศสถานะศึกษาจึงเป็นศาสตร์ที่ช่วยทำหน้าที่เชื่อมต่อตัวตนหรือเสียงของเจ้าของประสบการณ์ (ซึ่งก็คือตัวคนที่เป็นคนข้ามเพศสถานะเอง) ให้เข้ากับกระบวนการสร้างความรู้เพื่อให้คนเหล่านี้ได้เป็นส่วนหนึ่งในความรู้ที่ถูกสร้างขึ้น ปัจจุบันคนข้ามเพศสถานะศึกษาในโลกตะวันตกได้กลายเป็นศาสตร์สหวิทยาการที่นำไปใช้ในหลากหลายสาขาวิชา อาทิ สังคมศาสตร์ จิตวิทยา วิทยาศาสตร์กายภาพ ชีววิทยา มนุษยศาสตร์ และศิลปศาสตร์ (Stryker, 2006, p. 3) โดยสาขาวิชาดังกล่าวได้วางรากฐานมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1990 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่เควียร์ศึกษาได้ถือกำเนิดขึ้นในวงวิชาการตะวันตก ขณะที่ซูซาน สไตร์เกอร์[5] (Susan Stryker) นักประวัติศาสตร์

---

[4] พรอสเซอร์ เป็นอาจารย์ทางด้านมนุษยศาสตร์ ประจำอยู่ที่สถาบันภาษาอังกฤษ (School of English) ในคณะศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวัฒนธรรม ที่มหาวิทยาลัยลีดส์ (University of Leeds) พรอสเซอร์มีความเชี่ยวชาญทางด้านเพศสถานะศึกษา ผลงานชิ้นสำคัญคือหนังเรื่อง *Second Skins: The Body Narratives of Transsexuality* (1998) นอกจากนั้นยังมีความเชี่ยวชาญในด้านการเขียนชีวิตและสารคดีเชิงสร้างสรรค์ ด้านยิวศึกษา และด้านภาพถ่าย

[5] ซูซาน สไตร์เกอร์ หรือ ชื่อเต็ม ๆ ของเธอ คือ ซูซาน โอ'นีล สไตร์เกอร์ (Susan O'Neal Stryker) ผู้หญิงข้ามเพศสถานะ นักประวัติศาสตร์ นักสร้างภาพยนตร์ และศาสตราจารย์เกียรติคุณจากภาควิชาเพศสถานะ และสตรีศึกษา (Gender and Women's Studies) ที่มหาวิทยาลัยแอริโซน่า (University of Arizona)

ในปี 1992 สไตร์เกอร์ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาประวัติศาสตร์อเมริกาจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์กลีย์ และหลังจากสำเร็จการศึกษาก็นับเป็นเวลามากกว่า 25 ปี ตั้งแต่ที่สไตร์เกอร์ได้นำเสนอบทความหนึ่งที่เกี่ยวกับคนข้ามเพศสถานะ ชื่อเรื่องว่า My Words to Victor Frankenstein Above the Village of Chamounix: Performing Transgender Rage ในงานสัมมนาทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่จัดขึ้นในปี 1993 สไตร์เกอร์ก็ไม่เคยหยุดที่จะพัฒนาสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษาให้เกิดขึ้นจริงและได้รับการยอมรับ โดย

Ref. code: 25635924030041NCT

และนักทฤษฎีคนข้ามเพศสถานะ ได้อธิบายคนข้ามเพศสถานะศึกษาผ่านรูปแบบเกมทางภาษา (the model of language game) กล่าวคือ

> ในเกมทางภาษาแต่ละเกมจะมีผู้เล่นหรือตำแหน่งเฉพาะ อย่างเช่น ผู้ส่ง (sender) ผู้รับ (addressee) และผู้อ้างอิง/สิ่งที่อ้างอิง (referent) แต่ละตำแหน่งได้รับมอบหมายให้เป็นไปตามวัจนกรรมที่เกิดขึ้น (speech act theory) วัจนกรรมที่สื่อความ ยกตัวอย่างเช่น "แอปเปิ้ลลูกนี้สีแดง" ประโยคนี้ถูกพูดออกมาโดยผู้ส่งซึ่งสันนิฐานได้ว่าอยู่ในตำแหน่งที่รู้ข้อมูล ผู้รับได้รับข้อความที่ถูกเปล่งออกมา (จากผู้ส่ง) โดยผู้รับจะอยู่ในตำแหน่งคัดค้านหรือให้การเห็นพ้องไปกับคำพูด (ของผู้ส่ง) ส่วนผู้อ้างอิงหรือสิ่งที่อ้างอิง (ในที่นี้ก็คือ แอปเปิ้ล) ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่จะให้คำอธิบายตัวมันเองในเกมนี้ (Stryker, 2006, p. 11)

ตัวอย่างของเกมทางภาษาที่ถูกหยิบยกขึ้นมานี้ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่า "ก่อนหน้านี้คนที่อยู่ในตำแหน่งของคนข้ามเพศสถานะถูกบังคับให้ต้องเป็นผู้อ้างอิง/สิ่งที่อ้างอิงของบรรดาผู้สู่งและผู้รับในเกมทางภาษา . . . " (Stryker, 2006, p. 11) สไตร์เกอร์จึงได้เสนอวิธีการเล่าใหม่หรือการกลับไปเล่าอีกครั้งหนึ่ง (re-narration) จากมรดกทางความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยเหล่าผู้เล่าคนอื่น ๆ เพื่อดึงเอาความรู้ชุดที่ถูกกดทับออกมา (de-subjugated knowledge) ซึ่งนั่นก็คือเสียงหรือตัวตนของคนข้ามเพศสถานะ และเพื่อที่จะช่วงชิงตำแหน่งแห่งที่ของผู้พูดและกลับมาอยู่ในตำแหน่งของผู้เล่าหรือผู้ส่งในเกมทางภาษา ในขณะที่ พรอซเซอร์ ได้กล่าวเอาไว้ว่า "คนข้ามเพศสถานะศึกษาเกิดขึ้นเมื่อเรากลายมาเป็นผู้เชี่ยวชาญในประวัติศาสตร์ของเราเอง" (1997, P. 317) จึงอาจพูดได้ว่าคนข้ามเพศสถานะศึกษาเป็นศาสตร์หรือวิธีวิทยาที่เกิดขึ้นมา

เธอเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างศาสตร์ "คนข้ามเพศสถานะศึกษา" ขึ้นมาได้อย่างสร้างสรรค์ ตั้งแต่ การทำงานเขียนวิชาการ งานเขียนชิ้นสำคัญของเธอได้แก่ หนังสือประวัติศาสตร์คนข้ามเพศสถานะ *Transgender History: The Root of Today's Revolution* ร่วมบรรณาธิการในหนังสือรวมบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับคนข้ามเพศสถานะศึกษา *The Transgender Studies Reader* ทั้งสองฉบับ (2006; 2013) และยังเป็นบรรณาธิการร่วมของวารสารทางวิชาการ *TSQ: Transgender Studies Quarterly*

นอกจากผลงานในแวดวงวิชาการ สไตร์เกอร์ยังมีบทบาทต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรานส์ และมีบทบาทในวงการภาพยนตร์ โดยเธอนั้นเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการเขียนบท กำกับ และผลิต ผลงานสารคดีเรื่องดังที่ได้รับรางวัลเอ็มมี่ เรื่อง *Screaming Queens: The Riot at Compton's Cafeteria* (2005)

Ref. code: 25635924030041NCT

จากตัวคำนิยามเอง ด้วยการทำงานกับประวัติศาสตร์โดยการกลับไปเล่าใหม่จากความรู้หรือคำนิยามต่าง ๆ ที่ถูกสร้างโดยผู้เล่าหรือผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ

จากวิธีวิทยาของสไตร์เกอร์และมุมมองที่พรอสเซอร์ได้เสนอไว้ข้างต้น คำถามสำคัญที่ตามมาก็คือ **แล้วความรู้ชุดใดกันที่มีบทบาทในการกดทับตัวตนและประสบการณ์ของคนข้ามเพศสถานะในโลกตะวันตกและใครกันที่เคยเป็นผู้พูดขององค์ความรู้เหล่านั้น?**

หากเปิดอ่านประวัติศาสตร์คนข้ามเพศสถานะของสไตร์เกอร์ (2008;2017) หรืองานศึกษาที่กลับไปค้นคว้าปรากฏการณ์คนข้ามเพศสถานะในงานของเดฟ คิง (Dave King) กับ ริชาร์ด เอคินซ์ (Richard Ekins) (2006) จะทำให้เราเห็นว่าคนข้ามเพศสถานะในโลกตะวันตกเคยเป็นปรากฏการณ์ที่ถูกศึกษาอยู่ภายใต้องค์ความรู้วิทยาศาสตร์ มานับแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 โดยผู้ซึ่งได้รับขนานนามว่าเป็น “ผู้เชี่ยวชาญ” ไม่ว่าจะเป็น นักเพศศาสตร์ นักจิตวิทยา หมอ หรือนักกฎหมาย เหล่าชายผิวขาวเป็นผู้คิดค้นประดิษฐกรรมบนเรือนร่างของมนุษย์ด้วยเทคโนโลยีการแพทย์สมัยใหม่อย่างการแปลงเพศ และประดิษฐ์วาทกรรมหรือคำนิยามต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดแบ่งพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ข้ามศตวรรษอันส่งผลกระเพื่อมข้ามพื้นที่และเวลา ข้ามชาติพันธุ์และสีผิว พวกเขาเหล่านี้เคยมีบทบาทในการสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมข้ามเพศ เช่น คำว่า คนแต่งกายข้ามเพศ (transvestite) ที่ถูกคิดขึ้นโดย นายแพทย์แม็กนัส เฮิร์ชเฟลด์ หรือ คำว่าคนแปลงเพศ (transsexual) ที่ถูกนำมาใช้ในงานของนายแพทย์เบนจามิน การสร้างคำอธิบายหรือการจำแนกคุณลักษณะอาการผิดปกติทำให้คนข้ามเพศสถานะตกอยู่ภายใต้องค์ความรู้หรืออยู่ในตำแหน่งของวัตถุของการศึกษามาอย่างยาวนาน ชื่อของชายผิวขาวเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ของคนข้ามเพศสถานะในโลกตะวันตก จนกระทั่งในช่วงปลายศตรวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เรื่องเล่าหรือคำอธิบายของเหล่าผู้เชี่ยวชาญได้ถูกทวงคืนจากเจ้าของเสียง และความรู้ของพวกเขาก็เริ่มถูกท้าทายจากที่คนเคยตกเป็นปรากฏการณ์ให้เหล่าผู้เชี่ยวชาญได้ศึกษา คนข้ามเพศสถานะได้เริ่มลุกขึ้นมาเขียนบันทึกชีวิตของตนเองผ่านงานอัตชีวประวัติ ส่งเสียงเรียกร้องผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม หรือใช้เรื่องเล่าบอกตัวตนผ่านสื่อต่าง ๆ จนขยับมาสู่การยกตนเองขึ้นมาเป็นสถาบันความรู้และรุกคืบเข้ามาตั้งตัวอยู่ในแวดวงวิชาการ

หากย้อนกลับมามองที่สังคมไทยและลองใช้แนวคิดของคนข้ามเพศสถานะตั้งคำถามในทำนองเดียวกันดูบ้างว่า **แล้วความรู้ชุดใดกันที่มีบทบาทในการกดทับตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยในสังคมไทย และใครที่เคยเป็นผู้พูดขององค์ความรู้เหล่านั้น?**

เมื่อเปิดอ่านการศึกษาทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่เก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ของเพศนอกขนบในสังคมไทยเอาไว้ อาทิ โรซาลินด์ มอร์ริส (Rosalind

Ref. code: 25635924030041NCT

Morris) (1994) ปีเตอร์ เอ แจ็คสัน (Peter A. Jackson) (1995) และ ริชาร์ด ท็อทแมน (Richard Totman) (2003) หรือการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ อย่าง งานวิทยานิพนธ์ของเทอดศักดิ์ ร่มจำปา (2545) และงานวิชาการชิ้นอื่น ๆ อาทิ เปรมปรีดา ณ อยุธยา (2546) หรือ วัชรวุฒิ ซื่อสัตย์ และ พัชรินทร์ สิรสุนทร (2558) การศึกษาเหล่านี้ได้ช่วยขุดค้นลงไปในวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับกะเทยจนทำให้เห็นว่า ความรู้ที่ใช้อธิบายกะเทยนั้นมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยในอดีตอิทธิพลของศาสนาพุทธนั้นเคยมีบทบาทสำคัญในการอธิบายตัวตนและพฤติกรรมที่ไม่อยู่บนบรรทัดฐานชาย-หญิงในสังคมไทยยุคจารีต ซึ่งคำอธิบายดังกล่าวมักปรากฏอยู่ในคัมภีร์ความเชื่อหรือตัวบททางศาสนาที่บอกเล่าถึงการสร้างโลก

แต่แล้วเมื่อสังคมไทยเข้าสู่ “ความเป็นสมัยใหม่” การอธิบายตัวตนและประสบการณ์ของกะเทย ผ่านองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ได้เริ่มปรากฏอย่างเด่นชัดในงานวิจัยของผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ นับแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ในระยะแรก กะเทย จึงตกเป็นวัตถุวิสัยของการศึกษา โดยนักการแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญในยุคแรกที่ได้รับเอาแนวคิดด้านเพศศาสตร์มาจากโลกตะวันตกตั้งแต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างความรู้ กะเทย ในโลกสมัยใหม่จึงเริ่มถูกอธิบายว่าเป็นความป่วยทางจิต ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2520 และ 2530 การศึกษากะเทย ภายใต้มุมมองสังคมศาสตร์เริ่มปรากฏขึ้น อย่างไรก็ตามนับแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา กะเทย ถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญของนักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ วิถีชีวิต ตัวตน และประสบการณ์ของกะเทยหลายรูปแบบ หลากพื้นที่ในสังคมถูกอธิบายผ่านทฤษฎีทางสังคมมากขึ้น และถูกนำไปศึกษาภายใต้กรอบทฤษฎีเพศสถานะ เพศวิถี อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการวางรากฐาน สตรีศึกษา ลงในแวดวงวิชาการไทย จนนำมาสู่เควียร์ ที่เป็นทั้งศาสตร์และทฤษฎีวิพากษ์ สาขาวิชาและแนวคิดเหล่านี้ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในแวดวงวิชาการไทย และเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาและวิเคราะห์ตัวตนและประสบการณ์ของกะเทย ทว่าสิ่งที่ยังคงขาดหายไปก็คือ แนวคิดทฤษฎีที่จะวางรากฐานทางความรู้ที่เป็นของตนเองและช่วยปรับเปลี่ยนตำแหน่งที่ในกระบวนการสร้างความรู้ จาก “การศึกษากะเทย” มาเป็น กะเทยศึกษา”

งานวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นการบุกเบิกนำเอาแนวคิดคนข้ามเพศสถานะมาใช้ในฐานะเครื่องมือทางปัญญาที่จะช่วยให้ฉันสามารถนำเรื่องราวและข้าวของที่มีอยู่ในชีวิตขึ้นมาขบคิดและถกเถียงกับทฤษฎี โดยตั้งคำถามจากประสบการณ์แปลงเพศของตนเองที่ผ่านมาว่า ***“แล้วตลอดช่วงชีวิตของฉันเป็นระยะเวลา 23 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2536-2559) การก่อรูปตัวตนและการให้คำนิยามของกะเทยคนหนึ่งต้องตกอยู่ภายใต้การกดทับของความรู้ชุดใด และที่สำคัญไปกว่านั้น ใครคือผู้พูดของชุดความรู้ที่กดทับเหล่านั้น? ”***

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงเป็นการนำเอาแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้ในฐานะ 1. เครื่องมือที่จะช่วยทำให้เกิดการเชื่อมต่อตัวตนลงไปในกระบวนการสร้างความรู้ โดยการเล่าใหม่จากประสบการณ์ส่วนตัวและจดหมายเหตุส่วนบุคคล 2. เครื่องมือที่จะช่วยชี้ให้เห็น

Ref. code: 25635924030041NCT

ถึงการกดทับทางความรู้และระบุตำแหน่งที่ของผู้พูดชุดความรู้กระแสหลัก และสุดท้าย 3. เครื่องมือในการตรวจสอบองค์ความรู้สมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็น คำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะอย่าง transsexual และ transgender หรือ วาทกรรมทางการแพทย์ ที่ถูกรับเข้ามาจากโลกตะวันตกและถูกนำมาใช้ในการจัดการของรัฐสมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การเปิดพื้นที่สนทนาร่วมกับแนวคิดทฤษฎีคนข้ามเพศสถานะศึกษาอันเป็นสาขาวิชาหรือองค์ความรู้ที่มีจุดกำเนิดมาจากโลกตะวันตก และนำไปสู่สร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในสังคมไทยขึ้นมา

1.1.7 สร้างความรู้จากเรื่องเล่าและข้าวของ: วิธีวิทยาในการวิจัยที่ได้มาจากศาสตร์สตรีศึกษา

การได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในห้องเรียนสตรีศึกษา หลากความคิดที่มองผ่านสายตาของนักสตรีนิยมได้เข้ามาเขย่ามุมมองที่ฉันเคยมีต่อสังคมและเขย่าโลกวิชาการใบเดิมที่เคยรู้จัก เพราะฉันได้เห็นโลกในมุมที่ไม่เคยได้เห็น ได้หัดฟังในมุมที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน และได้เรียนรู้เรื่องราวชีวิตของผู้หญิงธรรมดา ๆ รวมถึงคนเล็กคนน้อยอีกมากมายในสังคม และไม่เคยคิดมาก่อนว่า “ฉัน” จะสามารถปรากฏตัวออกมาได้บนเส้นบรรทัดของวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งได้รู้จักกับแนวทางการศึกษาในเชิงอัตชาติพันธ์วรรณนา (Autoethnography) ซึ่งเป็นมรรควิธีที่ช่วยทำให้ผู้วิจัยได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งกับการสร้างความรู้ และมรรควิธีดังกล่าวได้ทำให้ฉันมองเห็นคุณค่าในประสบการณ์ชีวิตของตนเองว่าสามารถนำมาสร้างเป็นความรู้ได้

นอกจากนั้นแล้วในห้องเรียนสตรีศึกษายังได้สอนให้ฉันรู้ว่าข้าวของชิ้นเล็กชิ้นน้อยในบ้านหรือข้าวของส่วนตัวที่ผู้หญิงเก็บไว้สามารถบอกอะไรได้มากกว่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แต่ยังเป็นสิ่งของที่มีชีวิต ตัวตน หรือแม้แต่ความรู้สึกปะปนอยู่ด้วย ทั้งยังเป็นมากกว่าจดหมายเหตุทั่ว ๆ ไป เพราะฉันไม่เคยนึกมาก่อนเลยว่าข้าวของส่วนตัว หรือ สิ่งของบางอย่างที่ค้นเจอจากตู้เสื้อผ้าของแม่ หยิบลงมาจากชั้นวางของในห้องนอนของตนเอง หรือที่ต้องไปตามเก็บมาจากเพื่อน วัตถุเหล่านี้จะสามารถแปรเปลี่ยนเป็นจดหมายเหตุอันล้ำค่า กระทั่งฉันได้เรียนเรื่องจดหมายเหตุกับผู้หญิงจึงทำให้ความเข้าใจของฉันที่มีต่อจดหมายเหตุเปลี่ยนแปลงไป บ้านสามารถถูกมองใหม่ได้ว่าเป็นหอจดหมายเหตุแห่งหนึ่งของชีวิตที่เต็มไปด้วยขุมทรัพย์ทางความรู้อันมีค่า ด้วยแนวคิดและการศึกษาจดหมายเหตุในโลกตะวันตกได้ถูกขยายออกไปตามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะและเพศวิถี ซึ่งมิใช่มีเพียงแค่จดหมายเหตุของผู้หญิงแต่ยังมีจดหมายเหตุเควียร์ที่ท้าทายบรรทัดฐานของจดหมายเหตุทั้งในเชิงทฤษฎี วิธีวิจัย พื้นที่และกระบวนการของหอจดหมายเหตุ

เครื่องไม้เครื่องมือสำหรับการวิจัยที่ได้มาจากห้องเรียนสตรีศึกษา (เมื่อปี พ.ศ. 2559) จึงนับว่ามีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการริที่จะสร้างความรู้ด้วยการเขียนเรื่องของตนเองและนำมาต่อยอดงานเขียนของกะเทย เพราะในช่วงทศวรรษปี 2540 และ 2550 นอกจากกะเทยได้กลายเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในแวดวงสังคมศาสตร์และอยู่ภายใต้ร่มเงาของทฤษฎีเควียร์ ช่วงเวลาเดียวนั้นเองได้ปรากฏงานเขียนในเชิงอัตชีวประวัติของกะเทยในรูปแบบพ็อกเก็ตบุ๊ค

Ref. code: 25635924030041NCT

ออกมาเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้แล้วยังมี วิทยานิพนธ์ และ งานวิจัย ที่ถูกเขียนถูกเล่าโดยกะเทยในหลากหลายพื้นที่ทางสังคม อาทิ วงการบันเทิง วงวิชาการ และแวดวงสิทธิมนุษยชน อาจกล่าวได้ว่าในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา กะเทย จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่ "ตัวประกอบ" ของเรื่องที่ถูกเล่าโดยคนอื่น หรือตกเป็นเพียง "วัตถุ" ในการศึกษาของเหล่าผู้เชี่ยวชาญ หากแต่พวกเธอเองก็ได้สวมบทบาทเป็น "ตัวละครเอก" ในประวัติศาสตร์ชีวิตของตนเอง โดยใช้การเขียนเรื่องราวชีวิตของพวกเธอเพื่อบอกเล่าตัวตนและส่งเสียงของตนเองลงไปบนเส้นบรรทัด

ฉะนั้นวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะยกระดับการเขียน "เรื่องของตนเอง" ภายใต้กรอบ "เขียนตัวตน ขับเคลื่อนความรู้" โดยใช้การเขียนในฐานะการเชื่อมต่อตัวตนเข้ากับกระบวนการสร้างความรู้ และใช้การเขียนในฐานะเครื่องมือของการวิพากษ์ เพื่อคลี่คลายให้เห็นการกดทับในเชิงความรู้ ที่อยู่ภายในระบบระเบียบและอาณาความรู้ของรัฐไทยสมัยใหม่ วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงได้นำเอามรรควิธีในแนวอัตชาติพันธ์วรรณนาและการวิจัยจดหมายในแนวสตรีนิยมและเควียร์มาเป็นส่วนที่จะช่วยเติมเต็มกรอบแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ และช่วยเติมตัวตนลงไปในงานเขียน พร้อมกับส่งเสียงของตนเองลงไปในข้าวของ

1.2 คำถามที่ใช้ในงานวิจัย

1.2.1. ในฐานะ "กะเทย" คนหนึ่งในสังคมไทย ในแต่ละช่วงของชีวิต "เสียง" (ประสบการณ์ และ ความรู้สึก) ของฉันถูกเบียดขับ กดทับ ด้วยความรู้กระแสหลักชุดใด โดยใครและอย่างไร

1.2.2 การใช้กรอบแนวคิด คนข้ามเพศสถานะศึกษา ผสานกับ เรื่องเล่าและจดหมายเหตุส่วนบุคคลจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ "โต้กลับ" อย่างไร และช่วยเผยให้เห็นถึงการก่อรูปตัวตนหรืออัตลักษณ์ของฉันในฐานะกะเทยผู้เป็นเจ้าของความรู้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อสำรวจตำแหน่งแห่งที่ของผู้พูดในกระบวนการสร้างชุดความรู้กระแสหลัก และชี้ให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงความรู้ที่มีต่อตัวตนและประสบการณ์ของกะเทย

1.3.2 เพื่อเป็นการต่อยอดในเชิงแนวคิดทฤษฎี โดยวิทยานิพนธ์เรื่องจะเป็นการเปิดพรมแดนไปสู่ศาสตร์ศึกษาแขนงใหม่ก็คือ คนข้ามเพศสถานะศึกษา ที่พัฒนาจากสตรีศึกษา เพศสถานะและเพศวิถีศึกษา รวมถึงเควียร์ศึกษา โดยนำมาใช้เป็นกรอบในการวิจัยเพื่อที่จะช่วยผนวกตัวตนลงไปในกระบวนการสร้างความรู้ และก่อให้เกิดการวิพากษ์ เพื่อพัฒนาไปสู่การวางรากฐานสาขาวิชากะเทยศึกษา หรือศาสตร์ที่เป็นของตนเองให้เกิดขึ้นมาในอนาคต

Ref. code: 25635924030041NCT

1.3.3 เพื่อนำเสนอวิธีการศึกษาตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยในแนวทางใหม่เชิงสร้างสรรค์ ผ่านมรรควิธีอัตชาติพันธ์วรรณนาและจดหมายเหตุศึกษาในแนวสตรีนิยมและเควียร์

1.4 ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ในงานวิทยานิพนธ์นี้จะใช้ประสบการณ์และจดหมายเหตุส่วนบุคคลและประสบการณ์ของตัวผู้วิจัยเอง มาร้อยเรียงเป็นเรื่องเล่าตั้งแต่ตอนเกิด (สูติบัตร) จนกระทั่งวันที่เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ (ใบรับรองแพทย์ที่ใช้สำหรับการผ่าตัดแปลงเพศ) ดังนั้นขอบเขตเวลาของประวัติศาสตร์ชีวิตของฉันที่จะถูกเขียนขึ้นมาใหม่นี้จะอยู่ในกรอบเวลา 23 ปีที่ล่วงเลยมา นับแต่ ปี พ.ศ.2536 ถึง พ.ศ. 2559 โดยสามารถแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่หนึ่ง เริ่มตั้งแต่เกิด จนถึง จบชั้นประถมศึกษา (พ.ศ. 2536-2548) โดยจะเป็นกลับมาเล่าและบันทึกจากคำว่า “เพศชาย” บนสูติบัตร ซึ่งถือเป็นจดหมายเหตุชิ้นแรกที่ปรากฏคำนิยามหรือการกำหนดบทบาททางเพศที่ส่งผลเกี่ยวเนื่องไปยังคำนิยามและจดหมายเหตุชิ้นอื่น ๆ ที่ตามมา ในส่วนต่อมาจึงเป็นการกลับไปค้นหาเรื่องเล่าและเสียงของตนเองในวัยเด็กที่ถูกทำให้เงียบ เพื่อนำไปสู่ การนำเสนอหนทางใหม่ในการสร้างความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ จากนั้น ส่วนสุดท้ายจะเป็นการนำจดหมายเหตุส่วนบุคคลอีกชิ้นหนึ่ง ซึ่งก็คือ สมุดพกตอนชั้นประถม ที่จะช่วยเผยให้เห็นถึงตัวตนในวัยเด็กของฉันและยังสะท้อนให้เห็นว่าระบบการศึกษาไทยจัดการหรือควบคุมเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศอย่างไรผ่านการรายงานในสมุดพก

ส่วนที่สอง วัยมัธยม (พ.ศ. 2548-2554) จะเป็นการกลับมาเล่าและบันทึกจากประวัติศาสตร์กะเทย ในส่วนแรกจึงเป็นการกลับไปเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของกะเทยที่ถูกบันทึกไว้ในหลักฐานประวัติศาสตร์และจดหมายเหตุชิ้นต่าง ๆ ผ่านการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีวิทยาในการศึกษาประวัติศาสตร์ของกะเทย จากที่เคย ถูกศึกษาในเชิงวงศาวิทยา หรือการศึกษาวาทกรรม เปลี่ยนไปเป็น การเขียนประวัติศาสตร์กะเทยด้วยประสบการณ์และจดหมายเหตุส่วนบุคคล ต่อจากนั้นในส่วนที่สอง จะเป็นการ “ถักทอ” เรียงร้อยการเขียนประวัติศาสตร์ของตนเองขึ้นมาใหม่ จากเรื่องเล่าในวัยมัธยม และจากจดหมายเหตุส่วนบุคคลแบบไม่เป็นทางการหลากหลายชิ้น อาทิ หนังสือรุ่น รูปถ่าย วารสารของโรงเรียน และวิดีโอคลิปการประกวดนางงามในโรงเรียนมัธยมชายล้วน

ส่วนที่สาม เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ (พ.ศ. 2554-2557) นำเสนอการกลับมาเล่าและบันทึกตัวตนและประสบการณ์ที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเชิงความรู้ โดยเริ่มจากสำรวจตรวจสอบวงศาวิทยาของ คนข้ามเพศ ที่ถูกนำมาใช้ในพื้นที่ทางวิชาการและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนข้ามเพศในสังคมไทย นับแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 2540 เป็นต้นมา นอกจากนี้แล้ว

Ref. code: 25635924030041NCT

การศึกษาอีกส่วนหนึ่ง จะเป็นการเผยให้เห็นถึงนิยามศัพท์ที่ปรากฏอยู่บนเอกสารรัฐซึ่งได้รับมาจากองค์ความรู้ทางการแพทย์ในโลกตะวันตก อาทิ เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด หรือ Gender Identity Disorder และถูกนำมาใช้ในเอกสาร สด.43 และยังมีเงื่อนไขทางการแพทย์ ที่ปรากฏอยู่ใบคำร้องขอเข้ารับปริญญา ในการศึกษาส่วนนี้จึงเป็นการบันทึกเรื่องของตนเองและบันทึกการเคลื่อนไหวของกลุ่มกะเทยและคนข้ามเพศที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวไปพร้อมกับการวิพากษ์ความรู้ที่ถูกนำมาใช้

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ช่วยทำให้เข้าใจถึงตัวตน ประสบการณ์ และรับรู้ความรู้สึกของฉันในฐานะคนที่ถูกนิยามโดยคนอื่นหรือถูกกำหนดโดยรัฐ ผ่านภาพบริบททางสังคมไทยในวันเวลาที่ล่วงเลยมาในช่วงชีวิตของฉัน

1.5.2 ช่วยพัฒนาสาขาวิชาที่เป็นของตนเองอย่าง กะเทยศึกษา อีกทั้งช่วยก่อให้เกิดการถกเถียงและการวิพากษ์เพื่อคลี่คลายให้เห็นความรู้ที่กดทับเสียงและตัวตนของกะเทยในอาณาของความรู้ชุดอื่น ๆ ที่ฝังตัวอยู่ในวัฒนธรรมและสังคมไทย หรือนำเข้ามาจากโลกตะวันตก

1.5.3 ก่อให้เกิดการต่อยอดทางการศึกษาด้านจดหมายเหตุในแนวสตรีนิยมและเควียร์ ขณะเดียวกันก่อให้เกิดการตระหนักรู้ถึงการจัดเก็บจดหมายเหตุของกะเทย หรือ กลุ่มเพศหลากหลายในประเทศไทย รวมถึงกลุ่มคนชายขอบอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างพื้นที่ ธรรมเนียมปฏิบัติการ และทฤษฎีทางจดหมายเหตุบนฐานอัตลักษณ์ทางเพศสถานะและเพศวิถี

1.6 นิยามศัพท์

1.6.1 คำแปลในภาษาไทยที่จะใช้กล่าวถึง transgender รวมถึง transvestite และ transsexual ในบริบทสังคมตะวันตก

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้แปล transgender เป็นคำว่า “คนข้ามเพศสถานะ” ด้วยเหตุผลสองประการดังต่อไปนี้ ประการแรก สืบเนื่องมาจากคำว่า “คนข้ามเพศ” ในภาษาไทยที่เราใช้กันปัจจุบันยังคงไม่ได้แบ่งแยกคำแปลระหว่างคำว่า transsexual และ transgender ออกจากกัน การแปลที่ยังไม่ได้ถูกแยกขาดออกจากกันนั้นอาจเป็นเพราะ วิธีคิดเรื่องเพศ ในสังคมไทยที่แตกต่างกับในโลกตะวันตกที่ซึ่งเป็นผู้สร้างแนวคิดเพศสถานะและเพศวิถี ทั้งยังเป็นศูนย์กลางของการศึกษาในแนวคิดดังกล่าว และประการที่สอง เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าคำ ๆ นี้มีพัฒนาการทางกระบวนทัศน์ที่พัฒนาเรื่อยมาตั้งแต่จาก transvestite ขยับมาสู่

Ref. code: 25635924030041NCT

transsexual จนมาถึง transgender สุดท้ายการแปลคำว่า transgender เป็นคำว่า “คนข้ามเพศสถานะ” ก็เพื่อขับเน้นให้เห็นว่า transgender ในบริบทโลกตะวันตกที่ใช้ภาษาอังกฤษนั้น ข้าม (trans) บนฐานคิด เพศสถานะ ซึ่งหมายความว่า กระบวนทัศน์แบบคนข้ามเพศสถานะได้หลุดพ้นออกจากแนวคิด transsexual ที่อยู่ภายใต้วาทกรรมทางการแพทย์ และ ก้าวไปสู่แนวคิด “หลังคนแปลงเพศ” หรือ posttranssexual ดังนั้นจึงแยกคำแปลในภาษาไทยของนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ โดยจะใช้คำว่า คนแต่งกายข้ามเพศ หมายถึง transvestite คำว่า คนแปลงเพศ หมายถึง transsexual และคำว่า คนข้ามเพศสถานะ หมายถึง transgender รวมถึงคำว่า ทรานส์ ที่มาจากคำว่า trans เพื่อความเข้าใจร่วมกันกับผู้อ่านในการกล่าวถึงพัฒนาการคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะในโลกตะวันตก

1.6.2 กะเทยบันทึก: บันทึก “กะเทย”

ในรอบกว่าครึ่งศตวรรษในสังคมไทยมีคำนิยามมากมายที่ถูกสร้างหรือหยิบยืมเอามาจากโลกตะวันตก ทั้งเอามาใช้เอามาใช้นิยามตนเอง หรือแม้แต่เอาไปใช้ในระบบการจัดการของรัฐ ซึ่งมีตั้งคำแต่ในระดับภาษาพูดทั่วไปจนถึงภาษาระดับทางการ และในอีก 40 50 หรือ 100 ปีข้างหน้า อาจจะมีคำใหม่ ๆ อีกมากมาย แต่ถ้าหากวันนี้จะเรียกใครสักคนหนึ่งที่มีวิถีชีวิตหรือแสดงออกแบบผู้หญิง ซึ่งแตกต่างกับเพศกำเนิด (ในที่นี้คือเพศชาย) ว่า “กะเทย” ทั้งในยุคปัจจุบันและอนาคต จะเป็นเรื่องที่เหมาะสมหรือไม่

ความอ่อนไหวเกิดขึ้นในหลายบริบท บางครั้งบางคราเราจะพบว่า ใครบางคนอาจจะรู้สึกไม่ดีที่ถูกเรียกว่ากะเทย แต่ในขณะเดียวกันเราก็จะพบว่ากะเทยบางคนสามารถใช้คำนี้เรียกกันในกลุ่มของตนเองได้อย่างสะดวกใจ การจะก้าวข้ามผ่านความหมายในเชิงลบและภูมิต้านทานต่อความรู้สึกเหล่านี้สำหรับฉันแล้ว คือ การได้เข้าใจประวัติศาสตร์หรือวาทกรรมกะเทย อย่างลึกซึ้ง แต่อย่างไรก็ตามในระหว่างที่ฉันนั่งเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ก็ทำให้ฉันได้เข้าใจแล้วว่า กะเทย คนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชนาธิป มีอภิสิทธิ์และเติบโตมาแบบเดียวกัน จะสามารถก้าวข้ามผ่านความรู้สึกเหล่านั้นมาได้ เพราะเราแต่คนต่างมีชุดประสบการณ์และความทรงจำที่แตกต่างกัน บางคนจึงมีเกราะที่แข็งแกร่งคอยปกป้องโลกของความรู้สึกเอาไว้ได้ ในขณะที่โลกความรู้สึกของใครบางคนอาจเปราะบางและพร้อมที่จะแตกสลายได้อยู่ตลอดเวลา เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ใช่ว่าจะสามารถก้าวข้ามผ่านอคติทางความหมายที่แฝงอยู่ในคำว่ากะเทยไปได้ ฉะนั้นฉันขอประกาศเจตนารมณ์ในการใช้คำว่า กะเทย ในวิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

ประการแรก การบันทึกและการเล่าในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะใช้คำว่า กะเทย แทนคำอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น สาวประเภทสอง เพศที่สาม สตรีข้ามเพศ หรือ คนข้ามเพศ ที่มักจะปรากฏอยู่ในห้วงเวลานี้ นั่นก็เพราะฉันมองคำว่า กะเทย ในฐานะของความรู้ ดังที่วาทกรรมนี้เคยปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์และอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน วันที่นั่งเขียนอยู่ตรงนี้จึงฉันขอบันทึกคำว่า กะเทย กลับลงไปในวิทยานิพนธ์ในฐานะการสร้างความรู้อีกชุดหนึ่งที่เจ้าของตัวตนและประสบการณ์เป็นผู้เล่า อีกทั้งการเลือกใช้คำว่ากะเทย ก็เพื่อที่จะ

Ref. code: 25635924030041NCT

ย้อนกลับมาตั้งคำถามต่อประวัติศาสตร์ ด้วยการย้อนกลับไปทำความเข้าใจต่อการกดทับเสียงและประสบการณ์ของกะเทยตั้งแต่อดีตนั้นก็เพื่อจะเปิดพื้นที่ในการสนทนาร่วมกับแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษาที่รับมาจากโลกตะวันตก

ประการที่สอง แม้ความเป็นกะเทยจึงมีหลากหลายระดับ แต่เพื่อที่จะกำหนดกรอบในการศึกษา ฉันขอนิยามคำว่า กะเทย ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ (โดยที่ไม่ได้มีเจตนาในการสร้างสารัตถะให้กับคำ ๆ นี้) ให้หมายถึง คนที่แสดงออกรวมถึงมีลักษณะทางกายภาพในแบบผู้หญิงซึ่งตรงข้ามกับเพศกำเนิด (เพศชาย) โดยที่ไม่จำเป็นต้องได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ และเป็นร่มคำที่หมายรวมถึงคำว่า สาวประเภทสอง ผู้หญิงข้ามเพศ และเพศที่สาม

ประการที่สาม เหตุผลที่ฉันเลือกใช้คำว่า กะเทย แทนคำว่า คนข้ามเพศ สตรีข้ามเพศ หรือ ผู้หญิงข้ามเพศ เพราะเห็นด้วยกับข้อกังวลและความละเอียดอ่อนของนักทฤษฎีทรานส์ในโลกตะวันตกที่มีต่อคำนิยาม คนข้ามเพศสถานะ เพราะเป็นคำที่มักจะถูกนำมาไปใช้ในพื้นที่วัฒนธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากโลกตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาหรือประเทศยุโรปที่ใช้ภาษาอังกฤษและมีอภิสิทธิ์ของการเป็นศูนย์กลางในการสร้างความรู้ ซึ่งหากนำเอานิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะจากโลกตะวันตกมาใช้ โดยยังคงไม่ได้มองอย่างถี่ถ้วน ก็อาจเป็นเรื่องสุ่มเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการครอบงำความรู้ท้องถิ่นและละเลยความแตกต่างทั้งในบริบทสังคมวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งนั่นจึงอาจทำให้ประสบการณ์และตัวตนของกะเทยก็อาจจะตกอยู่ภายใต้มุมมองแบบลัทธิอาณานิคม (colonialism) ดังที่ สไตร์เกอร์ เล็งเห็นว่า

> มันไม่ง่ายเลยที่จะทำให้ความเป็นบุคคลที่ไม่ได้มีรูปแบบเดียวกับตะวันตกกลายเป็นแบบเดียวกันกับโลกตะวันตกที่ได้สร้างเพศวิถีและเพศสถานะขึ้นมา ซึ่งการทำให้กลายเป็นรูปแบบเดียวกันนั้นอาจมองได้ว่าเป็นโครงสร้างทางอำนาจของลัทธิอาณานิคม ไม่ต้องสงสัยเลยว่า คำว่า คนข้ามเพศสถานะ เป็นคำนิยามที่มีที่มาที่ไปจากประเทศโลกที่หนึ่งที่กำลังถูกส่งออกเพื่อเอาไปใช้ในประเทศโลกที่สาม (Stryker, 2006, p, 14)

เหตุผลสุดท้ายก็คือ การตระหนักถึงเรื่องชนชั้น คำว่า คนข้ามเพศ สตรีข้ามเพศ หรือ ผู้หญิงข้ามเพศ มักจะถูกนำมาใช้โดยกะเทยหรือสาวประเภทสองที่เป็นชนชั้นกลางที่สามารถเข้าถึงการศัลยกรรมความงามหรือการแปลงเพศได้ง่ายกว่ากะเทยที่ไร้อภิสิทธิ์ทางสังคม อีกทั้งยังเป็นคำที่มักถูกนำมาใช้โดยผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการ หรือ ขบวนการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นผู้ที่มีอภิสิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลหรือองค์ความรู้ตะวันตกได้มากกว่าคนทั่วไป ดังนั้นฉันจึงไม่ได้มีเจตนาผลิตซ้ำความหมายเชิงลบหรือสร้างความรู้สึกอิหลักอิเหลื่อให้แก่ผู้อ่านบางท่านและขอใช้คำว่า กะเทย ในพื้นที่การเขียนนี้เพื่อส่งต่อทั้งความเข็มแข็งและแบ่งปันความอ่อนแอร่วมไปพร้อม ๆ กัน

Ref. code: 25635924030041NCT

บทที่ 2
ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการนิยามตัวตนและประสบการณ์ของกะเทย โดยริเริ่มจากการใช้เรื่องเล่าและสิ่งของที่สัมพันธ์กับชีวิตของตนเองมาสนทนากับแนวคิดของคนข้ามเพศสถานะศึกษาซึ่งถูกนำมาใช้ในฐานะกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัยเพื่อการ “เล่าใหม่” จากประสบการณ์ส่วนตัวและจดหมายเหตุส่วนบุคคล และเพื่อชี้ให้เห็นถึงความรู้ที่กดทับและตำแหน่งแห่งที่ของผู้พูดในกระบวนการสร้างความรู้ อันจะนำไปสู่การวิพากษ์และการปะทะสังสรรค์กับวิธีการสร้างความรู้ในงานวิจัยกะเทยที่เคยมีมา บททบทวนวรรณกรรมนี้จึงต้องการประมวลการศึกษากะเทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในประเด็นอัตลักษณ์ ตัวตน คำนิยาม และวิถีชีวิตของกะเทย เพื่อเผยให้เห็นว่าที่ผ่านมากะเทยถูกศึกษาอย่างไรและถูกอธิบายอย่างไรภายใต้ทฤษฎีต่าง ๆ และนอกจากการทบทวนงานเขียนวิชาการแล้ว ในบทนี้ยังให้ความสนใจต่องานเขียนและเรื่องเล่าของกะเทย อีกส่วนหนึ่งของการทบทวนวรรณกรรมจึงต้องการเผยให้เห็นว่าเมื่อกะเทยได้ลุกขึ้นมาผู้เขียน ผู้เล่า หรือแม้แต่ผู้วิจัยในตนเอง พวกเธอเล่าเรื่อง เขียนชีวิต หรือบันทึกความหลังกันมาเช่นไร จากจุดมุ่งหมายที่กล่าวมานี้จึงได้แบ่งการทบทวนวรรณกรรมออกเป็นสองส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่หนึ่ง จะเป็นการนำเสนอภาพรวม <u>พัฒนาการของการ “ศึกษากะเทย” ในระหว่างปี พ.ศ. 2490-2540</u> เพื่อนำไปสู่การทบทวน <u>การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ การให้คำนิยามต่อตัวตน และวิถีชีวิตของกะเทย ที่ออกมาในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560</u> โดยในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นว่าในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา กะเทยเคยเป็นปรากฏการณ์ที่ถูกศึกษาและอธิบายผ่านทฤษฎีทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์โดยเหล่าผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิจัยในลักษณะใดและอย่างไร

ส่วนที่สอง จะเป็นการแกะรอย <u>พัฒนาการในงานเขียนของกะเทยในระหว่างปี พ.ศ. 2490-2540</u> เพื่อร้อยเรียง <u>การเขียนอัตชีวประวัติและเรื่องเล่าประสบการณ์ของกะเทย ที่ออกมาในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560</u> เนื่องจากช่วงสองทศวรรษนี้งานเขียนของกะเทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งกะเทยยังได้กลายมาเป็นผู้เล่าและผู้บันทึก โดยใช้จุดยืนหรือพื้นที่ทางสังคมของตนเองในการเขียนและการเล่าเรื่อง ในการทบทวนวรรณกรรมส่วนนี้จึงประกอบด้วย วรรณกรรมกลุ่มแรก คือ <u>งานเขียนเชิงอัตชีวประวัติหรืองานเขียนที่บอกเล่าประสบการณ์ของกะเทยในวงการบันเทิง ต่อจากนั้นจะเป็นการทบทวนงานเขียนทางวิชาการที่ใช้การเล่าเรื่องส่วนตัวหรือการเขียนอัตชีวประวัติเป็นวิธีวิจัย และส่วนสุดท้ายจะเป็นงานเขียนบันทึกเรื่องเล่าที่ถูกนำไปใช้เพื่อการขับเคลื่อนสิทธิในการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิมนุษยชน</u> การร้อยเรียงสายธารการเขียนและการเล่าเรื่องของกะเทยผ่านวรรณกรรมทั้งสามกลุ่มนี้จะแสดงให้เห็นถึงการขยับขยายพื้นที่ใน

Ref. code: 25635924030041NCT

การเล่าเรื่องของกะเทย จาก วงการบันเทิง วงวิชาการ จนมาสู่แวดวงการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิมนุษยชน

2.1 พัฒนาการของการ "ศึกษากะเทย" ในระหว่างปี พ.ศ. 2490-2540

การศึกษากะเทยมีจุดเริ่มต้นมาจากการศึกษาภายใต้องค์ความรู้ทางการแพทย์ โดยมีนักการแพทย์และนักจิตวิทยาเป็นผู้ริเริ่มทำหน้าที่ในการสร้างองค์ความรู้ โดยได้รับอิทธิพลจากความรู้ทางด้านเพศศาสตร์ที่ถูกส่งต่อมาจากโลกตะวันตกนับแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่2 ซึ่ง ในช่วงทศวรรษที่ 2490 มักถูกมองว่าเป็นช่วงเวลาที่การศึกษาเรื่องเพศในเชิงวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้เริ่มปรากฏขึ้นในสังคมไทยหากอิงจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่ถูกผลิตออกมาในช่วงทศวรรษดังกล่าว (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545; วัชรวุฒิ ซื่อสัตย์ และ พัชรินทร์ สิรสุนทร, 2558; นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2556) ผนวกกับสาขาวิชาทางด้านจิตเวชศาสตร์ที่ได้เริ่มเปิดสอนในโรงเรียนการการแพทย์ไทยเมื่อปี พ.ศ. 2499 (เทอดศักดิ์ , 2545, น. 42)

กระทั่งในช่วงทศวรรษที่ 2500 การศึกษากะเทยภายใต้องค์ความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ได้เริ่มปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัดเห็นได้จากในงานของนักการแพทย์รุ่นแรก ๆ ที่นำองค์ความรู้เพศศาสตร์จากตะวันตกมาใช้อธิบายพฤติกรรมและตัวตนของกะเทยในสังคมไทย อาทิ งานวิจัยของ สุด แสงวิเชียร (2504) และ อรุณ ภาคสุวรรณ์ (2504) การศึกษาวิจัยในระยะแรกกะเทยจึงถูกศึกษาในเชิงวัตถุวิสัยและถูกจัดว่าเป็นความเบี่ยงเบนทางเพศหรืออาการผิดปกติทางจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี พ.ศ. 2500-2520 นับว่าเป็นช่วงเวลาที่พบสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ที่ได้สร้างชุดคำอธิบายให้กับพฤติกรรมข้ามเพศและพฤติกรรมรักเพศเดียวกันออกมาเป็นจำนวนมาก (เทอดศักดิ์, 2545; วัชรวุฒิและพัชรินทร์ , 2558) และนอกจากสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ที่ถูกเผยแพร่ออกมาในช่วงสองทศวรรษดังกล่าว บนหน้าหนังสือพิมพ์ก็เริ่มนำเสนอข่าวรักร่วมเพศ หรือ ข่าวประกวดกะเทย และในช่วงเวลาเดียวกันนั้นนักหนังสือพิมพ์ก็เป็นอีกกลุ่มอาชีพหนึ่งที่มีบทบาทในการนำเสนอเรื่องราวพฤติกรรมทางเพศแบบนอกขนบให้แก่สาธารณชนได้รับรู้

ต่อมาราวทศวรรษที่ 2520 ได้เริ่มปรากฏการวิจัยในกลุ่มกะเทยที่นอกเหนือจากสาขาทางการแพทย์ เช่น วิทยานิพนธ์ในด้านสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ของ นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์ (2526) เรื่อง "การศึกษาสาเหตุของการเป็นกะเทยและศึกษาเฉพาะกรณีกะเทย ในสถานบริการ เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี" และ วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ของ อริน พินิจวรารักษ์ (2527) เรื่อง "การใช้เรื่องรักร่วมเพศในนวนิยายไทย พ.ศ. 2516-2525" ส่วนการศึกษาอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และประสบการณ์ของกะเทยในสังคมไทยในเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเริ่มปรากฏอย่างชัดเจนนับแต่ทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา อาทิ ในงานของ มอร์ริส (1994) และ งานของแจ็คสัน (1995)

Ref. code: 25635924030041NCT

ขณะที่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2540 จนถึงปี พ.ศ. 2560 พบว่าการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกะเทยทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และขยายขอบเขตของการศึกษาออกไปอย่างกว้างขวาง กะเทยถูกศึกษาในด้านวิถีชีวิต การธำรงอัตลักษณ์ตัวตนในสังคม และประสบการณ์ในพื้นที่ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากในช่วงสองทศวรรษนี้บริบทของสังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในหลายมิติที่มีส่วนช่วยให้เกิดการถกเถียงเรื่องเพศไปในปริมณฑลใหม่ ๆ ทั้งจากการขยายตัวของทุนนิยม จากการบริโภคนิยม และจากพัฒนาการของเทคโนโลยีการแพทย์สมัยใหม่ รวมถึงจากสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งช่วยฉายภาพกลุ่มคนเหล่านี้ออกมาในหลากแง่มุม อีกทั้งเกิดองค์กรที่มีบทบาทในการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ

ในอีกส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขยับขยายในพื้นที่วิชาการ มีการเปิดการเรียนการสอนทางด้านสตรีศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีการจัดงานสัมมนาวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง เพศสถานะและเพศวิถีศึกษา รวมถึงเควียร์ศึกษา สองทศวรรษที่ผ่านมางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกะเทยที่ออกมาจึงมีความหลากหลาย ทั้งยังมีการรับเอาแนวคิดทฤษฎีใหม่ ๆ มาเป็นกรอบในการวิจัย อีกทั้งยังขยับขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ทั้งในแง่กลุ่มเป้าหมายและสนามในการวิจัย โดยงานวิจัยส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายใน การเข้าไปทำความเข้าใจต่อตัวตนและประสบการณ์จากเสียงของกะเทย เพื่อสร้างการรับรู้ในแง่บวก ลดการตีตรากะเทย และในขณะเดียวกันงานศึกษาเหล่านี้ก็มีวัตถุประสงค์ในการต่อรองวาทกรรมชุดเก่าควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนทางสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ฉะนั้นการทบทวนวรรณกรรมในส่วนถัดไปจะมุ่งเน้นที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ คำนิยามตัวตน และวิถีชีวิตของกะเทยที่ออกมาในช่วง ปี พ.ศ. 2540-2560

2.1.1 ทบทวนการศึกษาอัตลักษณ์ การให้คำนิยามต่อตัวตน และวิถีชีวิตของกะเทย ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560

นับแต่ช่วงทศวรรษที่ 2540 กะเทยได้กลายเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญหนึ่งในงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ กะเทยถูกศึกษาทั้งในด้านวิถีชีวิต การธำรง อัตลักษณ์ตัวตนในสังคม และประสบการณ์ในพื้นที่ต่าง ๆ กรอบแนวคิดทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์จึงได้เข้ามาแปรเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการมองอัตลักษณ์ ตัวตน และประสบการณ์ของกะเทย จากที่เคยถูกศึกษาผ่านมุมมองทางการแพทย์และถูกให้คำอธิบายภายใต้แนวคิดจิตวิทยาหรือชีววิทยาซึ่งทำให้ตัวตนแบบกะเทยถูกมองว่าเป็นอาการป่วยทางจิตและความผิดปกติทางกาย การศึกษาด้วยกระบวนทัศน์ทางสังคมศาสตร์จึงทำให้สาเหตุของพฤติกรรมหรือตัวตนแบบกะเทยถูกอธิบายใหม่ในแง่ของการเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสังคมหรือชุมชนที่อยู่อาศัยรวมถึงบริบทต่าง ๆ ที่รายล้อม ตัวอย่างทฤษฎีหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษากะเทยและมักปรากฏอยู่ในงานวิจัยทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในระยะแรก ก็คือ ทฤษฎีปฏิสังสรรค์

Ref. code: 25635924030041NCT

สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction)[1] เป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมที่เป็นสัญลักษณ์ (symbols) ของบุคคลที่เกิดขึ้นระหว่างกันหรือที่เรียกว่ามีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการให้ความหมาย เรียนรู้ความหมาย และการตีความหมายสัญลักษณ์นั้น ๆ ก่อนการตอบสนองด้วยสัญลักษณ์เช่นกัน . . . โดยสัญลักษณ์ดังกล่าวนั้นอาจจะเป็นภาษา กิริยา ท่าที (gesture) สีหน้า หรือน้ำเสียงก็ตามตลอดรวมไปถึงวัตถุที่ใช้ (เทียมเทพ , 2546, น. 15) เมื่อตัวตนของกะเทยถูกมองผ่านทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ กะเทยจึงไม่ใช่สภาวะที่เกิดขึ้นอย่างโดด ๆ ด้วยแรงขับภายในหรือปัจจัยทางชีววิทยา หากแต่เกิดจากสัญลักษณ์ที่ถูกให้ความหมาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ ความคิด หรือคำพูดที่ถูกส่งผ่านกันระหว่างบุคคลในสังคม รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกให้ความหมาย ทั้ง ความเป็นชาย ความเป็นหญิง ความเบี่ยงเบน หรือความเป็นอื่น ซึ่งการปฏิสังสรรค์กับสัญลักษณ์เหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาตัวตน การให้คำนิยามแก่ตนเอง การสวมใส่บทบาททางเพศไปจนถึงการตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ

ภายหลังจากกระแสของการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศทั้งในแง่การเคลื่อนไหวทางสังคมและสิทธิ รวมถึงกระแสธารทางความคิดสตรีนิยม อันเป็นผลจากการเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาสาขาสตรีศึกษาในมหาวิทยาลัยตั้งแต่ในช่วงทศวรรษที่ 2540 ทำให้มุมมองสตรีนิยม แนวคิดเพศสถานะ และแนวคิดเพศวิถีได้กลายมากรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยประเด็นเรื่องเพศ และขยับขยายจนมาถึงทฤษฎีเควียร์ ที่มักจะถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยกะเทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยสังคมศาสตร์ที่ออกมาในช่วงทศวรรษที่ 2550 แนวคิดเควียร์ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเผยให้เห็นถึงบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศที่คอยกำกับการแสดงออกตัวตนและมีอิทธิพลต่อการให้คำนิยามแก่ตัวตนหรือการดำเนินวิถีชีวิตของกะเทย นอกจากนั้นแล้วการศึกษากะเทยภายใต้ทฤษฎีเควียร์ยังได้ขยายสนามในการวิจัย

---

[1] ทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์เป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่ริเริ่มมาจากจอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เป็นคนริเริ่มแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการที่มนุษย์ได้มีการกระทำตอบโต้กับตนเองตามความคิดของตนต่างหากที่เป็นเครื่องชี้นำการแสดงพฤติกรรมของบุคคล และนำไปสู่การกระทำตอบโต้ระหว่างกันในทางสังคม กระทั่งในเวลาต่อมา เฮอร์เบิร์ต บลูเมอร์ (Herbert Blumer) ได้ตั้งชื่อกรอบแนวคิดดังกล่าวของมีดว่า “ปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์” (เทียมเทพ ทั่งศิริ, 2546, น. 15) โดยทฤษฎีดังกล่าว นอกจากจะถูกแปลเป็นคำว่า ทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ ยังถูกรับรู้ด้วยชื่ออื่น ๆ อีกด้วย ดังที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยกะเทย อาทิ ในงานของฝนทอง พันธุ์ต่วน (2541) ใช้คำว่า “ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันเชิงสัญลักษณ์” หรือ ในงานของเทียมเทพ ทั่งศิริ (2546) ใช้คำว่า “ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์”

Ref. code: 25635924030041NCT

ออกไปอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ พื้นที่ในวัฒนธรรมย่อย ในอุตสาหกรรมโรงงาน ชนบท ไปจนถึงพื้นที่หน่วยงานของรัฐ

การศึกษากะเทยภายใต้มุมมองเควียร์ได้พยายามนำเสนอภาพความจริง (reality) ในวิถีชีวิต ตัวตน และประสบการณ์ของกะเทยผ่านเสียงของกะเทยชายขอบรูปแบบต่าง ๆ ที่ถูกดึงออกมาจากสนามและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยอันหลากหลาย การวิจัยกะเทยผ่านมุมมองเควียร์จึงเป็นการท้าทายภาพตัวแทน (representation) ของกะเทยที่มักจะถูกนำเสนอให้เห็นอยู่ในพื้นที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมความงาม และความบันเทิง หรือท้าทายภาพตัวแทนกะเทยกระแสหลักที่มักจะถูกฉายให้เห็นผ่านเวทีการประกวดนางงาม หรือผ่านการนำเสนอเรื่องราวการประกอบสร้างตัวตนที่ผูกติดอยู่กับการแปลงเพศ และวนเวียนอยู่กับการศัลยกรรมความงาม

งานศึกษาในตลอดช่วงสองทศวรรษนี้จึงมีพลวัตในการศึกษา ทั้งในแง่ของขอบเขตในการวิจัยและเครื่องมือทางทฤษฎีที่รับมาจากโลกตะวันตก สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้กระบวนทัศน์ในการมองตัวตนของกะเทยแปรเปลี่ยนไป ฉะนั้นในส่วนถัดไปจะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของงานวิจัยกะเทยที่ออกมาช่วงทศวรรษ 2540 และ ทศวรรษ 2550 โดยจะแบ่งกลุ่มการศึกษา ดังต่อไปนี้

2.1.1.1 การศึกษากะเทยที่อยู่ภายใต้สภาวะคนแปลงเพศ (transsexualism)

ในการศึกษากลุ่มนี้ได้เลือกเอางานวิจัยทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาสองชิ้นที่เผยแพร่ออกมาในปีเดียวกัน (ปี พ.ศ. 2541) ประกอบด้วย วิทยานิพนธ์เรื่อง “ประวัติชีวิตของชายแปลงเพศ” ของ อุษา ศรีพานิช (2541) และวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแปลงเพศของสาวประเภทสอง” ของ ฝนทอง พันธุ์ต่วน (2541) งานวิจัยของทั้งสองมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคล้าย ๆ กัน อันได้แก่ กลุ่มกะเทยที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ ซึ่งนับว่าเป็นกะเทยที่อยู่ร่วมกับความเป็นสมัยใหม่ โดยในทีนี้มิได้หมายถึงเพียงแค่กะเทยที่อยู่ร่วมกับเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ แต่ยังหมายถึง การอยู่ร่วมกับความสวยความงามตามสมัยนิยมและมักใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวงหรือตามหัวเมืองหลักที่เป็นจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยว นัยหนึ่งการเข้าไปศึกษากลุ่มเป้าหมายนี้อาจเป็นเพราะกะเทยกลุ่มนี้มักถูกมองเห็นมากที่สุด ทั้งจากสื่อต่าง ๆ และ จากอุตสาหกรรมบันเทิง และในขณะเดียวกันกะเทยที่อยู่ภายใต้สภาวะคนแปลงเพศก็มักจะตกเป็นวัตถุของการศึกษาทางด้านการแพทย์มาอย่างยาวนาน

วิทยานิพนธ์ของ อุษา ศรีพานิช (2541) ใช้การสัมภาษณ์ประวัติชีวิตแบบเจาะลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเป็นมรรควิธีในการวิจัย และใช้ทฤษฎีที่หลากหลายมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ทั้ง แนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ ทฤษฎีการประทับตรา-การได้รับเอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเอกลักษณ์ของชายรักร่วมเพศ และ

Ref. code: 25635924030041NCT

แนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์ ทฤษฎีต่าง ๆ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจ ความคิด และความรู้สึกของพวกเธอที่มีต่อการให้ความหมายตัวตน และพัฒนาการทางด้านอัตลักษณ์ที่นำไปสู่การศัลยกรรมแปลงเพศ ในบทสรุปอุษาได้เผยให้เห็นว่าคำนิยามที่ชายแปลงเพศรับมาประทับตราตนเองนั้นมาจากการเรียนรู้ผ่านการปฏิสังสรรค์กับคนรอบข้าง ส่วนกระบวนการพัฒนาไปสู่การแปลงเพศ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน โดยเริ่มจาก 1.การให้ความหมายแก่ตนเอง 2.การแยกความรู้สึกและการกระทำออกจากเอกลักษณ์ 3. การเปิดเผยตัว 4. การยึดมั่นผูกพัน ข้อสังเกตสำคัญประการหนึ่งจากงานชิ้นนี้ คือ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษานี้ได้ให้ความสำคัญไปที่เสียงและประสบการณ์ของกะเทยชนชั้นกลางในเมืองหลวง โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มเป้าหมายทั้งหมดมาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางไปจนถึงร่ำรวย จบการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรี และมีอาชีพหรือสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจค่อนข้างดี

ส่วนงานวิจัยของ ฝนทอง พันธุ์ต่วน (2541) ได้ช่วยเผยให้เห็นถึงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจแปลงเพศของสาวประเภทสอง โดยได้กำหนดตัวแปรเอาไว้หกข้อด้วยกัน ประกอบด้วย ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน คนรัก อาชีพ สื่อมวลชน และหยิบเอาทฤษฎีต่าง ๆ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ อันได้แก่ กระบวนการการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ทฤษฎีความเป็นตัวตน (self) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Theories of Learning) ทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior) และทฤษฎีการตัดสินใจ อย่างไรก็ตามงานศึกษาชิ้นนี้ มีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างจากงานของอุษา ทั้งแง่ของจำนวนและความแตกต่างของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสนามในงานวิจัยที่ขยับออกจากกรุงเทพ สู่ เมืองท่องเที่ยวอย่างชลบุรี โดยได้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสาวประเภทสองแปลงเพศแล้ว จำนวน 12 คน อาศัยอยู่ในกรุงเทพ 10 คน และ ชลบุรี 2 คน อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 20 ถึง 40 ปี สาวประเภทสองในงานวิจัยนี้มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไป ซึ่งการศึกษาขั้นต่ำสุดอยู่ที่ชั้นประถมศึกษาและขั้นสูงสุดอยู่ที่ปริญญาตรี

จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มเพื่อนและอาชีพเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้เกิดการตัดสินใจแปลงเพศ แต่นอกการวิจัยนี้จะมองถึงการขัดเกลาทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแปลงเพศของสาวประเภทสอง งานชิ้นนี้ยังช่วยให้เห็นถึงเหตุผลของการตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ โดยจากการศึกษาพบว่า การที่ผู้ชายคนหนึ่งตัดสินใจแปลงเพศได้นั้นจะต้องมีปัจจัยหลายอย่าง แต่ปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดคือ การตัดสินใจแปลงเพศเพื่อตัวของตัวเอง เพื่อต้องการปรับเปลี่ยนร่างกายของตนเองให้มีสภาพที่ตรงกับจิตใจของตนเองซึ่งสามารถทำได้ง่ายกว่าการที่จะเปลี่ยนจิตใจให้มาตรงกับร่างกาย เป็นการสนองตอบความต้องการและความพอใจของตนเองเป็นหลัก (ฝนทอง พันธุ์ต่วน, 2541, น. 268)

แม้งานวิทยานิพนธ์ทั้งสองเล่มนี้จะอยู่ในสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และมีระเบียบวิธีวิจัยคล้าย ๆ กัน เช่น การลงสนาม การเก็บข้อมูลจากการ

Ref. code: 25635924030041NCT

สัมภาษณ์ หรือการเก็บข้อมูลประวัติชีวิต (life histories) ทั้งยังมีการนำทฤษฎีต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ หนึ่งในทฤษฎีที่การศึกษาทั้งสองชิ้นนำมาใช้เหมือนกันก็คือ แนวคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ จากการศึกษาทั้งของอุษาและฝนทองนำไปสู่การชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่นำไปสู่การแปลงเพศของกะเทยหรือมุมมองที่มีต่อตนเองนั้นมีสาเหตุมาจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แต่กระนั้นก็ตามการศึกษาของอุษาและฝนทองยังคงเห็นขัดแย้งกันในประเด็นเรื่องความเบี่ยงเบน โดยงานของอุษามองว่าความเบี่ยงเบนของกะเทยเกิดจากการถูกประทับตราจากสังคม ในขณะที่งานของฝนทองยังคงติดอยู่ในแนวคิดจิตวิเคราะห์และสภาวะคนแปลงเพศ ภายใต้ทฤษฎีและสภาวะดังกล่าวจึงทำให้พัฒนาการตัวตนของกะเทยแปลงเพศถูกมองอย่างเป็นเส้นตรง เป็นขั้นเป็นตอน และเป็นไปตามกระบวนการ ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะมองว่าความเบี่ยงเบนทางเพศที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการป้องกันเพื่อไม่ให้เด็กมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยจะเห็นได้จากฝนทองได้ให้ข้อเสนอแนะในการเลี้ยงดูบุตรหลานเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเอาไว้ (ดูเพิ่มเติมใน ฝนทอง , 2541, นน. 272-274)

2.1.1.2 การศึกษาอัตลักษณ์อันหลากหลายของกะเทย

จาก กะเทยที่อยู่ร่วมกับการแพทย์สมัยใหม่ การศึกษาในกลุ่มนี้ได้ขยับขยายสนามของการศึกษาออกไปในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคใต้ พื้นที่ในโรงเรียน หรือในโรงโชว์ ทำให้กลุ่มเป้าหมายในการศึกษามีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ กะเทยในจังหวัดปัตตานี นักเรียนกะเทยในจังหวัดเชียงใหม่ และกะเทยนางโชว์ในเมืองพัทยาเป็นต้น หัวใจของการศึกษาในกลุ่มนี้ คือ การศึกษาอัตลักษณ์ของกะเทย โดยมุ่งทำความเข้าใจวิถีชีวิตและประสบการณ์ของกะเทยที่ต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่และช่วยนำเสนอให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนที่ซ้อนทับอยู่ในอัตลักษณ์ของกะเทย ทั้งการให้คำนิยามต่อตัวตนและประสบการณ์ งานกลุ่มนี้จึงแตกต่างไปจากการศึกษาทางการแพทย์ ไม่ว่าจะเป็นจิตวิทยา ชีววิทยา หรือองค์ความรู้เพศศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญในยุคก่อนหน้า โดยในการทบทวนวรรณกรรมกลุ่มนี้ได้เลือกวิทยานิพนธ์สามเรื่องที่ออกมาในช่วงปีเดียวกัน คือ “อัตลักษณ์ของนักเรียน ‘กะเทย’: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่” ของเทียมเทพ ทั่งศิริ (2546) “กระบวนการพัฒนา และธำรงเอกลักษณ์ ‘กะเทย’ ในสังคมมุสลิม” ของสมฤดี สงวนแก้ว (2546) และ “การช่วงชิงอัตลักษณ์ ‘กะเทย’ ในงานคาบาเรต์โชว์” ของเปรมปรีดา ปราโมช ณ อยุธยา (2546)

วิทยานิพนธ์ของเทียมเทพ (2546) ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีสนามการวิจัยอยู่ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่และมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนกะเทยชั้นมัธยมปลายจำนวน 11 คน รวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้ง พ่อแม่ ครูอาจารย์ และเพื่อน โดยใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์การให้ความหมายต่อตัวตนและทำความเข้าใจอัตลักษณ์ของนักเรียนกะเทยในโรงเรียนมัธยม และศึกษากระบวนการปรับตัวของนักเรียนกะเทยต่อปฏิกิริยารอบด้านจากภายนอก

Ref. code: 25635924030041NCT

จุดเด่นของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้อยู่ที่วิธีการศึกษาแบบธรรมชาติ (natural inquiry) โดยการเข้าไปทำความเข้าใจว่านักเรียนกะเทยเห็นอะไร และเข้าใจโลกที่อยู่นั้นอย่างไร ซึ่งเป็นกลวิธีที่ช่วยทำให้ได้ยินเสียงและสัมผัสได้ถึงความรู้สึกของนักเรียนกะเทย การศึกษานี้จึงได้ฉายภาพโลกทัศน์ทางสำนึกของนักเรียนกะเทยที่มีต่อตนเอง ต่อคนรอบข้างทั้งครู พ่อแม่ และเพื่อนในโรงเรียน ในขณะเดียวกันก็ฉายภาพสะท้อนโลกที่นักเรียนกลุ่มนี้อยู่อาศัยทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน ในแง่ของการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของนักเรียนกะเทยผ่านแนวคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์เทียมเทพได้ชี้ให้เห็นว่าการนิยามตนเองของนักเรียนกะเทยจะนิยามว่า กะเทยไม่ใช่เพศหญิงหรือเพศชาย ขณะที่กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักเรียนกะเทยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาตัวตนแบบกะเทยเริ่มต้นตั้งแต่พื้นที่ในครอบครัวจนเข้าสู่สถาบันการศึกษา โดยผู้วิจัยมองว่า

> อัตลักษณ์ของนักเรียนกลุ่มนี้มีกระบวนการสร้าง และพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มต้นจากการใกล้ชิดผูกพันเกี่ยวข้องกับเพศหญิงไม่ว่าจะเป็นแม่ ญาติ หรือเพื่อนเล่นในวัยเด็กด้วยความรู้สึกว่าเขาชอบที่จะแสดงกิริยาท่าทางตลอดจนการทำกิจกรรมเหมือนกับเด็กผู้หญิงมากกว่าเด็กผู้ชายส่วนใหญ่ เมื่อเข้าสู่สถาบันการศึกษาในระดับประถมศึกษาพบว่าโรงเรียนมีส่วนในการดึงความรู้สึกอันแท้จริงของพวกเขาออกมาโดยมอบบทบาทหรือกิจกรรมของผู้หญิงให้ปฏิบัติภายใต้ความชื่นชมของครูและเพื่อน (เทียมเทพ , 2546. น. 126)

ลำดับถัดมา คือ วิทยานิพนธ์ของสมฤดี (2546) การวิจัยนี้ได้ลงพื้นที่ไปศึกษากะเทยในจังหวัดปัตตานีซึ่งนอกจากจะห่างไกลออกไปจากเมืองหลวงอย่างกรุงเทพและยังเป็นที่พื้นที่ที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม กลุ่มเป้าหมายในการศึกษานี้จึงมีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งในแง่ของคำนิยาม ที่พบว่าในชุมชนมุสลิมเองนั้นก็มีคำซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่ากะเทย ซึ่งนั่นคือ คำว่า ปอแน[2] มาจากภาษามลายูท้องถิ่น และทั้งในแง่ของตัวตนที่ปฏิสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนาและคำสอนของศาสนาอิสลามซึ่งมีความเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศและบทบาทชายหญิง นั่นจึงทำให้กะเทยในสังคมมุสลิมมีข้อจำกัดในการแสดงออกหรือเปิดเผยตัวตน อย่างไรก็ตามกะเทยในสังคมมุสลิมก็

---

[2] แต่เดิมคำว่าปอแนเป็นคำที่กว้างและครอบคลุมรปแบบพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทั้งหมด ตั้งแต่ คนที่รับเอาบทบาทข้ามเพศมาใช้ คนรักเพศเดียวกัน และคนรักสองเพศ โดยใช้เรียกได้ทั้งชายและหญิง แต่ในระยะหลัง คำว่าปอแนถูกนำมาใช้กับชายที่แสดงพฤติกรรมหรือมีลักษณะปรากฏทางกายที่ตรงข้ามกับเพศของตนเท่านั้น นอกจากนั้นในภาษามลายูท้องถิ่นยังมีคำว่า “ก๊ะแว” และ แม๊ะยะที่นำมาใช้เป็นคำเรียกล้อเลียนผู้ชายที่แสดงพฤติกรรมแบบผู้หญิง (ดูเพิ่มเติมใน สมฤดี สงวนแก้ว, 2546, น. 56-58)

Ref. code: 25635924030041NCT

มีวิธีที่จะใช้ต่อรองกับกฎเกณฑ์ทางศาสนาเพื่อที่จะธำรงตัวตนของตนเองไว้ได้ เช่น การลดลักษณะความเป็นหญิงลง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย กิริยาท่าทาง หรือคำพูดคำจา และการปกปิดเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน เนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันถือเป็นเรื่องที่ผิดต่อหลักศาสนาซึ่งถ้าหากเป็นที่ล่วงรู้ออกไปก็อาจถูกประณาม ขณะเดียวกันการจะออกไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย กะเทยเองก็มีความสุ่มเสี่ยงที่จะถูกทำร้ายจนถึงแก่ชีวิตได้

ถึงแม้สมฤดีจะมองพฤติกรรมของกะเทยผ่านแนวคิดความเบี่ยงเบน แต่อย่างไรก็ตามงานชิ้นนี้ก็ไม่ได้มองความเบี่ยงเบนทางเพศบนฐานคิดจิตวิทยาแบบในงานกลุ่มก่อนหน้า หากแต่เป็นความเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้นจากทัศนภาพเชิงสัมพัทธ์ กล่าวคือ อัตวิสัยของผู้ชมในสังคมหรือชุมชนได้นิยามความเบี่ยงเบนให้กับสิ่งต่าง ๆ หรือประทับตราให้คน ๆ หนึ่งกลายเป็นอื่น ความเบี่ยงเบนในงานชิ้นนี้จึงถูกมองว่าเป็นสิ่งที่สังคมหยิบยื่นให้แก่กะเทยมากกว่าที่จะเป็นอาการเจ็บป่วยทางจิตเวชที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของกะเทยเอง

ส่วนผลการศึกษานั้นยังคงมองกระบวนการพัฒนาและธำรงเอกลักษณ์กะเทยอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและมีความต่อเนื่อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 การรับรู้ความแตกต่าง: รับรู้ว่าตนแตกต่างจากเด็กผู้ชายคนอื่น ขั้นตอนที่ 2 การมีเอกลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นกะเทย ขั้นตอนที่ 3 การเปิดตัว ขั้นตอนที่ 4 การใช้ชีวิตและการปรับตัวของกะเทยในสังคมของคนรักต่างเพศ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่า ทั้งงานของ เทียมเทพ (2546) และ สมฤดี (2546) ยังคงมองว่าการประกอบสร้างตัวตนของกะเทยนั้นดำเนินไปอย่างเป็นกระบวนการและเป็นขั้นเป็นตอน ทว่างานทั้งสองชิ้นยังคงขาดการชี้ให้เห็นว่าความรู้หรืออุดมการณ์ชุดใดที่ก่อให้เกิดกระบวนการที่เป็นขั้นเป็นตอนเช่นนี้หรือรักษาโครงสร้างที่ทำให้เกิดพัฒนาการไปสู่ตัวตนแบบกะเทยให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องเช่นนี้ไว้

สุดท้าย คือ วิทยานิพนธ์ของเปรมปรีดา (2546) เป็นการวิจัยที่เข้าไปศึกษาโรงโชว์ซึ่งตั้งอยู่ในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยมีกรอบการมองที่เชื่อมโยงกันระหว่างมโนทัศน์เรื่องอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนทางเพศ ผนวกกับมโนทัศน์พื้นที่ที่สามและการต่อต้านขัดขืน พื้นที่ในโรงโชว์นับว่ามีความแตกต่างกับสนามของงานวิจัยสองชิ้นก่อนหน้า ซึ่งนอกจากจะไม่ถูกควบคุมด้วยบรรทัดฐานทางสังคม กฎเกณฑ์ทางศาสนา หรือกฎระเบียบของกระทรวงการศึกษาธิการ ในทางตรงกันข้ามโรงโชว์เป็นพื้นที่ที่เผยให้เห็นถึงการรวมตัวและวัฒนธรรมย่อยของกะเทย ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่นำเสนอความหลากหลายในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งความหลากหลายในอัตลักษณ์ของกะเทยผ่านการเลือกใช้ความเป็นหญิง ดังที่เปรมปรีดาได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “ความเป็นหญิงที่กะเทยได้เลือกนำมาใช้มีหลายระดับ บางคนเลือกปรับแต่งจากฐานเดิมที่มีอยู่ บางคนเลือกใช้วิธีเสริมแต่งความงามแบบชั่วครั้งชั่วคราว บางคนเลือกเปลี่ยนร่างกายโดยพึ่งพาเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่” (เปรมปรีดา , 2546, น. 154) อีกทั้งยังมีความหลากหลายทางช่วงชั้นสถานะในโรงโชว์ ที่ซึ่งความสวยและความอาวุโสถูกใช้เป็นต้นทุนในการไต่เต้าลำดับชั้นของอาชีพนางโชว์ ดังที่เปรมปรีดาได้จำแนกนางโชว์ออกเป็น 5 กลุ่ม

Ref. code: 25635924030041NCT

ได้แก่ ซุปเปอร์สตาร์ ดาว ตัวร้อง นางแบบ และตัวเต้นหรือลูกคู่ (เปรมปรีดา, 2546, นน. 91-93) ส่วนในแง่เพศวิถี ลีลาเพศของกะเทยนางโชว์ก็มีความสลับซับซ้อน เมื่อตัวตนของกะเทยในพื้นที่ส่วนตัวอาจไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับตัวตนที่นำเสนอในโรงโชว์หรือในพื้นที่สาธารณะ กล่าวคือ ลีลาเพศบนเตียงของกะเทยสาวสวยบางคนสามารถรับบทเป็นฝ่ายรุก ขณะที่ผู้ชายรับบทฝ่ายรับ

หากมองผิวเผินโรงโชว์อาจเป็นพื้นที่ช่วยเปิดโอกาสให้กะเทยได้ดำรงตัวตนได้อย่างอิสระ แต่งกายสวยงาม หรือมีชีวิตท่ามกลางแสงไฟที่สาดส่อง ขยับท่วงท่าไปพร้อมกับบทเพลงได้อย่างเสรี กระนั้นแล้วถึงแม้พื้นที่โรงโชว์จะตั้งอยู่ในเมืองท่องเที่ยวที่ดูเหมือนจะทำให้กะเทยเป็นตนเองได้โดยที่ไม่มีกฎเกณฑ์ใดมากำกับ แต่เปรมปรีดาก็ได้ตั้งคำถามไว้ว่า “บนเวทีเป็นพื้นที่เสรีสำหรับกะเทยจริงหรือ . . . เป็นพื้นที่ที่เห็นลีลากะเทยภายใต้เงื่อนไขบางประการก็เป็นได้” (เปรมปรีดา , 2546, น. 104) จากคำถามดังกล่าวงานวิจัยของเปรมปรีดาจึงช่วยสะท้อนภาพทุนนิยมในเมืองท่องเที่ยวที่ลงมากำกับความสวยความเหมือนผู้หญิงที่ถูกนำมาใช้โดยกะเทยในโรงโชว์ ผ่านการตกแต่ง ตัด ต่อ เติม หรือการศัลยกรรมความงาม เมื่อความสวยความงามมีผลกับปากท้องและที่ทางในโรงโชว์ กะเทยจึงวิ่งไล่ตามความสวยและทุ่มทุนไปกับการศัลยกรรมความงาม แต่อย่างไรก็ตามก็มิอาจจะมองได้ว่ากะเทยในโรงโชว์ถูกทำให้เป็นวัตถุสินค้าหรือกลายเป็นผลผลิตของระบบทุนนิยมอย่างสมบูรณ์ ดังที่การสร้างความสวยของกะเทยในโรงโชว์ถูกมองว่า “ร่างกายแบบผู้หญิงเป็นเครื่องมือที่กะเทยหยิบใช้เพื่อก้าวไปสู่สถานภาพและโอกาสใหม่ ๆ” (เปรมปรีดา , 2546, น. 103) ขณะเดียวกันงานโชว์คาบาเรต์ก็ถูกมองว่าเป็นยุทธศาสตร์ของกะเทยที่ใช้ในการเปิดพื้นที่ทางสังคม (เปรมปรีดา , 2546, น. 74)

การศึกษากลุ่มนี้ได้เผยให้เห็นอัตลักษณ์อันหลากหลายของกะเทยผ่านการขยายสนามและขยายกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยซึ่งต่างไปจากการศึกษากลุ่มแรกที่กระจุกอยู่กับกลุ่มกะเทยที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองและเป็นชนชั้นกลาง อย่างไรก็ตามการศึกษากลุ่มนี้ได้หลุดออกจากมุมมองความเบี่ยงเบนทางเพศที่ตั้งอยู่บนฐานคิดจิตวิทยาหรือสภาวะที่ถูกตีตราโดยองค์ความรู้ทางการแพทย์ โดยหันไปให้ความสนใจกับการปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมและแสดงให้เห็นว่ากะเทยรับรู้ตนเองว่าไม่ใช่ทั้งผู้ชายและไม่ใช่ทั้งผู้หญิงซึ่งการรับรู้เช่นนี้เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคม อีกทั้งการรับเอาความเป็นหญิงมาใช้ก็มีหลายระดับขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละบุคคล และมิใช่กะเทยทุกคนที่ต้องการจะเข้ารับการแปลงเพศ

ฉะนั้นการศึกษากลุ่มนี้จึงมิได้เพียงแค่ฉายให้เห็นเพียงแค่ลักษณะหรือตัวตนที่มีรูปแบบเฉพาะ แต่ยังเผยให้เห็นถึงการกดทับจากบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การเลือกปฏิบัติในโรงเรียน โรงโชว์ ระบบทุนนิยม ภาพเหมารวมของสังคม หรือกฎเกณฑ์ทางศาสนา และในขณะเดียวกันก็เผยให้เห็นถึงวิธีการต่อรองกับการกดขี่ของกะเทยที่ต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่

Ref. code: 25635924030041NCT

2.1.1.3 การศึกษากะเทยภายใต้มุมมองเควียร์ในช่วงปี พ.ศ. 2550-2560

จุดเปลี่ยนทางการมองอัตลักษณ์ การให้คำนิยามต่อตัวตน และประสบการณ์ของกะเทยที่มีความคงที่ มีพัฒนาการตัวตนที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง หรืออยู่ร่วมกับเทคโนโลยีการแพทย์สมัยใหม่ ไปสู่การมองตัวตนที่มีความลื่นไหลและสลับซับซ้อน ส่วนหนึ่งนั้นได้รับอิทธิพลมาจากการนำทฤษฎีเควียร์มาเป็นเลนส์ในการศึกษา ซึ่งได้กลายมาเป็นเครื่องมือทางทฤษฎีอันสำคัญของนักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์สำหรับใช้ในการศึกษาอัตลักษณ์ตัวตนของกะเทย

แนวคิดเควียร์ที่มักจะปรากฏในการศึกษากะเทยทางด้านสังคมศาสตร์มักจะได้รับอิทธิพลมาจากงานของ จูดิธ บัทเลอร์ (Judith Butler) ที่ได้เสนอแนวคิดปฏิบัติการแห่งการแสดง หรือ ภาวะแห่งการแสดง (Performativity) เอาไว้ในงานชิ้นสำคัญอย่าง *Gender Trouble* (1990) และ *Bodies that Matter* (1993) ผู้บุกเบิกในการนำแนวคิดปฏิบัติการแห่งการแสดงมาใช้ก็คือ สุไลพร ชลวิไล จากในวิทยานิพนธ์เรื่อง “ตัวตนในเรื่องเล่า: การต่อรองทางอัตลักษณ์ของหญิงรักหญิง” ที่เผยแพร่ออกมาในปี พ.ศ. 2545 โดยสุไลพรใช้แนวคิดของบัทเลอร์เป็นเลนส์ในการศึกษาชีวิตของหญิงรักหญิงที่มีเรื่องราวของเภรีเป็นแกนหลัก ซึ่งภายใต้ทฤษฎีของบัทเลอร์ตัวตนของเภรีที่ข้ามจากการเป็นทอม ดี้ ไปสู่หญิงรักหญิงจึงถูกมองว่าเป็นภาวะแห่งการแสดงที่มีความลื่นไหลและแปรเปลี่ยน อีกทั้งยังเป็นการท้าทายกรอบของระบบความหมายเรื่องเพศที่แบ่งแยกระหว่างบุคคลรักเพศเดียวกัน (homosexuality) กับบุคคลรักต่างเพศ (heterosexuality) (2545, น. 165)

กระทั่งในช่วงทศวรรษที่ 2550 เควียร์ได้ถูกนำมาใช้ทฤษฎีในการมองอัตลักษณ์ตัวตนของกะเทย แนวโน้มของการศึกษาในช่วงทศวรรษนี้ไม่ได้เพียงแค่ชี้ให้เห็นว่า สัญลักษณ์ที่สังคมให้คุณค่า กรอบของวัฒนธรรม หรือบริบทที่รายล้อมมีบทบาทในการกำหนดตัวตนหรือการธำรงอัตลักษณ์ทางเพศของกะเทยแบบการศึกษากลุ่มที่ผ่านมาอีกต่อไป หากแต่การศึกษาที่ใช้ทฤษฎีเควียร์ในกลุ่มนี้ได้เข้ามาขีดเส้นใต้ให้เห็นถึงบทบาทของระบบสองเพศผ่านสมมติฐานที่ต้องการจะชี้ให้เห็นว่าตัวตนของกะเทยอาจถูกกำกับหรือถูกประกอบสร้างขึ้นมาด้วยบรรทัดฐานของชาย-หญิงที่มีอยู่ในสังคม ในเวลาเดียวกันงานวิจัยที่นำทฤษฎีเควียร์มาใช้ได้มองอัตลักษณ์ตัวตนของกะเทยว่าเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ ลื่นไหลและแปรเปลี่ยนได้ อีกทั้งการศึกษาภายใต้มุมมองของเควียร์ ได้มาพร้อมกับการมองประสบการณ์และการให้ความหมายต่อตัวตนของกะเทยผ่านมิติที่ทับซ้อนอยู่ อย่าง มิติชนชั้นทางเศรษฐกิจ สังคม และแสดงให้เห็นถึงความเป็นชายขอบในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น กะเทยบ้านนอกที่อาศัยอยู่ตามชนบท กะเทยชนชั้นแรงงานในพื้นที่อุตสาหกรรม หรือ กะเทยที่เป็นนักโทษอยู่ในคุกชาย

ฉะนั้นในส่วนนี้จึงหยิบงานวิชาการ 4 ชิ้น ที่ออกมาในช่วงทศวรรษ 2550 ซึ่งเป็นงานที่นำทฤษฎีเควียร์มาเป็นเลนส์ในการศึกษาอัตลักษณ์ การให้คำนิยามต่อตัวตนและวิถีชีวิตของกะเทย ดังนี้ หนึ่ง วิทยานิพนธ์เรื่อง “ กะเทยบ้านนอก การสร้างตัวตนของ

Ref. code: 25635924030041NCT

กะเทยบนพื้นที่ทางสังคม: กรณีศึกษากะเทยที่ปรากฏตัวในเขตตัวเมืองนครศรีธรรมราช” ของ พลสิทธิ์ แววศักดิ์ (2550) สอง บทความวิชาการเรื่อง *“ผู้สาวหน้าฮ้านหมอลำ ความสัมพันธ์ระหว่างกะเทยและผู้ชายในคอนเสิร์ตหมอลำอีสาน”* ของ พรเทพ แพรขาว (2556) สาม วิทยานิพนธ์เรื่อง กะเทยโรงงาน: ชีวิตและตัวตนข้ามเพศของแรงงานอพยพจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของ ภูริณัฐร์ โชติวรรณ (2557) และสุดท้าย วิทยานิพนธ์เรื่อง “เพศสภาวะ เพศวิถี ประสบการณ์ชีวิตของกะเทยในคุก” ของ จารุวรรณ คงยศ (2560)

พลสิทธิ์ (2550) ได้เข้าไปศึกษากระบวนการสร้างตัวตนของกะเทยบ้านนอกในจังหวัดนครศรีธรรมราช และส่วนหนึ่งของการศึกษานี้ได้นำแนวคิดทฤษฎีเควียร์มาใช้ (ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ Queer Theory ถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า ทฤษฎีแปลกแยก) แม้คำว่ากะเทยบ้านนอก อาจจะให้ภาพลักษณะตัวตนที่แตกต่างไปจากภาพตัวแทนของกะเทยสมัยใหม่ที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงหรือเมืองท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการมีรูปร่างกำยำ พูดติดสำเนียงท้องถิ่น และไม่ได้แต่งเนื้อแต่งตัวตามสมัยนิยม หากแต่จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกะเทยบ้านนอกในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง พื้นเพ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน พลสิทธิ์จึงได้ให้คำจำกัดความไว้ว่ากะเทยบ้านนอกคือ “คนคนหนึ่งในสังคมที่มีความต้องการที่จะดำรงอยู่รอดในสังคมได้อย่างปกติสุขเช่นเดียวกับคนทั่วไปซึ่งการจะอยู่รอดได้นั้นจำเป็นต้องมีการทำงานเพื่อให้มีรายได้ในการเลี้ยงชีพ อาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญ” (2550, น. 65)

ส่วนที่มาของการให้ความหมายต่อตนเองว่ากะเทยบ้านนอกหรือการให้ความหมายจากคนอื่นเกิดขึ้นจากการไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบริบทต่าง ๆ ที่ว่าด้วยความเป็นเมือง ส่วนอีกปัจจัยหนึ่งก็คือบทบาทของสื่อ ดังที่ผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “บทบาทของสื่อมีความสำคัญมากที่ก่อให้เกิดความหมายของกะเทยบ้านนอก” (2550, น. 104) แต่ถึงกระนั้นแล้วการให้ความหมายต่อตนเองว่ากะเทยบ้านนอกนั้นก็อาจไม่ได้หยุดนิ่งตลอดเวลา ด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานไปสู่บริบทใหม่หรือขยับขยายทุนทางเศรษฐกิจทำให้กะเทยบ้านนอกเปลี่ยนผ่านไปเป็นกะเทยเมืองใหญ่ ดังที่ พลสิทธิ์ กล่าวว่า “แต่ในท้ายที่สุดแล้วความเป็นกะเทยบ้านนอกนั้นก็สามารถเกิดขึ้นได้กับกะเทยทุกคน เพราะกะเทยแต่ละคนนั้นไม่สามารถที่จะทิ้งเบื้องหลังของตนเองไว้ได้อย่างเสร็จสรรพเมื่อตนเองถูกเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่บนความสัมพันธ์ทางสังคมในบริบทและเงื่อนไขต่าง ๆ” (2550, น. 137)

ด้วยอิทธิพลแนวคิดของเควียร์ที่นำมาใช้ในงานชิ้นนี้ อัตลักษณ์ตัวตนแบบกะเทยบ้านนอกจึงถูกมองว่าไม่นิ่ง สามารถแปรเปลี่ยนไปตามบริบทชีวิต ทั้งยังมีการหยิบยืมความเป็นหญิงหรือแสดงออกความเป็นกะเทยไปตามสถานการณ์ ตามที่พลสิทธิ์ได้เปรียบเปรยตัวตนทางเพศเอาไว้ว่าเป็น “อัตลักษณ์ของเหลว” ที่สามารถลื่นไหลไปตามภาชนะที่บรรจุของเหลวนั้น” (2550, น. 136) โดยจะเห็นได้จากการแสดงออกของกะเทยบ้านนอกในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ ตั้งแต่พื้นที่ส่วนตัวไปจนถึงพื้นที่สาธารณะ เช่น การใช้บ้านของกะเทยคนหนึ่ง (เป็นบ้านที่กะเทยเรียกกันว่าบ้านประดับดาว) เป็นที่รวมตัวกัน เพื่อ

Ref. code: 25635924030041NCT

พบปะสังสรรค์และประกอบกิจกรรมทางเพศ หรือการใช้พื้นที่สาธารณะโดยการออกไปรวมกลุ่มกันในยามค่ำคืนที่สนามหน้าเมืองหรือโรงน้ำชาที่อยู่ในตัวเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้งการแสดงออกตัวตนของกะเทยยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างปัจเจกกับคนอื่น ๆ ในสังคม กะเทยบ้านนอกอาจแต่งตัวหรือแสดงออกตามเงื่อนไขของตนเอง ซึ่งเงื่อนไขสำคัญนั่นก็คือ หน้าที่การงานและลักษณะร่างกาย (2550, น. 89) นอกจากนั้นแล้วยังจะเห็นได้จากลักษณะอันหลากหลายของกะเทยในจังหวัดนครศรีรรมราชที่ถูกชี้ให้เห็นในการศึกษานี้ซึ่งมีอยู่ 4 แบบด้วยกัน ได้แก่ 1.กะเทยร่างกายเป็นชาย แต่งตัวเป็นหญิง แสดงพฤติกรรมเป็นหญิง 2. กะเทยร่างกายเป็นชายแต่งกายเป็นชาย แสดงพฤติกรรมเป็นหญิง 3.กะเทยร่างกายเป็นชาย แต่งตัวเป็นชาย แสดงพฤติกรรมเป็นชาย 4.กะเทยร่างกายเป็นหญิง แต่งตัวเป็นหญิง แสดงพฤติกรรมเป็นหญิง (2550, น. 5)

งานศึกษาของพลสิทธิ์ที่ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาและสนามวิจัยเอาไว้ในกลุ่มกะเทยบ้านนอกที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชทางภาคใต้ อันนำมาสู่งานวิจัยอีกสองชิ้นที่ได้เลือกนำมาใส่ไว้ในทบทวนวรรณกรรมส่วนนี้ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ออกไปศึกษาตัวตนและวิถีชีวิตของกะเทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคอีสาน ซึ่งก็คือ บทความของ พรเทพ (2556) ได้ศึกษาชีวิตกะเทยอีสานในพื้นที่คอนเสิร์ตหมอลำ โดยมีภาคสนามอยู่ในจังหวัดขอนแก่นและร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาใช้แนวคิดมานุษยวิทยาในการวิจัย นอกจากนั้นยังได้นำทฤษฎีเควียร์มาใช้ ซึ่งแม้ว่าในการศึกษานี้จะไม่ได้อธิบายกรอบแนวคิดทฤษฎีเควียร์ชัดเจนนัก แต่อย่างไรก็ตามเควียร์ถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกะเทยกับผู้ชายที่มีต่อกันในพื้นที่คอนเสิร์ตหมอลำ ซึ่งความสัมพันธ์ในพื้นที่ตรงนั้นได้ถูกนิยามผ่านวาทกรรมรักต่างเพศตามภาษาท้องถิ่น โดยในพื้นที่หน้าฮ้านหมอลำ ผู้ชายอีสานเรียกกะเทยว่า “ผู้สาว” และ กะเทยเรียกผู้ชายว่า “ผู้บ่าว” การศึกษานี้จึงต้องการจะตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกะเทยกับผู้ชายที่อยู่ภายใต้วาทกรรมผู้บ่าวกับผู้สาว

พรเทพได้เผยให้เห็นว่าพื้นที่หน้าคอนเสิร์ตหมอลำเป็นพื้นที่ที่พิเศษกะเทยสามารถปลดเปลื้องตัวตนทางเพศและอารมณ์ความปรารถนาของตนเองออกมาได้ อย่างอิสระโดยไม่มีกฎเกณฑ์ทางสังคมมากำกับ ถึงขั้นที่กะเทยบางคนในพื้นที่หมอลำได้เปรียบเปรยพื้นที่หมอลำเอาไว้ว่าเป็นดั่ง “โลกทิพย์ เป็นแดนสวรรค์” (2556, น. 71) อีกทั้งกะเทยที่มาเที่ยวงานคอนเสิร์ตหมอลำสามารถแต่งตัวได้จนในระดับที่เรียกกันว่า “แต่งตัวฟ้าขาด”[3] และสามารถแสวงหาความสุขทางเพศกับผู้ชายที่มาร่วมงานได้กันโดยไม่มีกฎเกณฑ์ทางสังคมมาขวางกั้น เช่น กลุ่มผู้บ่าวหรือผู้ชายที่มาเที่ยวหมอลำก็มีวัฒนธรรมย่อยที่เรียกกันว่า การ “จัดเจ้” คือ การ

---

[3] คำว่า “ฟ้าขาด” คือลักษณะการแต่งตัวของกะเทยที่ออกไปเที่ยวหมอลำโดยเปรียบท้องฟ้าเหมือนผืนผ้าใบที่ห่อหุ้มโลกไว้แล้วมันขาดทะลุออกไปหรือมีความหมายว่าเกินความจริง (2556, น. 66)

Ref. code: 25635924030041NCT

เชิญชวนให้กะเทยให้สุราหรือให้เงินโดยแลกกับการมีเพศสัมพันธ์กับผู้บ่าวซ่ำน้อย (หรือผู้ชายวัยรุ่น) ส่วนกะเทยก็จะสื่อสารกับผู้บ่าวที่เข้ามาจัดเจ้ ดั่งวลีที่ว่า “มันต้องแลก” คือ การแลกเปลี่ยนระหว่างเงินกับเพศสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างเต็มใจ โดยต่างฝ่ายต่างมอบความสุขแก่กัน (2556, น. 73) อีกทั้งกะเทยในพื้นที่หมอลำยังรู้จักวิธีการแสวงหาผู้ชายที่อยู่หน้าเวทีหมอลำหรือตามพุ่มไม้เพื่อมามีเพศสัมพันธ์ด้วย หรือที่เรียกกันว่า “การแล่นไม้”[4]

ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกะเทยกับผู้ชายในพื้นที่คอนเสิร์ตหมอลำจึงยากที่จะตัดสินได้ว่าใครมีอำนาจมากกว่าใครหรือใครตกเป็นรองในความสัมพันธ์ทางเพศที่เกิดขึ้น เมื่อต่างฝ่ายต่างเป็นต้นทุนของความสุขให้กันและกัน กล่าวคือ ผู้ชายให้กะเทยซื้อเหล้าให้และได้เงินใช้จากกะเทย โดยแลกเปลี่ยนด้วยการมีเพศสัมพันธ์ ในเวลาเดียวกันกะเทยก็เป็นฝ่ายแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย และถึงแม้ความสัมพันธ์ระหว่างกะเทยกับผู้ชายตรงพื้นที่งานคอนเสิร์ตหมอลำจะมีการเรียกกันว่าผู้บ่าว ผู้สาว แต่ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างผู้ชายกับกะเทยในพื้นที่ตรงนั้นก็ถูกมองว่าหลุดออกจากกรอบหรือบรรทัดฐานทางเพศ ดังที่พรเทพ มองว่า “รูปแบบภายใต้การ ‘จัดเจ้’ ของผู้บ่าว และการแล่นไม้ของกะเทย คือ รูปแบบของพฤติกรรมรักเพศเดียวกันที่อยู่นอกกฎเกณฑ์ทางสังคมและจะไม่พบในชีวิตประจำวัน” (2556, น. 81) อย่างไรก็ตามในบทความนี้ไม่ได้เผยให้เห็นถึงวิถีชีวิตและตัวตนในชีวิตประจำวันของกะเทยอีสานอย่างชัดเจนนัก ตัวตนและวิถีชีวิตของกะเทยบ้านนอกถูกรับรู้เพียงแค่ มีอาชีพเป็นเกษตรกร ทำไร่ทำนาหรือเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย ในชีวิตประจำวันพวกเธออาจจะไม่ได้แต่งหน้าแต่งตัวให้สวยเหมือนตอนอยู่หน้าเวทีหมอลำ เนื่องจากกลางวันต้องใช้แรงงานซึ่งไม่เอื้อต่อการแต่งตัวสวยงาม

เมื่อขยับออกจาก “โลกทิพย์” ไปสู่โลกแห่งความเป็นจริง และ ขยับออกจากพื้นที่บันเทิงไปสู่โหมดการทำงานและวิถีชีวิตของกะเทยชนบทอีสาน เราจะสามารถพบเรื่องราวประสบการณ์วิถีชีวิตและตัวตนของกะเทยอีสานได้จากงานวิจัยชิ้นต่อมา คือ วิทยานิพนธ์ ของ ภูริณัฐร์ (2557) ที่ได้เข้าไปศึกษาชีวิตและตัวตนของกะเทยชนบทอีสานที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในโรงงานในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง การย้ายถิ่นฐานจากชนบทไปสู่เมืองและเขตอุตสาหกรรมของกะเทยอีสานนั้นนอกจากจะนำมาซึ่งอิสรภาพทางเศรษฐกิจ ยังทำให้พวกเธอได้มีอิสระที่จะดำเนินวิถีชีวิตทางเพศที่พวกเธอปรารถนา และถึงแม้ดูเหมือนว่าพื้นที่ในโรงงานจะถูกจำกัดไปด้วยพื้นที่ เวลา และกฎระเบียบเรื่องความปลอดภัย ทั้งยังต้องใช้แรงงานและความละเอียดรอบคอบ แต่สิ่งเหล่านี้

---

[4] คำว่า “แล่นไม้” เป็นคำที่กะเทยอีสานใช้เพื่อบ่งบอกว่าตนเองต้องการผู้ชาย ในภาษาอีสานคำว่า “แล่น” หมายถึง วิ่ง และคำว่า “ไม้” หมายถึง ผู้ชายหรืออวัยวะเพศชาย ฉะนั้น “แล่นไม้” จึงหมายถึง การแสวงหาความสุขทางเพศกับผู้ชาย ซึ่งกะเทยจะเดินหาผู้บ่าวที่อยู่หน้าฮ้านหมอลำ (2556, น. 76)

Ref. code: 25635924030041NCT

กลับไม่ได้เป็นอุปสรรคแก่การแสดงออกอัตลักษณ์ตัวตนของพวกเธอ ในทางกลับกันอัตลักษณ์กะเทยในพื้นที่อุตสาหกรรมถูกพลิกสร้างความหมายใหม่ว่าหมายถึงผู้ที่สามารถ “ทำ (งาน) ของผู้ชายก็ได้ (ของ)ผู้หญิงก็ได้” (2557, น. 138)

ภูริณัฐร์ได้นำแนวคิดของบัทเลอร์มาใช้ ซึ่งนั่นก็คือ แนวคิด Recognition and Gender Violence[5] เป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “self” และ “other’s interpretations” ว่า ปัจเจกจะได้รับการยอมรับจากสังคมก็ต่อเมื่อตัวตนของปัจเจกลงรอยกับบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมที่สังคมยอมรับได้ (2557, น. 252) สมมติฐานหนึ่งที่ใช้ในการหาคำตอบในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงมีอยู่ว่า “การสร้างความสวยและความเป็นหญิงบนเรือนร่างของกะเทยเป็นการเคลื่อนไหวรูปแบบหนึ่งเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม กะเทยจึงพยายามสร้างตัวตนใหม่ที่อิง “ความเป็นหญิง” เข้มข้นมากขึ้นและทำให้มีรูปร่างหน้าตาที่สวยงามเพื่อให้ได้รับการยอมรับและหลีกเลี่ยงการถูกมองเป็นตัวตลก หรือ แปลกประหลาด” (2557, น. 13) ผลการศึกษาจึงช่วยแสดงให้ถึงบทบาทของความเป็นหญิงหรือความเหมือนผู้หญิงที่กะเทยในโรงงานได้เลือกนำมาใช้นั้นได้กลายเป็นสิ่งที่กะเทยในอุตสาหกรรมโรงงานใช้ต่อรองเพื่อการยอมรับจากสังคมและชุมชนที่พวกเธออยู่อาศัย และถูกนำมาใช้เพื่อที่พวกเธอนั้นจะไม่ต้องถูกมองว่าเป็นตัวตลกของสังคม อีกทั้งยังสามารถใช้เพื่อต่อรองความสัมพันธ์กับผู้ชายได้อีกด้วย แต่กระนั้นแล้วกะเทยโรงงานก็อาจจะไม่ได้มีความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงหรือสวมทับตัวเองลงไปในความเป็นหญิงอย่างสมบูรณ์ ผ่านการเสริมหน้าอกหรือการผ่าตัดแปลงเพศ พวกเธอเพียงแค่เลือกที่จะเอาความเป็นหญิงมาใช้ไปตามบริบทของชีวิต

ผลลัพธ์ของการศึกษาภายใต้มุมมองเควียร์มีต่ออัตลักษณ์ และการให้คำนิยามต่อตัวตนของกะเทยจากงานวิชาการที่ออกมาในช่วงทศวรรษ 2550 อาจจะไม่ได้แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ภายใต้มุมมองเควียร์นั้น กะเทยถูกมองว่ามีตัวตนที่ลื่นไหล และยังเลือกใช้คำนิยามหรือความเป็นหญิงสัมพันธ์ไปกับบริบทต่าง ๆ เช่นเดียวกับงานวิจัยชิ้นสุดท้าย คือ วิทยานิพนธ์ ของ จารุวรรณ (2560) ที่ได้ใช้กระบวนทัศน์เชิงประกอบสร้างทางสังคม (Social Construction) และแนวคิดทฤษฎีเควียร์มาเป็นกรอบในการศึกษาตัวตนทางเพศและประสบการณ์ของกะเทยในเรือนจำ งานวิจัยนี้จึงเป็นงานอีกชิ้นหนึ่งที่นำเสนอให้เห็นว่า เพศสภาวะและเพศวิถีของกะเทยในคุกไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว แต่กลับมีความลื่นไหลยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ช่วงชีวิต (life cycle) และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของกะเทย รวมทั้งปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่กะเทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้คนอื่น ๆ (2560, น. 140) ส่วนการให้คำนิยามต่อตัวตนทางเพศ ในการศึกษานี้

---

[5] แนวคิดนี้ปรากฏอยู่ในผลงานของบัทเลอร์ที่มีชื่อว่า *Undoing Gender* ออกมาในปี 2004

Ref. code: 25635924030041NCT

พบว่า กะเทยไม่ได้ยึดนิยามใดนิยามหนึ่งไปตลอดชีวิต แต่จะเลือกใช้นิยามใดนิยามหนึ่งในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน (2560, น. 108)

จุดที่งานของจารุวรรณต่างไปจากงานวิชาการทั้งสามชิ้นก่อนหน้า ก็คือ สนามในการวิจัยที่เคลื่อนตัวออกจากพื้นที่ในชุมชน พื้นที่คอนเสิร์ตหมอลำ หรือ พื้นที่ในเขตอุตสาหกรรมโรงงาน ไปสู่พื้นที่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ อย่าง เรือนจำ ที่ซึ่งมีการควบคุมวินัยกฎระเบียบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานเพศสรีระ โดยจะพบว่าต่อให้กะเทยไม่ว่าจะแปลงเพศหรือไม่ได้เปลี่ยนแปลงสรีระร่างกายส่วนใดเลยก็ตาม เมื่อถูกตัดสินให้จำคุกก็ต้องถูกส่งไปจองจำอยู่ในทัณฑสถานชายตามเพศที่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิดและต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่แบ่งออกเป็นเพศชายเพศหญิง กะเทยจึงต้องผ่านกระบวนการปลดเปลื้องตัวตนเช่นเดียวกับนักโทษชายคนอื่น ๆ ตั้งแต่การค้นตัวอย่างละเอียดโดยผู้คุมชาย ต้องถูกโกนผมจนสั้นเกรียน ใส่เครื่องแบบนักโทษชายตัวโคร่ง อีกทั้งยังถูกควบคุมผ่านกลไกในการสร้างระเบียบวินัย ผ่านกิจวัตรประจำวันที่สัมพันธ์กับพื้นที่และเวลา แต่อย่างไรก็ตามภายในคุกมีการจัดสรรพื้นที่ให้นักโทษที่เป็นกะเทย โดยจะถูกให้จัดอยู่ในแดนหนึ่งซึ่งมักเป็นที่รับรู้กันว่าเป็นแดนกะเทย หรือ บนตึกนอนกะเทยก็จะถูกจัดให้นอนรวมกัน อีกทั้งการยอมให้พื้นที่แก่กะเทยในการแสดงออกตัวตนทางเพศผ่านกิจกรรมสันทนาการในคุก สิ่งเหล่านี้จึงอาจมองได้ว่าเป็นการให้พื้นที่ทดแทนการแก้ไขเชิงโครงสร้างทางกฎหมายที่ตั้งอยู่บนฐานคิดเพศในเชิงชีววิทยา ในขณะเดียวกันกะเทยในคุกก็รู้จักการต่อรองกับกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เช่น การใช้ลูกอ้อนกับผู้คุมเพื่อที่จะได้ไว้ผมยาวกว่านักโทษชายคนอื่น ๆ หรือการดัดแปลงเครื่องแต่งกายนักโทษให้มีลักษณะที่รัดรูป การศึกษานี้จึงช่วยนำเสนอให้เห็นว่ากะเทยมีชีวิตอยู่ในคุกอย่างไร ไม่ว่าจะเป็น การอยู่ร่วมกับผู้ชายที่เป็นนักโทษและผู้คุม หรือ วิธีการต่อรองกับกฎระเบียบต่าง ๆ

นอกจากนั้นงานของจารุวรรณยังให้ความสนใจเกี่ยวกับเพศวิถีของกะเทยในคุก ซึ่งจากผลการศึกษานั้นพบว่า กะเทยทั้ง 10 คน มีแฟนขณะที่ติดคุก (2560, น. 120) ทั้งยังได้เปิดเปลือยให้เห็นถึงประเด็นเรื่องราวความรักความสัมพันธ์ระหว่างกะเทยกับผู้ชายตั้งแต่โลกภายนอกจนถึงภายในคุก ข้างนอกรั้วหนาม กำแพงสูง และกงขังพวกเธออาจต้องทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางเศรษฐกิจ หรือ คอยส่งเสียเลี้ยงดูผู้ชาย แต่เมื่อเข้ามาอยู่ข้างในคุกพวกเธอได้รับการดูแลจากผู้ชาย ซึ่งความรักความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับกะเทยในคุกนั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับกะเทยทุกรูปแบบ ไม่ว่าพวกเธอจะมีหน้าตา ร่างกาย หรืออวัยวะเพศแบบไหน พื้นที่ในคุกจึงถูกเปรียบดั่งโลกอีกใบหนึ่งที่มีพื้นที่ให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับกะเทย ดังที่ จารุวรรณ อธิบายว่า

> สำหรับความสัมพันธ์กับคู่รักภายในคุกเป็นความสัมพันธ์ที่ผู้ต้องขังสร้างขึ้นหรือสมมุติขึ้น ที่เรียกว่า “โลกสมมุติ” เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขัง ผ่อนคลายความตึงเครียด บรรเทาความรู้สึกกดดันจากการใช้ชีวิตที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบที่

Ref. code: 25635924030041NCT

> เคร่งครัด โดยคู่รักจะคอยดูแลช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ภายในคุก พูดคุย ให้กำลังใจกัน ให้คำปรึกษา มีการอยู่กินฉันท์สามีภรรยากัน มีบทบาทหน้าที่ระหว่างคู่รัก ฝ่ายชายจะทำหน้าที่หาเงินมาเลี้ยงดูกะเทย กะเทยก็จะทำหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ เสื้อผ้า อาหาร ของใช้ให้แก่คู่ของตน ซึ่งการที่กะเทยได้รับการดูแลที่ดีจากคู่รัก การเอาใจใส่ เอาอกเอาใจ เลี้ยงดู ส่งเสียทำให้กะเทยรู้สึกว่ามีคนคอยปกป้องคุ้มครองขณะที่อยู่ในคุก สร้างความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยให้แก่พวกเธอ มีกะเทยหลายคนที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นในคุก (จารุวรรณ คงยศ, 2560, นน. 137-138)

จากโลกทิพย์ในหน้าฮ้านหมอลำ สู่ โลกสมมติในคุกชาย ประเด็นเรื่องความรักความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ชายกับกะเทยในการวิจัยภายใต้กระแสธารของแนวคิด เควียร์มักจะรื้อให้เห็นถึงบรรทัดฐานรักต่างเพศที่อยู่ในความรักหรือความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างผู้ชายกับกะเทย โดยมักจะเป็นการศึกษาที่มาพร้อมกับพื้นที่วัฒนธรรมย่อยหรือในพื้นที่อันจำเพาะ อีกทั้งจะเห็นได้ว่าแม้ ในการศึกษาชิ้นก่อนหน้าของพรเทพ (2556) จะแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกะเทยกับผู้บ่าวในพื้นที่คอนเสิร์ตหมอลำจะอยู่นอกกรอบบรรทัดฐานรักต่างเพศ แต่ในการศึกษานี้ได้แสดงให้เห็นว่า ความรักความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับกะเทยในคุกวางอยู่บนฐานรักต่างเพศ จะเห็นได้จากพื้นที่ในคุกมีธรรมเนียม “การเลี้ยงน้อง” ซึ่งก็คือ การกินอยู่กับกะเทยในคุก โดยผู้ต้องขังชายที่กินอยู่กับกะเทยจะต้องเป็นผู้ดูแลกะเทย และคอยส่งเสียเลี้ยงดู (จารุวรรณ คงยศ, 2560, น. 120) ไปจนถึงการจัดพิธีการแต่งงาน และงานเลี้ยง ซึ่งการอยู่กินระหว่างผู้ชายกับกะเทยในคุกถูกมองว่าเป็นไปตามขนบผัวเดียวเมียเดียว ขณะที่การศึกษาของภูริณัฐร์ก็พบว่าในโรงงานได้เปิดพื้นที่ให้กับความสัมพันธ์รูปแบบอื่น ๆ โดยที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่รักต่างเพศ (ภูริณัฐร์ โชติวรรณ, 2557, น. 137)

ภายใต้สายตาของนักวิชาการที่ใช้ทฤษฎีเควียร์ ความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศอาจทำให้กะเทยต้องต่อรองด้วยสุรา เงินตรา บทบาทแบบผู้หญิง หรือความงามที่พวกเธอพยายามสรรค์สร้างมันขึ้นมา กระนั้นแล้วงานศึกษาเควียร์ก็ยังไม่ได้เปิดพรมแดนความรักความสัมพันธ์นอกขนบ งานศึกษาส่วนใหญ่ยังคงมุ่งไปที่คู่ระหว่างผู้ชายกับกะเทย หรืออย่างมากที่สุดนำเสนอให้เห็นเพียงแค่ว่าเพศวิถีของกะเทยนั้นไม่ได้เป็นฝ่ายรับอย่างเดียว หากแต่กะเทยยังสามารถรับบทเป็นฝ่ายรุกได้อีกด้วย ขณะที่ยังคงมีคู่ความสัมพันธ์รูปแบบอื่น ๆ ที่เริ่มปรากฏและถูกพูดถึงบนสื่อสังคมออนไลน์ หากแต่ยังคงไม่ถูกนำมาทำความเข้าใจบนพื้นที่วิชาการ ไม่ว่าจะเป็น กะเทยที่มีรสนิยมแบบเลสเบี้ยนคบหรือมีความสัมพันธ์กับผู้หญิง กะเทยที่คบกับทอม กะเทยที่คบกับเกย์ หรือกะเทยที่คบกับกะเทยด้วยกัน ซึ่งการศึกษาภายใต้มุมมองเควียร์ยังคงไปไม่ถึงคู่ความสัมพันธ์นอกขนบเหล่านี้ เรื่องราวความรักความสัมพันธ์

Ref. code: 25635924030041NCT

ระหว่างผู้ชายกับกะเทยที่ถูกอธิบายในงานศึกษาเหล่านี้จึงทำให้กะเทยเป็นตัวทดสอบของทฤษฎีเควียร์ที่นำมาตรวจสอบบทบาทความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ

กระนั้นแล้วทฤษฎีเควียร์เองก็มีคุณปูการต่อการศึกษาการให้ความหมายและตัวตนของกะเทย ดังจะเห็นได้ว่า ตัวตนที่หลากหลายของกะเทยภายใต้ทฤษฎีเควียร์นั้นได้ท้าทายวิธีคิดเรื่องเพศตามกระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ที่มักจะถูกนำไปใช้เป็นวิธีคิดของรัฐหรือระบบระเบียบแบบแผนในสังคมไทย เควียร์ทำให้คำว่า เพศ กลายเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวและไม่แน่นิ่ง อีกทั้งมุมมองเควียร์ได้ช่วยเผยให้เห็นถึงความเป็นชายขอบที่มักจะถูกเบียดขับจากภาพตัวแทนของกะเทยสมัยใหม่ ผ่านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ผ่านความแตกต่างระหว่างความชนบทและความเป็นเมือง และผ่านความต่างของสถานะทางสังคม นัยหนึ่งทฤษฎีเควียร์มิได้เพียงแค่ถูกนำมาใช้เพื่อรื้อให้เห็นถึงบรรทัดฐานรักต่างเพศที่มีส่วนลงมากำกับตัวตนของกะเทย หากแต่ยังทำหน้าที่รื้อกะเทยกระแสหลักที่มักจะมีที่ทางในสังคมหรือถูกรับรู้และถูกมองมากกว่ากะเทยกลุ่มชายขอบอื่น ๆ โดยการนำเสนอความหลากหลายของประสบการณ์ อัตลักษณ์ และวิถีชีวิต ผ่านความเป็นชนบทหรือความเป็นชายขอบในรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ตามทฤษฎีเควียร์ได้ทำให้อัตลักษณ์ตัวตนของกะเทยถูกแบ่งออกเป็นสองทิศทาง คือ ตัวตนที่อยู่ภายใต้บรรทัดฐานรักต่างเพศ เช่น กะเทยที่ปรารถนาที่จะเป็นผู้หญิงและอาจจะรับรู้ตนเองว่าเป็นผู้หญิงทั่ว ๆ ไป กับตัวตนที่อยู่นอกกรอบชายหญิง เช่น คนที่ให้คำนิยามตนเองว่าเป็นกะเทย ปฏิเสธการแปลงเพศ หรือมีวิถีชีวิตทางเพศแบบนอกขนบ ภายใต้มุมมองเควียร์ได้ก่อให้เกิดเนื้อเรื่องที่ขัดแย้งกันระหว่างอัตลักษณ์ตัวตนทั้งสองแบบนี้ โดยนั่นหมายความว่า แม้บางคนอาจรู้สึกพึงพอใจในการที่จะดำรงตัวตนอยู่ในกรอบชายหญิงหรือพึ่งพิงไปกับการแพทย์ แต่ในขณะที่เรื่องเล่า อย่าง การติดอยู่ในร่างที่ผิด การเกิดผิดร่าง หรือเรื่องราวที่บอกเล่าความไม่พึ่งพอใจในเนื้อตัวร่างกายของตนเองก็ไม่สามารถตอบโจทย์คนที่เลือกที่จะธำรงอัตลักษณ์ของตนอยู่นอกกรอบชาย-หญิงได้เช่นกัน

เนื้อเรื่องที่ขัดแย้งกันนี้อาจก่อให้เกิดคำถามตามว่า ภายใต้ความแตกต่างของตัวตนและประสบการณ์ในการข้ามเพศของกะเทยแต่ละคนมีจุดร่วมกันหรือไม่ หรือการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองจะสามารถสร้างจุดยืนที่เชื่อมโยงกันได้อย่างไร เมื่อตัวตนของกะเทยถูกมองว่าไม่ได้มีแก่นแกนที่เป็นเนื้อเดียวกันได้ สิ่งที่ยังคงเป็นข้อจำกัดในทฤษฎีเควียร์ก็คือ เควียร์มักให้ความสำคัญกับการท้าทายบรรทัดฐานรักต่างเพศและมองเพศสถานะว่ามีความลื่นไหลและแปรเปลี่ยนไปตามบริบท ซึ่งอาจตัดขาดจากประสบการณ์ ความรู้สึก ความปรารถนา หรือ การ becoming ของกะเทย ที่เลือกดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบทวิเพศหรือให้ความหมายกับตนเองในฐานะผู้หญิงคนหนึ่ง

ขณะที่ตัวตนที่แปรเปลี่ยนไปตามหมวดหมู่อัตลักษณ์ทางเพศและทฤษฎีที่รับมาจากโลกตะวันตกหรือความเป็นหญิงที่ถูกนำมาปรับใช้ไปตามสถานการณ์และเงื่อนไขของแต่ละคน ตัวตนของกะเทยจึงอยู่ในฐานะผู้กระทำปฏิบัติการแสดง (performative

Ref. code: 25635924030041NCT

acts) ของภาษาหรือในฐานะตัวแสดงของความรู้ที่ลงมากำกับ ซึ่งประเด็นนี้ฉันมองต่างออกไปจากนักวิจัยที่ใช้ทฤษฎีเควียร์ในการศึกษากะเทย ก็คือ ความลื่นไหลในการให้คำนิยาม หรือ การผันเปลี่ยนคำนิยามไปตามตะวันตก ความไม่คงที่ในตัวตนของกะเทยนั้นมิได้เป็นภาพสะท้อนการไร้สภาวะการเป็นอยู่หรือปฏิบัติการแสดงตามมุมมองแบบเควียร์ หากแต่สภาวะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแม้กะเทยจะถูกรับรู้ในสังคมไทยหรือในประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน อีกทั้งถูกศึกษามานานมากกว่าครึ่งศตวรรษ แต่สิ่งที่ยังคงหายไปก็คือ การสร้างความรู้ในเชิงญาณวิทยา (epistemological production of knowledge) นั่นหมายความว่า กะเทยไม่เคยถูกพัฒนาขึ้นเป็นศาสตร์และยังคงขาดวิธีวิทยาที่จะช่วยสร้างองค์ความรู้ หรือ มีจุดยืนที่เป็นของตนเอง ฉะนั้นแล้วการนำแนวคิดของคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ด้านหนึ่งก็เพื่อเป็นการริเริ่มที่จะชี้ให้เห็นถึงการกดทับเชิงความรู้ และอีกด้านหนึ่งก็เพื่อขยับ การศึกษากะเทย ออกจากมุมมองแบบทวิลักษณ์ระหว่าง วิทยาศาสตร์ กับสังคมศาสตร์ ไปสู่ริเริ่มวางรากฐานทางความรู้ในแนวทางใหม่ที่ให้ กะเทย เจ้าของเสียงและประสบการณ์ได้เป็นผู้พูดของความรู้ โดยใช้การกลับมาเล่าใหม่จากประวัติศาสตร์ชีวิตของตนเองเพื่อปรับเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ในกระบวนการสร้างความรู้ จาก “การศึกษากะเทย” ที่จะพัฒนาไปสู่การสร้างสาขาวิชา “กะเทยศึกษา” ขึ้นมาในอนาคต

2.2 ภาพรวมพัฒนาการงานเขียนของกะเทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2490-2540

จากการศึกษากะเทยยุคแรก ๆ ในช่วงที่องค์ความรู้เพศศาสตร์ได้หลั่งไหลเข้ามาจากโลกตะวันตก ผู้ที่ได้ขนานนามว่าเป็น “ผู้เชี่ยวชาญ” ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ หรือ นักจิตวิทยาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษาและสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับตัวตนของกะเทยซึ่งทำให้หนีไม่พ้นที่กะเทยจะตกเป็นวัตถุของการศึกษา จนมาถึงการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ที่ออกมาในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560 นักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ได้มีบทบาทสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้กับเรื่องเล่าประสบการณ์และเสียงของกะเทย กระนั้นแล้วกะเทยก็ยังคงอยู่ในตำแหน่งของการเป็นตัวทดสอบของทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา แต่ทว่ากะเทยเองก็มิได้เป็นฝ่ายที่ถูกเล่าหรือถูกอธิบายโดยเหล่าผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิจัยอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่พวกเธอก็มีที่ทางในการเล่าถึงตัวตนหรือเขียนถึงประสบการณ์ชีวิตของพวกเธอเองเช่นกัน ฉะนั้นการทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้จะเป็นการออกไปค้นหาการบันทึกชีวิตผ่านโลกที่พวกเธอสร้างสรรค์ด้วยการเขียนและการเล่าเรื่องอันเป็นหนทางที่พวกเธอจะไม่ต้องถูกเล่าหรือถูกเขียนโดยคนอื่น

จุดเริ่มต้นของงานเขียนของกะเทยเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อไร? นี่อาจจะเป็นคำถามที่ท้าทายต่อผู้สนใจประวัติศาสตร์อยู่ไม่น้อย และคงจะท้าทายมากยิ่งขึ้นไปอีกหากถามว่า กะเทยที่ลุกขึ้นมาเขียนในยุคก่อน ๆ มีอัตลักษณ์ ตัวตน ประสบการณ์ หรือวิถีชีวิตคล้ายกับกะเทยในยุคปัจจุบันอย่างไร ในช่วงทศวรรษ 2490 ช่วงเวลาเดียวกันกับที่การศึกษาเรื่องเพศในมุมมองแบบ

Ref. code: 25635924030041NCT

วิทยาศาสตร์เริ่มปรากฏ หลักสูตรด้านจิตเวชศาสตร์ก็ได้ก่อตั้งขึ้นในประเทศไทย อีกทั้งยังนับว่าเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่สื่อสิ่งพิมพ์ทางด้านเพศศาสตร์ ได้ถูกนำมาตีพิมพ์ในลักษณะที่เป็นหนังสือ ตำรา รวมไปถึงในลักษณะของนิตยสารด้วย เช่น นิตยสาร*ปัญหาชีวิต* เริ่มจำหน่ายปี 1947 (พ.ศ. 2490) และนิตยสาร*วิทยาศาสตร์ทางเพศ* ออกจำหน่ายปี 1950 (พ.ศ. 2493) เป็นต้น (ณภัค เสรีรักษ์, 2559, นน. 68-69) ด้วยองค์ความรู้และทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ของกะเทยที่ยังคงมีอยู่อย่างจำกัด มีผู้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า กะเทยเองก็น่าจะเริ่มเขียนเรื่องราวของตนเองตั้งแต่จากช่วงทศวรรษนั้น หนังสืออัตชีวประวัติที่คาดว่าเป็นหนังสือเล่มแรกที่เขียนโดยกะเทยคนหนึ่งที่เกิดและเติบโตในกรุงเทพฯ และเป็นเจ้าของกิจการซ่องโสเภณี ชื่อว่า *เผยชีวิตดาวกะเทยยอดกระหรี่* คาดการณ์ว่าถูกตีพิมพ์ในราวปี พ.ศ. 2497-2498 อาจจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์เล่มที่เก่าที่สุดที่พบว่ามีเรื่องของกะเทยเป็นตัวเดินเรื่อง (วราภรณ์ วิชญรัฐ, 2564)

ต่อจากนั้นในช่วงทศวรรษ 2500 และ 2510 การศึกษาของเทอดศักดิ์ (2545) พบว่า เป็นช่วงเวลาที่ความรู้ทางด้านเพศศาสตร์จากตะวันตกเริ่มหลั่งไหลเข้ามาและยังเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่สิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ที่อธิบายพฤติกรรมรักเพศเดียวกันหรือพฤติกรรมข้ามเพศได้ถูกผลิตออกมา อีกทั้งในช่วงทศวรรษ 2510 ยังเป็นช่วงเวลาที่หนังสือพิมพ์เริ่มนำเสนอภาพของกะเทยในสังคม เช่น ข่าวประกวดกะเทย พร้อมทั้งเริ่มปรากฏเรื่องราวชีวิตตัวตน และประสบการณ์ของบุคคลที่เป็นเกย์หรือกะเทยในสมัยนั้นที่เป็นที่รู้จัก อาทิ ปาน บุนนาค รัชนก เชียงใหม่ และ ยศวดี กระทั่งในช่วง ต้น พ.ศ. 2520 การเขียนของกะเทยเริ่มปรากฏอย่างเด่นชัดขึ้น ดังเช่น บุคคลที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์เกย์และกะเทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปานที่มักปรากฏตัวอยู่ในหนังสือพิมพ์บ่อยครั้ง ชีวิตของปานเองก็นับว่ามีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เช่น การมีพื้นฐานมาจากครอบครัวชนชั้นสูง[6] ค่อนข้างมีหน้ามีตาในแวดวงสังคม เป็นเจ้าของกิจการร้านทำผม และการให้ความหมายต่อตัวตนทางเพศของตนเองอย่างลื่นไหล ดังที่เห็นได้จากความสลับซับซ้อนจากบทสัมภาษณ์ ที่มีทั้งการนิยามตนเองว่าเป็นกะเทยบ้าง เป็นเกย์ควีนบ้าง (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545, น. 109) นอกจากนั้นแล้วปานได้เขียนคอลัมน์เกี่ยวกับเกย์ในนิตยสาร ชื่อ *ฉงน* ในปี พ.ศ. 2523 และยังมีหนังสืออื่น ๆ อีก เช่น *เหตุไฉนถึงต้องเป็นเกย์* ที่บันทึกเรื่องราวชีวิตส่วนตัวของตนเองเอาไว้ด้วย

ในช่วงทศวรรษ 2520 นอกจากปาน บุนนาคแล้ว กีรตี ชนา ถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการเล่าเรื่องตัวตนและประสบการณ์ของกะเทย ซึ่งเธอเป็นทั้งนักเขียนนวนิยายคนแรกของไทยที่เป็นกะเทยหรือคนแปลงเพศ โดยผลงานชิ้นสำคัญของเธอ คือ นวนิยายเรื่อง *ทาง*

---

[6] ปาน บุญนาค เป็นบุตรของพระยาไชยสุรินทร์ กับคุณหญิงสาลี่ พระยาไชยสุรินทร์มีตำแหน่งหน้าที่ทางราชการหลายตำแหน่งดังต่อไปนี้ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมบัญชีกลาง ประธานสลากกินแบ่งรัฐบาลไทย และปลัดกระทรวงการคลัง (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545, น. 211)

Ref. code: 25635924030041NCT

สายที่สาม การอ่านนวนิยาเรื่องนี้ทำให้ฉันเรียนรู้ว่าการเขียนของกะเทยไม่เพียงแต่อ่านเพื่อความบันเทิงเท่านั้น หากแต่ยังเป็นหนทางหนึ่งในการบันทึกชีวิตและถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดให้แก่คนในสังคมได้รับรู้ ซึ่งผลงานนวนิยายเรื่องดังของเธอนั้นได้ถูกตีพิมพ์ลงในนิตยสาร*สกุลไทย* ในช่วง พ.ศ. 2523-2524 จนกระทั่งถูกตีพิมพ์ร่วมเล่มเป็นหนังสือนวนิยายครั้งแรกในปี พ.ศ. 2525 โดยสำนักพิมพ์เพื่อชีวิต ความสำคัญของนวนิยายเรื่องนี้นอกจากจะมีตัวละครเอกเป็นกะเทยแล้ว เนื้อเรื่องในนวนิยายเรื่องนี้ยังถูกแต่งขึ้นมา โดยอิงจากประสบการณ์จริงของผู้ประพันธ์ซึ่งนั่นก็คือ ประสบการณ์การแปลงเพศ ซึ่งนอกจากกีรตีจะเป็นนักเขียนนิยายคนแรกที่เป็นกะเทยหรือคนแปลงเพศ เธอยังเป็นคนไทยคนแรก ๆ[7] ที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนเพศจาก

---

[7] ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า “กีรตี ชนา เป็นคนไทยคนแรก ๆ” ที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศจากชายไปเป็นหญิง” เพราะพบข้อสันนิษฐานที่แสดงให้เห็นว่ามีคนไทยอีกคนหนึ่งได้เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศก่อนหน้ากีรตี ชนา ซึ่งข้อสันนิษฐานนี้มาจากการค้นพบคำบอกเล่าของกีรตี ชนา ที่ปรากฏอยู่ในรายงาน “การอภิปรายเรื่อง ‘เกย์ vs. กฎหมาย’ ” ซึ่งจัดขึ้นที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 กีรตี ชนาได้เล่าว่า

> ตอนที่ผ่าตัดที่นั่นเป็นคนไทยไม่ใช่คนแรกนะคะ คนไทยที่ผ่าตัดเปลี่ยนเพศที่โน่นมีอีกคนหนึ่ง แต่ว่าแกผ่าตัดแล้วแกหายไปเลย ไม่ทราบว่าแกหายไปไหน คือแกเคยเป็นนักออกแบบเสื้อที่มีชื่อเสียงมากของที่นี้ เคยทำงานอยู่ที่ร้านแถวสยามสแคว์ ตอนนั้นรู้สึกว่าสยามสแคว์เพิ่งจะเปิดใหม่ ๆ ชื่อหน่อง ชื่ออนิรุตต์ . . . หน่องเป็นคนไทยคนแรกที่ผ่าตัดทางโน้น แต่ว่าแกไม่ได้ผ่าตัดในอเมริกา คือแกผ่าตัดที่เมืองคาซาเบลังก้าทางอเมริกาเหนือ . . . (“การอภิปรายเรื่อง ‘เกย์ vs. กฎหมาย’,” 2527)

จากข้อมูลตรงนี้ ทำให้ฉันพยายามค้นหาเรื่องราวการผ่าตัดแปลงเพศที่เมือง “คาซาบลังก้า” ที่กีรตี ชนา กล่าวถึง จึงพบว่าการผ่าตัดแปลงเพศของบุคคลที่กีรตี ชนาเอ่ยถึง น่าจะเกิดขึ้นที่เมืองคาซาบลังกา (Casablanca) เมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในประเทศโมร็อคโค ซึ่งจริง ๆ แล้วอยู่ในทวีปแอฟริกาเหนือ เนื่องจากในเวลานั้นมีนายแพทย์เชื้อสายฝรั่งเศสคนหนึ่ง ชื่อ จอร์จส์ บูรู (Dr. Georges Burou) ผู้เป็นคนริเริ่มคิดค้นเทคนิคการนำผิวหนังขององคชาติและถุงอัณฑะมาทำเป็นช่องคลอด (penile inversion) ในปี 1956 และนับตั้งแต่ปี 1958 เป็นต้นมา เขาได้เริ่มทำการผ่าตัดแปลงเพศในสถานพยาบาลเฉพาะทางแห่งหนึ่งที่ชื่อ คลินิก ดู ปาร์ค (Clinique du parc) ในเมืองคาซาบลังก้า (Aizura, 2018, p. 59) แต่อย่างไรก็ตามกีรตี นับได้ว่าเป็นคนไทยคนแรกที่ได้เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศจากชายไปเป็นหญิงกับนายแพทย์สแตนลีย์ ไบเบอร์ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังที่เธอยืนยันว่า “. . . ตัวดิฉันเองเป็นคนไทยคนแรกที่ได้ผ่าตัดที่อเมริกา” (“การอภิปรายเรื่อง ‘เกย์ vs. กฎหมาย’,” 2527) โดยจากคำบอกเล่าของกีรตี ค่าใช้จ่ายที่เธอต้องเสียไปกับกระบวนการแปลงเพศในห้วงเวลานั้นเป็นเงินราว ๆ

Ref. code: 25635924030041NCT

ชายไปเป็นหญิง การผ่าตัดของเธอนั้นเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2518 โดยนายแพทย์แสตนลี ไบเบอร์ (Stanley Biber)[8] ที่โรงพยาบาลเม้าท์ ซานราฟาเอล (Mt. San Rafael Hospital) ตั้งอยู่ในเมืองตรินิแดด รัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา

ในช่วงเวลาไล่เลี่ยกันกับที่*ทางสายที่สาม*ออกมาเผยเรื่องราวชีวิตของคนแปลงเพศ ยังมีนวนิยายอีกหลายเล่มที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับคนที่ไม่อยู่ในขนบของผู้ชายและผู้หญิงรักต่างเพศ จากงานของอรินที่ได้มุ่งเน้นการวิเคราะห์นวนิยายที่ใช้เรื่องรักร่วมเพศเป็นแกนเรื่อง โดยมีนิยายที่ปรากฏตัวละครรักร่วมเพศ[9]อยู่ด้วยซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 15 เรื่อง ซึ่งถูกเผยแพร่ออกมาในช่วงปี พ.ศ. 2516-2525 ประกอบไปด้วย *ประตูที่ปิดตาย* (2519) *เงาพระจันทร์* (2524) *ทางสายที่สาม* (2525) *บัลลังก์ใยบัว* (2516) *ไม้ผลัดใบ* (2518) *รากแก้ว* (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) *ลูกรัก* (2516) *สร้อยสวาท* (2517) *มายา* (2522) *ตะวันลับฟ้า* (2516) *เครื่องแบบสีขาว* (2519) *เพลงพรหม* (2522) *หัวใจที่ต้องไขลาน* (2523) *น้ำตาลไหม้* (2524) *สะไภ้ลูกทุ่ง* (2525) โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดนวนิยายรักร่วมเพศออกมาเป็นจำนวนมากในช่วงเวลาดังกล่าว อริน ได้ให้ข้อสังเกตเอาไว้ว่า

> เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญทางด้านการเมืองแล้ว ยังส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อวงวรรณกรรมด้วย วงการหนังสือเริ่มมีการเคลื่อนไหวจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ โดยหันมาให้ความสนใจแก่วรรณกรรมการเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดสังคมนิยม และคอมมิวนิสต์มากยิ่งขึ้น มีหนังสือเกี่ยวกับการเมืองออกมาจำหน่ายเป็นจำนวนสูง (อริน พินิจวรารักษ์, 2527, น. 62)

จากการเรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชน ผนวกกับการเคลื่อนไหวของเหล่านักศึกษาและปัญญาชนในยุคนั้นจึงน่าจะมีอิทธิพลไม่น้อยต่อคนเล็กคนน้อยในสังคมให้ลุกขึ้นมา

5,000 เหรียญ บวกกับค่าที่พักอีกประมาณ 3,000 เหรียญ ซึ่งไม่นับรวมค่าฮอร์โมนที่ใช้มาเป็นเวลาห้าปี (“การอภิปรายเรื่อง “เกย์ vs. กฎหมาย”,” 2527)

[8] หมอสแตนลี่ ไบเบอร์ เป็นหนึ่งในศัลยแพทย์ทางด้านผ่าตัดแปลงเพศที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งและเป็นศัลยแพทย์รุ่นบุกเบิกคนแรก ๆ ที่เชี่ยวชาญทางด้านการผ่าตัดแปลงเพศของสหรัฐอเมริกา ซึ่งประจำอยู่ที่โรงพยาบาลซานราฟาเอล ตั้งอยู่ในเมืองทรินิแดดรัฐโคโลราโด และตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี เขาได้ลงมือผ่าตัดแปลงเพศให้คนไข้จากทั่วทุกมุมโลกไปแล้วกว่า 5,000 ราย (Randel, 2010, para 9)

[9] ในเวลานั้นแม้คำนิยามศัพท์ทางเพศเริ่มหลั่งไหลเข้ามาจากโลกตะวันตก ทว่ากลุ่มคนเหล่านี้มักถูกเรียกรวม ๆ ว่า “คนรักร่วมเพศ” ตามที่ อริน ได้อธิบายไว้ว่า “รักร่วมเพศ (homosexuality) หมายถึง การมีความสุขทางเพศ กับคนที่มีเพศเดียวกัน” (อริน พินิจวรารักษ์, 2527 น. 8)

Ref. code: 25635924030041NCT

เขียนเรื่องราวของตนเองหรือเรื่องราวที่ฉีกจากขนบของวรรณกรรม นวนิยายจึงได้เป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดสภาพสังคมและวิถีชีวิตของผู้คน รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในช่วงเวลาแห่งการเรียกร้องประชาธิปไตย เช่นเดียวกับที่นวนิยายของกีรตี ชนาช่วยนำเสนอภาพวิถีชีวิตของกะเทยและสะท้อนทัศนคติของผู้คนในสังคมที่มีต่อกะเทยในช่วงเวลานั้น ซึ่งถึงแม้ว่าวรรณกรรมเรื่อง*ทางสายที่สาม*อาจจะไม่ได้ถูกเขียนมาเพื่อล้มล้างหรือท้าทายขนบเดิม หากแต่เพื่อสร้างพื้นที่ให้คนชายขอบทางเพศได้มีที่มีทางในสังคม ดังที่ นัทธนัย ประสานนาม ชี้ว่า “กีรตี ชนาอาจไม่ต้องการล้มล้างระบบหรือวิธีคิดแบบดั้งเดิมทั้งหมด แต่ผู้เขียนอาจต้องการเพียงให้ มี ‘เสียง’ ของคนชายขอบได้ปรากฏในวรรณกรรมและให้คนข้ามเพศอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมี ‘พื้นที่’ . . .” (2551, น. 254) นอกจากนั้นแล้วยังเป็นที่น่าสังเกตอีกว่า *ทางสายที่สาม*ได้เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสธารของงานเขียนอัตชีวประวัติของคนแปลงเพศในโลกตะวันตก ที่ออกมาในช่วงทศวรรษที่ 1970 เช่น *Conundrum* (1974) *Emergence: a Transsexual Autobiography* (1977) และ *Mirror Image* (1978)

ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 2530 ภายใต้องค์ความรู้ด้านจิตวิทยาและองค์ความรู้ด้านการแปลงเพศในสังคมไทย ผนวกกับวิกฤตการณ์โรคเอดส์ที่กำลังแพร่ระบาด มีนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับกะเทย อย่าง *ใบไม้ที่ปลิดปลิว* (2531) ของ ทมยันตี ที่นำเสนอเรื่องราวการก้าวข้ามพรมแดนแห่งเพศและการก้าวข้ามพรมแดนทางศีลธรรมผ่านเรื่องราวความรักของตัวละครเอก อย่างนิรา เธอได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ และพยายามก่อร่างสร้างรักกับอาที่มีเลือดเนื้อเชื้อไขเดียวกันกับเธอผ่านตัวตนใหม่ที่ถูกสร้างขึ้น กะเทยถูกเขียนถึงผ่านภาพความสัมพันธ์ที่ไม่ลงรอยทั้งในกรอบแห่งเพศและในกรอบศีลธรรม ซึ่งฉีกออกไปจาก*ทางสายที่สาม*ของกีรตี นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนมุมมองในด้านลบหรืออคติของคนในสังคมที่มีต่อกะเทยมากกว่าที่จะสะท้อนความรู้สึกนึกคิด ตัวตน หรือประสบการณ์จริง ๆ ของกะเทย และนอกจากหนังสือนวนิยายในช่วงทศวรรษเดียวกันได้เกิดนิตยสารเฉพาะกลุ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งนิตยสารของกลุ่มชายรักชาย เช่น *มิถุนา นีออน* และ*มิดเวย์* นิตยสารของกลุ่มหญิงรักหญิง เช่น *แอน* และ *อัญจารีสาร* และช่วงปลายทศวรรษที่ 2530 และ ช่วงต้นทศวรรษ 2540 เริ่มพบนิตยสารเฉพาะกลุ่มของกะเทย เช่น *’นะย๊ะ* (2539) และ *นิวฮาร์ฟ* (2542)

ต่อจากนั้นนับแต่ช่วงทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา กะเทยมีพื้นที่ในการเล่าเรื่องและเขียนบันทึกเรื่องราวของตนเองเพิ่มมากขึ้น โดยจะพบว่ามีงานเขียนหลากหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบงานเขียนเชิงอัตชีวประวัติ พ็อกเก็ตบุ๊คบอกเล่าประสบการณ์ การวิจัย และการบันทึกเรื่องเล่า ทั้งยังเป็นงานที่เขียนหรือเล่าโดยกะเทยจากหลากหลายพื้นที่ในสังคม จากพัฒนาการงานเขียนของกะเทยจึงนำไปสู่การทบทวนเรื่องเล่าและงานเขียนที่ออกมาในช่วงสองทศวรรษดังกล่าว

Ref. code: 25635924030041NCT

2.2.1 ทบทวนงานเขียนอัตชีวประวัติและบันทึกเรื่องเล่าประสบการณ์ของกะเทยที่ออกมาในช่วงทศวรรษ 2540 และในช่วงทศวรรษ 2550

ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560 กะเทยมิได้ตกเป็นเพียงวัตถุหรือกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยในด้านสังคมศาสตร์ หากแต่ในช่วงสองทศวรรษนี้กะเทยเองก็เป็นฝ่ายที่ลุกขึ้นมาจับปากกาเขียนและผลิตหนังสือที่มีเรื่องราวของตนเองเพิ่มมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากนับแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีหนังสืออัตชีวประวัติและหนังสือพ็อคเก็ตบุ๊กที่เขียนโดยกะเทยที่อยู่ในพื้นที่วงการบันเทิง ออกมาเป็นจำนวนมาก ขณะที่ในช่วงทศวรรษ 2550 การเขียนอัตชีวประวัติของกะเทยได้ขยับเข้ามาบนพื้นที่วิชาการในฐานะวิธีวิทยาในการทำวิจัย อีกทั้งการเล่าเรื่องและการบันทึกถูกนำมาใช้ในขบวนการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิมนุษยชน ในช่วงสองทศวรรษนี้ กะเทยจึงได้กลายเป็นคนที่ลุกขึ้นมาเขียนชีวิต บันทึกความหลัง และส่งเสียงเล่าเรื่องราวและประสบการณ์ของตนเอง

ดังนั้นการทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้จะกำหนดขอบเขตของการทบวรรณกรรมโดยให้ความสนใจไปที่งานเขียนอัตชีวประวัติและบันทึกเรื่องเล่าของกะเทยที่ออกมาในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560 โดยเป็นงานเขียนที่ถูกผลิตออกมาจากสามพื้นที่สำคัญ คือ พื้นที่วงการบันเทิง พื้นที่วงวิชาการ และพื้นที่แวดวงการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งจะแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

2.2.1.1 วรรณกรรมเชิงอัตชีวประวัติและพ็อกเก็ตบุคของกะเทยผู้มีชื่อเสียงในช่วงทศวรรษ 2540

นับแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา งานเขียนแนวอัตชีวประวัติของกะเทยได้ถูกเผยแพร่ออกมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นคนจากวงการบันเทิงหรือคนที่มีชื่อเสียง โดยผู้แต่งได้ใช้การเขียนบันทึกประสบการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิต รวมถึงใช้ที่ยืนในวงการบันเทิงบนการเขียน จากงานวิทยานิพนธ์ของ ชิดชไม ผ่องศรีสุข (2547) ได้หยิบเอาวรรณกรรมของกะเทยมาศึกษาในแง่ของการวิเคราะห์วรรณกรรม ทั้งจาก องค์ประกอบในวรรณกรรมและท่วงทำนองการเขียนของผู้ประพันธ์ อีกทั้งวิเคราะห์ภาพสะท้อนชีวิตกะเทยในสังคมไทยที่ปรากฏในวรรณกรรม งานชิ้นนี้ได้หยิบเอาวรรณกรรมที่เขียนโดยกะเทย จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ *หลังม่านนางโชว์* และ *วันเดย์โชว์* ของ เดชาวุฒิ ฉันทากะโร (เดย์ฟรีแมน) *แอมเม้าท์เอง* ของ กมล ภู่วัฒนวนิชย์ (แอม) *เขียนเองเล่นเอง กำกับเอง* ของวรายุฑ มิลินทจินดา (ไก่) *ซันนี่ สตอรี่ เดี๋ยวชาย เดี๋ยวหญิง* ของ ญาณวรุตม์ สุทธวาส (ซันนี่) และ*กระเทียมไร้เทียมทาน* ของทิศนา ดำรงศักดิ์ (ติ๊ดตี่) ผลการศึกษาแสดงเห็นว่าวรรณกรรมส่วนใหญ่เขียนโดยกะเทยที่อยู่ในวงการบันเทิง แต่การศึกษายังไม่ช่วยสะท้อนภาพการต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งในพื้นที่วงการบันเทิงหรือพื้นที่ทางสังคม อย่างไรก็ตามจากการศึกษานี้มีส่วนช่วยทำให้ฉันออกตามหาการบันทึกชีวิตผ่านการเขียนของกะเทยคนอื่น ๆ

Ref. code: 25635924030041NCT

จากการสืบค้นวรรณกรรมในเชิงอัตชีวประวัติและพ็อกเก็ตบุ๊คที่บอกเล่าถึงประสบการณ์และชีวิตส่วนตัวของกะเทย จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ เว็บไซต์ห้องสมุดของมหาวิทยาลัย บล็อกและเว็บไซต์ร้านค้าออนไลน์ โดยกำหนดภายในระยะเวลาที่ค้นหา คือ ช่วงปี พ.ศ. 2540-2560 พบหนังสือที่มีผู้เขียนเป็นกะเทยที่มีชื่อเสียงหรืออยู่ในวงการบันเทิง จำนวน 20 เล่ม ประกอบด้วย 1. *กระเทียมไร้เทียมทาน* (2543) ของ ทิศนา ดำรงศักดิ์ (ติ๊ดตี่) 2. *เล่นเอง กำกับเอง* (2544) ของ วรายุทธ มิลินทจินดา (ไก่) 3. *แอมเม้าท์เอง* (2545) ของ กมล ภู่วัฒนวนิชย์(แอม) 4. *ซันนี่ สตอรี่ เดี๋ยวชาย เดี๋ยวหญิง* (2546) ของ ญาณวรุตม์ สุทธวาส (ซันนี่) 5. *วันเดย์โชว์* (2546) ของ เดชาวุฒิ ฉันทากะโร (เดย์ ฟรีแมน) 6. *จากกระดานสู่กระดาษ* (2545) ของ อาจารย์ปิง ดาว้องก์ 7. *หลังม่านนางโชว์* (2546) เดชาวุฒิ ฉันทากะโร (เดย์ ฟรีแมน) 8. *ฉันได้แต่งงานแล้วค่ะ* (2548) ของ โกโก้ กกกร เบญจาธิกูล 9. *กะเทย No.1* (2549) ของ เกรียงสิทธิ์ ศิริชาติไชย 10. *กะเท๊ย…กะเท๊ย* (2550) ของ ยลดา เกริกก้อง สวนยศ (นก) 11. *ผม…เป็นแอร์โฮสเตสครับ* (2550) ของกีรนันท์ สุวัณสิงห์ 12. *เม้าแตกชาวเรา* (2550) โดย ชาน่า 13. *ใช่ว่าจะดอก...ท้อ* (2551) โดย ชาน่า 14. *ศัลยกรรม งามอย่างแอร์โฮสเตส* (2552) ของ กีรนันท์ สุวัณสิงห์ 15. *ใครว่าฉันป่วย* (2553) ของ จิ๋ม ซาร่า 16. *ซันนี่ สตอรี่ ศัลย(เวร) ศัลยกรรม* (2554) ของ ญาณวรุตม์ สุทธวาส (ซันนี่) 17. *ผู้หญิ๊ง…ผู้หญิง* (2554) ของ ยลดา เกริกก้อง สวนยศ (นก) 18. *ต๊อกแต๊ก A4 หมอดูเงินล้าน* (2557) ของ ต๊อกแต๊ก 19. *น้ำตานางฟ้า* (ไม่พบปีที่พิมพ์) ของ กีรนันท์ สุวัณสิงห์ 20. *แทงข้างหลังกะเทย* (ไม่พบปีที่พิมพ์) ของ ปิยะ เศวตพิกุล[10]

---

[10] นอกจากนั้นในช่วงปลายทศวรรษ 2550 จากยุคของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลทั้งต่อชีวิตประจำวันของผู้คนและต่อการบันทึก สื่อดิจิตัลที่เข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร มีการบันทึกเล่าเรื่องจากชีวิตประจำวันเขียนสะท้อนเรื่องราวของตุ๊ดและแก๊งเพื่อน เช่น *บันทึกของตุ๊ด1-3* (2557-2559) โดย ช่า บันทึกของตุ๊ด ที่ผู้แต่งริเริ่มจากการเขียนเล่าเรื่องในสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กจนเกิดเป็นกระแสโด่งดังถูกนำมาดัดแปลงสร้างเป็นซีรี่ย์และถูกตีพิมพ์รวมเล่ม

งานเขียนแนวอัตชีวประวัติที่ผลิตออกมาในช่วงสองทศวรรษนี้ มักสะท้อนออกมาจากการมีพื้นที่ในอุตสหากรรมบันเทิงรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีทั้ง นักร้อง นางโชว์ และนักแสดง หรือสะท้อนออกมาจากคนดังที่อยู่แวดวงสังคม และจะเห็นได้ว่าสถานะของผู้เขียนได้ขยับเข้ามาเป็นผู้มีชื่อเสียงและเป็นชนชั้นกลาง แต่อาจพบเห็นงานเขียนของกะเทยที่ไม่ได้มีชื่อเสียงโด่งดังอยู่ในวงการบันเทิงได้บ้าง มีวรรณกรรมบางส่วนที่พยายามสืบค้น แต่ไม่ปรากฏบนฐานข้อมูลทั้งในห้องสมุด รวมถึงเว็บไซต์ร้านค้าหนังสือออนไลน์ ซึ่งอาจจะเป็นกะเทยที่ไม่ได้เป็นที่รู้จักในสังคมอย่างกว้างขวาง เช่น *กะเทยไทยแลนด์ แซนดี้ แซ่บ!แซ่บ* (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) ของแซนดี้ ดอก

Ref. code: 25635924030041NCT

ด้วยข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากร ผนวกกับขอบเขตของการศึกษาที่ต้องการมุ่งเน้นไปทางด้านจดหมายเหตุ ในการทบทวนวรรณกรรมส่วนนี้จะเลือกงานเขียนอัตชีวประวัติและพ็อคเก็ตบุ๊คของกะเทยมาทั้งหมด 4 เล่ม 4 รสที่บอกเล่าเส้นทางชีวิตของกะเทยในวงการมายาที่ถูกเผยแพร่ออกมาในช่วง ปี พ.ศ. 2540-2550 มีดังต่อไปนี้

หนึ่ง หนังสือที่มีชื่อเรื่องว่า *กระเทียมไร้เทียมทาน* (2543) ของ ทิศนา ดำรงศักดิ์ หรือ ติ๊ดตี่ ถ้าหากจะให้นิยามเรื่องเล่าภายในหนังสือเล่มนี้ก็คงจะเปรียบเป็นการเดินทางไปสู่ความสำเร็จทางอาชีพ งานเขียนชิ้นนี้ของติ๊ดตี่ได้ทำหน้าที่บอกเล่าเส้นทางสู่วงการบันเทิงและการเป็นเจ้าของธุรกิจร้านอาหารให้ผู้อ่านได้รับรู้ เธอได้เล่าเรื่องราวชีวิตของตนเองโดยเปิดเรื่องมาตั้งแต่ชีวิตในวัยเด็กและภูมิหลังครอบครัว ตัวตนหรือบุคลิกของติ๊ดตี่ในวัยเด็กนั้นก็น่าจะเหมือนกับเรื่องราวของวัยเด็กของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศคนอื่น ๆ เช่น ชอบเอาเสื้อผ้าผู้หญิงมาเล่น หรือ แอบเอาลิปสติกแม่มาทา และติ๊ดตี่มีพื้นเพครอบครัวเป็นชนชั้นกลาง พ่อของเธอทำงานเป็นพนักงานบริษัท และในอดีตพ่อของเธอยังเคยเป็นนักมวยและนายแบบ ส่วนแม่ของเธอเองก็เคยเป็นนางแบบโฆษณา

ในช่วงวัยรุ่นติ๊ดตี่เข้าเรียนในโรงเรียนชายล้วนที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง คือ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนพอเข้าโรงเรียนก็เริ่มที่จะรับรู้ว่าตนเองแตกต่างจากคนอื่น จากการถูกเรียกถูกล้อว่ากะเทยโดยเพื่อนในโรงเรียน ในเวลาเดียวกันก็เป็นเวลาที่เธอได้พบกับเพื่อนที่เป็นเหมือนกันกับเธอในโรงเรียน ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือม้า อรนภา พอเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาติ๊ดตี่เลือกเรียนในคณะมนุษย์ศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทว่าติ๊ดตี่ก็ตัดสินใจเลิกเรียนไปกลางคัน แล้วหันไปเอาจริงเอาจังกับการเรียนเสริมสวยแทน จนกระทั่งเธอได้มีโอกาสไปเรียนต่อที่ประเทศเยอรมนี การใช้ชีวิตอยู่ที่นั้นทำให้เธอมีอิสระเสรีที่จะเป็นตนเอง จากจุดนี้เองที่น่าจะมีส่วนทำให้เธอตัดสินใจเปลี่ยนแปลงตัวตนและใช้ชีวิตเป็นผู้หญิง หลังจากที่กลับมาจากเยอรมนีติ๊ดตี่ก็ได้เข้าสู่วงการบันเทิงโดยเริ่มจากการทำงานเป็นนางแบบและช่างแต่งหน้า จนต่อยอดไปสู่การเปิดร้านอาหารชื่อร้านกระเทียม

สอง *หลังม่านนางโชว์* (2545) โดย เดชาวุฒิ ฉันทากะโร (เดย์ ฟรีแมน) งานชิ้นนี้ได้บอกเล่าเส้นทางสู่การเป็นนางโชว์และนักแสดงของกะเทยคนหนึ่งที่ชีวิตเริ่มต้นจากศูนย์ เพราะเกิดมาในครอบครัวชนชั้นล่าง มีพ่อเป็นกรรมกร ส่วนแม่เป็นแม่บ้านและค้าขาย ชีวิตในวัยเด็กของเดย์จึงวุ่นวายกับการช่วยหารายได้และช่วยทำงานบ้าน จุดเปลี่ยนหนึ่งของชีวิตเดย์ คือ ตอนช่วงมัธยมเมื่อเดย์ต้องเห็นพ่อกับแม่ทะเลาะกันเป็นประจำ จากจุดนั้นจึงทำให้เดย์ตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตตัวคนเดียวตั้งแต่ยังไม่จบมัธยม พอออกมาอยู่ด้วยลำแข้งของตนเองเดย์เริ่มต้นจากเป็นลูกจ้างในร้านอาหาร มีหน้าที่คอยล้างจานและช่วยเสิร์ฟอาหาร

แสง กระนั้นแล้วฉันยังคงเชื่อว่าจะมีงานเขียนของกะเทย/คนข้ามเพศชายขอบและการบันทึกรูปแบบ อื่น ๆ ที่รอคอยให้เราได้เปิดอ่าน

Ref. code: 25635924030041NCT

เดย์เก็บหอมรอมริบจากรายได้ที่ได้จากร้านอาหารเพื่อเอาเงินไปเรียนทำผมที่สารพัดช่างตามคำแนะนำของรุ่นพี่ กระทั่งถึงจุดพลิกผันของชีวิตอีกจุดหนึ่งเมื่อมีคนลงทุนให้เดย์เปิดร้านทำผม กิจการของเดย์ไปได้สวยมีลูกค้าแวะมาใช้บริการอย่างเนืองแน่นจากคำแนะนำปากต่อปาก จนมาถึงจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญเมื่อเดย์ไปเที่ยวผับชื่อดังแห่งหนึ่งในยุคนั้นที่ชื่อว่า โรม จนได้รู้จักนางโชว์ที่นั้นและถูกชักชวนให้มาทดสอบการแสดง เดย์ตัดสินใจคว้าโอกาสนั้นไว้โดยเลือกที่จะไปทดสอบในบทนักแสดงตลก สุดท้ายเดย์ได้รับเลือกเข้าทีม และนั้นเป็นจุดที่ทำให้เดย์ก้าวเข้าสู่วงการนางโชว์ นอกจากงานโชว์ในผับ เดย์ได้ต่อยอดทางอาชีพของตนเองจากโอกาสที่ถูกหยิบยื่นให้ โดยเดย์ได้ชิมลางกับการแสดงละครเวที และได้เล่นละครโทรทัศน์ เรื่องหนึ่งที่เดย์ได้รับผลตอบรับอย่างดีคือ เรื่อง*สะใภ้ไร้ศักดินา*

สาม *ซันนี่ สตอรี่ เดี๋ยวชาย เดี๋ยวหญิง* (2546) โดย ญาณวรุตม์ สุทธวาส (ซันนี่) ชีวิตและตัวตนของซันนี่ในงานเขียนชิ้นนี้ได้บอกเล่าการสู้ชีวิตคล้ายกันกับงานเขียนของเดย์ ทว่าการสู้ของซันนี่มิใช่แค่การสู้ในระบบเศรษฐกิจเพื่อที่จะลืมตาอ้าปากได้ แต่ยังเป็นการสู้ที่จะเป็นตนเอง และอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้งานเขียนชิ้นนี้แตกต่างออกไปจากงานเขียนชิ้นก่อนหน้า คือ ซันนี่เล่าเรื่องราวของเธอผ่านข้าวของส่วนตัว เช่น รูปภาพตั้งแต่วัยเด็ก มัธยม มหาวิทยาลัย หรือ เอกสารต่าง ๆ อาทิ เกียรติบัตร หรือใบมรณบัตรของพ่อ ได้ถูกนำมาใช้ประกอบในการเล่าเรื่อง หนังสือเล่มนี้จึงช่วยเผยให้เห็นถึงภูมิหลังชีวิตและเบื้องหลังวงการบันเทิง ซันนี่นั้นบอกเล่าการเก็บงำตัวตนที่ต้องซ่อนเอาไว้ด้วยการสลับไปมาระหว่างความเป็นหญิงความเป็นชาย “เดี๋ยวเป็นชายเดี๋ยวเป็นหญิง” จึงนับว่าเป็นแก่นแกนสำคัญของเรื่อง ซันนี่ต้องเผชิญกับสถานการณ์แบบนี้ตั้งแต่ในวัยเด็ก เช่น เวลาที่ซันนี่อยู่ที่โรงเรียนจะแต่งหน้าทาปากและตกแต่งทรงผม แต่พอถึงเวลาโรงเรียนเลิกซันนี่ต้องไปล้างหน้าล้างตาลบภาพตัวตนในอุดมคติของเธอ ก่อนกลับไปบ้านอันเป็นพื้นที่ที่เธอถูกรับรู้ว่าเป็นลูกชาย พอเติบโตจนเข้าเรียนมหาวิทยาลัย ซันนี่ก็ได้ใช้ชีวิตเส้นทางในสายดนตรี หางานเงินจากการประกวดร้องเพลงและจากงานกลางคืนด้วยการร้องเพลงในร้านอาหารชื่อดังในกรุงเทพ เพื่อหาเลี้ยงตนเองระหว่างเรียน จนได้มีโอกาสร่วมวงบอยแบนด์ ออกเทปและมีคอนเสิร์ตของตัวเอง ทำให้เธอกลายเป็นที่รู้จักในนาม “ซันนี่ยูโฟร์” ในฐานะนักร้องหนุ่ม ทำให้เธอต้องสวมบทเป็นนักร้องชายหล่อมาดแมนในแวดวงบันเทิงอยู่หลายปี กระนั้นคลื่นพายุก็ได้ถาโถมกลับมาให้ชีวิตซันนี่ต้องต่อสู้อย่างล้มลุกคลุกคลานอีกครั้ง เมื่อสมาชิกร่วมวงคนหนึ่ง (เบียร์) เสียชีวิตในปี พ.ศ. 2536 ทำให้สมาชิกที่เหลืออีกสามคนระส่ำระส่าย ซันนี่ต้องออกไปรับงานร้องเพลงตอนกลางคืนอีกครั้ง เพื่อหางานมาประทังชีวิต ชำระหนี้สิน ส่งค่างวดรถ ผ่อนคอนโด ทว่าการไม่ยอมแพ้บนเส้นทางดนตรีซันนี่นั้นทำให้เธอผ่านช่วงชีวิตที่จนตรอกมาได้

ตลอดชีวิตของซันนี่จึงต้องใช้ชีวิตแบบสลับไปสลับมาระหว่างตัวตนในแบบที่เธอเป็นกับตัวตนในแบบที่ครอบครัวหรือสังคมคาดหวัง จนกระทั่งในที่สุดก็ได้ออกมาเปิดเผยตัวตนด้วยรูปโฉมใหม่ที่เปลี่ยนจากหนุ่มหล่อมาเป็นสาวสะพรั่งต่อสาธารณชนในรายการ

Ref. code: 25635924030041NCT

*เจาะใจ*เพื่อให้สัมภาษณ์ จากเทปรายการวันนั้นนับเป็นจุดเปลี่ยนชีวิตในวงการบันเทิงของซันนี่ที่ทำให้เธอกลับมาเป็นที่รู้จัก และเธอต้องตกเป็นข่าวหน้าหนึ่งบนหนังสือพิมพ์อีกครั้งเมื่อเธอแต่งงานกับชายหนุ่ม ชื่อตั้ม ชายหนุ่มที่อายุน้อยกว่าซึ่งเธอไปเจอตั้มที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งย่านรามคำแหงซึ่งอยู่ใกล้กับคอนโดของซันนี่ งานแต่งของซันนี่กับตั้มจัดขึ้นในวันที่ 1 มกราคม วันขึ้นปีใหม่ของปี 2544 ที่อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี เรื่องราวของซันนี่จึงจบลงด้วยการออกจากความครึ่ง ๆ กลาง ๆ หรือสลับไปสลับมา และกลับสู่จุดเริ่มต้นจุดใหม่ซึ่งก็คือ ชีวิตคู่

สี่ *ฉันได้แต่งงานแล้วค่ะ* (2548) เขียนโดย กกกร เบญจาธิกูล หรือโกโก้[11] ในงานชิ้นนี้เธอได้เล่าประสบการณ์ความรักที่เธอเคยประสบ ซึ่งเรื่องความรักความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับกะเทยนับว่าเป็นประเด็นสำคัญของงานเขียนชิ้นนี้เลยก็ว่าได้ งานเขียนของโกโก้จึงช่วยสะท้อนภาพอุปสรรคในที่ทางความรักที่กะเทยคนหนึ่งจะต้องเผชิญ ตั้งแต่ความรู้สึกอึดอัดและความสับสนที่ต้องชั่งใจว่าจะบอกหรือไม่บอก จะปกปิดหรือเปิดเผยตัวตนทางเพศกับผู้ชายได้รับรู้ในระหว่างการศึกษาดูใจ หากแต่เมื่อเผยความจริงออกไปแล้วจากคำบอกเล่าของโกโก้นั้นก็มีทั้งแบบที่รับไม่ได้ หรือทำท่าทีว่ารับได้แต่ก็ค่อย ๆ หายไปจากชีวิตของเธอ แต่ท้ายที่สุดโกโก้ก็ให้น้ำหนักกับการเปิดเผยว่าตนเองเป็นกะเทยกับผู้ชายมากกว่าการปกปิดเพื่อที่จะไปต่อในความสัมพันธ์ ตามที่โกโก้กล่าวว่า “...โกโก้รู้สึกว่าบอกให้รู้กันไปเลยตั้งแต่แรกดีกว่า จะได้ไม่ต้องมารู้สึกดี ๆ ต่อกัน แล้วสุดท้ายพอรู้ก็รับไม่ได้ มันเสียดายความรู้สึกเปล่า ๆ สู้บอกเขาตั้งแต่วันแรกที่เรายังไม่ได้ชอบเขามากจะดีกว่า” (กกกร เบญจาธิกูล, 2548, น. 55)

จนในที่สุด โกโก้ได้พบสามีของเธอและมีโอกาสได้ใส่ชุดเจ้าสาว จัดพิธีแต่งงานแบบคู่รักชายหญิง ซึ่งน่าจะเป็นที่ฮือฮาอยู่ไม่น้อยในยุคนั้น แต่การมีสถานะเป็นคนในวงการบันเทิง การมีชื่อเสียง และการเป็นคนที่มีรูปร่างหน้าตาสวยเหมือนผู้หญิง อาจช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับสามีดูไม่แปลกแยกไปจากบรรทัดฐานมากนัก อย่างไรก็ตามฉันมองว่าเรื่องราวชีวิตคู่ของโกโก้อาจจะไม่ได้ท้าทายบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ แต่เรื่องราวของเธอท้าทายความเชื่อหรือภาพตัวแทนที่มักจะถูกผลิตซ้ำผ่านสื่อให้กะเทยเป็นคนที่ล้มเหลวในความรัก เจ็บช้ำเพราะรักผู้ชาย หรือต้องเจอกับลวงหลอก ฉะนั้นจึงอาจมองได้ว่างานเขียนชิ้นนี้ใช้เรื่องราวการแต่งงานเป็นเสมือนหนึ่งเครื่องหมายของการประสบความสำเร็จในความรักเพื่อท้าทายมายาคติที่มักถูกผลิตซ้ำให้เป็นเรื่องราวโศกนาฏกรรมความรักของกะเทย

จากงานเขียนทั้งสี่ชิ้น ช่วยเผยให้เห็นถึงเส้นทางชีวิตและตัวตนของกะเทยแต่ละคน โดยถึงแม้โทนเรื่องในงานเขียนอัตชีวประวัติเหล่านี้จะถูกเขียนให้เห็นถึงความยากลำบากในชีวิต แต่ก็ยังอบอวลไปด้วยเสียงหัวเราะและมุกตลก และแฝงไปด้วยอารมณ์ขัน

---

[11] โกโก้ กกกร หรือที่รู้จักกันในนาม โกโก้ สตรีเหล็ก เป็นนักแสดงที่โด่งดังมาจากภาพยนตร์เรื่อง*สตรีเหล็ก*

Ref. code: 25635924030041NCT

ของผู้ประพันธ์ อย่างไรก็ตามแม้ว่าแต่ละคนต่างมีภาษาในการเล่าเรื่องที่เป็นของตนเอง แต่จุดหนึ่งที่แต่ส่วนที่มีเหมือนกันคือ การใช้โครงเรื่องที่เริ่มจาก ชีวิตวัยเด็ก ครอบครัว โรงเรียน จนถึงการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงตัวตนเป็นผู้หญิง และการก้าวเข้าไปสู่เส้นทางอาชีพและความสำเร็จในวงการบันเทิง โดยเฉพาะงานเขียนที่ออกมาในเวลาไล่เลี่ยกัน ทั้งของ ทิศนา (2543) เดย์ (2545) และญาณวรุตม์ (2546) ขณะที่งานเขียนของ กกกร เบญจาธิกูล (2548) ไม่ได้บอกเล่าภูมิหลังชีวิตของตนเองมากนัก หากแต่เน้นไปที่เรื่องราวความรักความสัมพันธ์

งานเขียนสี่ชิ้นนอกจากจะช่วยสะท้อนภาพชีวิต ยังสามารถที่จะมองเห็นถึงความปรารถนาที่จะแต่งเติมความงามและเสริมสร้างความเป็นหญิงในหลากหลายระดับ เช่น ติ๊ดตี่ใช้เพียงฮอร์โมนและเลือกทำศัลยกรรมเพียงบางจุดเท่านั้น ส่วนเดย์แค่แต่งตัวเป็นผู้หญิงแต่ไม่คิดอยากจะแปลงเพศ ซันนี่เลือกทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าและเสริมทรวงอก ขณะที่โกโก้เลือกทำทั้งเสริมหน้าอกและแปลงเพศ อีกทั้งงานทั้งสี่ชิ้นยังสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อคำว่า กะเทย อย่าง ติ๊ดตี่ มองว่า “กะเทย มันแฝงความหมายในทางดูถูกเหยียดหยาม เย้ยหยันสุดจะบรรยาย” (ทิศนา ดำรงศักดิ์, 2543, น. 10) ส่วนซันนี่นั้น ปรารถนาที่อยากจะใช้คำอื่นแทนคำว่า กะเทย ตามที่เธอกล่าวไว้ว่า

> . . . ฉันจึงอยากเรียกมันว่า พรสวาดิ์ ซึ่งแปลว่า พรที่เกิดขึ้นจากความรักใคร่ พอใจ และยินดี ไม่ต้องไปเปิดพจนานุกรมไทยเพื่อหาศัพท์คำนี้เลย เพราะมันไม่มีหรอก จะมีก็แต่คำว่า สวาดิ์ ที่แปลว่า รักใคร่ ยินดี เท่านั้น ที่เรียกสิ่งนี้ว่าพรสวาท ก็เป็นแค่เพียงคำที่ฉันคิดขึ้นเอง เรียกไปตามใจตัวเอง ฉันทำให้ภาษาไทยผิดเพี้ยนไปหรือไม่ ฉันก็ไม่รู้ แต่ฉันก็ไม่ได้ตั้งใจที่จะคิดอย่างนั้นเลย เพียงแต่ฉันรู้สึกว่าคำว่า พรสวาดิ์ ก็ยังดีกว่าคำว่า กะเทย (ญาณวรุตม์ สุทธวาส, 2546, น. 67)

ส่วนเดย์กล่าวไว้ว่า “คำว่า ‘กะเทย’ ในความรู้สึกจึงฟังเฉย ๆ และยอมรับได้โดยปริยายตั้งแต่เด็ก โดยไม่คิดว่าเป็นปมด้อย หรือความผิดปกติใด ๆ . . . สำหรับเดย์คำว่า กะเทย มีสถานะเป็นเพียงแค่คำนามคำหนึ่งเท่านั้นแหละ” (เดชาวุฒิ ฉันทากะโร, 2545, น. 27) ขณะที่โกโก้ยอมรับความเป็นกะเทยของตนเองและเปิดเผยตนเองทุกครั้งก่อนที่จะเริ่มความสัมพันธ์เพื่อความสบายใจของทั้งสองฝ่าย การมีมุมมองต่อคำว่า กะเทย จึงอาจขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการรับรู้ของแต่ละคน อย่างไรก็ตามในงานเขียนทั้งสี่ชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่าการรู้จักคำว่า กะเทย หรือการรับรู้ว่าตนเองแตกต่างจากผู้ชายและผู้หญิงนั้นเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากพื้นที่ในโรงเรียน อันเป็นสถานที่สำคัญที่ทำให้พวกเธอได้รู้จักคำดังกล่าว หรือรู้ว่าตนเองแตกต่างไปจากคนอื่น จากการถูกเพื่อนล้อและจากการพบเจอเพื่อนคนอื่น ๆ ที่เป็นเหมือนกันกับพวกเธอในโรงเรียน

Ref. code: 25635924030041NCT

นอกจากภาพสะท้อนตัวตนที่แตกต่าง งานเขียนกลุ่มนี้ได้สะท้อนพื้นที่วงการบันเทิงไทยในช่วงทศวรรษ 2540 แม้สังคมในช่วงเวลานั้นจะเริ่มเปิดพื้นที่ให้กับชีวิตของคนหลากหลายทางเพศ ทั้ง บนถนนสายชีวิต และถนนสายการเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียม แต่เส้นทางบนหน้ากล้องที่ถูกจับจ้องด้วยสายตาของสาธารณชนและถูกควบคุมจากรัฐทำให้เส้นทางในวงการบันเทิงของกะเทยในยุคนั้นมิได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ เรื่องเล่าประสบการณ์การทำงานในวงการมายาจากคำบอกเล่าของผู้เขียนแต่ละคนในฐานะคนวงในได้ทำให้เห็นว่าพื้นที่ในวงการบันเทิงไทยเป็นพื้นที่ที่ทำให้ตกอยู่ในสถานะจำยอม เต็มไปด้วยภาพมายาและการแข่งขัน ดังที่ซันนี่เล่าว่า “ฉันต้องกลับตัวมาสวมบทเล่นเป็นนักร้องชายหล่อมาดแมนในแวดวงบันเทิงอยู่หลายปี ต้องพบกับอุปสรรคมากมายที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน มีทั้งการชิงดีชิงเด่น การใส่หน้ากาก ถูกโกง และการหักหลังสารพัด ใครดวงดีก็ร่ำรวยกันไป ใครดวงไม่ถึงวาสนาน้อย ก็ปากกัดตีนทีบกันต่อไป” (ญาณวรุตม์ สุทธวาส, 2546, น. 157) เช่นเดียวกับที่ทิศนา เล่าว่า “ข้างหลังแคทวอล์ คือการแข่งชิงดีแข่งเด่น เอาแต่พวกพ้อง ความจริงใจไม่มีให้ไขว่คว้าในอากาศหรอกนะคะ” (ทิศนา ดำรงศักดิ์, 2543, น. 63) อีกทั้งในช่วงทศวรรษเดียวกันนี้ กะเทยมักจะถูกใช้เป็นตัวประกอบเพื่อสร้างความบันเทิงและถูกกีดกันจากการปรากฏอยู่บนจอโทรทัศน์ ซึ่งเห็นได้จาก ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการขอความร่วมมือจากกรมประชาสัมพันธ์ไปยังสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ให้มีความเข้มงวดเรื่องการปรากฏตัวของกะเทยและชายแปลงเพศตามที่ระบุในหนังสือราชการของกรมประชาสัมพันธ์ (นันทชา สำโรง, 2552, น. 3) ในขณะเดียวกันยังมีข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ที่แสดงความกังวลต่อการปรากฏตัวของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศบนหน้าจอโทรทัศน์

> เพศที่สามอยู่ในสังคมได้ แต่ควรจำกัดวงก่อนเยาวชนสับสนและเลียนแบบ (แนวหน้า, 10 ธันวาคม 2545), เกลื่อนตลาดมายา !! เลิฟซีน เกย์-เลสเบี้ยน (คมชัดลึก, 30 มกราคม 2547), หวั่นกะเทยยัดจอทำสังคมสับสน (คมชัดลึก, 9 ธันวาคม 2545), ชายรักชาย แสลงจอทีวี เตรียมแบน (*ไทยโพสต์*, 8 มิถุนายน 2547) (สุธรรม ธรรมรงค์วิทย์, 2548, น. 58)

ส่วนบนจอภาพยนตร์ บางครั้งบทบาทของกะเทยในหนังก็ถูกจัดวางให้อยู่ในตำแหน่งของผู้ที่ยอมจำนนกับกรอบที่สังคมหรือผู้ชมคาดหวัง ซึ่งแม้จะเห็นว่าในช่วงทศวรรษ 2540 จะมีภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับกะเทยออกมาเป็นจำนวนมาก เช่น *สตรีเหล็ก เพลงสุดท้าย* และ*พรางชมพู* อย่างไรก็ตามภาพยนตร์เหล่านี้ถูกมองว่า แม้จะฉายตัวตนหรือจัดวางบทบาทของกะเทยให้มีสภาวะผู้กระทำเพิ่มมากขึ้น แต่สภาวะผู้กระทำแทบจะไม่ท้าทายต่อโครงสร้างทางอำนาจ อีกทั้งยังช่วยบริหารอำนาจนั้นด้วยการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย (Ünaldi, 2011, p. 68) และเป็นที่น่าประหลาดใจอยู่ไม่น้อย ในงานเขียนอัตชีวประวัติชีวิตจาก

Ref. code: 25635924030041NCT

กะเทยในพื้นที่วงการบันเทิงเองก็พบว่ามีการแสดงทัศนะที่มีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับการจำกัดบทบาท การแบน หรือการเซ็นเซอร์กะเทยบนหน้าสื่อ ดังที่ ติ๊ดตี่ กล่าวว่า

> เหนือสิ่งอื่นใด สิ่งสำคัญที่สุดคือ การวางตัวของคน ๆ นั้นเอง กะเทยบางคนทำตัวสมคำดูถูก วัน ๆ เอาแต่เดินบิดจนตูดโย้ ทำตัวน่าหมั่นไส้ บางคนหน้าตาก็ไม่สวย ตัวก็ใหญ่ถึก ยังแต่งตัวเลียนแบบผู้หญิงแจ๋แรดไปทั่ว ทำตัวอย่างที่ กบว เขาห้ามออกทีวีนั่นแหละค่ะ ดิฉันว่าก็สมควรแล้ว เพราะพฤติกรรมอย่างนั้นมันน่าเกลียดจริง ๆ ดูแล้วทุเรศนัยน์ตา แม้แต่ดิฉันยังรับไม่ได้
>
> ถึงเป็นกะเทย แต่ถ้าคุณรักดี ไม่ทำตัวให้ต่ำต้อยด้อยค่า พิสูจน์ให้สังคมเห็นว่าเราก็มีความสามารถ ไม่ได้เป็นสวะของสังคม ใครเข้าจะตั้งข้อรังเกลียดหรือดูถูก (ทิศนา ดำรงศักดิ์, 2543, น. 80)

ขณะที่ซันนี่มีความเห็นคล้ายคลึงกันกับติ๊ดตี่ โดยซันนี่กล่าวว่า “ก็คงจะเหมือนที่เมืองไทยเราไม่ส่งเสริมให้มีตัวอย่างการเป็นกะเทย หรือการกระทำที่ไม่ดีไม่งามของกะเทยออกมาสู่สังคม ซึ่งนั้นเป็นการถูกต้องแล้ว” (ญาณวรุตม์ สุทธวาส, 2546, น. 193) ในขณะเดียวกันพื้นที่ในวงการบันเทิงก็อาจจะถูกมองได้ว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถช่วยสร้างภาพลักษณ์ใหม่ ๆ ให้แก่กะเทยได้ ตามที่เดย์ กล่าวว่า “ปกติบทกะเทยในละครโทรทัศน์มักจะถูกหาว่าเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อสังคม แต่บทที่เดย์ได้รับนี้ถือเป็นบทที่ดีและสะท้อนให้เห็นว่าคนเป็นกะเทยก็สามารถเป็นคนดีได้เหมือนทุกคน” (เดชาวุฒิ ฉันทากะโร, 2545, น. 131)

จากข้อคิดเห็นเหล่านี้ฉันในฐานะคนวงนอกก็อดที่จะตั้งคำถามไม่ได้ว่า บทบาทหรือภาพลักษณ์ใหม่ของกะเทยที่มักถูกสร้างขึ้นจากกะเทยในวงการบันเทิงเพื่อต่อรองกับภาพเหมารวมกะเทยในแง่ลบนั้นสามารถทำลายการกดขี่หรือการกดทับที่มีต่อกะเทยได้จริงหรือ ในขณะที่สิ่งที่มักจะมาพร้อมกับการสร้างบทบาทหรือภาพลักษณ์ใหม่โดยกะเทยในพื้นที่วงการบันเทิงก็คือ การสร้างภาพเหมารวมหรือภาพตัวแทนอีกชุดหนึ่งที่เป็นขั้วตรงข้ามกัน เช่น การเป็นกะเทยต้องสวยหรือไม่ก็ต้องตลก เป็นกะเทยต้องกล้าแสดงออกหรือไม่ก็ต้องเรียบร้อย ทั้งยังมาพร้อมกับการสร้างบรรทัดฐานบางประการ เช่น การอยู่บนบรรทัดฐานที่สังคมคาดหวัง หรือ อยู่ในค่านิยมกระหลักที่คนส่วนใหญ่ยึดถือ ซึ่งใช่ว่ากะเทยทุกคนจะสามารถเป็นไปตามบรรทัดฐานเหล่านั้นได้ และจากมุมมองของฉันทั้งในฐานะนักศึกษาและกะเทยที่อาจจะเติบโตมาคนละยุคหรือมีภูมิหลังชีวิตที่แตกต่างกับผู้เขียนจึงมองว่า งานเขียนอัตชีวประวัติและพ็อกเก็ตบุ๊คทั้งสี่ชิ้นมักผลิตซ้ำโครงเรื่องที่กะเทยคนหนึ่งต้องแก้ไขที่ตนเองพิสูจน์ตนเองด้วยความสามารถอันโดดเด่น หรือการประสบความสำเร็จ (ซึ่งถึงแม้ว่าผู้ประพันธ์อาจจะไม่ได้มีเจตนาในการสร้างภาพตัวแทนเหล่านี้) ด้วยโครงเรื่องเช่นนี้จึงอาจทำละเลยการกดทับจากบริบททางสังคมหรือการจัดการของรัฐ อีกทั้งยังทำให้บดบังต่อตัวตนหรือประสบการณ์ของกะเทยในมิติอื่น ๆ

Ref. code: 25635924030041NCT

กระนั้นแล้วถึงแม้เรื่องราวในงานประพันธ์เหล่านี้จะถูกเขียนจากเพียงกะเทยคนดัง กะเทยที่ประสบความสำเร็จมีที่ทางในวงการบันเทิงและในสังคม ซึ่งมิอาจจะครอบคลุมวิถีชีวิตและตัวตนของกะเทยอันหลากหลายได้ คุณค่าของวรรณกรรมเหล่านี้จึงอาจอยู่ตรงที่ผู้เขียนได้เสียสละถ่ายทอดเรื่องราวการต่อสู้บนเส้นทางชีวิตของแต่ละคน ตั้งแต่วัยเด็กจนกลายเป็นผู้ใหญ่ หรือ ตั้งแต่พื้นที่ในครอบครัว ในสถาบันการศึกษา ในที่ทางในอาชีพ ไปจนถึงในที่ทางความรักความสัมพันธ์ นอกจากนั้นเมื่อลองคำนึงถึงการขาดแคลนหลักฐานประวัติศาสตร์ที่บันทึกชีวิตของกะเทย กว่าเสียงของกะเทยคนหนึ่งจะปรากฏบนที่ทางแห่งการเขียนได้ นัยหนึ่งฉันจึงมองว่างานเขียนเหล่านี้ต่างก็มีคุณค่าอยู่ในตัวทั้งยังควรค่าแก่การจัดเก็บเป็นจดหมายเหตุหรือจัดเก็บในฐานะของการเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์เพื่อนำไปต่อยอดในการศึกษาต่อไป รวมถึงการออกตามหางานเขียนของกะเทยกลุ่มอื่น ๆ

2.2.1.2 การเขียนอัตชีวประวัติของกะเทยในงานวิชาการ ในช่วงต้นทศวรรษ 2550

จากงานเขียนเชิงอัตชีวประวัติและพ็อกเก็ตบุ๊คที่ถูกเขียนออกมาโดยกะเทยในวงการบันเทิง อีกพื้นที่หนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการผลิตงานเขียนเชิงอัตชีวประวัติ ก็คือพื้นที่วงวิชาการซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการนำวิธีวิทยาใหม่ ๆ ในการวิจัยมาใช้ ผนวกกับการก่อร่างหลักสูตรสตรีศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งได้เปิดพื้นที่ให้กะเทยเริ่มก้าวเข้าสู่การเขียนเรื่องของตนเองในวงวิชาการโดยเป็นทั้งผู้เล่าและผู้วิจัย ในการทบทวนวรรณกรรมส่วนนี้จึงเลือกงานวิจัยสองชิ้นที่ใช้การเล่าเรื่องหรือการเขียนอัตชีวประวัติเป็นกลวิธีในการสร้างความรู้ดังต่อไปนี้

หนึ่ง การศึกษาเรื่อง *Male Bodies, Women's Souls: Personal Narratives of Thailand's Transgendered Youth* ของ ลีเรย์ คอสต้า (Leeray Costa) กับ แอนดรูว แมซท์เนอร์ (Andrew Matzner) (2007) จุดเด่นของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ วิธีวิทยาการเล่าเรื่องส่วนตัว (Personal Narrative Approach) โดยเปิดพื้นที่ให้สาวประเภทสอง[12] เป็นคนเขียนเรื่องราวชีวิตของตนเอง ซึ่งผู้เข้าร่วมในการวิจัยนี้เป็นสาวประเภทสองในรั้วมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยคอสต้า และ แมซท์เนอร์ได้ให้เหตุผลถึงการเลือกใช้การเล่าเรื่องส่วนตัวเป็นวิธีในการศึกษา ดังต่อไปนี้

> 1. เรื่องเล่า คือ การสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่เป็นเอกภาพและช่วยนำไปสู่สิ่งที่มนุษยชาติมีร่วมกัน 2. เป็นใบเบิกทางที่นำไปสู่ตัวตนของปัจเจกและโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวตนทางเพศสถานะ และ/หรือ ตัวตนทางเพศวิถี 3. เผยให้เห็นถึงสภาวะผู้กระทำและเผยให้เห็นถึงแง่มุมของ

---

[12] คอสต้า และ แมซท์เนอร์ ใช้คำว่า สาวประเภทสอง แทนคำว่ากะเทยเนื่องจากความต้องการของผู้เข้าร่วมการวิจัยและเพื่อความสุภาพ (Costa & Matzner, 2007, p. 1)

Ref. code: 25635924030041NCT

ความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรม ทั้งในมิติของประเพณีและความเชื่อ รวมถึงนำเสนอแง่มุมที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนแต่ละคนถูกทำให้เป็นชายขอบอย่างไร 4.เผยให้เห็นถึงปฏิบัติการในการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ และ 5 นำเสนอให้เห็นถึงความการต้องที่จะเรียกร้อง และการเชื่อมต่อกับความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น (Costa & Matzner, 2007, p. 36)

จากการทำงานร่วมกับการเล่าเรื่องของตนเองผ่านการเขียนอันเป็นวิธีวิทยาในการสร้างองค์ความรู้ การเขียนเล่าเรื่องในงานชิ้นนี้ได้เผยให้เห็นถึงชีวิตของสาวประเภทสอง ตั้งแต่วัยเด็ก ภูมิหลังครอบครัว ความรัก รวมถึงวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มชมรมโรสเปเปอร์ ที่เป็นแหล่งรวมพลของเพศที่สามในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากวิธีวิจัยใช้การเล่าเรื่องส่วนตัวทำให้งานชิ้นนี้ได้นำเสนอทั้งอารมณ์ความรู้สึก ความหลากหลายในมุมมองต่ออัตลักษณ์และตัวตนทางเพศสถานะ รวมถึงการทำให้เสียงเล็กเสียงน้อยได้ถูกรับฟัง อีกทั้งจากจุดมุ่งหมายหนึ่งที่ใช้การเล่าเรื่องเป็นกลวิธีในการศึกษาก็เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับกะเทยได้เขียนเพื่อเรียกร้องให้ตนเอง (self-advocacy) จึงทำให้ได้ยินเสียงสะท้อนของพวกเธอที่คาดหวังการยอมรับและความเข้าใจจากสังคม

สอง วิทยานิพนธ์เรื่อง “การยืนยันเพศที่สาม: การศึกษาแบบอัตชีวประวัติ” ของพรรวิษิษฐ์ สุขารมณ์ (2551) งานวิจัยชิ้นนี้เป็นผลงานที่เกิดขึ้นในแวดวงสตรีศึกษา โดยใช้การเขียนเชิงอัตชีวประวัติ (Autobiography) เป็นวิธีวิทยาในการวิจัยทำให้งานชิ้นนี้มีตัวตนของผู้วิจัยอยู่ในนั้นอย่างเต็มเปี่ยม เรื่องราวของพรรวิษิษฐ์ถูกแบ่งออกเป็น 3 องก์ เริ่มจากเปิดบทแรกด้วยการพรรณนาถึงภาพยนตร์เรื่อง*เพลงที่สาม* ที่ดูเหมือนจะมีอิทธิพลในการหล่อหลอมตัวตนของเธอไม่น้อย เรื่องราวในองค์แรกจึงฉายให้เห็นถึงชีวิตในวัยมัธยมของพรรวิษิษฐ์ที่เติบโตมาร่วมกับวัฒนธรรมย่อยจากกลุ่มเพื่อนที่เป็นเพศที่สามด้วยกัน จนหลังจากจบ ม.3 พรรวิษิษฐ์เลือกเรียนต่อในวิทยาลัยเทคนิคในสาขาวิชาไฟฟ้ากำลัง ในองค์ต่อมาได้ฉายภาพชีวิตมหาวิทยาลัยในช่วงปริญญาตรีของพรรวิษิษฐ์ที่ได้เข้าเรียนในสถาบันราชภัฏ ในสาขาสื่อสารมวลชน เรื่องเล่าในองค์นี้สะท้อนมุมมองของพรรวิษิษฐ์ต่อการเป็นเพศที่สามและการอยู่ร่วมกับกฎเกณฑ์ของสถาบันราชภัฏ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งตัว การถูกปฏิบัติจากอาจารย์ในมหาวิทยาลัยอย่างไม่เหมาะสม หรือการเข้ารับปริญญา และในองก์สุดท้ายพรรวิษิษฐ์ได้บอกเล่าประสบการณ์ในพื้นที่ในห้องเรียนสตรีศึกษา ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่องราวส่วนนี้สะท้อนการขาดความละเอียดอ่อนของอาจารย์ผู้สอนในการพูดคุยหรือปฏิบัติกับนักศึกษาเพศที่สาม หรือเรื่องราวห้องน้ำที่ถูกเปรียบเป็น “จุดแบ่งเพศ” แยกเอาไว้ให้แค่ผู้ชายกับผู้หญิง อาจกล่าวได้ว่าพรรวิษิษฐ์ต้องการจะสื่อว่า สิ่งที่ขาดหายไปในพื้นที่สตรีศึกษาหรือในพื้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็คือ “ตัวตนของเธอ” ที่เป็นเพศที่สามซึ่งไม่ใช่ทั้งผู้ชายและผู้หญิง

Ref. code: 25635924030041NCT

การทำวิทยานิพนธ์ในเชิงอัตชีวประวัติจึงช่วยเปิดพื้นที่ในการบอกเล่าตัวตนและเรื่องราว ในแต่ละพื้นที่ที่เปลี่ยนไปตามแต่ละองค์ได้ถูกให้การปฏิบัติที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นการเขียนอัตชีวประวัติยังช่วยทำให้เห็นถึงอัตวิสัยที่มีต่อตัวตนอย่างสลับซับซ้อน และในเวลาเดียวกันก็มีความขัดแย้งกัน เช่น พรรวิษิษฐ์มองว่า “คำว่า เพศที่สาม เป็นคำที่มีความหมายในเชิงดูถูกน้อยที่สุด (แม้ว่าจะเป็นคำที่อยู่ในหมวดของการแบ่งประเภทก็ตาม)” (พรรวิษิษฐ์ สุขารมณ์, 2551, น. 3) แต่อย่างไรก็ตามพรรวิษิษฐ์ก็เล็งเห็นว่า “...เพศที่สาม มือที่สาม หรือแม้แต่โลกที่สาม ล้วนแต่มีความหมายไปในทางเดียวกัน ว่าอ่อนด้อยในเรื่องของอันดับ (หนึ่ง, สอง และสาม) นั้นคือความหมายว่า “เป็นรอง”...” (พรรวิษิษฐ์ สุขารมณ์, 2551, น. 13) อีกทั้งงานของพรรณวิษิษฐ์เป็นงานวิทยานิพนธ์อีกเล่มหนึ่งที่นำเอาแนวคิดทฤษฎีเรื่องปฏิบัติการการแสดงของบัทเลอร์มาใช้ แต่เป็นการนำมาใช้ในฐานะเครื่องมือในการสวมบทบาทและปฏิบัติการผ่านการเขียนอัตชีวประวัติที่ทำให้เห็นกระบวนการสร้างตัวตน และนำไปสู่กระบวนการมองตัวตนในรูปแบบใหม่ ในการเขียนของเธอได้ใช้จุดยืนการเป็นเพศที่สาม[13]เผยให้เห็นถึงความหลากหลายไม่ตกอยู่ในการครอบงำของวาทกรรมใดวาทกรรมหนึ่ง ขณะเดียวกันพรรวิษิษฐ์ใช้จุดยืนของการเป็นเพศที่สามและประสบการณ์การถูกกีดกันทางเพศในการบอกเล่าเรื่องราวชีวิตและนับเป็นการเริ่มท้าทายและตั้งคำถามต่อสังคมที่เธออยู่ ฉะนั้นงานของพรรวิษิษฐ์จึงเป็นการใช้เรื่องเล่าในฐานะการแสดง (narrative performativity) โดยเริ่มจากเรื่องเล่าแล้วนำมาสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ งานของพรรณวิษิษฐ์ได้ท้าทายความเป็นขั้วตรงข้ามและความเป็นอันหนึ่งอันเดียว ไปสู่ ความหลากหลายที่อยู่บนแนวคิดเพศที่สาม ดังที่เธอกล่าวไว้ว่า “ ผลท้ายที่สุด การปรับเปลี่ยนมุมมองของเพศที่สาม มีเรื่องเล่าของเพศที่สามมากกว่าเรื่องเดียว มีความหลากหลาย และทำให้ไม่มีวาทกรรมเกี่ยวกับเพศที่สามอยู่เพียงเรื่องเดียวที่จะครอบงำความหลากหลายได้” (พรรวิษิษฐ์ สุขารมณ์, 2551, น. 24) อย่างไรก็ตามแม้งานชิ้นนี้จะเป็นการเขียนที่ส่งเสียงสะท้อนในการยืนยันตัวเอง แต่งานชิ้นนี้ยังคงขาดการตั้งคำถามในเชิงญาณวิทยาต่อแนวคิดเรื่องเพศที่สาม

---

[13] พรรวิษิษฐ์ ได้ให้นิยามเพศที่สาม ไว้ว่า

ในที่นี้ ข้อจำกัดความ ความหมายของคำว่า “เพศที่สาม” ให้แคบขึ้น โดยใช้เรียกเฉพาะ เพศชาย ที่ผ่านการแปลงเพศเพื่อเป็นเพศหญิง โดยนัยยะของเพศสรีระ (sex) และเพศสถานะ (gender) เนื่องจากยังไม่มีคำศัพท์เฉพาะคำใด ที่มีความหมายด้านลบได้น้อยที่สุดในขณะนี้ ไม่ว่าจะเป็นคำว่า กะเทย ตุ๊ด เกย์ สาวประเภทสอง ประเทือง โดยส่วนตัวของผู้เขียนเห็นว่า คำว่า “เพศที่สาม” เป็นคำที่มีความหมายในเชิงดูถูกน้อยสุด (แม้ว่าจะเป็นคำที่อยู่ในหมวดของการแบ่งประเภทก็ตาม) (พรรวิษิษฐ์ สุขารมณ์, 2551, น. 3)

Ref. code: 25635924030041NCT

จากงานเขียนอัตชีวประวัติของกะเทยผู้มีชื่อเสียง สู่ งานเขียนวิชาการที่ใช้การเล่าเรื่องราวส่วนตัวและการเขียนอัตชีวประวัติ ทั้งสองชิ้นได้แสดงให้เห็นว่าการเล่าเรื่องส่วนตัวเป็นทั้งกลวิธีหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้และเป็นการเมืองโดยพยายามที่จะเชื่อมโยงกับประสบการณ์การถูกกดทับและเชื่อมต่อกับประสบการณ์ของกะเทยคนอื่น ๆ อย่างไรก็ตามการนำการเขียนอัตชีวประวัติและการเล่าเรื่องส่วนตัวมาเป็นวิธีวิทยาในงานวิจัยก็ยังคงมีข้อจำกัดอยู่อย่างน้อยสองประการ คือ หนึ่ง แม้งานกลุ่มนี้จะช่วยนำเสนอให้เห็นกลุ่มผู้เล่าหรือผู้เขียนที่หลากหลายมากขึ้น แต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มกะเทยปัญญาชนหรือนักศึกษาในมหาวิทยาลัย สอง แม้งานกลุ่มนี้จะเปิดพื้นที่ในการเล่าเรื่องส่วนตัวหรือใช้มุมมองส่วนบุคคลบนงานวิชาการ หากแต่จุดที่จะเชื่อมโยงตัวตนและประสบการณ์อันหลากหลายของกะเทยเข้าด้วยกันยังคงไม่ชัดเจนนัก จะเห็นได้ว่างานของคอสต้าและแมซเนอร์ ชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นเอกภาพซึ่งถูกแสดงออกมาให้เห็นจากผู้เล่า ก็คือ ความปรารถนาที่จะถูกยอมรับหรือถูกรัก (Costa & Matzner, 2007, p. 37) แม้การเขียนเรื่องส่วนตัวจะสะท้อนตัวตน (Subjectivity) และความรู้สึกนึกคิดอันเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการเล่าเรื่อง ทว่าอาจก่อให้เกิดคำถามตามมาว่าความรู้สึกปรารถนาเหล่านี้เป็นเอกภาพของสาวประเภทสองจริงหรือ ในขณะที่งานพรรวิษิษฐ์ใช้เขียนการอัตชีวประวัติในการเล่าเรื่องของตนเองและบรรยายให้เห็นถึงบริบทต่าง ๆ ที่รายล้อม หากแต่ประสบการณ์ของพรรวิษิษฐ์ค่อนข้างมีลักษณะเฉพาะจึงอาจจะไม่เห็นภาพการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของคนอื่น ๆ ที่ชัดเจนนัก

2.2.1.3 บันทึกเรื่องเล่าในแวดวงสิทธิมนุษยชนในช่วงทศวรรษ 2550

เมื่อขยับออกมาจากแวดวิชาการมาสู่แวดวงการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิมนุษยชน การทบทวนวรรณกรรมส่วนนี้ได้เลือกเอางานเขียนบันทึกและเรื่องเล่าที่ได้เผยแพร่ออกมาในช่วงทศวรรษ 2550 ซึ่งในห้วงเวลาดังกล่าวงานเขียนเหล่านี้ได้มาพร้อมกับกระแสธารของการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ เช่น การแต่งงานเพศเดียวกัน รวมถึงสิทธิของกะเทยหรือคนข้ามเพศ เช่น การเรียกร้องเรื่องคำนำหน้านาม การเรียกร้องให้ยกเลิกการตีตราด้วยอาการป่วยทางจิตในใบรับรองการเกณฑ์ทหาร หรือ การเรียกร้องให้อนุญาตบัณฑิตข้ามเพศสามารถได้รับปริญญาได้ งานเขียนกลุ่มนี้จึงได้ใช้เรื่องเล่าและการบันทึกเพื่อขับเคลื่อนสิทธิ ซึ่งได้ เลือกประงานสองชิ้นมาศึกษาดังต่อไปนี้

หนึ่ง *ชีวิตที่ถูกละเมิด: เรื่องเล่า กะเทย ทอม ดี้ หญิงรักหญิง ชายรักชาย และกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ* (2554) บรรณาธิการโดย จันทร์จิรา บุญประเสริฐและคณะ พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนและการจัดพิมพ์โดย มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร สมาคมฟ้าสีรุ้ง และกองทุนโลกเพื่อการต่อสู้โรคเอดส์ วัณโรคและมาลาเรีย หรือ Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria (GFATM) งานชิ้นนี้ได้รวบรวมเรื่องเล่าประสบการณ์ที่กลุ่มคนหลากหลายทางเพศต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติ อคติ หรือ การกีดกัน ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือแม้แต่ในพื้นที่วัฒนธรรม โดยเรื่องเล่าในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 20 เรื่อง

Ref. code: 25635924030041NCT

ประกอบไปด้วย เรื่องราวของกลุ่มคนที่เป็นกะเทยหรือสาวประเภทสอง 9 เรื่อง เรื่องราวของกลุ่มคนที่เป็นทอมดี้ หรือ หญิงรักหญิง 4 เรื่องราวของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTIQs) จำนวน 5 เรื่อง และเรื่องราวของกลุ่มชายรักชายหรือเกย์ 2 เรื่อง เรื่องเล่าประสบการณ์ที่ถูกละเมิดของกลุ่มคนเหล่านี้ถูกนำมาใช้ร่วมสนทนากับหลักสิทธิมนุษยชน ตามหลักยอกยาการ์ตา เพื่อชี้ให้เห็นว่าการละเมิดสิทธิต่อพวกเขาในด้านต่าง ๆ ผิดหลักการสิทธิมนุษยชนข้อใดบ้าง ส่วนในภาคผนวกของหนังสือชี้ให้เห็นถึงหลักการยอกยาการ์ตาว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ และได้ให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐถึงสิ่งที่ควรจะดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว

สอง ข้อเขียนที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากหนังสือเล่มก่อนหน้า คือ *บันทึกเรื่องเล่า...เกย์ กะเทย ทอม ดี้ ชายรักชาย หญิงรักหญิง คนข้ามเพศ* ตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาในปี พ.ศ. 2559 ด้วยความสนับสนุนจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรอบในการทำงานของงานชิ้นนี้มิได้แตกต่างจากงานชิ้นก่อนมากนัก กล่าวคือ เป็นการ รวบรวมเรื่องราวปัญหาต่าง ๆ ที่กลุ่มคนหลากหลายทางเพศถูกละเมิดสิทธิ จำนวน 23 เรื่อง แบ่งออกเป็นเรื่องราวของ กลุ่ม กะเทย สาวประเภทสอง ผู้หญิงข้ามเพศ หรือคนข้ามเพศ จำนวน 16 เรื่อง กลุ่มหญิงรักหญิง 4 เรื่อง กลุ่มชายรักชาย 2 เรื่อง และกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ 1 เรื่อง งานชิ้นนี้ช่วยชี้ให้เห็นถึงประสบการณ์การละเมิดสิทธิในหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการถูกพูดจาเหยียดหยามในที่ทำงาน การถูกห้ามเข้าสถานบันเทิง หรือการถูกจับกุมเพราะถูกเหมารวมว่าเป็นผู้ค้าบริการ และเช่นเดียวกับงานชิ้นที่ผ่านมา เรื่องเล่าเหล่านี้ถูกนำมาร่วมสนทนากับหลักการสิทธิมนุษยชน ยอกยาการ์ตาซึ่งทำหน้าที่เป็นไม้บรรทัดเพื่อทาบให้เห็นว่าการถูกละเมิดสิทธิดังกล่าวผิดบทบัญญัติข้อใดในหลักการสิทธิมนุษยชน และให้ข้อแนะนำแก่รัฐว่าต้องจัดการการเลือกปฏิบัติเหล่านี้อย่างไรเพื่อไม่ให้ขัดกับหลักการสิทธิมนุษยชน แต่ส่วนที่ทำให้กรอบการทำงานของงานชิ้นนี้ต่างออกไปจากงานชิ้นก่อนหน้าก็คือ การนำเสนอถึงพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 พร้อมทั้งเสนอวิธีการยื่นคำร้องเมื่อถูกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งเพศต่อกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ความสำคัญของเรื่องเล่าทั้งหมดจากหนังสือทั้งสองเล่มแสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่เป็น กะเทย สาวประเภทสอง หรือผู้หญิงข้ามเพศมีจำนวนเรื่องเล่ามากที่สุด ซึ่งนี่อาจสะท้อนว่าตัวตนและเสียงของคนกลุ่มนี้อาจจะถูกมองเห็นและได้ยินมากที่สุด หรืออนุมานได้ว่าคนกลุ่มนี้มักจะมีพื้นที่ในการเล่ามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในหมู่คนหลากหลายทางเพศ แต่ในขณะเดียวกันจำนวนของเรื่องเล่าที่มากที่สุดก็อาจเป็นตัวสะท้อนว่า กลุ่มกะเทย สาวประเภทสอง หรือผู้หญิงข้ามเพศเป็นกลุ่มที่ถูกละเมิดสิทธิมากที่สุดอีกเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นถ้าหากตั้งข้อสังเกตจากจำนวนเรื่องเล่าของกลุ่มกะเทยและสาวประเภทสอง จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการละเมิดต่อคนกลุ่มนี้มากที่สุด คือ พื้นที่ของรัฐ ตั้งแต่ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สถานพยาบาล มหาวิทยาลัย หรือ พื้นที่เกณฑ์ทหาร รองลงมาก็คือ พื้นที่ห้างร้านและ

Ref. code: 25635924030041NCT

เอกชน เช่น บริษัท ร้านอาหาร สถานบันเทิง หรือ ธนาคาร และสุดท้ายก็คือ พื้นที่ทางวัฒนธรรม เช่น มีการเล่าถึงเหตุการณ์ขบวนการประกวดบุปผชาติเชียงใหม่[14]และเหตุการณ์ขบวนพาเหรดของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (เชียงใหม่ เกย์ไพร์ด) ถูกปิดล้อมแล้วกระทำความรุนแรง[15]

คำถามสำคัญ ก็คือ เรื่องเล่าของกะเทยหรือกลุ่มคนหลากหลายทางเพศที่ถูกนำไปใช้ควบคู่กับหลักการสิทธิมนุษยชน จนทำให้ได้ข้อเสนอแนะที่มีให้ต่อรัฐภายใต้หลักการดังกล่าวมีประสิทธิผลเพียงใด เมื่อการละเมิดสิทธิของคนกลุ่มนี้ยังคงเกิดขึ้นอยู่เรื่อยมา หรือแม้แต่เครื่องมือทางกฎหมายอย่าง พรบ. ความเท่าเทียมทางเพศ ปี พ.ศ. 2558 จะสามารถช่วยหยุดยั้งวิธีคิดหรือความรู้ที่กดทับที่มีต่อกลุ่มคนเหล่านี้ได้จริงหรือ เมื่อระบบหรือกฎเกณฑ์ในสถาบันของรัฐยังคงยึดโยงอยู่กับเพศในเชิงชีววิทยา เรื่องเล่าประสบการชีวิตที่ถูกกดทับหรือเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากชีวิตของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศจึงยังคงถูกนำไปใช้ถ่ายทอดออกมาให้สังคมได้รับรู้ และถึงแม้ว่างานกลุ่มนี้จะช่วยแสดงให้เห็นถึงผู้เล่าหลากหลายกลุ่มและประสบการณ์ที่ถูกกดทับหลากหลายรูปแบบ แต่น่าเสียดายที่เรื่องเล่าจากงานทั้งสองชิ้นมิได้ถูกวิเคราะห์หรือตั้งข้อสังเกตให้เห็นในมุมอื่น ๆ ไปไกลเกินกว่าหลักการทางกฎหมายหรือสิทธิมนุษยชน เสียงสะท้อนในเรื่องเล่าจึงยังคงขาดวิธีวิทยาที่จะดึงเอาพลังของเรื่องเล่าที่จะเขย่าโครงสร้างของรัฐออกมาหรือรื้อเห็นการกดทับจากรัฐผ่านความรู้ นั่นจึงทำให้พวกเรายังคงต้องระลึกถึงบาดแผลในความทรงจำ และออกมาเล่าเรื่องของตนเองซ้ำแล้วซ้ำเล่าอย่างไม่รู้เหน็ดรู้เหนื่อย ฉะนั้นจากพัฒนาการในงานเขียนของกะเทยทั้งสามกลุ่มจึงนำมาสู่การกลับมาเล่าและการบันทึกอีกครั้ง และการนำเอากรอบแนวคิดทฤษฎีและวิธีวิทยาใหม่ ๆ ที่จะเป็นหนทางในการสร้างความรู้ผ่านเรื่องเล่า การเขียน และจดหมายเหตุ พร้อมทั้งวิพากษ์ความรู้ต่าง ๆ ที่กดทับให้กะเทยไร้สิ้นเสียงในกระบวนการสร้างความรู้

---

[14] ในงานไม้ดอกไม้ประดับเชียงใหม่ ครั้งที่ 34 พ.ศ. 2553 จังหวัดเชียงใหม่ประกาศกำหนดเกณฑ์การจัดรถบุปผชาติของผู้เข้าร่วมประกวดว่าห้ามผู้ที่มี “การแต่งกายที่แสดงออกถึงความเบี่ยงเบนทางเพศ” ขึ้นนั่งบนรถในขบวนประกวดรถบุปผชาติ (จันทร์จิรา บุญประเสริฐ, 2554, น. 49)

[15] เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 . . . โดยขณะที่มีการเตรียมเคลื่อนขบวนพาเหรด มีกลุ่มบบุคลที่เรียกตนเองว่า “กลุ่มรักเชียงใหม่ 2551” (กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทเคลื่อนไหวประเด็นการเมือง) กลุ่มดังกล่าวได้นำฝูงชน และรถบรรทุกขนาดใหญ่ปิดล้อมข่มขู่ให้ยุติขบวนพาเหรด กล่าวหาว่าเป็นการ “ทำลายวัฒนธรรมเชียงใหม่” (จันทร์จิรา บุญประเสริฐ, 2554, น. 53) ในปัจจุบันเหตุการณ์นี้ถูกรับรู้ในอีกชื่อหนึ่งว่า “เหตุการณ์เสาร์ซาวเอ็ด” และมีการจัดงานรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าว

Ref. code: 25635924030041NCT

2.3 สรุป

จากการทบทวน พัฒนาการในการศึกษากะเทย จะเห็นได้ว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2490-2540 หรือ ในระยะแรกเริ่ม กระบวนทัศน์ทางการแพทย์มีส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกะเทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 ได้ผันเปลี่ยนไปสู่ การวิจัยกะเทยในมุมมองสังคมศาสตร์ ซึ่งการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการศึกษาจาก วิทยาศาสตร์ สู่สังคมศาสตร์สะท้อนให้เห็นถึงการผันเปลี่ยนการมองตัวตนของกะเทย จาก กะเทยสมัยใหม่ หรือ Modern Kathoey ที่ตกอยู่ภายใต้องค์ความรู้ทางการแพทย์ ได้ขยับมาถึง ตัวตนแบบกะเทยหลังสมัยใหม่ หรือ Post-modern Kathoey ภายใต้มุมมองทางสังคมศาสตร์

การขยับมาสู่ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์จึงทำให้ตัวตนของกะเทยถูกอธิบายต่างจากองค์ความรู้ทางการแพทย์ จากการทบทวนการศึกษาอัตลักษณ์ การให้คำนิยามต่อตัวตน และวิถีชีวิตของกะเทยในด้านสังคมศาสตร์ที่ออกมาในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560 งานวิจัยทั้งสามกลุ่มได้นำเอาทฤษฎีทางสังคมศาสตร์จากโลกตะวันตกมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษากะเทย ทั้งทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ แนวคิดอัตลักษณ์ทางเพศ จนมาถึงแนวคิดเควียร์ โดยจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งสามกลุ่มได้แสดงให้เห็นว่าตำแหน่งแห่งที่ของการเป็นผู้พูดของกะเทยในการอธิบายตัวตนและการให้คำนิยามของกะเทยนั้นตกอยู่ภายใต้การกำกับด้วยความรู้ บรรทัดฐาน หรือเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม งานทั้งสามกลุ่มนี้จึงมีส่วนในการแสดงให้เห็นว่ากะเทยนั้นถูกประกอบสร้างขึ้นมาในสังคม รับเอาสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้ามาสู่การพัฒนาตัวตน หรือ ถูกครอบงำด้วยบรรทัดฐานรักต่างเพศ แต่ในงานเหล่านี้กลับไม่ได้พัฒนากะเทยขึ้นมาเป็นศาสตร์หรือขยายขอบเขตพื้นที่ในการเป็นผู้พูดของกะเทยบนกระบวนการสร้างความรู้ และยังคงขาดการชี้ให้เห็นว่าความรู้ของรัฐเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเป็นผู้พูดที่คอยกำหนดคำนิยามและกำกับตัวตนของกะเทย

ขณะที่พัฒนาการทางด้านงานเขียนและการเล่าเรื่องของกะเทย คาดว่าน่าจะเริ่มปรากฏมาตั้งแต่ในช่วงทศวรรษ 2490 ช่วงเวลาเดียวกับที่องค์ความรู้เพศศาสตร์ได้หลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทย ทว่างานเขียนของกะเทยก็ยังคงกระจัดกระจาย ขาดแคลน และยังไม่ถูกรวบรวมขึ้นมาอย่างเป็นระบบ กระทั่งในช่วงทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา พบงานเขียนและบันทึกเรื่องเล่าของกะเทยออกมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมสามารถแบ่งงานเขียนและการบันทึกของกะเทยออกมาได้เป็นสามกลุ่ม ได้แก่ กะเทยในวงการบันเทิง กะเทยในวงวิชาการ และกะเทยในวงการสิทธิมนุษยชน อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงสองทศวรรษดังกล่าวการเล่าเรื่องและการเขียนของกะเทยนั้นได้ขยายขอบเขตออกไปตามกลุ่มผู้เขียนและพื้นที่ทางสังคมของผู้เขียน รวมถึงรูปแบบของงานเขียนของกะเทยก็ได้พัฒนาออกไปตามแวดวงต่าง ๆ

ถึงแม้ว่าเรื่องเล่าและการเขียนในงานทั้งสามกลุ่มจะสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของประสบการณ์ วิถีชีวิต ชนชั้นทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคมของกะเทย และไม่ว่า

Ref. code: 25635924030041NCT

งานเขียนเหล่านี้จะถูกเขียนหรือถูกเล่าออกมาจากกะเทยกลุ่มใดก็ตาม แต่สิ่งที่งานเหล่านี้มีไม่ต่างกัน ก็คือ “การเมือง” ที่อยู่ในการเขียนและการเล่าเรื่องซึ่งได้ทำหน้าที่สะท้อนการกดทับเชิงประสบการณ์จากพื้นที่หรือสังคมที่พวกเธออาศัยอยู่ รวมถึงส่งเสียงเรียกร้องและขับเคลื่อนสิทธิทางกฎหมาย การเขียนอัตชีวประวัติและการเล่าเรื่องจึงเป็นพื้นที่สำคัญหนึ่งของกะเทยในการสะท้อนตัวตน ประสบการณ์ และความรู้สึก อีกทั้งยังช่วยเผยให้เห็นถึงประสบการณ์ที่ถูกกดทับ

จาก การเล่าเรื่องส่วนตัว หรือ การเขียนอัตชีวประวัติ อันนับว่าเป็นวิธีวิทยาที่สำคัญของงานเขียนของกะเทย จึงนำมาสู่การค้นหาหนทางที่จะไปต่อบนสายธารแห่งการเขียนและการเล่า โดยมีคำถามที่สำคัญ คือ เรื่องเล่าของ ชนาธิป กะเทย นักศึกษาปริญญาโท ผู้มีภูมิหลังชีวิตเป็นชนชั้นกลาง เรื่องเล่าของกะเทยเพียงคนเดียวในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะสามารถช่วยขยายขอบเขตการเขียน การเล่าเรื่อง หรือ การศึกษาวิจัยออกไปได้อย่างไร และที่สำคัญไปกว่านั้นจะสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของกะเทยคนอื่น ๆ ได้อย่างไร

เพื่อที่จะตอบคำถามข้างต้น วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงใช้กรอบแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา ซึ่งด้วยทฤษฎีดังกล่าวจะช่วยปรับเปลี่ยนการเล่าและการเขียนจากการพูดถึงเพียงประสบการณ์ที่ถูกกดทับ ไปสู่ การเขียนและการเล่าใหม่จากความรู้ที่ถูกกดทับ และในแง่ของวิธีวิทยาในการวิจัยโดยการนำเอาการศึกษาเชิงอัตชาติพันธ์วรรณนา ผนวกกับจดหมายเหตุศึกษา ด้วยวิธีวิทยาเหล่านี้จะช่วยหลอมรวมทั้งตัวตน เรื่องเล่า และข้าวของส่วนตัว ลงไปในกระบวนการสร้างความรู้ ส่วนการเชื่อมต่อกับกะเทยคนอื่น ๆ ฉันจะใช้ “การถูกบันทึก” ที่สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ภายใต้ความรู้ที่กดทับ เป็นจุดเชื่อมโยงกับกะเทยคนอื่น ๆ ทว่าประสบการณ์ที่เกิดจากการถูกบันทึกหรือความรู้ที่กดทับที่ฉันเคยเผชิญอาจจะมิสามารถเชื่อมต่อกับประสบการณ์ของกะเทยทุกคน เพราะฉันมิสามารถจะพูด เล่า หรือ เขียนแทนกะเทยคนอื่น ๆ ได้ หากแต่ฉันต้องการที่จะเชื่อมต่อกับกะเทยหรือผู้อ่านให้สามารถเกิดกระบวนการสะท้อนย้อนคิดกับเรื่องเล่าของฉัน หรือสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองและทำให้ผู้อ่านตีความออกไปในมุมมองต่าง ๆ ได้

ดังนั้นในการศึกษานี้จึงนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ โดยการตั้งคำถามผ่านแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา รวมทั้งนำเอากลวิธีการวิจัยในเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาและมรรควิธีทางจดหมายเหตุที่ได้รับอิทธิพลมาจากสตรีนิยมและเควียร์มาใช้ ด้วยกรอบแนวคิดทฤษฎีและกลวิธีเหล่านี้นอกจากจะช่วยทำให้ฉันได้กลับมาเล่าและบันทึกใหม่แล้วยังจะช่วยชี้ให้เห็นถึงตำแหน่งแห่งที่ของผู้พูดภายใต้คำนิยามหรือความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐซึ่งปรากฏอยู่สนามวิจัยแห่งใหม่ ซึ่งก็คือ “จดหมายเหตุส่วนบุคคล” ที่ประกอบด้วยเอกสารของรัฐ และข้าวของส่วนตัว ขณะที่การเล่าเรื่องและการเขียนในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะเปลี่ยนจากการเล่าจากประสบการณ์ที่ถูกกดทับ เป็น การดึงเอาเสียงของตนเองออกมาจากความรู้ที่ถูกกดทับ และเปลี่ยนจากการเขียนตัวตนเพื่อขับเคลื่อนสิทธิ ไปสู่ การเขียนตัวตนเพื่อขับเคลื่อนความรู้

Ref. code: 25635924030041NCT

บทที่ 3
กรอบแนวคิดทฤษฎีและวิธีวิทยาในการวิจัย

จากการศึกษากะเทยที่ขยับขยายพื้นที่ในการศึกษาออกจากอาณาขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือทางการแพทย์ มาสู่ การศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560 ได้นำเอากรอบแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จากโลกตะวันตกมาใช้ในการวิจัย ไม่ว่าจะเป็น ทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ แนวคิดอัตลักษณ์ หรือทฤษฎีประกอบสร้างทางสังคม การศึกษากะเทยในมุมมองสังคมศาสตร์ในช่วงทศวรรษ 2540 ได้เผยให้เห็นว่าการก่อรูปตัวตนและการให้ความหมายต่ออัตลักษณ์ทางเพศสถานะของกะเทยนั้น เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ทางสังคม จนกระทั่งการศึกษากะเทยได้ขยับเข้าไปสู่มุมมองใหม่ อันเป็นผลพวงมาจากการยกสตรีศึกษาขึ้นมาเป็นศาสตร์ (ในสังคมไทย) ที่ช่วยเปิดพรมแดนทางความรู้เรื่องเพศในมิติใหม่ ทั้งจาก แนวคิดสตรีนิยม แนวคิดเพศสถานะ และแนวคิดเพศวิถี รวมทั้งการเปิดพื้นที่ให้แก่ประสบการณ์ เรื่องเล่า จากมุมมองอัตวิสัย จนขยับขยายไปสู่ทฤษฎีเควียร์ ซึ่งนับว่าเป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญที่ถูกนำมาใช้ในการศึกษากะเทยในงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ในช่วงทศวรรษ 2550 เควียร์ได้ท้าทายมุมมอง “เพศ” โดยการเผยให้เห็นถึงความหลากหลายและความสลับซับซ้อนของตัวตนแบบกะเทย แต่ถึงแม้ว่าพัฒนาการในแง่ทฤษฎีจะทำให้ความรู้ความใจเกี่ยวกับกะเทยในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป กระนั้นกะเทยยังคงตกเป็นเพียงตัวแสดงของทฤษฎีตะวันตกและยังคงขาดแคลนองค์ความรู้ในเชิงญาณวิทยาและวิธีวิทยาที่เป็นของตนเอง

นอกจากแนวคิดเควียร์ที่รับเอามาจากโลกตะวันตกในฐานะทฤษฎีในการวิจัย ในวงวิชาการยังมีการรับเอาคำนิยามเพศ อย่าง “คนข้ามเพศ” มาใช้ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ซึ่งปรากฏอยู่ในงานเขียนทางวิชาการที่ถูกเผยแพร่ออกมาในช่วงทศวรรษ 2550 อันเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ทฤษฎีเควียร์ได้ลงหลักปักฐานในการวิจัยกะเทย โดยสามารถพบเจอคำว่า “คนข้ามเพศ” หรือ “สตรีข้ามเพศ” ในงานวิชาการดังต่อไปนี้ นัทธนัย ประสานนาม (2551) ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์ และ มณีนัย ทองอยู่ (2553) ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์ (2554ก, 2554ข) ชนินทร ม้าทอง และ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์ (2557) ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์, มณีนัย ทองอยู่ และ เยาลักษณ์ อภิชาติวัลลภ (2554ก, 2554ข) อุมาพร เคนศิลา และ มานพ คณะโต (2558) กิ่งแก้ว ทิศตึง (2559) และ กษมา มาตรศรี (2559) ซึ่งคำทั้งสองคำที่ปรากฏในงานเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย และจากงานวิชาการที่ออกมาในช่วงทศวรรษดังกล่าวอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าการนำคำว่า “คนข้ามเพศ” หรือ “สตรีผู้หญิงข้ามเพศ” มาใช้แทนที่คำนิยามเพศที่เคยปรากฏในช่วงทศวรรษก่อนหน้า อาทิ คำว่า กะเทย ชายแปลงเพศ หรือ สาวประเภทสอง โดยสอดคล้องไปกับการขับเคลื่อนทางสังคมและการเมืองของกลุ่มผู้หญิง/สตรีข้ามเพศ และ

Ref. code: 25635924030041NCT

นอกจากงานเหล่านี้จะได้นำคำว่าคนข้ามเพศมาใช้ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย งานเหล่านี้ยังได้ช่วยอธิบายความหมายของคำว่าคนข้ามเพศในฐานะคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะที่รับมาจากโลกตะวันตก ทว่า “คำอธิบาย” ที่ยังคงขาดหายไปก็คือ คำอธิบายที่แสดงให้เห็นว่า “transgender” ในโลกตะวันตกนั้นได้ถูกยกขึ้นมาเป็นศาสตร์และวิธีวิทยาในการสร้างความรู้ และถึงแม้ว่าวันนี้สตรีศึกษาจะได้วางรากฐานในสังคมไทยมานานกว่าสองทศวรรษ ทั้งยังมีศาสตร์อื่น ๆ ที่รับมาจากโลกตะวันตกแตกแขนงตามออกมา ไม่ว่าจะเป็น เพศสถานะศึกษา (Gender Studies) เพศวิถีศึกษา (Sexuality Studies) หรือเควียร์ศึกษา (Queer Studies) สาขาวิชาเหล่านี้ได้นำมาซึ่งวงเสวนาทางวิชาการ วารสารที่สนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าว และถูกนำมาใช้เป็นกรอบทฤษฎีในการวิจัย แต่กระนั้นแล้วแนวคิดหรือสาขาวิชาที่ยังคงไม่เคยถูกพูดถึงในวงวิชาการไทยเลยก็คือ คนข้ามเพศสถานะศึกษา หรือ Transgender Studies

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงเป็นการนำร่องในการใช้แนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษาในฐานะกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยเพื่อต่อยอดกลวิธีใหม่ ๆ ในการสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกะเทย และเพื่อพัฒนาสู่การสร้างสาขาวิชากะเทยศึกษาขึ้นมาในอนาคต ทั้งยังได้นำเอาการศึกษาเชิงอัตชาติพันธ์วรรณนาและการศึกษาทางจดหมายเหตุมาเป็นวิธีวิทยาในการวิจัยเพื่อที่จะยกระดับรูปแบบการเขียนและการเล่าเรื่องส่วนตัว ผ่านสนามวิจัยแห่งใหม่ อันได้แก่จดหมายเหตุส่วนบุคคล

ดังนั้น เนื้อหาในบทนี้จะประกอบด้วยสองส่วนสำคัญ คือ ส่วนแรก จะเป็นการพูดถึงกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย ซึ่งนั่นก็คือ แนวคิด “คนข้ามเพศสถานะศึกษา” และในส่วนต่อมา จะเป็นการนำเสนอวิธีวิทยาในการวิจัยซึ่งประกอบด้วยการวิจัยในเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาและการวิจัยในจดหมายเหตุที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดจดหมายเหตุของผู้หญิงและจดหมายเหตุเควียร์ ด้วยวิธีวิทยาทั้งสองนี้นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะมีส่วนช่วยก่อให้เกิดการสนทนากับแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา

3.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการริเริ่มนำเอาแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้ในการวิจัย ในส่วนนี้จึงต้องการแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางกระบวนทัศน์ ที่นำมาสู่การสร้างสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษา ตั้งแต่การเป็นปรากฏการณ์ จนนำมาสู่การสร้างศาสตร์ของคนข้ามเพศสถานะ โดยในส่วนนี้จะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ส่วนที่หนึ่ง คือ เรื่องราวการสร้างองค์ความรู้ทางด้านเพศศาสตร์และข้อถกเถียงเกี่ยวกับพฤติกรรมข้ามเพศของเหล่าผู้เชี่ยวชาญจากในช่วงทศวรรษที่ 1860 ถึง ทศวรรษที่ 1930 ส่วนที่สอง จะแสดงให้เห็นถึงการถ่ายโอนความรู้เรื่องการแปลงเพศและการโยกย้ายจุดศูนย์กลางการศึกษาทางด้านเพศจากยุโรปมายังสหรัฐอเมริกา นับแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่วนที่สาม จะอธิบายให้เห็นถึงการแปรเลี่ยน

Ref. code: 25635924030041NCT

ของกระบวนทัศน์จากคนแปลงเพศ มาสู่ คนข้ามเพศสถานะ ในช่วงปี 1950 จนถึงช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 ผ่านการเคลื่อนไหวและงานเขียนของคนข้ามเพศสถานะ และส่วนที่สี่ จะว่าด้วยพัฒนาการสู่ความเป็นศาสตร์ของสาขาวิชาคนข้ามเพศศถานะศึกษาที่เกิดขึ้นมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 และวิธีวิทยาในการสร้างองค์ความรู้ของศาสตร์นี้

3.1.1 เรื่องเล่าเรื่องเก่าของเหล่าผู้เชี่ยวชาญ

จุดเริ่มต้นของความรู้เรื่องการข้ามเพศที่ข้ามพรมแดนไปทั่วโลกได้เริ่มก่อตัวขึ้นมาในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ในช่วงเวลาดังกล่าวนักกฎหมายชาวเยอรมันชื่อคาร์ล เฮนริช อูลริชซ์ (Karl Heinrich Ulrichs) นับได้ว่าเป็นคนแรก ๆ ที่ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องเสรีภาพให้กับคนรักเพศเดียวกัน และยังเป็นคนที่สร้างคำนิยามเพื่อใช้เรียกคนรักเพศเดียวกัน ว่า “urning” ในภาษาเยอรมัน (ส่วนในภาษาอังกฤษใช้คำว่า uranian) แปลว่าชายรักเพศเดียวกัน และอีกคำหนึ่งคือ dioning ซึ่งหมายถึงชายรักต่างเพศ (นอกจากนั้นยังมีคำว่า urningin ที่แปลว่าผู้หญิงรักเพศเดียวกัน และคำว่า dioningin หมายถึง ผู้หญิงรักต่างเพศ) โดยอูลริชซ์ได้ตีพิมพ์จุลสาร ภายใต้นามปากกา นูมาน นูมานติอูส (Numan Numantius) ออกมาจำนวนห้าเล่มในระหว่างปี ค.ศ. 1864-1865 เป็นจุลสารที่ใช้ชื่อเดียวกันโดยมีชื่อเป็นภาษาเยอรมันว่า *Forschungen über das Rathsel der Mannmännlichen Liebe* (หรือในภาษาอังกฤษ คือ *Researches on the Riddle of Male-Male Love*) เขาได้ริเริ่มให้คำอธิบายถึงทฤษฎีคนรักเพศเดียวกันในเชิงชีววิทยา หรือที่เรียกกันว่าทฤษฎีเพศที่สาม ซึ่งเขาได้สรุปเอาไว้อย่างรวบรัดไว้ในหนึ่งประโยคของภาษาละตินว่า “anima muliebris virili corpore inclusa (จิตใจของเพศหญิงที่ถูกจองจำอยู่ในร่างของเพศชาย)” (Kennedy, 2004, p. 1) กล่าวคือทฤษฎีของอูลริชซ์ได้อธิบายการเป็นผู้ชายที่รักเพศเดียวกันผ่านมุมมองที่ว่าชายรักเพศเดียวกันคือผู้หญิงที่เกิดมาผิดร่างหรือติดอยู่ในร่างที่ผิดซึ่งนั่นก็คือร่างที่เป็นชาย และถึงแม้ว่าทฤษฎีของอูลริชซ์ดูเหมือนจะผลิตซ้ำและตอกย้ำว่าความรักระหว่างเพศเดียวกันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ แต่นั่นอาจทำให้เราสามารถอนุมานได้ว่าทฤษฎีของเขาเป็นการพยายามสร้างความสมเหตุสมผลของเพศวิถีแบบคนรักเพศเดียวกันให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของรักต่างเพศเพื่อไม่ให้ผิดแปลกไปจากชายหญิงรักต่างเพศคนอื่น เนื่องจากการรักเพศเดียวกันในช่วงเวลานั้นยังคงเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย กระนั้นแล้วจากแนวคิดของเขาได้ทำให้เห็นถึงการก่อรูปของแนวคิด “การเกิดผิดร่าง” (being trapped in wrong body) ที่มักจะถูกนำมาใช้คู่กับคำอธิบายสภาวะคนแปลงเพศในศตวรรษที่ 20

ในช่วงเวลาต่อมาการจำแนกความผิดปกติทางเพศเริ่มเด่นชัดขึ้นซึ่งเป็นผลมาจาก นักจิตวิทยาชายชาวเยอรมันเชื้อสายออสเตรียคนหนึ่งที่ชื่อว่า ริชาร์ด วอน คราฟท์ อีบิง (Richard Von Karfft Ebing) ได้ตีพิมพ์ผลงานชิ้นสำคัญชื่อ *Psychopathia Sexualis* (1886) ซึ่งงานชิ้นนี้นับว่าเป็นต้นกำเนิดของการจำแนกคุณลักษณะของพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

Ref. code: 25635924030041NCT

(sexual deviance) โดยเขาได้แบ่งความผิดปกติทางเพศออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ซาดิสม์ (sadism) มาโซคิสม์ (masochism) และ พฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อเพศตามสัญชาตญาณ (contrary sexual instinct) โดยหมายรวมถึงการเป็นคนรักเพศเดียวกัน ภาวะคนแต่งกายข้ามเพศ และการเป็นคนแปลงเพศเอาไว้ด้วย (De Block & Adriaens, 2013, p. 281)

จนกระทั่งต่อมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 คำนิยามที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมข้ามเพศก็เริ่มปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนโดย แม็กนัส เฮิร์ชเฟลด์ (Magnus Hirschfeld) นายแพทย์ชาวเยอรมันเชื้อสายยิว ผู้มีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1868-1935 เขามีบทบาทสำคัญในการผลักดันสิทธิให้แก่คนรักเพศเดียวกัน และเป็นที่รู้จักในฐานะบิดาแห่งเกย์ศึกษา ซึ่งนอกจากบทบาทในการส่งเสริมการขับเคลื่อนและการศึกษาในประเด็นของคนรักเพศเดียวกัน เฮิร์ชเฟลด์ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนเพื่อเสรีภาพในการแสดงออกทางเพศ และการศึกษาพฤติกรรมข้ามเพศ โดยเขาเป็นผู้ริเริ่มใช้คำว่า “คนแต่งกายข้ามเพศ” และ “สภาวะการเป็นคนแต่งกายข้ามเพศ” หรือ transvestite[1] กับ Transvestism ดังที่จะพบได้จากผลงานตีพิมพ์หนังสือทางการแพทย์เล่มสำคัญของเขาเล่มหนึ่งที่ออกมาในปี 1910 ชื่อว่า *Die Transvestiten* (*the Transvestite*) ครั้นถึงปี 1919 เฮิร์ชเฟลด์ได้ก่อตั้งสถาบันเพศศาสตร์ (the Institute of Sexology) ขึ้นในกรุงเบอร์ลิน ในฐานะพื้นที่เพื่อ “การวิจัย การถ่ายทอดองค์ความรู้ การเยียวยา และเป็นที่หลบภัย” ซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถช่วยทำให้ผู้คนหลุดพ้นออกจากความเจ็บป่วยทางกาย ความทุกทรมานทางจิตใจ และการถูกกีดกันทางสังคม (Bauer, 2017, p. 79)

ต่อมาในปี 1920 นักจิตวิทยาชาวอังกฤษคนหนึ่งที่ชื่อ เฮฟล็อกค์ เอลลิส (Havelock Ellis) ได้นิยามคำศัพท์ขึ้นมาเพื่อโต้แย้งแนวคิดของเฮิร์ชเฟลด์ซึ่งนั่นก็คือ คำว่า “eonism”[2] หมายถึง คนที่ไม่ได้แค่แต่งตัวตรงข้ามกับเพศกำเนิดอย่างทั่ว ๆ ไป แต่พวกเขารู้สึก

---

[1] มาจากภาษาละตินว่า trans-, “ข้าม” และ vestitus, “แต่งกาย” มีความหมายว่าความปรารถนาหรือคนที่ปรารถนาในการแต่งกายข้ามเพศ

[2] eonism มาจากชื่อของทหารม้าชาวฝรั่งเศสนายหนึ่งที่มีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1728-1810 นามว่า เชอวาลิเยร์ เด’อง (Chevalier D'Éon) หรือชื่อเต็ม ๆ ก็คือ เชอวาลิเย ชาร์ล เชเนวิแอร์ หลุยส์ ออกุสต์ อองเดร์ ทิโมเท เด’อง เดอ โบมงท์ (Chevalier Charles Geneviève Louis Auguste André Timothée d'Éon de Beaumont) โดยเธอทำงานอยู่หน่วยราชการลับของทางการฝรั่งเศส และเป็นคนแต่งกายข้ามเพศ (ในเวลานั้น) ที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ของคนข้ามเพศสถานะ ความน่าสนใจอยู่ตรงที่เรื่องราวความเป็นมาของเธอ เชอวาลิเยร์ เด’อง ได้ดำรงตนเป็นผู้ชายและมีบทบาทดุจดังชายชาติทหารมากกว่าครึ่งหนึ่งของชีวิต ขณะที่ในช่วง 25 ปีให้หลัง เขาได้เลือกที่จะเป็นผู้หญิงและสวมใส่เสื้อผ้าอาภรณ์แบบผู้หญิง โดยจากงานของ โวล์ฟกัง เนโดบิตี้ (Wolfgang Nedobity) ได้กล่าวถึงประวัติชีวิตของเชอวาลิเยร์ เด’อง โดยสังเขปดังต่อไปนี้

Ref. code: 25635924030041NCT

ว่าเป็นเพศสถานะนั้นไปด้วย (Ellis 1936, as cited in Solymár & Takács, 2007, p. 145) เอลลิสโต้แย้งคำว่าสภาวะแต่งกายข้ามเพศเพราะว่าเป็นนิยามที่ให้ความสนใจเพียงแค่การแต่งกายข้ามเพศเพียงเท่านั้น (Ekins & King, 2006, p. 63) ซึ่งสภาวะดังกล่าวอาจจะเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว แต่สิ่งที่เอลลิสชี้ให้เห็นคือ การแต่งกายข้ามเพศหรือการเป็นเพศตรงข้ามนั้น "มีการเกิดขึ้นเป็นครั้งเป็นคราวลดน้อยลง แต่มีการเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ตลอดเวลาเพิ่มมากขึ้น" (Ekins & King, 2006, p. 63) นั่นจึงหมายความว่า ในหมู่คนแต่งกายข้ามเพศ มิได้เพียงแค่ต้องการที่จะแต่งตัวข้ามเพศเป็นบางเวลา แต่ยังมีความปรารถนาที่จะข้ามเพศอย่างตลอดเวลา นัยหนึ่งข้อโต้แย้งของเอลลิสได้สะท้อนให้เห็นว่าความมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนไปเป็นอีกเพศหนึ่งอย่างสมบูรณ์ได้เริ่มก่อตัวขึ้นเรื่อย ๆ แม้แนวคิดของทั้งสองจะเห็นแย้งกัน แต่ทั้งเฮิร์ชเฟลด์และเอลลิสต่างมีบทบาทในการสร้างคำที่ใช้จำแนกเพศขึ้นมาใหม่เพื่อแยกออกจากพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน (Ekins & King, 2006, p. 61)

ถึงแม้ว่าบทบาทของนักเพศศาสตร์จะทำให้คนข้ามเพศสถานะตกเป็น "วัตถุ" ที่ถูกศึกษา จำแนกประเภท หรือบ่งชี้ความผิดปกติ แต่ทั้งเฮิร์ชเฟลด์และเอลลิสต่างมีส่วนคอยช่วยสนับสนุนคนที่ถูกจัดแบ่งว่าเป็น คนแต่งกายข้ามเพศ หรือ คนแปลงเพศ (Ekins & King, 2006, p. 61) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเฮิร์ชเฟลด์นับว่าเป็นเป็นคนแรก ๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือคนข้ามเพศสถานะ (Stryker, 2017, p. 55) เห็นได้จากในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ช่วงที่ประเทศเยอรมนียังอยู่ในช่วงที่เป็นสาธารณรัฐไวมาร์ (ค.ศ. 1919-1933) ก่อนที่พรรคนาซีจะขึ้นมาเรืองอำนาจ การแต่งกายข้ามเพศในเวลานั้นยังคงเป็นเรื่องผิดกฎหมาย[3] หากใครสักคนคิดจะก้าวขา

ภายหลังจากการศึกษาที่วิทยาลัยมาซาริน (the Collège Mazarin) เขาได้รับประกาศนียบัตรทางด้านกฎหมายแพ่ง (civil law) และกฎหมายทางศาสนา (canon law) ต่อมาเขาได้เข้าร่วมกองทัพเป็นเวลาสั้น ๆ และออกจากกองทัพในตำแหน่งผู้นำทัพกองกำลังทหารม้าดากูนซ์ (Dragoons) กระทั่งในปี 1762 เขาถูกส่งไปประจำที่ลอนดอนในฐานะนักการทูต และตอนที่เขากลับเข้ามาในประเทศฝรั่งเศสในปี 1777 เขาก็ได้ประกาศว่าตนเองเป็นผู้หญิง ทว่าผลลัพธ์ที่ตามมาทำให้เขาต้องถูกเนรเทศไปอยู่ที่ทอนแนร์ (Tonnerre) หลังจากนั้นก็ได้กลับไปที่อังกฤษในปี 1785 โดยการแต่งตัวเป็นผู้หญิงและอาศัยอยู่ที่นั่นจวบจนช่วงสุดท้ายของชีวิต (Nedobity, 2020, p. 2) (อ่านเพิ่มเติมได้ใน Nedobity 2020)

[3] เยอรมนีในขณะนั้นมีกฎหมายอาญา (the criminal code มีตัวย่อในภาษาเยอรมันคือ RStGB) มาตราที่ 175 มีผลทำให้การมีเพศสัมพันธ์ของชายรักเพศเดียวกันผิดกฎหมาย ขณะที่ข้อห้ามในการแต่งกายข้ามเพศในที่สาธารณะนั้นอยู่ในกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นมาตั้งแต่ในศตวรรษที่19 โดยถูกจัดอยู่บนฐานความผิดประพฤติชั่วร้ายแรง และก่อความรำคาญในที่

Ref. code: 25635924030041NCT

ออกจากบ้านด้วยการเป็นตนเองโดยการแต่งกายข้ามเพศ ความกล้าหาญที่จะเป็นตนเองเช่นนี้ถือว่าเป็นเรื่องสุ่มเสี่ยงที่จะโดนคนอื่นคุกคามและถูกตำรวจจับฐานสร้างความรำคาญในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งหากถูกจับอาจต้องเสียค่าปรับถึง 150 มาร์ก หรือถูกจำคุกนานสูงสุดถึงหกสัปดาห์ (Sutton, 2012, p. 337) เฮิร์ชเฟลด์จึงได้สนับสนุนให้คนแต่งกายข้ามเพศในเวลานั้นขอใบรับรองคนแต่งกายข้ามเพศ (transvestite certificate) เพื่อการคุ้มครองทางกฎหมาย (Sutton, 2012, p. 338) โดยเอกสารดังกล่าวจะถูกรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันเพศศาสตร์และทำหน้าที่เสมือนกับเป็นพาสปอร์ตหรือบัตรประชาชนอีกใบหนึ่งของคนแต่งกายข้ามเพศเพื่อที่จะเป็นตนเองยามอยู่นอกบ้านโดยไม่ต้องหวาดกลัวว่าจะถูกข่มขู่คุกคามหรือถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ

นอกจากการให้ความช่วยเหลือแก่คนแต่งกายข้ามเพศทางด้านสิทธิและกฎหมาย เฮิร์ชเฟลด์ยังได้ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มนี้ในเรื่องที่อยู่อาศัยและเรื่องอาชีพ โดยเขาได้จ้างกลุ่มคนชายขอบทางเพศให้เข้ามาทำงานที่สถาบันเพศศาสตร์ในตำแหน่งแม่บ้านหรือเป็นคนทำความสะอาด ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ ดอร์เช่น ริชเตอร์ (Dorchen Richter) ผู้มีภูมิหลังมาจากครอบครัวที่ยากจนแต่เป็นคนหนึ่งที่มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้หญิงตั้งแต่เด็ก ๆ นอกจากเธอจะได้รับความช่วยเหลือทางด้านการงานและที่พักอาศัย เธอยังได้รับความช่วยเหลือทางด้านการแพทย์ โดยในปี 1922 เธอได้เข้ารับการตอนอวัยวะเพศ (castration) และต่อมาในปี 1931 เธอได้รับการผ่าตัดสร้างอวัยวะเพศหญิงขึ้น (Beemyn, 2014, p. 10)[4]

สถาบันเพศศาสตร์จึงมีเพียงมีบทบาทเป็นสถานที่ทำงานของเหล่านักเพศศาสตร์ หากยังเป็นสถานที่พักพิงให้กับชนกลุ่มน้อยทางเพศให้ได้ร่วมอยู่อาศัย แต่ท้ายที่สุดแล้วสถาบันเพศศาสตร์ที่เฮิร์ชเฟลด์เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งก็เป็นอันถึงคราวล่มสลาย เมื่อกองกำลังของนา

สาธารณะ (บัญญัติไว้ในมาตรา 360/11 และ 183 ของประมวลอาญา RStGB) (Sutton, 2012, p. 337)

[4] ในช่วงที่ดอร์เช่นได้เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศเป็นเวลาไล่เลี่ยกันกับที่ ไอนา เวเกเนอร์ (Einar Wegener) หรือที่รู้จักกันในนาม ลิลลี่ เอลเบ (Lili Elbe) จิตกรชาวเดนมาร์กผู้มีชื่อเสียงได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ โดยลิลลี่เป็นผู้หนึ่งที่เข้ามารับคำปรึกษาเรื่องการแปลงเพศกับหมอเฮิร์ชเฟลด์ที่สถาบันเพศศาสตร์ การผ่าตัดของลิลลี่เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1930-1931 ที่เบอร์ลิน โดยเริ่มจากการผ่าตัดนำอัณฑะออกไป ตามมาด้วยการทดสอบทางจิตวิทยาโดยเฮิร์ชเฟลด์ที่สถาบันเพศศาสตร์ หลังจากนั้นที่เมืองเดรสเดน หมอได้เอาองคชาตของเธอออกและได้ทำการปลูกถ่ายรังไข่ของมนุษย์ลงในร่างของเธอ สุดท้ายลิลลี่เสียชีวิตจากภาวะหัวใจล้มเหลวในปี 1931 ภายหลังจากการผ่าตัดครั้งสุดท้ายที่พยายามจะสร้าง “ช่องคลอดแบบธรรมชาติจากมดลูก” (Meyerowitz, 1998, pp. 162-163)

Ref. code: 25635924030041NCT

ซีบุกเข้ามาทำลาย ในวันที่ 6 พฤษภาคม ปี 1933[5] (Bauer, 2017, p. 1) จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เฮิร์ชเฟลด์ต้องอพยพไปใช้ชีวิตบั้นปลายอยู่ในประเทศฝรั่งเศส เขาได้เสียชีวิตลงอย่างกระทันหันระหว่างที่ลี้ภัยอยู่ในเมืองนีซ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม ปี 1935 ซึ่งเป็นวันครบรอบวันเกิด ปีที่ 67 ของเขา (Bauer, 2017, p. 123)

3.1.2 การถ่ายโอนความรู้เรื่องการแปลงเพศจากยุโรป สู่ สหรัฐอเมริกา: เรื่องราวของบิดาแห่งการแปลงเพศ (father of transsexualism) และ ทรานส์เซเลบริตี้คนแรกของโลก (world's first trans celebrity)

ภายหลังจากที่สถาบันเพศศาสตร์ถูกทำลายและการพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ของประเทศเยอรมนี สหรัฐอเมริกาได้กลายมาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการแปลงเพศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 ซึ่งถึงแม้ว่าการแปลงเพศนั้นได้เริ่มปรากฏบนสื่อสิ่งพิมพ์ของอเมริกามาตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ดังที่ โจแอน เมเยโรวิทซ์ (Joanne Meyerowitz) ชี้ให้เห็นว่า “เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ “การสลับเพศ” “การเปลี่ยนเพศ” และ “การเปลี่ยนรูปร่างทางเพศ” ได้ปรากฏในหนังสือพิมพ์ และนิตยสารของอเมริกามาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1930” (Meyerowitz, 1998, p. 159) แต่อย่างไรก็ตามการแปลงเพศเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในสังคมอเมริกันนับแต่ทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นมา ผ่านสื่อต่าง ๆ และวงการทางการแพทย์ของอเมริกา ดังนั้นในส่วนนี้จะชี้ให้เห็นถึงการถ่ายโอนความรู้เรื่องการแปลงเพศ จากยุโรปมาสู่สหรัฐอเมริกาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ผ่านงานเขียนทางการแพทย์ชิ้นสำคัญของแฮรี่ เบนจามิน (Harry Benjamin) และผ่านเรื่องราวชีวิตที่โลดแล่นอยู่ท่ามกลางสปอร์ตไลท์ของคริสทีน จอร์เกนเซ่น (Christine Jorgensen)

คำว่า “คนแปลงเพศ” หรือ “transsexual” เริ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำคำนี้มาใช้และทำให้เป็นที่รู้จักก็คือแฮรี่ เบนจามิน นายแพทย์ชาวเยอรมันผู้ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็น “บิดาแห่งการแปลงเพศ” เบนจามินเป็นหนึ่งในผู้ที่เคยร่วมงานกับเฮิร์ชเฟลด์ แต่ได้ย้ายไปสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ในปี 1913 (Ekins & King, 2006, p. 65) อย่างไรก็ตามแม้ว่าก่อนหน้านี้จะมีศัลยแพทย์ชาวอเมริกันอีกคนหนึ่งที่มีชื่อว่า เดวิด โอ คอลด์เวล (David O. Claudwell) ได้ใช้คำว่าคนแปลงเพศ ในงานเขียนของเขาที่ถูกตีพิมพ์ออกมาในปี 1950 ชื่อ *Questions and Answers on the Sex Life and Sexual Problems of Trans-Sexuals*

---

[5] เหตุการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแต่ทำลาย “พื้นที่” หากแต่ยังทำลาย “ข้าวของ” ไม่ว่าจะเป็นงานเขียน หนังสือ หรือตำราบางส่วนได้ถูกนำออกมาเผากองรวมกันในที่สาธารณะ (Bauer, 2017, p. 3) นอกจากนี้แล้วเหตุการณ์ดังกล่าวยังทำลาย “ชีวิต” ของผู้คน ทั้งหมอเฮิร์ชเฟลด์ที่ต้องสูญเสียหน้าที่การงานและต้องลี้ภัยไปอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส และชะตากรรมชีวิตที่ยังไร้คำตอบของดอร์เช่นสาวใช้ในสถาบันเพศศาสตร์ที่ยังคงเป็นปริศนา ซึ่งมีการตั้งสมมติฐานกันว่าเธอน่าจะถูกฆ่าตายในระหว่างการบุกโจมตีของกองกำลังนาซี (Bauer, 2017, p. 87)

Ref. code: 25635924030041NCT

(Solymár & Takács, 2007, p. 147) แต่คำว่า คนแปลงเพศ ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางเท่ากับหนึ่งในผลงานชิ้นสำคัญของเบนจามินที่ชื่อ *the Transsexual Phenomenon* (1966) หนังสือเล่มนี้ของเบนจามินถึงขั้นได้รับการขนานนามว่าเป็นคัมภีร์ไบเบิลของศาสตร์แปลงเพศ (transsexual bible) (Ekins, 2005, p. 315) ซึ่งงานเขียนชิ้นนี้นับเป็นการต่อยอดทางความรู้ในเรื่องคนที่มีพฤติกรรมแต่งกายข้ามเพศของเฮิร์ชเฟลด์ อันนำมาสู่การอธิบายอัตลักษณ์หรือพฤติกรรมแบบคนแปลงเพศ โดยเบนจามินได้แบ่งแยกข้อบ่งชี้ถึงระดับความแตกต่างระหว่างคนแต่งกายข้ามเพศ และ คนแปลงเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างของระดับความปรารถนาในการเปลี่ยนแปลงเพศเอาไว้

นอกจากงานของเบนจามินที่ทำให้การแปลงเพศ หรือคำว่า “คนแปลงเพศ” เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงทางการแพทย์ ทว่ายังมีเรื่องราวของบุคคลคนหนึ่งที่ทำให้การแปลงเพศเป็นที่ถกเถียงขึ้นมาในสังคมอเมริกัน โดยเธอนั้นเป็นที่รู้จักในฐานะคนข้ามเพศสถานะคนแรกของโลกที่เป็นคนดังและเจิดจรัสอยู่ในอุตสาหกรรมบันเทิงของอเมริกา (Sopelsa, 2019) ซึ่งไม่สามารถละเลยที่จะกล่าวถึงชื่อเสียงเรียงนามของเธอคนนี้ได้เลย เพราะเธอโด่งดังขึ้นมาจากเรื่องราวชีวิตและประสบการณ์การผ่าตัดแปลงเพศของตนเอง เธอผู้นั้นคือ คริสทีน จอเกนเซ่น (Christine Jorgensen)

จากงานของ เมเยโรวิทซ์ (2006, pp. 16-18) ได้เผยให้เห็นว่า จอร์เกนเซ่นเกิดเมื่อปี ค.ศ. 1926 ในครอบครัวเชื้อสายเดนมาร์กและเติบโตขึ้นมาในย่านบร็องซ์ในมหานครนิวยอร์ก จอร์เกนเซ่นในวัยเด็กเป็นเด็กชายที่ชื่นชอบของเล่นและเสื้อผ้าแบบเด็กผู้หญิง ในช่วงวัยรุ่นเธอเคยตกหลุมรักเด็กหนุ่มคนอื่น ๆ พอเข้าวัยผู้ใหญ่ เธอต้องพยายามอย่างมากที่จะข่มความปรารถนาที่อยากจะใช้ชีวิตเป็นผู้หญิง จอร์เกนเซ่นเข้ารับใช้กองทัพสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยประจำการอยู่ในหน่วยจีไอ และภายหลังจากปลดประจำการ ในปี ค.ศ. 1950 เธอได้เดินทางไปที่เดนมาร์กด้วยความคิดที่ต้องการจะค้นหาการรักษา จนได้พบกับนายแพทย์คริสเตียน แฮมเบอร์เกอร์ (Christian Hamburger) ผู้เป็นแพทย์ทางด้านต่อมไร้ท่อในเมืองโคเปนเฮเกน จอร์เกนเซ่นใช้เวลาสองปีในการใช้ฮอร์โมน ทำการประเมินทางจิตวิทยา และทำศัลยกรรมผ่าตัดเอาอวัยวะเพศชายออก ภายใต้คำแนะนำของนายแพทย์แฮมเบอร์เกอร์

ช่วงปลายปี ค.ศ. 1952 ภายหลังจากที่จอเกนเซ่นได้รับการผ่าตัดแปลงเพศภายใต้การควบคุมดูแลของนายแพทย์แฮมเบอร์เกอร์ เรื่องราวชีวิตและการแปลงเพศของจอร์เกนเซ่นจึงโด่งดังขึ้นมา เมื่อหนังสือพิมพ์*นิวยอร์ก เดลีนิวส์* (*the New York Daily News*) ฉบับวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1952 ได้นำเสนอเรื่องราวการเปลี่ยนเพศของจอเกนเซ่น โดยพาดหัวข่าวในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ว่า “อดีตทหารจีไอได้กลายเป็นสาวผมบลอนด์แสนสวย: การผ่าตัดที่เปลี่ยนเด็กหนุ่มคนหนึ่งในย่านบร็องซ์” (Meyorowitz, 1998, p. 159) หลังจากนั้นเธอได้บินกลับมาที่นิวยอร์ก ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1953 (Meyorowitz, 2006, p. 16) เรื่องราวของจอร์เกนเซ่นได้รับความสนใจอย่างมากทั้งจากสื่อและผู้คนในสังคม ไม่นานนักเธอได้กลายเป็น

Ref. code: 25635924030041NCT

คนมีชื่อเสียงจากการปรากฏตัวบนหน้าสื่อต่าง ๆ เรื่องราวการผ่าตัดแปลงเพศของจอเกนเซ่นมิได้เป็นเพียงแค่เครื่องบ่งชี้ถึงความก้าวหน้าทางการแพทย์ แต่ยังเป็นแสงสว่างแห่งความหวังให้แก่คนอื่น ๆ ที่มีชีวิตเช่นเดียวกันกับเธอ นอกจากบทบาทในอุตสาหกรรมบันเทิงแล้วเธอยังเป็นนักกิจกรรมที่คอยเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความรู้ความใจเกี่ยวกับคนแปลงเพศให้แก่สาธารณชนอีกด้วย และในปี ค.ศ. 1967 งานเขียนอัตชีวประวัติของเธอที่ชื่อ *Christine Jorgensen: A Personal Autobiography* ได้ถูกตีพิมพ์ออกมา หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1970 เรื่องราวชีวิตของจอร์เกนเซ่นได้ถูกสร้างขึ้นมาเป็นภาพยนตร์ที่มีชื่อ *The Christine Jorgensen Story*

ด้วยชีวิตที่อยู่ท่ามกลางสปอร์ตไลท์และแสงแฟลช ความโด่งดังของจอเกนเซ่นมิได้เป็นเพียงแสงสว่างแห่งความหวังให้แก่คนที่เป็นเหมือนกันกับเธอหรือนำมาซึ่งชื่อเสียงและเงินทองเท่านั้น หากยังก่อให้เกิดการถกเถียงมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอเมริกาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งยังคงอยู่ภายใต้เงาของระเบิดนิวเคลียร์ สงครามเกาหลี การกำเนิดขบวนการเคลื่อนไหวสิทธิพลเมือง และการเกลียดกลัวสีแดงหรือลัทธิคอมมิวนิสต์ เรื่องราวของจอร์เกนเซ่นนับเป็นจุดก่อกำเนิดการโต้เถียงครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของศตวรรษที่ 20 ในประเด็นเกี่ยวกับเพศวิถีบนฐานคิดแบบวิทยาศาสตร์ โดยทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อพลังของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ต่อความเป็นเพศแบบแท้/ไม่แท้ที่ผู้คนเชื่อและยึดถือกันมา หรือแม้แต่ทำให้เกิดความรู้สึกความหวาดหวั่นต่อวิกฤตความเป็นชายที่เกิดขึ้นภายหลังจากการไปร่วมรบในสงคราม (Meyerowitz, 2006, p. 16)

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 นับแต่การมอดไหม้และดับสิ้นลงของสถาบันเพศศาสตร์ในกรุงเบอร์ลินที่เคยเป็นศูนย์กลางในการวิจัยด้านเพศของโลก องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมข้ามเพศก็ได้ถูกถ่ายโอนไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งนอกจากจะทำให้สหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นจุดศูนย์กลางการศึกษาเรื่องเพศแห่งใหม่ ยังทำให้สหรัฐอเมริกาขึ้นมามีบทบาทในการออกคู่มือในการจำแนกโรคที่เกี่ยวข้องกับคนข้ามเพศสถานะ และมีบทบาทสำคัญในการส่งออกองค์ความรู้เหล่านี้ไปยังพรมแดนอื่น ๆ ผ่านเทคโนโลยีการแพทย์สมัยใหม่ โลกาภิวัตน์ สิทธิมนุษยชน และทุนนิยม นับแต่ช่วงกลางศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา จะเห็นได้จากในปี 1966 คลินิกเพศและเพศสถานะ (the Sex and Gender Clinic) ได้ถูกก่อตั้งขึ้นมาในโรงพยาบาลจอห์น ฮอพสกินและเปิดให้บริการทางด้านสุขภาพทางเพศพร้อมทั้งเป็นศูนย์การศึกษาวิจัยทางด้านเพศ (Beemyn, 2014 p. 16) ต่อมาในปี 1979 สมาคมที่มีชื่อว่า Harry Benjamin International Gender Dysphoria Association (HBIGDA) หรือที่รู้จักในชื่อปัจจุบันคือ Professional Association for Transgender Health (WPATH) ได้ถูกก่อตั้งขึ้น (Capetillo-Ventura et al, 2015, p. 54) และในปีเดียวกันนั้นก็ตามมาด้วยการออกเกณฑ์ในการวินิจฉัยและแนวทางการรักษากลุ่มคนข้ามเพศสถานะ หรือที่เรียกว่า "Standards of Care" (WPATH,

Ref. code: 25635924030041NCT

2011, p. 107) กระทั่งในปี 1980 สภาวะคนแปลงเพศ[6] ก็ถูกจัดว่าเป็นความผิดปกติซึ่งปรากฏอยู่ในคู่มือวินิจฉัยและสถิติสำหรับความผิดปกติทางจิต ฉบับที่3 *หรือ The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (มีชื่อย่อว่า DSM-III)[7] (Capetillo-Ventura et al, 2015, p. 54)

3.1.3 จุดเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์: เมื่อผู้ไร้เสียงลุกขึ้นมาท้าทายวาทกรรมทางการแพทย์ ผ่านการนิยามตัวตนของเวอร์จิเนีย พริ้นซ์ (Virginia Prince) และการโต้กลับของแซนดี้ สโตน

การผันเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์ที่ทำให้คำว่า คนข้ามเพศสถานะ หรือ transgender ถูกนำมาใช้เพื่อการนิยามตัวตนและทำให้เกิดศาสตร์สาขาวิชาที่เป็นของตนเองขึ้นมา เป็นผลมาจากการขับเคลื่อนทางสังคมและการต่อสู้ทางความรู้ ในส่วนนี้จะกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของกระบวนทัศน์ จาก คนแปลงเพศ (ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ) มาสู่ คนข้ามเพศสถานะ (ความรู้ของตนเอง) ผ่านการยืนยันอัตลักษณ์ทางเพศสถานะของเวอร์จิเนียร์ พริ้นซ์ และบทความของสโตน ที่ถูกยกว่าให้เป็นงานเขียนชิ้นสำคัญที่วางรากฐานให้กับสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษาในโลกตะวันตก (Prosser, 1997; Stryker, 2006; Love, 2014)

จุดเปลี่ยนแรกที่ทำให้คนข้ามเพศสถานะถูกนำมาใช้ในฐานะคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะและอัตลักษณ์ทางการเมือง เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวของเวอร์จิเนีย พรินซ์[8] โดยบทบาทการเคลื่อนไหวของพริ้นซ์ได้เริ่มต้นเมื่อเธอถูกดำเนินคดีในข้อหาส่งสิ่งของ

---

[6] สภาวะคนแปลงเพศไม่เคยถูกจัดว่าเป็น “ความผิดปกติอย่างเป็นทางการ” จนกระทั่งในปี 1980 เมื่ออาการดังกล่าวถูกจัดลงในคู่มือวินิจฉัยความผิดปกติทางจิตที่ใช้กันในระดับสากลชื่อว่า *The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (Stone, 2006, p. 223)

[7] ต่อมาในคู่มือ *ดีเอสเอ็ม-4* (*DSM-IV*) ที่ออกมาใน 1994 ฉบับนี้ สภาวะคนแปลงเพศ ได้ถูกยกเลิกไป และถูกแทนที่ด้วยสภาวะความผิดปกติของอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ หรือ Gender Identity Disorder (GID) กระทั่งคู่มือ *ดีเอสเอ็ม-5* (*DSM-V*) ที่ออกมาในปี 2013 ได้นำเอาสภาวะไม่พึงพอใจในเพศสถานะ (Gender Dysphoria) มาใช้แทนที่สภาวะความผิดปกติของอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ (Capetillo et al, 2015, p. 54)

[8] ก่อนที่จะกลายมาเป็นเวอร์จิเนียร์ พริ้นซ์ ภูมิหลังชีวิตของเธอก็น่าสนใจไม่น้อย พริ้นซ์จบปริญญาเอกสาขาเภสัชวิทยา (Pharmacology) และก่อนหน้าที่เธอจะเริ่มใช้ชีวิตเป็นผู้หญิงเต็มเวลา เธอเคยแต่งงานสองครั้ง ครั้งแรกในปี 1941 กับภรรยาคนแรกที่ชื่อ โดโรธี เชฟเพิร์ด (Dorothy Shepherd) และมีลูกชายด้วยกันหนึ่งคน จนต่อมาหย่ากับโดโรธีในปี 1951 และแต่งงานใหม่อีกครั้งในปี 1956 กับภรรยาคนที่สอง โดรีน สกินเนอร์ (Doreen Skinner)

Ref. code: 25635924030041NCT

อนาจารผ่านช่องทางไปรษณีย์ของอเมริกาในปี 1961 (Stryker, 2017, p. 73) เนื่องจากเธอได้ส่งจดหมายไปยังคนแต่งกายข้ามเพศอีกคนหนึ่ง ซึ่งในจดหมายนั้นมีเนื้อหาหล่อแหลมไปในทางเพศ (Stryker, 2017, p. 69) พริ้นซ์ถูกศาลตัดสินให้ทำทัณฑ์บนและถูกห้ามไม่ให้แต่งตัวข้ามเพศเป็นเวลา 5 ปี อย่างไรก็ตามทนายของพริ้นซ์ได้ส่งคำร้องเพื่อขออนุญาตให้เธอสามารถแต่งกายเป็นอีกเพศหนึ่งได้ ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อเป็นตัวอย่างทางการศึกษา (Ekin & King, 2006, p. 122)

ครั้นถึงปี ค.ศ. 1968 พริ้นซ์ได้เริ่มใช้ชีวิตเป็นผู้หญิงแบบเต็มเวลา (Stryker, 2017, p. 77) บทบาทของเธอได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางกระบวนทัศน์ สืบเนื่องจากการออกมายืนยันอัตลักษณ์ของตนเองว่าเป็นคนข้ามเพศสถานะ โดยที่ไม่ต้องการผ่าตัดแปลงเพศ การที่เธอยืนกรานที่จะไม่แปลงเพศ แม้จะใช้ชีวิตเป็นผู้หญิงตลอดเวลานับเป็นการท้าทายวาทกรรม และวิธีคิดทางการแพทย์ที่จัดแบ่งคุณลักษณะหรืออาการ อย่าง สภาวะคนแต่งกายข้ามเพศ กับ สภาวะคนแปลงเพศ ออกจากกันอย่างชัดเจน โดยในระยะแรกเริ่มคำที่พริ้นซ์มักใช้เพื่ออธิบายพฤติกรรมข้ามเพศมีทั้งคำว่า transvestite หรือ true transvestite และนอกจากนั้นยังมีคำที่พริ้นซ์ใช้อีกคำ คือ Femmiphile (FP) ที่มีความหมายว่า ผู้ที่รักในความเป็นหญิง (Ekins & King, 2005, p. 1) จนกระทั่งในภายหลังเธอได้เริ่มใช้คำว่า transgenderal ในการนิยามตนเอง และต่อมาก็กลายเป็นอีกคำหนึ่ง นั่นคือ คำว่า transgenderist ดังที่เธอกล่าวไว้ว่า “ฉันได้ข้ามพรมแดนของเพศสถานะอย่างไม่หวนกลับและได้มีชีวิตอย่างผู้หญิงนับแต่นั้น ฉันจึงถูกจัดอยู่ในคำนิยามว่า transgenderist ไม่ใช่อีกแล้วสำหรับคำว่า Femmiphile” (Prince, 1979b, p. 172 as cited in Ekins & King, 2005, p. 1) โดย คำว่า transgenderist ในขณะนั้น พริ้นซ์ได้นิยามไว้ว่า

> คนที่ข้ามผ่านเพศสถานะ จะดำรงชีวิตแบบนั้นตลอดเวลา นั้นคือการที่ “เขา” (He) แต่งกายและดำรงชีวิตอย่างผู้หญิงตลอด 24 ชั่วโมง ไม่ว่าจะตอนไปทำงาน ตอนอยู่ข้างนอก หรืออยู่ในบ้าน เหมือนกับผู้หญิงคนอื่น ๆ ในความเป็นจริงแล้วคงต้องเรียกพวกเขาเหล่านั้นว่า “เธอ” (She) เพียงแต่พวกเธอนั้นไม่ได้ปรารถนาที่จะแปลงเพศ พวกเธอแค่พอใจที่จะเป็นผู้หญิงที่มีเพศกำเนิดเป็นชาย (Male Woman) (Prince, 1979b, p. 172 as cited in Ekins & King, 2005, p. 1)

แม้จะมีข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับที่มาของนิยาม คนข้ามเพศสถานะ หรือ transgender ว่าใครกันคือคนแรกที่นำคำนี้มาใช้ เพราะก่อนหน้าที่พริ้นซ์จะนำมาเผยแพร่ transgender เคยถูกใช้โดยแพทย์มาก่อน ในงานของ คริสแตน วิลเลียม (Christan Williams) พบว่า

> ในปี 1965 นายแพทย์ที่มีชื่อว่า จอห์น โอลิเวน (John Oliven) ได้นำคำว่า transgenderism มาแทนคำว่า transsexualism . . . และในเวลาต่อมา ในปี 1974 หมอจอห์น โอลิเวน ได้ใช้คำนี้ โดยมีความหมายที่ก้ำกึ่งกันระหว่างคน

Ref. code: 25635924030041NCT

> แต่งกายข้ามเพศกับคนแปลงเพศ แต่คำที่เวอร์จิเนียร์ พริ้นซ์ใช้ในราวปี 1969 นั้น คือ transgenderal ส่วนคำว่า transgenderist มีการนำมาใช้อย่างเร็วที่สุดในช่วงปี 1978 ซึ่ง เป็นคำที่หมายถึง พฤติกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะเจาะจง คือ ใช้ชีวิตแบบเต็มเวลาตามบทบาททางเพศสถานะที่เลือก ซึ่งแม้จะแตกต่างกับเพศกำเนิด และไม่จำเป็นต้องได้รับการศัลยกรรมผ่าตัดแปลงเพศ (Williams, 2014, p. 232)

คำว่า transgender จึงถูกสันนิษฐานว่ามีที่มาจากพริ้นซ์ที่เริ่มใช้คำว่า transgenderal หรือ transgenderist และได้ผันเปลี่ยนมาเป็นคำว่า transgender หรือ “คนข้ามเพศสถานะ” ที่สื่อความหมายแบบเดียวกับที่ใช้ในโลกตะวันตกปัจจุบัน และนั่นจึงเป็นที่กล่าวกันว่า transgender เป็นคำที่มีที่มาที่ไปจากพริ้นซ์ (Stryker, 2006, p. 4) นอกจากพริ้นซ์จะมีบทบาทในการสร้างคำนิยาม หรือยืนยันอัตลักษณ์ทางเพศสถานะของตนเองแล้ว เธอยังเป็นหัวหอกในการเคลื่อนไหวทางด้านการศึกษาและการเผยแพร่ความรู้เรื่องการข้ามเพศแก่สาธารณชนอีกด้วย โดย
พริ้นซ์ได้จัดพิมพ์นิตยสารที่มีชื่อว่า *Transvestia* เป็นนิตยสารที่ให้ความรู้เรื่องคนข้ามเพศสถานะ และยังช่วยทำหน้าที่ในการสร้างเครือข่ายและชุมชนของคนข้ามเพศ อีกทั้งเธอยังผลิตงานเขียนอีกมากมาย อาทิ *the Transvestite and His Wife (1967) และ How to Be a Woman Though Male (1971)*

นอกจากการเคลื่อนไหวทางการศึกษาและการให้ความหมายต่อตัวตนของพริ้นซ์ บทความเรื่อง “The empire strikes back: A posttranssexual manifesto[9]” ของสโตน ก็นับว่าเป็นอีกจุดหนึ่งที่ก่อให้เกิดปรับเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์ จาก “คนแปลงเพศ” ไปเป็น “คนข้ามเพศสถานะ” และขยับออกจากวาทกรรมทางการแพทย์ โดยงานชิ้นนี้ของสโตนนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อโต้กลับงานเขียนของเจนิส เรย์มอนด์ (Janice Raymond) ที่มีชื่อว่า “The transsexual empire: The making of the She-Male” (1979) การปะทะกันทางความคิดระหว่างสโตนกับเรย์มอนด์[10] มักจะถูกหยิบยกขึ้นมาเล่าเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเบียดขับคน

---

[9] งานชิ้นนี้เป็นบทความที่สโตนเริ่มเขียนมาตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 และตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1991 (Stryker & Currah, 2014, p. 3) ข้อสังเกตหนึ่งของบทความที่สโตนเขียนขึ้นมานั้นน่าจะได้รับอิทธิพลทางความคิดจาก ดอนน่า ฮาราเวย์ (เจ้าของผลงาน *a Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late 2 0 th Century*) เนื่องจากฮาราเวย์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในระหว่างที่สโตนเรียนเรียนปริญญาเอกอยู่ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานตาครูซ

[10] เบื้องหลังการปะทะกันทางความคิดระหว่างงานเขียนของสโตนกับเรย์มอนด์เกิดขึ้นจากเรื่องราวปัญหาส่วนตัวที่เป็นการเมืองในที่ทำงานอันสะท้อนการเมืองภาพใหญ่ของ

Ref. code: 25635924030041NCT

ข้ามเพศสถานะออกจากสตรีนิยมทั้งในแง่ขบวนการเคลื่อนไหวและแนวคิด งานของเรย์มอนด์ถือได้ว่าเป็นงานเขียนชิ้นหนึ่งที่เป็นรากฐานของขบวนการสตรีนิยมที่มีแนวคิดต่อต้านการผนวกรวมทรานส์เข้ากับขบวนการเคลื่อนไหวของสตรีนิยม หรือมีแนวคิดที่มองว่าผู้หญิงข้ามเพศสถานะไม่ใช่ผู้หญิง และผู้ชายข้ามเพศสถานะก็ไม่ถูกนับว่าเป็นผู้ชาย ซึ่งอุดมการณ์ดังกล่าวมีมาตั้งแต่ในราวทศวรรษที่ 1970 (ในปัจจุบันกลุ่มสตรีนิยมที่มีอุดมการณ์ทำนองนี้ถูกเรียกด้วยชื่อย่อสั้น ๆ ว่า เทิร์ฟ หรือ TERF[11] ย่อมาจาก Trans-Exclusionary Radical Feminist) อย่างไรก็ตามภายใต้มุมมองของเรย์มอนด์ การเป็นคนแปลงเพศถูกมองว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของจิตสำนึกที่ผิดพลาด (false consciousness) (Stryker, 2006, p. 4)

บทความของสโตนจึงได้ให้ข้อถกเถียงและข้อเสนอที่สำคัญ คือ การตกอยู่ภายใต้การเป็นปรากฏการณ์ หรือการเป็นวัตถุเพื่อให้หมอหรือผู้เชี่ยวชาญศึกษาและสร้างบรรทัดฐานต่าง ๆ ขึ้นมานั้น ทำให้ลบเลือนเรื่องราวและลบเสียงของเจ้าของประสบการณ์ อย่างคนแปลงเพศเสียเอง เพื่อกลับคืนเข้าไปสู่ “ความปกติ” ตามความรู้ทางการแพทย์ คนแปลงเพศจึงกลายเป็นผู้ไร้เสียงโดยที่พวกเขา/เธอไม่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างทฤษฎีขึ้นมา ตามที่เธอบรรยายเอาไว้ว่า

> **คนที่ไม่ได้มีเสียงในการสร้างทฤษฎีขึ้นมา ก็คือ ตัวคนแปลงเพศเสียเอง** [เน้นโดยผู้วิจัย] เช่นเดียวกับที่พวกผู้ชายได้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับผู้หญิงขึ้นมา นักทฤษฎีจึงมองคนแปลงเพศว่าครอบครองสิ่งที่น้อยกว่าสภาวะผู้กระทำ และการที่มี “ผู้หญิง” “ตามพันธุกรรม” อยู่ จึงทำให้คนแปลงเพศ

กระแสธารของแนวคิดสตรีนิยมคลื่นลูกที่สอง เหตุการณ์เริ่มต้นขึ้นเมื่อสโตน ได้เข้าทำงานเป็นวิศวกรทางด้านเสียงในบริษัทชื่อ โอลิเวียร์ เรคคอร์ด (Olivia Record) ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานที่มีแต่ผู้หญิง และอยู่ร่วมในขบวนการแบ่งแยกของนักสตรีนิยมเลสเบี้ยน (lesbian separatist collective) จากคำสัมภาษณ์ของ สโตนในบทความของวิลเลียมส์ (2004) สโตนยืนยันว่าในเวลานั้นเธอได้เปิดเผยตนเองว่าเป็นคนแปลงเพศและทุกคนในบริษัทรับทราบตั้งแต่ก่อนที่จะเข้าทำงาน เธอทำงานที่โอลิเวียร์ เรคคอร์ดเรื่อยมาโดยไม่มีปัญหาอะไร จนกระทั่งวันหนึ่งมีพัสดุส่งมาที่บริษัท ข้างในบรรจุเอกสารบทความที่เป็นหนึ่งในหนังสือของเรย์มอนด์ (อยู่ในบทที่เรย์มอนด์ตั้งชื่อขึ้นในภายหลังว่า sappho surgery) สโตนเล่าว่า “เอกสารสำเนาที่ได้รับนั้นไม่ได้จ่าหน้าซองถึงฉันเป็นการส่วนตัว แต่ดูออกอย่างชัดเจนมาก ๆ ว่า มีคนจงใจส่งบทความนั้นมาให้ฉัน” หลังจากวันนั้นสโตนได้รับจดหมายที่มีข้อความแสดงความเกลียดชัง ไปจนถึงขู่ฆ่า และหนักถึงขั้นมีคนมาปั่นป่วนในงานดนตรีที่เธอไปจัด

[11] คำว่า “เทิร์ฟ” นั้น ปรากฏขึ้นในโลกออนไลน์ได้ ในปี 2008 เมื่อชุมชนนักสตรีนิยมนำคำนี้มาใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยผู้ที่เป็นคนสร้างคำนี้ขึ้นมาก็คือ นักสตรีนิยมในสังคมออนไลน์คนหนึ่งที่มีชื่อว่า วิฟ สมิทธ์ (Viv Smythe) (Williams, 2016, p. 255)

Ref. code: 25635924030041NCT

> เป็นเพียงคนที่ไม่สมบูรณ์ ย้อนแย้ง และไร้ความรับผิดชอบที่จะพูดถึงตัวตนจริง ๆ ของตนเอง หรือถูกลบด้วยความรู้ทางการแพทย์ภายใต้คุณสมบัติการจำแนกโรค หรือถูกประกอบสร้างขึ้นมาโดยนักทฤษฎีเฟมินิสต์หัวรุนแรงให้เป็นเพียงหุ่นยนต์ที่เป็นตัวแทนของปิตาธิปไตยอันร้ายกาจที่กำลังรุกล้ำเข้ามา เป็นเพียงกองทัพตัวประหลาดที่ได้ถูกออกแบบและสร้างขึ้นมาเพื่อแทรกซึม ทำให้หลงผิด และทำลาย ผู้หญิง "แท้" ในการประกอบสร้างเช่นนี้ คนแปลงเพศจึงได้เป็นผู้สมรู้ร่วมคิดอย่างมุ่งมั่น โดยไม่ประสบความสำเร็จที่จะพัฒนาวาทกรรมโต้กลับ (counter discourse) ขึ้นมาอย่างมีประสิทธิภาพ (Stone, 2006, pp. 229-230)

สิ่งที่ตามมา คือ การหาหนทางในการปลดปล่อยเรื่องราวและตัวตนที่แท้จริงออกมา จากคำถามสำคัญหนึ่งที่สโตนตั้งไว้ว่า "กระนั้นคนแปลงเพศจะสามารถพูดได้อย่างไร แล้วถ้าคนแปลงเพศพูดได้ พวกเขา/เธอจะพูดว่าอะไร" (Stone, 2006, p. 230) สองสิ่งสำคัญที่สโตนเสนอในบทความนี้ ประการแรก คือ การสร้าง ประเภท หรือ genre ขึ้นมาใหม่ ตามที่สโตนกล่าวว่า

> . . . ฉันแนะนำว่าให้ประกอบสร้าง คนแปลงเพศ ขึ้นมา โดยไม่ได้สร้างให้เป็น ชนชั้น (class) หรือ เพศสถานะแบบที่สามที่มักจะเป็นปัญหา แต่ให้สร้างเป็น genre . . . ในฐานะหมวดหมู่ที่ถูกห่อหุ้มด้วยตัวบทอันมีศักยภาพในการแทรกแซงโครงสร้างทางเพศและระดับของความปรารถนา (spectra of desire) ซึ่งยังไม่ได้ถูกตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ (Stone, 2006, p. 231)

ประการที่สอง คือ การละทิ้งความกลมกลืน (passing)[12] เพราะการกลมกลืนไปกับผู้ชายหรือผู้หญิงของทรานส์นั้นทำให้ลบเลือนประวัติศาสตร์ชีวิตที่แท้จริงของตนเองด้วย

---

[12] ความกลมกลืน หรือ passing ถ้าหากแปลเป็นภาษาไทยอย่างตรงตัวคงจะมีความหมายว่า "ผ่าน" แต่ในส่วนนี้ฉันขอแปลคำว่า Passing ให้หมายถึง ความกลมกลืน หรือถ้าหากจะแปลคำนี้เป็นภาษาปากของกะเทยยุคปัจจุบัน ฉันคิดว่าคำนี้อาจจะใกล้เคียงกับ คำว่า "ละมุนนี" หรือ "เนียนนี" อย่างไรก็ตามความกลมกลืนในความหมายของสโตน หมายถึง การประสบความสำเร็จในการดำรงอยู่ในเพศสถานะหนึ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของเพศที่ถูกยอมรับว่าเป็น "ธรรมชาติ" ซึ่งความกลมกลืนนั้นจึงหมายถึงการปฏิเสธความสลับซับซ้อน (Stone, 2006, p. 231)

ในโลกตะวันตกประเด็นเรื่องความกลมกลืนมักจะเป็นที่ถกเถียงและวิพากษ์ทั้งจากในและนอกชุมชนคนข้ามเพศสถานะ ปัญหาของการกลมกลืนของคนข้ามเพศสถานะ นอกจากการที่ต้องตกเป็นเบี้ยงล่างทางความรู้ของผู้เชี่ยวชาญและการทำให้ประสบการณ์ที่เคยมีมาของ

Ref. code: 25635924030041NCT

แต่ละคนสูญหายไป ขณะเดียวกันความกลมกลืนก็ยังก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันในระหว่างชุมชนคนข้ามเพศสถานะ ด้วยศักยภาพหรือแม้แต่ความปรารถนาในการเปลี่ยนแปลงตัวตนทางเพศสถานะของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน

ในมุมมองของฉัน การที่คนข้ามเพศสถานะคนหนึ่ง จะมีความสามารถที่จะเหมือนผู้หญิงหรือผู้ชายได้นั้น อาจขึ้นอยู่กับสองปัจจัยหลัก ๆ คือ 1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ นั้นหมายถึงคนที่มีทุนทรัพย์ในการเข้าถึงฮอร์โมน เข้าถึงการทำศัลยกรรมแปลงเพศ หรือการทำศัลยกรรมเสริมความงามต่าง ๆ 2. ปัจจัยทางกายภาพของแต่ละบุคคล นั้นหมายความว่า คนบางคนอาจจะเกิดมามีลักษณะโครงสร้างทางกายที่เอื้ออำนวยในการข้ามไปเป็นอีกเพศหนึ่ง เช่น ผู้ชายที่เกิดมามีลักษณะคล้ายผู้หญิง มีเสียงแหลมเล็ก ไหล่แคบ มีสะโพก เท้าเล็ก หรือผู้หญิงที่เกิดมามีลักษณะคล้ายผู้ชายอยู่แล้ว เช่น มีโหนก มีกราม หรือ โครงร่างสูงใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่มีคุณสมบัติทั้งทางกายภาพและมีกำลังทรัพย์ก็ย่อมเอื้อให้ได้ สร้างตัวตนใหม่ที่ใกล้เคียงกับผู้ชาย หรือผู้หญิงได้ง่ายกว่า ผลลัพธ์ที่ตามมาเมื่อเราแต่ละคนต่างมีปัจจัยเหล่านี้ไม่เท่ากัน จึงอาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในหมู่คนข้ามเพศสถานะเสียเอง หรือก่อให้เกิดอภิสิทธิ์แห่งความกลมกลืน (passing privilege) ยกตัวอย่างเช่น คนข้ามเพศสถานะที่สามารถกลมกลืนไปกับผู้ชายผู้หญิงก็อาจถูกยอมรับได้มากกว่า หรือถูกมองเห็นอย่างเข้าใจได้ง่ายกว่า เมื่อเทียบกับคนที่ยังดูครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไม่ ‘เนียน’ไปกับต้นแบบคนสองเพศ ไม่สวยเหมือนผู้หญิง หรือไม่หล่อเหมือนผู้ชาย

ถึงกระนั้นแล้วการจะสลัดทิ้งความกลมกลืนก็ดูจะเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก ในทางปฏิบัตินั้นก็นับว่าต้องใช้ความกล้าหาญอย่างมากกับการเลือกที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเปิดเผย โดยเฉพาะในบริบทสังคมตะวันตกช่วงก่อนเกิดขบวนการเรียกร้องเพื่อปลดปล่อยเสรีภาพให้กับคนหลากหลายทางเพศ หรือในบริทสังคมที่ยังไม่ยอมรับไปจนถึงในบางสังคมที่การแต่งกายข้ามเพศในพื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องผิดกฎหมาย หรือแม้แต่ในโลกปัจจุบันคนข้ามเพศสถานะจากทั่วทุกมุมโลกยังคงเป็นเป้าต่อการถูกสังหารด้วยความเกลียดชัง ถูกลงโทษด้วยความรุนแรง และยังคงถูกเลือกปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำเล่าซึ่ง จูเลีย เซราโน่ (Julia Serano) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “การถูกยอมรับในฐานะสมาชิกของเพศที่เรานิยามว่าตัวเองเป็นมันทำให้ชีวิตของพวกเราง่ายขึ้นที่จะได้รับการจ้างงาน การเช่าบ้าน . . . การที่จะสามารถเดินบนท้องถนนได้โดยไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือฆ่าตาย” (Serano, 2007, p. 178) ดูเหมือนการมีคุณลักษณะภายนอกที่คล้ายกับผู้ชายผู้หญิงทั่ว ๆ ไปจะทำให้ชีวิตของคนข้ามเพศสถานะง่ายและปลอดภัยขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่ทำให้ฉุกคิดตามมาก็คือ โครงสร้างทางสังคม ค่านิยม หรือปัจจัยภายนอกอะไรที่บีบบังคับให้คนข้ามเพศสถานะคนหนึ่งต้องเหมือนผู้ชายหรือเหมือนผู้หญิง ดังที่ เฟนเบิร์ก ได้กล่าวเอาไว้ว่า “ความกลมกลืนคือผลผลิตหนึ่งของการกดขี่” (Feinberg, 1996, p. 89)

อย่างไรก็ตามความกลมกลืนไม่ใช่แค่วิธีที่ถูกนำไปใช้โดยคนข้ามเพศสถานะ (Bischoff, 2012, p. 120) ประเด็นเรื่องความกลมกลืนยังสามารถถูกนำไปใช้เป็นเลนส์ในการ

Ref. code: 25635924030041NCT

การแอบอิงไปกับประวัติศาสตร์ชุดใหม่ที่สร้างโดยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ การอยู่กับความกลมกลืนจึงมิต่างกับการอยู่ในความเงียบ

ดังนั้นสโตนจึงเรียกร้องไปยังคนแปลงเพศคนอื่น ๆ ว่า "ฉันไม่สามารถขอร้องกับคนแปลงเพศไปได้มากกว่าสิ่งที่ฟังดูเป็นไปได้ยาก อย่าง การละทิ้งความกลมกลืน การรู้สึกตัวยามเมื่อถูก "อ่าน"[13] การอ่านตนเองออกมาดัง ๆ [14] . . . และโดยการแทรกแซง และการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพเช่นนี้ก็เพื่อที่จะเริ่ม**เขียนตัวตนลงไปในวาทกรรม** [เน้นโดยผู้วิจัย] ที่เคยถูกเขียนเอาไว้ . . ." (Stone, 2006, p. 232) และในส่วนสุดท้ายของงานเขียนชิ้นนี้ ราวกับสโตน ได้เอื้อนเอ่ยถ้อยแถลงต่อพี่น้องร่วมชุมชนคนข้ามเพศสถานะเอาไว้ว่า

> คนแปลงเพศคงรู้ดีว่าการอยู่ในความเงียบมีราคาที่จะต้องจ่ายสูงแค่ไหนเพื่อจะได้รับการยอมรับ ฉันจึงอยากส่งสารไปถึงพี่น้องชายหญิงที่อาจจะได้อ่าน/"อ่าน"บทความนี้โดยตรง และต้องการจะกล่าวว่า ฉันอยากจะของร้องให้เราทุกคนใช้ความเข้มแข็งทั้งหมดที่เรามี ความเข้มแข็งที่มันนำพาเรามาสู่ความพยายามในการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ และความเข้มแข็งที่ทำให้เรายอมทนอยู่ในความเงียบและการปฏิเสธความจริง ใช้มันเพื่อเปลี่ยนความเป็นอยู่ของพวกเราให้ดีขึ้น ฉันเข้าใจที่พวกคุณรู้สึกว่ายังมีภาระมากมายรออยู่ข้างหลัง

มองมิติอื่น ๆ ได้อีกด้วย เช่น ความกลมกลืนทางชนชั้น (class passing) หรือ ความกลมกลืนทางเชื้อชาติ (racial passing) ยกตัวอย่างเช่น คนที่เป็นลูกครึ่งเกิดมามีผิวสีขาวหรือลักษณะคล้ายกับคนขาวชาวตะวันตกอาจเลือกที่จะพยายามทำตัวกลมกลืนไปกับคนผิวขาวเพื่อที่จะได้มีอภิสิทธิ์แบบเดียวกัน หรือคนที่แสร้งทำตัวเป็นคนรวยโดยสวมเสื้อผ้าราคาแพง ๆ หรือใช้กระเป๋าแบรนด์เนมเพื่อให้ดูเหมือนกับคนชั้นสูงเพราะในบางสังคมการเป็นคนรวยมักได้รับปฏิบัติที่ดีกว่าคนจน นอกจากนั้นยังมีความกลมกลืนในรูปแบบอื่น ๆ เช่น คนที่เป็นเกย์พยายามทำตัวกลมกลืนไปกับผู้ชายรักต่างเพศเพราะจะได้รับการถูกยอมรับ หรืออาจจะเป็นที่ต้องการมากกว่าเกย์ที่ทำตัวออกสาว คำว่าความกลมกลืนจึงเป็นคำที่มีนัยถึงการที่คน ๆ หนึ่งพยายามทำตัวให้คล้ายคลึงกับคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีอภิสิทธิ์มากกว่าตนเพื่อที่จะได้ร่วมใช้อภิสิทธิ์เหล่านั้นด้วย

[13] ถูกอ่าน ในที่นี้น่าจะหมายถึง การกดทับ เนื่องจากสโตนได้ชี้ให้เห็นว่า ในทางการแพทย์ร่างกายของคนแปลงเพศถูกสลักไว้ด้วยความรุนแรงเชิงตัวบท (Stone, 2006, p. 231) ร่างกายของคนแปลงเพศจึงกลายเป็นเพียงตัวบทที่มักจะถูกอ่านโดยบุคลาการทางการแพทย์ และนอกจากนั้นยังถูกตรวจสอบโดยนักวิจัย หรือถูกตรวจตราด้วยการจับจ้อง และการตัดสินจากสายตาของคนอื่นในสังคม

[14] ส่วนการที่สโตนแนะนำให้อ่านตนเองออกมาดัง ๆ นั้นคงจะหมายถึง การออกมาจากการกดทับ หรือการออกมาจากการอยู่กับความเงียบ และการอยู่ร่วมกับความกลมกลืน

Ref. code: 25635924030041NCT

> ขณะเดียวกันฉันก็รู้ว่าราคาที่ต้องจ่ายให้กับการไร้ตัวตนนั้นไม่คุ้มค่าเลย ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงของแต่ละคนจะเป็นรากฐานของทุกสิ่ง แต่นั่นก็ไม่ใช่จุดจบของทุกสิ่ง บางทีมันคงถึงเวลาแล้วที่จะวางรากฐานเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึง (Stone, 2006, p. 232)[15]

ฉะนั้นการที่สโตนใช้คำว่า “หลังคนแปลงเพศ” หรือ posttranssexual เพราะนั่นเป็นการเรียกร้องให้เราขับเคลื่อนไปข้างหน้าให้ไกลเกินกว่าคำอธิบายคนแปลงเพศอย่างที่เคยมีมา ซึ่งมักจะมาพร้อมกับความจำเป็นที่จะต้องกลมกลืนไปกับชายหญิง (Prosser, 1997, p. 318) งานชิ้นนี้จึงนับว่าเป็น “ปฐมบท” ของคนข้ามเพศสถานะศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วง 1990 อนึ่งนอกจากบทความชิ้นนี้ของสโตนแล้ว ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นยังมีงานเขียนชิ้นอื่น ๆ ที่เริ่มพูดถึงการปลดปล่อยเสรีภาพของคนข้ามเพศสถานะ ไม่ว่าจะเป็นจุลสารชื่อ *Transgender Liberation: a Movement Whose Time Has Come* เขียนโดย เลสลี เฟนเบิร์ก (Leslie Feinberg) ที่ออกมาในปี 1992 หรือ งานเขียนที่เริ่มพูดถึงตัวตนเพศสถานะแบบนอกขนบ หรือนอกกฎเกณฑ์ อย่าง หนังสือของเคท บอร์นสไตน์ (Kate Bornstein) เรื่อง *Gender Outlaw: on Men, Women and the Rest of Us* ซึ่งถูกเผยแพร่ออกมาในปี 1994

จากคนแต่งกายข้ามเพศและคนแปลงเพศที่นับว่าเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่เหล่าผู้เชี่ยวชาญที่เข้าไปศึกษาและนิยาม จนกระทั่งนับแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เสียงของเจ้าของประสบการณ์ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการเขียน เล่า และอธิบาย ด้วยตัวของพวกเขา/เธอเอง จนทำให้ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1980 “คนข้ามเพศสถานะ” ถูกนำมาใช้หลายครั้ง . . . ทั้งใน การแพทย์ ในวัฒนธรรมสมัยนิยม และในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชนทรานส์ ไปในทำนองเดียวกัน . . . ซึ่งก็คือ ร่มคำที่ผนวกรวมเอาไว้ทั้ง คนแปลงเพศ คนแต่งกายข้ามเพศ และคนที่มีเพศสถานะอีกหลากหลายรูปแบบ (Williams, 2014, p. 233) และแล้วคำว่า คนข้ามเพศ

---

[15] แปลมาจากคำพูดของสโตนในบทความภาษาอังกฤษ ดังนี้

Still, transsexuals know that silence can be an extremely high price to pay for acceptance. I want to speak directly to the brothers and sisters who may read/"read" this and say: I ask all of us to use the strength which brought us through the effort of restructuring identity, and which has also helped us to live in silence and denial, for a revisioning of our lives. I know you feel that most of the work is behind you and that the price of invisibility is not great. But, although individual change is the foundation of all things, it is not the end of all things. Perhaps it's time to begin laying the groundwork for the next transformation. (Stone, 2006, p. 232)

Ref. code: 25635924030041NCT

สถานะ ก็เริ่มปรากฏขึ้นอย่างแพร่หลายในราวทศวรรษที่ 1990 ซึ่งแม้จริง ๆ แล้วจะเป็นคำที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ช่วงทศวรรษก่อนหน้า ปัจจุบันคำว่า คนข้ามเพศสถานะ หรือ transgender นับเป็นคำร่วมสมัย ที่บ่อยครั้งถูกใช้เป็นร่มคำ ที่สื่อความหมายอย่างกว้าง ๆ ของ การผสมผสานกันของเพศสถานะ (gender-blending) ที่ประกอบด้วย คนแปลงเพศ การแสดงของแดร็กซ์[16] หรือคนที่มีพฤติกรรมแสดงออกคล้ายกับกลุ่มคนดังกล่าว (Reis, 2004, p. 168) แต่อย่างไรก็ตามทุกวันนี้คำว่า คนแปลงเพศ กับ คนข้ามเพศสถานะ บางครั้งก็ยังคงถูกใช้เพื่อบ่งชี้ความแตกต่างและแยกออกจากกัน คนแปลงเพศบางคนก็ยังคงเลือกใช้คำนี้เพื่อระบุสถานะการแปลงเพศของตนเอง ขณะเดียวกันก็มีการใช้คำสั้น ๆ อย่าง ทรานส์ หรือ trans เป็นการลดรูปลง เพื่อหลอมรวมทั้งคนข้ามเพศสถานะและคนแปลงเพศเข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าในโลกตะวันตก ได้มีคำนิยามใหม่ ๆ อย่าง คำว่า “นอน-ไบนารี่” (Non-Binary) ที่สื่อถึงคนที่ไม่ต้องการจะเข้าไปอยู่ในกรอบของชาย-หญิง

จากการเปลี่ยนแปลงทางกระบวนทัศน์ผ่านคำนิยามเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนตำแหน่งของผู้เล่ากับผู้ถูกเล่า และเปลี่ยนจากกระบวนทัศน์แบบปฏิฐานนิยมที่เกิดจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของบรรดาผู้เชี่ยวชาญ มาสู่กระบวนทัศน์ที่เกิดจากประสบการณ์และอัตวิสัย ที่เจ้าของตัวตนหรือเจ้าของเรื่องราวได้กลายมาเป็นผู้เชี่ยวชาญในประสบการณ์และตัวตนทางเพศสถานะของตนเองในฐานะ “ผู้เล่าคนใหม่”

3.1.4 คนข้ามเพศสถานะศึกษา: ว่าด้วยที่มาของความเป็นศาสตร์และวิธีวิทยาในการสร้างความรู้ จากงานเขียนของสไตร์เกอร์ และพรอสเซอร์

นักเพศศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทในการศึกษาและสร้างความรู้เกี่ยวกับคนข้ามเพศสถานะมานานหลายทศวรรษส่งผลให้ เสียง ตัวตน หรือเรื่องเล่าของคนข้ามเพศสถานะในระดับปัจเจกค่อย ๆ ถูกกลืนหายไปกับองค์ความรู้กระแสหลัก การทวงคืนเสียงและเรื่องราวของตนเอง ค่อย ๆ กลับคืนมา เมื่อใครสักคนลุกขึ้นมาส่งเสียง หรือสร้างงานเขียนของตนเองซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องนับแต่กลางศตวรรษที่ 20 จนทำให้เกิดคำนิยามใหม่คำใหม่ อย่าง “คนข้ามเพศสถานะ” และก่อให้เกิดศาสตร์อย่างคนข้ามเพศสถานะศึกษา ในส่วนนี้จึงเป็นการอธิบายพัฒนาการสู่การสร้างศาสตร์ และวิธีการแสวงหาความรู้ของคนข้ามเพศสถานะศึกษา ผ่านบทความหลักสองเรื่องคือ “(De)subjugated knowledge: An introduction to

---

[16] แดร็ก หรือ drag คือ ความบันเทิงรูปแบบหนึ่งที่มีพื้นที่ให้คนลุกขึ้นมาแต่งตัวและแสดง โดยแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ๆ คือ แดร็กควีน (Drag Queen) คือ การแต่งตัวและทำการแสดงในบทบาทแบบผู้หญิง ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่รับบทเป็นแดร็กควีนมักจะมีเพศสถานะเป็นชาย ขณะที่ แดร็กคิง (Drag King) นั้น คือ การแต่งตัวและทำการแสดงในบทบาทแบบผู้ชาย ซึ่งผู้ที่มักจะสวมบทบาทเป็นแดร็กคิงส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้หญิง แต่อย่างไรก็คนทุกคนไม่ว่าคนนั้นจะมีเพศสถานะหรือเพศวิถีแบบใดก็สามารถลุกขึ้นมาแปลงโฉมและสวมบทบาทเป็นแดร็กได้

Ref. code: 25635924030041NCT

transgender studies” ของ สไตร์เกอร์ ซึ่งเป็นบทนำที่อยู่ในหนังสือรวมบทความที่มีชื่อว่า *the Transgender Studies Reader* (2006) และ “Transgender” (1997) ของ พรอสเซอร์

หากไล่เรียงพัฒนาการของการถกเถียงในประเด็นที่ว่าด้วยเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีจะไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะเป็นสายธารทางปัญญา ที่มีจุดกำเนิดมาจากแนวคิดสตรีนิยมและสาขาวิชาสตรีศึกษาอันเปรียบเป็น “ต้นสาย” ธารทางความรู้ของการวางรากฐานคนข้ามเพศสถานะศึกษา ด้วยการต่อสู้และการตั้งคำถามในหลากหลายทิศทางจากนักสตรีนิยมต่างขั้วต่างสาย อาทิ วลีอันโด่งดัง “Aint’ I a Woman?” ของโซจูเนอร์ ทรูธ (Sojourner Truth) นักสตรีนิยมผิวดำเชื้อสายอเมริกันแอฟริกันผู้เรียกร้องการเลิกทาสที่ช่วยกะเทาะตัวตนของผู้หญิง (woman subject) ซึ่งถูกครอบครองโดยผู้หญิงผิวขาว ตัวตนของผู้หญิงจึงค่อย ๆ ถูกลอกออกทีละชั้นโดยมุมมองทางความคิดของนักสตรีนิยมต่างขั้วต่างสายและขบวนการสตรีนิยมคลื่นลูกต่าง ๆ นักสตรีนิยมบางสำนักอาจให้คุณค่ากับความต่างแห่งเพศ (sexual difference) บางสำนักเชื่อว่าผู้หญิงถูกประกอบสร้างและถูกกำหนดโดยบทบาททางสังคม และบางสำนักอาจมุ่งไปที่เสียงของผู้หญิงชนชั้นแรงงาน ผู้หญิงรากหญ้า และผู้หญิงผิวสี หรือสตรีนิยมบางสำนักอาจจะปฏิเสธคนข้ามเพศสถานะ และกีดกันออกไปอย่างชัดเจน แต่ก็มีนักสตรีนิยมบางกลุ่มอาจจะผนวกรวมผู้หญิงข้ามเพศสถานะเข้าไปด้วยในฐานะคนชายขอบ ปรากฏการณ์คนข้ามเพศถานะจึงท้าทายการหลอมรวมให้เป็นหนึ่งเดียวกันกับคำว่า “ผู้หญิง” และยังก่อให้เกิดแนวทางการวิเคราะห์ กลยุทธ์ และการปฏิบัติ ในแนวทางใหม่ ๆ เพื่อต่อสู้กับการเลือกปฏิบัติ และความไม่ยุติธรรมที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมทางเพศสถานะ (Stryker, 2006, p. 7)

นอกจากสตรีศึกษา เกย์และเลสเบี้ยนศึกษา (Gay & Lesbian Studies) ก็เป็นศาสตร์หนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้เกิดสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษาขึ้นมา จากการที่พยายามแยกพฤติกรรมข้ามเพศกับพฤติกรรมรักเพศเดียวกันออกจากกัน ด้วยภาพตัวแทนหรือมายาคติที่ว่า เลสเบี้ยนคือผู้หญิงที่อยากเป็นผู้ชาย ส่วนเกย์คือผู้ชายที่อยากเป็นผู้หญิง พฤติกรรมข้ามเพศของคนรักเพศเดียวกัน อย่างคนที่เป็นบุทช์[17] (butch) หรือแดร็กควีนมักถูกทำให้เป็นชายขอบในวัฒนธรรมของเกย์และเลสเบี้ยน ด้วยความจำกัดของประสบการณ์ทางเพศวิถีจึงมิเพียงพอที่จะอธิบายประสบการณ์และความสลับซ้อนของตัวตนและพฤติกรรมของคนข้ามเพศสถานะ

จนกระทั่งเควียร์ศึกษา (Queer Studies) ที่ได้เกิดขึ้นมาภายใต้กระแสของแนวคิดหลังสมัยใหม่ในช่วงทศวรรษที่ 1990 ไล่เลี่ยกันกับที่คนข้ามเพศสถานะศึกษาถูกสร้างขึ้นเป็นศาสตร์ ทั้งสองสาขาวิชาจึงมีความเชื่อมโยงกันอยู่ไม่น้อย ทั้งในแนวทางการเคลื่อนไหว

---

[17] บุทช์ หรือ บางครั้งที่เรียกว่า เลสเบี้ยนบุทช์ (lesbian butch) คือ เลสเบี้ยนที่มีลักษณะความเป็นชาย

Ref. code: 25635924030041NCT

ทางการเมือง และในทางแนวคิดทฤษฎี ซึ่งทั้งสาขาเควียร์ศึกษาและคนข้ามเพศสถานะศึกษาต่างได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากทฤษฎีและปรัชญาของฟูโกต์ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการแบบวงศาวิทยา การวิพากษ์บทบาทของรัฐสมัยใหม่กับอำนาจในการควบคุมเรื่องเพศ หรือ การวิพากษ์บทบาทขององค์ความรู้วิทยาศาสตร์ (Love, 2014, p. 173) และอีกแนวคิดหนึ่งที่ส่งผลต่อคนข้ามเพศสถานะศึกษา โดยได้รับอิทธิพลมาจากแวดวงเควียร์ศึกษาและทฤษฎีเควียร์ ก็คือ แนวคิดปฏิบัติการแห่งการแสดง หรือ ภาวะแห่งการแสดง (Performativity) ที่จูดิธ บัทเลอร์ (Judith Butler) ได้นำเสนอเอาไว้ผ่านงานชิ้นสำคัญ อย่าง *Gender Trouble* (1990) และ *Bodies That Matter* (1993) ซึ่งแนวคิดปฏิบัติการแสดงได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการมองอัตลักษณ์ของคนข้ามเพศสถานะให้กลายเป็นเพียงการกระทำ หรือ doing ที่เกิดขึ้นจากการกระทำซ้ำ ๆ ผ่านภาษา ผ่านความคิดความเชื่อในบทบาททางเพศแบบที่สังคมกำหนด ภายใต้แนวคิดของบัทเลอร์จึงทำให้ตัวตนของคนข้ามเพศสถานะถูกลดรูปให้เป็นเพียงการกระทำมากกว่า สภาวะเป็นอยู่ (being) หรือ มีความลื่นไหล มากกว่า คงที่ อย่างไรก็ตามแนวคิดของบัทเลอร์ก็มักเป็นที่วิพากษ์ในหมู่นักทฤษฎีทรานส์ ดังที่สไตร์เกอร์บรรยายให้เห็นว่า

> สำหรับบัทเลอร์ โดยเฉพาะงานในช่วงแรกของเธอ อย่าง *Gender Trouble* และ *Bodies that Matter* เคยได้รับข้อวิพากษ์ ซึ่งปรากฏอยู่ในองค์ความรู้ทางด้านคนข้ามเพศสถานะ และวาทกรรมที่เกี่ยวกับชุมชน โดยการแนะว่าเพศสถานะนั้นเป็น “เพียงแค่” การแสดง โดยมีฐานคิดตั้งอยู่บนตัวตนแบบแดร็กซ์ และด้วยเหตุฉะนี้ เพศสถานะจึงเป็นสิ่งที่ “ไม่จริง” อย่างไรก็ตามบัทเลอร์ถูกวิพากษ์ไปในทางที่ผิดโดยการเชื่อตามที่คาดคะเนเอาไว้ว่าเพศสถานะสามารถเปลี่ยนและกำหนดได้ตามความประสงค์ สามารถสวมใส่หรือถอดออกราวกับเสื้อผ้า ตามความพอใจหรือตามความนึกฝัน การมีส่วนร่วมในการวิพากษ์ในลักษณะเหล่านี้อยู่ในจุดที่สุ่มเสี่ยง ซึ่งหมายความว่าการเข้าใจตัวตนของคนข้ามเพศสถานะหลายคนนั้นได้พิจารณาจากการรับรู้ตัวตนทางเพศสถานะที่ซึ่งไม่ได้ตกเป็นเครื่องมือของความปรารถนา และไม่ใช่การแสดงรูปแบบหนึ่ง แทนที่จะเป็นแบบนั้นพวกเขา (they) กลับมองตัวตนทางเพศสถานะของตนเองที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงและไม่สามารถแบ่งแยกออกจากในเชิงภววิทยาได้ และการแนะนำเช่นนั้นก็ทำให้พวกเขาเสี่ยงที่จะไม่ถูกรับรองความเป็นบุคคล (personhood) และสภาวะการเป็นอยู่ (mode of being) ที่มีรูปแบบเฉพาะของพวกเขา ได้อย่างเต็มที่ (Stryker, 2006, p. 10)[18]

[18] ข้อความในต้นฉบับบทความภาษาอังกฤษของสไตร์เกอร์เขียนไว้ ดังนี้

Ref. code: 25635924030041NCT

ทว่าการสร้างแนวคิดเพศสถานะให้อยู่บนฐานของปฏิบัติการแสดงก็ทำให้เกิดคำถามใหญ่ ๆ เกี่ยวกับการต่อสู้ทางการเมืองและสังคมตามมา (Stryker, 2006, p. 11) เมื่อในโลกแห่งความเป็นจริงที่เพศชายและเพศหญิงยังคงครอบครองทรัพยากรและพื้นที่ทางสังคมผนวกกับความรู้เพศศาสตร์ที่กดทับคนข้ามเพศสถานะมาอย่างยาวนาน การรื้อถอนเพศสถานะออกไปจึงอาจทำให้คนข้ามเพศสถานะต้องอยู่อย่างไร้ตัวตน การสร้างคนข้ามเพศสถานะทั้งในฐานะคำนิยามและศาสตร์ขึ้นมาจึงเป็นส่วนหนึ่งในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชุมชนเพื่อที่จะทวงถามตำแหน่งแห่งที่ของพวกเธอหรือพวกเขาทั้งในพื้นที่ทางความรู้ และในพื้นที่ทางสังคมเพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างปลอดภัย ตามที่ สไตร์เกอร์ ได้กล่าวไว้ว่า “เราต่อสู้เพื่อจะมีตำแหน่งแห่งที่ของผู้พูด เราเรียกร้องเพื่อเสียงของพวกเราด้วยความรู้สึกอันคับข้องใจ พวกเราป่าวประกาศว่าเราเป็นใครและพาตนเองออกมาจากวาทกรรม” (Stryker, 2006, p. 11) กระนั้นแล้วเควียร์ศึกษาหรือทฤษฎีเควียร์ก็มีคุณูปการต่อสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษา เพราะได้ช่วยท้าทายบรรทัดฐานรักต่างเพศ และช่วยเปิดพื้นที่ตัวตนทางเพศที่อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ ซึ่งทั้ง สไตร์เกอร์ (2006) และพรอสเซอร์ (1997) ต่างก็มองว่าแนวคิดเควียร์ หรือแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเควียร์เองก็มีส่วนช่วยทำให้เกิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา แต่จุดที่ทำให้คนข้ามเพศสถานะศึกษาต่างออกไปจากเควียร์แม้ทั้งสองศาสตร์นี้จะมีความคาบเกี่ยวกัน สำหรับโพรสเซอร์ ก็คือ การมุ่งเน้นไปที่ วิธีวิทยา (methodology) อัตวิสัย (subjectivity) และชุมชน (community) (Prosser, 1997, p. 313) และสำหรับสไตร์เกอร์ ก็คือ การเน้นไปที่การตั้งคำถามต่อการก่อรูปตัวตน และอัตลักษณ์ มากกว่าการตั้งคำถามต่อความปรารถนาและเพศวิถี (Stryker, 2006, p. 7)

> Butler in particular, especially in her early work in Gender Trouble and Bodies That Matter, has been criticized in some transgender scholarship and community discourse for suggesting that gender is a “mere” performance, on the model of drag, and therefore somehow not “real.” She is criticized, somewhat misguidedly, for supposedly believing that gender can be changed or rescripted at will, put on or taken off like a costume, according to one’s pleasure or whim. At stake in these critical engagements is the self-understanding of many transgender people, who consider their sense of gendered self not to be subject to their instrumental will, not divestible, not a form of play. Rather, they see their gendered sense of self as ontologically inescapable and inalienable—and to suggest otherwise to them is to risk a profound misrecognition of their personhood, of their specific mode of being. (Stryker, 2006, p. 10)

Ref. code: 25635924030041NCT

จากบทบาทของความรู้ทางการแพทย์ทำหน้าที่เล่าหรืออธิบายแทนอัตวิสัยของคนข้ามเพศสถานะมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือต่าง ๆ ที่ถูกเผยแพร่ออกมานับแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา ได้ทำให้การมีพฤติกรรมข้ามเพศกลายเป็นความผิดปกติ ซึ่งนอกจากการออกคู่มือการวินิจฉัยและสถิติสำหรับความผิดปกติทางจิต (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) โดยสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (the American Psychiatric Association) ที่ออกมาใน ปี 1980 แล้ว ยังมีบัญชีจำแนกโรคขององค์กรอนามัยโลกที่มีชื่อว่า International Statistical Classification of Diseases หรือตัวย่อ ICD เป็นคู่มือที่องค์กรอนามัยโลก (WHO) นำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการจำแนกโรค โดยในคู่มือการจำแนกโรคฉบับที่ 10 (ICD-10) ที่ถูกตีพิมพ์ในปี 1992 ได้ระบุถึงความผิดปกติของอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ หรือ Gender Identity Disorder (GID) ลงไปในการจำแนกโรคด้วย (Stryker, 2017, p. 18)

ในทางตรงกันข้าม การศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาได้ศึกษาหาที่ทางในประวัติศาสตร์ของคนข้ามเพศสถานะหรือคนที่มีพฤติกรรมข้ามเพศในช่วงเวลาอื่น ๆ และในพื้นที่ทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากตะวันตกอันเป็นศูนย์กลางของความรู้เพศศาสตร์ โดย พรอสเซอร์ มองว่า “ด้วยกลวิธีศึกษาคนข้ามเพศสถานะข้ามผ่านประวัติศาสตร์หรือข้ามผ่านวัฒนธรรมจะช่วยทำให้เห็นว่า มีคนข้ามเพศที่อยู่นอกเหนือจากพื้นที่ทางการแพทย์ . . .” (Prosser, 1997, p. 315) การศึกษาด้านประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาจึงช่วยเปิดพื้นที่ต่อตัวตนของคนข้ามเพศสถานะในวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น ตัวตนแบบเพศที่สามที่นับว่าเป็นการท้าทายฐานคิดเพศแบบตะวันตกที่ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบสองเพศ

จากแนวคิดทางการเมืองที่แปรเปลี่ยนของคนข้ามเพศสถานะ ภายหลังจากการจำแนกคนแปลงเพศให้กลายเป็นความผิดปกติทางจิตนับแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980 สิ่งที่เกิดขึ้นเรื่อยมาก็คือ การเรียกร้องให้มีการถอดถอนคนข้ามเพศสถานะออกจากความผิดปกติทางเพศที่ถูกสร้างขึ้นโดยวาทกรรมทางการแพทย์ รวมถึงการเรียกร้องสิทธิและการรับรองทางกฎหมาย นอกจากประเด็นเรื่องการตีตราทางการแพทย์ พรอสเซอร์ได้ยกเอาเหตุการณ์สำคัญสองเหตุการณ์ที่ช่วยแสดงให้เห็นถึงแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มทรานส์ในอเมริกาที่ขยายตัวออกไปมากยิ่งขึ้น

เหตุการณ์แรก คือ เหตุการณ์ฆาตกรรมแบรนดอน ทีน่า (Brandon Teena)[19] ในเดือนธันวาคม ปี 1993 แบรนดอน ทีน่า วัยรุ่นข้ามเพศจากหญิงไปเป็นชายคนหนึ่งในรัฐเนบราสกาที่ได้ใช้ชีวิตเป็นผู้ชาย (โดยไม่ได้รับฮอร์โมนและการศัลยกรรม) ถูกข่มขืนและฆ่าเมื่อเพศกำเนิดของเขาถูกเปิดเผยออกมา (Prosser, 1997, p. 316) ภายหลังจากเหตุการณ์นี้เผยแพร่

---

[19] เรื่องราวของแบรนดอน ทีน่าถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ที่มีชื่อเรื่องว่า *Boy Don’t Cry* นำแสดงโดยฮิลารี สแวงค์ (Hilary Swank) ออกฉายในปี 1999

Ref. code: 25635924030041NCT

ออกสู่สาธารณะ สื่อกระแสหลัก หรือแม้แต่สื่อของเกย์เรียกทีน่าด้วยสรรพนามของผู้หญิง สิ่งที่ทำให้กลุ่มคนแปลงเพศในเวลานั้นต่างรู้สึกโกรธไม่ได้มาจากการตายของทีน่าแต่เพียงเท่านั้น หากแต่มาจากการใช้ทีน่าเป็นเพียงภาพตัวแทนของเลสเบี้ยนบุทช์ที่แค่แต่งตัวข้ามเพศ (Prosser, 1997, p. 316) ซึ่งเป็นการทำให้ตัวตนและประสบการณ์ของคนทรานส์ถูกลบเลือนหายไป สิ่งเหล่านี้อาจดูเป็นเรื่อง เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและสร้างความกังวลต่อชุมชน เมื่อการซ้อม ทุบตี การกลั่นแกล้งคุกคาม ไปจนถึงการประทุษร้ายจนถึงแก่ความตายด้วยความเกลียดชังยังคงเกิดขึ้นกับทรานส์อยู่ร่ำไป ตัวตนของคนข้ามเพศสถานะจึงไม่ควรถูกลบเลือนออกไป เพราะสังคมควรได้ตระหนักรู้ถึงสิ่งกลุ่มคนเหล่านี้ยังคงต้องเผชิญ

ส่วนอีกเหตุการณ์นั้นที่ถูกยกขึ้นมาในงานของพรอสเซอร์ ก็คือ งานเทศกาลดนตรีของผู้หญิงมิชิแกน (Michigan Womyn's Music Festival) เป็นงานที่จัดขึ้นโดยองค์กรของนักสตรีนิยม โดยการจัดงานดังกล่าวมีการออกนโยบายผู้หญิงที่เกิดมาเป็นผู้หญิง (womyn-born-womyn policy) ซึ่งนั้นหมายความว่างานเทศกาลดนตรีนี้ต้อนรับแค่คนที่เกิดเป็นผู้หญิงตั้งแต่กำเนิดเท่านั้นถึงจะเข้างานได้ นโยบายนี้จึงถูกตั้งคำถามจากชุมชนทรานส์ว่ากำลังกีดกันไม่ให้ผู้หญิงที่แปลงเพศ หรือผู้หญิงที่ไม่ได้เป็นผู้หญิงตั้งแต่กำเนิดเข้าไปในงานนั้นได้ ในฤดูร้อนปี 1994 กลุ่ม Trans Menace จึงร่วมมือกับนักกิจกรรมที่เป็นคนข้ามเพศสถานะหลายคนช่วยกันสร้างแคมป์ทรานส์ (Camp Trans) ขึ้นมา อยู่ตรงข้ามกับพื้นที่จัดงานเทศกาลดนตรี คนที่เข้าร่วมแคมป์มาเพื่อประท้วงและท้าทายต่อนโยบายของผู้จัดงาน นัยหนึ่งการเคลื่อนไหวนี้จึงเป็นการท้าทายต่อแนวคิดเรื่องเพศชีวภาพโดยการพยายามตั้งคำถามว่าผู้หญิงแท้คืออะไร โดยพรอสเซอร์ได้ชี้ให้เห็นว่า

> ทั้งสองเหตุการณ์แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายที่ซับซ้อนในการเมืองของคนข้ามเพศสถานะ ในกรณีของ ทีน่า นักเคลื่อนไหวทรานส์ต้องการที่จะระบุคุณลักษณะจำเพาะ ของตัวตน คนข้ามเพศสถานะ หรือ คนแปลงเพศ อย่างชัดเจน ในขณะที่ กรณีของงานเทศกาลดนตรี คือ ความพยายามที่จะทำให้ผู้หญิงแปลงเพศ ถูกยอมรับเหมือนกับ ผู้หญิงทั่ว ๆ ไป โดยที่ไม่แบ่งแยกความเป็นคนแปลงเพศของพวกเธอ . . . อย่างไรก็ตามทั้งสองเหตุการณ์ทำให้เห็นความตึงเครียดในเรื่องที่มีคุณลักษณะอันจำเพาะของทรานส์และการเชื่อมโยงกับเควียร์ . . . (Prosser, 1997, p. 317)

คนข้ามเพศสถานะศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 จึงมาพร้อมกับบรรยากาศทางการเมืองของการเคลื่อนไหวของคนข้ามเพศสถานะที่มีการรวมกลุ่มกว้างขวางมากขึ้นด้วยการเข้ามาของอินเทอร์เน็ต พร้อมกับวงวิชาการที่มีการถกเถียงเรื่องเพศขยับขยายออกไปจากสีฟ้า/สีชมพู ผู้หญิง/ผู้ชาย จนนำไปสู่ เพศสถานะนอกขนบแบบต่าง ๆ (gender outlaws) หรือ การที่ก้าวไปไกลว่ามุมมองแบบสองเพศ (beyond binary) อย่างไรก็ตามพัฒนาการของคนข้ามเพศสถานะศึกษามิใช่เพียงแค่มาจากกระแสธารทางความรู้ของเค

Ref. code: 25635924030041NCT

วียร์ สตรีนิยม หรือการเมืองของคนชายขอบทางเพศ แต่ยังถูกมองว่าเป็นผลมาจากเหตุการณ์สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น การล่มสลายของสหภาพโซเวียต การสิ้นสุดของสงครามเย็น การผงาดขึ้นมาของสหรัฐอเมริกาในฐานะการเป็นขั้วเดียวทางอำนาจ พัฒนาการของสหภาพยุโรปในฐานะของรัฐแรกที่รวบรวมความหลากหลายทางเชื้อชาติเข้าไว้ด้วยกัน และแนวคิดศูนย์กลางโลกาภิวัตน์แบบใหม่ในขณะนั้น (Stryker, 2006; Meyorowitz, 2006) ด้วยแรงกระตุ้นที่แพร่หลายเหล่านี้ทำให้เกิดการสำรวจตรวจสอบเชิงวิพากษ์ต่อแนวคิดแบบขั้วตรงข้าม คนข้ามเพศสถานะศึกษาได้ขยับเข้าไปในรอยแตกร้าวของความเป็นขั้วตรงข้ามที่ถูกบ่อนเซาะ เพื่อที่จะสร้างแนวคิดทฤษฎีเพศสถานะสำหรับการจัดระเบียบโลกใหม่ (new world order) (Stryker, 2006, p. 8)

เมื่อเข้าใจพัฒนาการและสายธารทางความรู้ของคนข้ามเพศสถานะศึกษาแล้ว คำถามที่ตามมาก็คือ คนข้ามเพศสถานะศึกษามีกลวิธีในการสร้างความรู้อย่างไร สไตร์เกอร์ (2006) ได้อธิบายคนข้ามเพศสถานะศึกษาในเชิงวิธีวิทยา ผ่านแนวคิดของฟูโกต์ที่เรียกว่า การก่อกบฏของความรู้ที่ถูกกดทับ (the Insurrection of Subjugated Knowledge)

> ฟูโก [ชื่อนักคิดสะกดตามต้นฉบับ] เห็นว่าเงื่อนไขของการกดทับความรู้ชายขอบ (subjugated knowledge) ภายใต้กรอบของวาทกรรมมีเงื่อนไขสำคัญสองประการ คือ 1. มิติทางประวัติศาสตร์ความรู้ที่ถูกกดทับถูกแยกออกไปจากความรู้ที่เป็นระบบ . . . 2. เป็นความรู้ที่แตกต่างและดำรงอยู่อย่างกระจัดกระจายทำให้ชุดความรู้หลักเข้ามาสกัดกั้นและกีดกันความรู้เหล่านี้ออกไปได้ โดยการโจมตีว่าเป็นชุดความรู้ที่ไม่มีความประณีตหรือละเอียดเพียงพอ (naive knowledge) (ธวัช มณีผ่อง, 2546, น. 9)

ในประวัติศาสตร์คนข้ามเพศสถานะในโลกตะวันตก คนที่เคยมีบทบาทในการเล่าเรื่องราวของพวกเขา/เธอ ก็คือ เหล่า “ผู้เชี่ยวชาญ” ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ นักเพศศาสตร์ นักจิตวิทยา หรือนักทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการศึกษาและสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมข้ามเพศ ความรู้ของเหล่าผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นชุดความรู้หลักที่ถูกสร้างมาอย่างประณีตและเป็นระบบโดยมีสถาบันรองรับ ส่วนความรู้ที่ถูกกดทับเอาไว้ ก็คือ อัตวิสัยหรือเสียงของคนข้ามเพศสถานะ คนข้ามเพศสถานะศึกษาจึงแสดงให้เห็นถึงการแทรกแซงความรู้ชุดเก่าหรือความรู้กระแสหลักอย่างถอนรากถอนโคน โดยการนำเอาความรู้ชายขอบที่ถูกกดทับเอาไว้ ซึ่งก็คือ ตัวตนทางเพศสถานะ (gendered subjectivity) และ การก่อรูปของเพศ (sexed embodiment) ที่เคยอยู่ภายใต้ความรู้เหล่านั้นออกมา (Stryker, 2006, p. 13)

กระบวนการที่จะดึงเอาความรู้ที่ถูกกดทับออกมา (de-subjugated knowledge) ได้นั้น คือ กลวิธีที่ สไตร์เกอร์ เรียกว่า “การเล่าใหม่” (re-narration) จากการถูกจำแนก แยกประเภทหรือถูกบ่งชี้ให้เป็นความผิดปกติตามความรู้ทางการแพทย์ ทำให้คนข้ามเพศสถานะศึกษาจำเป็นต้องกลับมาเล่ามรดกทางความรู้เหล่านี้ใหม่อีกครั้งหนึ่ง (Stryker, 2006,

Ref. code: 25635924030041NCT

p. 13) ฉะนั้นการสถาปนาคนข้ามเพศสถานะขึ้นมาเป็นศาสตร์ศึกษาจึงเป็นการทำงานร่วมกับมรดกทางความรู้ในประวัติศาสตร์ ตามที่สไตร์เกอร์ กล่าวว่า

> คนข้ามเพศสถานะศึกษาเกิดขึ้นได้จากข้อมูลประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ . . . วัสดุที่สื่อความหมายของระบบเพศที่ไม่ใช่แบบเดียวกันกับในยุโรป หลักฐานของการดำเนินคดีทางกฎหมายที่ซุกซ่อนอยู่ในสิ่งพิมพ์กฎหมาย หรือเอกสารของผู้ป่วยจิตเวช . . . ซึ่งต้องขุดค้นจาก**จดหมายเหตุ** [เน้นโดยผู้วิจัย] ด้วยเครื่องมือพื้นฐานของการเป็นนักวิชาการและสร้างบริบทภายในการถกเถียงทางวิชาการในปัจจุบันขึ้นมาอีกครั้ง . . . การกู้คืนความรู้ประเภทนี้ และรู้ว่าที่ไหนเป็นที่แรกที่ต้องไปค้นหา ต้องการสิ่งที่เป็นไปตามคำที่ฟูโกต์ใช้ คือ “ความพิถีพิถัน ความแม่นยำ และความเชี่ยวชาญทางเทคนิค” . . . เป็นความสามารถทางเทคนิคของผู้ปฏิบัติงานที่ใช้เครื่องมือทางวิชาการเหล่านี้และสามารถนำมาสนทนาในเชิงวิชาการได้นั้นจึงเป็นการทำให้ "คนข้ามเพศสถานะศึกษา" ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของชุมชนคนข้ามเพศสถานะ หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของวงวิชาการ . . . อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของสาขาวิชานี้กับชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับพลังทางปัญญา (Stryker, 2006, pp. 12-13)

การเปลี่ยนผันของกระบวนทัศน์ทางความรู้ตั้งแต่จาก คนแต่งกายข้ามเพศ คนแปลงเพศ จนนำมาสู่ คนข้ามเพศสถานะ การเดินทางอันแสนยาวนานของความรู้ชุดนี้ที่เกิดขึ้นในโลกตะวันตกจึงเสมือนกับการพยายามที่จะปลดปล่อยความรู้ที่ถูกกดทับออกมา ปลดแอกจากต้นแบบทางกายภาพที่ตั้งอยู่บนทวิเพศ และปลดเปลื้องไปสู่การมีเสรีภาพในการแสดงออกตัวตน ฉันจึงคิดว่า คนข้ามเพศสถานะ หรือ transgender ในฐานะคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะในภาษาอังกฤษนั้น เสมือนกับทางสายกลางที่อยู่ระหว่างเฉดที่เข้มที่สุด อย่างคนแปลงเพศ ที่ปรารถนาจะเปลี่ยนเพศอย่างสมบูรณ์ กับเฉดที่อ่อนที่สุดอย่าง คนแต่งกายข้ามเพศ ที่อยากจะแค่เปลี่ยนเพียงแค่การแต่งตัวหรือการแสดงออก อาณาของความรู้เรื่องคนข้ามเพศสถานะจึงเป็นพื้นที่ที่ให้กับคนปรารถนาจะเปลี่ยนเพศของตนเองไม่ว่าความต้องการนั้นจะอยู่ในระดับใดก็ตาม หรือเป็นพื้นที่ให้กับคน ๆ หนึ่งที่อาจจะไม่ได้มีศักยภาพทางการเงิน ไร้ซึ่งอภิสิทธิ์ทางสังคม หรือแม้แต่ความรู้สึกภายในที่ต้องการอยากจะเป็นคนตรงเพศสถานะ (cisgender) โดยสมบูรณ์ ได้มีที่ยืนร่วมกันในสังคมหรือในชุมชน เมื่อการเปลี่ยนเพศอย่างสมบูรณ์หรือการเปลี่ยนไปเป็นชาย-หญิง ที่ขึ้นชื่อว่า “ปกติ” ไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นที่สุดอีกแล้ว ในทางกลับกันการไม่อยู่ในร่องในรอยของ “ความปกติ” ต่างก็มีที่หยัดยืน

การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการสร้างความรู้ จาก ปราฏการณ์คนแปลงเพศ (Transsexual Phenomena) ที่เหล่าผู้เชี่ยวชาญต่างมุ่งเข้าไปศึกษา จนมาสู่ คนข้ามเพศสถานะศึกษา จึงเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับคนข้ามเพศสถานะ ซึ่ง

Ref. code: 25635924030041NCT

เป็นภาพสะท้อนความแตกต่างระหว่างปรากฏการณ์ของคนแปลงเพศภายใต้อาณาของแนวคิดสมัยใหม่ที่ผู้เชี่ยวชาญเคยอธิบายอัตลักษณ์ตัวตนของคนแปลงเพศเอาไว้อย่างราบเรียบ เป็นเส้นตรง ตัดขาดจากความสลับซับซ้อน กับสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษาที่อยู่ภายใต้กระแสธารทางความคิดแบบหลังสมัยใหม่ จึงช่วยคืนอำนาจให้คนข้ามเพศสถานะกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในตนเองที่จะอธิบายหรือเล่าผ่านประสบการณ์และตัวตนอันสลับซับซ้อนด้วยเสียงของตนเอง การที่คนข้ามเพศสถานะสามารถเปล่งเสียงตนเองออกมาได้หลังจากที่ต้องถูกทำให้เป็นวัตถุวิสัยขององค์ความรู้มาอย่างยาวนานจึงเป็นหน้าที่หลักของคนข้ามเพศสถานะศึกษา (Bettcher & Garry, 2009, p. 1) และในขณะเดียวกันการยกคนข้ามเพศสถานะขึ้นมาเป็นญาณวิทยา ศาสตร์ศึกษา หรืออัตลักษณ์ทางการเมืองจึงเป็นการช่วงชิ่งตำแหน่งแห่งที่ของ “ผู้พูด” (speaking subject)

ขณะที่หากมอง คนข้ามเพศสถานะ ในแง่การของเป็นศาสตร์และวิธีวิทยาในการสร้างความรู้ผ่านการขับเคลื่อนทางความรู้ในประวัติศาสตร์ก็นับเป็นการปรับเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ของผู้พูดในกระบวนการสร้างความรู้ จากวัตถุของการศึกษา สู่ การเป็นองค์ประธานของการศึกษา หรือ จากผู้ที่ถูกเล่ากลายเป็นผู้ที่ลุกขึ้นมาเล่า คนข้ามเพศสถานะศึกษาจึงเป็นวิธีวิทยาที่ช่วยทำให้คนข้ามเพศสถานะกลับมาพูดจากจากร่างกาย อัตวิสัย และประสบการณ์ที่เคยมีมาของตนเองเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสร้างความรู้ แต่กระนั้นแล้วคนข้ามเพศสถานะศึกษาก็เป็นศาสตร์หนึ่งที่ถูกวิพากษ์ และได้เริ่มที่จะวิพากษ์ตนเองถึงความเป็นอภิสิทธิ์ (privilege) ความขาว (whiteness) และการเอายุโรปเป็นจุดศูนย์กลาง (eurocentric) ในทำนองเดียวกันกับที่นักสตรีนิยมผิวดำลุกขึ้นมาตั้งคำถามต่อแนวคิดของนักสตรีนิยมผิวขาวหรือเช่นเดียวกับที่นักวิชาการเควียร์ผิวสีตั้งคำถามเกี่ยวกับความมีอภิสิทธิ์ในแวดวงปัญญาชนเควียร์ ดังที่ เอเรน ไอซูรา (Aren Aizura) และคณะ ได้เสนอการถอดถอนการสร้างอาณานิคมให้กับจินตภาพของคนข้ามเพศสถานะ (Decolonizing the Transgender Imaginary) ซึ่งนั่นคือการตั้งคำถามว่าคนข้ามเพศสถานะศึกษาคืออะไรเพื่อเข้าใจสาขาวิชานี้ในฐานะการมีความรู้หลากหลายชุดที่ซ้อนทับอยู่ในการปรากฏขึ้นมาของศาสตร์นี้ (Aizura et al, 2014, p. 312)

จากพัฒนาการของสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะในโลกตะวันตกผ่านบริบทต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ ผนวกกับมุมมองการถอดถอนอาณานิคมที่นักทฤษฎีทรานส์ดังที่กล่าวมาข้างต้น การนำแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะเป็นทั้งกลวิธีในการเชื่อมต่อตัวตนเข้ากับกระบวนการสร้างความรู้ และเป็นทฤษฎีเชิงวิพากษ์ที่สามารถช่วยเผยให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงความรู้ (epistemic violence) และการกีดกันเสียงของคนข้ามเพศสถานะในพรมแดนอื่น ๆ นอกเหนือจากตะวันตก โดยจะช่วยชี้ให้เห็นถึงลักษณะอันจำเพาะของการกดทับต่อคนข้ามเพศสถานะในพื้นที่นั้น ๆ ที่มีรูปแบบแตกต่างกันออกไป ทั้งในแง่ภาษา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรือ บริบททางสังคม อันจะนำไปสู่การเปิดพื้นที่ในการถกเถียงกับองค์ความรู้ตะวันตก

Ref. code: 25635924030041NCT

3.2 วิธีวิทยาในการวิจัย

จากข้อเสนอหนึ่งที่สโตน (2006) ให้เอาไว้ในบทความชื่อ “The empire strikes back: A posttranssexual manifesto” เพื่อที่จะขับเคลื่อนออกจากความรู้ที่กดทับ ซึ่งนั่นก็คือ ความรู้ทางการแพทย์ และขยับไปสู่การพัฒนาวาทกรรมโต้กลับ คือ “…เขียนตัวตนลงไปในวาทกรรม…” อีกทั้งจากบทความที่มีชื่อเรื่องว่า “(De)subjugated knowledges: An introduction to transgender studies” ของ สไตร์เกอร์ (2006) ได้ชี้ให้เห็นว่าการยกคนข้ามเพศสถานะขึ้นมาเป็นสาขาวิชาได้นั้นเกิดขึ้นจากการทำงานกับมรดกของความรู้ ซึ่งสามารถขุดค้นได้จาก “จดหมายเหตุ” อันเป็นทรัพยากรพื้นฐานทางวิชาการ ด้วยข้อเสนอดังกล่าวจึงเป็นการหาหนทางที่จะดึงเอาเสียงหรือความรู้ที่ถูกกดทับของกะเทยออกมา ซึ่งสิ่งสำคัญในกระบวนการสร้างความรู้ชุดใหม่ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ก็คือ การมี “ฉัน” เป็นส่วนหนึ่งกับกระบวนการสร้างความรู้ และมี “จดหมายเหตุ” เป็นแหล่งข้อมูลที่จะช่วยเปิดพื้นที่ในการสนทนากับมรดกแห่งความรู้ที่เคยถูกเล่าหรือเคยถูกบันทึกเอาไว้

นอกจากกรอบแนวคิดทฤษฎีคนข้ามเพศสถานะศึกษา วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงอาศัยกลวิธีในการวิจัยที่จะช่วยทำให้ “ฉัน” ได้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสร้างความรู้ โดยริเริ่มการทำวิจัยในสนามแห่งใหม่ ที่เป็นสนามจดหมายเหตุส่วนบุคคล (ซึ่งครอบคลุมทั้งเอกสาร และข้าวของส่วนตัวอีกหลายชิ้น) ผ่านเลนส์จดหมายเหตุศึกษาในแนวสตรีนิยมและ เควียร์ ซึ่งไม่เพียงแต่จะท้าทายและรื้อถอนความรู้ความเข้าใจต่อจดหมายเหตุแบบกระแสหลัก หากยังช่วยส่องทางในการค้นหาและทำความเข้าใจกับตัวตนของฉันอย่างมีพลัง ดังนั้นในส่วนถัดไปจึงว่าด้วย

3.2.1 ริเขียน “ฉัน” ลงในวิทยานิพนธ์: การศึกษาเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography)

ฉันเองก็เป็นคนหนึ่งที่เติบโตมากับวัฒนธรรมการสร้างความรู้ที่คนทั่วไปคุ้นเคย เช่น ในช่วงเรียนประถมได้เขียนรายงานส่งคุณครู พอขึ้นชั้นมัธยมศึกษาก็ได้เริ่มจัดบอร์ด นำเสนอ และทำโครงงาน พอเรียนปริญญาตรีก็ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลวิธีวิจัยตามแบบขนบเดิมไม่ว่าจะเป็นวิจัยเชิงปริมาณหรือวิจัยเชิงคุณภาพ และได้ลงมือทำงานศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองหรือที่เรามักจะเรียกกันสั้น ๆ ติดปากว่า ไอเอส (IS หรือ Independent Study) กระนั้นแล้วการสร้างความรู้ที่ฉันได้รู้จักตอนเรียนปริญญาตรีก็ยังคงตั้งอยู่บนฐานคิดที่มุ่งเน้นไปที่กระบวนการทำวิจัยที่ต้องมีความเป็นกลาง ตัดขาดจากอารมณ์ความรู้สึก และปฏิเสธมุมมองส่วนตัวของผู้วิจัย แต่แล้วห้องเรียนสตรีศึกษาก็ได้ทำให้รู้ว่า ตัวฉัน ตัว “I” หรือ ตัวเองนั้นก็

Ref. code: 25635924030041NCT

สามารถเป็นส่วนหนึ่งในระหว่างบรรทัดของงานวิชาการ หรือ เป็นส่วนหนึ่งกับกระบวนการผลิตความรู้ได้

ในห้องเรียนสตรีศึกษา ฉันจึงได้เรียนรู้เรื่องราวของผู้หญิงและเรื่องราวส่วนตัวจะเป็นสิ่งที่สตรีนิยมให้คุณค่าบนที่ทางของการทำงานวิชาการ ดังสโลแกนที่เหล่าขบวนการสตรีนิยมใช้ต่อ ๆ กันมานับแต่ขบวนการสตรีนิยมคลื่นลูกที่สองและยังทรงพลังมาถึงปัจจุบัน อย่าง “Personal is political.” หรือ “เรื่องส่วนตัวคือเรื่องการเมือง” (Kroløkke & Sørenson, 2006, p. 5) หลายคนในสังคมไทย ทั้ง เรื่องแม่ของสินิทธ์กับประเด็นสิ่งแวดล้อม[20] เรื่องราวความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวของวัจนา (2551) หรือ เรื่องราวประวัติชีวิตของหญิงจีนสามรุ่นจากครอบครัวของสุภาภรณ์ (2551) นอกจากนั้นฉันยังได้อ่านงานของนักเขียนในแนวสตรีนิยมตะวันตกอีกหลายเล่ม อาทิ *Translated Women* โดย รูธ เบฮาร์ (Ruth Behar) *Zami* โดย ออดี้ ลอร์ด (Audre Lorde) และ *Bone Black: Memories of Girlhood* โดย เบล ฮุคส์ (bell hooks) พวกเธอได้สร้างความรู้จากประสบการณ์ชีวิตที่แฝงไปด้วยความรู้สึกและพูดจากจุดที่เธอยืน การได้อ่านงานเขียนวิชาการในแนวสตรีนิยมของผู้หญิงคนแล้วคนเล่าได้ทำให้ฉันตระหนักขึ้นมาว่าเรื่องราวของผู้หญิงเพียงหนึ่งคน หรือ หรือ ชีวิตของใครก็ตามที่ไม่ว่าจะเป็นคนเล็กคนน้อยเพียงใด แม้เพียงคนเดียวก็สามารถสร้างเป็นความรู้ที่มีคุณค่ามหาศาลขึ้นมาได้

การริเขียน “ฉัน” ลงในวิทยานิพนธ์หรือมรรควิธีในการสร้างความรู้ในแนวทางนี้มีชื่อเรียกในแวดวงวิชาการว่า “การศึกษาในแนวอัตชาติพันธุ์วรรณนา”[21] (Autoethnography) ถือเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญกับมุมมอง เรื่องเล่า และประสบการณ์ของตัวผู้วิจัยเป็นหลัก การศึกษาในแนวอัตชาติพันธุ์วรรณนาเป็นการสะท้อนตัวตนและความคิดที่อยู่ภายในของผู้วิจัยเพื่อเปลี่ยนจากการเป็นผู้สังเกตการณ์กลับมาสู่การตั้งคำถามต่อตนเองและเปลี่ยนจากการเป็นผู้ศึกษามาเป็นองค์ประธานของความรู้ โดยการผนวกตัวตนของผู้วิจัยเข้าไปในงานเขียนชิ้นนั้น ๆ รวมทั้ง การเชื่อมต่อกับบริบททางสังคมประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยการใช้เรื่องเล่าและประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้วิจัยเอง (Ellis & Bochner, 2000, p. 747 as cited in Buripakdi, 2013, p. 65)

พัฒนาการสำคัญอันเป็นจุดพลิกผันของความรู้ในโลกตะวันตกคือการปฏิวัติทางวิทยาศสตร์ที่ส่งผลกระทบและเข้าครอบงำแนวคิดทางสังคมศาสตร์ไปด้วย กล่าวคือ การ

---

[20] จากหนังสือ *The Daughters of Development: Women and the Changing Environment* (1998)

[21] การศึกษาในแนวอัตชาติพันธุ์วรรณนา ได้ปรากฏเป็นคำอื่น ๆ ในภาษาไทยอีก เช่น ในงานของ Buripakdi (2013) Autoethnography ถูกแปลเป็นคำในภาษาไทยว่า “ชาติพันธุ์วรรณนาเชิงอัตชีวประวัติ” หรือ ส่วนในงานของ สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ และประภา คงปัญญา (2555) ใช้คำว่า “การวิจัยตนเอง”

Ref. code: 25635924030041NCT

อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมควรดำเนินไปตามแนวคิดของหลักวิทยาศาสตร์ คือ มีความเป็นเหตุเป็นผล เป็นกลาง ไม่นำเรื่องของคุณค่าและความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง (นภาภรณ์ หะวานนท์, 2552, น. 2) กระบวนการวิจัยในลักษระดังกล่าว ตั้งอยู่บนฐานคิดที่เรียกว่าปฏิฐานนิยม (postivism) ที่เน้นการแสดงผลที่ตรงไปตรงมา การพยายามพิสูจน์ความจริงแท้ หรือการค้นพบความรู้อันเป็นสากล (ซึ่งเท่ากับละเลยหรือลดทอนเสียงของผู้วิจัย) แต่แล้วในช่วงทศวรรษที่ 1980 แนวคิดหลังสมัยใหม่ได้ก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธา (the crisis of confidence) เป็นที่มาของจุดเปลี่ยนในวงวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ที่ต้องหันกลับมาทบทวนในประเด็นความเป็นวัตถุวิสัยและรูปแบบการวิจัย (Ellis et al, 2011, p. 1) ทัศนะที่เกี่ยวกับความรู้และความจริงจึงเริ่มถูกอธิบายแตกต่างจากเดิมด้วยเป้าหมายของแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่มิใช่การเอาชนะความเป็นศาสตร์หรือสิ่งที่นับว่าเป็นความรู้ตามแบบแผนที่เคยมีมา หากเป็นการตั้งคำถามต่อการครอบงำของแบบแผนเหล่านั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่ายังมีมรรควิธีอันหลากหลายในการเพิ่มพูนและเผยแพร่ความรู้ (Wall, 2006, p. 147) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยเชิงคุณภาพในแนวอัตชาติพันธุ์วรรณนาที่แตกต่างจากกระบวนการทำวิจัยบนฐานคิดปฏิฐานนิยม เพราะการวิจัยในลักษณะดังกล่าวไม่เพียงแต่ไม่กีดกัน หากยังยอมรับและอนุญาตให้ผู้วิจัยมี “เสียง” ในงานวิจัยของตนเองด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาในแนวชาติพันธุ์วรรณนานั้นก็ยังคงมีข้อถกเถียงที่ตามมาอีกหลายประการ อาทิ “องค์ความรู้ที่สร้างขึ้นถูกเติมแต่งหรือมีความบริสุทธิ์มากน้อยเพียงใด ข้อมูลที่ใช้ตัวตนเป็นศูนย์กลางจะถูกตั้งคำถามหรือถูกวิพากษ์ได้ในลักษณะใดบ้าง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ข้อมูลที่ได้มาถูกตีค่าว่าขาดความเป็นเหตุเป็นผล” (Denzin & Lincoln, 1994 as cited in Buripakdi, 2013, p. 70) นอกจากนี้แล้ว การเล่าเรื่องจากประสบการณ์ชีวิตหรือการนำเรื่องส่วนตัวมาใช้ได้นำมาซึ่งข้อกังขาในประเด็นจริยธรรมในงานวิจัยที่ก่อให้เกิดคำถามตามมาว่าการใช้พื้นที่ส่วนตัวจะเคารพเจ้าขององค์ความรู้หรือผู้วิจัยได้อย่างไร เพราะผู้วิจัยต้องทำหน้าที่เสียสละเรื่องราวส่วนตัวอันมีค่าให้ผู้อื่นได้รับรู้ งานวิจัยเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาจึงมาพร้อมกับความเสี่ยงจากการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นส่วนตัวหรือความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นรวมถึงความเสี่ยงต่อหลักจริยธรรมในการทำวิจัยต่อตัวผู้วิจัยเอง (Jones et al, 2013, p. 19) อย่างไรก็ตาม แคโรลีน เอลลิส (Caroline Ellis) และ อาเธอร์ พี บอชเนอร์ (Arthur P. Bochner) กลับแย้งว่า “การสะท้อนย้อนคิด (reflexivity) ในการทำงานวิจัยไม่ควรจะถูกปิดกั้นในนามของ “ความเป็นศาสตร์” (Ellis & Bochner, 2000, p. 743) เนื่องจากตัวตนของผู้วิจัยมักจะอยู่ในสิ่งที่สนใจศึกษา นักวิจัยในแนวอัตชาติพันธุ์วรรณนาจึงมองการวิจัยและการเขียนในฐานะของปฏิบัติการทางสังคม มากกว่าการหมกหมุ่นอยู่กับความถูกต้องเพียงชุดเดียว โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การสร้างตัวบทที่มีการวิเคราะห์วิจารณ์ในขณะเดียวกันก็เป็นเนื้อหาที่สามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดายและเป็นเนื้อหาที่สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงตัวเราและโลกให้ดีขึ้นได้ (Jones, 2005 as cited in Ellis et al, 2011, p. 11) งานอัตชาติพันธุ์วรรณนาจึงเป็นงานเขียนที่เปิดพื้นที่

Ref. code: 25635924030041NCT

ให้แก่ผู้รับสารอันหลากหลายมิใช่จำกัดอยู่เพียงแค่ผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการเท่านั้น (Jones et al, 2013, p. 37)

การใช้เรื่องราวส่วนตัวในการเขียนจึงเสมือนกับการทำวิจัยในตนเอง โดยเขียนจากการทบทวนความทรงจำและทำให้เรื่องราวเหล่านั้นถูกเล่าไปพร้อมกับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ตามช่วงเวลาชีวิตของผู้วิจัย นักวิจัยในแนวอัตชาติพันธุ์วรรณนาจึงมิได้เขียนงานเพียงแค่ให้ คน ๆ หนึ่งรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองขึ้นมา หรือพยายามเข้าใจความหมายของความรู้สึกเจ็บปวดที่เคยประสบ หากแต่เป็นงานเขียนที่ช่วยให้ผู้อ่านได้รู้สึกถึงการเห็นมุมมองใหม่ ๆ สามารถนำไปปรับใช้หรือรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตได้ และมากไปกว่านั้นคือการเรียนรู้สังคมที่เคยอยู่อาศัยและทำความเข้าใจวิถีชีวิตของคนอื่น ๆ อีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว ความท้าทายอีกประการหนึ่งของแนวทางการศึกษาแบบอัตชาติพันธุ์วรรณนาคือ การถูกมองว่า มีจุดร่วมเดียวกันกับแนวคิดทฤษฎีเควียร์ (Queer Theory) เพราะทั้งสองแนวคิดต่างทำหน้าที่ ในการเลาะรื้อสิ่งที่เรียกว่าบรรทัดฐาน เควียร์ทำหน้าที่ซอกซอนโครงสร้างบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศและความปกติ ส่วนแนวทางอัตชาติพันธุ์วรรณนาท้าทายบรรทัดฐานของงานวิจัย แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองทฤษฎีต่างก็ถูกวิพากษ์ โดยเควียร์มักถูกมองว่าเป็นทฤษฎีที่มีความซับซ้อนและจับต้องไม่ได้ ส่วนการวิจัยในเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนามักถูกตัดสินว่าไม่เป็นทฤษฎีและเป็นงานเขียนที่ไม่เพียงพอต่อการสร้างเป็นองค์ความรู้ ทั้งแนวคิดอัตชาติพันธุ์วรรณนา ทฤษฎีเควียร์ รวมถึงการสะท้อนย้อนคิด (Reflexivity) ต่างมีจุดร่วมกันทั้งประเด็นความเป็นส่วนตัวและการเมือง รวมทั้งประเด็นความชัดเจนและความซับซ้อนของแนวคิด จนอาจมองได้ว่าเป็นเพียงความยุ่งเหยิงหรืออาจเป็นเพียงแค่โอกาสที่จะเปิดให้ได้ทบทวนตัวตน (Adam & Jones, 2011, p. 111)

ความสำคัญที่ต้องนำแนวทางการศึกษาอัตชาติพันธุ์วรรณนามาใช้เป็นวิธีวิทยาในการวิจัยประกอบกับแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา แบ่งออกเป็นสองประการดังต่อไปนี้

ประการแรก ด้วยทฤษฎีคนข้ามเพศสถานะศึกษาที่มุ่งไปสู่การดึงเอาเสียงที่ถูกกดทับเอาไว้ออกมาจากชุดความรู้ที่ถูกสถาปนาขึ้น ญาณวิทยาของคนข้ามเพศสถานะจึงมาจากจุดยืนในตัวตนทางเพศของตนเอง นั่นจึงทำให้ฉันมองว่าวิธีวิทยาแนวอัตชาติพันธุ์วรรณนาจะเป็นมรรควิธีสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้กับการเรื่องเล่าและประสบการณ์ส่วนตัวของตนเองบนฐานคิดของการสร้างองค์ความรู้หรือกระบวนการวิจัยเพื่อสอดแทรกเสียงและเรื่องราวของตัวผู้วิจัยเองเข้าไปในกระบวนการสร้างความรู้ กระนั้นแล้วอาจจะมีคำถามตามมาอีกว่าทำไมการเล่าเรื่องด้วยเสียงของกะเทยเองจึงต้องสำคัญ ส่วนหนึ่งคงเป็นเพราะว่าการใส่อัตลักษณ์ทางเพศสถานะเข้าไปในการเล่าเรื่องจะช่วยทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงบทบาทของสถาบันที่มีส่วนลงมากำกับและในขณะเดียวกันก็จะทำให้เข้าถึงตัวตนหรือการกระทำที่ถูกกล่อมเกลาจากสถาบันต่าง ๆ ในสังคมไปด้วย

Ref. code: 25635924030041NCT

ตัวอย่างการศึกษาเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาที่ใช้ประสบการณ์และเรื่องราวมาจากตัวตนทางเพศของผู้วิจัยที่อยู่ในฐานะของการเป็นคนรักเพศเดียวกันและมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการเปิดเผยตัวตน อาทิ *Narrating the Closet : An Autoethnography of Same Sex Attraction* โทนี อี. อดัมส์ (Tony E. Adams) (2011) ใช้ประสบการณ์ส่วนตัวของการเก็บงำตัวตนทางเพศไปจนถึงช่วงเวลาที่เขาออกมาแสดงตนว่าเป็นเกย์และเปิดเผยว่าชอบผู้ชายด้วยกัน ทำให้เห็นถึงปฏิบัติการณ์ในการ 'คัมมิ่งเอ้าท์' (coming out) เช่น การเลือกที่จะเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยมีเหตุผลอะไรบ้าง แล้วการเปิดตัวจะมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตตามมาอย่างไร หรือชีวิตก่อนเปิดตัวและหลังเปิดตัวแตกต่างกันอย่างไร ในขณะเดียวกันก็จะเห็นว่าสังคมที่รายล้อมมีปฏิกิริยาอย่างไรต่อตัวตนที่เป็นเกย์ของเขา อนึ่ง นอกจากกระบวนการศึกษาในแนวอัตชาติพันธุ์วรรณนาแล้วเขายังใช้เรื่องเล่าจากการสัมภาษณ์คนรักเพศเดียวกัน บทสนทนาที่ไม่ได้เป็นทางการ และสื่อต่าง ๆ ที่สร้างภาพตัวแทนคนรักเพศเดียวกัน กระบวนการศึกษาของเขาสะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ส่วนบุคคล และเรื่องเล่าต่าง ๆ นอกจากจะถูกนำมาใช้เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ได้แล้ว ยังช่วยสร้างความตระหนักรู้ให้แก่คนในสังคมได้อีกด้วย

นอกจากนั้นยังมีงานเขียนอีกชิ้นหนึ่งที่ใช้ตัวตนทางเพศของผู้เขียนมาเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่า ในบทความที่มีชื่อว่า "Border crossings: A story of sexual identity transformation" เบเวอร์รี เด็นท์ (Beverly Dent) (2002) เล่าเรื่องประสบการณ์การเดินทางข้ามพรมแดนจากแคนาดาไปผ่าตัดแปลงเพศในสหรัฐอเมริกา[22] ในแนวเรื่องแบบ'โร้ดทริป' (road trip) ฉบับทรานส์ เดนท์เริ่มเล่าตั้งแต่การขับรถออกจากแคนาดาเดินทางไปบนท้องถนนข้ามพรมแดนจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งโดยเปรียบเทียบกับฝูงนกที่กำลังบินหนีหนาวจากเหนือลงใต้ (พร้อมกับคำถามในใจว่าจะมีสักกี่ตัวที่จะรอดชีวิตกลับมา) เดนท์เล่าเรื่องสลับกลับไปกลับมาระหว่างอดีตและปัจจุบัน รวมถึงช่วงเวลาหลังการผ่าตัดแปลงเพศ การเดินทางของเด็นท์นอกจากจะทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงประสบการณ์การแปลงเพศ รวมทั้งข้อมูลยิบย่อยทางการแพทย์ และการสอดแทรกบริบททางสังคมในเรื่องสิทธิและกฎหมายของแคนาดายังช่วยให้เราได้สัมผัสถึงความโดดเดี่ยว ความกล้าหาญ และความแน่วแน่ในการยืนยันต่อสิ่งที่เธอเลือกซึ่งก็คือการแปลงเพศ งานเขียนทั้งสองชิ้นช่วยสะท้อนการทำงานกับตัวตน ความรู้สึก และประสบการณ์ที่เคยมีมาของผู้วิจัย พร้อมทั้งยังสามารถเชื่อมต่อกับบริบทอื่น ๆ ทางสังคมได้อย่างลุ่มลึกอีกด้วย

---

[22] เด็นท์ ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่เดินทางไปทำศัลยกรรมกับนายแพทย์ สแตนลี่ ไบเบอร์ ที่โรงพยาบาล ซานราฟาเอล ในเมืองตรินิแดด มลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นที่เดียวกับกีรตี ชนา ผู้เขียนนวนิยายเรื่อง*ทางสายที่สาม* ได้เดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลจากประเทศไทยไปผ่าตัดกับนายแพทย์ ท่านนั้น เช่นเดียวกัน

Ref. code: 25635924030041NCT

ประการที่สอง ในหลาย ๆ ครั้งตลอดระยะเวลาการศึกษาค้นคว้าทั้งในและนอกห้องเรียน ถึงแม้ฉันเองจะมีความใคร่รู้ถึงวิถีชีวิตของกะเทยคนอื่น ๆ แต่ครั้นเมื่อได้กลับมาทบทวนชีวิตที่ล่วงเลยมาของตนเองทำให้นึกถึงประสบการณ์เฉพาะตัว และมุมมองที่ยังไม่เคยถูกพูดถึง เช่น อำนาจของเอกสารที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับความเป็นเพศ รวมถึงประเด็นอื่น ๆ เกี่ยวกับกะเทยที่ยังไม่เคยถูกหยิบยกมาศึกษาอีกหลายประเด็น แต่อย่างไรก็ตามในการเขียนเรื่องราวของตัวเองในครั้งนี้ ฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่านอกจากการที่จะได้กลับมาทำความเข้าใจต่อประสบการณ์ที่ผ่านมาหรือหาคำตอบให้กับชีวิตตนเองแล้ว คงเป็นโอกาสอันสำคัญให้ฉันได้ทำความเข้าใจกับบุคคลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง และบริบทของสังคมที่ฉันอาศัยอยู่พร้อม ๆ กันไปด้วย

การเลือกเอาแนวคิดอัตชาติพันธุ์วรรณนามาใช้เป็นวิธีวิทยาในการวิจัยเพื่อช่วยเปิดพื้นที่ให้ได้ร้อยเรียงเรื่องราวจากประสบการณ์ของตนเองบนที่ทางในกระบวนการสร้างความรู้ เนื่องจากที่ผ่านมาตัวตนของกะเทยมักจะถูกพูดแทนโดยผู้เล่าคนอื่น ๆ หรือสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมได้ทำหน้าที่เป็นผู้หยิบยื่นคำนิยามทางเพศให้กับคนที่ไม่ได้อยู่บนบรรทัดฐานทางเพศ และถึงแม้กะเทยจะลุกขึ้นมาเป็นผู้เขียนหรือเล่าเรื่องราวประสบการณ์ของตนเองจากพื้นที่ทางสังคมของตนเอง หรือพื้นที่ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ทว่าสิ่งที่ยังคงขาดหายไปก็คือ การนำเรื่องราวของตนเองมาสนทนากับแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา เพื่อเผยให้เห็นถึงการกดทับเชิงความรู้ต่อตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยในสังคมไทย ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาของฉันจะช่วยสะท้อนการรับรู้และเรียนรู้ต่อคำนิยามทางเพศผ่านมุมมองของฉันทั้งในฐานะผู้ถูกนิยามและผู้นิยามตนเอง และก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับบริบทต่าง ๆ ในสังคม

3.2.2 การวิจัยในจดหมายเหตุ (Archival research)

หนทางในการสถาปนาคนข้ามเพศสถานะขึ้นมาเป็นศาสตร์มิใช่เพียงแค่ต้องการให้มีเสียงของคนข้ามเพศสถานะหรือการมีเจ้าของตัวตนและประสบการณ์ อยู่ในกระบวนการสร้างความรู้ แต่ยังต้องอาศัยการพูดจากมรดกแห่งความรู้ในประวัติศาสตร์หรือการทำงานร่วมกับองค์ความรู้ที่เคยทำหน้าที่เป็นผู้เล่าหรือพูดแทนตัวตนและประสบการณ์ของคนข้ามเพศสถานะ จดหมายเหตุจึงนับว่าเป็นสิ่งที่มีความเชื่อมโยงอย่างยิ่งกับการสร้างศาสตร์สาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษา ซึ่งความสัมพันธ์กันระหว่างปรากฏการณ์คนข้ามเพศสถานะกับจดหมายเหตุมีความเกี่ยวข้องกันทั้งในมิติที่จับต้องได้ (การเก็บ การรักษาและการเข้าถึงวัสดุทางประวัติศาสตร์ของคนข้ามเพศสถานะในที่จัดเก็บอย่างเป็นรูปธรรม) และในมิติทางทฤษฎี (พลวัตทางอำนาจ เป้าหมายทางการเมือง บทบาทในเชิงญาณวิทยา และการศึกษาทางด้านจดหมายเหตุในปัจจุบัน) (Rawson, 2014, p. 24) จดหมายเหตุจึงเป็นทรัพยากรทางความรู้ที่มีความหมายอย่างมากในการสร้างสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะขึ้นมาในแวดวงวิชาการ

ทว่า “จดหมายเหตุ” คำที่ฉันเคยได้ยินจากห้องเรียนประวัติศาสตร์ในโรงเรียน หรือความเข้าใจดั้งเดิมของฉันรับรู้เพียงว่าจดหมายเหตุนั้น คือ หลักฐานทาง

Ref. code: 25635924030041NCT

ประวัติศาสตร์รูปแบบหนึ่งที่บอกเหตุการณ์และช่วงเวลาในอดีต และด้วยข้อจำกัดของภาษาไทย ภาพในมโนคติของฉันเวลาที่นึกถึงคำ ๆ นี้ก็มักจะนึกถึงแต่ภาพที่มีต่อจดหมายเหตุจึงมีรูปมีร่างเป็นเอกสารกองโตที่มีฝุ่นเกาะหนาเตอะหรือเอกสารทางราชการที่มีตราครุฑประทับและได้รับการพิจารณาว่าเป็นเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์โดยผ่านกระบวนการประเมินคุณค่าจากสถาบันหรือองค์กรของรัฐและมักจะยึดติดอยู่กับภาพสิ่งของของบุคคลสำคัญ เช่น กษัตริย์ เจ้าขุนมูลนาย หรือผู้นำของประเทศ ถือเป็นหลักฐานที่กักเก็บเรื่องราวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชาติจึงมักถูกจัดเก็บไว้ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ สถานที่ราชการ หรือหน่วยงานรัฐ ความรู้ชุดเก่าและความเข้าใจที่เคยมีมาทำให้ฉันไม่เคยได้เฉลียวใจเลยว่ายังมีอีกกี่ชีวิตที่ถูกบดบังไปจากหน้าประวัติศาสตร์และการจัดเก็บจดหมายเหตุ ฉะนั้นคำถามที่สำคัญก็คือ อะไรทำความเข้าใจของฉันที่มีต่อจดหมายเหตุมีอยู่อย่างจำกัด และเหตุใดฉันจึงรับรู้จดหมายเหตุเพียงแค่ในฐานนะวัตถุที่เป็นเพียงเรื่องราวและข้าวของของชนชั้นนำแต่เพียงเท่านั้น

ทำไมจดหมายเหตุจึงกลายเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับฉัน นั่นคงเป็นเพราะว่าองค์ความรู้ด้านจดหมายเหตุในสังคมไทยริเริ่มขึ้นโดยชนชั้นสูงที่รับเอาแนวคิดจากวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้เป็นแนวทางการจัดเก็บเอกสารในราชสำนัก เมื่อแกะรอยตามหาคำว่า “อาไคฟ” (Archive) ฉันพบคำนี้ในพระราชกระแสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงตรัสว่า “หนังสือชนิดนี้ ควรเข้าอาไคฟ ขอให้เก็บให้จงดี” (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2551, น. 3) โดยคำศัพท์ ที่ทรงใช้ ชี้ให้เห็นถึงความหมายและระบบการจัดเก็บที่ราชสำนักสยามอาจจะได้เรียนรู้และถ่ายทอดมาจาก “ฝรั่ง” แต่กระนั้นก็ตาม ใน “ขนบ” ดั้งเดิมของสยามเอง ธรรมเนียมการจดบันทึก และ จัดเก็บจดหมายเหตุในราชสำนัก สามารถสืบย้อนขึ้นไปได้ถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างน้อย ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพข้อทรงตั้งข้อสันนิษฐานไว้ว่า

> เรื่องจดหมายเหตุมีธรรมเนียมเก่าเป็นหน้าที่ของมหาดเล็กจะต้องจดบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ เก็บไว้ในหอศาสตราคม และงานจดหมายเหตุในราชสำนักก็ยังเป็นประเพณีสืบต่อมาหลายสมัย ถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏหลักฐานเรื่องการจัดงบประมาณกรม พระอาลักษณ์ เมื่อ ร.ศ. 115 ขอรับพระราชทานยกการบันทึกเหตุการณ์ประจำวันรวมกับราชกิจจานุเบกษายกเป็นกองจดหมายเหตุ ใน ร.ศ. 118 ปรากฏหลักฐานประกาศตั้งตำแหน่งข้าราชการกรมรัฐมนตรีและกรมพระอาลักษณ์ มีหลวงนรราชจำนงดำรงตำแหน่งปลัดกรมยังคงปรากฏมีกองจดหมายเหตุอยู่ (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2562, ย่อหน้าที่ 1)

แต่ไม่ว่า จะเป็นการรับชุดความรู้จากฝรั่ง หรือ เป็นธรรมเนียมที่มีอยู่แล้วในราชสำนักสยามเองก็ตาม การที่ ทั้ง‘คำ’ และ กิจกรรมที่ปฏิบัติ เป็นเรื่องที่วนเวียนอยู่แต่ในหมู่ชนชั้นสูง คงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความเข้าใจที่มีต่อจดหมายเหตุของคนธรรมดาสามัญอย่าง

Ref. code: 25635924030041NCT

ฉันจึงเป็นชุดความรู้ที่จำกัด บิดเบี้ยว ไม่ครบถ้วน ฉันใช้เวลาอีกหลายปีต่อมากว่าจะได้เรียนรู้ว่าในความเป็นจริงแล้วจดหมายเหตุมิได้เป็นเพียงเรื่องของชนชั้นสูง ผู้ชาย หรือการบันทึกเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์เท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมถึงเรื่องของคนกลุ่มน้อยและคนชายขอบด้วย นอกจากนี้แล้ว สิ่งที่ขาดหายไปในการรับรู้ของฉันอย่างเกือบจะสิ้นเชิงอีกประการหนึ่งก็คือ มิติของจดหมายเหตุในประเด็นของความเป็น "การเมือง" บนหน้าประวัติศาสตร์ดังคำกล่าวของ ฌาคส์ แดร์ริดา (Jacque Derrida) ที่ว่า "ไม่มีอำนาจทางการเมืองใดจะดำรงอยู่ได้หากปราศจากการควบคุมจดหมายเหตุ หรืออย่างน้อยที่สุด การควบคุมความทรงจำ[23]" (Derrida, 1996, p. 4)

แดร์ริดา นักปรัชญาแนวคิดหลังโครงสร้างนิยมชาวฝรั่งเศส ชี้ให้เห็นถึง 'พลัง'ของจดหมายเหตุในฐานะเครื่องมือควบคุมอำนาจทางการเมือง ไว้ในหนังสือชื่อ *Archive Fever* หรือ *Mal d'archive* (ในต้นฉบับเดิม) อีกทั้งยังรื้อถอนความหมายของคำว่าจดหมายเหตุ โดยเขาได้แสดงให้เห็นถึงจุดกำเนิดของคำว่า Archive (ในภาษาอังกฤษ) ซึ่งมีความใกล้เคียงกับคำในภาษากรีก คือ คำว่า arkhē อันหมายถึงจุดเริ่มต้นของสรรพสิ่งและอำนาจ และสิ่งที่ถูกจัดเก็บไว้ใน arkheion ซึ่งแปลว่า ที่พำนักของผู้คุมนคร โดยมี the archons คือผู้บัญชาการทำหน้าที่ปกป้อง เขาพยายามอธิบายสิ่งที่เป็น Fever หรือ Mal de (ภาษาฝรั่งเศส) ผ่าน ความต้องการ หรือแรงปรารถนาอันแรงกล้าในการค้นหาจดหมายเหตุ[24] (Derrida, 1996, pp. 1-2) โดยนัยยะนี้จดหมายเหตุจึงไม่เพียงเป็นเรื่องของการบันทึก การสร้าง และการศึกษาประวัติศาสตร์เท่านั้น หากยังเป็นการเมืองที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและสถาบัน

สาเหตุต่อมาที่ทำให้ฉันขาดความเข้าใจเกี่ยวกับจดหมายเหตุในมิติอื่น ๆ คือการขาดเทคนิควิธีวิทยาที่ใช้ในการวิพากษ์จดหมายเหตุ ฉันใช้เวลายาวนานเหลือเกินกว่าที่จะตกผลึกได้ว่าข้าวของบางชิ้นที่ฉันเคยเก็บไว้ก็สามารถถูกเรียกว่า จดหมายเหตุ กว่าที่จะมองเห็นคุณค่าสิ่งของบางชิ้นที่อยู่ในชีวิตประจำวันว่าสามารถนำมาใช้ในการสร้างองค์ความรู้ได้ กว่าที่ฉันจะรู้จักจดหมายเหตุในมุมที่กว้างขึ้น อาจจะพูดได้ว่ากว้างพอที่มีพื้นที่ให้สานทอเรื่องราวของผู้คนอันหลากหลายเข้าด้วยกันในประวัติศาสตร์ หรือ กว่าที่ฉันจะได้พบเจอที่ทางในประวัติศาสตร์ในหมู่ตน โลกของจดหมายเหตุใบเดิมของฉันคงจะมิถูกสั่นคลอนหรือตั้งคำถาม

---

[23] แปลมาจาก "There is no political power without control of the archive, if not of memory" (Derrida, 1996, p. 4)

[24] แปลมาจากประโยคที่ว่า "It is to burn with passion. It is to have a compulsive, repetitive, and nostalgic desire for the archive, an irrepressible desire to return to the origin, a homesickness, a nostalgia for the return to the most archaic place of absolute commencement" (Derrida, 1996, p. 91)

Ref. code: 25635924030041NCT

ได้เลย ถ้าหากฉันไม่ได้เรียนเรื่องจดหมายเหตุของผู้หญิง[25] ที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางจดหมายเหตุที่ฉันคุ้นชินในความคิด และคงเป็นไปไม่ได้เลยหากไม่ได้เรียนรู้ทฤษฎีเควียร์กับจดหมายเหตุที่ช่วยเข้ามาเลาะรื้อความรู้ที่มีต่อคำว่าจดหมายเหตุดั่งที่ฉันเคยเข้าใจ

ดังนั้นในส่วนถัดไปจะแสดงให้เห็นว่าแนวคิดจดหมายเหตุของผู้หญิงและเควียร์ในโลกตะวันตกได้เข้ามาปรับเปลี่ยนมุมมองของฉันที่มีต่อจดหมายเหตุอย่างไร และช่วยให้ฉันนำข้าวของส่วนตัวมาใช้ในการสร้างความรู้ได้อย่างไร โดยจะอธิบายผ่านแนวคิดจดหมายเหตุของผู้หญิงและจดหมายเหตุเควียร์ พร้อมทั้งยกตัวอย่างการวิจัยจดหมายเหตุในแนวสตรีนิยมและเควียร์ในโลกตะวันตก ด้วยทั้งสองแนวคิดดังกล่าวนี้นอกจากจะลบล้างภาพในอุดมคติของจดหมายที่ฉันเคยมีและท้าทายแนวคิดจดหมายเหตุกระแสหลักแล้ว ยังเป็นแนวคิดทฤษฎีที่ทำให้ฉันกลับไปรื้อข้าวรื้อของที่บ้านเพื่อนำมาใช้เป็นจดหมายเหตุส่วนบุคคลในฐานะองค์ประธานของความรู้เพื่อบันทึกประวัติศาสตร์ของตนเอง

3.2.2.1 จดหมายเหตุของผู้หญิง (Women's archive) และ การวิจัยในจดหมายเหตุของผู้หญิง (Researching in Women's archive)

จากห้องเรียนสตรีศึกษากับการเปิดโลกทัศน์ในการสร้างความรู้ชุดใหม่ผ่านจดหมายเหตุ ใครจะไปคิดว่ากระดาษแผ่นหนึ่งที่มีลายมือขีดเขียน หรือสิ่งของบางอย่างที่ผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งเก็บรักษามันไว้จะมีเรื่องราวมากมายซ่อนอยู่ การศึกษาจดหมายเหตุในแนวสตรีนิยมได้ช่วยเปิดพื้นที่ให้แก่คนชายขอบในสังคมโดยมีมรรควิธีในการอ่านตัวบทเหล่านี้ที่แตกต่างออกไปจากการทำวิจัยในแนวกระแสหลัก ฉะนั้นในส่วนนี้จะพูดถึงพรมแดนใหม่ของจดหมายเหตุศึกษา ผ่าน แนวคิดจดหมายเหตุของผู้หญิงและการวิจัยในจดหมายเหตุของผู้หญิง

---

[25] ในรายวิชา สต.683 การวิจัยในแนวสตรีศึกษา ในภาคการศึกษาที่ 1/2559 ฉันได้เรียนเรื่องจดหมายเหตุกับผู้หญิงชายขอบและได้ทดลองอ่านจดหมายเหตุในวัสดุรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่เคยสัมผัสมาก่อน ตัวอย่างเช่น ผ้าไหมของหญิงชราคนหนึ่งที่นอกจากจะซุกซ่อนเรื่องราวชีวิตประจำวัน รวมถึงความรู้สึกที่ผสมผสานกับความทรงจำถูกถักทอลงบนผืนผ้า ขณะเดียวกันผ้าไหมผืนนั้นก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงสถานะของผู้หญิงในสังคมไทยในอดีตนั้นยังคงถูกจำกัด ยิ่งไปกว่านั้นยังได้เรียนเอกสารที่บันทึกเรื่องราวและการเขียนของผู้หญิงคนหนึ่งผ่านจดหมายเหตุของพรเพชร เหมือนศรี ซึ่งมีทั้ง ไดอารี่ จดหมายร้องเรียน สมุดบัญชีลูกค้า สมุดเรียนตัดเสื้อและภาพถ่าย จดหมายเหตุเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงตั้งแต่ภูมิหลังชีวิตของพรเพชร หญิงสาวชาวนาและช่างตัดเสื้อจากจังหวัดนครสวรรค์ ในจดหมายเหตุของเธอนั้นมีเรื่องราวเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยในชุมชนอำเภอหนองบัวที่เธออาศัยอยู่ไปจนถึงการต่อสู้เพื่อสิทธิในที่ดินทำกิน การฝึกอ่านจดหมายเหตุของพรเพรชในห้องเรียนนั้นได้ทำให้เห็นถึงร่องรอยชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งผ่านการเดินทางจากเท้าที่ถีบอยู่บนจักรและย่ำอยู่บนเถียงนาสู่การย่างเท้าเข้ามาในเมืองกรุงเพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ทำกินของตน (Sittirak, 2019)

Ref. code: 25635924030041NCT

เสียงของใครขาดหายไปจากการจัดเก็บเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ คำถามนี้น่าจะเป็นคำถามหนึ่งที่เหล่านักสตรีนิยมเริ่มท้าทายความรู้เรื่องจดหมายเหตุ การสะสมจดหมายเหตุของผู้หญิงที่ริเริ่มมา ตั้งแต่ในช่วง ทศวรรษที่ 1930 และ 1940 ถูกนำมาใช้ในการศึกษาและสร้างความรู้ทางประวัติศาสตร์ควบคู่ไปกับการเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยม หอจดหมายเหตุของผู้หญิง[26]ถูกก่อตั้งขึ้นมาด้วยมุมมองที่ว่า วิถีชีวิตและเรื่องราวของผู้หญิงมักไม่ค่อยถูกจัดเก็บและขาดแคลนในธรรมเนียมการจัดเก็บจดหมายเหตุแบบกระแสหลัก (Mason & Zanish-Belcher, 2007, p. 344)

จดหมายเหตุในมุมมองสตรีนิยมจึงเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงกลับเข้ามามีตัวตนบนหน้าประวัติศาสตร์เพื่อเติมเต็มช่องว่างและความเหลื่อมล้ำต่อการถูกละเลยในเก็บรวบรวมจดหมายเหตุ (Manoff, 2004, p. 15) แต่กระนั้นแล้วการที่จะให้ความสำคัญแก่ประวัติศาสตร์จุดเล็ก ๆ ของผู้หญิงในสังคม จดหมายเหตุของผู้หญิงเองก็มีมิติของความทับซ้อนกันระหว่างชนชั้น เชื้อชาติ และสีผิวที่ต้องคำนึงถึง เนื่องจากการเข้าหอจดหมายเหตุ มักเป็นเรื่องของผู้หญิงที่มีการศึกษาที่จะเข้าถึงได้มากกว่าผู้หญิงชนชั้นล่าง และชนชั้นแรงงาน การบันทึกหรือการจัดเก็บจดหมายเหตุของผู้หญิงจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางสังคมเหล่านั้นอีกด้วย ตามที่ อีวา เอส. โมสลี (Eva S. Moseley) กล่าวว่า

> มันเป็นเรื่องง่ายที่จะได้รับเอกสารจากผู้หญิงที่มีการศึกษาไม่ว่าจะมีผิวสีใดหรือเชื้อชาติใดก็ตาม มากกว่าผู้หญิงที่ขาดการศึกษาไม่ว่าจะผิวสีหรือเชื้อชาติใดก็ตาม คนที่มีการศึกษาไม่เพียงแต่เขียนบันทึกได้มากกว่า หากยังเข้าถึงห้องสมุดหรือสถานศึกษาต่าง ๆ ได้มากกว่า ฉะนั้นจดหมายเหตุของคนที่มีการศึกษาจึงมีโอกาสมากกว่าที่จะถูกเก็บอยู่ในคลังจดหมายเหตุ (Moseley, 1980 as cited in Mason & Zanish-Belcher, 2007, p347)

แนวคิดจดหมายเหตุของผู้หญิงก่อให้เกิดการค้นคว้าประวัติศาสตร์ของหญิงสามัญที่เผยให้เห็นถึงเรื่องราวในชีวิตประจำวัน อารมณ์ความรู้สึก และวิถีชีวิตของ

---

[26] หอจดหมายเหตุของผู้หญิงที่นับว่าเป็นที่แรก ๆ ของการสั่งสมองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของผู้หญิง คือ ห้องสมุดชเลซิงเกอร์ (Schlesinger Library) ก่อตั้งขึ้นปี1943 ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี 1965 หอจดหมายเหตุของผู้หญิงเปลี่ยนชื่อมาเป็นห้องสมุดประวัติศาสตร์ของผู้หญิงในอเมริกาโดยอาเธอร์และเอลิซเบธ ชเลซิงเกอร์ (the Arthur and Elizabeth Schlesinger Library on the History of Women in America) ได้ริเริ่มการจัดเก็บจดหมายเหตุที่มาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มซัฟฟราเจ็ตต์ (suffragette) และจดหมายเหตุของนักสตรีนิยมคนสำคัญในอดีต

Ref. code: 25635924030041NCT

ผู้หญิงในบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์หนึ่งๆ โดยการนำเอาข้าวของที่ผู้หญิงเก็บหรือบันทึกไว้ในรูปร่างหลากหลายลักษณะ มาสร้างเป็นองค์ความรู้ จดหมายเหตุของผู้หญิงจึงเป็นทั้งพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสัญญะที่ทำให้ประสบการณ์ของเธอมีคุณค่าและถูกเก็บรักษาไว้ (Mason M. & Zanish-Belcher, 2007, p. 356) และตามที่ เฮเลน เอ็ม บัสซ์ (Helen M. Buss) กล่าวไว้ว่า “จดหมายเหตุของผู้หญิงเป็นพื้นที่ซับซ้อนและ เป็นความรู้ที่ไม่สิ้นสุดของนักสตรีนิยม” (Buss, 2001, p. 1) มุมมองสตรีนิยมต่อแนวคิดจดหมายเหตุจึงมีบทบาทอันสำคัญในการขยายขอบเขตของการบันทึก และกักเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ถูกหลงลืม อีกทั้งยังช่วยในการสร้างความเข้าใจในหลากหลายมิติ ทั้ง การเชื่อมโยงกันระหว่างจดหมายเหตุกับอิทธิพลจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ และพัฒนาการของขอบเขตความรู้เรื่องความเท่าเทียมในสังคม (Cifor & Wood, 2017, p. 8)

จากแนวคิดจดหมายเหตุของผู้หญิงซึ่งนำมาสู่กระบวนการทำวิจัยในจดหมายเหตุของผู้หญิง กระบวนการศึกษาจดหมายเหตุในแนวสตรีนิยมตะวันตกได้เปิดพื้นที่ให้แก่ตัวตนอันหลากหลายของผู้หญิงโดยก้าวเข้าไปยังพื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิง มุมมองในการอ่านจดหมายเหตุจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อที่จะสามารถดึงเอาเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมาเชื่อมโยงกับภาพใหญ่ของประวัติศาสตร์และสังคมได้ และเพื่อที่จะดึงเอาสิ่งที่เป็นมากกว่าเหตุการณ์หรือ ความจริง ในประวัติศาสตร์ที่อยู่ในจดหมายเหตุออกมา ซึ่งนั่นอาจเป็น เรื่องราวในชีวิตประจำวัน ความรู้สึก หรือ เรื่องเล่าส่วนตัว ความท้าทายของการศึกษาจดหมายเหตุในแนวสตรีนิยมจึงอยู่ตรงที่การดึงเอาส่วนผสมทางประวัติศาสตร์ที่มักจะถูกมองข้ามเหล่านี้ออกมา

จากหนังสือรวมบทความการทำวิจัยในจดหมายเหตุของผู้หญิงที่มีชื่อว่า *Working in Women’s archives: Researching women’s private literature and Archival document* (2001) ได้รวบรวมการวิจัยในจดหมายเหตุของผู้หญิง ที่นอกจากจะช่วยเผยให้เห็นถึงชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้หญิง (women’s lives) ยังเผยให้เห็นถึงวัฒนธรรมของผู้หญิง (women’s culture) ผ่านวัสดุที่ถูกทำให้มีคุณค่าและสร้างเป็นความรู้ขึ้นมา อาจกล่าวได้ว่าแม้จดหมายเหตุของผู้หญิงอาจจะถูกมองว่าไม่เป็นทางการ หรือเป็นพื้นที่ส่วนตัวมากเกินไป แต่กลับเป็นพื้นที่ที่เผยให้เห็นถึงสังคม วัฒนธรรม และเรื่องราวในชีวิตประจำวันของพวกเธอ ทั้งยังสามารถเชื่อมต่อไปยังเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เคยเกิดขึ้น อาทิ บทความ เรื่อง “Constructing female subjects in the archives: A reading of three versions of one woman’s subjectivity” ของ บัสซ์ (2001) ได้ศึกษาการบันทึกผ่านลายมือรวมทั้งสิ่งพิมพ์ ของแมรี่ โรส สมิทธ์ หญิงชาวเมทิส (คนพื้นเมืองของแคนาดาผู้มีเชื้อสายเป็นลูกผสมกับชาวยุโรป) ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงศตวรรษที่19 ถึงราวกลางศตวรรษที่20 โดยในจดหมายเหตุที่เธอนำมาศึกษานั้นได้บอกเล่าเรื่องราวชีวิตรัก การแต่งงาน และตัวตนของแมรี่ โรส สมิทธ์ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นเรื่องราวของผู้หญิงที่ถูกขายให้แก่ชายผิวขาวที่มีสถานภาพทางสังคมที่ดีกว่า การศึกษาของบัสซ์ ใช้การอ่านจากด้านบน (Reading from above) โดยที่ตัวเธอเองอยู่ในฐานะการเป็นผู้หญิงผิวขาวชนชั้นกลาง เมื่อมอง

Ref. code: 25635924030041NCT

ลงมาจากการมีสถานะหรืออภิสิทธิ์ทางสังคมจึงทำให้เธอเห็นถึงการกดทับประสบการณ์ของผู้หญิงคนอื่น ๆ ซึ่งสามารถนำไปสู่การหลอมรวมสู่ภายใน (internalize) ระหว่างองค์ความรู้จากจดหมายเหตุกับตัวตนของผู้ศึกษา โดยการหลอมรวมสู่ภายในสามารถช่วยสะท้อนภาพชีวิตของแมรี่ออกมาในหลากหลายมิติ อาทิ อาจจะมองว่าแมรี่เป็นผู้ได้เปรียบหรืออาจะเป็นผู้เสียเปรียบที่เป็นเหยื่อของแนวคิดปิตาธิปไตย การกลับไปอ่านของบัสซ์จึงเป็นการขับเน้นให้เห็นว่าจดหมายเหตุของผู้หญิงเป็นพื้นที่ซับซ้อนและสร้างความรู้ได้อย่างไม่มีวันสิ้นสุด

ถัดมา ในบทความที่มีชื่อเรื่องว่า “Reading my grandmother’s life from her letter: Constance Kerr Sissons from adolescence to engagement” ของ โรสาลินด์ เคอร์ (Rosalind Kerr) (2001) ศึกษาจดหมายเหตุของคุณย่าของเธอที่มีชื่อว่า คอนสแตนซ์ เคอร์ ซิสซันส์ (Constance Kerr Sissons) หญิงที่เกิดมาท่ามกลางจารีตและวัฒนธรรมแบบวิกตอเรียน เธอเลือกศึกษาจดหมายชิ้นที่มีเรื่องราวความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพ่อ คนรัก และคู่หมั้นของคอนสแตนซ์ ในช่วงปี ค.ศ. 1890-1896 และเลือกการเขียนชีวิต (Life writing) เป็นเลนส์ใช้การอ่านจดหมายเหตุ การศึกษาของเธอช่วยสะท้อนภาพการกดขี่ผู้หญิงด้วยระบอบปิตาธิปไตยที่เปลี่ยนผันไปตามแต่ละพื้นที่และยุคสมัย การบันทึกและการเขียนของผู้หญิงในจดหมายเหตุจึงเผยให้เห็นถึงสิ่งที่มากกว่าตัวบทในการให้ข่าวสาร แต่ยังแฝงไปด้วยตัวตนและเสียงสะท้อนจากการบันทึกผ่านลายมือของผู้หญิงหรือสิ่งของต่าง ๆ ที่ผู้หญิงเก็บไว้ อีกทั้งการศึกษาของเธอยังช่วยทำให้เห็นว่าจดหมายเหตุได้กลายมาเป็นภาพสะท้อนชีวิตในแต่ละช่วงวัยเอกสารที่ถูกเก็บไว้ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสาวของคุณย่า การทำงานในจดหมายเหตุของผู้หญิงจึงทำให้เห็นถึงความซับซ้อนของวิถีชีวิตและตัวตนทั้งในแบบที่ถูกประกอบสร้างจากสังคมกับตัวตนที่อยู่ภายในที่ถูกปกปิดเอาไว้

สุดท้ายจากบทความที่มีชื่อว่า “Personal paper: Putting lives on the line-working with the Marian Engel archive” ของ คริสต์ เวอร์ดุลน์ (Christl Verduyn) (2001) ศึกษาเอกสารส่วนตัว อย่างสมุดบันทึก ของนักเขียนนวนิยายและนักสตรีนิยม ที่มีชื่อว่า มาเรียน เอนเกล (Marian Engel) สิ่งที่เธอพบในสมุดบันทึก นอกจากจะพบเรื่องราวหน้าที่การงานในฐานะนักเขียนหญิงคนหนึ่ง เธอยังพบร่องรอยเหตุการณ์อื่น ๆ ในชีวิตประจำวันของมาเรียนในฐานะผู้หญิงธรรมดาสามัญคนหนึ่งอีกด้วย เพราะสมุดบันทึกส่วนตัวของมาเรียนได้บันทึกไว้ทั้ง เค้าโครงงานเขียนและเรื่องราวประจำวัน ซึ่งการกลับไปอ่านสมุดบันทึกเล่มนั้นช่วยทำให้เข้าใจถึงขั้นตอนการสร้างสรรค์งานเขียนของนักเขียนหญิงและทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของปัจเจกที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม

จากตัวอย่างของการทำงานในจดหมายเหตุของผู้หญิง จุดแข็งของจดหมายเหตุศึกษาในแนวสตรีนิยม ก็คือ การที่นักวิจัยขยับจากการศึกษาจดหมายเหตุแบบเก่าที่ทำให้จดหมายเหตุเป็นเพียงวัตถุของการศึกษา ไปสู่การศึกษาจดหมายเหตุแบบสตรีนิยมที่ยกเอาจดหมายเหตุขึ้นมาเป็นองค์ประธานของความรู้ ในทำนองเดียวกับที่ สโตเลอร์ (2002) เสนอ

Ref. code: 25635924030041NCT

ไว้ว่า นักวิชาการควรที่จะเปลี่ยนวิธีการศึกษาจดหมายเหตุ จาก “archive-as-source” เป็น “archive-as-subject” (Stoler, 2002, p. 93) โดยจะเห็นได้ว่าตัวอย่างงานวิจัยในจดหมายเหตุของผู้หญิงดังที่กล่าวมานั้นได้ช่วยเผยให้เห็นถึงตำแหน่งแห่งที่ของผู้หญิงในประวัติศาสตร์ และเปิดเผยแง่มุมใหม่ ๆ ของสังคมยุคนั้น อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ช่วยส่งต่อเรื่องราวอันมีคุณค่า นอกจากนั้นการวิจัยในจดหมายเหตุของผู้หญิงช่วยทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุจดหมายเหตุกับพื้นที่ของผู้หญิง จดหมายเหตุที่นักสตรีนิยมได้นำมาศึกษาอาจเรียกได้ว่าเป็นสิ่งของที่อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลจากชีวิตประจำวันของผู้หญิง และยังนำมาซึ่งการเชื่อมต่อระหว่างตัวบทกับผู้อ่านหรือนักวิจัย ฉะนั้นองค์ความรู้ที่เกิดจากจดหมายเหตุศึกษาในแนวสตรีนิยามจึงเป็นความรู้ประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต ตัวตน และมีเรื่องราวของผู้หญิงเป็นจุดศูนย์กลาง นักจดหมายเหตุในแนวสตรีนิยมได้ต่อยอดจดหมายเหตุศึกษาโดยการเปิดพรมแดนให้แก่คนที่ไร้เสียงหรือไร้ตัวตนในปริมณฑลทางประวัติศาสตร์เพื่อท้าทายต่อแนวคิดจดหมายเหตุแบบบรรทัดฐาน

3.2.2.2 จดหมายเหตุเควียร์ (Queer archive) และ การวิจัยในจดหมายเหตุเพศหลากหลาย (Researching in LGBTQ+ archive)

จากส่วนที่ผ่านมาได้เผยให้เห็นแล้วว่านักสตรีนิยมได้ใช้จดหมายเหตุของผู้หญิงมาสร้างเป็นองค์ความรู้เพื่อต่อสู้กับประวัติศาสตร์กระแสชาย จากการต่อสู้ของเหล่านักสตรีนิยมที่ต้องการช่วงชิงพื้นที่ในประวัติศาสตร์ได้นำมาสู่คำถามต่อมาว่า แล้วสิ่งของทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศอยู่ตรงไหนในการจัดเก็บและจดหมายเหตุศึกษาถัดจากจดหมายเหตุในแนวสตรีนิยมเป็นไปในทิศทางใด ในส่วนนี้จึงต้องการอธิบายให้เห็นถึงอีกพรมแดนหนึ่งทางความรู้เรื่องจดหมายเหตุในโลกตะวันตกที่ได้ขยับขยายออกไป นั่นก็คือแนวคิดจดหมายเหตุเควียร์และการวิจัยในจดหมายเหตุเควียร์

ความเข้าใจเบื้องต้นของแนวคิดจดหมายเหตุเควียร์ ตามที่ จีน่า วัตต์ (Gina Watts) (2018) ได้สรุปเอาไว้ว่า “จดหมายเหตุเควียร์หมายถึงสองสิ่งที่มักจะมาคู่กัน อย่างแรก หมายถึง หอจดหมายเหตุที่จัดเก็บจากชุมชนหรือบุคคลหลากหลายทางเพศ และอย่างที่สอง หมายถึง จดหมายเหตุที่แทรกแซง หรือตั้งคำถามกับปฏิบัติการทางจดหมายเหตุทั้งในแง่ที่เป็นบรรทัดฐานและการเป็นสถาบัน” (Watts, 2018, p. 103)

จากความหมายดังกล่าวทฤษฎีเควียร์จึงน่าจะมีส่วนไม่น้อยในการบ่อนเซาะความหมายอันเป็นสารัตถะและความเป็นขั้วตรงข้ามของจดหมายเหตุระหว่างสิ่งที่ถูกนับว่าเป็นจดหมายเหตุกับสิ่งที่ไม่นับว่าเป็นจดหมายเหตุ ในขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดพื้นที่ให้กับความรู้ประวัติศาสตร์ชุดอื่น ๆ ได้เข้ามามีบทบาท จนทำให้ไม่สามารถมองวัตถุที่เก็บบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างตายตัวและคงที่อีกต่อไป ทั้งยังก่อให้เกิดการก่อร่างสร้างพื้นที่ทางประวัติศาสตร์อย่างหอจดหมายเหตุของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ (LGBTIQ+

Ref. code: 25635924030041NCT

archives)[27] โดยทฤษฎีเควียร์ได้เข้ามามีส่วนในการรื้อกระบวนการจัดการในหอจดหมายเหตุ การคัดสรร การประเมินคุณค่า หรือการนำวัสดุบางอย่างที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานมาเก็บรวบรวมไว้ ดังที่ นักวิชาการด้านจดหมายเหตุอย่าง เจมี แอน ลี (Jamie Ann Lee) (2017) ได้เสนอวิธีวิทยาที่มีชื่อว่า Queer/ed[28] Archival methodology (ซึ่งมีตัวย่อว่า Q/M) ด้วยกรอบแนวคิดเควียร์และแนวคิดพลวัตที่เป็นส่วนหนึ่งในวิธีวิทยาดังกล่าวจะช่วยให้นักวิชาการหรือนักจดหมายเหตุตั้งคำถามต่อทฤษฎีและปฏิบัติการทางจดหมายเหตุโดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างและสิ่งที่ถูกขับออกไปจากสิ่งที่บันทึกและการเก็บสะสม (Lee, 2015, pp. 18-19)

จดหมายเหตุเควียร์จึงเป็นวัตถุที่บันทึกเหตุการณ์ที่ถูกหลงลืมไปจากประวัติศาสตร์กระแสหลักและเป็นการบันทึกความทรงจำของคนที่มักจะถูกมองว่าแตกต่างหรือเป็นชนกลุ่มน้อย อย่าง กลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ที่ไม่เพียงแค่เป็นเรื่องของการบันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนเหล่านี้ที่ขาดหายไปในหอจดหมายเหตุกระแสหลัก แต่ยังเป็นเรื่องของการเชื่อมต่อตัวตน บอกเล่า ประสบการณ์ และวิถีชีวิต ผ่านวัตถุรูปแบบอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากธรรมเนียมของจดหมายเหตุ รวมถึงเรื่องราวที่ถูกบันทึกไว้ในจดหมายเหตุเควียร์ได้เก็บกักไว้ทั้งความรู้สึก ความใคร่ อารมณ์ปรารถนา หรือเรื่องที่อาจต้องถูกปกปิด อย่าง รสนิยมทางเพศ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้อาจจะไม่สามารถถูกพิจารณาว่าเป็นจดหมายเหตุแบบเดียวกับจดหมายเหตุที่อยู่บนขนบ เพราะเรื่องราวทางเพศหรืออารมณ์ความรู้สึกมักจะถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวมากเกินไปและอารมณ์ความรู้สึกมิได้ถูกนับว่าเป็นความจริงทางประวัติศาสตร์ที่เที่ยงตรง

นอกจากจดหมายเหตุเควียร์จะเป็นการเลาะรื้อประวัติศาสตร์ที่ถูกซ่อนเร้นและทำให้สิ่งของบางสิ่งที่เราอาจจะมองข้ามสามารถนำมาสร้างเป็นความรู้ จดหมายเหตุเควียร์ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนทางการเมืองบนหน้าประวัติศาสตร์ โดยการส่งต่อความหลังและความหวังให้กับคนในอนาคต เมเทรียส แดนโบลท์ (Mathias Danbolt) (2010) ได้นิยามคำว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านจดหมายเหตุเควียร์ (Queer Archival Activism) ซึ่งหมายถึง ปฏิกิริยาหรือความรู้สึกตอบรับต่อการรับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของเควียร์ เขาแสดงให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์กับเรื่องราวในประวัติศาสตร์ของเควียร์ผ่านช่วงเวลาร่วมสมัย โดยเมื่อใครสักคนรู้สึกเชื่อมต่อกับประวัติศาสตร์เหล่านั้น เขาเรียก

---

[27] ดูในภาคผนวก ก.

[28] เธอใช้เควียร์ในรูปแบบคำกริยาเน้นไปที่ดำเนินการอยู่ และการแทรกแซงแนวคิดจดหมายเหตุจากภายใน จากทั้งกระทำและถูกกระทำ อีกทั้งเพื่อท้าทายโครงสร้างจดหมายเหตุตามแบบแผนที่มักจะสร้างและคงไว้ซึ่งอำนาจนำในการเบียดขับจดหมายเหตุรูปแบบอื่น ๆ ส่วนการใส่เครื่องหมาย “/” เธอต้องการแสดงให้เห็นถึงความลื่นไหลในการเคลื่อนตัวระหว่างกริยาที่ในรูปอดีต หรือคำกริยาในรูปปัจจุบัน

Ref. code: 25635924030041NCT

ปฏิกิริยานั้นว่า “สัมผัสผ่านกาลเวลา” หรือ “Touch across time” เช่น เสียงตะโกน กู่ร้องของประโยคอันเป็นสัญญะของการแสดงพลังโต้กลับไปยังสังคมที่นับเป็นสโลแกนอันอมตะของกลุ่มการเคลื่อนไหวเควียร์ อย่าง We are here ! We are queer! We’re beautiful! Get used to it! บ่อยครั้งที่ประโยคนี้ยังคงถูกใช้ในการเดินขบวนเสมอ ๆ เวลาที่เขาได้ยินประโยคนี้ มันทำให้เขาระลึกถึงประวัติศาสตร์ของเควียร์ราวกับว่าเรื่องราวในอดีตถูกปลุกขึ้นมาในเวลาปัจจุบัน ในขณะที่ ทูล่า จูโวเน็น (Tuula Juvonen) มองว่า “ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านจดหมายเหตุเควียร์ คือ รูปแบบหนึ่งของการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับใครสักคนที่ต้องการจะบ่อนเซาะแนวคิดจดหมายเหตุโดยการตั้งคำถามหรือรื้อถอนจากมมุมมองวิพากษ์ที่มีต่อบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ” (Juvonen, 2014, p. 176) ส่วน อเล็กซานดร้า จูแฮสซ์ (Alexandra Juhasz) มองว่า “เป็นปฏิบัติการที่ใส่ความรักและความหวังลงไปในวัตถุและส่งผ่านไปยังกาลเวลา” (Juhasz, 2006, p. 326)

หนังสือเล่มหนึ่งที่ฉันคิดว่ามีความสำคัญไม่น้อยในการทำความเข้าใจวิธีการศึกษาจดหมายเหตุเควียร์และช่วยให้เห็นแนวทางในการวิจัย โดยเป็นหนังสือที่รวบรวมบทความการศึกษาจดหมายเหตุของเพศหลากหลาย ที่มีชื่อว่า *Out of the Closet, into the Archives: Researching Sexuality Histories* (2015)[29] บรรณาธิการโดย เอมี แอล สโตน (Amy L. Stone) และ เจมี แคนเทรล (Jaime Cantrell) ในหนังสือได้แบ่งการศึกษาออกเป็นสี่ส่วน ได้แก่ วัสดุของจดหมายเหตุ (archival materiality) ข้าวของที่นอกเหนือไปจากตัวบททั่วไป (beyond the text) การเป็นชายขอบทางจดหมายเหตุ (archival marginalization) และการจัดเก็บเรื่องราววิถีชีวิตของเควียร์ (cataloging queer lives) ในแต่ละบทความเผยให้เห็นถึงประสบกาณ์การทำงานในจดหมายเหตุเพศหลากหลายรวมถึงการทำงานในที่จัดเก็บวัสดุอันจำเพาะเหล่านี้ อีกทั้งแต่ละบทความจะทำให้เราเห็นถึงการก่อรูปของจดหมายเหตุและหอจดหมายของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศในโลกตะวันตกที่เข้ามาบ่อนเซาะโครงสร้างจดหมายเหตุทั้งในมิติของขนบธรรมเนียมปฏิบัติด้านจดหมายเหตุหรือรูปร่างลักษณะของจดหมายเหตุที่ถูกตีความให้เกินกว่าขีดจำกัดของจดหมายเหตุที่เคยมีมา ส่วนกลวิธีและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาจดหมายเหตุเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดหลังสมัยใหม่และแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม อย่างไรก็ตามฉันได้เลือกบทความจากหนังสือเล่มดังกล่าวมาทบทวนให้เห็นถึงแนวทางการทำงานในจดหมายเหตุเควียร์ซึ่งมีดังต่อไปนี้

---

[29] หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือเล่มแรกที่ฉันยอมเจียดเงินสั่งซื้อจากเว็บไซต์ Amazon เพื่อนำมาประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ ทั้งยังเป็นหนังสือที่พาฉันเดินออกมาจากตู้เสื้อผ้า และก้าวเข้าสู่เส้นทางความรู้จดหมายเหตุในมิติใหม่ ๆ ฉันรู้สึกขอบคุณหนังสือเล่มนี้ที่ได้ช่วยเปิดโลกวิชาการทางด้านจดหมายเหตุเควียร์ให้แก่ฉัน และทำให้ฉันได้เดินทางไปในหลายที่ทั่วโลกเพื่อเยี่ยมชมหอจดหมายเหตุของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ

Ref. code: 25635924030041NCT

บทความแรกมีชื่อเรื่องว่า “Interrogating trans identities in the archives” ของ เลียม โอลิเวอร์ แลร์ (Liam Oliver Lair) (2015) ได้ทำการศึกษาจดหมายเหตุส่วนบุคคลของ หลุยส์ ลอว์เรนซ์ (Louise Lawrence) และ แฮรี่ เบนจามิน (Harry Benjamin) การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายในการขุดคุ้ยประวัติศาสตร์และเผยให้เห็นถึงที่มาของนิยามศัพท์ คนแต่งกายข้ามเพศ และ คนแปลงเพศ ที่เกิดขึ้นจากนักเพศศาสตร์ได้ทำให้นิยามเหล่านี้ให้ความหมายในเชิงอาการผิดปกติทางจิตเวช เอกสารที่เขานำมาศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับวาทกรรมทางการแพทย์และเป็นเอกสารที่ปรากฏลายมือของคนไข้ที่เป็นคนแต่งกายข้ามเพศและคนแปลงเพศ ซึ่งในวัสดุเหล่านี้นับว่าเป็นการเขียนอัตชีวประวัติที่เผยให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตัวตนอันสลับซับซ้อนซึ่งเผยให้เห็นว่าเรื่องราวในจดหมายเหตุประกอบไปด้วยมุมมองอัตวิสัยแบบเควียร์ซึ่งมีความสลับซับซ้อน แม้ว่าจุดแบ่งความแตกต่างของระหว่างสองคำนิยามนี้ที่พวกนักเพศศาสตร์มักจะให้ความเน้นย้ำอยู่เสมอก็คือความปรารถนาที่จะเป็นหญิงอันสมบูรณ์ หากแต่สิ่งที่เขาพบนั้นมีทั้ง ความสลับซับซ้อน และลื่นไหลเกินกว่าที่จะเข้าได้กับคำนิยามใดนิยามหนึ่งโดยที่มิได้เป็นไปตามวาทกรรมทางการแพทย์ตามที่พวกนักเพศศาสตร์สร้างขึ้น

จากข้อค้นพบดังกล่าว แลร์ได้หยิบเอาแนวคิดทฤษฎีของฟูโกต์ แดร์ริดา และซาร่า อาเม็ด (Sara Armed)[30] มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยแนวคิดของฟูโกต์ทำให้เขาเข้าใจถึงการปรากฏของอำนาจและความรู้ของนิยามอัตลักษณ์ทางเพศ อย่าง transvestite และ transsexual ที่มีสถาบันทางการแพทย์ที่เกิดขึ้นในช่วงกลางศตวรรษที่20 รองรับ ขณะที่ทฤษฎีของอาเม็ดทำให้เขาเห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวตนของเขาที่เป็นทั้งผู้วิจัยและผู้ชายข้ามเพศกับจดหมายเหตุที่เขานำมาศึกษา ส่วนแนวคิดของแดริด้าทำให้เขาเข้าใจถึงพลังอำนาจของจดหมายเหตุในการสร้างประวัติศาสตร์ผ่านเรื่องเล่า

บทความต่อมาชื่อ “Interviewing hustlers: Cross-class relations, sexual self-documentation and the erotics of queer archives” โดย ยูริย์ ซิคราติ (Yuriy Zikratyy) (2015) ได้ศึกษาจากจดหมายเหตุของ โทมัส เอ็น เพ็นเตอร์ (Thomas N. Painter) ผู้ซึ่งเป็นนักมานุษยวิทยาที่ให้ความสนใจในการศึกษาวัฒนธรรมย่อยของชายรักชาย ในนิวยอร์กช่วงกลางศตวรรษที่20 ในกล่องจดหมายเหตุของเพนเตอร์ประกอบไปด้วย งานวิจัยการศึกษาพฤติกรรมทางเพศของคนรักเพศเดียวกัน ไดอารี่ บันทึกอัตชีวประวัติ รวมไปถึงภาพชายที่เขาเรียกว่าคนรัก กว่า 2,000 รูป ภาพชีวิตของเพนเตอร์จึงถูกเล่าผ่านจดหมายเหตุที่มีลักษณะเป็นการบันทึกตัวตน (self-documentation) ประเด็นของโสเภณีชายจึงนับว่าเป็นตัวละครเอกในจดหมายเหตุชิ้นนี้ของเขาที่ช่วยบรรยายให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ตัวตน เพศวิถี และความปรารถนา

---

[30] ซาร่า อาเม็ด นักวิชาการ นักสตรีนิยม ที่มีเชื้อสาย อังกฤษ-ออสเตเลีย เจ้าของงานเขียนชิ้นสำคัญเรื่อง *the Cultural Politics of Emotion*

Ref. code: 25635924030041NCT

ของชายรักชายที่อยู่ในบริบทช่วงกลางศตวรรษที่ 20 อันเป็นช่วงเวลาที่การเป็นคนรักเพศเดียวกันคือความแปลกแยกและความเป็นอื่น

บทความสุดท้าย คือ การศึกษาเรื่อง “Elsa Gidlow’s garden: Plant, archives and queer history” โดย เกร็ก ยูแมนซ์ (Greg Youmans) (2015) งานชิ้นนี้ได้ศึกษาเรื่องราวชีวิตนักสตรีนิยมคนหนึ่งที่มีชื่อว่า เอลซ่า กิดโลว์ (Elsa Gidlow) ผ่านการวิเคราะห์สวนปลูกต้นไม้ของเธอตั้งอยู่ในย่านดรูอิดไฮ้ต์ (Druid Height) ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเมืองซานฟรานซิสโก ประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของเธอ ถูกเล่าผ่านสวน ต้นไม้ งานเขียนอัตชีวประวัติ และบทกวีอันสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวความสลับซับซ้อนของวิถีชีวิต ตัวตน และเส้นทางความเชื่อทางจิตวิญญาณของเควียร์คนหนึ่ง การศึกษาของเขาเป็นภาพสะท้อนของแนวคิดเควียร์ที่ท้าทายต่อกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ในรูปแบบเดิมที่มีข้อจำกัด ประวัติศาสตร์ที่เป็นเส้นตรงและเป็นอดีตที่ถูกแช่แข็ง ตรงข้ามกับความเปิดกว้าง และหลากหลาย อีกทั้งยังช่วยให้สร้างสรรค์และแสวงหากระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศในหนทางใหม่ ๆ เพื่อที่จะส่งต่อองค์ความรู้ความทรงจำไปยังคนรุ่นหลังและยังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าจดหมายเหตุบางชนิดที่ไม่สามารถถูกกักขังไว้ในสถานที่จัดเก็บต่าง ๆ ภาพของจดหมายเหตุเควียร์ในการศึกษานี้จึงนับว่าหลุดกรอบจากบรรทัดฐานทั่วไป

นอกจากบทความในหนังสือเล่มดังกล่าว ฉันยังไปเจอบทความหนึ่งที่น่าสนใจซึ่งอยู่ในหนังสือที่มีชื่อว่า *Archive Stories: Facts, Fictions, and the Writing of History* โดยบทความนั้นมีชื่อเรื่องว่า “A living archive of desire: Teresita la Campesina and the embodiment of queer latino community histories” เขียนโดย โฮราซิโอ เอ็น รามิเรซ (Horacio N. Roque Ramirez) (2005) งานชิ้นนี้เป็นการศึกษาตัวตนและความทรงจำผ่านการสัมภาษณ์เทเรสซิต้า ลา แคมเปซิน่า ทรานส์เชื้อสายละตินคนหนึ่งที่เกิดและเติบโตขึ้นมาในประเทศเม็กซิโก ในบริบทของสังคมละตินนั้นการเป็นทรานส์หรือแม้แต่คนรักเพศเดียวกันมักจะถูกกีดกันจากสังคม แน่นอนว่าการเติบโตมาในท่ามกลางความกดดันและการคาดหวังต่อบทบาททางเพศจากคนรอบข้าง ทำให้เธอถูกไล่ออกจากครอบครัวและทำให้เธอจำเป็นต้องอพยพเข้ามาในเมืองซานฟรานซิสโกเมื่อปี 1958 ด้วยเสียงสวรรค์อันไพเราะที่เทเรซิต้าได้ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เธอจึงได้หาเลี้ยงตนเองด้วยการเป็นนักร้องซึ่งแม้ว่าในขณะนั้นยังคงเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อปลดปล่อยเสรีภาพของคนหลากหลายทางเพศ อีกทั้งเธอยังต้องอยู่ร่วมกับโรคเอดส์กว่าครึ่งชีวิต เรื่องราวชีวิตอันแสนยาวนานของเทเรซิต้าได้ถูกเล่าผ่านความทรงจำอันมีคุณค่าของเธอ

เมื่อความทรงจำของคน ๆ หนึ่งถูกให้ความสำคัญ ความทรงจำของเทเรซิต้าจึงได้กลายมาเป็นความรู้ชุดใหม่ที่อยู่อีกด้านหนึ่งของประวัติศาสตร์ทั่วไปที่ช่วยสะท้อนเหตุการณ์ในอดีตไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศและวิกฤตโรคเอดส์ อีกทั้งอารมณ์ความรู้สึกและแรงปรารถนาต่าง ๆ ในชีวิต แนวคิดและภาพของคำว่าจดหมายเหตุ

Ref. code: 25635924030041NCT

ถูกขยายออกไป จดหมายเหตุจึงมิใช่ถูกจำกัดอยู่ในรูปแบบกระดาษ สิ่งพิมพ์ หรือสถานที่ หากแต่จดหมายเหตุในการศึกษานี้ได้ถูกตีความผ่านเรือนร่างและความทรงจำของมนุษย์ โดยรามิเรซเรียกมันว่าจดหมายเหตุที่มีชีวิต (living Archive) และการที่เขาเลือกศึกษาจากความทรงจำของเทเรสซิต้า โดยไม่เลือกที่จะศึกษาวัสดุสิ่งของจากในหอจดหมายเหตุทั่วไป หรือหอจดหมายเหตุชุมชนเพศหลากหลาย นั้นเพราะประเด็นเรื่องชาติพันธุ์เป็นประเด็นหนึ่งที่เขาให้ความสำคัญแหละต้องการจะเน้นย้ำถึงความแตกต่างกับจดหมายเหตุทั่ว ๆ ไป รามิเรซยืนยันว่า “การพยายามค้นหาบันทึกเรื่องราว หรือความทรงจำ ของคนที่มีเชื้อชาติหรือสถานะแบบเทเรสซิต้าในหอจดหมายเหตุเหล่านั้น มันเป็นอะไรที่ต้องยอมรับอย่างง่ายดายว่า เรื่องราวประวัติศาสตร์แบบนี้จะไม่ปรากฏในหอจดหมายเหตุเหล่านั้น” (Ramirez, 2005, p. 119)

หนังสือเล่มอีกเล่มหนึ่งที่สามารถช่วยแสดงให้เห็นถึงการศึกษาจดหมายเหตุที่รับอิทธิพลทั้งจากแนวคิดสตรีนิยมและเควียร์ ก็คือหนังสือที่มีชื่อว่า *An Archive of Feelings: Trauma, Sexuality, and Lesbian Public Cultures* ของ แอน ซเวทโควิช (Ann Cvetkovich) (2003) งานชิ้นนี้ได้ท้าทายขนบของจดหมายเหตุโดยการสร้างแนวคิดจดหมายเหตุแห่งความรู้สึกที่หลอมรวมมาจากประวัติศาสตร์บาดแผล เมื่อนึกถึงประวัติศาสตร์บาดแผลที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติ ผู้คนส่วนมากก็คงจะนึกถึงเหตุการณ์สำคัญ ๆ อย่างการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวหรือเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรง แต่ในการศึกษาของเธอนั้นเป็นประวัติศาสตร์บาดแผลของเลสเบี้ยน ซึ่งเป็นบาดแผลที่ไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์ที่เขย่าความรู้สึกของคนทั้งโลก หากเป็นบาดแผลผ่านประสบการณ์ชีวิตทางเพศและเป็นเพียงบาดแผลในชีวิตของเลสเบี้ยนหรือเควียร์ที่เกิดจากวิกฤตการณ์โรคเอดส์รวมถึงการผลัดถิ่นฐาน เธอได้นำวัสดุจดหมายเหตุในรูปแบบต่าง ๆ มาศึกษา อาทิ วิดีโอ รูปภาพ จดหมาย ความทรงจำของบุคคล การแสดง บทสัมภาษณ์ต่าง ๆ งานเขียนของเธอได้รับอิทธิพลมาจากทั้งแนวคิดของเฟมินิสต์และมุมมองแบบเควียร์ ทั้งสองมุมมองถูกนำมาใช้รวมกันเพื่อสร้างจดหมายเหตุแห่งความรู้สึกขึ้นมา งานของซเวทโควิชช่วยจุดประกายหนทางใหม่ ๆ ในการสร้างความรู้ประวัติศาสตร์จากสิ่งของที่ถูกละเลยหรือจากเหตุการณ์ที่ถูกมองข้ามไปจากประวัติศาสตร์ ตามที่เธอกล่าวไว้ว่า “ประวัติศาสตร์ของเกย์และเลสเบี้ยนต้องการมุมมองจดหมายเหตุในแนวทางแบบถอนรากถอนโคน เพื่อที่จะจัดเก็บความรู้สึก ความสัมพันธ์อันแนบแน่น ความปรารถนาทางเพศ และทุก ๆ ประสบการณ์ของขบวนเคลื่อนไหวทางสังคมที่ซึงยากต่อการบันทึกลงในจดหมายเหตุกระแสหลัก” (Cvetkovich, 2003, p. 241)

การศึกษาประวัติศาสตร์บาดแผลของเลสเบี้ยนจึงเป็นการท้าทายประวัติศาสตร์บาดแผลที่คนส่วนใหญ่มักให้คุณค่ากับภาพประวัติศาสตร์เหตุการณ์ที่เป็นบาดแผลของมวลมนุษยชาติ ซึ่งถึงแม้ว่าจดหมายเหตุจะมิได้เพียงแค่ถูกตั้งคำถามต่อข้อมูลที่กักเก็บไว้ แต่จดหมายเหตุยังมักจะถูกตั้งคำถามถึงข้อเท็จจริงที่รองรับในจดหมายเหตุชิ้นนั้น (Manoff, 2004, p. 14) เพราะความจริงมักถูกนับว่าเป็นข้อพิสูจน์เชิงประจักษ์ แต่ความรู้สึกมัก

Ref. code: 25635924030041NCT

ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่คงทนถาวร แปรเปลี่ยนไปตามจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายหนึ่งของจดหมายเหตุที่ได้รับอิทธิพลจากเควียร์และสตรีนิยมก็คือการบ่อนเซาะความจริงในจดหมายเหตุ ด้วยความรู้สึกอันสลับซับซ้อนของมนุษย์ ดังที่ ซเวทโควิช (2003) มองว่า

> จดหมายเหตุแห่งความรู้สึกเป็นทั้งวัสดุและอวัสดุ แม้ครั้งหนึ่งวัสดุเหล่านี้อาจจะไม่เคยถูกพิจารณาว่าเป็นดั่งจดหมายเหตุทั่ว ๆ ไป ในเวลาเดียวกันก็มักจะมีการต่อต้านการจัดเก็บสิ่งของเหล่านี้ เพราะเรื่องเพศและเรื่องความรู้สึกนั้นถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวมากเกินไปและเป็นสิ่งที่ไม่คงอยู่ถาวรที่จะเก็บมันเอาไว้ (Cvetkovich, 2003, p. 244)

การวิจัยในจดหมายเหตุในแนวเควียร์นอกจากจะทำให้เห็นภาพรวมของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ และเรื่องเล่าในจดหมายเหตุของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศยังช่วยฉายเรื่องราวประสบการณ์ ในมิติใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเพศวิถีที่ค่อนข้างล่อแหลมซึ่งมักจะถูกมองข้ามจากหอจดหมายเหตุกระแสหลัก การทำงานในจดหมายเหตุเควียร์จึงสามารถก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้วิจัยกับจดหมายเหตุที่ศึกษา ด้วยเรื่องเล่าหรือชุดความรู้ที่ถูกเก็บไว้ในจดหมายเหตุอาจเป็นสิ่งที่ย้อนแย้งหรืออยู่ตรงกันข้ามกับสถานะของผู้วิจัย หรืออาจเป็นสิ่งที่สามารถเชื่อมโยงกับสถานะหรือเหตุการณ์ปัจจุบันได้ในขณะเดียวกันกระบวนการศึกษาวิจัยในจดหมายเหตุได้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของจดหมายเหตุซึ่งมีทั้งความรู้สึก เหตุการณ์ และตัวตนปะปนอยู่ในจดหมายเหตุ เรื่องราวในประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศที่ถูกกักเก็บอยู่ในจดหมายเหตุนั้นมีความแตกต่างและความเฉพาะตัว ทั้งยังอาจท้าทายความรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีแบบที่สังคมเคยรับรู้ และนอกจากองค์ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นผ่านประสบการณ์และวิถีชีวิตอันสลับซับซ้อนนอกจากจะให้เรื่องราวที่แตกต่างไปต่างจดหมายเหตุกระแสหลักแล้ว การศึกษาจากตัวบทที่อยู่ในวัตถุที่หลากหลายรูปแบบและบางอย่างอาจจะท้าทายและสั่นคลอนต่อมโนภาพจดหมายเหตุที่เราคุ้นเคย จดหมายเหตุเควียร์จึงเป็นพื้นที่อันซับซ้อนและเต็มไปด้วยพลัง (Marshall & Murphy, 2014, p. 1)

จากการศึกษาจดหมายเหตุทั้งในแนวสตรีนิยมและเควียร์ในส่วนที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนร่าง แปลงรูป อุดมคติของจดหมายเหตุ โดยมีนักวิจัยเป็นผู้ตีความจดหมายเหตุขึ้นมาใหม่จากสิ่งของบางอย่างที่อาจจะต่างไปจากจดหมายเหตุกระแสหลัก หรือกลายเป็นสิ่งของที่อาจบอกได้มากกว่าข้อมูลข่าวสาร หรือ ความจริงในประวัติศาสตร์ หากแต่เป็นสิ่งของที่จัดเก็บความรู้สึกและก้าวล่วงเข้าไปถึงพื้นที่ส่วนตัว อีกทั้งภายใต้กระบวนการวิจัยจดหมายเหตุในแนวสตรีนิยมและเควียร์จึงทำให้นักวิจัยได้กลายเป็น “ผู้สร้าง” ด้วยการแปรเปลี่ยนข้าวของเหล่านี้ให้กลายเป็นความรู้ ทั้งยังกลายเป็น “ผู้อ่าน” จดหมายเหตุโดยอาศัย

Ref. code: 25635924030041NCT

แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ นัยหนึ่งการหยิบยกของบางสิ่งบางอย่างที่อาจดูไร้ค่า ไร้สาระ หรือเป็นไปไม่ได้ที่จะนำมาศึกษา ทว่าการหยิบสิ่งของเหล่านี้ขึ้นมาอาจเป็นหนทางหนึ่งของนักสตรีนิยมและเควียร์ใช้สู้กลับประวัติศาสตร์กระแสหลักและธรรมเนียมการจัดเก็บจดหมายเหตุ ที่ผลักให้เรื่องราวของคนกลุ่มนี้กลายเป็นประวัติศาสตร์กระแสรอง หรือ กลายเป็นสิ่งของที่ถูกมองข้ามไป

นักจดหมายเหตุแนวสตรีนิยมและเควียร์จึงได้ท้าทายองค์ประกอบสำคัญอย่างแรกของจดหมายเหตุที่ฟูโกต์ได้ชี้เห็นไว้ ซึ่งก็คือ “กฎเกณฑ์ที่วัดว่าสิ่งใดสามารถนำมาพูดได้บ้าง” (the law of what can be said) (Foucault, 1972, p. 145) สำหรับฟูโกต์ จดหมายเหตุ คือ วาทกรรมที่สะสมตัว ถูกกลั่นกรอง ถูกลืม ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ ถูกตีความ หรือถูกขยายความอย่างไม่จบสิ้น ดังที่ฟูโกต์มองว่า

> แม้จะมีวาทกรรมมากมายมหาศาลให้เราศึกษาวิเคราะห์ แต่ในความเป็นจริงแล้ววาทกรรมมีอยู่น้อยมาก ด้วยกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการกลั่นกรองวาทกรรมให้เข้ามาอยู่ใน Archive ที่สำคัญที่สุดก็คือ กฎเกณฑ์ ที่ว่า 1.อะไรสามารถนำมาพูดได้ (Expressibility) 2.อะไรที่ควรอนุรักษ์ไว้ (Conservation) 3.ความทรงจำ(Memory) อะไรที่ควรเก็บไว้ในความทรงจำ 4.การรื้อฟื้น (Reactivation) ในทุกสังคมมักมีการรื้อฟื้นวาทกรรมบางชุดขึ้นมาใช้ใหม่ 5.การหยิบฉวย (Appropriation) โดยไม่คำนึงถึงบริบทที่เป็นจริงทางประวัติศาสตร์เลย (ธีรยุทธ บุญมี, 2551, นน. 53-55)

แนวคิดจดหมายเหตุในมุมมองสตรีนิยมและเควียร์จึงเป็นการล้มล้างกฎเกณฑ์ ทฤษฎี หรือธรรมเนียมของจดหมายเหตุแบบที่เคยมีมา และนำมาซึ่งวิธีวิทยาปฏิบัติการ การสร้างพื้นที่ หรือ สร้างกลวิธีการจัดเก็บขึ้นมาใหม่ สิ่งที่อยู่ในจดหมายเหตุจึงเป็นสิ่งที่มากกว่าความจริง ถ้อยแถลง หรือวาทกรรมที่ถูกคัดกรอง หากแต่เป็นวัสดุที่กักเก็บความรู้สึก ความปรารถนา ความใคร่ เรื่องเพศ หรือ เรื่องราวส่วนตัว

การท้าทายขนบและลบล้างอุดมคติของจดหมายเหตุในงานวิจัยนี้จึงอยู่ตรงที่ ประการแรก การนำจดหมายเหตุส่วนบุคคลมาศึกษาจะไม่ได้ถูกสกัดกั้นด้วยกฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบของหอจดหมายเหตุ และประการที่สอง การนำจดหมายเหตุส่วนบุคคลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการของรัฐและสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นสูติบัตร สมุดพก คลิปวิดีโอการประกวดนางงามในโรงเรียน ข้าวของที่เก็บไว้ในช่วงวัยมัธยม ใบ สด.43 เอกสารขอเข้ารับปริญญา และใบรับรองแพทย์เพื่อขอเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ การนำสิ่งของเหล่านี้มาใช้ควบคู่ไปกับวิธีวิทยาอัตชาติพันธุ์วรรณนา โดยมีคนข้ามเพศสถานะศึกษาเป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีหลัก จึงเป็นไปเพื่อเผยให้เห็นถึงการกดทับในเชิงความรู้ที่อยู่ใน

Ref. code: 25635924030041NCT

พัฒนาการของอัตลักษณ์กะเทย (คนหนึ่ง) ในสังคมไทย ทั้งยังนำไปสู่การพัฒนาวาทกรรมโต้กลับ โดยการเล่าเรื่องจากอัตลักษณ์และประสบการณ์ของตนเอง

3.3 สรุป

จากกรอบแนวคิดทฤษฎีและวิธีวิทยาในการวิจัยที่ได้กล่าวมานี้ ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงมิได้เพียงแค่เล่าจาก “ฉัน” หรือใช้เพียงแค่แนวคิดอัตชาติพันธ์วรรณนาในฐานะวิธีวิทยาของการวิจัย หากแต่ยังเล่าจากจดหมายเหตุส่วนบุคคล โดยที่การนำสิ่งของส่วนตัวมาใช้ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีจดหมายเหตุในแนวสตรีนิยมและเควียร์ ซึ่งการนำวิธีวิทยาการศึกษาในแนวอัตชาติพันธุ์วรรณนาและจดหมายเหตุศึกษามาใช้ร่วมกับแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา ก็เพื่อเติมเต็มกระบวนการสร้างความรู้ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ให้มี “ฉัน” อยู่ในฐานะผู้เล่าและผู้บันทึกคนใหม่ และให้มี “จดหมายเหตุส่วนบุคคล” อยู่ในฐานะองค์ประธานของความรู้

ฉะนั้นการเล่าเรื่องของตนเองในงานวิจัยนี้จึงเป็นทั้งเป็นการเคลื่อนตัวออกจากความรู้ที่กดทับ และเป็นการขับเคลื่อนเข้าไปสู่ปริมณฑลของจดหมายเหตุส่วนบุคคลอันเป็นสนามวิจัยแห่งใหม่ ด้วยกรอบแนวคิดทฤษฎีและวิธีวิทยาที่จะนำมาใช้ดังที่กล่าวมาแล้ว ฉันจึงมีเรื่องราวของตนเองกับจดหมายเหตุเป็นทั้งสนามในงานวิจัยและเป็นเส้นชัยในการได้มาซึ่งคำตอบ

Ref. code: 25635924030041NCT

บทที่ 4
(เด็ก) ตุ๊ด กับ ความเงียบในโรงเรียนประถม

ฉันถูกเรียกด้วย “คำ” มากมายที่ฉันไม่เคยมีส่วนสร้างขึ้นหรือมีส่วนในการกำหนด ตั้งแต่ตอนวัยประถมฉันก็ตกเป็นเป้าหมายของการถูกล้อด้วยคำว่า “ตุ๊ด” จากเพื่อนในโรงเรียน พอเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมชายล้วนก็โดนเรียกด้วยคำว่า “กะเทย” และถึงแม้ในช่วงรอยต่อระหว่างมัธยมปลายกับมหาวิทยาลัย ฉันจะเริ่มได้ยินคำว่า “สตรีข้ามเพศ” หรือ “ผู้หญิงข้ามเพศ” แต่เมื่อเข้ามหาวิทยาลัยก็ถูกเรียกด้วยคำอีกคำหนึ่งว่า “สาวประเภทสอง” ทว่าก่อนที่ฉันจะถูกให้ความหมายด้วยคำเหล่านี้ คำแรกที่ฉันถูกนิยามจากคนอื่นจริง ๆ แล้ว ก็คือ คำว่า “เพศชาย” ซึ่งถูกประทับลงบนเอกสารสูติบัตรโดยรัฐตั้งแต่วันที่ฉันเกิด ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่ฉันต้องกลับมาบันทึกประวัติศาสตร์ชีวิตของตนเองขึ้นมาใหม่จึงต้องกลับมาเริ่มต้นจากจุดกำเนิดของชีวิตและจุดเริ่มต้นของคำนิยามที่ถูกบันทึกเอาไว้โดยรัฐ

สูติบัตร หรือ ใบเกิด[1]เอกสารประจำตัวที่ไม่ค่อยถูกนำออกมาใช้บ่อยนัก ทั้งยังเป็นเหมือนเอกสารประจำบ้านที่ถูกรักษาเก็บเอาไว้ในตู้เสื้อผ้าของแม่ เอกสารชิ้นนี้เป็นแผ่นกระดาษบาง ๆ ขนาดใหญ่กว่ากระดาษเอสี่เล็กน้อย และมีลักษณะคล้ายกับแบบฟอร์มที่ถูกจัดพิมพ์และกรอกข้อมูลทุกอย่างเอาไว้ในกรอบที่ห้อมล้อมอย่างเป็นระบบระเบียบ ฉันพยายามกวาดสายตาอ่านจากบนลงล่าง พลิกไปพลิกมาอยู่หลายรอบ ทว่ายังคงไม่รู้ว่าจะเริ่มอ่านจากมุมมองไหน แต่ถ้าหากเริ่มด้วยข้อมูลพื้น ๆ ดังข้อความคร่าว ๆ ที่ปรากฏบนสูติบัตรของฉันว่า “ด.ช.ชนาธิป สุวรรณานนท์ เพศชาย สัญชาติไทย เกิดเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2536”

มุมหนึ่งสูติบัตรจึงทำหน้าที่ช่วยบอกว่าแต่ละคนมีที่มาที่ไปอย่างไร เกิดที่ไหน วันใด หรือเป็นลูกเต้าเหล่าใคร และตามการรับรู้ทั่ว ๆ ไป สูติบัตรเป็นเอกสารที่จัดเก็บข้อมูลอันเป็น “ข้อเท็จจริง” ของบุคคล โดยข้อเท็จจริงส่วนใหญ่นั้นเป็นข้อมูลที่ถาวร (permanence) ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ชื่อพ่อ ชื่อแม่ผู้ให้กำเนิด สถานที่เกิด และวันเวลาที่เกิด ซึ่งมีเพียงข้อเท็จจริงบางประการเท่านั้นที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความปรารถนาของบุคคล เช่น ชื่อ หรือ นามสกุล รวมถึงเพศที่สามารถเปลี่ยนได้แล้วในบางประเทศ[2]และหากมองอีกมุมหนึ่งข้อมูล

---

[1] เนื่องจากผู้วิจัยขอสงวนข้อมูลส่วนตัวบนเอกสารสูติบัตรที่อาจจะถูกนำไปใช้ได้ รูปภาพประกอบของเอกดังกล่าวจึงไม่ได้ถูกนำมาใช้ในวิทยานิพนธ์

[2] ปัจจุบันในบางประเทศอนุญาตให้คนข้ามเพศสถานะสามารถเปลี่ยนเพศบนเอกสารสูติบัตร รวมถึงเอกสารประจำตัวอื่น ๆ ได้ ซึ่งแนวคิดที่เข้ามาทำหน้าที่ต่อรองกับความจริงแห่งเพศที่อิงอยู่บนฐานคิดวิทยาศาสตร์ด้วยความจริงแห่งเพศอีกชุดหนึ่งซึ่งนั้นก็คือ เพศสถานะ หรือ gender แต่อย่างไรก็ตามจากรายงานของ ILGA ที่ออกมาในปี 2016 เรื่อง “Trans legal mapping report 2016: Recognition before the law” ได้แสดงให้เห็นว่าการรับรองเพศ

Ref. code: 25635924030041NCT

บนสูติบัตรก็นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ที่รัฐเป็นผู้บันทึกให้ตั้งแต่วันที่ประชากรคนหนึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นบนโลกใบนี้ อีกทั้งยังบ่งบอกประวัติศาสตร์ของร่างกายที่ยังไม่ได้ถูกแปรเปลี่ยน เพราะข้อมูลบนสูติบัตรปรากฏเพศของบุคคลที่ได้รับตอนเกิด สูติบัตรจึงเป็นเอกสารของรัฐที่ปรากฏจุดเริ่มต้นของการกดทับด้วยความรู้และการกำหนดตัวตนทางเพศของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนที่ไม่ได้มีตัวตนเป็นไปตามเพศที่ถูกระบุไว้ตอนเกิด ดังที่ เค เจ รอว์สัน (K.J. Rawson) นักวิชาการทางด้านจดหมายเหตุคนข้ามเพศสถานะ (2014) กล่าวไว้ว่า

> จดหมายเหตุที่จับต้องได้ มักจะมีร่องรอยของปรากฏการณ์คนข้ามเพศสถานะปะปนอยู่ด้วยเสมอ ไม่ว่าจะมีความตั้งใจอยู่ในระดับใดก็ตาม ก่อนที่ "คนข้ามเพศสถานะ" จะพัฒนาขึ้นมาเป็นอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ วัสดุจดหมายเหตุต่าง ๆ ที่ได้รับการรับรองจากรัฐ อาทิ กฎหมายการแต่งกาย เอกสารของตำรวจ รายงานการเข้าเมืองหรือบันทึกการฆาตกรรม . . . เพราะสิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดจากการมาบรรจบกันระหว่างคนที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานทางเพศสถานะกับกลไกทางสังคมและกฎหมายที่พยายามนิยาม ควบคุม และกำหนดบรรทัดฐานทางเพศสถานะ (Rawson, 2014, p.24)

ยิ่งไปกว่านั้นถ้าหากมองสูติบัตรจากมุมมอง “การควบคุม” ที่ส่งผลต่อเพศสถานะของบุคคล ดังที่ ในบทความเรื่อง “Legally Sexed: Birth Certificates and Transgender Citizens” ของ ลิซ่า ชอร์น มัวร์ (Lisa Jean Moore) และ เพสลีย์ เคอร์รา (Paisley Currah) (2015) ใช้มุมมองดังกล่าววิพากษ์สูติบัตรเอาไว้ว่า “การควบคุมเพศสถานะ (gender surveillance) ถูกทำให้เกิดขึ้นผ่านใบเกิด (และเอกสารทุกชิ้นที่เชื่อมโยงกับเอกสารต้นกำเนิดนี้) ซึ่งนั้นหมายความว่า การทำให้ร่างกายต้องเป็นไปตามคุณลักษณะแบบทวิเพศ (ชาย-หญิง) ในแบบที่รับรู้กันในสังคมและวัฒนธรรม” (Moore & Currah, 2015, p. 75) และทั้งสองยังได้เปรียบเทียบสูติบัตรเอาไว้ว่าเสมือนพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ของเอกสารประจำตัวอื่น ๆ (Breeder Documents) (Moore & Currah, 2015, p. 763) เพราะสูติบัตรสามารถให้กำเนิดลูก ๆ เอกสารประจำตัวตามมาได้อีกมากมาย ไม่ว่าจะบัตรประชาชน พาสปอร์ต ใบขับขี่ บัตรเอทีเอ็ม หรือแม้แต่บัตรประจำตัวนักศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับรัฐจึงถูกจัดวางผ่านเอกสารสูติบัตร และในขณะเดียวกันเพศบนสูติบัตรได้ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนเข้ากับการจัดการของภาครัฐ ซึ่งการเชื่อมโยงนี้คือการกระจายอำนาจของรัฐในการจัดแบ่งและระบุเพศของประชากร (Draz, 2017, p. 376) สูติบัตรจึงนำมาซึ่งประโยชน์และมอบภาระหน้าที่ต่าง ๆ มาให้ด้วย มันถูก

บางประเทศยังคงตั้งอยู่บนเงื่อนไขของการรับรองโดยแพทย์ เช่น อังกฤษ และ ฝรั่งเศส แต่ในบางประเทศก็มิจำเป็นต้องได้การรับรองโดยแพทย์ เช่น ไอร์แลนด์ อาเจนติน่า และมอลตา (Chiam, Duffy, and González, 2016)

Ref. code: 25635924030041NCT

สร้างขึ้นมาเพื่อรับรอง การแจกจ่ายสิทธิและทรัพยากรต่าง ๆ จากรัฐ สู่ พลเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง ประกันสังคม การช่วยเหลือทางสุขภาพ และผลประโยชน์จากสวัสดิการสังคม (Moore & Currah, 2015, p. 62) อีกทั้งข้อมูลบนสูติบัตรยังมีประโยชน์ต่อการจัดทำสถิติประชากรซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดการของรัฐ และถ้าหากลองถอดรหัสความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับปัจเจกผ่านสูติบัตร สูติบัตรนับว่าเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีของการควบคุมสมัยใหม่ของชีวอำนาจ (Biopower) (Moore & Currah, 2015, p. 62)

เอกสารสูติบัตรจึงนับว่าเป็นต้นสายปลายเหตุของการกดทับตัวตนและควบคุมประสบการณ์ของกะเทยคนหนึ่งให้ดำเนินไปตามกรอบของเพศชาย-เพศหญิงที่ถูกกำหนดเอาไว้ตั้งแต่ต้น นั่นจึงทำให้เอกสารแผ่นนี้ได้กลายเป็นหมุดหมายในการแสวงหาเสียงที่ถูกทำให้เงียบโดยรัฐและกลายเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องเล่าทั้งหมดที่จะแสดงให้เห็นว่าเอกสารแผ่นนี้ได้ส่งผลกับชีวิตของคน ๆ หนึ่งที่ไม่ได้เป็นไปตามเพศที่รัฐบันทึกไว้อย่างไร ฉะนั้นนับแต่ช่วงบรรทัดต่อจากนี้ไปฉันจะกลับมาเล่าและบันทึกประวัติศาสตร์ชีวิตของตนเองขึ้นมาใหม่ตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งในบทนี้จะประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วนคือ 1) การแสวงหาความเงียบผ่านเรื่องเล่าในวัยเด็ก 2) การทบทวนวิธีวิทยาในการสร้างความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศและนำเสนอวิธีการศึกษาประเด็นดังกล่าวผ่านจดหมายเหตุ 3) การนำเอาสมุดพกของโรงเรียนประถม ซึ่งเป็นจดหมายเหตุส่วนบุคคลอีกชิ้นหนึ่งที่นำมาใช้ในบทนี้ เพื่อเผยให้เห็นถึงตัวตนข้ามเพศในวัยเด็ก และสอดแทรกเสียงของตนเองในวัยเด็กลงไปในกระบวนการสร้างความรู้ และ 4) การวิเคราะห์ให้เห็นถึงการกดทับทางความรู้ผ่านการเขียนรายงานพฤติกรรมในสมุดพก

4.1 “เล่า” ความเงียบที่ฉันเคยรู้จัก

ในวัยเด็กแม่เป็นเหมือนโลกทั้งใบสำหรับฉันและเป็นที่ปรึกษาที่ดีที่สุด เพราะเราสามารถเป็นเพื่อนคุยกันได้ตั้งแต่เรื่องเล็ก ๆ อย่าง การ์ตูนที่ฉันชอบดู หรือเรื่องยาก ๆ อย่างการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ และเรื่องธรรมดาสามัญอื่น ๆ อีกหลายเรื่องในชีวิต แม้ดูเหมือนเราสองคนจะสนิทกันมากจนสามารถเปิดใจคุยกันได้ทุกเรื่อง แต่ยกเว้นอยู่เรื่องเดียวที่ฉันไม่กล้าคุยกับแม่เลยก็คือ เรื่องเพศของตนเอง นั่นทำให้ฉันคิดว่าเสียงในวัยเด็กของตนเองถูกทำให้ขาดหายไปมากที่สุดในช่วงชีวิต ความเงียบในวัยเด็กคงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ฉันกลับมารื้อฟื้นเสียงของตนเองขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

จากบนหน้าสูติบัตรของฉันที่นอกจากจะแสดงให้เห็นถึง ชื่อ เพศ วันเดือนปีเกิด ยังแสดงให้เห็นอีกว่า กรุงเทพ คือ “สถานที่เกิด” ของฉัน แต่ถ้าหากพูดถึงคำว่า “บ้านเกิด” หรือเวลาที่ใครต่อใครถามฉันว่าเป็นคนจังหวัดอะไร ฉันจะตอบอย่างไม่ลังเลใจเลยว่า “เป็นคนโคราช” และรู้สึกไปโดยปริยายว่าโคราชคือบ้านเกิด ซึ่งถึงแม้ว่าพ่อกับแม่ของฉันจะมีภูมิลำเนามาจากจังหวัดกรุงเทพและมีพื้นเพชีวิตเป็นคนเมืองหลวงมาตั้งแต่เกิด แต่ทั้งคู่ได้เลือกย้ายสำ

Ref. code: 25635924030041NCT

มโนครัวมาอยู่โคราชตั้งแต่ในปีที่ฉันเกิด (พ.ศ. 2536) เพียงเพราะต้องการจะหลีกหนีความวุ่นวายในเมืองใหญ่ที่อยู่กันมาทั้งชีวิต จึงพาครอบครัวเล็ก ๆ ที่มีกันสี่คน พ่อ แม่ และฉันที่เป็นลูกชายคนเล็กของบ้าน บวกกับพี่ชายอีกหนึ่งคนที่อายุห่างกันสี่ปี พร้อมขนทีวี เสื้อผ้า และข้าวของเครื่องใช้ ขึ้นรถกระบะคันแรกที่พ่อซื้อ ขับออกจากบ้านปู่ย่าในกรุงเทพและหอบหิ้วกันมาลงหลักปักฐานสร้างชีวิตที่โคราช

กรุงเทพในวัยเด็กของฉันจึงไม่มีความเชื่อมโยงทางความรู้สึกถึงความเป็นบ้านได้เลย เป็นแต่เพียงสถานที่ที่ให้ฉันได้แวะเวียนไปเยี่ยมญาติสนิทมิตรสหาย ไม่ว่าจะเป็น บ้านย่า บ้านยาย บ้านป้า หรือบ้านลุง และยังเปรียบเสมือนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตอนปิดเทอมใหญ่ในช่วงฤดูร้อนให้ฉันได้แวะชมความเจริญในเมืองหลวง ในแบบที่อาจไม่ได้สัมผัสในโคราช เช่น การได้อาบน้ำประปา ได้ลองขึ้นรถไฟฟ้าบีทีเอส เดินเลาะดูตึกระฟ้า หรือเดินตากแอร์ในห้างสรรพสินค้าหรูหราใจกลางเมือง

ภาพของครอบครัวจากความทรงจำในวัยเด็กเท่าที่ฉันจะจำได้ คือ ภาพของพ่อที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน อยู่ห่างไกลจากครอบครัว พ่อเป็นพนักงานบริษัทที่ต้องออกเดินทางไปทำงานหลายสัปดาห์ในต่างจังหวัด แล้วคอยกลับมาแวะเยี่ยมบ้านอยู่เรื่อย ๆ ในขณะที่แม่อยู่บ้านคอยทำงานบ้านและดูแลฉันกับพี่ชาย ช่างน่าเสียดายที่ฉันไม่ทันได้เห็นแม่เป็นนักบัญชีสุดเก่งและเป็นผู้หญิงสุดแกร่งที่ทำงานในบริษัทการเงินในย่านธุรกิจของกรุงเทพ เพราะแม่ลาออกจากงานทันทีเมื่อแม่รู้ตัวว่าแม่ตั้งครรภ์ลูกคนที่สอง พอแม่คลอดฉันออกมา แม่ก็เลิกทำงานและกลายเป็นแม่บ้านอย่างเต็มเวลาไปเสียแล้ว เวลาในวัยเด็กเวลาส่วนใหญ่ของฉันจึงได้อยู่กับแม่มากกว่าพ่อ ฉันอยากจะขอออกตัวเสียนิดว่าที่ฉันเป็นแบบนี้ อย่าได้โทษแม่เลย เพราะใครหลายคนมักชอบพูดกันว่า “ลูกเป็นตุ๊ดเป็นกะเทยเพราะอยู่กับแม่มาก” ฉันว่าถ้าคนจะเป็นจะใครเลี้ยงมาหรืออยู่กับใครมากกว่าก็เป็นได้ทั้งนั้น

ครั้นถึงวัยเริ่มอ่านเขียน ฉันถูกส่งไปเรียนที่โรงเรียนเมืองนครราชสีมา (ตัวอักษรย่อของโรงเรียน คือ ม.น.ม.) หรือเรามักจะเรียกกันสั้น ๆ ว่าโรงเรียนเมือง เพราะโรงเรียนแห่งนี้นอกจากจะเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดนครราชสีมาแล้ว ยังตั้งอยู่ใจกลางเมือง โดยอยู่ฝั่งตรงข้ามของห้างสรรพสินค้าไอทีซิตี้ เดิมทีห้างแห่งนี้มีชื่อว่า นอริส ซิตี้ ซึ่งแต่ก่อนเป็นห้างที่ฉันชอบแวะไปเดินเล่นกับเพื่อนหลังเลิกเรียน เพราะที่นั่นนอกจากจะมีร้านขายโทรศัพท์มือถือแล้ว ยังเคยมีร้านเช่าการ์ตูนญี่ปุ่นร้านใหญ่ซึ่งในยุคนั้นเป็นที่ชื่นชอบอย่างมากในหมู่เด็กนักเรียน แถมในห้างยังมีร้านถ่ายสติ๊กเกอร์ที่เป็นที่นิยมในหมู่นักเรียนนักศึกษา พวกเราชอบลงขันกันไปใช้บริการถ่ายรูปเป็นหมู่คณะ รอบรั้วโรงเรียนนอกจากจะมีพ่อค้าแม่ค้าที่เข็นรถมาขายอาหารว่างอร่อย ๆ ที่เหมาะแก่กินตอนโรงเรียนเลิก อย่าง ขนมโตเกียว มาม่าผัด ลูกชิ้นทอด และไก่ชุปแป้งเกล็ดขนมปังทอด แถมยังมีแผงขายของเล่นมากมายที่ล่อตาล่อใจเด็กนักเรียนยิ่งนัก อีกทั้งในละแวกนั้นยังมีสถานศึกษาอีกหลายแห่งที่อยู่ในละแวกเดียวกันกับโรงเรียนเมือง ซึ่งถัดจากนั้นก็จะเป็น

Ref. code: 25635924030041NCT

โรงเรียนอาชีวะ โรงเรียนอนุบาลดอกบัว และโรงเรียนสุรนารีที่เป็นโรงเรียนมัธยมหญิงล้วนประจำจังหวัด

ฉันเรียนอยู่ที่โรงเรียนเมืองตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 จนจบชั้นป.6 ช่วงเวลา 8 ปีในสถานศึกษาแห่งนี้จึงเต็มไปด้วยความทรงจำมากมาย แต่ ณ โรงเรียนแห่งนี้เอง ฉันค่อย ๆ ได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างชายหญิง และรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างตนเองกับคนอื่น เพราะเมื่อก้าวเข้าสู่พื้นที่การศึกษาไทยฉันไม่เพียงแต่ถูกสั่งสอนให้กลายเป็นเด็กที่นอบน้อมและเชื่อฟังผู้ใหญ่ แต่ยังถูกทำให้กลายเป็นเด็กชายและเด็กผู้หญิงตามกฎระเบียบ ทรงผม และเครื่องแบบนักเรียน เมื่อเป็น “เด็กชาย” ฉันจึงต้องไว้ผมสั้นเกรียน ใส่เสื้อนักเรียนสีขาวที่ปักชื่อ-นามสกุล ของตนเอง พร้อมขนาบข้างด้วยคำนำหน้า ด.ช. เป็นลายปักตัวอักษรสีน้ำเงินไว้ตรงที่หน้าอกด้านขวา และนุ่งกางเกงสีกากี ส่วนเด็กผู้หญิงนั้นจะไว้ผมบ๊อบความยาวได้ไม่เกินติ่งหู สวมเสื้อนักเรียนปกคอบัว และนุ่งกระโปรงสีกรมท่า ทุกองค์ประกอบของเครื่องแบบนักเรียนถูกจัดแบ่งตามเพศและแตกต่างอย่างชัดเจน เครื่องแบบและทรงผมของนักเรียนจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ฉันมองเห็นความแตกต่างระหว่างเด็กชายและเด็กหญิงตั้งแต่จากร่างกายของตนเอง

ทว่าอีกสิ่งหนึ่งที่ฉันมองเห็นด้วยสายตาและโลกทัศน์ที่เปลี่ยนไป เครื่องแบบเหล่านี้ไม่ได้เพียงแค่ “แบ่งเพศ” แต่ยังนับว่าเป็น “ภาระของผู้หญิง” เพราะแม่ต้องเป็นคนช่วยตระเตรียมชุดเครื่องแบบนักเรียนเหล่านี้ให้ฉันกับพี่ชายตั้งแต่คืนวันก่อนที่จะไปโรงเรียนเรียน แม่จะมารีดเสื้อนักเรียนตั้งแต่ชายเสื้อจนถึงคอปกและกางเกงนักเรียนสีกากีจนเรียบกริบ ถุงเท้านักเรียนสีน้ำตาลและรองเท้านักเรียนก็จะถูกซักและจัดเตรียมเอาไว้ให้ แต่ถ้าหากคืนไหนแม่ไม่มีเวลา แม่ต้องตื่นขึ้นมาตั้งแต่ตีห้าเพื่อตระเตรียมชุดนักเรียนให้ลูกทั้งสองคน แถมยังต้องเข้าครัวทำอาหารเช้าให้เราสองคนพี่น้องได้ทานก่อนไปโรงเรียน ส่วนฉันกับพี่ชายก็มีหน้าที่เพียงแค่เดินตัวปลิวขึ้นรถตู้รับส่งไปโรงเรียน ซึ่งแม้บางครั้งรถตู้ก็มารับไม่เป็นเวลา บางวันก็มาเช้ากว่าปกติ หรือบางวันก็มาสายกว่าที่เคย แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามแม่ต้องตื่นมาเพื่อทำให้ลูกสองคนมีความพร้อมที่จะไปโรงเรียนให้ทันตอนแปดโมงเช้าเพื่อเข้าแถวเคารพธงชาติหน้าเสาธง

สิ่งที่บ่งบอกลักษณะทางเพศในโรงเรียนไม่ได้มีเพียงแต่เครื่องกาย หากแต่ในโรงเรียนแห่งนี้ยังมีเพื่อนชาย เพื่อนหญิง และ “เพื่อนตุ๊ด” ฉันเรียนอยู่ห้องทับสี่ตั้งแต่อนุบาลหนึ่งจนจบป.6 กิตติศัพท์ของห้องทับสี่นั้นเป็นที่รู้กันประจำสายชั้นว่าเป็นห้องรวมดาวเด่นโดยการเข้าชิงอันดับบ๊วยประจำสายชั้นอยู่ทุกปีและรวมเด็กที่สร้างวีกรรมแสบ ๆ เอาไว้ ห้องเรียนของฉันมีนักเรียนเกือบ 50 คน โดยมีปริมาณเด็กนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง ฉันจำได้ว่าในห้องเรียนนั้นประกอบไปด้วยเด็กที่มีพฤติกรรมหลากหลาย ตั้งแต่ เด็กซน เด็กดื้อ เด็กดี เด็กเรียบร้อย และตั้งแต่ กลุ่มเด็กผู้ชายแสบ ๆ ซน ๆ กลุ่มเด็กผู้หญิงที่คลั่งไคล้แฮรี่ พ็อตเตอร์ และในยุคนั้นฉันจำได้ว่ามีเพื่อนที่เป็นเด็กชายที่ยังไว้ผมจุกกลางหัวและถักเปียมาโรงเรียน แถมยังมีกลุ่มเด็กที่มีพฤติกรรมคล้าย ๆ กับฉันอีกสองสามคน และหนึ่งในนั้นมีคนหนึ่งที่ชื่อ “เท่” ถึงแม้วันนี้เราจะขาดการติดต่อกันไปหลายปีและแม้มิตรภาพของเราอาจจะเจือจางไป แต่ฉันจำได้

Ref. code: 25635924030041NCT

เสมอมาว่า เท่ เป็นเพื่อนสนิทมากที่สุดคนหนึ่งของฉันตอนประถม เพราะการมีเพื่อนอย่าง เท่ ในห้องเรียนได้ช่วยทำให้ฉันไม่รู้สึกแปลกแยกและโดดเดี่ยว

ตอนที่ฉันเริ่มรับรู้ว่าฉันนั้นแตกต่างจากคนอื่น ๆ เห็นจะเป็นตอนที่ได้ยินเพื่อนในโรงเรียนล้อฉันด้วยคำว่า “ตุ๊ด” หรือ “อีตุ๊ด” ฉันจำได้ว่าฉันถูกเรียกแบบนั้นจากเพื่อน ตั้งแต่เรียนชั้นอนุบาล และในยุคที่ต้องโตมากับเพลงล้อตุ๊ด เชื่อฉันเถอะว่าการเป็นเด็กชายที่นิ่ง ๆ เงียบ ๆ และเรียบร้อย เราต้องมีความอดทนกันมากมายเหลือเกินกับการได้ยินบทเพลงที่แต่งขึ้นมาเพื่อล้อเลียนหรือสร้างความเกลียดชังต่อตุ๊ดโดยเฉพาะ ซึ่งเพลงล้อตุ๊ดส่วนใหญ่ที่ออกมาตั้งแต่ในช่วงปลายทศวรรษ 2530 ก็มักจะถูกแต่งและร้องโดยศิลปินชายเพื่อที่จะเอามาล้อผู้ชายอีกแบบหนึ่งที่ถูกมองว่าไม่สมกับเป็นผู้ชาย เพลงหนึ่งที่ฉันจำได้ดี คือ เพลงประกอบภาพยนตร์เรื่อง *พรางชมพู กะเทยประจัญบาน* เพลงนั้นมีชื่อว่า *เรากระทบตุ๊ด*[3]ที่จำเพลงนี้ได้นั่นก็เพราะมีท่อนหนึ่งของเนื้อเพลงร้องเป็นจังหวะรัว ๆ ลงตามจังหวะเสียงดนตรีเร็ว ๆ ว่า “ตุ๊ด ตะ ละ ลุด ตุ๊ด ตุ๊ด” แม้เพลงนี้จะเป็นเพลงที่ขับร้องโดยวงศิลปินชายล้วนที่ทำแนวเพลงเพื่อชีวิตอย่าง คาราบาว วงนี้อาจผลิตเพลงเพื่อชีวิตให้แก่ผู้ฟังคนอื่น ๆ มาหลายเพลง แต่เพลงนี้ไม่ได้แต่งขึ้นมาเพื่อชีวิตของเด็กตุ๊ดแน่ ๆ เพราะตอนที่เดินอยู่ในโรงเรียนฉันเคยได้ยินคำว่า “ตุ๊ด” ลอยมาเป็นเพลง ๆ นี้ ซึ่งบางครั้งหนักถึงขั้นได้ยินเสียงคนตะโกนคำว่า ตุ๊ด! ข้ามฝั่งมาจากอีกฟากหนึ่งของอาคารเรียน และการถูกล้อเลียนเช่นนี้เคยทำให้ฉันรู้สึกอายมาก ๆ เวลาที่โดนแบบนั้น

แม้จะเป็นเวลานานหลายปีที่ฉันได้รู้จักคำว่า ตุ๊ด เป็นอย่างดี ผ่านคำพูดที่ออกมาจากปากของเพื่อนในโรงเรียนตั้งแต่ประถม แต่ฉันไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่า คำว่า ตุ๊ด ที่นำมาใช้ล้อเลียนมีที่มาจากไหนและเริ่มถูกนำมาใช้ในสังคมไทยตั้งแต่เมื่อไร และกว่าจะรู้เข้าก็ตอนที่เรียนปริญญาโทเข้าแล้ว หลังจากที่ได้เริ่มค้นคว้าวิจัยจึงได้พบว่า ตุ๊ด เป็นคำที่มักจะถูกรับรู้ว่ามาจากภาพยนตร์เรื่อง ตุ๊ดซี่ (*Tootsie*) ออกฉายในปี พ.ศ.2525 นำแสดงโดย ดัสติน ฮอฟแมน แต่อย่างไรก็ตามมีข้อสันนิษฐานหนึ่งที่ค้นพบว่า คำ ๆ นี้อาจถูกนำมาใช้แทนที่คำว่า กะเทย โดยทหารชาวอเมริกัน ตั้งแต่ในช่วงสงครามเวียดนามหรือก่อนที่หนังเรื่องดังกล่าวจะออกฉาย (Jackson, 1995, p. 197)

ตุ๊ด ตามความเข้าใจทั่ว ๆ ไป จึงเป็นคำที่ใช้เรียกผู้ชายลักษณะท่าทางตุ้งติ้งที่มักจะแสดงออกแบบผู้หญิงในเชิงล้อเลียน ภายใต้โลกของใครบางคนที่เชื่อในความจริงแท้และสมบูรณ์ ในสายตาของพวกเขาเหล่านั้นก็อาจจะมองว่า ตุ๊ด คือคนที่ดูไม่แมน ดูไม่เป็นผู้ชายแท้ หรือไม่ใช่ผู้ชายร้อยเปอร์เซ็นต์ ซึ่งภายใต้มุมมองแบบนั้นราวกับว่าคนที่เป็นตุ๊ดจะมีความเป็นชายอยู่ประมาณ 0.00-99.99 %. (ไม่เต็มร้อย) และทำอย่างกับว่าความเป็นชายความเป็นหญิง

---

[3] นอกจากเพลง*เรากระทบตุ๊ด* ที่ขับร้องโดยคาราบาว ในปี พ.ศ. 2537 ยังมีเพลง*เกลียดตุ๊ด* ที่ร้องโดยวงซีเปีย นอกจากนั้นยังมีคำที่มีความหมายทำนองเดียวกันกับคำว่าตุ๊ดอย่าง คำว่า “ประเทือง” ซึ่งมีที่มาจากเพลง *ประเทือง* ของไท ธนาวุฒิ ออกมาในปี พ.ศ. 2541

Ref. code: 25635924030041NCT

หรือเพศทางสังคมจะสามารถวัดออกเป็นตัวเลขได้ด้วยเครื่องวัดอุณหภูมิหรือปรอทวัดไข้อย่างนั้นล่ะ

ในส่วนหนึ่งตุ๊ดจึงเป็นคำที่มีความหมายสื่อไปในทางลบ บางคนอาจจะรู้สึกโกรธหรือรำคาญเวลาได้ยินคำนี้ เพราะการถูกล้อถูกแกล้งหรือกระเซ้าเย้าแหย่อยู่บ่อย ๆ คงไม่มีมนุษย์คนไหนชื่นชอบ แต่เรื่องแบบนี้ก็มักจะถูกทำให้เป็นเรื่องเล็ก ๆ ในสังคมเสมอและยิ่งถ้าการล้อแบบนี้เกิดขึ้นในโรงเรียนก็มักจะถูกมองว่าเป็นการหยอกล้อกันตามประสาเด็ก ตรงกันข้ามกับบางคนอาจจะไม่รู้สึกอะไรกับคำ ๆ นี้ โดยเฉพาะกับคนที่เติบโตมาเป็นตุ๊ดที่แข็งแกร่ง (ทางจิตใจ) แถมมิหนำซ้ำบางคนยังใช้คำว่า ตุ๊ด นิยามตนเองเสียด้วยซ้ำไป

กระนั้นแล้วปัจจุบันไม่ว่าคำว่าตุ๊ดจะเป็นคำที่มีความหมายลบหรือถูกพลิกแพลงนำมาใช้ในแง่บวกก็ตาม แต่ที่แน่ ๆ นี่เป็นคำ ๆ แรกที่ฉันได้รู้จักว่าเป็นคำที่ออกมาจากปากของเพื่อนที่โรงเรียนประถม ซึ่งไม่ใช่คำที่ฉันได้ยินมาจากที่บ้านอย่างแน่นอนเพราะตอนเด็ก ๆ ฉันเคยได้ยินเวลาที่มีผู้ใหญ่มาถามแม่ด้วยความสงสัยว่า “ลูกคุณ เป็นตุ๊ดเป็นกะเทยหรือเปล่า” แม่มักจะมีคำของแม่ที่เอาไว้อธิบายตัวตนของฉัน โดยจะหลีกเลี่ยงที่จะพูดคำว่า ตุ๊ด หรือ คำว่ากะเทย แม่มักจะตอบกลับคนเหล่านั้นไปว่า “เขาก็เป็นแบบนี้ล่ะ” ฉันไม่เคยรู้เลยว่า “แบบนี้” ที่แม่พูดถึง หมายความว่าอะไรกันแน่ แบบนี้ของแม่อาจจะหมายถึงแบบที่พิเศษหรือแบบที่ต่างออกไป แต่ที่สงสัยไปกว่านั้นก็คือ ทำไมกันนะ ตอนนั้นแม่ถึงไม่เปล่งเสียงพูดคำเหล่านั้นออกมาให้เต็มปาก หรือแท้จริงแล้วแม่แค่ไม่ได้อยากนิยามตัวตนของฉันเลยก็ได้ โลกที่บ้านในวัยเด็กของฉันจึงเป็นเหมือนสถานที่ที่ฉันจะรู้สึกปลอดภัยจาก “คำ” [การตีตรา] แต่ก็แลกมาด้วยความเงียบงันระหว่างเรา

ทว่าตอนที่ฉันรู้สึกขึ้นมาว่าตนเองนั้นแตกต่างจากเด็กชายคนอื่น ๆ ด้วยตัวของฉันเอง จริง ๆ แล้วอาจไม่ใช่ตอนอยู่ที่บ้าน ในโรงเรียน หรือตอนที่ถูกล้อเลียนจากเพื่อน หากแต่เป็นตอนที่โดยสารอยู่บนรถตู้รับส่งนักเรียน ฉันจำได้ว่ารถตู้คันนั้นเป็นรถยี่ห้อโตโยต้า ที่ถูกทำสีใหม่ให้เป็นสีเขียวและถูกดัดแปลงทำเป็นรถโรงเรียน โดยการเอาเบาะที่นั่งออก เหลือเพียงแต่เบาะที่นั่งไว้เพียงสองที่ต้องข้างประตูและสามที่ตรงด้านหลัง ส่วนเบาะนั่งตรงกลางถูกแทนที่ด้วยม้านั่งสองตัวขนาดยาวจนเกือบถึงเบาะหลัง จากที่รถตู้โดยทั่วไปที่อาจจะรองรับผู้โดยสารได้ 11-15 คน แต่บนรถตู้นักเรียนคันนั้นเด็กนักเรียนตัวเล็ก ๆ สามารถนั่งเบียดเสียดกันได้ราว 17-22 คน จนแน่นเต็มคันรถ

ทุก ๆ วันฉันจะโดยสารรถตู้รับส่งนักเรียนในการเดินทางไปโรงเรียนและกลับบ้าน ตอนเช้ารถตู้จะขับมาจากอำเภอปักธงชัยและแวะมาจอดรับที่บ้านของฉันซึ่งสามารถขับมาจากถนนเส้นเดียวกัน อยู่ใกล้ ๆ กับโรงพักโพธิ์กลาง ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองโคราชมากนัก บนรถตู้รับส่งนักเรียนที่เต็มไปด้วยเด็กชายหญิงคนอื่น ที่มักจะส่งเสียงพูดคุยกันตลอดเส้นทางอย่างสนุกสนานและสามารถเป็นตนเองได้อย่างสบาย ๆ แต่บนรถตู้คันนั้นเองกลับกลายเป็นที่ที่ทำให้ฉันรู้ได้จักกับ การเป็นคนนอกหรือการต้องกลายเป็นคนอื่น เพราะแม้ฉันจะเป็นเด็กชายที่พูดจา

Ref. code: 25635924030041NCT

เจื้อยแจ้วและแสดงออกถึงความเป็นตนเองอย่างเปิดเผยยามอยู่ในห้องเรียน แต่กลับกลายเป็นเด็กชายผู้นั่งเงียบเชียบอยู่คนเดียวตรงที่ม้านั่งแถวกลางบนรถตู้ การไม่พูดไม่จากับใครนั้นเป็นเพราะฉันกลัวไปเองว่าเด็ก ๆ คนอื่นบนรถตู้จะรู้ว่าฉันเป็นตุ๊ดและจะถูกล้อเลียนแบบตอนที่อยู่ในห้องเรียน จึงเกรงว่าหากคุณลุงคนขับรถตู้ได้ยินเข้าจะเอาเรื่องนี้ไปบอกแม่ ช่วงเวลาสั้น ๆ ของการเดินทาง 30 นาที บนรถตู้รับส่งนักเรียนคันนั้น จากบ้านไปโรงเรียนและจากโรงเรียนไปบ้านจึงกลายเป็นช่วงเวลาแห่งความหวาดระแวงของเด็กคนหนึ่งที่ไม่รู้จะพูดหรืออธิบายเรื่องนี้กับแม่อย่างไร ราวกับรถตู้นักเรียนคันนั้นมิได้แค่ขนส่งฉันจากสถานที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง หากแต่กำลังขนส่งความลับของฉันที่จงใจเก็บซุกซ่อนเอาไว้แค่ในโรงเรียน

การไม่พูดไม่จากับใครเลยบนรถตู้รับส่งนักเรียน คือ “ความเงียบ” ที่ฉันได้รู้จักจากตนเอง และการที่เงียบก็เพราะคิดว่าตนเองคือคนที่ผิดแปลก เงียบเพียงเพราะกลัวว่าจะถูกเด็กคนอื่นล้อเลียนแบบที่โดนในโรงเรียนซึ่งนั่นก็มากเกินพอแล้ว และนั่นจึงทำให้ฉันเงียบเพราะหวาดระแวงไปเองว่าหากแม่รู้เข้าแล้วจะเสียใจหรืออับอายที่ลูกชายของแม่ไม่เหมือนคนอื่น สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการหันกลับไปมองตัวตนและประสบการณ์ในวัยเด็กของตนเองก็คือ ความเงียบเปรียบเสมือนเกาะกำบังที่มีเอาไว้ใช้สำหรับปกป้องตนเองจากโลกภายนอก ฉันจึงจำยอมที่จะกลายเป็นเด็กล่องหนหรือเป็นคนไร้ตัวตนเวลาที่อยู่บนรถตู้รับส่งนักเรียน แต่ถึงแม้ฉันจะพยายามปิดซ่อนพฤติกรรมของตนเองไว้สักเพียงใดก็ตาม สุดท้ายแล้วความลับที่ฉันพยายามเก็บงำก็ไม่สามารถปิดบังเอาไว้ได้เลย บ่อยครั้งที่ความเงียบของฉันถูกทลายลงด้วยเสียงของผู้ใหญ่ที่ชอบมาตำหนิ หรือ เพื่อนที่ชอบหยอกล้อ อีกทั้งยังมีข้าวของอยู่ชิ้นหนึ่งได้ทำหน้าที่คล้ายกับรถตู้รับส่งนักเรียน คอยช่วยขนส่งความลับของฉันจากโรงเรียนไปถึงที่บ้าน เพราะสิ่งของชิ้นนั้นได้บันทึกความลับของฉันลงในกระดาษและสามารถเปิดเผยตัวตนและพฤติกรรมทางเพศของฉันในโรงเรียนออกมาได้เป็นตัวอักษร ทั้งยังถูกส่งผ่านจากมือของครูประจำชั้นไปถึงมือของแม่ ซึ่งเนิ่นนานมาแล้วที่ของชิ้นนี้ไม่ได้ถูกเปิดอ่าน นั่นคือ สมุดพกช่วงเรียนประถมศึกษา (ซึ่งจะเป็นจดหมายเหตุส่วนบุคคลอีกชิ้นหนึ่งที่จะนำมาใช้ในบทนี้) แต่อย่างไรก็ตามในส่วนต่อไป ฉันใคร่ขอทบทวนการศึกษาในประเด็นตัวตนและประสบการณ์ของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ รวมถึงเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อเสนอวิธีการศึกษาประเด็นดังกล่าวในแนวทางใหม่และในเชิงสร้างสรรค์ ผ่านเรื่องเล่าและจดหมายเหตุส่วนบุคคล

Ref. code: 25635924030041NCT

4.2 ออกจากสนามในโรงเรียน เข้าสู่ สนามจดหมายเหตุ: ว่าด้วยวิธีวิทยาในการศึกษาเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ

ในช่วงเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2017 ฉันเห็นภาพของเด็กหญิงฝรั่งผิวขาว[4]ที่เป็นเด็กข้ามเพศสถานะ (transgender children) หรือ เด็กทรานส์ (trans children) ปรากฏอยู่บนหน้าปกนิตยาสาร *National Geographic* ฉบับต้อนรับศกใหม่ ซึ่งถือเป็นฉบับพิเศษที่มาพร้อมกับหัวข้อเรื่องการปฏิวัติทางเพศสถานะ (gender revolution) ใบหน้าที่ดูสุขุม ผนวกกับคำพูดหนักแน่นของเธอโปรยอยู่บนหน้าปกว่า “the best thing about being a girl is, now I don't have to pretend to be a boy.” ฉันอดคิดถึงวัยเด็กของตนเองและอดไม่ได้ที่จะจินตนาการไปด้วยความสงสัยว่าถ้าหากฉันสามารถเลือกได้ ที่จะเปลี่ยนตัวเองไปเป็นเด็กหญิง (ด.ญ.) แบบนั้นเสียตั้งแต่ตอนเด็ก ๆ ชีวิตของฉันวันนี้จะเป็นเช่นไรกัน ทว่าภาพใบหน้าที่ดูเข้มแข็งและอ่อนโยนของเด็กหญิงบนหน้าปกนิตยสารนั้น ฉันไม่สามารถล่วงรู้ได้เลยว่าเบื้องหลังชีวิตของเธอต้องฝ่าฟันอุปสรรคอะไรมาบ้าง กระนั้นแล้วฉันไม่ได้ต้องการที่จะมาถกเถียงว่าการข้ามเพศตั้งแต่วัยเด็กจะเป็นทางเลือกที่สมควร หรือ เหมาะสมกว่าหรือไม่ หากแต่ภาพและเรื่องราวของเด็กทรานส์ในโลกตะวันตกทำให้ฉันตระหนักได้ว่าในสังคมไทยเรายังคงได้ยินเสียงของกลุ่มเด็กตุ๊ดหรือ เด็กกะเทย น้อยเหลือเกิน แม้ว่าปัจจุบันเราอาจจะพบภาพเด็กชายท่าทางตุ้งติ้ง ยิ้มหวาน สวมวิก จิกตา หรือมีกิริยาท่าทางแบบเด็กผู้หญิงได้ตามรายการโทรทัศน์หรือในสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นก็ตาม แต่สิ่งที่ฉันอยากรู้จริง ๆ คือความต้องการของเด็กกลุ่มนี้คืออะไร ปัญหาที่เขาต้องพบมีอะไรบ้าง หรือความช่วยเหลืออะไรที่จะทำให้เด็ก ๆ กลุ่มนี้ไม่ต้องเผชิญกับการถูกเลือกปฏิบัติอย่างโดดเดี่ยว และจากจุดนี้เองจึงทำให้ฉันคิดต่อไปอีกว่าเราจะสามารถสร้างความรู้เกี่ยวกับเด็กตุ๊ดหรือเด็กกะเทยในสังคมไทยขึ้นมาได้อย่างไร ดังนั้นในส่วนนี้จะเป็นการทบทวนวิธีวิทยาในการวิจัยในกลุ่มเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศหรือเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย และทบทวนการวิจัยเด็กข้ามเพศสถานะในโลกตะวันตก เพื่อนำเสนอหนทางใหม่ในการสร้างความรู้เกี่ยวกับเด็กกลุ่มนี้โดยใช้การเล่าเรื่องของตนเองผ่านวิธีวิทยาอัตชาติพันธุ์วรรณนาและจดหมายเหตุศึกษา

สิ่งแรกที่ฉันคิดว่าควรทำความเข้าใจก่อนที่จะหยิบงานวิจัยชิ้นอื่น ๆ ขึ้นมาทบทวนก็คือ ความแตกต่างกันระหว่าง อัตลักษณ์ ตัวตน และประสบการณของเด็กข้ามเพศสถานะในโลกตะวันตก กับเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศในสังคมไทย ที่อยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมหรือระบบการศึกษาที่แตกต่างกัน สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดในบริบทการศึกษาไทยก็คือ การมีกฎระเบียบเครื่องแบบและผมทรงนักเรียนที่ยังคงถูกตรึงไว้กับเพศกำเนิด ซึ่งนั่นถือเป็นอุปสรรคหนึ่งที่ทำ

---

[4] เธอชื่อ เอเวอรี่ แจ็คสัน (Avery Jackson) เด็กหญิงข้ามเพศอายุ 9 ขวบสัญชาติอเมริกัน จากเมืองแคนซัสซิตี้ใน รัฐมิสซูรี

Ref. code: 25635924030041NCT

ให้การเปลี่ยนแปลงเพศสถานะตั้งแต่ในวัยเยาว์ยังคงไม่สามารถกระทำได้ เนื่องด้วยระเบียบของโรงเรียนที่ไม่ได้รองรับการเปลี่ยนแปลงเพศสถานะ เด็กนักเรียนในโรงเรียนของรัฐจึงไม่สามารถที่จะ “ข้าม” (trans) ไปเป็นอีกเพศสถานะหนึ่งได้แบบเด็กนักเรียนในโลกตะวันตก หากแต่เด็กกลุ่มนี้ในโรงเรียนทำได้เพียงแค่ “ผสมผสาน” (blend) ตัวตนทางเพศสถานะของตนเอง เช่น เด็กชายที่แสดงออกแบบผู้หญิง หรือ เด็กชายที่ถูกเรียกว่าตุ๊ด หรือ กะเทย และเด็กหญิงที่แสดงออกแบบผู้ชาย ดังเช่นเด็กหญิงที่มักจะถูกเรียกว่าทอม (หรือทอมบอย)

จากมุมมองและประสบการณ์ของฉัน นักเรียนที่มีพฤติกรรมข้ามเพศที่เรียนอยู่ในแบบแผนสามัญและอยู่ภายใต้ระบบการศึกษาของรัฐไทยมักจะเริ่มเปลี่ยนแปลงตัวตนเมื่อเข้าเรียนมหาวิทยาลัย (อายุประมาณ 18-19 ปี) หรืออย่างเร็วที่สุดก็น่าจะราว 15-16 ปี สำหรับคนที่ไม่ได้เลือกเรียนต่อในสายสามัญหรือออกไปเรียนสายวิชาชีพ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของแซม วินเทอร์ (Sam Winter) พบตัวเลขที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านทางเพศของผู้หญิงข้ามเพศในประเทศไทย หลายคนใช้ฮอร์โมน โดยเริ่มใช้ ตั้งแต่อายุเฉลี่ย 16.3 ปี และอีกหลายคนเริ่มใช้ตั้งแต่อายุ 10 ปี หลายคนได้ศัลยกรรมหลายรูปแบบ โดยเฉลี่ยในช่วงอายุ 20 ปี มีคนหนึ่งที่ได้เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศเร็วที่สุด ตอนอายุ 15 ปี (Winter, 2006, p. 15) ขณะที่ในโลกตะวันตก เด็กทรานส์ส่วนใหญ่มักจะใช้เวลาในช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อนในการเปลี่ยนแปลงตัวตนทางเพศ หรือบ่อยครั้งจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่าน จากประถมขึ้นมัธยม จากมัธยมต้นขึ้นมัธยมปลาย หรือจากมัธยมปลายเข้ามหาวิทยาลัย (Luecke, 2011, p. 146)

กระนั้นแล้วพื้นที่ในโรงเรียนไทยก็อาจไม่ได้ปิดกั้นต่อการแสดงออกตัวตนของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศเสียทีเดียว เมื่อโรงเรียนพยายาม “ให้พื้นที่” แก่เด็กเหล่านี้ผ่านกิจกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์และอนุญาตให้แต่งกายข้ามเพศได้ในกิจกรรมเชิงสันทนาการ อย่างเช่น เชียร์ลีดเดอร์ การแสดงละครเวที หรือการแสดงรอบกองไฟในค่ายลูกเสือ เด็กเหล่านี้จะมีหน้าที่ในการสร้างสีสันหรือให้ความบันเทิงตามงานที่โรงเรียนจัดขึ้น แต่ในระดับโครงสร้างหรือนโยบายของโรงเรียนที่จะออกมารองรับเด็กกลุ่มนี้ยังคงเป็นเรื่องที่ขาดแคลน โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดการคำนึงถึงสวัสดิภาพขั้นพื้นฐานที่เด็กกลุ่มนี้ควรจะได้รับ เช่น เช่น แนวทางที่จะช่วยปกป้องการเลือกปฏิบัติหรือการรังแกเด็กข้ามเพศ และถึงแม้ว่าเด็กกลุ่มนี้อาจจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทที่อยู่อาศัย ทว่าสิ่งที่เด็กทรานส์ในโลกตะวันตก และเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศในสังคมไทย อาจจะมีร่วมกันก็คือ “การอยู่ในสถานะชายขอบ” เพราะทุก ๆ สังคมกว่าเสียงของเด็กคนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิง หรือเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศจะถูกได้ยินหรือสะท้อนออกมาได้ก็นับว่ายากเย็นเหลือเกิน นั่นอาจเป็นเพราะอำนาจนิยมที่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมที่เราอาศัยอยู่ เสียงของเด็กจึงถูกกลบจนหายไป ซึ่งแม้แต่เด็ก ทรานส์ในโลกตะวันตกก็ยังคงถูกนับว่าเป็น กลุ่มชายขอบที่ถูกกีดกันออกไปมากที่สุดในบรรดากลุ่มคนชายขอบอื่น ๆ (Kennedy & Helen, 2010, p. 26)

Ref. code: 25635924030041NCT

ในช่วงทศวรรษที่ 2540 และ 2550 แม้การศึกษากะเทยจะมีการขยับขยายพื้นที่ผ่านสนามวิจัยต่าง ๆ และนักวิจัยส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องความแตกต่างทางชนชั้น พื้นที่ทางสังคม หรือสถานะทางเศรษฐกิจ ทว่าประเด็นทับซ้อนที่ไม่ได้ถูกทำให้เด่นชัดขึ้นมาก็คือ ช่วงวัย (age) ในช่วงสองทศวรรษดังกล่าวการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของกลุ่มเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศในประเทศไทย[5] มักเกี่ยวโยงกับกลุ่มเด็กผู้มีความหลากหลายทางเพศกลุ่มอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่เป็นชายรักชาย เด็กที่เป็นหญิงรักหญิง หรือเด็กที่เป็นทอม โดยมักจะมุ่งเข้าไปศึกษานักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นหลัก ตัวอย่างงานวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เข้าไปศึกษานักเรียนที่เป็นกะเทยหรือนักเรียนกลุ่มหลากหลายทางเพศในโรงเรียนมัธยมตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มี อาทิ งานวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ของนักเรียน "กะเทย": กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่” โดย เทียมเทพ ทั่งศิริ (2546) รายงานการวิจัยเรื่อง “การรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา: รูปแบบ ความชุก ผลกระทบ แรงจูงใจ และมาตรการการป้องกันใน 5 จังหวัดของประเทศไทย” (2557) จัดทำโดยมหาวิทยาลัยมหิดล องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนลประเทศไทย และ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และบทความวิชาการเรื่อง “เพศวิถีกับการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่โรงเรียน” ของ กิตติวินท์ เดชชวนากร และ รังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา (2560)

การศึกษาเหล่านี้ได้เข้าไปทำความเข้าใจตัวตนและประสบการณ์ของนักเรียนที่เป็นกะเทยหรือเป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ พร้อมทั้งใช้กลวิธีในการศึกษาที่ทำให้ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในสนามอย่าง โรงเรียน และกลายเป็นผู้สังเกตการณ์วิถีชีวิตของนักเรียนกลุ่มนี้ในพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่การลงไปสำรวจสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนไปจนกระทั่งถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง งานวิจัยเหล่านี้ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหา

---

[5] นอกจากการศึกษาวิจัยในประเด็นเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ หรือเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ ยังมีการขับเคลื่อนทางสังคมในประเด็นความรู้เรื่องความหลากหลายทางเพศโดยกลุ่มและองค์กรที่ทำงานทางด้านความหลากหลายทางเพศ ดังจะเห็นได้จากการเสนอคู่มือที่นำเสนอความรู้เพื่อนำไปปรับใช้ทั้งในโรงเรียนและในครอบครัว เช่น *แนวปฏิบัติของครอบครัวที่มีลูกหลานเป็นกะเทย* (2557) จัดทำโดยเครือข่ายเพื่อนกะเทยไทย และในปี พ.ศ. 2560 มีการเคลื่อนไหวทางรายการโทรทัศน์และแคมเปญในเครือข่ายสังคมออนไลน์ www.change.org เพื่อเรียกร้องให้บรรจุหลักสูตรเรื่อง “ความหลากหลายทางเพศ” ในหนังสือเรียน ตั้งแต่ ป.1 นำ โดย กิตตินันท์ ธรมธัช (นายกสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งแห่งประเทศไทย) (“ชาวเน็ตรณรงค์บรรจุหลักสูตร,” 2560)

Ref. code: 25635924030041NCT

และอุปสรรคของนักเรียนที่เป็นกะเทยหรือเป็นคนหลากหลายทางเพศ เช่น การถูกเลือกปฏิบัติจากบุคลากรในโรงเรียน การประสบความรุนแรงจากครอบครัว ไปจนถึงปัญหาการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียน และจากสถิติที่ผ่านการทำแบบสำรวจในรายงานของมหิดล ได้ข้อสรุปที่สำคัญประการหนึ่งว่า กลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT มีสภาพปัญหาที่น่าเป็นห่วงมากกว่า โดยมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิด ภาวะซึมเศร้า ไปจนถึง การพยายามฆ่าตัวตายสูงกว่า เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ถูกหยอกล้อ รังแก ด้วยเหตุผลอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยมหิดลและคณะ, 2557, น. 84) ซึ่งผลการวิจัยชิ้นนี้ คล้ายกับในงานวิจัยเรื่อง “Transgender children: More than a theoretical challenge” ของ นาตาชา เคนเนดี้ (Natacha Kennedy) และ มาร์ค เฮเลน (Mark Hellen) (2010) ที่พบว่าเด็กทรานส์ในโลกตะวันตกมีสองลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ดูออกและดูไม่ออก โดยแบบที่ดูไม่ออกมีแนวโน้มที่จะปกปิด ซึ่งการปิดบังตัวตนสามารถก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาวตามมาได้ เมื่อไม่ได้รับการสนับสนุน เด็กข้ามเพศจะมีความเสี่ยงอย่างยิ่งต่อการเลือกปฏิบัติ ความรุนแรง การถูกปฏิเสธจากครอบครัว ความกดดัน ความคิดพยายามฆ่าตัวตายไปจนถึงขั้นลงมือทำจริง ๆ

จากรายงานการวิจัยข้างต้นของมหาวิทยาลัยมหิดลและคณะ ที่ออกมาในปี พ.ศ. 2557 ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 กลุ่มนักวิจัยซึ่งประกอบด้วย มุจลินท์ ชลรัตน์ พิมพวัลย์ บุญมงคล ณัฐรัฐ สาเมาะ ติโหมะ ที. โอะหยะเน็น (Timo T. Ojanen) เชษฐ รัชดาพรรณาธิกุล ทสพร ดำริ และ โธมัส อี. กวาดามูซ (Thomas E. Guadamuz) ได้นำรายงานชิ้นนี้มาเป็นกรณีตัวอย่างของการศึกษาเพื่อประมวลให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับวิธีการศึกษาและให้ข้อเสนอเกี่ยวกับวิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษากลุ่มเด็กนักเรียนผู้มีความหลากหลายทางเพศลงในบทความที่มีชื่อเรื่องว่า “วิธีวิทยาในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเปราะบางในกระบวนการทำวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์: กรณีศึกษากลุ่มนักเรียนที่เป็น LGBT” โดยผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างนักเรียน LGBT เป็นเรื่องยาก มีปัญหามากมายไม่ว่าจะเป็น 1) ปัญหาในเรื่องการค้นหากลุ่มตัวอย่าง 2) ปัญหาเรื่องความละเอียดอ่อน หรือ 3) ปัญหาเรื่องการหาพื้นที่ปลอดภัยในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีวิทยาที่จะช่วยทำให้นักวิจัยเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือเก็บข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนี้ 1) การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการวิจัยซึ่งประกอบด้วยนักเรียน LGBT และนักกิจกรรม จากองค์กรพัฒนาเอกชน 2) การประสานงานกับโรงเรียนอย่างละเอียดอ่อนต่อประเด็น LGBT โดยเข้าใจความเป็น LGBT ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3) การหาพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

จากข้อเสนอแนะในบทความข้างต้น คำถามที่สำคัญก็คือ **มีวิธีวิทยาในการวิจัยแบบใดบ้างที่จะช่วยให้นักวิจัยไม่จำเป็นต้องลงสนามเข้าไปถึงในโรงเรียนหรือไม่จำเป็นต้องเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนเพศหลากหลายโดยตรง แต่สามารถสร้าง**

Ref. code: 25635924030041NCT

องค์ความรู้เกี่ยวกับนักเรียนกลุ่มนี้ขึ้นมาได้ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มเปราะบาง การศึกษาในประเด็นเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศหรือมีความหลากหลายทางเพศจึงยังคงมีข้อจำกัดที่ต้องคำนึงถึงจริยธรรมในกระบวนการวิจัยที่อาจนำไปสู่การเปิดเผยความลับของเด็กให้กับครอบครัวหรือคนอื่น ๆ รับรู้ และนั่นอาจก่อให้เกิดปัญหาแก่เด็กตามมา อย่างไรก็ตาม เสียงเล็กเสียงน้อยเหล่านี้ก็มักจะเล็ดลอดออกมาจากการศึกษาหรืองานวิจัยเชิงคุณภาพ เช่นในการศึกษาประสบการณ์ อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของกะเทย หรือแม้แต่ในงานเขียนเชิงอัตชีวประวัติก็มักจะเผยเรื่องราวในวัยเด็กของผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เขียนสอดแทรกอยู่

การขาดแคลนวิธีวิทยาในการสร้างความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศจึงนำมาสู่การมองหาวิธีวิทยารูปแบบอื่น ๆ ในแวดวงวิชาการตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีการออกกฎหมายการรับรองเพศสถานะ (gender recognition) เช่น อเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย จะเห็นได้ว่ามีงานศึกษาวิถีชีวิตประสบการณ์ของเด็กที่เป็นทรานส์และการถกเถียงทางวิชาการอยู่ในหลากหลายสาขาวิชา การที่นักวิจัยตะวันตกมุ่งศึกษาประสบการณ์ของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ เพราะด้วยโครงสร้างและบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน เด็กกลุ่มนี้ไม่เพียงแต่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ความรู้สึกในจิตใจ สภาพร่างกาย ทัศนคติของคนในครอบครัว หากยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียน เช่น การใช้ห้องน้ำ การเปลี่ยนแปลงสรรพนามที่ใช้เรียกแทน การปฏิบัติของครูและเพื่อนร่วมชั้น ในส่วนนี้จึงได้คัดเลือกงานวิจัยกลุ่มเด็กทรานส์ที่ใช้วิธีวิทยาที่แตกต่างกันออกไปเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความรู้ในประเด็นดังกล่าวด้วยหนทางและมุมมองใหม่ ๆ

ตัวอย่างที่หนึ่ง การศึกษาที่เข้าถึงประสบการณ์ของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมรอบตัวและคนรอบข้างของเด็กข้ามเพศ เช่น การวิจัยเรื่อง “Exploring Trans and Gender Diverse Issues in Primary Education in South Australia” โดย แคลร์ บาร์โธโลมิส (Clare Bartholomaeus) เดเมียน เวย์น ริกซ์ (Damien Wayne Riggs) และยาร์โรว แอนดรูว (Yarrow Andrew) (2016) ได้แบ่งการศึกษาออกเป็นสองส่วน ส่วนแรก คือการทำแบบสอบถามไปยังครูและครูฝึกสอนในโรงเรียนประถม พวกเขาพบว่าทัศนคติของครูผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศมากกว่าครูผู้ชาย อีกทั้งยังพบว่าครูในโรงเรียนประถมเรียกร้องให้มีการอบรม จัดหาข้อมูล เพื่อที่จะมีวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็กกลุ่มนี้ การศึกษาในส่วนที่สอง คือ การทดลองสร้างห้องเรียนให้เด็กประถมอ่านหนังสือภาพที่มีเนื้อเรื่อง ตัวละคร เกี่ยวกับคนข้ามเพศ การทดลองพบว่า หนังสือเหล่านี้มีส่วนในการสร้างความตระหนักรู้เรื่องความหลากหลายทางเพศให้แก่เด็ก ๆ อีกทั้งเด็กที่เป็นคนหลากหลายทางเพศเองก็มีส่วนที่ช่วยสะท้อนตัวเองในระหว่างที่อ่าน

ตัวอย่างที่สอง คือการวิจัยเรื่อง “Identifying and Navigating Social and Institution Challenges of Transgender Children and Families” ของ โมชูลา คาพูส-เดซิย์ลาซ์

(Moshoula Capous-Desyllas) และ เซซิเลีย บาร์รอน (Cecillia Barron) (2017) เป็นการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ที่ช่วยสะท้อนประสบการณ์ของ 4 ครอบครัวที่มีลูกเป็นเด็กสาวข้ามเพศ โดยแต่ละครอบครัวต่างมีภูมิหลังที่ต่างกัน เช่น ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวชายหญิง และครอบครัวชายรักชาย อีกทั้งบางครอบครัวมีแนวคิดเคร่งศาสนา แต่ปลายทางสุดท้ายของทุกครอบครัวในงานศึกษา คือยอมรับลูกสาวข้ามเพศของตน ข้อสังเกตคือ แนวคิดที่ครอบครัวใช้มองเพศสถานะของลูกนั้นมีความน่าสนใจ เช่น ยอมรับให้ลูกมีเพศสถานะที่ไหลลื่นหรือรับได้หากวันหนึ่งลูกกลับมาเป็นเพศเดิม นอกจากนี้ การศึกษายังเผยให้เห็นถึงประสบการณ์ของครอบครัวที่ต้องเผชิญระหว่างการก้าวข้ามผ่านเพศของลูก ตั้งแต่ในระดับที่เล็กที่สุด เช่น ความสับสน ความไม่เข้าใจต่อสิ่งที่ลูกเป็น ความกังวลต่อชีวิตของลูกในอนาคตไปจนถึงการต่อสู้ในระดับสังคม ทั้งกับสถาบันทางการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันทางการแพทย์ กล่าวโดยสรุปการวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริม สุขภาพ และความสุข ของเด็กข้ามเพศและครอบครัว ดังที่ผู้วิจัยทั้งสองกล่าวว่า “การที่ครอบครัวสามารถยอมรับให้เด็กแสดงตัวตนในแบบที่เป็นมากกว่าจะทำให้เป็นความผิดปกติ จะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการและความเป็นอยู่ของเด็กข้ามเพศให้ดีขึ้นได้” (Capous-Desyllas & Barron, 2017, p. 537)

การศึกษาทั้งสองชิ้นข้างต้นอาจจะไม่ได้ทำให้เห็นว่าวิธีวิทยาที่นำมาใช้ในการศึกษาเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศต่างออกไปจากการศึกษาวิจัยในประเด็นดังกล่าวที่ปรากฏอยู่ในวงวิชาการไทยมากนัก แต่อย่างไรก็ตามยังมีงานศึกษาอีกสองชิ้นที่จะนำเสนอให้เห็นถึงวิธีการใหม่ ๆ ในการสร้างความรู้เกี่ยวกับเด็กทรานส์ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่สาม คือ การวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาในการวิจัยโดยการเข้าถึงประสบการณ์ของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศผ่าน “ความทรงจำ” ของคนข้ามเพศที่เป็นผู้ใหญ่ จากการศึกษาของ เคนเนดี้ และ เฮเลน (2010) เป็นงานศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาประสบการณ์ ความรู้สึกของการเป็นคนข้ามเพศในวัยเด็ก กล่าวคือ ด้วยข้อจำกัดของการทำวิจัยในเด็ก จึงใช้วิธีการศึกษาผ่านเรื่องราวความทรงจำของคนข้ามเพศที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ อายุเฉลี่ยของผู้กรอกแบบสอบถามอยู่ที่ 18-65 ปี จำนวนหลักของผู้ร่วมตอบแบบสอบถามอยู่ระหว่างช่วงอายุ 36-45 ปี ผลการศึกษาเผยให้เห็นว่า คนข้ามเพศจำนวนมากเริ่มรู้ตัวตั้งแต่เด็ก ข้อมูลจากแบบสอบถามระบุว่าช่วงวัยที่เด็กที่สุดเมื่อรับรู้ว่าตนเป็นคนข้ามเพศสถานะหรือคนหลากหลายทางเพศ คือ วัยเพียง 5 ขวบ และโดยทั่ว ๆ ไปจะเริ่มรับรู้ เมื่อเมื่อมีอายุได้ราว 7 ปี 9 เดือน

ตัวอย่างสุดท้าย คือ หนังสือเรื่อง *Histories of the Transgender Child* ของ จูเลียน จิลล์-ปีเตอร์สัน (Julian Gill-Peterson) ในหนังสือเล่มนี้ปีเตอร์สันได้เขียนปะวัติศาสตร์ของเด็กข้ามเพศสถานะในอเมริกา ตั้งแต่ก่อนที่จะมีคำว่า transgender ปรากฏขึ้นในโลกตะวันตก งานชิ้นนี้ได้เรียบเรียงเรื่องราวและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของเด็กทรานส์นับแต่ในช่วงทศวรรษที่ 1910-1970 โดยอาศัยการศึกษาจาก “จดหมายเหตุทางการแพทย์” อันเป็นขุมทรัพย์ทางความรู้

Ref. code: 25635924030041NCT

ที่รุ่มรวยในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีการจัดเก็บในโรงพยาบาล สถาบันการแพทย์ หอจดหมายเหตุของรัฐ และหอจดหมายเหตุชุมชน แม้ข้อมูลส่วนใหญ่ในหนังสือเล่มนี้จะเต็มไปด้วยประวัติศาสตร์ทางการแพทย์ แต่กระนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าในงานชิ้นนี้ จิล-ปีเตอร์สัน พยายามเผยให้เห็นเสียงของเด็กข้ามเพศสถานะ โดยการค้นหาเสียงของพวกเธอและเขาเหล่านั้นในจดหมายเหตุ เช่น คำพูดและพฤติกรรมของเด็ก ทรานส์ที่ถูกรายงานในบันทึกทางการแพทย์ หรือ จากในจดหมายเหตุที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการแพทย์ อาทิ อัลบั้มรูปถ่าย และ จดหมายส่วนตัว

หัวใจสำคัญของวิธีวิจัยในประเด็นเรื่องเด็กข้ามเพศจากตัวอย่างการวิจัยข้างต้นจึงอยู่ที่ การไม่จำเป็นต้องเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กทรานส์ โดยตรงเพื่อไม่ให้กระทบต่อจริยธรรมในการทำวิจัย และจะเห็นได้ว่าเมื่ออำนาจในการพูดของเด็กถูกปิดกั้นในนามของจริยธรรมของการทำวิจัย เสียงส่วนใหญ่ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศบางครั้งจึงมาจากคนรอบตัวของเด็ก ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ หรือครูที่โรงเรียน ทั้งยังมาจากเสียงของนักกิจกรรม นักฎหมาย เสียงของคนข้ามเพศที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ หรือแม้แต่มาจาก “ความทรงจำ” และ “จดหมายเหตุ” ที่สามารถช่วยส่งเสียงเหล่านั้นออกมาได้ จากตัวอย่างการศึกษาวิจัยเรื่องเด็กทรานส์ในตะวันตก อาจสรุปได้ว่าเด็กกลุ่มนี้มีชีวิตที่ดีขึ้นได้ด้วยเสียงของผู้ใหญ่ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรรูปแบบอื่น ๆ งานวิจัยที่สร้างขึ้นต่างช่วยทำหน้าที่สะท้อนเสียงของเด็ก ๆ ข้ามเพศที่ขาดหายไป ตั้งแต่ในระดับชีวิตประจำวัน พื้นที่ในครอบครัว และโรงเรียน ไปจนถึงในระดับสังคม เพื่อช่วยเป็นกระบอกเสียงในการขับเคลื่อนให้มีการสนับสนุนต่อเด็กกลุ่มนี้ตั้งแต่ในระดับ ปัจเจก ไปจนถึงระดับโครงสร้าง เนื่องจากส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยก็เพื่อเรียกร้องและช่วยผลักดันให้เกิดการยอมรับตั้งแต่พื้นที่ภายในครอบครัวไปจนถึงระดับสถาบันทางสังคมเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติและความเกลียดชังที่เด็กข้ามเพศคนหนึ่งต้องพบเจอ ความสำคัญของการวิจัยเหล่านี้คือการมีส่วนช่วยสนับสนุนให้กลุ่มเด็กข้ามเพศในสังคมนั้นๆมีชีวิตที่ดีขึ้นและช่วยเผยให้เห็นถึงเสียงที่มักจะถูกละเลย

การศึกษาในส่วนถัดไปจึงเป็นการต่อยอดวิธีศึกษาประสบการณ์ของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ โดยนำเสนอวิธีการศึกษาในเชิงสร้างสรรค์ ผ่านการนำเอาจดหมายเหตุส่วนบุคคลที่มีความเฉพาะตัว เช่น สมุดพกมาใช้เพื่อเข้าถึงตัวตนและดึงเอาเสียงในวัยเด็กของตนเองออกมา และ จะเป็นการกลับมาเปิดอ่านสมุดพก ผ่านกรอบแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษาและแนวคิดชีวอำนาจของฟูโกต์ เพื่อชี้ให้เห็นความรู้ที่กดทับเสียงของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ

Ref. code: 25635924030041NCT

4.2.1 สมุดพก[6]: การเผยตัวตนข้ามเพศจากการเขียนรายงานพฤติกรรม

หลังจากคาบเรียนผู้หญิงกับจดหมายเหตุศึกษา ในวิชาระเบียบวิธีวิจัยในแนวสตรีนิยม (WS683) ภาคเรียนที่1 ปีการศึกษา 2559 ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ความรู้เกี่ยวกับจดหมายเหตุชุดใหม่ได้เข้ามาสั่นคลอนชุดความเข้าใจเรื่องจดหมายเหตุที่ฉันเคยมี จนทำให้ฉันรีบกลับไปบ้านที่ โคราชเพื่อค้นหาสิ่งของที่มีความรู้อันมีคุณค่าซ่อนอยู่ และเมื่อ 'ปรับมุม' ในการมองพื้นที่บ้านและข้าวของส่วนตัวบางชิ้นด้วยสายตาคู่ใหม่ผ่านมุมมองนักจดหมายเหตุแนวสตรีนิยม บ้านจึงกลายมาเป็นคลังความรู้ประวัติศาสตร์ของคน ๆ หนึ่ง และเมื่อต้องหาของสักชิ้นหนึ่งที่บอกเล่าตัวตนของฉันในวัยเด็กออกมาเป็นตัวอักษรได้ สิ่งที่หวนขึ้นมาในความทรงจำของฉันเป็นชิ้นแรก ก็คือ สมุดพกตอนวัยประถม[7] ที่ถูกเก็บไว้ที่บ้าน โดยแม่เป็นคนเก็บใส่กระเป๋ารูดซิปไว้ในตู้เสื้อผ้าของแม่เป็นอย่างดี แม่เองก็คงจดจำเรื่องราวในสมุดพกได้เช่นกัน เพราะแม่เป็นคนที่อ่านและเขียนรายงานพฤติกรรมที่บ้าน พร้อมทั้งเซ็นลงในสมุดพกของฉันทุกเทอม สมุดพกตอนประถมจึงกลายมาเป็นจดหมายเหตุส่วนบุคคลชิ้นหนึ่งที่เก็บเรื่องราวและร่องรอยตัวตนในวัยเด็กของฉันเอาไว้ในรูปแบบการเขียนรายงาน

โดยสถานะแล้ว สมุดพก คือ สมุดรายงานผลทางการศึกษาและรายงานพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งทำหน้าที่เสมือนหนึ่งพื้นที่ที่ช่วยเชื่อมต่อระหว่างบ้าน (ผู้ปกครอง)

---

[6] วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ฉันมีโอกาสได้เข้าไปเยี่ยมชมนิทรรศการ ชายหญิง สิ่งสมมติ ที่มิวเซียมสยาม "วัตถุสิ่งของ" ที่นำมาจัดแสดงนั้นพร้อมเรื่องราวมีมากมายหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็น ลิปสติก แผงยาคุม เพลงของปุ๊ อัญชลี และหนึ่งในนั้นก็มี "สมุดพกตีตรา" ที่มาพร้อมกับคำบรรยายเขียนเอาไว้ว่า "เรียบร้อยมากจนเกือบเหมือนผู้หญิง คือคำที่เขียนกำกับไว้ในสมุดพก นี่คือพื้นที่ของอำนาจแห่งการสำรวจตรวจสอบ และคอยกำกับชีวิตของนักเรียนด้วยกรอบวิธีคิดแบบรักต่างเพศ" จากสมุดพกเล่มนี้ทำให้ฉันเห็นว่าไม่ใช่เพียงแค่ฉันที่ถูกบันทึกลงในสมุดพกในลักษณะนี้ และฉันรู้สึกตื่นเต้นเหลือเกินที่มีใครสักคนเห็นถึงปฏิบัติการอันแนบเนียนของสมุดพกที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบพฤติกรรมทางเพศของเด็กเหมือนกับที่ฉันเห็น

[7] ฉันได้รับสมุดพกตั้งแต่ตอนอนุบาล จนถึง มัธยมปลาย สมุดพก ในแต่ละช่วงไม่ว่าจะ อนุบาล ประถม มัธยม มีความแตกต่างกัน จากการค้นพบสมุดพกที่เคยได้รับตลอดช่วงชีวิตในโรงเรียน พบว่า ช่วงอนุบาลจะมีการรายงานพฤติกรรม และพัฒนาการการเติบโตทั่ว ๆ ไป ช่วงม.ต้นยังได้รับสมุดพก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาแนะแนวมีการรายงานพฤติกรรมบ้างเล็กน้อย ส่วนม.ปลาย จะได้รับเป็นกระดาษรายงานผลการเรียน ไม่มีการรายงานพฤติกรรม สมุดพกตอนวัยประถมของฉันจึงมีการรายงานพฤติกรรมมากที่สุด โดยใช้พื้นหนึ่งหน้ากระดาษและแบ่งเป็นออกเป็นครึ่งหนึ่งของหน้ากระดาษต่อหนึ่งเทอม ฉะนั้นฉันจึงเลือกสมุดพกตอนประถมมาใช้ในการศึกษาในบทนี้

Ref. code: 25635924030041NCT

กับโรงเรียน (ครู) ผ่านการรายงานและการเขียน หรือผ่านทั้งตัวเลขและตัวหนังสือ สมุดพก นอกจากจะคอยทำหน้าที่แจ้งผลการเรียนในแต่ละเทอมแล้ว ยังมีบทบาทในการรายงานพฤติกรรมของบุตรหลานในโรงเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบ และในทางกลับกันผู้ปกครองก็มีหน้าที่คอยรายงานพฤติกรรมของเด็กจากที่บ้านให้โรงเรียนได้รับรู้

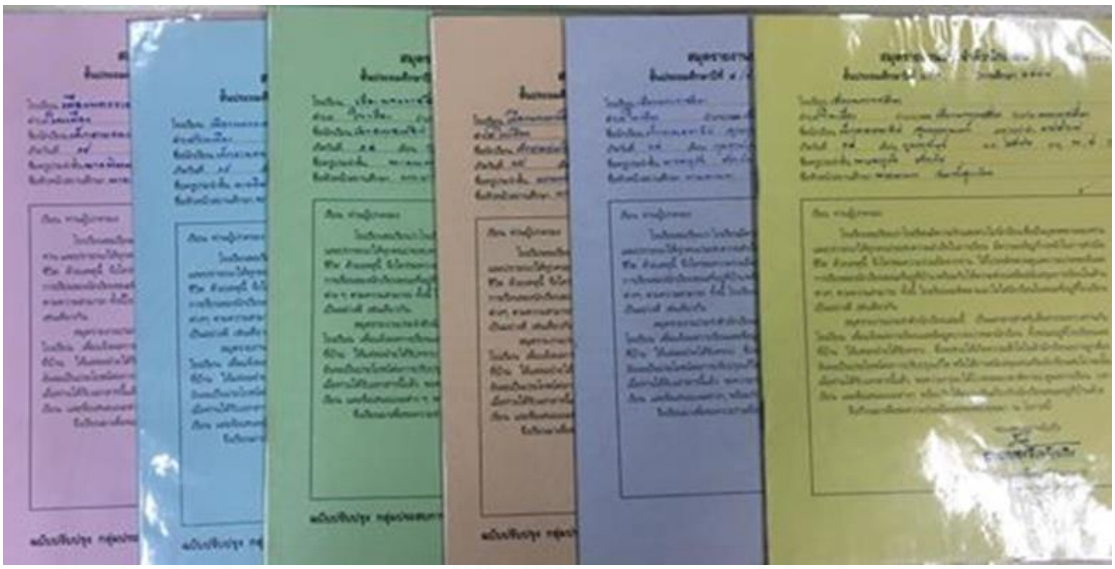

ภาพที่ 4.1 สมุดพกตั้งแต่ชั้น ป.1-ป.6

สมุดพกตอนประถมที่ฉันได้รับทั้งหมด 6 เล่ม อยู่ในระหว่างปี พ.ศ. 2542 ถึงปี พ.ศ. 2548 จะถูกส่งถึงมือแม่ทุก ๆ เทอม โดยครูประจำชั้นหนึ่งคนจะเป็นคนดูแลนักเรียนหนึ่งห้องเป็นเวลา 2 ปีการศึกษา นั่นจึงหมายความว่าสมุดพกตอนประถมของฉันถูกเขียนรายงานโดยครูประจำชั้นสามคน แยกเป็น ป. 1-2 หนึ่งคน ป. 3-4 หนึ่งคน และป. 5-6 หนึ่งคน จากภาพจะเห็นได้ว่าสมุดพกมีรูปร่างสี่เหลี่ยมจัตุรัส ข้างในสมุดมีทั้งหมด 16 หน้า และตลอดช่วงประถมฉันได้รับสมุดพกมาทั้งหมดหกเล่ม หกสี ไล่เรียงไปตามแต่ละชั้นปี ดังรูปที่ปรากฏด้านบน ป.1/สีชมพู ป.2/สีฟ้า ป.3/สีเขียว ป.4/สีส้ม ป.5/สีม่วง ป.6/สีเหลือง ตามลำดับ

Ref. code: 25635924030041NCT

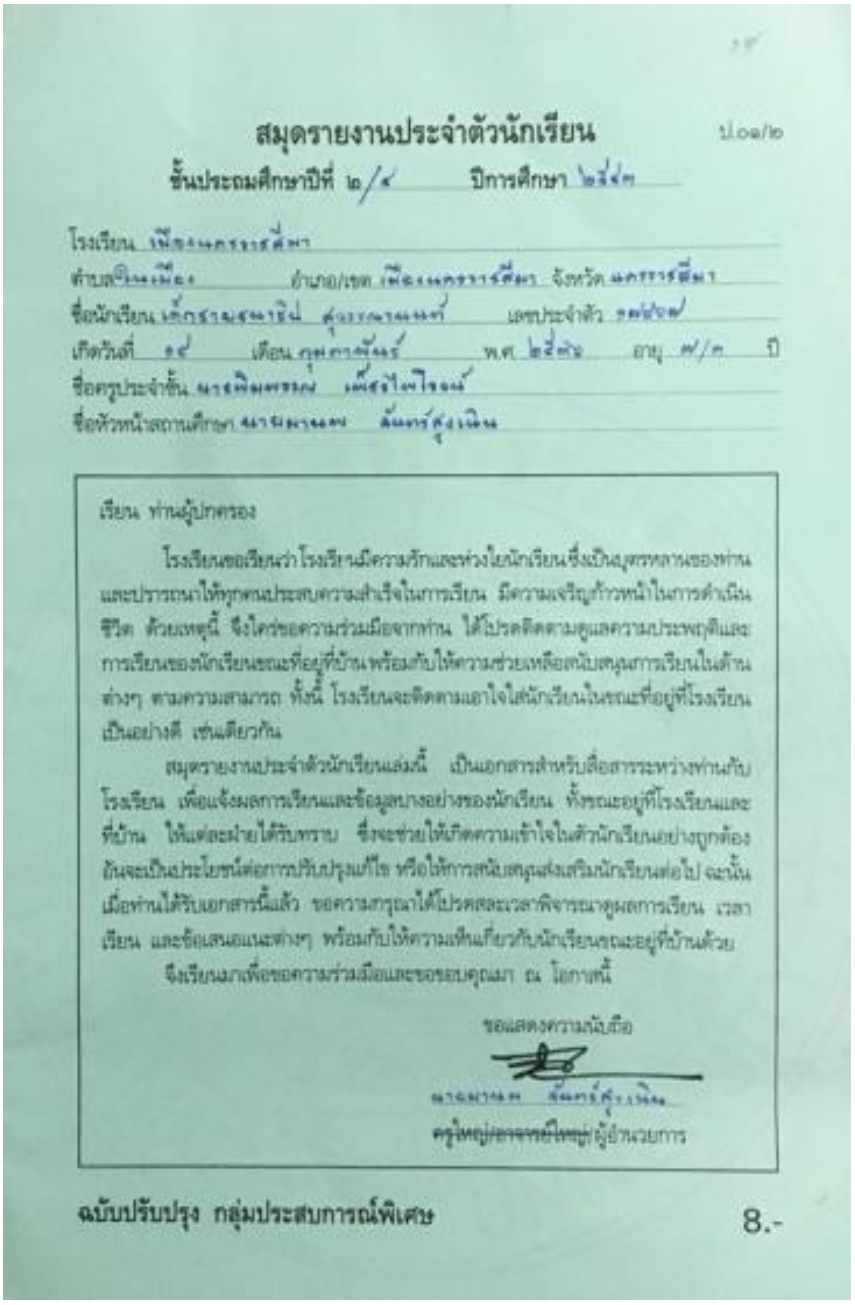

สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน ป.๑๒/๒

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒/๔ ปีการศึกษา ๒๕๖๓

โรงเรียน เพ็ชรงามครรชาศึกษา

ตำบล อำเภอ/เขต เพ็ชรงามครรชาศึกษา จังหวัด นครราชสีมา

ชื่อนักเรียน เด็กชายสมชาย ศุภวรกานนท์ เลขประจำตัว

เกิดวันที่ ๑๙ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ อายุ ๗/๓ ปี

ชื่อครูประจำชั้น นางพิมพรรณ เพ็ชรไพโรจน์

ชื่อหัวหน้าสถานศึกษา นายมานพ สันตาร์ศุ่งเนิน

เรียน ท่านผู้ปกครอง

โรงเรียนขอเรียนว่าโรงเรียนมีความรักและห่วงใยนักเรียนซึ่งเป็นบุตรหลานของท่าน และปรารถนาให้ทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียน มีความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้ จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน ได้โปรดติดตามดูแลความประพฤติและการเรียนของนักเรียนขณะที่อยู่ที่บ้าน พร้อมกับให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนในด้านต่างๆ ตามความสามารถ ทั้งนี้ โรงเรียนจะติดตามเอาใจใส่นักเรียนในขณะที่อยู่ที่โรงเรียนเป็นอย่างดี เช่นเดียวกัน

สมุดรายงานประจำตัวนักเรียนเล่มนี้ เป็นเอกสารสำหรับสื่อสารระหว่างท่านกับโรงเรียน เพื่อแจ้งผลการเรียนและข้อมูลบางอย่างของนักเรียน ทั้งขณะอยู่ที่โรงเรียนและที่บ้าน ให้แต่ละฝ่ายได้รับทราบ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในตัวนักเรียนอย่างถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไข หรือให้การสนับสนุนส่งเสริมนักเรียนต่อไป ฉะนั้น เมื่อท่านได้รับเอกสารนี้แล้ว ขอความกรุณาได้โปรดสละเวลาพิจารณาดูผลการเรียน เวลาเรียน และข้อเสนอแนะต่างๆ พร้อมกับให้ความเห็นเกี่ยวกับนักเรียนขณะอยู่ที่บ้านด้วย

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

นายมานพ สันตาร์ศุ่งเนิน

~~ครูใหญ่/อาจารย์ใหญ่~~/ผู้อำนวยการ

ฉบับปรับปรุง กลุ่มประสบการณ์พิเศษ 8.-

ภาพที่ 4.2 หน้าปกสมุดพกชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ด้านบนของหน้าปกมีข้อมูลของนักเรียน ครูประจำชั้น และโรงเรียน ส่วนด้านล่างมีกล่องข้อความที่มาในรูปแบบจดหมายทางการจากทางโรงเรียน อธิบายถึงเป้าหมายและจุดประสงค์ของสมุดพก และเซ็นกำกับโดยผู้อำนวยการโรงเรียน

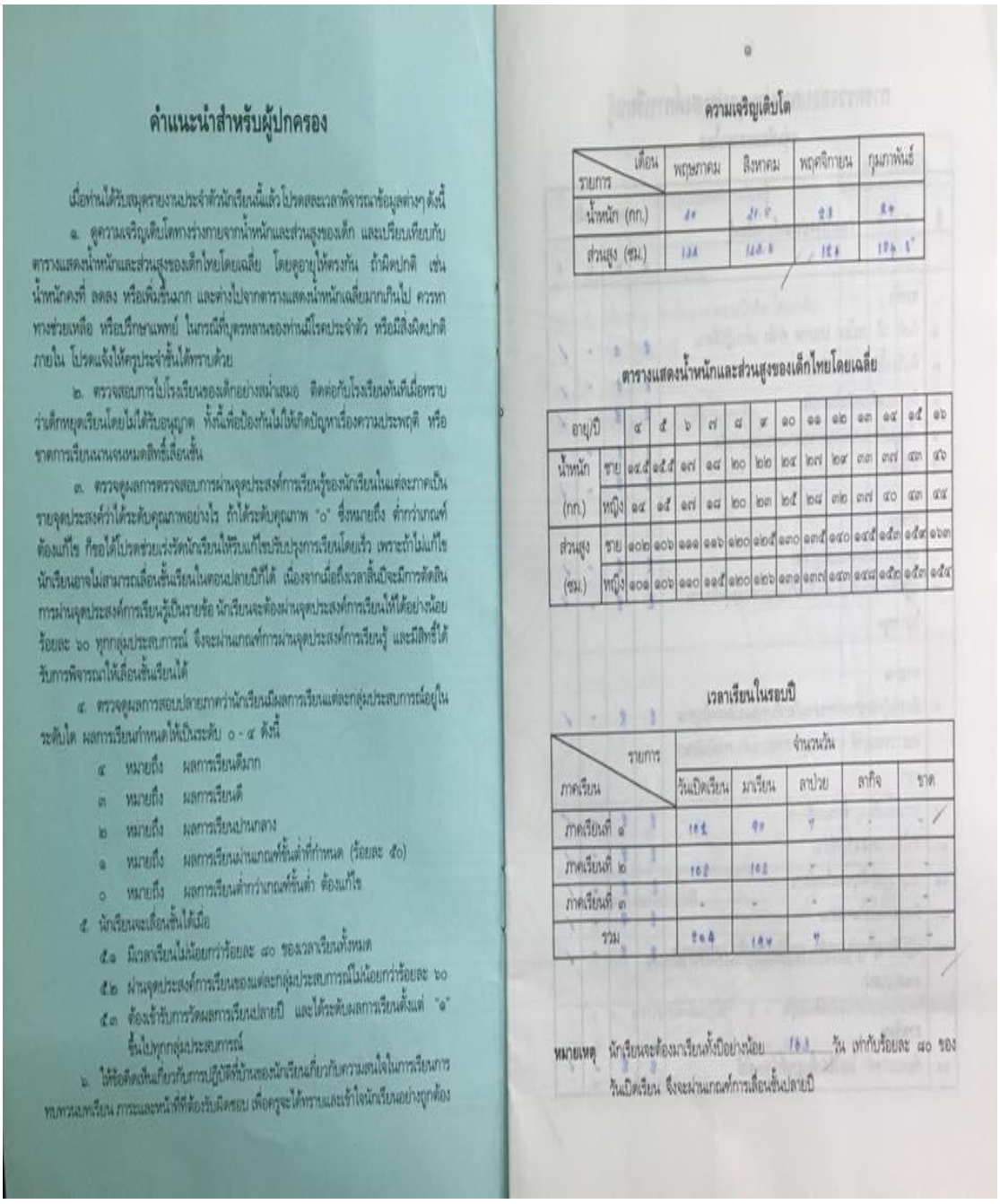

คำแนะนำสำหรับผู้ปกครอง

เมื่อท่านได้รับสมุดรายงานประจำตัวนักเรียนนี้แล้ว โปรดสละเวลาพิจารณาข้อมูลต่างๆ ดังนี้

๑. ดูความเจริญเติบโตทางร่างกายจากน้ำหนักและส่วนสูงของเด็ก และเปรียบเทียบกับตารางแสดงน้ำหนักและส่วนสูงของเด็กไทยโดยเฉลี่ย โดยดูอายุให้ตรงกัน ถ้าผิดปกติ เช่น น้ำหนักคงที่ ลดลง หรือเพิ่มขึ้นมาก และต่างไปจากตารางแสดงน้ำหนักเฉลี่ยมากเกินไป ควรหาทางช่วยเหลือ หรือปรึกษาแพทย์ ในกรณีที่บุตรหลานของท่านมีโรคประจำตัว หรือมีสิ่งผิดปกติภายใน โปรดแจ้งให้ครูประจำชั้นได้ทราบด้วย

๒. ตรวจสอบการไปโรงเรียนของเด็กอย่างสม่ำเสมอ ติดต่อกับโรงเรียนทันทีเมื่อทราบว่าเด็กหยุดเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องความประพฤติ หรือขาดการเรียนจนหมดสิทธิ์เลื่อนชั้น

๓. ตรวจดูผลการตรวจสอบการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียนในแต่ละภาคเป็นรายจุดประสงค์ว่าได้ระดับคุณภาพอย่างไร ถ้าได้ระดับคุณภาพ "๐" ซึ่งหมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์ ต้องแก้ไข ก็ขอได้โปรดช่วยเร่งรัดนักเรียนให้รีบแก้ไขปรับปรุงการเรียนโดยเร็ว เพราะถ้าไม่แก้ไข นักเรียนอาจไม่สามารถเลื่อนชั้นเรียนในตอนปลายปีได้ เนื่องจากเมื่อถึงเวลาสิ้นปีจะมีการตัดสินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นรายข้อ นักเรียนจะต้องผ่านจุดประสงค์การเรียนให้ได้อย่างน้อยร้อยละ ๖๐ ทุกกลุ่มประสบการณ์ จึงจะผ่านเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และมีสิทธิ์ได้รับการพิจารณาให้เลื่อนชั้นเรียนได้

๔. ตรวจดูผลการสอบปลายภาคว่านักเรียนมีผลการเรียนแต่ละกลุ่มประสบการณ์อยู่ในระดับใด ผลการเรียนกำหนดให้เป็นระดับ ๐ - ๔ ดังนี้

- ๔ หมายถึง ผลการเรียนดีมาก
- ๓ หมายถึง ผลการเรียนดี
- ๒ หมายถึง ผลการเรียนปานกลาง
- ๑ หมายถึง ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด (ร้อยละ ๕๐)
- ๐ หมายถึง ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ ต้องแก้ไข

๕. นักเรียนจะเลื่อนชั้นได้เมื่อ

๕.๑ มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด

๕.๒ ผ่านจุดประสงค์การเรียนของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐

๕.๓ ต้องเข้ารับการวัดผลการเรียนปลายปี และได้ระดับผลการเรียนตั้งแต่ "๑" ขึ้นไปทุกกลุ่มประสบการณ์

๖. ให้ช่วยติดตามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของนักเรียนเกี่ยวกับความสนใจในการเรียนการทบทวนบทเรียน การบ้านและหน้าที่ต้องรับผิดชอบ เพื่อครูจะได้ทราบและช่วยให้นักเรียนอย่างถูกต้อง

๑

ความเจริญเติบโต

รายการ \ เดือน	พฤษภาคม	สิงหาคม	พฤศจิกายน	กุมภาพันธ์
น้ำหนัก (กก.)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ส่วนสูง (ซม.)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

ตารางแสดงน้ำหนักและส่วนสูงของเด็กไทยโดยเฉลี่ย

อายุปี		๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	๑๖
น้ำหนัก (กก.)	ชาย	๑๔.๕	๑๕.๕	๑๗	๑๘	๒๐	๒๒	๒๔	๒๗	๒๙	๓๓	๓๗	๔๓	๔๖
	หญิง	๑๔	๑๕	๑๗	๑๘	๒๐	๒๓	๒๕	๒๘	๓๒	๓๗	๔๐	๔๓	๔๔
ส่วนสูง (ซม.)	ชาย	๑๐๒	๑๐๖	๑๑๑	๑๑๖	๑๒๐	๑๒๕	๑๓๐	๑๓๕	๑๔๐	๑๔๕	๑๕๓	๑๕๙	๑๖๓
	หญิง	๑๐๑	๑๐๖	๑๑๐	๑๑๕	๑๒๐	๑๒๖	๑๓๑	๑๓๗	๑๔๓	๑๔๘	๑๕๒	๑๕๓	๑๕๔

เวลาเรียนในรอบปี

รายการ \ ภาคเรียน	จำนวนวัน				
	วันเปิดเรียน	มาเรียน	ลาป่วย	ลากิจ	ขาด
ภาคเรียนที่ ๑	[illegible]	[illegible]	[illegible]	-	-
ภาคเรียนที่ ๒	[illegible]	[illegible]	-	-	-
ภาคเรียนที่ ๓	-	-	-	-	-
รวม	[illegible]	[illegible]	[illegible]	-	-

หมายเหตุ นักเรียนจะต้องมาเรียนทั้งปีอย่างน้อย [illegible] วัน เท่ากับร้อยละ ๘๐ ของวันเปิดเรียน จึงจะผ่านเกณฑ์การเลื่อนชั้นปลายปี

ภาพที่ 4.3 ปกในและหน้าแรกของสมุดพก

ถัดมาอีกสองหน้า หน้าทางด้านซ้ายประกอบด้วย เกณฑ์การประเมินผลการเรียน เกณฑ์การประเมินพฤติกรรม ส่วนหน้าทางด้านขวา คือคำอธิบายเกณฑ์การประเมินพัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทักษะในด้านต่าง ๆ และยังระบุถึงมาตรฐานการพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุอีกด้วย

Ref. code: 25635924030041NCT

เมื่อเปิดไปดูที่หน้ากลาง ๆ ของสมุดพก ก็จะพบความสามารถทางวิชาการของตนเองตอนเด็ก ๆ ที่เราอาจจะลืมไปแล้วว่าทำคะแนนวิชาไหนได้ดีบ้างหรือถนัดอะไรบ้าง ตอนที่เรียนอยู่ชั้นประถม ฉันจำได้ว่าชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ สปช. และคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะคณิตคิดเร็ว เมื่อกลับมาอ่านสมุดพกของตนเองจึงพบว่า ดูเหมือนความรู้ทางคณิตศาสตร์ของฉันจะมาหยุดลงตอนช่วงชั้นป.4 และดูเหมือนว่าวิชาภาษาอังกฤษจะเป็นวิชาที่ฉันถนัดที่สุด เพราะทำคะแนนออกมาได้ดีเสมอ

ส่วนวิชาที่ฉันไม่เคยชอบเรียนตอนประถมเห็นทีจะมีอยู่สองวิชา คือ หนึ่งวิชาลูกเสือ แม้การเรียนลูกเสือจะไม่ได้ถูกตัดเกรดลงในสมุดพก แต่ฉันยังจำความรู้สึกอันหน้าอึดอัดได้ดีกับการที่ต้องถูกแยกไปจากกลุ่มเพื่อนสนิทที่เป็นผู้หญิง และรู้สึกฝืน ๆ ไปกับการต้องไปเรียนรู้การจับไม้พลอง ทำวันทยาหัตถ์ หรือรับบทเป็นหัวหน้าหมู่ลูกเสือ และอีกวิชาหนึ่งที่ไม่สนุกเอาเสียเลยสำหรับฉันก็คือ วิชาพละ นั้นเพราะฉันไม่เอาไหนกับการตีลังการม้วนหน้าม้วนหลัง และเป็นอันต้องรู้สึกอายเพื่อนทุกครั้งที่กลิ้งม้วนไปไม่เป็นท่าตอนที่ต้องสอบม้วนหน้าม้วนหลัง อีกทั้งไหนจะกีฬากลางแจ้ง ไม่ว่าจะเป็นวิ่งผลัด ฟุตบอล หรือ กีฬาในร่ม อย่าง ปิงปอง ฉันก็ไม่เก่งเลยสักนิด ช่างน่าเสียดายที่การกระโดดยางไม่เคยถูกนับว่าเป็นกีฬา ทั้ง ๆ ที่การกระโดดยางก็น่าจะช่วยเสริมสมรรถภาพทางกายไม่แพ้กีฬาประเภทอื่น ๆ แถมยังทำให้เราจักรู้แพ้รู้ชนะได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการกระโดดยางคู่จันทร์อังคาร หรือกระโดดยางเดี่ยวแบบที่ไร่เรียงไปตามระดับความสูงตั้งแต่ตาตุ่ม หัวเข่า สะโพก เอว หัวไหล่ คอ ใต้หู เหนือหู ศีรษะ จนถึงในระดับที่ต้องยืดมือขึ้นให้สูงที่สุด ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการกระโดดยางรูปแบบใดหรือสูงแค่ไหน ฉันก็กะโดดเหาะเหินข้ามหนังยางที่มัดร้อยเรียงกันด้วยยางมัดถุงแกงสีเขียวแดงผ่านมาแล้วแทบทั้งสิ้น ถ้าหากกระทรวงศึกษานำการกระโดดยางมาบรรจุลงในวิชาพลศึกษาละก็ ฉันเชื่อว่าเด็กตุ๊ดและเด็กหญิงอีกหลายคนน่าจะได้เกรดสี่หรือสอบผ่านวิชานี้ไปอย่างง่ายดาย

จากข้อมูลที่พบในสมุดพกของตนเอง การรายงานผลการเรียนจึงเป็นหน้าที่หนึ่งของสมุดพก ซึ่งช่วยสะท้อนความสามารถหรือความถนัดในวัยเด็กของแต่ละคน แต่นั่นก็มิอาจเป็นตัวตัดสินได้ว่าเกรดเฉลี่ยที่นักเรียนได้จะคงทน สม่ำเสมอ ไม่เปลี่ยนแปลง หรือสามาถชี้วัดคุณภาพของเด็กคนหนึ่งได้ทั้งหมด เพราะในความเป็นจริงแล้วก็คงจะมีทั้งเด็กที่เติบโตไปแล้วยังมีความถนัดในวิชานั้น ๆ ขณะที่เด็กบางคนอาจจะหันไปเอาดีด้านอื่นแทน

Ref. code: 25635924030041NCT

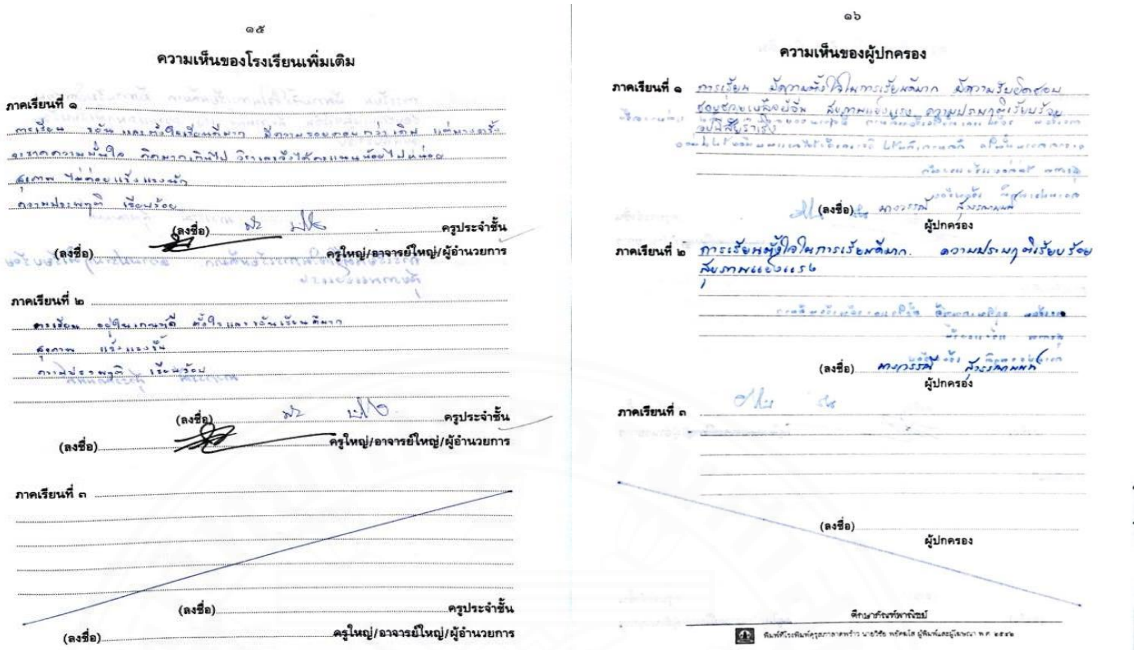
๑๕

ความเห็นของโรงเรียนเพิ่มเติม

ภาคเรียนที่ ๑

(ลงชื่อ) ครูประจำชั้น

(ลงชื่อ) ครูใหญ่/อาจารย์ใหญ่/ผู้อำนวยการ

ภาคเรียนที่ ๒

(ลงชื่อ) ครูประจำชั้น

(ลงชื่อ) ครูใหญ่/อาจารย์ใหญ่/ผู้อำนวยการ

ภาคเรียนที่ ๓

(ลงชื่อ) ครูประจำชั้น

(ลงชื่อ) ครูใหญ่/อาจารย์ใหญ่/ผู้อำนวยการ

๑๖

ความเห็นของผู้ปกครอง

ภาคเรียนที่ ๑

(ลงชื่อ) ผู้ปกครอง

ภาคเรียนที่ ๒

(ลงชื่อ) ผู้ปกครอง

ภาคเรียนที่ ๓

(ลงชื่อ) ผู้ปกครอง

ภาพที่ 4.4 หน้ารายงานพฤติกรรมจากโรงเรียนและผู้ปกครอง

สองหน้าสุดท้าย คือ สองส่วนสำคัญ หน้าหนึ่งคือการรายงานพฤติกรรมจากโรงเรียนถึงผู้ปกครอง ส่วนอีกหน้าหนึ่ง คือ การรายงานพฤติกรรมจากผู้ปกครองถึงโรงเรียน ใครหลายคนในวัยเดียวกันกับฉันอาจจะยังคงจดจำความรู้สึกเวลาที่ได้รับสมุดพกจากคุณครูประจำชั้นได้ เพราะครูประจำชั้นเป็นคนที่มีหน้าที่ในการดูแลนักเรียนรวมถึงมีหน้าที่ในการเขียนสมุดพก พฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กในโรงเรียนจึงอยู่ในสายตาของครูประจำชั้น บางเทอมตอนที่ได้รับสมุดพกเด็กบางคนจึงอาจรู้สึกหวั่น ๆ กลัว ๆแกม ตื่นเต้นทุกครั้งที่ได้รับทราบผลการเรียนที่มีขึ้นมีลง และสำหรับเด็กดื้อ ๆ ที่ชอบเล่นแผลง ๆ ชอบแกล้งคนอื่น หรือเป็นหัวโจกประจำห้องเรียนก็อาจจะกลัวเวลาโดนรายงานพฤติกรรมทำนองนี้ลงในสมุดพก และถ้ายิ่งเด็กคนไหนต้องอยู่ห้อมล้อมไปด้วยญาติ ๆ ผู้ชื่นชอบการอวดลูกอวดหลาน เด็กที่เรียนไม่เก่ง ทำคะแนนออกมาไม่ดีก็อาจจะไม่อยากให้ผู้ปกครองรู้ว่าเทอมนี้เกรดออกมาแย่เสียจนเอาไปคุยต่อกับลุงน้า หรือ ป้าข้างบ้าน ไม่ได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าสำหรับเด็กเรียนดี กิจกรรมเด่น มีความประพฤติและมรรยาทเป็นเลิศ สมุดพกก็อาจจะกลายเป็นความภาคภูมิใจของเด็กคนนั้นหรือของครอบครัวไปในทันที

แล้วสำหรับเด็กคนหนึ่งที่ถูกล้อว่า “ตุ๊ด” ล่ะ สมุดพกพกทำให้เด็กเหล่านี้รู้สึกอย่างไร? ฉันขอเป็นตัวแทนอดีตเด็ก (ที่ถูกเรียกว่า) ตุ๊ดคนหนึ่งยกมือขอตอบคำถามนี้ ถึงแม้ผลการเรียนตอนชั้นประถมของฉันจะออกมาไม่ได้เลวร้าย แถมยังอยู่ในเกณฑ์ดีเสียด้วยซ้ำ แต่สมุดพกกลับทำให้ฉันเป็นอันรู้สึกหวั่นวิตกทุกครั้งเวลาที่ต้องนำไปให้แม่ดู เพราะได้แต่นึกขึ้นมาในใจ

ว่า [เอ๊ะ . . .] แม่จะรู้ไหมนะ แม่จะระแคะระคายอะไรบ้างหรือเปล่า ก็แค่ถูกเขียนว่า “เรียบร้อย” หรือ “ชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิง” ซึ่งข้อความทำนองนี้มักทำให้หัวใจของฉันเต้นตึกตัก ท่าทีเลิ่กลัก และหวาดระแวงไปกับการรายงานพฤติกรรมในสมุดพกโดยครูประจำชั้นอยู่เสมอ และนอกจากนั้นฉันขอเป็นตัวแทนอดีตเด็กตุ๊ด กางสมุดพกของตนเองออกมาให้คนอื่นเห็นว่าพฤติกรรมหนึ่งที่ถูกเขียนรายงานในสมุดพกของฉันซ้ำแล้วซ้ำเล่าตลอดช่วง 6 ปีการศึกษา หรือรวมทั้งหมด 12 ภาคการศึกษา ซึ่งนั่นก็คือ พฤติกรรม “เรียบร้อย”

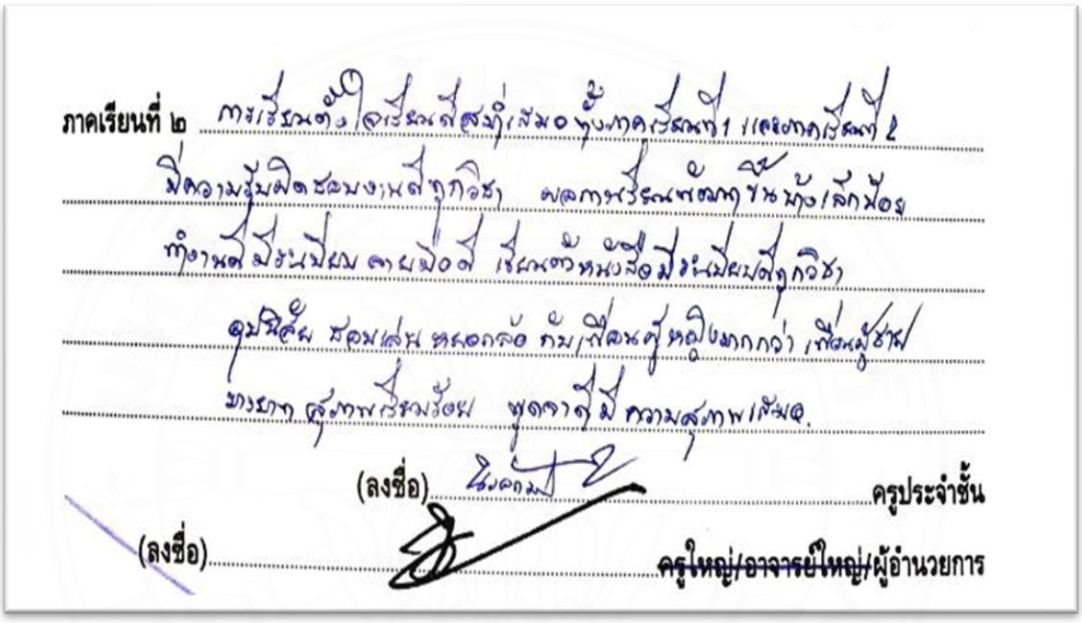
ภาคเรียนที่ ๒ การเรียนต่างใจเรียนดีสม่ำเสมอ ทั้งภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2
มีความรับผิดชอบงานดีทุกวิชา ผลการเรียนพัฒนาขึ้นทั้งเลิกน้อย
ทำงานดี มีระเบียบ ตามข้อดี เรียนตัวหนังสือมีระเบียบดีทุกวิชา
คุณนิสัย ชอบเล่นกลอกล้อ กับเพื่อนผู้หญิงมากกว่า เพื่อนผู้ชาย
บางบาง สุขภาพเรียบร้อย พูดจาดี มีความสุภาพเสมอ.
(ลงชื่อ) ..... ครูประจำชั้น
(ลงชื่อ) ..... ครูใหญ่/อาจารย์ใหญ่/ผู้อำนวยการ

ภาพที่ 4.5 รายงานพฤติกรรมจากครูประจำชั้น ป.3 ภาคเรียนที่ 2

๑๕

ความเห็นของโรงเรียนเพิ่มเติม

ภาคเรียนที่ ๑ การเรียนต่างใจเรียนดีสม่ำเสมอ. มีความรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมายดี
ทำงานช้าบ้างเป็นบางครั้ง ควรต้องเร่งให้ทันเสมอ เป็นเด็กที่มีวินัยตามกฎระเบียบทุกครั้ง นิสัยกลมเกลียวเพื่อนดีไม่ดูถูกใครหรือรังแกเพื่อนผู้ใหญ่ เป็นเด็กเรียบร้อยมาก ควรส่งเสริมให้เล่นกีฬา - ออกกำลังกายมากๆ จะได้แข็งแรงขึ้นมากกว่านี้ ผลการเรียนดีเป็นที่พอใจ.
(ลงชื่อ) ..... ครูประจำชั้น
(ลงชื่อ) ..... ครูใหญ่/อาจารย์ใหญ่/ผู้อำนวยการ

ภาพที่ 4.6 รายงานพฤติกรรมจากครูประจำชั้น ป.4 ภาคเรียนที่ 1

Ref. code: 25635924030041NCT

จากภาพการรายงานพฤติกรรมในสมุดพกจะเห็นได้ว่าตอนป.3 เทอม 2 ครูคนหนึ่งเขียนในสมุดของฉันว่า “ฉันชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย” และตอน ป.4 เทอม 1 ครูประจำชั้นเขียนแนะนำว่า “ควรสนับสนุนให้เล่นกีฬาจะได้ดูเข็มแข็งมากกว่านี้” นัยหนึ่งจึงอาจกล่าวได้ว่าการรายงานพฤติกรรมจากทางโรงเรียนดูมีแนวโน้มที่จะชักจูงให้ฉันกลับมาเป็นเด็กผู้ชายปกติมากกว่าให้ฉันได้เป็นอย่างที่ฉันเป็นจริง ๆ และอีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า การรายงานพฤติกรรมในสมุดพกยังคงผูกโยงกับมายาคติทางเพศที่ตั้งอยู่บนฐานของความเป็นชายและความเป็นหญิงเพื่อชี้นำให้เห็นว่าเด็กชายหรือเด็กหญิงควรแสดงออกไปในทางไหน ในขณะเดียวกันบางครั้งการรายงานพฤติกรรมเหล่านี้ยังเป็นการผลิตซ้ำ ๆ มายาคติที่เชื่อว่าเด็กผู้ชายต้องกล้าหาญ ไม่อ่อนแอ ส่วนเด็กผู้หญิงต้องเรียบร้อย อ่อนโยน น่ารัก ขณะที่การเป็นเด็กผู้ชายที่ดูตุ้งติ้ง เรียบร้อย มักจะถูกมองว่าเป็นคุณลักษณะของเด็กผู้หญิงและเป็นคุณลักษณะที่อยู่ตรงกันข้ามกับเด็กผู้ชายทั่ว ๆ ไปที่ควรจะเข็มแข็ง กล้าหาญ หรือชอบทำกิจกรรมแบบผู้ชาย

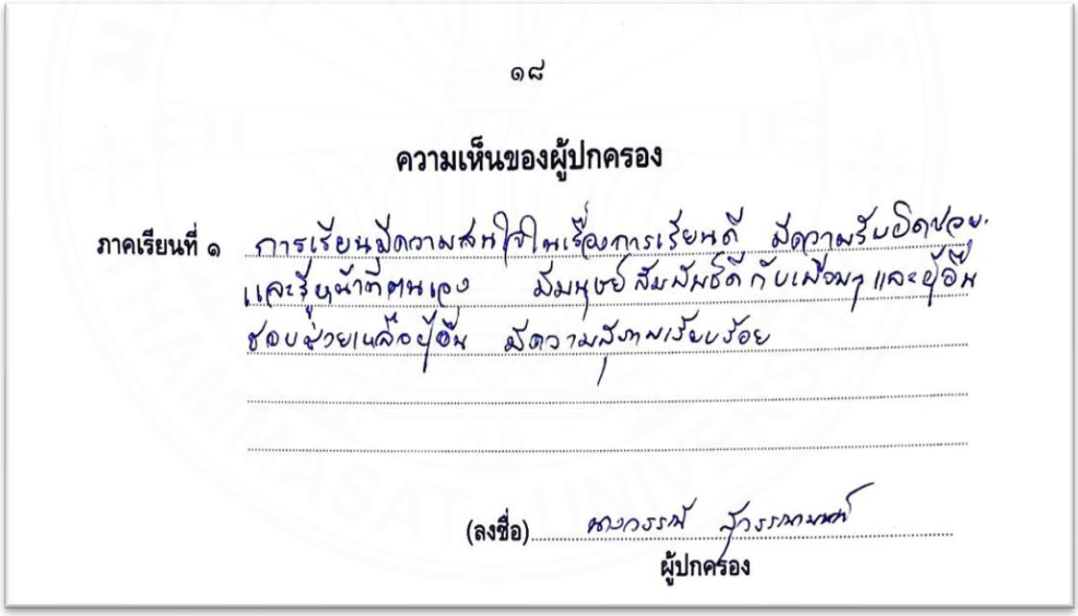
๑๘

ความเห็นของผู้ปกครอง

ภาคเรียนที่ ๑ การเรียนมีความสนใจในเรื่องการเรียนดี มีความรับผิดชอบ และรู้จักดูแลตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนๆ และผู้อื่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความสุภาพเรียบร้อย

(ลงชื่อ) ศศิวรรณ์ สุวรรณมาศ

ผู้ปกครอง

ภาพที่ 4.7 รายงานพฤติกรรมจากผู้ปกครอง ป.3 ภาคเรียนที่ 2

จากหน้ารายงานพฤติกรรมที่มีช่องให้ผู้ปกครองเป็นคนเขียนก็พอจะทำให้ฉันคาดเดาได้ว่า แม่เองก็คงรู้อยู่ในใจลึก ๆ มาตลอดว่าฉันแตกต่างกับลูกชายของคนอื่น ๆ เพียงแต่การเขียนรายงานพฤติกรรมของครูประจำชั้นอาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งเล็ก ๆ ที่ช่วยยืนยันต่อสิ่งที่แม่สงสัยอยู่ในใจ ตลอดช่วงประถมแม่เองก็คงรับรู้พฤติกรรมของฉันที่โรงเรียน เพราะการเผยพฤติกรรมข้ามเพศของฉันในโรงเรียนมิเพียงแต่ปรากฏบนการรายงานในสมุดพกแต่

Ref. code: 25635924030041NCT

เพียงเท่านั้น ครั้งหนึ่งในวันประชุมผู้ปกครองของโรงเรียน ครูประจำชั้นตอนประถมคนหนึ่งเคยแจ้งกับแม่ให้ทราบว่า “ลูกของคุณมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ” ต่อหน้าฉัน และต่อหน้าทุก ๆ คน ในห้องประชุมเล็ก ๆ ที่เต็มไปด้วยบรรดาผู้ปกครองและเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ แม้เหตุการณ์ในวันประชุมผู้ปกครองจะผ่านไปนานหลายปี แต่ฉันยังคงจำสีหน้าของแม่วันนั้นได้ สีหน้าของแม่ราบเรียบเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ไม่มีคำสักคำที่ตอบโต้ครูประจำชั้น และไม่มีคำถามสักคำถามตอนที่กลับมาบ้าน เมื่อต้องเผชิญการถูกเบียดขับให้เป็นคนที่แตกต่างในวัยที่แสนจะเปราะบางถือเป็นบาดแผลในความทรงจำที่เคยส่งผลด้านลบต่อฉัน การถูกแปะป้ายว่าเบี่ยงเบนทางเพศ นอกจะทำให้ฉันรู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่ผิดปกติแล้ว ยังทำให้ฉันกลัวว่าจะไม่ได้รับความรักจากพ่อแม่ กลัวว่าจะไม่ถูกยอมรับโดยเพื่อน หรือกลัวว่าจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากครูที่โรงเรียน สิ่งที่ฉันทำได้ดีที่สุดตอนนั้น คือ การพยายามเก็บและซ่อนพฤติกรรมของตนเองเอาไว้

ในวัยเด็กแม้แม่จะไม่เคยตั้งคำถามหรือตัดสินต่อสิ่งที่ฉันเป็นเลย และฉันเองก็ไม่เคยกล้าหาญพอที่จะพูดกับแม่ตรง ๆ ถึงสิ่งที่ฉันเป็นด้วยเสียงของตนเองเลยสักครั้ง แต่ทว่าบ่อยครั้งตัวตนของฉันที่พยายามปกปิดและเก็บเอาไว้ในโรงเรียนมักจะถูกเผยออกมาซ้ำแล้วซ้ำเล่าจากเสียงที่ดังกว่าของคนอื่น ๆ ทั้งจากสมุดพก จากเพื่อนในโรงเรียน จากลายมือหรือคำพูดของครูประจำชั้น และทุกครั้งหลังจากที่ความลับนั้นได้ถูกเปิดเผยออกมากลับกลายเป็นว่าฉันไม่เคยพบทางออกและได้เจอะเจอแต่เพียงความว่างเปล่า ราวกับการโดนทอดทิ้งให้ฉันต้องเผชิญบรรยากาศที่น่าอึดอัดกับแม่เพียงลำพังและปล่อยให้ความเงียบงันระหว่างฉันกับแม่ดำเนินต่อไป

4.2.2 “อ่าน” สมุดพก: เผยอำนาจที่มองไม่เห็น

การรายงานในสมุดพก นอกจากจะเผยให้เห็นตัวตนของฉันในวัยเด็ก ผ่านการรายงานผลการเรียนของตนเอง หรือผ่านการเขียนรายงานพฤติกรรมโดยครูประจำชั้น หรือแม่ ข้อมูลเหล่านี้ยังได้แสดงให้เห็นว่าเด็กถูกทำให้ไร้เสียงในการรายงานในสมุดพก หรือตกเป็นวัตถุของการประเมินโดยมาตรฐานต่าง ๆ ทางการศึกษา นัยหนึ่งจึงหมายความว่า การรายงานในสมุดพกนอกจากจะทำให้เห็นถึงการกดทับเสียงของเด็กนักเรียนผ่านการ (เขียน) รายงาน อีกนัยหนึ่งหน้าที่ของสมุดพกแสดงให้เห็นถึงการควบคุมเด็กคนหนึ่งให้อยู่ในร่องในรอยของค่านิยมและในระบบการศึกษาไทย ซึ่งอำนาจในการบงการผ่านสมุดพก อาจกล่าวได้ว่าคล้ายกับแนวคิดที่ฟูโกต์เรียกว่า ชีวอำนาจ หรือ อำนาจที่เข้ามาควบคุมและบริหารจัดการชีวิตของพลเมืองโดยรัฐซึ่งทำงานผ่านเทคนิค กลไกของรัฐสมัยใหม่ โดยเป้าหมายของชีวะอำนาจคือการให้พลเมืองรับเอา “วาทกรรม” หรือ Discourse ซึ่งเป็นอำนาจที่มารูปแบบของ “ความรู้” และ “ความจริง” เข้ามาควบคุม จัดระเบียบ สอดส่อง ตรวจตราเรือนร่างตัวเองซึ่งแทรกซึมเข้าไปในระดับสำนึกและจิตใจของพลเมืองซึ่งไม่ได้เป็นการใช้อำนาจบังคับทำงานผ่านสถาบันที่ไม่ได้ผูกติดกับรัฐ

Ref. code: 25635924030041NCT

หนึ่งในรูปแบบของชีวอำนาจที่ใช้ในการสร้างแบบแผน ระเบียบวินัย หรือความปกติให้แก่สังคมสมัยใหม่ ฟูโกต์ได้อ้างถึง Panopticon (สรรพทัศน์)[8] ที่มีกลไกในการทำให้นักโทษรู้สึกว่าตนเองถูกจับตามองมาจากผู้คุมอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่จริง ๆ ไม่รู้เลยว่ามีผู้คุมกำลังจับตามองอยู่จริง ๆ หรือเปล่า อาจกล่าวได้ว่านักโทษมิสามารถรู้ได้เลยว่ามีผู้คุมอยู่ในหอสังเกตการณ์ที่กลางคุกจริง ๆ หรือไม่ แต่เพราะเชื่อว่ามีผู้คุมอยู่และตนกำลังถูกจับตามองอยู่ ทำให้สุดท้ายแล้วก็ต้องบังคับตัวเองให้ปฏิบัติตนอยู่ในกฎในระเบียบของคุกไปโดยปริยาย โดยที่นักโทษพึงระลึกและสร้างบรรยากาศความกลัวขึ้นมาเอง หากอ่านสมุดพกตามมุมมองของฟูโกต์ สมุดพกจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือของอำนาจที่ถูกส่งผ่านมาจากระบบการศึกษาที่สร้างมาตรฐานในการวัดผลคุณภาพของนักเรียน ขณะที่การเขียนรายงานพฤติกรรมในโรงเรียนของนักเรียนลงในสมุดพก ถูกกระทำผ่านการจับจ้อง (gaze) ผ่านสายตาของครูประจำชั้น การสอดส่องพฤติกรรมนักเรียนของครูประจำชั้นจึงทำหน้าที่เสมือนผู้คุมที่อยู่ในสรรพทัศน์ที่คอยควบคุมและตรวจตรา โดยที่นักเรียนไม่สามารถรับรู้หรือคาดเดาได้เลยว่าครูจะเขียนลงไปในสมุดพกบอกผู้ปกครองว่าอะไรบ้าง

ตามที่ฟูโกต์กล่าวว่า “ร่างกายที่ถูกควบคุมจะทำให้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น” (Foucault, 1995, p. 178) การลงมาจัดการระเบียบวินัยของนักเรียน ผ่านสมุดพกอาจเกิดขึ้นเมื่อไรก็ตามที่สมุดพกรายงานผลการเรียนหรือพฤติกรรมของนักเรียนในแง่ลบ ผลที่ตามมาก็คือ การที่เด็กเกิดความรู้สึกกังวลไม่อยากให้ผู้ปกครองรับรู้ผลลัพธ์ในด้านลบ ทำให้เด็กพึงสำนึกว่าต้องตั้งใจเรียน ประพฤติตนในทางที่ดี หรือแม้กระทั่งหากผลการเรียนหรือพฤติกรรมถูกรายงานในทางที่บวกก็อาจจะทำให้เด็กรู้สึกว่าจะต้องรักษามาตรฐานเหล่านั้นเอาไว้เพื่อทำให้พ่อแม่และครูประจำชั้นรู้สึกพึงพอใจ ยิ่งไปกว่านั้นผลลัพธ์ของวินัยที่ถูกสร้างขึ้นผ่านการสอดส่องทั้งจากในและนอกโรงเรียนอาจทำให้เด็กต้องพยายามเก็บซ่อนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเอาไว้

จากการศึกษาของ วราภรณ์ แช่มสนิท (2551) ได้ชี้ให้เห็นว่าบทบาทของรัฐในการจัดการเรื่องเพศ ยังคงเป็นบทบาทในการควบคุมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศของคนในสังคม ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่ถูกต้องในสายตาของรัฐ ซึ่งบรรทัดฐานเหล่านี้ยังคงผูกติดกับแนวคิดการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามและความเป็นชาติ รัฐให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการจัดการเพศของเด็กและเยาวชน โดยมีข้อสังเกตว่า “การที่รัฐและสังคมให้ความสนใจควบคุมพฤติกรรมทางเพศของเด็กเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในสถาบันการศึกษา

---

[8] เรือนจำสมัยใหม่ที่เรียกว่า Panopticon มาจากการออกแบบอาคารของเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) ซึ่งประกอบด้วยหอสูงอยู่ตรงกลาง สำหรับให้ผู้คุมเฝ้าดู สอดส่องตรวจตราความเป็นไปของนักโทษในห้องขังที่เรียงรายล้อมหอนั้นอยู่ (ทองกร โภคธรรม, 2558, น. 15)

Ref. code: 25635924030041NCT

สะท้อนให้เห็นถึงวิธีคิดแบบสถาบันนิยมที่ยังฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย โดยเด็กและเยาวชนนั้นถูกมองว่าจะเติบโตไปเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติ" (วราภรณ์ แช่มสนิท, 2551, น. 19)

ตามทัศนะของระเบียบวินัยและการลงทัณฑ์ของฟูโกต์ หน้าที่หลักของการจัดการวินัย คือ "การควบคุม" (Foucault, 1995, p. 170) ข้อความที่ถูกเขียนลงไปในสมุดพกมิอาจปฏิเสธได้เลยว่าคือสิ่งที่ถูกเขียนผ่านการจับจ้องทั้งจากครูประจำชั้นที่โรงเรียนและผู้ปกครองที่บ้าน การรายงานพฤติกรรมในสมุดพกจึงประกอบไปด้วยวาทกรรมหลาย ๆ ชุดรวมเข้าไว้ด้วยกัน เช่น การเป็นเด็กฉลาด การเป็นเด็กดี หรือ เด็กเรียบร้อย และนอกจากการรายงานพฤติกรรมของนักเรียน ในสมุดพกยังสะท้อนให้เห็นอีกว่าเด็กนักเรียนถูกควบคุมด้วยมาตรฐานต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดจากระบบการศึกษา เช่น ผลการเรียนที่ถูกจัดลำดับจากเกรดเฉลี่ยซึ่งมาจากมาตรฐานของการวัดผลการศึกษา หรือสุขภาพร่างกายของเด็กนักเรียนที่ต้องถูกประเมินจากมาตรฐานพัฒนาการทางด้านสุขภาวะ

สมุดพกจึงเป็นเครื่องมือของรัฐสมัยใหม่ที่อยู่ในระบบการศึกษาไทย โดยมีไว้สำหรับการประเมินนักเรียน ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการจัดการหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและผลการเรียนของเด็กให้ดียิ่งขึ้น ชีวอำนาจหรือการบงการวินัยอันแนบเนียนได้ถูกส่งผ่านการรายงานในสมุดพกซึ่งมาจากผลการเรียนของเด็กหรือพฤติกรรมของเด็กที่ถูกเขียนผ่านสายตาของครูประจำชั้นและกฎเกณฑ์การประเมินจากโรงเรียน รวมถึงสายตาของผู้ปกครองที่บ้านเพื่อที่จะทำให้เด็กนักเรียนนั้นเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมหรือเป็นไปตามมาตรฐานที่กระทรวงการศึกษาตั้งเอาไว้ รัฐไทยจึงได้ประโยชน์จากการมีสมุดพกเพื่อควบคุมให้เด็กเติบโตไปเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ (ในสายตาของรัฐ) แม้ว่าเด็กหลายคนอาจจะไปไม่ถึงฝั่งที่รัฐฝันไว้ก็ตาม

4.3 สรุป: เสียงของเด็ก (ข้ามเพศ) ที่หายไปในสมุดพก

จากความเงียบที่ถูก "เล่า" ผ่านเรื่องราวและความทรงจำในวัยเด็ก สู่ การนำสมุดพกกลับมา "อ่าน" ใหม่ ได้ช่วยเผยให้เห็นถึงการกดทับเสียงและตัวตนของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ และแสดงให้เห็นถึงชีวอำนาจที่คอยควบคุมวินัยผ่านการรายงานผลการเรียนหรือเกณฑ์การประเมินต่าง ๆ ด้วยลักษณะเฉพาะของการรายงานในสมุดพก ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราว ตัวตน และประสบการณ์ในวัยประถมของเด็กแต่ละคนที่อยู่ในระบบการศึกษาของไทยได้ ส่วนหนึ่งของการหยิบสมุดพกขึ้นมาเล่าและอ่านผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎี การศึกษาครั้งนี้จึงได้ท้าทายวิธีวิทยาของคนข้ามเพศสถานะ ที่มักจะอาศัยความรุ่มรวยของจดหมายเหตุทางการแพทย์ ดังที่ จิล-ปีเตอร์สัน ได้เสนอไว้ว่า "เราต้องการจดหมายเหตุแบบอื่น ๆ ที่สามารถผลิตความรู้รูปแบบทางเลือก ในประเด็น ทรานส์ผิวดำ และทรานส์ผิวสี ซึ่งมีความรุ่มรวยกว่าสิ่งที่

Ref. code: 25635924030041NCT

หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอโดยมุ่งไปที่เพียงแค่ประวัติศาสตร์ทางการแพทย์” (Gill-Peterson, 2018, p. 32)

การหยิบสมุดพกขึ้นมาศึกษาในฐานะจดหมายเหตุส่วนบุคคลจึงนำเสนอเรื่องราวที่ต่างออกไปจากเรื่องราวประวัติศาสตร์ของเด็กทรานส์ผิวขาวในโลกตะวันตก เพราะจดหมายเหตุชิ้นนี้ได้ขยับออกจากพื้นที่ทางการแพทย์ไปสู่พื้นที่การศึกษา และขยับออกจากจดหมายเหตุของโรงพยาบาล ไปสู่ จดหมายเหตุของโรงเรียน อีกทั้งสมุดพกยังช่วยสะท้อนให้เห็นว่า ความรู้ หรือ วาทกรรม ที่กดทับเสียงและตัวตนของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศในสังคมไทยมิได้จำกัดเพียงแค่ในสถาบันทางการแพทย์ หากแต่อยู่ในระบบการศึกษาของไทย และอาจกล่าวได้ว่าความรู้ที่กดทับเสียงและตัวตนของเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ คือ มายาคติทางเพศที่มีอยู่ในสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากจะวางอยู่บนบรรทัดฐานรักต่างเพศ และยังติดอยู่ในกรอบคิดแบบปิตาธิปไตยที่มักจะให้คุณค่ากับลักษณะความเป็นชาย และด้อยคุณค่าความเป็นหญิง ดังที่อิริกาเรย์กล่าวว่า ในวัฒนธรรมแบบปิตาธิปไตยพฤติกรรมแสดงออกแบบผู้หญิงมักจะถูกลดคุณค่า (Irigaray, 2013, p. 20)

นอกจากนั้นแล้วคำอธิบายพฤติกรรมในสมุดพกยังกำกับคุณลักษณะที่เด็กชายหรือเด็กหญิงควรจะเป็น โดยมีผู้ใหญ่ อย่าง ครูประจำชั้น ทำหน้าที่เป็นเขียน หรืออธิบายพฤติกรรมของเด็ก และสำหรับเด็ก “ตุ๊ด” หรือเด็กที่มีพฤติกรรมข้ามเพศอย่างฉัน ในแง่หนึ่งสมุดพกจึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่รายงานพฤติกรรมหรือผลการเรียนแต่เพียงเท่านั้น หากแต่ยังทำหน้าที่เปิดโปงความลับ ด้วยการเผยพฤติกรรมของฉันที่โรงเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบผ่านการเขียนรายงาน ส่วนในอีกแง่หนึ่งก็อาจจะมองได้ว่า สมุดพก คือ เครื่องมือของรัฐสมัยใหม่ที่ช่วยในการสอดส่องพฤติกรรมและควบคุมให้เด็กไปตามมาตรฐานของระบบการศึกษาไทยที่วางไว้

สมุดพกนับว่าเป็นแหล่งข้อมูลในงานวิจัยหนึ่งที่มีความท้าทายในการศึกษาหรือยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเด็กขึ้นมาโดยไม่จำกัดว่าเป็นเพศใดก็ตาม ยังมีอีกหลากหลายประเด็นที่สามารถนำไปต่อยอดได้ อาทิ เด็กชาย เด็กหญิงถูกเขียนบันทึก หรือถูกตีตราว่าอย่างไรในสมุดพก หรือสามารถนำไปศึกษาผ่านมุมมองประวัติศาสตร์และสังคม เพื่อค้นหาว่า การเขียนรายงานพฤติกรรมของเด็กแตกต่างกันอย่างไรในช่วงแต่ละยุคสมัย และนอกจากสมุดพกแล้วฉันระลึกขึ้นได้ว่ายังมีหลักฐานของชีวิตในวัยเด็กที่สัมพันธ์กับโรงเรียนอีกหลายชิ้นที่ฉันไม่ได้เก็บไว้ อาทิ สมุดบันทึกความดี หรือ สมุดบันทึกการอ่าน ที่ต้องเขียนส่งครูเป็นประจำ ซึ่งฉันคาดว่าสมุดบันทึกเหล่านี้น่าจะถูกส่งคืนให้โรงเรียนไปหมดแล้ว อย่างไรก็ตามบันทึกเหล่านี้ควรค่าแกการออกตามหาเพื่อนำมาศึกษา

สุดท้ายอดีตเด็กตุ๊ดในระบบการศึกษาไทยคนนี้ขอชูสมุดพกขึ้นมาใช้เพื่อการเรียกร้องหากเสียงจากเรื่องราวในจดหมายเหตุชิ้นนี้จะพอมีประโยชน์ในการหาทางออกให้กับสมุดพกในอนาคต อย่างแรกฉันคิดว่าควรมีการยกเลิกการรายงานพฤติกรรมของเด็กลงในสมุดพก เพราะว่าการเขียนรายงานพฤติกรรมให้แก่เด็กไปในทางลบนอกจากเป็นการตีตราแล้วยัง

Ref. code: 25635924030041NCT

อาจจะสร้างบาดแผลให้กับเด็กได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเด็นที่ละเอียดอ่อนอย่างตัวตนทางเพศของเด็กเพศหลากหลาย การรายงานพฤติกรรมของเด็กจึงต้องคำนึงว่าจะเป็นการเปิดเผยความลับของเด็กที่บางครอบครัวอาจจะยังรับไม่ได้ อย่างที่สอง ฉันใตร่ขอเสนอว่า ควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในสมุดพก ในเมื่อ สมุดพกทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง (ที่บ้าน) และนักเรียนเพื่อแจ้งข้อมูล ซึ่งโดยรวม ๆ แล้วล้วนเป็นข้อมูลที่เกี่ยวกับข้องตัวนักเรียนเองทั้งสิ้น แต่เด็กกลับไม่มีพื้นที่และไม่มีเสียงในสมุดพกนั้นเลย เพื่อที่จะให้ เด็กได้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะต่อโรงเรียน ต่อครูผู้สอน ต่อเพื่อน หรือแม้กระทั่งต่อตนเอง สมุดพกจึงควรมีช่องให้นักเรียนได้ประเมินหรือขีดเขียน เพื่อเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการโต้ตอบและผลักดันระบบการศึกษาไทย

Ref. code: 25635924030041NCT

บทที่ 5
เรื่องเล่าของกะเทยวัยรุ่นในโรงเรียนชายล้วน

"ฉันไม่สามารถพบเจอตนเองในประวัติศาสตร์ ดูเหมือนจะไม่มีคนที่เป็นเหมือนกันกับฉันเคยได้ปรากฏอยู่ในนั้นมาก่อน" (Feinberg, 1996, p. 11)

ผ่านมานานหลายปีกว่าฉันจะได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของคนที่เป็นเหมือนกันกับฉัน … เรื่องราวของวีรบุรุษและวีรสตรีหรือเรื่องราวของการกอบกู้เอกราชของบรรพบุรุษไทย จากห้องเรียนวิชาสังคมในโรงเรียนไม่เคยสอนให้รู้มาก่อนเลยว่าคนที่เคยเป็นเหมือนกันกับฉันเคยมีชีวิตกันอย่างไรในอดีต หรือแม้แต่คำที่ใช้เรียกคนแบบฉันว่า "กะเทย" นั้นมีที่มาที่ไปอย่างไร คำถามที่สำคัญก็คือ ทำไมประวัติศาสตร์ของกะเทยถึงหายไป? และทำไมเสียงของกะเทยในประวัติศาสตร์จึงไม่ได้ถูกได้ยิน? ในบทนี้จึงเป็นการนำแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้ทำความเข้าใจวงศาวิทยาของกะเทยที่ถูกบ่มเพาะมาตั้งแต่ในอดีตและใช้เป็นเลนส์ในการมองวิธีวิทยาในการศึกษาประวัติศาสตร์ของกะเทย เพื่อนำไปสู่การเขียนประวัติศาสตร์ของตนเองขึ้นมาใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม ในตอนต้น ฉันอยากขอกล่าวถึงนวนิยายเรื่องหนึ่งในฐานะเรื่องราวที่กระตุ้นความใคร่รู้ในประวัติศาสตร์กะเทยและสร้างแรงบันดาลใจในการเขียนประวัติศาสตร์ของตนเอง

สิ่งที่สร้างแรงบันดาลใจให้ฉันรู้สึกอยากที่จะเรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์กะเทยและลงมือบันทึกประวัติศาสตร์ของตนเอง เกิดขึ้นในระหว่างการค้นคว้าข้อมูลเพื่อทำงานวิจัยปริญญาโท เมื่อฉันได้ยืมหนังสือนวนิยายเล่มหนึ่งชื่อ *ทางสายที่สาม* จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์[1] ตัวเล่มที่ได้มานั้นเป็นฉบับตีพิมพ์ครั้งที่สอง ในปี พ.ศ. 2536 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับปีที่ฉันเกิด จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สามสี หน้าปกของหนังสือถูกห่อหุ้มอย่างดีด้วยกระดาษปกแข็งสีน้ำเงิน มีตัวหนังสือสีขาวเขียนชื่อหนังสือเอาไว้ ด้านในมีกระดาษบาง ๆ สีน้ำตาลเป็นปกรอง ส่วนหน้าปกจริงที่อยู่ด้านในเป็นกระดาษมันวาวและภาพบนปกถูกออกแบบให้เหมือนกับกรอบรูปสีชมพูที่ประดับประดาด้วยลายดอกกุหลาบ ภายในกรอบเป็นรูปเงาหน้าข้างของหญิงสาวที่ดูทันสมัย ด้วยลักษณะผมสั้นและใส่ต่างหูรูปห่วง ด้านบนของหน้าปกมีข้อความปรากฏไว้ว่า "วรรณกรรมชิ้นโบว์แดงของกีรตี ชนา" ส่วนด้านล่างของหน้าปก คือ ชื่อของหนังสือ โดยมาพร้อมกับข้อความโปรยไว้ว่า "นวนิยายของหญิงในร่างชาย ผู้หลอมรวมถนนสองสายในกายเดียวกัน" องค์ประกอบเหล่านี้บนหน้าปกของนวนิยาย*ทางสายที่สาม* เสมือน

---

[1] ถ้าอยากจะตามหาหนังสือเล่มนี้เพื่อนำมาอ่าน สามารถสืบค้นได้จากเว็บไซต์ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รหัสของหนังสือ คือ นว.ก685ท62 ซึ่งตัวเล่มที่ฉันได้มานี้ถูกจัดวางไว้อยู่บนชั้นหมวดนวนิยายที่ชั้น U2 ในห้องสมุดปรีดี พนมยงค์ (ท่าพระจันทร์)

Ref. code: 25635924030041NCT

กำลังเผยให้ผู้อ่านรู้เป็นนัย ๆ ถึงเนื้อเรื่อง ตัวละคร และเผยตัวตนของผู้ประพันธ์ออกมาให้ผู้อ่านได้รับรู้ตั้งแต่หน้าปกกันเลยทีเดียว

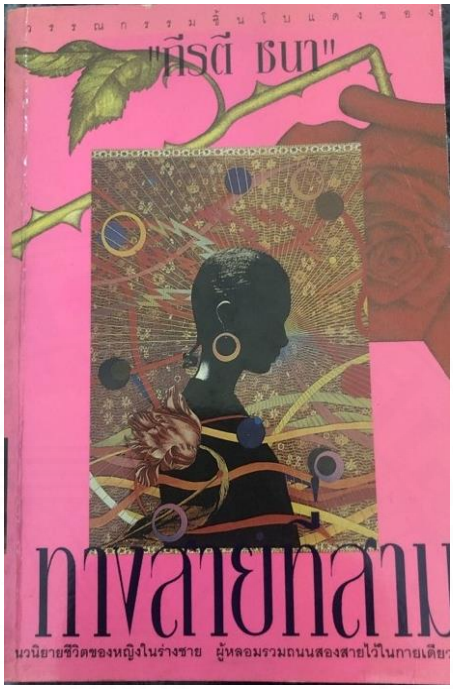

ภาพที่ 5.1 หน้าปกนวนิยายทางสายที่สาม ฉบับตีพิมพ์ ปี พ.ศ. 2536 โดยสำนักพิมพ์สามสี

เนื้อเรื่องของ*ทางสายที่สาม*นั้นเกี่ยวข้องกับความรักความสัมพันธ์เฉกเช่นนวนิยายประโลมโลกย์เล่มอื่น ๆ ที่ถูกเขียนมาเป็นร้อยเป็นพันเรื่อง เว้นเสียแต่ว่านวนิยายเรื่องนี้มีตัวละครหลักของเรื่องชื่อแก้ว ผู้ซึ่งเป็น “คนแปลกเพศ” “กะเทย” หรืออาจจะเรียกด้วยคำว่า “ผู้หญิงข้ามเพศ” แบบที่ใช้กันในปัจจุบันก็ได้ แก้วเป็นทั้งผู้ที่ได้รับความรักและเป็นทั้งผู้ที่ได้มอบหัวใจให้กับบุรุษทั้งสาม ชายคนแรกคือ “ธีรพร” ที่จะเป็นรักครั้งแรกที่จะอยู่ในความทรงจำของแก้วไปตลอดกาล ชายคนต่อมาคือ “นาวิน” ผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือเปลี่ยนแปลงชีวิตของแก้วให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและผลักดันให้แก้วไปถึงเป้าหมาย และชายอีกคนหนึ่งคือ “พงพล” ผู้มั่งคั่งร่ำรวยและมีหน้ามีตาในสังคมที่มาตกหลุมรักคนแปลกเพศอย่างแก้ว เรื่องราวของนวนิยายที่ดำเนินไปบนเส้นทางแห่งรัก ถ่ายทอดเส้นทางชีวิตของตัวละครแก้วที่มุมานะจะไปให้ถึงฝั่งฝันของการแปลงเพศ ชีวิตของเธอเริ่มต้นจากการประกอบอาชีพกระเป๋ารถเมล์ จนได้เจอกับจันทร์ ตัวละครกะเทยอีกตัว ผู้คอยมอบมิตรภาพและคอยหยิบยื่นความช่วยเหลือให้กับเพื่อนร่วมทางสายเดียวกัน ทำให้แก้วได้งานทำในร้านเสริมสวย กระทั่งแก้วได้พบกับนาวินผู้ที่ส่งเสริมได้มีอาชีพเป็นพนักงานต้อนรับในไนท์คลับและช่วยเหลือค่าใช้จ่ายให้แก้วได้บินไปผ่าตัดแปลงเพศที่อเมริกา ท้ายที่สุดแก้วเลือกที่จะมอบความรักให้กับมนุษย์ร่วมโลกคนอื่น ๆ โดยการไปเป็นครู

Ref. code: 25635924030041NCT

อาสาในชนบทมากกว่าที่จะมอบให้ชายที่เธอพานพบ เรื่องราวจึงจบด้วยความรักในแบบที่มิได้ครอบครอง

ครั้งแรกที่ฉันได้เปิดอ่าน*ทางสายที่สาม* ฉันอ่านในฐานกะเทยอีกคนหนึ่งที่เกิดและเติบโตในยุคที่แตกแตกต่างจากผู้เขียน โดยที่ไม่มีแว่นตาของทฤษฎีหรือใส่ตำแหน่งแห่งที่ของการเป็นนักศึกษาปริญญาโทลงไปเลย ฉันอ่านโดยเป็น “ชนาธิป” ในฐานะเพื่อนร่วมทางสายเดียวกันที่เกิดต่างยุคกับผู้ประพันธ์ ในระหว่างที่เปิดอ่านไปทีละหน้านั้นฉันจึงได้แต่นึกถึงความรักครั้งแรกของตนเองที่เริ่มขึ้นในโรงเรียนชายล้วนและจบลงตอนเรียนมหาวิทยาลัย แฟนคนแรกของฉันช่างมีส่วนคล้ายกับตัวละครธีรพรที่ผู้ประพันธ์บรรจงสร้างขึ้น ทั้งลักษณะนิสัยที่คล้ายคลึงกัน หรือความสามารถทางด้านศิลปะ การอ่านรอบแรกจึงเป็นการซึมซับรสของวรรณกรรมที่ผู้ประพันธ์สร้างสรรค์ขึ้น ด้วยความรู้สึกอันท่วมท้น

แรงบันดาลใจลำดับต่อมาที่ทำให้ฉันเกิดความรู้สึกสนใจในประวัติศาสตร์กะเทยหลังจากการได้อ่านนวนิยาย*ทางสายที่สาม*เป็นรอบที่สองคือ ภาพสะท้อนชีวิตของกะเทยในอดีต โดยถึงแม้ว่านวนิยายเรื่องนี้จะมิได้ถูกแต่งขึ้นมาจากประสบการณ์จริงของกีรตี ชนา ทั้งหมด แต่เธอก็ใช้การเขียนนวนิยายเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ดังที่ อรินได้กล่าวไว้ว่า

> *ทางสายที่สาม*เปรียบเสมือนบันทึกแห่งชีวิตจริงที่ถูกเรียบเรียงออกมาในรูปแบบนวนิยาย แม้กีรตีจะออกตัวว่าเรื่องที่เขียนไม่ใช่ชีวิตของตน แต่ความขมขื่นใจในความแปลกเพศของแก้วก็คือความรู้สึกของกีรตีและสุดท้ายเมื่อแก้วกลายเป็นผู้หญิง แก้วก็เลือกเส้นทางอุดมติให้แก่ผู้ยากไร้ ซึ่งกีรตีเองหลังจากที่ได้รับการผ่านตัดแปลงเพศก็ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจช่วยเหลือมูลนิธิเด็ก ทางเดินที่แก้วเลือกจึงคือเส้นทางที่กีรตีมุ่งไปนั้นเอง อาจกล่าวได้ว่าแก้วเป็นตัวละครที่เป็นกระบอกเสียงให้แก่กีรตีในการแสดงทัศนคติตลอดจนอารมณ์ทั้งหมดของคนแปลกเพศ (อริน พินิจวรารักษ์, 2527, น. 73)

เนื้อเรื่องในนวนิยาย*ทางสายที่สาม*จึงเสมือนได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดภาพวิถีชีวิตของกะเทยในสังคมไทยยุคก่อน ไม่ว่าจะเป็น เรื่องราวการรวมตัวของกะเทยตามงานประกวดนางงามในงานวัด หรือการหาเลี้ยงชีพของกะเทยด้วยงานขายบริการ และนอกจากนั้นนวนิยายเรื่องนี้ยังมีส่วนช่วยทำหน้าที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้คนในสังคมยุคก่อนที่มีต่อกะเทย อีกทั้งยังช่วยทำหน้าที่ในการถ่ายโอนองค์ความรู้เรื่องเพศในตะวันตกซึ่งจะพบว่าผู้เขียนได้สอดแทรกการอธิบายความหมายของคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะและเพศวิถีแบบตะวันตกเอาไว้ด้วย โดยใช้วิธีสอดแทรกเข้าไปในคำพูดและบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งในนวนิยายมีการกล่าวถึงทั้งคำว่า “ทรานซ์เซ็กชวล” “ทรานส์เวสไทต์” “เกย์” “ไบเซ็กชวล” และ “แดร็กควีน” ไปจนถึงคำว่า “เควียร์” และถึงแม้เนื้อเรื่องในเล่มจะมิได้เขียนมาจากประสบการณ์ส่วนตัว แต่ประสบการณ์แปลงเพศที่ใช้ถูกเล่าผ่านเนื้อเรื่องในนวนิยายเรื่องนี้ก็เป็นประสบการณ์

Ref. code: 25635924030041NCT

จริงของผู้ประพันธ์ที่ยิ่งดึงดูดให้ฉันอยากออกไปแกะรอยประวัติศาสตร์การแปลงเพศในยุคบุกเบิก

*ทางสายที่สาม*ถูกเขียนมาสี่ทศวรรษแล้ว แม้หลายสิ่งหลายอย่างในสังคมไทยอาจจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ไม่รู้ว่าจะเปลี่ยนแปลงไปได้เท่ากับที่ผู้ประพันธ์อย่าง กีรตี ชนา เฝ้ารอที่จะเห็นหรือไม่ ดังที่เธอเขียนไว้ใน "ยี่สิบปีทางสายที่สาม" ตีพิมพ์ใน*ทางสายที่สาม* ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นฉบับครบรอบ 20 ปี ว่า "ผู้เขียนเฝ้ารอว่า อีกนานเท่าใด โลกจะยอมรับว่าผู้ที่เกิดมา 'แปลกเพศ' เช่นแก้ว จันทร์ และฉัตร ในนวนิยายเรื่อง '*ทางสายที่สาม*' นี้จะไม่ 'แปลก' อีกต่อไป ต้องรอมากกว่ายี่สิบปีไหมหนอ" ขณะเดียวกันแม้เวลาจะผ่านเลยมากว่า 40 ปีแล้ว ที่วรรณกรรมเรื่องนี้ได้เผยแพร่ออกสู่สังคมไทย นวนิยายเรื่องนี้ได้ถูกนำไปศึกษาในฐานะวรรณกรรมของเพศที่สามโดยนักวิชาการทางด้านวรรณกรรมมานักต่อนัก โดยมักจะถูกนำไปศึกษาร่วมกับนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับคนรักเพศเดียวกัน ซึ่งนอกจากวิทยานิพนธ์ของอริน พินิจวรารักษ์ ที่ออกมาในปี พ.ศ. 2527 ได้ริเริ่มนำเอานวนิยาย*ทางสายที่สาม* มาใช้เป็นตัวบทในการศึกษา กว่าสามสิบปีให้หลัง *ทางสายที่สาม* ก็ยังคงถูกหยิบยกขึ้นมาวิพากษ์วิจารณ์ในแวดวงวิชาการด้านวรรณกรรม โดย นัทธนัย ประสานนาม (2551) วรรณะ หนูหมื่น (2551) และบงกชกร ทองสุก (2560) แต่กระนั้นแล้วก็ตาม*ทางสายที่สาม*ก็ยังไม่เคยถูกยกขึ้นมาร่วมสนทนาในฐานะการเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ของกะเทยชิ้นหนึ่ง

แรงบันดาลใจอีกประการหนึ่งที่ทำให้ฉันตั้งคำถามกับประวัติศาสตร์กะเทยและผลักดันให้ฉันอยากออกไปบันทึกเรื่องราวชีวิตของกะเทยในยุคก่อน เมื่อได้อ่านนวนิยายเล่มนี้ก็คือ การถูกมองเห็นหรือถูกยอมรับจากสังคมอย่างแตกต่างกันระหว่างตัวละครกะเทยทั้งสาม แก้วที่ถูกสร้างขึ้นมาให้เป็นตัวละครที่มีรูปร่างน่าตาสะสวยและมีกิริยาท่าทางที่เรียบร้อย แถมยังน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนจากพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แม้ตัวตนของแก้วจะถูกมองด้วยความเวทนาเพราะการเป็นกะเทย แต่กระนั้นแล้วแก้วก็ยังได้รับการชมเชยเพราะมีรูปโฉมที่งดงามและยึดมั่นในคุณธรรมความดี ขณะที่จันทร์ไม่ได้เกิดมามีรูปลักษณ์ที่สวยงามดังเช่นแก้วกลับถูกมองด้วยสายตาท่าทีรังเกียจและเป็นที่ขบขันในสายตาของคนอื่น ในขณะเดียวกันกะเทยอย่างฉัตรที่มีอาชีพเป็นโสเภณีกลับต้องพบจุดจบอันมืดมิด ความต่างที่ตัวละครทั้งสามถูกขับเน้นในนวนิยายเรื่องนี้ทำให้ฉันฉุกคิดขึ้นมาว่า ทำไมหนอ กะเทยสวยถูกมองแบบหนึ่ง กะเทยไม่สวยถูกมองอีกแบบ กะเทยที่มีอาชีพเป็นผู้ทำงานบริการถูกมองอีกแบบ ทำไมตัวตนทางเพศของเราถึงไม่ได้ถูกมองโดยแยกขาดจากค่านิยมของสังคมหรือบรรทัดฐานทางศีลธรรม และเหตุใดกะเทยที่มีรูปลักษณ์งดงามราวสตรีเพศจึงมักเป็นที่ยอมรับและถูกมองเห็นมากกว่าคนอื่น ๆ ราวกับว่าค่านิยม "ความสวย" และ "ความดี" ไม่เคยเจือจางหายไปไหน เพราะในยุคที่ฉันเติบโตมาค่านิยมทั้งสองอย่างนี้ดูเหมือนจะยังคงเป็นสิ่งสลักสำคัญที่เราต้องแบกรับมันเอาไว้ ถ้าเช่นนั้นแล้วมันจะเป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะถูกมองเห็นอย่างลึกซึ้งและถูกยอมรับได้โดยไม่มีเงื่อนไข หรือมันจะเป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะมีอิสระเสรีภาพที่จะเป็นตนเอง

Ref. code: 25635924030041NCT

ได้จริง ๆ ทว่าจุดนี้เองคงเป็นเพราะความแตกต่างของภูมิหลังชีวิตและสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไปมันจึงไม่ง่ายเลยที่ฉันจะสามารถสัมผัสความยากลำบากในวิถีชีวิตของ “คนแปลกเพศ” ในยุคก่อนหน้าได้อย่างถ่องแท้ และอาจจะเป็นเพราะฉันยังไม่สามารถเข้าใจสภาพความคับแคบของสังคมและวิถีชีวิตของกะเทยที่เกิดก่อนฉันอย่างแท้จริงว่าทำไมคน ๆ หนึ่งต้องพยายามอย่างมากที่จะเป็นปกติกลมกลืนไปกับมนุษย์ผู้ชายและผู้หญิง ราวกับว่าจวบจนในช่วงวัยของฉัน เรายังคงต้องใช้ความพยายามกันมากเหลือเกินเพื่อที่จะเป็นปกติและเป็นที่ยอมรับจากสังคม นี่จึงเป็นเหตุผลที่ฉันหวังว่าสักวันจะได้ทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตของกะเทยในสังคมไทยยุคก่อน โดยออกไปบันทึกเรื่องราวชีวิตของกะเทยก่อนฉันเกิด จากปากของกะเทยที่เกิดก่อนฉัน

แรงบันดาลใจสุดท้ายที่ทำให้ฉันเกิดความใคร่รู้ในประวัติศาสตร์กะเทยจากนวนิยายอันเป็นผลจากนวนิยายเล่มนี้ ก็คือ “มรดกแห่งความรู้สึก” ที่เกิดขึ้นจากการสะท้อนย้อนคิดกับประสบการณ์และช่วงชีวิตของตนเองในระหว่างการอ่านนวนิยายเรื่องนี้รอบแล้วรอบเล่า สำหรับฉัน*ทางสายที่สาม* มิได้เป็นเพียงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ช่วยถ่ายทอดเรื่องราวของกะเทยในอดีต หากยังเป็นหลักฐานแห่ง ‘ความรู้สึก’ ที่ทำให้ฉันสามารถสัมผัสได้ถึงความรู้สึกของกะเทยคนหนึ่งซึ่งสะท้อนผ่านแก้ว เช่น ความรู้สึกผิดจากภายในที่เริ่มตั้งแต่ความรู้สึกต่อตัวตน ความน้อยอกน้อยใจในโชคชะตาที่เกิดมาเป็นกะเทย ไปจนถึงความรู้สึกที่ตัดพ้อต่อความรัก ดังเช่นคำพูดที่ได้กล่าวว่า “ความเจ็บปวดของร่างกายนั้นมากที่สุดเท่าที่ฉันได้เคยสัมผัสมาในชีวิต แต่เมื่อเทียบกับความเจ็บปวดที่ฉันสัมผัสด้วยหัวใจ ความเจ็บปวดจากการเป็นกะเทยซึ่งต่อไปนี้จะไม่ต้องทนกับความเจ็บปวดชนิดนั้นอีกแล้วมันก็คุ้ม” (กีรตี ชนา, 2536, น. 504) หรือในประโยคที่ว่า “ความรักของชายคนใดเล่าที่จะมอบให้แก้วโดยไม่คำนึงถึงสิ่งที่บกพร่องที่แก้วไม่มีวันแก้ไขได้ แก้วจะอยู่ในฐานะเดียวกับสตรีที่ไม่สามารถจะมีบุตรได้นั้นเอง” (กีรตี ชนา, 2536, น. 352) จากคำพูดเหล่านี้ทำให้ฉันตระหนักขึ้นมาว่ากะเทยในสังคมไทยมิได้เพียงแค่ถูกกดทับเพียงแค่ความรู้หากแต่ยังถูกกดทับลงไปถึงความรู้สึกอีกด้วย

มรดกแห่งความรู้สึกที่ถูกประทับตราด้วยผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ยังคงสัมผัสได้ในช่วงเวลาที่ฉันเติบโตขึ้นมา ดังเช่น ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจและความรู้สึกเจียมเนื้อเจียมตัวที่เกิดมาเป็นกะเทยของแก้วซึ่งมักจะถูกผลิตออกมาซ้ำแล้วซ้ำเล่าในสื่อต่าง ๆ ภาพหนึ่งที่แทนความรู้สึกผิดหวังเสียใจกับความรักและความรู้สึกอาภัพที่เกิดมาเป็นกะเทยซึ่งยังคงติดอยู่ในความทรงจำของฉันเสมอมาก็คือ ภาพตัวละครสมหญิง ดาวราย ในภาพยนตร์เรื่อง *เพลงสุดท้าย* ที่ถูกนำมาสร้างใหม่ในปี พ.ศ. 2549 ภาพยนตร์เรื่องนี้น่าจะมีอิทธิพลกับเพศที่สามหรือกะเทยหลายคนในวัยเดียวกันกับฉันไม่น้อย ความน่าสงสารของ สมหญิง ตัวละครเอกอาจยังคงติดอยู่ในความทรงจำของใครหลายคน ไม่ว่าจะเป็นฉากที่สมหญิง ดาวรายนั่งร้องไห้อยู่ใต้ฝักบัวหรือฉากจบที่เธอเลือกปิดชีวิตตัวเองด้วยการยิงตัวตาย หนังและวรรณกรรมที่บอกเล่าความร้าวรานในชีวิตรักของกะเทยและต้องจบลงด้วยความโศกเศร้า เนื้อเรื่องโศกนาฏกรรมเช่นนี้ทำหน้าที่ตีตราความผิดต่อความรู้สึกภายในและตัวตนของกะเทย และในเวลาเดียวกันก็หล่อเลี้ยงความหวัง

Ref. code: 25635924030041NCT

ให้กะเทยอย่างฉันรอคอยอย่างฝันหวานที่จะเห็นตัวละครกะเทยลงเอยกับผู้ชายอย่างแสนสุขชั่วนิรันดร์ ซึ่งด้วยโทนเรื่องความรักระหว่างผู้ชายกับกะเทยอันแสนขมขื่นเช่นนี้ทำให้ฉันหลงลืมความรักที่สามารถเกิดขึ้นได้กับคนเพศอื่น ๆ หรือแม้แต่การรักตนเอง คงเพราะความรักในยุคสมัยที่ฉันเติบโตมายังคงให้คุณค่ากับความรักเพียงไม่กี่แบบ ความรักที่ฉันได้รู้จัก คือ รักแบบที่ผู้ชายรักกับผู้หญิงและรักแบบที่คนสองคนจะต้องหลอมรวมกันเพื่อเป็นหนึ่งเดียว ขณะเดียวกันความรักความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับกะเทยก็ยังคงเป็นเรื่องท้าทาย ไม่ว่าจะเกิดขึ้น ณ ที่ใด ไม่ว่าจะยุคสมัยก่อนหน้าหรือช่วงยุคสมัยของฉันก็ตาม เมื่อผู้ชายที่จะรักกับกะเทยยังคงต้องใช้ความกล้าหาญที่จะปีนป่ายขึ้นไปบนกำแพงที่เรียกว่า “สังคม”

การได้อ่าน*ทางสายที่สาม*จึงจุดประกายให้ฉันได้คิดต่อว่าความรู้และความรู้สึกที่กดทับซึ่งยังคงตกทอดมาจนมาถึงช่วงวัยของฉันและตามมาหลอกหลอนอยู่ในสื่อต่าง ๆ มีที่มาที่ไปอย่างไร นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมฉันถึงปรารถนาที่จะเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของคนที่เป็นเหมือนกันกับฉันและใคร่รู้ให้ได้ว่าทำไมที่ผ่านมาภาพชีวิตของกะเทยมักถูกนำเสนอผ่านหนังหรือละครให้ทุกข์ระทม เหตุใดชีวิตของกะเทยถึงได้เจ็บปวดนัก ทำไมเราต้องรู้สึกผิดต่อร่างกายของตัวเอง หรือทำไมเราต้องรู้สึกผิดที่ผิดทางในความสัมพันธ์ อีกทั้งฉันเองก็อยากรู้เหมือนกันว่าทำไมคำว่า กะเทย ถึงให้ความหมายว่า เป็นความวิปริตผิดธรรมชาติ หรือ เป็นความวิบัติทางศีลธรรม ความรู้ความเข้าใจทำนองนี้ประกอบสร้างขึ้นมาอย่างไรที่ทำให้ฉันค่อย ๆ รู้สึกผิดและละอายที่จะเป็นตนเอง เพราะฉันไม่ต้องการรู้สึกแบบนั้นอีกแล้ว

จากการตั้งคำถามต่อประวัติศาสตร์ของกะเทย ผ่านการอ่าน*ทางสายที่สาม* ในบทนี้จึงประกอบด้วย 1) การทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในประวัติศาสตร์ 2) การทบทวนวิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์เพศนอกขนบและการศึกษาวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับกะเทยเพื่อนำเสนอหนทางใหม่ที่จะทำให้ กะเทย กลายเป็นองค์ประธานของความรู้ประวัติศาสตร์ และ 3) ก่อนที่ฉันจะออกไปบันทึกประวัติศาสตร์ชีวิตของกะเทยที่เกิดก่อนฉัน ในบทนี้ฉันจะเริ่มบันทึกประวัติศาสตร์ของตนเองจากจดหมายเหตุส่วนบุคคลและเรื่องเล่าในวัยมัธยม

5.1 กะเทยมีความหมายอย่างไรในอดีต: แกะรอย มรดกแห่งความรู้ (สึก) ผ่าน การอ่านประวัติศาสตร์กะเทย

กะเทย คำที่ฉันคุ้นหูเพราะถูกเรียกจนชินชาราวกับว่าน่าจะรู้จักคำนี้เป็นอย่างดี พอ ๆ กับที่ถูกเรียกด้วยคำ ๆ นี้มาเกือบทั้งชีวิต แต่ฉันกลับรู้อะไรเกี่ยวกับกะเทยในเชิงประวัติศาสตร์น้อยมาก กระทั่งในระหว่างที่นั่งทำงานวิจัยชิ้นนี้นอกจากการได้อ่านประวัติชีวิตกะเทยในรูปแบบนวนิยายใน *ทางสายที่สาม* ฉันยังได้ค้นคว้างานวิชาการหลายชิ้นซึ่งมักจะมีประวัติศาสตร์ของกะเทยซุกซ่อนอยู่ ทั้งในการศึกษาทางด้านมานุษยวิทยา เช่น การศึกษาเรื่อง

Ref. code: 25635924030041NCT

Toms and Dees: Transgender Identity and Female Same-Sex Relationships in Thailand ของเมแกน ซินนอท (2004) การศึกษาเรื่องเกย์จากคอลัมน์ของลุงโก๋ปากน้ำในนิตยสาร*แปลก* ในงานของแจ็คสัน (1995) และการศึกษาวาทกรรมที่อยู่ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง *วาทกรรมเกี่ยวกับ "เกย์" ในสังคมไทย พ.ศ. 2508–2542* ของเทอดศักดิ์ ร่มจำปา (2545) วิทยานิพนธ์ในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2560 และงานวิชาการชิ้นอื่น ๆ เช่น บทความของ โรซาลินด์ มอร์ริส (1994) นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2559) วัชรวุฒิ ซื่อสัตย์ และ พัชรินทร์ สิรสุนทร (2558) งานเหล่านี้ได้ทำให้ฉันรับรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของคำว่ากะเทยในแง่มุมต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์

สิ่งแรกที่ฉันได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์กะเทยจากงานวิจัยเหล่านี้ คือ ความหมายของคำว่า กะเทย ในอดีต หมายถึง คนที่ไม่ใช่หญิง ไม่ใช่ชาย ทั้งในเชิงกายภาพและการแสดงออกทางสังคม และได้รับรู้ถึงช่วงเวลาที่คำ ๆ นี้ได้ปรากฏขึ้น เท่าที่มีการสืบเสาะจากหลักฐานประวัติศาสตร์ กะเทย ที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรบนหน้าประวัติศาสตร์ อาจมีมาตั้งแต่ในสมัยอยุธยาตอนต้น หากอิงจากสมมติฐานช่วงเวลาที่กฎหมายตราสามดวงถูกตราขึ้น (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545, น. 10) หรือนับตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หากอิงตามกฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ถูกชำระใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 1 ตามความในบานแผนก “พระไอยการลักษณภญาณ” ได้อธิบายถึงกะเทยไว้ว่า “เป็น 1 ในบุคคล 33 จำพวก ที่ไม่สามารถเป็นพยานได้ หากเกิดคดีความขึ้น บัญญัติให้กะเทยเป็นบุคคลที่มิสามารถเป็นพยานได้” (กฎหมายตราสามดวง เล่ม2, 2515 อ้างใน วัชรวุฒิ ซื่อสัตย์ และ พัชรินทร์ สิรสุนทร, 2558, น. 117) ขณะที่คำว่า กะเทย ที่สื่อความหมายในเชิงกายภาพได้ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมของบาทหลวงปาเลอกัวร์พิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2397 ซึ่งสื่อความตรงกับคำว่า hermaphrodite ในภาษาอังกฤษ หมายถึงคนที่มีอวัยวะเพศกำกวม (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545, น. 10)

ประการที่สอง ฉันได้รู้ว่า กะเทย อาจไม่ใช่คำไทย เพราะมีรากศัพท์ที่มาไม่ชัดเจนนัก จากข้อถกเถียงเกี่ยวกับคำว่า กะเทย ในเชิงนิรุกติศาสตร์ พบคำในภาษาอื่น ๆ ที่มีความหมาย เสียง และรูปคำที่คล้ายกับคำว่ากะเทยในภาษาไทย เช่น คนไทยอะหมมีคำว่า “เทย” ใช้ในความหมายเดียวกับกะเทย (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545, นน. 10-11) ส่วนทางตอนใต้ของไทยก็มีคำว่า “คนเทย” ซึ่งมีความหมายเดียวกันกับคำว่ากะเทย (Jackson, 1995, p. 193) แต่อย่างไรก็ตามนักวิชาการส่วนใหญ่ ทั้ง แจ็คสัน (1995) ท็อทแมน (2003) และเทอดศักดิ์ (2545) ต่างก็มองว่า กะเทยน่าจะมีรากศัพท์มาจากภาษาเขมร เนื่องจากในภาษาเขมรมีคำว่า “ขเทย” อ่านว่า “กะเตย” ซึ่งพร้องเสียงกับคำว่า กะเทย โดยเป็นคำที่ใช้เรียกลักษณะของสิ่งที่ไม่ปรากฏเพศ หรือมีลักษณะกลาง ๆ

สุดท้ายสิ่งที่ฉันปรารถนาจะเข้าใจมาโดยตลอดก็คือ การประกอบสร้างความหมายของคำว่ากะเทยในแง่ลบที่กดทับทั้งในเชิงความรู้และในทางความรู้สึก จากการได้เรียนรู้

Ref. code: 25635924030041NCT

ประวัติศาสตร์ผ่านงานเขียนของนักวิชาการคนอื่น ๆ จึงสามารถจำแนกการสร้างคำอธิบายต่อคำว่า กะเทย ได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 "ผิดร่าง ผิดรัก" ความหมายของกะเทยที่เกิดจากความผิดบาปหรือจากวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ

"โตขึ้นไปอย่าเป็นกะเทยเลยนะ มันเสียชาติเกิด" . . . ตอนที่ฉันยังเยาว์วัย ผู้ใหญ่บางคนเคยยืนสั่งสอนด้วยประโยคทำนองนี้ แต่ตอนนั้นฉันทำได้แต่ยืนทนฟัง ตัวแข็งทื่อ ปากสั่น หน้าถอดสี และเจ็บจนชามาจากข้างใน ราวกับว่าชีวิตที่มีลมหายใจและยืนอยู่ตรงนี้ช่างไร้ค่าและน่าอับอายเสียเหลือเกิน ความผิดที่ดูเหมือนจะติดตัวมาโดยที่ยังไม่ได้ทำอะไรผิดเพียงแค่เป็นตนเอง ในวัยเด็กฉันได้แต่ทำเป็นนิ่งเฉยและกล้ำกลืนความโกรธเกรี้ยวเอาไว้ในใจ แต่พอมาวันนี้ฉันอดสงสัยไม่ได้จริง ๆ ว่าความรู้ความเชื่อที่ฉันเคยถูกสั่งสอนมาเช่นนี้มีที่มาที่ไปอย่างไรกันแน่

จากการศึกษาประวัติศาสตร์หรือวาทกรรมที่เกี่ยวกับกะเทยนั้นทำให้ฉันพบว่า คำที่มักจะถูกหยิบยกขึ้นมาให้เห็นจากตัวบททางศาสนา ที่สื่อถึงผู้ผิดแปลกไปจากมนุษย์เพศชายและหญิง ประกอบด้วย คำว่า "อุภโตพยัญชนก" หมายถึงคนที่มีสองเพศ หรือ Hermaphrodite ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 จำพวก คือ มนุษย์อุภโตพยัญชนก อมนุษย์อุภโตพยัญชนก สัตว์ดิรัจฉานอุภโตพยัญชนก และอีกคำหนึ่งก็ คือ บัณเฑาะก์ มาจากภาษาบาลีว่า "ปณฺฑก" ดังวจนัตถะ หมายถึงผู้ที่มีเครื่องหมายแห่งบุรุษและสตรีขาดบกพร่องไป[2] (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2559, น. 11) ในขณะที่งานของ มอร์ริส (1994) ได้เสนอระบบสามเพศจากตำนานความเชื่อที่

---

[2] ในงานของนฤพนธ์ (2559) ได้แจกแจงประเภทของบัณเฑาะก์ให้เห็นอีกว่า ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ นปุงสกปณฑก (นปุงสกบัณเฑาะก์) หมายถึง ผู้ที่ไม่มีอวัยวะเพศปรากฏ คำว่า โอปกกมิยปณฑก (โอปักกมิยบัณเฑาะก์) หมายถึงผู้ที่ถูกตัดอวัยวะเพศ คำเรียกเหล่านี้มีนัยยะว่าเป็นบุคคลที่ขาดตกบกพร่องคำเรียกนี้นำไปสู่การเทียบเคียงกับบุคคลที่เป็นขันทีและกะเทยแท้ (คนที่เกิดมามีอวัยวะเพศคลุมเครือ หรือมีทั้งสองเพศ) ส่วนคำที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมแบบชายรักชาย ประกอบด้วย คำ 3 คำคือ "อาสิตตบัณเฑาะก์" หมายถึงชายที่มีกิจกรรมทางเพศกับชาย คำว่า อุสุยยบัณเฑาะก์ หมายถึงชายที่พอใจที่จะดูชายอื่นทำกิจกรรมทางเพศ คำว่า ปักขบัณเฑาะก์ ได้แก่ ผู้ชายที่เกิดความกำหนัดในข้างแรม แต่พอถึงข้างขึ้นความกำหนัดก็หายไป ซึ่งคล้าย ๆ กับผู้ที่ต้องการสมสู่กับคนเพศเดียวกันในบางโอกาสบางเวลา พฤติกรรมชายรักชายทั้งสามแบบนี้อาจถูกตีความว่าเป็นผู้ชายที่มีกิริยาท่าทางเหมือนผู้หญิง และถูกมองว่าเป็นผู้หญิงที่มีกิเลส ตัณหาราคะมากเกินกว่าปกติ (2559, น. 11)

Ref. code: 25635924030041NCT

ปรากฏในคัมภีร์ใบลานปฐมมูลลีของอาณาจักรล้านนาซึ่งบอกเล่าการกำเนิดของมนุษย์ในโลก ได้แก่ ชาย หญิง และนปุงสกะซึ่งหมายถึงลักษณะที่ไม่ปรากฏเพศ มีความหมายเทียบเคียงกับคำว่ากะเทย และยังสะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดแบบสามเพศ ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามการแบ่งขั้วตรงข้ามแบบตะวันตก อย่างไรก็ตามเทอดศักดิ์ ได้ตั้งขอสังเกตไว้ว่า

> ทั้งล้านนาและอยุธยาได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน แต่การกล่าวถึงเพศที่ ๓ ของทั้งสองวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน ซึ่งน่าจะเป็นอิทธิพลมาจากภาษาถิ่นที่มีอยู่เดิมที่ใช้เรียกลักษณะที่ไม่ใช่ "ผู้หญิง" หรือ "ผู้ชาย" ที่แตกต่างกัน ล้านนาเรียกคนกลุ่มนี้ว่า "นปุงสกลิงค์" หรือ "ผู้เมีย" ในขณะที่สยามเรียกคนกลุ่มนี้ว่า "กะเทย" (2545, น. 18)

นอกจากคำที่ใช้กล่าวถึงคนที่ไม่ใช่ชายและไม่ใช่หญิงและมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่ากะเทยในอดีต ยังมีเรื่องราวของผู้ที่มีพฤติกรรมผิดแปลกไปจากบรรทัดฐานรักต่างเพศปรากฏอยู่ในตัวบททางศาสนา ไม่ว่าจะเป็น เรื่องราวที่บ่งบอกการมีพฤติกรรมแบบรักเพศเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น เรื่องราวของพระวักกลิเถระผู้หลงใหลในเรือนกายของพระพุทธเจ้า (ดูเพิ่มเติมใน Jackson, 1998, p. 74) เรื่องราวการข้ามเพศของพระโสไรยเถระ[3]ที่ตกหลุมรักพระเถระรูปงามจนทำให้กลายร่างเป็นหญิงและกลับคืนเป็นชายเมื่อได้ขอขมาพระรูปนั้น หรือเรื่องราวของนางรุจาที่ต้องเกิดมาเป็นกะเทยห้าร้อยชาติเพื่อชดใช้กรรมจากการคบชู้สู่ชาย เรื่องเล่าและคำนิยามเหล่านี้นอกจากจะเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่าโลกตามคติพุทธมีมากกว่าเพศชายและเพศหญิง ในเวลาเดียวกันเรื่องเล่าและคำเหล่านี้ก็เป็นภาพสะท้อนถึงความคิดแบบปิตาธิปไตยที่วางผู้ชายรักต่างเพศและเป็นคนตรงเพศเอาไว้ในจุดสูงสุดและสะท้อนถึงการมีผู้ชายเป็นจุดศูนย์กลางของความรู้มานับแต่บรรพกาล

การบ่มเพาะความหมายของกะเทยจากตัวบททางศาสนาได้สร้างความหมายในสองลักษณะ คือ 1. การมีร่างกายผิดปกติไปจากเพศชายและเพศหญิง 2. การเกิดเป็นกะเทย ในลักษณะ "ตัวเป็นชาย ใจเป็นหญิง" เป็นผลพวงมาจากการประพฤติผิดศีลธรรม ซึ่งความหมายในทำนองนี้ได้ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยจารีต จะเห็นได้จาก คำว่าบัณเฑาะก์และกะเทยเป็นคำที่ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายมาตราสามดวงเพื่อห้ามไม่ให้เป็นพยานในศาล อย่างไรก็ตาม เทอดศักดิ์ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า "บัณเดาะ ที่ปรากฏในกฎหมายมาตราสาม

---

[3] เรื่องพระโสไรยเถระในจิตตวรรคกล่าวถึงกฎุมพีคนหนึ่งในโสไรยนครเห็นพระมหากัจจายนะแล้วคิดว่าพระเถระนี้มีรูปงามน่าจะได้มาเป็นภรรยาของตน ความคิดไม่ดีทำให้กลับร่างเป็นหญิง ได้รับความทุกข์ในระยะเวลาหนึ่งจนกระทั่งพบสหาย สหายช่วยแก้ปัญหาด้วยการแนะนาให้ไปขอขมาพระมหากัจจายนะ เมื่อกฎุมพีนั้นขอขมาพระเถระแล้วจึงกลับร่างมาเป็นชายเหมือนเดิม ฟังธรรมแล้วเลื่อมใสจึงขอพระเถระบวชในพระพุทธศาสนาจากนั้นก็บรรลุอรหันตลผล (เกศินี นุชทองม่วง, 2556, น. 85)

Ref. code: 25635924030041NCT

ดวง น่าจะมีความเดียวกับบัณเฑาะก์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคนที่มีความผิดปกติทางกายภาพ” (2545, น. 13) อีกทั้งในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1-4 ผู้ปกครองมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของราษฎรเป็นอย่างมาก จึงมีการออกพระราชกำหนด ฉบับที่ 37 ในปี 2325 ว่าด้วยความประพฤติผิดทางเพศ ล่วงประเวณีภริยาผู้อื่น ดังความว่า “ผู้ประพฤติผิดทางเพศครั้นสิ้นกรรม เกิดมาเป็นหญิงห้าร้อยชาติ กะเทยห้าร้อยชาติ เป็นสัตว์เขาตอนเสียห้าร้อยชาติ” (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2549, น. 307 อ้างใน นฤพนธ์, 2559, น. 16)

ด้วยการที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท บางคนจึงเชื่อในบุญกรรม ภพชาติ และการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งความรู้ความเข้าใจเหล่านี้ถูกส่งต่อกันมา เป็นร้อยปี เป็นพันปี นับแต่พุทธศาสนาถือกำเนิดขึ้น หลักธรรมคำสอนขององค์ศาสดาได้ถูกถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาให้เหล่าบรรพชิตและบรรดาสาวกผ่านมุกขปาฐะและการบันทึก ดังที่สามารถพบได้จากในคัมภีร์ทางศาสนา เช่น พระไตรปิฎกที่ถูกสังคายนามาครั้งแล้วครั้งเล่าได้ปรากฏเรื่องเล่าปรัมปรามากมายเกี่ยวกับการกำเนิดโลกที่อธิบายความเป็นไปเป็นมาของสรรพสิ่งมีชีวิต ระเบียบข้อบังคับของสงฆ์ หรือเรื่องเล่าที่กล่าวถึงอดีตชาติขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าในนิทานชาดก

แม้กระทั่งในช่วงยุคสมัยใหม่การแบ่งเพศในสังคมก็ยังคงได้รับอิทธิพลมาจากมรดกของความรู้ทางศาสนาและความเชื่อ เช่น ในช่วงต้นทศวรรษที่ 2000 มีการใช้คำว่าเพศที่สามแทนคำว่ากะเทย ในพื้นที่ภาคกลางของไทย (Jackson,1995 p. 194) หรือ อคติที่ในแง่ลบที่มีต่อกะเทย ก็ยังคงหลงเหลือและแทรกซึมอยู่ในบริบทต่าง ๆ ของสังคมไทย อาทิ เมื่อกะเทยต้องเผชิญกับการห้ามอุปสมบท หรือแม้แต่ตอนที่ฉันกำลังเข้าสู่การเป็นวัยรุ่น อคติที่บดบังความเป็นมนุษย์ของกะเทย ก็ยังคงปรากฏออกมาในสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่ฉันเคยรับชม ไม่ว่าจะเป็นจากภาพยนตร์ นวนิยาย หรือละครโทรทัศน์ ซึ่งมักจะผลิตสร้างเรื่องราวชีวิตที่ถูกสาปของตัวละครกะเทยให้จองจำอยู่กับความทุกข์และความรักที่ไม่สมหวัง หรือติดอยู่ในห้วงความคิดความเชื่อของผู้คนว่าสาเหตุที่เป็นกะเทยนั้นเกิดจากการผิดศีลข้อสาม หรือแม้แต่อยู่ในคำพูดดูถูกเหยียดหยามของใครสักคนที่เราอาจต้องเจอในชีวิตประจำวัน และบางครั้งบางคราคำที่เราไม่คู่ควรอาจเปล่งออกมาจากปากของคนที่เรารัก ซึ่งคำพูดที่เอาไว้ใช้ดูถูกเหยียดหยามใครสักคนเพียงเพราะการเป็นกะเทยนั้น คนอย่างเราไม่คู่ควรกับคำพูดเลวร้ายพวกนั้นเพียงสักนิด เพราะพวกเราไม่ได้ผิดอะไรเลย

5.1.2 “ผู้ป่วยทางจิต ผู้วิปริตทางเพศ” ความหมายของกะเทยที่เกิดจากวาทกรรมทางการแพทย์

เมื่อฉันได้กลับมาค้นคว้าประวัติศาสตร์จึงได้รู้ว่า ความหมายในแง่ลบของคำว่า กะเทย มิได้เพียงแค่ถูกอธิบายผ่าน การกระทำอันผิดบาป หรือ การละเมิดศีลธรรม ตามมุมมองทางศาสนาและความเชื่อ แต่ยังถูกประกอบสร้างด้วยกระบวนทัศน์แบบวิทยาศาสตร์ จากงานของเทอดศักดิ์ (2545) พบว่า องค์ความรู้ทางด้านจิตวิทยาได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในวิถี

Ref. code: 25635924030041NCT

ชีวิตของผู้คนในสังคมไทยตั้งแต่ก่อนช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 เห็นได้จาก โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยาที่นับเป็นโรงพยาบาลโรคทางด้านจิตเวชแห่งแรกในประเทศไทย เริ่มเปิดรับคนไข้ ในปี พ.ศ. 2457 และต่อมาหลวงวิเชียรแพทยาคม ผู้เป็นคนแรก ๆ ที่ให้ความสำคัญกับปัญหาการป่วยทางจิต ได้กล่าวถึง homosexual หรือ พฤติกรรมรักร่วมเพศ ลงในหนังสือรวมปาฐกถาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตของคนทั่วไปตามหลักจิตวิทยาตีพิมพ์ออกมาเมื่อในปี พ.ศ. 2479 จนกระทั่งช่วงต้นทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา ความหมายของคำว่ากะเทยเริ่มถูกครอบงำด้วยองค์ความรู้วิทยาศาสตร์ และถูกอธิบายด้วยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ สืบเนื่องจาก ณ ขณะนั้นประเทศไทยมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับสหรัฐอเมริกาที่ได้ขึ้นมาเป็นมหาอำนาจโลกนับแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐได้เข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยเพื่อต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ที่กำลังแพร่ขยายในช่วงสงครามเย็น และได้ให้การสนับสนุนไทยในหลากหลายด้านหนึ่งในนั้นก็คือ วิทยาการทางการแพทย์ มีข้อมูลที่ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลสหรัฐฯได้ให้ทุนสนับสนุนในการศึกษาต่อในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงพยาบาลศิริราช และมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2466 ในการปรับปรุงหลักสูตรและส่งบุคลากรไปศึกษาเพิ่มเติมในต่างประเทศ (2545, นน. 42-43) เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สององค์ความรู้เพศศาสตร์มิได้เพียงแค่ถูกถ่ายโอนจากยุโรปไปยังสหรัฐอเมริกาแต่เพียงเท่านั้น หากแต่ยังถูกถ่ายเทออกไปยังประเทศต่าง ๆ ในทวีปอื่น ๆ อีกด้วย

เมื่อความรู้เรื่องเพศจากโลกยุคเก่าถูกแทรกแซงด้วยโลกทัศน์สมัยใหม่ที่ถูกนำเข้ามาจากโลกตะวันตก ซึ่งครั้งหนึ่งในยุคแรกเริ่มของการนำเข้าองค์ความรู้ทางการแพทย์มาจากโลกตะวันตก คำว่า กะเทย ที่ใช้อธิบายตัวตนและพฤติกรรมทางสังคม เคยถูกแทนที่ด้วยคำว่า “ลักเพศ” นับว่าเป็นคำที่ฉันไม่ค่อยคุ้นหูนักจนอาจพูดได้ว่าเป็นคำที่ล้าสมัยหรือตกยุคไปแล้ว ในปัจจุบัน ลักเพศเป็นวาทกรรมทางการแพทย์หนึ่งที่ถูกอธิบายโดยเหล่าผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏขึ้นในการศึกษากะเทยยุคบุกเบิก ทั้งจากในงานวิจัยของ นายแพทย์ สุด แสงวิเชียร (2504) และ อรุณ ภาคสุวรรณ์ (2504) นายแพทย์ทั้งสองรับเอาองค์ความรู้เพศศาสตร์จากโลกตะวันตกมาใช้อธิบายพฤติกรรมของกะเทย โดยลักเพศนั้นแปลมาจากคำว่า transvestite ซึ่งมีที่มาจากนายแพทย์เฮิร์ชเฟลด์เป็นคนสร้างขึ้น และถูกนำไปใช้อธิบายบุคคลที่มีลักษณะชอบแต่งตัวเป็นหญิง มีอากัปกริยาเป็นหญิง และชอบคนเพศเดียวกัน โดยตัดคำว่ากะเทยออก เพราะมองว่าน่าจะใช้สำหรับในกรณีความผิดปกติทางเพศที่เกิดขึ้นกับอวัยวะเพศเท่านั้น (เทอดศักดิ์ 2545, น. 46) ในทางการแพทย์ กะเทย จึงถูกมองว่าเป็นลักษณะผิดปกติของอวัยวะเพศที่มีลักษณะกำกวมไม่ชัดเจน ในขณะที่คำว่า ลักเพศ ให้ความหมายคล้ายกับกะเทยทางสังคม โดยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมและการแสดงออกและถูกชี้ให้เห็นว่าเป็นความผิดปกติทางจิตมากกว่าที่จะเป็นเพราะความผิดปกติทางกาย แต่อย่างไรก็ตามคำว่า ลักเพศ ก็ไม่ได้ถูกใช้อย่างแพร่หลายนักในสังคมไทย

Ref. code: 25635924030041NCT

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2510 พฤติกรรมรักเพศเดียวกัน หรือ “รักร่วมเพศ” เริ่มถูกแยกขาดออกมาจากพฤติกรรมข้ามเพศ และในเวลาเดียวกันองค์ความรู้เรื่องการข้ามเพศก็มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้น โดยจะเห็นได้ว่า การแปลงเพศเริ่มวางรากฐานลงในแวดวงทางการแพทย์ไทยในช่วงทศวรรษดังกล่าว และนับแต่นั้นมากะเทยที่ปรารถนาจะแปลงเพศในเวลานั้นจึงถูกวินิจฉัยว่าเป็นโรคทางจิตเวชที่มีชื่อเรียกที่เป็นที่รู้จักกันในวงการแพทย์ว่า “โรคหลงเพศ” หรือ “โรคเพศสลับ” โดยแปลมาจากคำว่า transsexualism ในภาษาอังกฤษ

กระนั้นแล้ว ผลพวงจากสงครามโลกครั้งที่สอง จนมาถึงช่วงเวลาของสงครามเย็น มิได้นำพามาเพียงแค่เทคโนโลยีการแพทย์สมัยใหม่ แต่ยังนำมาซึ่งคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศวิถีและเพศสถานะอีกมากมายที่รับมาจากโลกตะวันตก จากงานของเทอดศักดิ์ (2543) ได้ชี้ให้เห็นว่าในช่วง พ.ศ. 2500 จนถึง พ.ศ. 2518 เป็นระยะแรกเริ่มในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางเพศแบบใหม่ที่ปรากฏขึ้นในสังคมไทย โดยผู้ที่มีหน้าที่ในการนี้โดยตรงได้แก่ แพทย์ และนักหนังสือพิมพ์ การปรากฏ ขึ้นของ ”เพศใหม่” ที่เรียกว่าเกย์ หรือ Homosexual ในช่วงทศวรรษ 2500 ทำให้เกิดความสับสนคลุมเครือในการแบ่งเพศในสังคมไทย (เทอดศักดิ์, 2545, น. 101) ขณะที่การศึกษาของ วัชรวุฒิและพัชรินทร์ พบว่า “ในนิตยสารทางการแพทย์หลายฉบับในช่วงปี พ.ศ. 2527-2545 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับคนรักเพศเดียวกัน และมีการผลิตคำใหม่เกี่ยวกับการจำแนกเพศนอกขนบเหล่านี้ เช่น รักร่วมเพศ เกย์ เลสเบี้ยน และกะเทย” (วัชรวุฒิ และ พัชรินทร์, 2558, น. 120) และนับแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา พฤติกรรมเล่นเพื่อน ถูกแยกขาดจากกะเทยและเปลี่ยนมาใช้คำว่า ทอม-ดี้ (Megan Sinnott, 2004, p. 60) อีกทั้งในช่วงเวลาเดียวกันนั้นกะเทยก็เริ่มเป็นที่รู้จักผ่านสายตาของชาวตะวันตก เกิดคำนิยาม อย่าง *Ladyboy* ที่มาจากคาบาเรต์โชว์ในเมืองพัทยา โดยเริ่มเป็นที่รู้จักในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 และทศวรรษที่ 1970 อันเป็นช่วงเวลาที่ตามเมืองชายฝั่งทะเลถูกพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว (Totman, 2003, p. 74)

หากอิงความหมายของกะเทยในประวัติศาสตร์หรือก่อนที่จะมีคำอธิบายอัตลักษณ์ทางเพศสถานะและเพศวิถีที่รับมาจากโลกตะวันตก หรือมีคำนิยามอันหลากหลายดังเช่นในปัจจุบัน ความหมายของคำว่า กะเทย ในอดีตจึงมิอาจสื่อถึงความหมายของกะเทยดังเช่นในปัจจุบันได้อย่างที่เคย เพียงแต่ความหมายเดิมยังคงมีอิทธิพลต่อการสร้างความเข้าใจบนฐานของการถูกแบ่งแยกออกมาว่าไม่ใช่หญิงไม่ใช่ชาย ความหมายของกะเทยในสังคมไทยจึงมีพลวัตที่เปลี่ยนผ่านจากการเหมารวมว่า กะเทย คือ คนที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานทางเพศแบบชายหญิงรักต่างเพศ การแยกตัวของนิยามอัตลักษณ์แบบหญิงรักหญิง ทอม-ดี้ และการพยายามหลีกตัวออกจากคำว่า กะเทย ด้วยคำนิยาม เกย์ ทำให้ความกึ่งหญิงกึ่งชาย ความครุมเครือ หรือความครึ่ง ๆ กลาง ๆ ที่อยู่ในความหมายของคำว่า กะเทย ในโลกสมัยใหม่ได้เจือจางหายไปเหลือแต่ภาพของผู้ชายที่ดำรงอยู่ร่วมกับความเป็นหญิง ดังที่ แจ็คสัน (1995) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “คำว่ากะเทยถูกให้ความหมายครอบคลุมต่อคนที่เป็นเพศชายแล้วข้ามไปเป็นหญิง กะเทย

Ref. code: 25635924030041NCT

ถูกใช้ในความหมายนี้ตั้งแต่ช่วง กลางคริสต์ศตวรรษที่20 เป็นต้นมา” ขณะที่ฮาน เท็น บรุมเมลฮิวส์ (Han Ten Brummelhuis) ได้ชี้ให้เห็นว่า “ช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาคำนิยามอย่าง กะเทย มีการเปลี่ยนแปลง สื่อถึง ผู้ชายที่ต้องการจะแสดงบทบาทแบบผู้หญิง เขาตั้งข้อสังเกตจาก การเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อหญิงข้ามเพศ ซึ่งแยกขาดกับความเป็นเกย์หรือชายรักเพศเดียวกัน” (1999, p. 138) แต่หากมองความหมายของคำว่า “กะเทย” ในปัจจุบัน ความหมายยังคงมิได้ถูกแยกออกจากคำว่าเกย์อย่างสิ้นเชิง ตามที่ เปรมปรีดาได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่า “กะเทยและเกย์ใช้พื้นที่ร่วมกันทั้งเชิงนามธรรมและกายภาพ” (2552, น. 91)

ตัวตนแบบกะเทยในยุคสมัยใหม่ที่เป็นฟันเฟืองหนึ่งภายใต้ระบบทุนนิยมและการทำศัลยกรรมที่เฟื่องฟู ได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างความตัวตนทำให้ตัวตนแบบกะเทยในปัจจุบันมีรูปลักษณ์ที่มีความเป็นหญิงมากขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าในพื้นที่สาธารณะภาพลักษณ์ของความเป็นกะเทยที่ถูกนำเสนอเชื่อมโยงกับความเป็นผู้เชี่ยวชาญบางสาขาอาชีพ เช่น อาชีพนักแสดงคาบาเร่ต์โชว์ อาชีพความสวยความงาม นักร้องนักแสดง รวมถึงการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิของบุคคลรักเพศเดียวกัน (สุไลพร ชลวิไล, 2551, น. 154) จากคำว่า กะเทย ที่ถูกให้ความหมายเหมารวมต่อคนที่ไม่ได้อยู่บนร่องรอยของชาย-หญิง คำคำนี้จึงถูกฉายภาพไปสู่เรือนร่างอันอรชร หรือพฤติกรรมการแสดงออกความเป็นหญิง ดังจะเห็นได้จากภาพตัวแทนในสื่อหรือวงการบันเทิง นอกจากนั้นในช่วงเวลาร่วมสมัย ยังมีคำอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นคำที่เป็นเพียงภาษาปากที่ใช้เรียกกันทั้งในหมู่กะเทยเอง และจากคนในสังคม เช่น “น้องเตย” “นางกอ” “หัวโปก” “กะเทยลูกเจี๊ยบ” “กะเทยควาย” หรือคำที่สื่อให้เห็นถึงเพศวิถีที่ของกะเทยที่รับบทรุก อย่าง “สาวเสียบ” หรือ “กะเทยโดย”

แม้กระนั้นก็ตามองค์ความรู้ทางการแพทย์จะพิจารณากะเทย ในฐานะความเจ็บป่วยทางจิต หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ แต่ทว่าความรู้เข้าใจต่อกะเทยที่มีในสังคมที่ผ่านนั้นอาจไม่ได้ผูกติดกับองค์ความรู้ทางแพทย์เสมอไป แต่ยังขึ้นอยู่กับความเชื่อ แนวคิดศาสนา รวมถึงประสบการณ์ที่ทำให้แต่ละคนมีการรับรู้เกี่ยวกับกะเทยแตกต่างกันไป การประกอบสร้างความหมายหรือวาทกรรม กะเทย จึงมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทสังคมและเวลา อีกทั้งมีการปะทะสังสรรค์โดยการนำเสนอวาทกรรมชุดใหม่ จนกระทั่งมาถึงอีกจุดหักเหหนึ่งที่ก่อให้เกิดการปะทะสังสรรค์ทางวาทกรรม ระหว่าง กะเทย กับ สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ หรือระหว่างคำใหม่ และ คำเก่า ที่มีอยู่ดั้งเดิมในสังคมไทย จะเห็นได้ว่า ในช่วงปลายทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา คำว่า “ผู้หญิงข้ามเพศ” “สตรีข้ามเพศ” หรือ “คนข้ามเพศ” ได้ถูกนำมาใช้ในขบวนการเคลื่อนไหวของคนข้ามเพศและในการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงการนำมาใช้ในพื้นที่วงวิชาการ นัยหนึ่งคำเหล่านี้ช่วยสื่อความหมายในทิศทางบวกมากขึ้นและตัดขาดจากอัตลักษณ์แบบ เกย์ หรือการเป็นคนรักเพศเดียวกันอย่างสิ้นเชิง แต่อีกนัยหนึ่งก็นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนอีกจุดหนึ่งของความหมายของคำว่ากะเทย เพราะส่วนหนึ่งความรู้ทางการแพทย์และ

Ref. code: 25635924030041NCT

ความเป็นสมัยใหม่ได้หมุนเวียนกลับมาแทรกแซงอัตลักษณ์ของกะเทยอีกครั้งหนึ่ง โดยมุ่งไปสู่การมีตัวตนที่เป็นสากลและพึงพิงไปกับกระบวนทัศน์ทางการแพทย์

5.2 จาก การขุดค้นวาทกรรมในแนววงศาวิทยา (Genealogy) สู่ การพัฒนาวาทกรรมโต้กลับ

จากการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และการศึกษาวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับกะเทยหรือเพศนอกขนบที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าวงศาวิทยาของฟูโกต์มีบทบาทสำคัญในฐานะกรอบแนวคิดทฤษฎีหรือวิธีวิทยาในการศึกษาดังกล่าว เนื่องจากงานเหล่านี้ได้เลาะรื้อให้เห็นถึงกระบวนการสถาปนาวาทกรรมทางเพศและความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในระดับประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังเผยให้เห็นถึงอำนาจของสถาบันทางสังคมที่บงการความรู้เรื่องเพศ กล่าวคือ “ . . . เราจะเห็นกระบวนการที่ความรู้เหล่านั้นถูกเผยแพร่และถูกปรุงแต่งภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยมี ‘ผู้รู้’ และ ‘ผู้เชี่ยวชาญ’ จากสาขาวิชาต่าง ๆ เป็น ‘นายหน้า’ ที่จะส่งต่อและถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นออกไปสู่สังคม” (นฤพนธ์ 2560, น. 17) ด้วยแนวคิดดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงการเมืองของความรู้หลากหลายที่ถูกสร้างขึ้น โดยการแสดงให้เห็นว่าวาทกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกะเทยนั้นมีที่มาที่ไปอย่างไร ใครเป็นคนสร้าง มีปฏิบัติการอย่างไร หรือมีสถาบันใดรองรับ ทว่าคำถามสำคัญที่ตามมาก็คือ **แล้วเสียงของกะเทย ผู้เป็นทั้งเจ้าของประสบการณ์และตัวตน อยู่ตรงไหนในประวัติศาสตร์?**

จากมุมมองของ แจ็คสัน (1995) และ นฤพนธ์ (2558) ต่างมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ของกะเทยยังคงสูญหายและไม่ได้ถูกเรียบเรียงให้เป็นระบบ โดยแจ็คสัน มองว่า “ในประวัติศาสตร์ไทยเรื่องราวของกะเทยยังคงสูญหาย มีเพียงหลักฐานอันน้อยนิดที่อ้างอิงถึงการแต่งกายข้ามเพศในช่วงยุคก่อนสมัยใหม่” (Jacson, 1995, น. 192) ในขณะที่นฤพนธ์ ชี้ให้เห็นว่า

> เราไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับ “กะเทย” ในยุคโบราณ เรายังไม่มีการเขียนประวัติศาสตร์กะเทยอย่างเป็นระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับกะเทยและพฤติกรรมของชายใจหญิงจึงกระจัดกระจาย จึงเป็นการยากที่จะเชื่อมโยงปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมของกะเทยในอดีตเข้ากับปัจจุบัน เราเพิ่งจะรับรู้ชีวิตของกะเทยผ่านนิตยสารเกย์ เช่น *มิถุนา* ในช่วงทศวรรษ 2530 ซึ่งมีคอลัมน์ “เกย์ไทยในอดีต” ซึ่งผู้เขียนคอลัมน์นี้นิยามตนเองเป็นกะเทยซึ่งจะเล่าประสบการณ์ชีวิตของตนเองย้อนกลับไปในช่วงทศวรรษ 2500 (นฤพนธ์ , 2558, ย่อหน้าที่ 12)

ส่วนในมุมมองของฉัน การศึกษาประวัติศาสตร์กะเทยยังคงขาดแคลนสองสิ่งสำคัญประการแรก คือ วิธีวิทยาที่จะทำให้กะเทยกลายเป็นองค์ประธานของความรู้ประวัติศาสตร์

Ref. code: 25635924030041NCT

เนื่องจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของกะเทยที่ผ่านมามักจะใช้วิธีการศึกษาวาทกรรม หรือ ใช้วิธีวิทยาในเชิงวงศาวิทยาที่ขุดค้นให้เห็นว่าความรู้หรือวาทกรรมชุดหนึ่งถูกสร้างขึ้นมาอย่างไรในอดีตและมีสถาบันหรือความรู้ชุดใดรองรับ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงการปะทะสังสรรค์ทางวาทกรรม แต่การศึกษาประวัติศาสตร์กะเทยยังคงขาดวิธีวิทยาที่จะดึงเอาเสียงที่ตกอยู่ภายใต้ความรู้ที่กดทับออกมา นั่นจึงทำให้กะเทยมิได้เพียงแค่ถูกกดทับในเชิงความรู้ แต่ยังถูกเบียดขับออกจากกระบวนการสร้างความรู้ประวัติศาสตร์

ประการที่สอง คือ การขาดแคลนทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย การขุดค้นประวัติศาสตร์ของกะเทย มักเน้นไปที่หลักฐานที่บ่งชี้ให้เห็นถึงวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในตัวบทต่าง ๆ ที่ส่วนใหญ่ถูกจัดเก็บโดยสถาบัน เช่น หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หรือองค์กรสาธารณะ ที่มักจะเชื่อมโยงกับความรู้แขนงนั้น ๆ เช่น หนึ่ง ตัวบทที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธเถรวาท ความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ และเรื่องเล่าปรัมปรา อันเปรียบเสมือนรากฐานทางความรู้ที่มีอยู่ในสังคมไทยมานับแต่ในสมัยจารีต เช่น การศึกษาในคัมภีร์ใบลานปฐมมูลลี หรือพระไตรปิฎก สอง คือ ตัวบทการแพทย์ที่ถูกผลิตออกมานับแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งเป็นระยะเดียวกับที่องค์ความรู้ทางด้านเพศศาสตร์จากตะวันตกหลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทย เช่น การศึกษาวาทกรรมจากตำราทางจิตเวชศาสตร์ หรือ บทความวิจัยทางการแพทย์ สาม คือ ตัวบทที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภท ต่าง ๆ อาทิ หนังสือพิมพ์ หรือ นิตยสารเกย์ ผลที่ตามมาก็คือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงถูกครอบงำด้วยวาทกรรมชุดการแพทย์ ความเชื่อเรื่องภูตผี และความเชื่อศาสนา ภายใต้ความรู้ความเชื่อดังกล่าวกะเทยจึงถูกรับรู้ว่าเป็นความเจ็บป่วย ผิดศีลธรรม ผิดธรรมชาติ ฉะนั้นสิ่งที่ขาดหายไปในการศึกษาประวัติศาสตร์หรือการขุดค้นวาทกรรมของกะเทยจึงมิใช่เพียงแค่วิธีวิทยาในการศึกษาประวัติศาสตร์ใหม่ ๆ ด้วยการเล่าประวัติศาสตร์เรื่องใหม่ที่มีเสียงของกะเทยอยู่ในนั้น หากขาดการนำจดหมายเหตุส่วนบุคคลของกะเทยมาใช้ในการเขียนประวัติศาสตร์ และขาดทฤษฎีหรือปฏิบัติการทางจดหมายเหตุที่จะช่วยเปิดพรมแดนของการรวบรวมจดหมายเหตุของกะเทย ซึ่งถึงแม้ว่าในประเทศไทยปัจจุบันจะมีการริเริ่มก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่จัดเก็บจดหมายเหตุของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศหรือหอจดหมายเหตุเควียร์บนเว็บไซต์[4] แต่ในทางวิชาการการพัฒนาทางวิธีวิทยาการศึกษาก็ยังมีความท้าทายอย่างยิ่ง

จากคำว่า กะเทย ที่ปรากฏร่องรอยอยู่ในประวัติศาสตร์ เป็นร้อยเป็นพันปีมาแล้ว นักวิจัยคนแล้วคนเหล่าได้ขุดค้นลงไปหาคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับกะเทยในหลักฐานประวัติศาสตร์ชิ้นต่าง ๆ ในเชิงวงศาวิทยา ทำให้ฉันได้เรียนรู้ว่ากะเทยมีความหมายอย่างไรในอดีต และเข้าใจที่มาที่ไปของความบิดเบี้ยวไปจากบรรทัดฐาน ผิดเพี้ยนไปจากศีลธรรม และอยู่ในสถานะของการเป็นอื่น ฉันหวังว่าการทำความเข้าใจคำว่ากะเทยในอดีตจะสามารถช่วย

---

[4] ดูในภาคผนวก ข.

Ref. code: 25635924030041NCT

ปลดปล่อยเราออกจากมรดกความรู้ที่กดทับและช่วยคลายเราออกจากมรดกแห่งความรู้สึกที่คอยตามทับถมเรา ด้วยวงศาวิทยานั้นถือเป็นเทคนิควิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ไปพร้อมกับการวิพากษ์ อีกทั้งยังเป็นวิธีที่ช่วยปลดปล่อยผู้คนให้หลุดพ้นออกจากพันธนาการที่เรียกว่า “ความรู้” อย่างไรก็ตามแม้การกลับมาทำความเข้าใจประวัติศาสตร์กะเทยอาจจะช่วยทำให้ฉันหลุดออกจากการกดทับทั้งทางความรู้และทางความรู้สึกของตนเองได้ แต่เพื่อที่จะนำไปสู่การเขียนประวัติศาสตร์ของตนเองขึ้นมาจึงได้ตั้งคำถามต่อไปอีกว่า กะเทย คำ ๆ นี้มีความหมายว่าอย่างไรสำหรับคนที่เป็นกะเทยเอง หรือ กะเทยเรียนรู้คำนี้อย่างไรจากประสบการณ์ รวมถึงจดหมายเหตุที่กะเทยเก็บเอาไว้เองนั้นคืออะไรบ้างและสะท้อนเรื่องราวหรือให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกะเทยได้อย่างไร การริเริ่มตั้งคำถามเหล่านี้ก็เพื่อที่จะใส่เสียงและตัวตนลงไปในประวัติศาสตร์ผ่านเรื่องเล่าและข้าวของของส่วนตัว เพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ของกะเทยอีกชุดหนึ่งที่ไม่ได้มีองค์ศาสดา ปรมาจารย์ทางการแพทย์ หรือ “ผู้ชาย” เป็นคนเล่า หากแต่มีฉัน-กะเทยธรรมดาสามัญเป็นคนเล่า

5.3 กะเทยมีความหมายอย่างไรสำหรับฉัน: แกะรอยประวัติศาสตร์ของตนเอง ผ่านจดหมายเหตุส่วนบุคคลและประสบการณ์ในโรงเรียนมัธยมชายล้วน

เมื่อหลุดพ้นจากช่วงวัยประถม จากที่เคยโดนล้อ ว่า “ตุ๊ด” โตขึ้นมา ฉันมีชื่อเรียกใหม่อีกชื่อหนึ่งจากเพื่อนในโรงเรียนมัธยมว่า “กะเทย” หลังจากจบชั้นป.6 พ่อกับแม่ส่งฉันไปเรียนในโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดอีกครั้ง แต่ครั้งนี้ต่างออกไปจากตอนประถมตรงที่เป็นโรงเรียนมัธยมชายล้วน . . . ฉันเคยถามพ่อกับแม่ว่าทำไมถึงส่งฉันให้ไปเรียนในโรงเรียนชายล้วน ท่านทั้งสองให้เหตุผลว่าเพราะเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดและอยู่ใกล้บ้าน ซึ่งก็อาจจะเหมือนกับพ่อแม่ของคนอื่น ๆ ที่อยากให้ลูกของตนเองได้รับการศึกษาที่ดีเท่าที่พวกเขาจะทำได้ โดยที่ไม่ได้มีเหตุผลอย่างการส่งลูกเข้าโรงเรียนชายล้วนเพื่อรักษาความเรรวนของความเป็นชายหรือกอบกู้ความเข้มแข็งแบบเด็กผู้ชายของลูกให้กลับคืนมา เพราะถ้าคิดอย่างนั้นละก็...ฉันคิดว่าพวกท่านคงคิดผิดแล้วล่ะ ในทางตรงกันข้ามก็มักจะมีผู้ปกครองบางกลุ่มที่ชอบซุบซิบและบอกต่อ ๆ กันมาว่าอย่าส่งลูกไปโรงเรียนชายล้วนเลย โรงเรียนชายล้วนนั้นละคือสาเหตุที่จะเปลี่ยนลูกชายให้กลายเป็นลูกสาว แต่ความคิดนี้ก็อาจจะผิดเหมือนกันอีก แม้จะจริงอยู่ว่าโรงเรียนชายล้วนอาจจะมีโอกาสที่ทำให้เด็กที่เป็นกะเทยเจอเพื่อน เจอรุ่นพี่ เจอรุ่นน้องที่เป็นกะเทยเหมือน ๆ กัน มากกว่าในโรงเรียนสหศึกษา แต่ถ้าคนจะเป็นกะเทยเสียอย่างอยู่โรงเรียนไหนก็คงเป็น ในทางกลับกันฉันคิดว่าบรรดาผู้ใหญ่หรือคนที่อาจจะกำลังได้เป็นพ่อเป็นแม่คนในวันนี้และในอนาคตข้างหน้าต่างหากที่อาจจะต้องถามใจตนเองกันดูแล้วล่ะว่า แล้วถ้าเกิดลูกจะเป็นกะเทยขึ้นมา มันจะผิดอย่างไร?

Ref. code: 25635924030041NCT

ในช่วงวัยที่ความหนุ่มสาวกำลังจะผลิบานก็เป็นเวลาที่ฉันได้เรียนรู้จากเพื่อนกลุ่มใหม่ ที่คล้าย ๆ กันกับฉันในโรงเรียนแห่งใหม่ซึ่งมีจำนวนเยอะกว่าตอนช่วงประถมหลายเท่าทวีคูณ วันเวลาที่เราได้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ได้แต่งหญิงในงานกิจกรรมของโรงเรียน หรือได้เริ่มใช้ฮอร์โมนที่ถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่น

สำหรับฉันแล้ว คำว่า กะเทย หรือแม้แต่ คำว่า ตุ๊ด ในช่วงวัยรุ่นจึงอาจจะมีความหมายไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำเหล่านี้ไปอยู่ในปากของผู้พูดที่มีน้ำเสียงหรือท่าทีที่ไม่เป็นมิตร คำเหล่านี้ก็กลายเป็นคำที่ใช้ล้อหรือคำที่ใช้ดูถูกถากถางไปโดยปริยาย แต่ก็น่าคิดเหมือนกันนะว่าทำไมกะเทยด้วยกันเองถึงใช้คำนี้เรียกกันเองได้อย่างสบายอกสบายใจไม่ว่าน้ำเสียงนั้นจะรุนแรงเพียงใดก็ตาม ซึ่งนั่นอาจจะเป็นเพราะความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่อย่างไรก็ตามตอนที่ยังเรียนอยู่ในช่วงมัธยมฉันจำได้ว่าไม่เคยได้ยินเพื่อนที่มีพฤติกรรมแบบเดียวกันใช้คำว่า เกย์[5] หรือคำว่า ชายรักชาย นิยามตนกันเองเลย แต่ก็เคยได้ยินคำว่า ตุ๊ด ที่นำมาใช้เรียกกันอยู่บ้าง แต่โดยส่วนใหญ่มักใช้คำว่า กะเทย กันเสียมากกว่าราวกับว่า ณ ชั่วเวลานั้น ตอนที่(คนที่เป็นอย่งเรา)ทุกคนยังหัวเกรียนและสวมใส่ชุดนักเรียนชายเหมือน ๆ กัน จะแต่งหญิงบ้างหรือไม่แต่งเลย จะสวยหรือไม่สวย จะอ้อนแอ้นออกสาวมากหรือน้อยแค่ไหนก็ตาม ในโรงเรียนทุกคนมีสถานะเท่ากับกะเทย อย่างทัดเทียมกัน

จากหนังสือ *The Third Sex Kathoey-Thailand's Ladyboys* ของ ท็อทแมน (2003) ที่เป็นการศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาได้นำเสนอเรื่องราวชีวิตของอากร (Akon) ในโรงเรียนชายล้วนแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ และยังมีเพื่อนอีกสองคนได้แก่ เล็ก และ มนัท เรื่องราวของอากรกับเพื่อน ๆ ถูกเล่าออกมาให้เห็นว่า ทั้งสามได้เรียนรู้ความหมายและการประกอบสร้างอัตลักษณ์แบบกะเทยในพื้นที่โรงเรียนชายล้วน โดยมีกะเทยรุ่นพี่อย่างเสาวนีย์ที่คอยทำหน้าที่ถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิต แนะแนวทางในการวางตัวในสังคมและการยอมรับจากครอบครัว เรื่องราวความสัมพันธ์ของเด็กทั้งสามยังสะท้อนการสร้างความสัมพันธ์แบบพี่สาวน้องสาว (sisterhood) และจากเรื่องราวความสัมพันธ์ของทั้งสามได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ของกะเทย ดังเช่น อากร (หรือ แดง ในวัยผู้ใหญ่) ได้เรียนรู้การสร้างความเป็นหญิง เช่น การใช้ใช้ฮอร์โมน และการแสดงออกตัวตน จากพื้นที่ในโรงเรียนโดยมีกะเทยรุ่นพี่คอยชี้แนะ โดยท็อทแมน มองว่า "นี่เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ (Becoming) แบบกะเทย" (Totman, 2003, p. 55)

---

[5] บ่อยครั้งจะได้ยินคำนี้ระหว่างเพื่อนผู้ชายด้วยกันเอง มากกว่าที่จะได้ยินจากกะเทย เช่น ถ้าผู้ชายคนไหนมีแฟนเป็นกะเทยในโรงเรียน ก็มักจะถูกล้อโดยเพื่อนผู้ชายด้วยกันด้วยคำว่า เกย์

Ref. code: 25635924030041NCT

ขณะที่ในการศึกษาของเทียมเทพ ทั่งศิริ (2546) กิตติวินท์ เดชชวนากร และรังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา (2560) ได้มีส่วนช่วยชี้ให้เห็นว่านักเรียนกะเทยในโรงเรียนมัธยมแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไร โดยงานของเทียมเทพ ได้ฉายภาพให้เห็นว่านักเรียนกะเทยมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างไปจากนักเรียนชายและนักเรียนหญิงคนอื่น ๆ ตั้งแต่ท่วงท่าการเดินบิดสะโพก นิ้วมือที่กรีดกายเวลาหยิบจับสิ่งของ ท่านั่งหนีบเข่าชิด และภาษาที่ใช้กันในกลุ่ม ทั้งคำว่า “เริ่ด” หรือ เรียกขานเพื่อนกะเทยด้วยกันว่า “อี” หรือ “นัง” รวมถึงการส่งเสียงหวีดกรีดร้องเมื่อนักเรียนกลุ่มนี้รวมตัวกันไปจนถึงสิ่งของที่พกหรือการแต่งหน้าแต่งตัวของนักเรียนกะเทยที่ต่างออกไปจากนักเรียนชายคนอื่น ๆ เช่น การกันคิ้ว ไว้เล็บยาว พกเครื่องสำอาง และแต่งหน้าทาปาก (เทียมเทพ, 2546, น. 86) ขณะที่ งานของกิตติวินท์ และรังสิมา พบว่า “กลุ่มนักเรียน LGBT ที่นิยามตนเองว่า “กะเทย” ทำให้เข้าใจว่ากะเทย มักจะใช้วิธีการสื่อสารทางตรงเพื่อเปิดเผยตัวเอง โดยเฉพาะการแสดงออกทางกิริยาท่าทางและคำพูด ใช้คำพูดแทนตัวเองเป็นผู้หญิง หรือใช้คำว่า ‘คะ’ หรือ ‘ค่ะ’” (กิตติวินท์ และ รังสิมา, 2560, น. 69)

นอกจากนั้นแล้วงานของทั้งสองยังได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของนักเรียนกลุ่มนี้ในการจะแสดงออกตัวตน ผ่านครอบครัวและโรงเรียน เพราะพื้นที่ทางสังคมของนักเรียนกะเทยไม่ได้มีแต่คนที่พร้อมจะทำความเข้าใจหรือให้การยอมรับ นักเรียนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการไม่ถูกยอมรับตั้งแต่ในบ้านจนถึงในโรงเรียน ดังเช่นในงานของเทียมเทพ ได้แบ่งการยอมรับนักเรียนกะเทยจากผู้ปกครองออกเป็นสองกลุ่มด้วยกัน ได้แก่กลุ่มที่มองว่าสิ่งที่ลูกเป็นคือความผิดปกติและทำให้พวกเขารู้สึกอับอาย กับอีกกลุ่มหนึ่งคือ ผู้ปกครองที่ยอมรับในสิ่งที่ลูกเป็นได้แต่วางอยู่บนเงื่อนไข เช่น การไม่แสดงออกมาจนเกินไปเพื่อรักษาภาพลักษณ์และตำแหน่งหน้าที่การงานของผู้ปกครอง (เทียมเทพ , 2546, นน. 92-93) ขณะเดียวกันในโรงเรียนก็มีกลุ่มครูที่ทั้งยอมรับและไม่ยอมรับนักเรียนกะเทย ในขณะที่การยอมรับระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกันพบว่า “นักเรียนกะเทยได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนผู้หญิงมีมากกว่าที่จะได้รับจาก พ่อแม่หรือเพื่อนผู้ชายทั่วไป แต่การยอมรับจากเพื่อนผู้หญิงก็ยังเป็นการยอมรับว่าเขาเหมือนเพื่อนผู้หญิงผู้หญิงไว้ใจได้ แต่ไม่ใช่การยอมรับว่าเขาเป็นผู้หญิง” (เทียมเทพ, 2546, น. 99)

ยิ่งไปกว่านั้นงานของเทียมเทพยังได้ช่วยสะท้อนภาพความรุนแรงที่นักเรียนกะเทยต้องเผชิญตั้งแต่จากในบ้านจนถึงในโรงเรียนซึ่งเป็นความรุนแรงตั้งแต่ในระดับที่กระทำผ่านทางวาจาไปจนถึงความรุนแรงที่กระทำต่อจิตใจและร่างกายของนักเรียนกะเทย ไม่ว่าจะเป็นการพูดจาเหน็บแนม ดุด่า ถูกบังคับ หรือกดดัน ไปจนถึงการทุบตีจนพิการ เช่น กรณีของแอ๊ดที่ถูกทุบตีจนพิการขาลีบ (เทียมเทพ , 2546, น. 109) ขณะที่ในโรงเรียนนักเรียนกะเทยต้องเผชิญความรุนแรงทั้งการถูกต่อว่าหรือถูกพูดแขวะจากครู ดังที่มีนักเรียนกะเทยคนหนึ่งเล่าว่า “คราวนั้นอาจารย์ (ชื่ออาจารย์). ก็เคยพูดหน้าเสาธงเจ็บมากเลย เขาว่าเรื่องอะไรไม่ทราบ แต่มาแขวะกะเทยเขาบอกว่า สุนัขในโรงเรียนเราตอนนี้ว่ามีมากแล้วแต่กะเทยยังมีมากกว่า...” (เทียมเทพ ,

Ref. code: 25635924030041NCT

2546, น. 116) ไปจนถึงขั้นครูกระทำความรุนแรงใส่ เช่น นักเรียนคนหนึ่งถูกครูที่มีอคติกับกะเทยปาลูกซอฟบอลใส่ (เทียมเทพ , 2546, น. 95) นอกจากนี้แล้วนักเรียนกะเทยยังถูกเลือกปฏิบัติ เช่น ถูกสั่งห้ามจัดกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ หรือถูกจำกัดสิทธิในการเข้าคัดเลือกรับรางวัลนักเรียนความประพฤติดี แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนกะเทยอาจมีอิสระในการแสดงออกตัวตนในพื้นที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน ตามที่เทียมเทพกล่าวว่า “โรงเรียนเปรียบเสมือนสถานที่ผ่อนคลายให้กับนักเรียน “กะเทย” แม้พวกเขาอาจถูกคำพูดกระแนะกระแหนต่าง ๆ นานาจากครูบางคนก็ตาม แต่โรงเรียนก็เป็นสถานที่แห่งเดียวที่พวกเขาสามารถแสดงอะไรก็ได้เท่าที่เขาอยากเป็น” (เทียมเทพ, 2546, น. 114) ส่วนงานของกิตติวินท์ และ รังสิมา ได้ชี้ให้เห็นว่า

> ในการสนทนากลุ่มนักเรียน LGBT ที่นิยามตนเองวาเป็นกะเทย อธิบายว่า ตนเองจะเปิดเผยตัวตั้งแต่เป็นเด็กสภาพแวดล้อมครอบครัวที่ให้อิสระหรือไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์มากจะเอื้อให้ตนเองเปิดเผยตัวได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามครอบครัวส่วนใหญ่จะไม่ค่อยยอมรับในพฤติกรรมของกลุ่มนักเรียน LGBT ที่นิยามตนเองวาเป็นกะเทย อีกทั้งครูและผู้บริหารบางคนก็ยังไม่ยอมรับในอัตลักษณ์ของตนเอง เพราะเห็นว่าขัดแย้งกับบรรทัดฐานทางสังคม (กิตติวินท์ และ รังสิมา , 2560, น. 69)

จากข้อถกเถียงในการศึกษากลุ่มนักเรียนกะเทยในโรงเรียนมัธยมที่กล่าวมาข้างต้น ฉันอาจจะเห็นด้วยกับงานวิจัยเหล่านี้ในหลาย ๆ ประเด็น ทั้งเรื่องการ Becoming และ ลักษณะการแสดงออกตัวตนของกะเทยในโรงเรียนมัธยม รวมถึงเงื่อนไขและข้อจำกัดที่เกิดจากโรงเรียนและที่บ้าน แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาส่วนถัดไปจะเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีวิทยาการศึกษานักเรียนกะเทยในโรงเรียนมัธยม โดยนำเสนอประเด็นเหล่านี้ในแนวทางใหม่ผ่านเรื่องราวประวัติศาสตร์ของตนเอง โดยแกะรอยลงไปในจดหมายเหตุส่วนตัวที่ฉันได้รับมาในช่วงวัยมัธยม อาทิ หนังสือรุ่น และข้าวของบางชิ้นที่ต้องไปตามเก็บมาจากเพื่อนกะเทยซึ่งจบมาจากโรงเรียนเดียวกัน ประกอบด้วย วารสารของโรงเรียน รูปถ่าย และคลิปวิดีโอการประกวดนางงามที่เคยจัดขึ้นในโรงเรียน ฉันหวังว่าเรื่องเล่าที่ถูกดึงออกมาจากข้าวของเหล่านี้จะสามารถช่วยเผยให้เห็นถึงตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยในโรงเรียนมัธยมชายล้วนและการ becoming ทั้งทางกายภาพและนามธรรมของ “กะเทย” คนหนึ่ง รวมถึงพื้นที่ของนักเรียนกะเทยในโรงเรียนมัธยมของรัฐ

5.3.1 รู้จัก โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ผ่านหนังสือรุ่น

วันจบการศึกษาจากโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ในรุ่นของฉันนั้นไม่มีอะไรให้น่าจดจำนัก ไม่มีแม้แต่พิธีสำเร็จการศึกษา หรือ งานเลี้ยงให้ได้เฉลิมฉลองและร่ำลากัน วันสุดท้ายที่กลับไปโรงเรียนและวันสุดท้ายที่ได้เจอเพื่อนเป็นเพียงวันธรรมดาวันหนึ่งหลังจากสอบปลายภาคที่เราต้องเข้าไปรับเอกสารใบรับรองการสำเร็จการศึกษาและทรานสคริปต์ในโรงเรียน จากนั้นทุกคนก็แยกกันไปใช้ชีวิต ทว่าการจากลากันในโลกสมัยใหม่ที่เทคโนโลยีการสื่อสารล้ำ

Ref. code: 25635924030041NCT

หน้าขึ้นอาจจะไม่ได้เป็นเรื่องที่น่าหวาดหวั่น ว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนที่เราต้องการเก็บรักษาไว้จะถูกตัดขาดหรือแยกจากกันไปเลย เมื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คน ซึ่งฉันเริ่มเป็นส่วนหนึ่งกับพื้นที่ออนไลน์ มาตั้งแต่ยุคที่ต้องนั่งแชทกันในโปรแกรมเอ็มเอสเอ็น (MSN) จนกระทั่งราว ๆ ม.5 ก็ได้เริ่มใช้ช่องทางที่ให้คนมามีปฏิสัมพันธ์กันบนอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่าไฮไฟว์ (Hi5) และก่อนจบม.6 ก็เพิ่งจะมีบัญชีเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นของตนเอง พื้นที่เหล่านี้ทำให้เราได้เห็นความเคลื่อนไหวและติดต่อกันอยู่เรื่อย ๆ ดังนั้นแม้ในวันเรียนจบจะมีของที่ระลึกประจำรุ่นชิ้นอื่น ๆ ที่เพื่อนร่วมรุ่นพยายามรวมตัวกันผลิตออกมาขายเป็นที่ระลึก เช่น แหวน หรือเสื้อกันหนาวประจำรุ่นที่ขายดีเป็นเทน้ำเททา แต่ฉันกลับไม่เคยได้อุดหนุนสิ่งของเหล่านี้เลย มีเพียงแต่หนังสือรุ่นที่ได้ติดมาเอาไว้ดูต่างหน้า และนาน ๆ ทีจะได้หยิบขึ้นมาเปิดอ่าน

นอกจากสมุดพกและข้าวของอีกหลายชิ้นในชีวิตที่แม่ช่วยเก็บเอาไว้ หนังสือรุ่นที่ได้รับก่อนจบการศึกษาชั้นม. 6 ก็เป็นข้าวของส่วนตัวอีกชิ้นหนึ่งที่แม่ช่วยดูแลรักษาเอาไว้ให้เป็นอย่างดี หากบ้านเปรียบเสมือนหอจดหมายเหตุแห่งแรกในชีวิต แม่ก็คงจะเปรียบเป็นนักจดหมายเหตุคนแรกที่ฉันได้รู้จัก และการเป็นนักจดหมายเหตุโดยบังเอิญของแม่ก็ช่างน่าพิศวงเสียจริง เพราะหนังสือรุ่นของฉันยังคงถูกเก็บเอาไว้บนชั้นหนังสือในห้องนอนอย่างเป็นระเบียบ และตัวเล่มของหนังสือก็ยังคงสภาพเอาไว้เหมือนวันแรกที่ได้มา

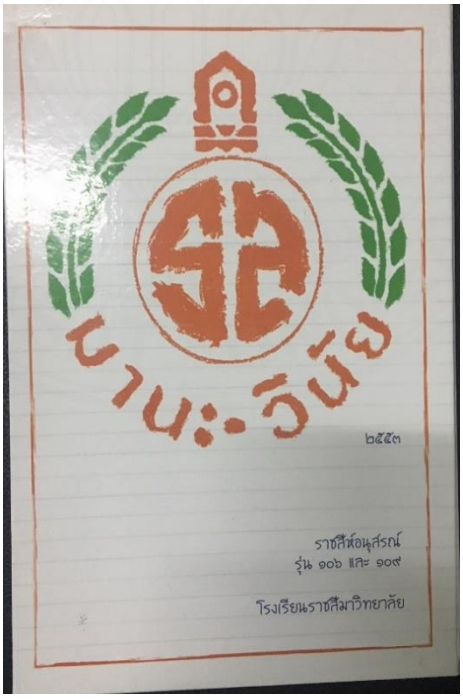

ภาพที่ 5.2 หนังสือรุ่น (ราชสีห์อนุสรณ์) รุ่น 106 และ 109

Ref. code: 25635924030041NCT

ตัวเล่มของหนังสือรุ่นถูกใส่ไว้ในแฟ้มปกแข็งที่มีลวดลายเดียวกันกับหน้าปกของหนังสือรุ่นที่ถูกออกแบบให้เหมือนกระดาษคำตอบสีขาวที่ใช้ตอนทำข้อสอบอัตนัย มีตราสัญลักษณ์ประจำโรงเรียนและระบุรุ่นที่จบในปีการศึกษา 2553 ซึ่งก็คือ รุ่น 103 (นักเรียนชั้น ม.3) และ รุ่น 106 (นักเรียนชั้น ม.6) แต่แท้จริงแล้วหน้าปกของหนังสือนั้นไม่ใช่กระดาษคำตอบที่ไว้ใช้ตอนทำข้อสอบ แต่คือหน้ากระดาษในสมุดเรียนต่างหาก แถมยังมีชื่อหน้าปกว่า สมุดของวันวาน ณ รส. โดยในหน้าเกือบสุดท้ายของหนังสือรุ่น (หน้าที่ 197) ผู้ออกแบบซึ่งเป็นเพื่อนร่วมรุ่นที่อยู่ห้อง ม.6/3 ได้ให้คำอธิบายถึงที่มาที่ไปของแรงบันดาลใจในการออกแบบหน้าปกหนังสือรุ่นให้เป็นกระดาษในสมุดเรียนไว้ว่า

> พูดถึงสมุดเรียน เป็นสิ่งที่มีบทบาทในการเรียนมากอย่างหนึ่ง มักจะมีการขีดเขียน หรือวาดรูปใด ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนอย่างแน่นอนไม่มากก็น้อย ดังนั้นเพื่อให้หนังสือรุ่นเล่มนี้เป็นที่น่าจดจำ และระลึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียนได้ดี จึงได้ทำออกมาในรูปแบบสีชอล์กที่วาดลงบนกระดาษในสมุดเรียน ที่ยังคงมีเรื่องราวในโรงเรียนและไม่เคยจางหายไปจากใจเรา. . . (Lokiboy, 2553, น. 197)

เมื่อเริ่มเปิดอ่านหนังสือรุ่นก็จะพบคำอธิบายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ศิษย์เก่าเป็นต้องคุ้นเคย เช่น คำขวัญประจำโรงเรียนที่เราต้องท่องกันทุกเช้าตอนเข้าแถวว่า “มานะ-วินัย[6] คือหัวใจของลูกราชสีมา” ซึ่งถูกขยายความเอาไว้ว่า มานะ หมายถึง “ความเพียรพยายาม ความบากบั่น ความอดทนที่จะต่อสู้กับอุปสรรคทั้งปวงเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในทางที่ดี” ส่วน คำว่า วินัย หมายถึง “การประพฤติ ปฏิบัติให้อยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ ประเพณีที่ดีงามของสังคม การยับยั้งตนเองไม่ให้ประพฤติตนไปในทางชั่วร้ายหรือเสื่อมเสีย” นอกจากนั้นยังมีคำอธิบายเกี่ยวกับสีประจำโรงเรียน อย่าง สีแสด-ขาว ก็ถูกบรรยายไว้ว่า “ความกล้าหาญ เสียสละ มีปัญญาและซื่อสัตย์” เฉกเช่นเดียวกับต้นไม้ประจำโรงเรียน นั้นคือ ต้นทองกวาว มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Butea Monosperma (Lmk) Taub และมีชื่อวงศ์ว่า Leguminosae ถูกให้ความหมายสื่อถึง “ความกล้าหาญ เสียสละและมีปัญญา” ทองกวาวจะผลิดอกในปลายปีการศึกษา ดุจเป็นสัญญาว่าทุกคนควรรีบเร่งปฏิบัติหน้าที่แห่งตนให้สมบูรณ์ ส่วนลำต้น มีเนื้อไม้เป็นสีขาว หมายถึงความซื่อสัตย์ และบริสุทธิ์ สัญญะทั้งหมดนี้ถูกเรียบเรียงไว้ว่า “ทองกวาวเป็นต้นไม้ที่มีความอดทน ยืนหยัดต่อทุกสภาพดินฟ้าอากาศ ดุจลูกแสดขาวผู้ซื่อสัตย์ อดทน ยืนยง อยู่ในสังคมด้วยมานะและวินัย”

---

[6] คำขวัญประจำโรงเรียน ถูกนำมาใช้ในปี 2483 โดย อาจารย์สำเนียง ตีระวนิช อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย คำขวัญนี้เกิดขึ้นภายหลังจาก รัฐนิยมทั้ง 12 ฉบับของจอมพลป. ได้ถูกประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2482

Ref. code: 25635924030041NCT

ส่วนกลางเล่มของหนังสือรุ่น คือ หน้าที่เป็นข้อมูลของนักเรียนชั้น ม.3 และ ม.6 ในหน้านั้นจะตีช่องเป็นตารางลงมาทั้งหมดห้าแถวแต่ละแถวจะมีสี่ช่อง และในแต่ช่องจะประกอบด้วยรูปถ่ายชุดนักเรียนพื้นหลังสีฟ้า พร้อมด้วยข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนแต่ละคน ไล่เรียงไปตามทับและเลขที่ของตน ในช่องนั้นจะมีชื่อจริง ชื่อเล่น ชั้น เลขที่ เลขประจำตัว วันเกิด ที่อยู่ เบอร์โทรและอีเมล์ ปรากฏอยู่ข้าง ๆ กับรูปถ่าย ซึ่งจากข้อมูลนักเรียนสายชั้นม.6 ที่ปรากฏในหน้าดังกล่าวทำให้ฉันสามารถคาดคะเนได้ว่า ในปี พ.ศ. 2553 ปีที่ฉันจบการศึกษา รุ่น 106 มีนักเรียน 693 คน ประกอบด้วยนักเรียนหญิง 9 คน (อยู่ในโครงการพิเศษ) ส่วนนอกนั้นเป็นนักเรียนเพศชาย ที่อาจจะไม่ใช่ชายทั้งหมด แม้สำมะโนประชากรกะเทยในโรงเรียนที่ฉันเรียนอยู่นั้นไม่เคยมีสำรวจอย่างเป็นทางการ แต่ฉันพอจะนั่งนับด้วยนิ้วพลางเปิดหนังสือรุ่นไปพร้อม ๆ กับนึกไปว่า ฉันเคยไปแต่งหญิงกับใครบ้างหรือนึกน่าตาท่าทางจีบปากจีบคอของใครออกบ้าง ฉันลองไล่ ๆ นับไปทีละทับ คาดว่า จะมี กะเทยประมาณ 61 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.802 ภายในรุ่นเดียวกันกับฉัน นี่อาจจะยังไม่นับรวมคนที่ไม่ได้เปิดเผย รวม ๆ กันทั้งโรงเรียนคาดว่าสามถึงสี่ร้อยคนคงจะได้

ถัดจากหน้าที่เป็นข้อมูลของนักเรียนจนเกือบจบเล่มจะเป็นหน้ารูปถ่ายรวมของแต่ละห้อง ในหน้าทางด้านซ้ายรูปถ่ายจะค่อนข้างดูเป็นทางการ เพราะมีครูประจำชั้นนั่งรวมอยู่ด้วย ซึ่งฉันจำได้ว่าภาพเหล่านี้เราเข้าไปถ่ายกันในโรงอาหารเก่าของโรงเรียน เมื่อลองสำรวจรูปถ่ายให้ครบจนทุกห้อง ภาพที่ปรากฏถึงขั้นทำให้ฉันมีรอยยิ้มบนใบหน้าและขมวดคิ้วขึ้นไปพร้อม ๆ กัน เพราะหลาย ๆ ภาพจะมีครูประจำชั้นจะนั่งอยู่ตรงกลางของภาพ และรายล้อมไปด้วยเด็กนักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว บรรดา‘ลูกสาว’ของห้องหรือนักเรียนกะเทยจะนั่งเรียงกันอยู่ที่แถวกลาง นั่งเข่าชิด คอเชิด หน้าจิก แนบประชิดกับครูประจำชั้นทั้งสองข้างอย่างดูสนิทสนม ตรงกลางของภาพจึงถูกจับจองด้วยนักเรียนกะเทย ส่วนเด็กชายคนอื่นก็นั่งอยู่แถวบนบ้างแถวล่างบ้าง ปะปนกันไป ส่วนอีกหน้าหนึ่งจะเป็นหน้าที่ฟรีสไตล์ โดยแต่ละห้องจะใช้รูปถ่ายส่วนตัวของแต่ละคน หรือรูปที่อยู่ในท่าทางต่าง ๆ ซึ่งห้องนั้น ๆ จะรับผิดชอบออกแบบ หรือ ‘ดีไซน์’กันเอง ภาพถ่ายรูปหมู่ของแต่ละห้อง เป็นภาพที่สมาชิกในห้องถ่ายรูปร่วมกันก่อนจบถือเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญของนักเรียนรุ่นนั้น

ภาพถ่ายเพื่อนสาวของฉันแต่ละคนทำให้ฉันระลึกถึงอัตลักษณ์ของนักเรียนกะเทยราชสีมาวิทยาลัยที่ฉันเห็นในโรงเรียนจนคุ้นชินจากรุ่นพี่ รุ่นน้อง และรุ่นเดียวกันก็คือ การไว้ผมด้านหน้าให้ยาวสลวย บ้างก็ตัดเป็นหน้าม้า บ้างก็ปาดข้าง หรือติดกิ๊บ ดูเหมือนผมหน้าจะเป็นสิ่งที่นักเรียนกะเทยส่วนใหญ่จะดูแลเป็นพิเศษและหวงนักหวงหนาถึงกลับไม่ยอมเล็มออกถึงแม้จะยอมตัดผมด้านหลังให้สั้นจนเกรียนเพื่อให้เป็นไปตามกฎของโรงเรียน บนใบหน้าของนักเรียนกะเทยบางคนถูกแต่งแต้มไปด้วยเครื่องสำอาง คิ้วที่ปลายเรียวแหลม แก้มที่แดงระเรื่อ ปากแดงฉ่ำไปด้วยน้ำอุทัยทิพย์ ดวงตากลมโตเหมือนเม็ดลำใยด้วยแฟชั่นบิ๊กอาย บางคนแต่งตาด้วยการกรีดอายไลน์เนอร์เส้นเล็ก ๆ บางคนถึงขั้นติดขนตามาโรงเรียนเลยก็มี เสื้อนักเรียน

ชายที่ดูเข้ารูปจนสายชุดชั้นในนูนขึ้นมา กางเกงที่ถูกตัดให้สั้นลง ถุงเท้าที่ดึงให้ยาวขึ้นเหนือตาตุ่ม รองเท้านักเรียนที่ส่วนมากไม่นิยมใส่นันยางแบบเด็กผู้ชาย แต่จะเป็นรองเท้าทรงกีฬาสีน้ำตาล เสริมส้นเตี้ย ๆ ให้ความรู้สึกเหมือนได้ใส่รองเท้าส้นสูง และกระเป๋าสะพายที่เต็มไปด้วยหนังสือและข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งลำพังก็หนักพอแล้ว ยังปรับสายสะพายให้ต่ำลงจนตัวกระเป๋านั้นห้อยลงมาถึงสะโพก

คุณลักษณะเหล่านี้อาจเป็นสิ่งที่สามารถพบได้จากกะเทยในโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย แต่ก็ใช่ว่าทุกคนจะแสดงออกบนเครื่องแบบนักเรียนเช่นนี้ได้ทั้งหมด คนที่สามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองได้แบบ “จัดจ้าน” ก็พอจะอนุมานได้ว่าครอบครัวให้การยอมรับ กลับบ้านไปคงไม่ถูกทำโทษ จึงไม่ต้องหลบซ่อน บางคนอาจเลือกทำเพียงสิ่งสองสิ่ง อย่าง ไว้ผมหน้า ดึงถุงเท้าขึ้นมาถึงตาตุ่ม หรือกระเป๋าโหลดต่ำ ทำเพียงแค่ให้รู้ว่าเป็นการแสดงออกแบบขบถเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวัน หากเป็นเมื่อก่อนเวลาที่ฉันเห็นภาพเหล่านี้คงขำออกมาดังลั่นกับกริยาท่าทางหรือลักษณะรูปร่างหน้าตาที่เติมแต่งจนดูเกินเหตุ แต่วันนี้ฉันเข้าใจแล้วละว่าในพื้นที่ที่ตัวตนของเราถูกควบคุมด้วยกฎระเบียบต่าง ๆ มากมาย การแสดงออกผ่านการแต่งแต้มเรือนร่างของตนเองนับเป็นความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ จากการที่จะได้เป็นตนเองในแต่ละวัน

จากการเปิดอ่านหนังสืออนุสรณ์ฉันสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า แม้พื้นที่วัฒนธรรมในโรงเรียนชายล้วนจะดูราวกับว่าสร้างความเป็นอื่นระหว่างเด็กผู้ชายด้วยกันเอง แต่ถึงกระนั้นแล้วในทางปฏิบัติโรงเรียนมัธยมที่ฉันได้ร่ำเรียนมาถึงหกปีก็ได้มอบพื้นที่ให้เราได้มีตัวตนและแสดงความเป็นตนเองออกมาได้ในบางกิจกรรม นั่นจึงทำให้นักเรียนกะเทยในโรงเรียนพอมีที่ยืนอยู่ร่วมกับนักเรียนชายคนอื่น ๆ

5.3.2 เรื่องเล่าการประกวด Miss Queen of Star R.S. (ราชินีแห่งโรงเรียนชายล้วนราชสีมาวิทยาลัย)

ในระหว่างปี พ.ศ. 2548-2554 ช่วงเวลาที่ฉันเรียนอยู่ที่ราชสีมาวิทยาลัย 6 ปี ในโรงเรียนแห่งนี้เรามีพื้นที่กิจกรรมที่จะได้แสดงออกถึงความเป็นตนเองกันมากมายเหลือเกิน ขณะเดียวกันโรงเรียนในยุคนั้นก็ยอม “ให้พื้นที่” เหล่านี้ทดแทนวันอื่น ๆ ที่เราต้องสวมชุดนักเรียนชายและต้องตัดผมทรงนักเรียนชายที่สั้นเตียนจนติดหนังหัว กะเทยจึงได้กลายเป็นผู้ที่เปลี่ยนวันสำคัญ ๆ ในโรงเรียนให้กลายเป็นวันพิเศษที่จะได้แต่งหญิง

ในรอบหนึ่งปีการศึกษาจะมีวันสำคัญต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ให้โอกาสเด็กนักเรียนกะเทยได้ลุกขึ้นมาแต่งตัวสวย ๆ กันตั้งแต่ต้นปียันท้ายปี เช่น ในวันสุนทรภู่ (ตรงกับวันที่ 26 มิถุนายน ของทุกปี) นักเรียนคนอื่นอาจจะไปร่วมกันแข่งท่องกลอนหรืออ่านทำนองเสนาะ แต่กะเทยกลุ่มหนึ่งต่างพากันแต่งตัวเป็นนางเมขลา นางเงือกในพระอภัยมณี หรือนางละเวงวัณฬา เพื่อร่วมประกวดนางในวรรณคดีไทย พอวันวิทยาศาสตร์ (ตรงกับวันที่ 18 สิงหาคม ของทุกปี) เหล่านักเรียนคนอื่น ๆ อาจไปแข่งขันตอบคำถามเชาว์ปัญญา จัดบอร์ดหรือทำโครงงานเพื่อส่งเข้าประกวด แต่กะเทยกลุ่มหนึ่งจะลุกขึ้นมาเย็บชุดแฟนซีจากวัสดุเหลือ

Ref. code: 25635924030041NCT

ใช้เพื่อนำมาใส่ในงานประกวดมิสแฟนซีรีไซเคิ้ล (Miss Fancy Recycle) ส่วนในวันคริสต์มาส ที่แม้ว่าโรงเรียนของเราจะเป็นโรงเรียนไทย-พุทธ โดยไม่มีความเกี่ยวข้องใด ๆ กับศาสนาคริสต์เลยก็ตาม แต่โรงเรียนก็มักจะมีการจัดงานวันคริสต์มาสโดยมีอาจารย์หมวดภาษาอังกฤษรวมตัวช่วยกันจัดงานขึ้น ในวันนั้นเราจึงมีนักเรียนชายที่แต่งตัวเป็นซานต้าและนักเรียนกะเทยแต่งตัวเป็นแซนตี้ แถมบางปีมีการประกวด Miss Fairy Tale หรือ นางในเทพนิยาย วันนั้นเราจึงมีเจ้าหญิงดิสนีย์เวอร์ชั่นกะเทย ทั้ง สโนวไวท์ เบลล์ และ ซินเดอเรลล่า มาประชันโฉมกัน นี่ยังไม่นับรวมกิจกรรมอื่น ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือตอน ม.ต้น กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมในวันเทศน์มหาชาติ งานกีฬาสี และกรีฑาจังหวัดประจำปี วันเหล่านี้พวกเราก็สามารถเฉิดฉายตัวตนของเราออกมาได้

การแข่งขันประกวดกันในโรงเรียนถูกจัดขึ้นบ่อยครั้งซึ่งมิได้มีเพียงแค่เวทีประกวดของนักเรียนกะเทย แต่โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยเคยเป็นเจ้าภาพในการจัดการประกวด MR & MISS TO BE NUMBER ONE ประจำปี พ.ศ. 2549 โดยมีสมาชิกชมรม TO BE NUMBER ONE ซึ่งเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงจากโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1[7] มาเป็นผู้เข้าประกวด (สุภิญญา พินทุวัฒนะ, 2549, น. 52) ทว่าการจัดเวทีให้นักเรียนชายหญิงมาประกวดแข่งขันกัน ดูเหมือนจะไม่เป็นที่โจษจันและเป็นที่กล่าวขานเท่ากับการประกวดของนักเรียนกะเทย หนึ่งในกิจกรรมที่เปรียบเสมือนความทรงจำร่วมหรือเป็นตำนานของนักเรียนกะเทยในโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยยุคนั้นก็คือ การประกวดมิสควีนออฟสตาร์อาร์เอส (Miss Queen of Star R.S.) หรือการประกวดที่เรามักจะเรียกกันสั้น ๆ ว่า “มิสควีน” ซึ่งถือเป็นงานประกวดประจำปีที่จะจัดขึ้นช่วงต้นปีราวเดือน กุมภาพันธ์ หรือ มีนาคม ในแต่ละปีจะมีการค้นหากะเทยที่สวยที่สุด “ในเวลานั้น” ของโรงเรียน ถ้าหากเวทีการประกวดกะเทยตามวันสำคัญของโรงเรียนต่าง ๆ เปรียบเสมือนกับเวทีนางงามเดินสาย เช่น ธิดาสายตายาย หรือ เวทีมิสด๊ะดาดของโคราช เวทีประกวดมิสควีนในโรงเรียนคงเปรียบเสมือนกับเวทีระดับประเทศของนางงามเดินสายกะเทย อย่าง มิสทิฟฟานี่ ก็ว่าได้

---

[7] ประกอบด้วยโรงเรียนสุรนารีวิยา โรงเรียนบุญวัฒนา โรงเรียนมารีย์วิทยา โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ และโรงเรียนวัดสระแก้ว

Ref. code: 25635924030041NCT

ภาพที่ 5.3 ถ้วยรางวัล มงกุฎ และสายสะพายในการประกวดมิสควีนประจำปี 2011

การประกวดกะเทยในโรงเรียนบนพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ คงจะมีขึ้นอยู่บ่อยครั้งในโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ ทั้งแบบต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่อง การประกวดบางเวทีอาจเว้นไปบ้าง งดจัดไปบ้าง หรือเปลี่ยนชื่อไปบ้าง แต่งานประกวดมิสควีนถือว่าเป็นการจัดประกวดอย่างเป็นเรื่องเป็นราวและมีความต่อเนื่องยาวนานที่สุด เพราะมีถ้วยรางวัล สายสะพาย มงกฎ พร้อมทั้งมีการเชิญกรรมการเข้ามาตัดสิน โดยเท่าที่พอจะเท้าความถึงจุดเริ่มต้นของการประกวดที่มีชื่อว่า มิสควีนอฟสตาร์อาร์เอส เวทีการประกวดนี้เริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2004 ซึ่งจัดโดยกะเทยราชสีมารุ่น 99 และสิ้นสุดลงในปี 2014

การประกวดมิสควีนถูกจัดขึ้นมาถึงสิบครั้งเกือบต่อเนื่องกันทั้งหมด (มีเพียงปีเดียวที่เว้นไปคือปี 2013) จึงเท่ากับว่าการประกวดมิสควีนได้ถูกจัดขึ้นตลอดช่วงที่ฉันเรียนอยู่ในโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ตั้งแต่ ม.1 จนถึง ม.6 ในแต่ละปีพวก ‘เจ๊ ๆ’ ม.ปลาย โดยเฉพาะ ม.6[8] มักจะรับผิดชอบเป็นแม่งานในการจัดงานประกวดขึ้น รุ่นที่เป็นเจ้าภาพก็จะมีการเรี่ยไรเงินจากเพื่อน ๆ กะเทย ในรุ่นของตัวเอง และช่วยกันหาสปอนเซอร์จากทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น คณะครูอาจารย์ ร้านข้าวร้านน้ำในโรงอาหารของโรงเรียนหรือออกไปเรี่ยไรจากห้างร้านธุรกิจ

[8] ธรรมเนียมของการจัดงานคือ คนที่ได้ตำแหน่งอยู่รุ่นใด จากปีล่าสุดจะเป็นคนจัดบ่อยครั้งในแต่ละปี คนที่สวมมงกุฎมักจะเป็นเด็ก ม.5 ซึ่งในปีถัดไปเมื่ออยู่ม.6 ก็จะกลายเป็นผู้จัดงานไป และหลาย ๆ ปี รุ่นพี่ ม.6 มักจะได้เป็นเจ้าภาพในการจัดประกวด

Ref. code: 25635924030041NCT

ภายนอกโรงเรียน จะว่าไปแล้วกะเทยก็ช่างเป็นงานกันจริง ๆ รู้จักเข้าหาคน สร้างเน็ตเวิร์ค เปิดงานขายกันตั้งแต่เด็ก คงเรียกได้ว่าเป็นผู้มีวาทศิลป์ที่สามารถหว่านล้อมให้ผู้ใหญ่นอกโรงเรียนไม่ว่าจะเป็น เถ้าแก่ อาซ้อ อาเสี่ย หรืออาเจ๊ เจ้าของร้านค้าและธุรกิจในตัวเมืองโคราช เช่น ร้านขายชุดนักเรียน คลินิกเสริมความงาม ไปจนถึงโรงพยาบาลเอกชน ยอมควักกระเป๋าให้เงินมาเป็นสปอนเซอร์ช่วยจัดงานประกวดกะเทยของโรงเรียน รายนามของผู้สนับสนุนทั้งหลายนั้นอาจจะพูดได้ว่ากะเทยช่วยกันส่งต่อกันมา โดยบอกปากต่อปากต่อ ๆ กันมาว่า กองประกวดประจำปีที่ผ่าน ๆ มา เคยไปขอใครกันมาบ้าง ผู้สนับสนุนบางคนอาจจะอยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลอาจเป็นพ่อแม่ผู้ปกครองของคนที่มีธุรกิจขนาดใหญ่ในโคราช บางทีจึงติดต่อผ่านเพื่อนร่วมรุ่น หรือเพื่อนรุ่นพี่รุ่นน้องรวมไปถึงเพื่อนต่างโรงเรียน

ก่อนจะเข้าสู่ฤดูกาลประกวดใบสมัครจะถูกแจกจ่ายล่วงหน้า 1-2 เดือน ก่อนวันแข่งขัน ปี ๆ หนึ่งจะมีจำนวนผู้เข้าประกวด ราว 40-50 คน สัดส่วนของผู้เข้าประกวดมักจะเป็นเด็ก ม.ปลาย มากกว่าเด็ก ม.ต้น ในขณะที่ผู้เข้าประกวดจะต้องเสียค่าสมัครราว 200-400 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดความยิ่งใหญ่ของการจัดงานในแต่ละปี เงินจากค่าสมัครจะถูกนำไปใช้ในการทำเสื้อยืดของกองประกวดซึ่งเราจะเรียกมันว่าชุดค็อกเทล[9] ส่วนเรื่องการบริหารเงินที่รวบรวมมาได้นั้น เงินที่ถูกเก็บมาจะถูกแบ่งใช้ในการจัดงานอย่างไร ขึ้นอยู่กับผู้จัดงานในแต่ละปีซึ่งอาจไม่ได้มีแผนการบริหารเงินอย่างตายตัว แต่โดยหลัก ๆ จากที่สอบถามจากเพื่อนร่วมรุ่นที่เป็นแม่งาน (ผู้อำนวยการกองประกวด) จะมีค่าใช้จ่ายเพื่อจัดการประกวดดังนี้ ส่วนแรกใช้เช่าเครื่องเสียง ไฟ และเวที ส่วนที่สองใช้ในการจัดแต่งเวที ส่วนที่สามจะเป็นค่าเงินรางวัลและของรางวัลสำหรับผู้เข้าประกวดที่ชนะเลิศ เช่น เงินรางวัลสำหรับผู้ชนะเลิศอันดับที่1 และรองชนะเลิศอันดับที่ 1-2 ค่าสายสะพาย และค่ามงกุฎ ส่วนที่สี่ใช้ในการเชิญกรรมการภายนอกอย่าง รุ่นพี่นางงามที่เรียนจบไปแล้ว หรือ นางงามเดินสายที่มีชื่อเสียง และส่วนสุดท้ายค่าเบ็ดเตล็ด ที่เอาไว้เป็นค่าน้ำ ค่าอาหาร สวัสดิการ สำหรับทีมงาน การจัดงานในแต่ละปีจะเล็กบ้างใหญ่บ้างขึ้นอยู่กับเงินที่เรี่ยไรได้

ฉันเองก็เคยเข้าร่วมประกวดกับเขาเหมือนกัน ตอน ม.5 ซึ่งเป็นการประกวดในปี 2010 แต่ก็ไม่เคยเข้ารอบหรือได้รางวัลอะไรติดไม้ติดมือกลับมา นอกจากวิชาพละก็เห็นจะเป็นการประกวดนางงามนี่ล่ะ ที่เมื่อได้ลองทำดูแล้วถึงได้ค้นพบว่าไม่ใช่ ‘ทาง’ของฉัน ถนัดที่จะเป็นผู้ชมเสียมากกว่า แต่เพื่อนสาวฉันบางคนนี่สิ ไม่รู้ว่าระหว่างผูกเชือกรองเท้านักเรียนกับเดินบนรองเท้าตู้ปลาทำสิ่งไหนเป็นก่อนกัน คงเพราะเราเติบโตมาในท่ามกลางยุคที่การประกวด

---

[9] ชุดที่ผู้เข้าประกวดทุกคนต้องใส่ในรอบแนะนำตัวโดยใส่เสื้อยืดของกองประกวดคู่กับกระโปรงสีขาวเหมือนกันหมด เสื้อแต่ละปีก็จะมีสีไม่ซ้ำกันผู้เข้าประกวดแต่ละคนชอบเอาเสื้อยืดไปตัดแต่งดีไซน์กันเองอีกที บางคนก็เอาไปทำเป็นเกาะอก บางคนก็เอาไปทำเป็นเสื้อรัดรูป หรือ หรือทำเป็นเสื้อเอวลอย

Ref. code: 25635924030041NCT

นางงามทั้งหญิงแท้และหญิงประเภทสองยังคงได้รับความนิยมทั้งในเวทีระดับประเทศและเวทีประจำท้องถิ่น ฉันจำได้ว่าเคยตามไปเฝ้าดูการประกวดนางนพมาศแถวบ้านเพื่อเกาะขอบเชียร์เพื่อนสาวตนเองเดินนวยนาดประชันกับนางงามเดินสายตัวแม่ หรือคอยเฝ้าตามเว็บบอร์ด Missladyboy.com ที่คอยเก็บภาพและอัพเดทการประกวดเวทีเดินสายของนางงามสาวประเภทสองทั่วราชอาณาจักร และยังจำได้อีกว่าเคยโดดเข้าแถวหน้าเสาธงตอนเช้าและโดดเรียนคาบเช้าพากันไปสิงสถิตย์อยู่บ้านเพื่อนเพื่อรอดูถ่ายทอดสดการประกวดนางงามจักรวาล ความงามที่พวกเราใฝ่ฝันกันตอนนั้นคงจะอยู่เหนือกว่าชั้นบรรยากาศจนล่องลอยออกไปสู่จักรวาลก็เป็นได้

กว่าที่ฉันจะได้เริ่มบันทึกเรื่องราวการประกวดมิสควีนที่เคยเกิดขึ้นในโรงเรียนแห่งนี้ อย่างแรก คือ การตามหาสิ่งของหรือหลักฐานที่จะนำมาเล่า นั่นจึงทำให้ฉันนึกถึงเพื่อนคนหนึ่งขึ้นมาทันที เธอคนนั้นชื่อ “วี” เราเคยเรียนห้องเดียวกันตอนอยู่ม.3 แต่พอขึ้นม.ปลาย วีเลือกไปเรียนห้องวิทย์คณิต ส่วนฉันเลือกไปเรียนห้องศิลป์-ฝรั่งเศส กระทั่งพอจบ ม.6 เราได้มาเรียนอยู่มหาวิทยาลัยเดียวกันแถมยังเช่าหอพักอยู่ที่เดียวกันเกือบตลอดสี่ปี แต่พอเรียนจบมหาวิทยาลัยทำให้เราต้องแยกจากกันไปตามทางที่เราเลือกอีกครั้ง ปัจจุบันวีไปทำงานเป็นนางโชว์อยู่ที่โรงละครแห่งหนึ่งในพัทยา แต่แล้วการกลับมาตามหาประวัติศาสตร์ของพวกเราทำให้ฉันได้กลับมาติดต่อกับวีอีกครั้ง ฉันโทรหาวีเพื่อขอให้เธอช่วยส่งไฟล์บันทึกภาพถ่ายและวิดีโอการประกวดมิสควีนมาให้ เพราะจำได้ว่าวีเป็นคนหนึ่งที่ช่างเก็บจนอยากจะขอยกย่องวีเอาไว้ว่าเป็นนักจดหมายเหตุกะเทยไว้ตรงนี้เลย เพราะวีชอบเก็บอัลบั้มรูปถ่ายของเราสมัยตอนเรียนมัธยม ทั้งตอนแต่งหญิงและตอนเป็นเด็กนักเรียนชาย แถมยังมีไฟล์ภาพไฟล์รูปอีกมากมายที่เก็บเอาไว้ในคอมพิวเตอร์

วีไหว้วานให้เพื่อนคนหนึ่งนำแฟลชไดร์ฟที่บรรจุไฟล์ภาพและวิดีโอมาให้ฉัน พอนำมาเปิดกับคอมพิวเตอร์ก็ปรากฏเป็นโฟล์เดอร์ขึ้นมามากมายเรียงไปตามตัวอักษร ฉันกวาดสายตามองหาโฟล์เดอร์ที่ฉันรอคอยที่จะเปิดมันด้วยความตื่นเต้น เมื่อฉันเห็นโฟลเดอร์หนึ่งที่ถูกตั้งชื่อว่า “ถึงบิ๊ก” จึงเดาได้ทันทีว่านั้นคือไฟล์ที่วีฝากมาให้ฉัน ว่าแล้วก็กดคลิกเข้าไปจึงพบว่ามีโฟล์เดอร์อื่น ๆ อีกหกโฟล์เดอร์

Ref. code: 25635924030041NCT

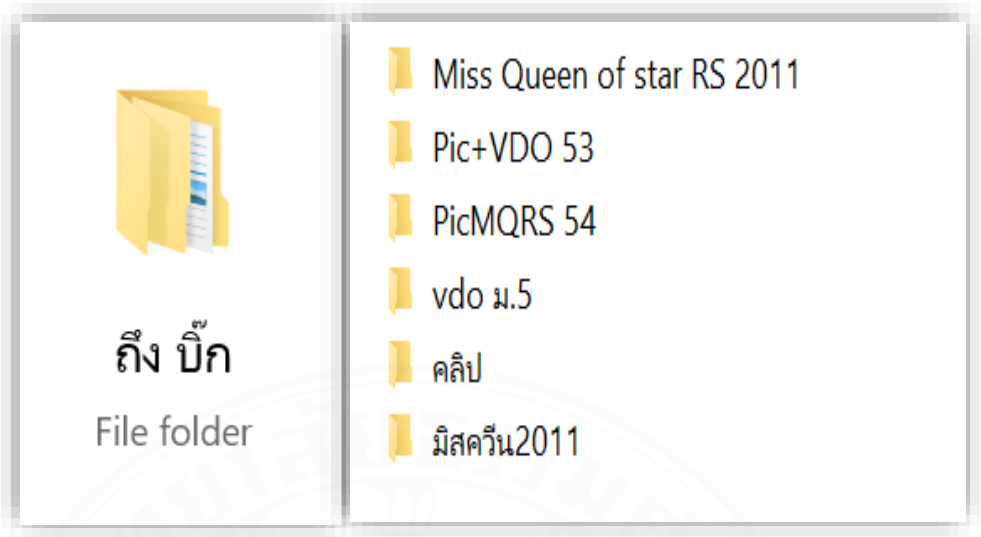

ภาพที่ 5.4 โฟลเดอร์บรรจุภาพและวิดีโอที่ถูกเซฟลงในแฟลชไดร์ฟ

ไฟล์ทั้งหมดที่วีส่งมาให้นั้นมีขนาด 4.2 GB ซึ่งก็นับว่าใหญ่พอสมควร ข้างในโฟล์เดอร์ประกอบด้วยไฟล์ที่เป็นวิดีโอการประกวดมิสควีน ซึ่งพบแค่เพียงปี พ.ศ. 2553 จำนวนสี่ไฟล์ด้วยกัน โดยวิดิโอแต่ละคลิปถูกจัดเก็บเป็นไฟล์ .MP4 ไฟล์วิดิโอทั้งสี่ไฟล์มีขนาดรวมกันแล้วได้ 841.6 MB จากสกุลของไฟล์และคุณภาพของภาพและเสียงในวิดิโอฉันเดาว่าวิดีโอเหล่านี้น่าจะถูกถ่ายด้วยโทรศัพท์มือถือของใครสักคนหนึ่ง ส่วนไฟล์ที่เหลือคือไฟล์รูปภาพที่มีสกุลไฟล์ ชื่อ JPG แต่ละภาพมีขนาด 1MB เศษ ๆ เมื่อดูจากความคมชัดของภาพนั้นคาดว่าน่าจะถูกถ่ายโดยกล้องดิจิตัล จดหมายเหตุในส่วนนี้จึงถูกทำให้เป็นดิจิตัลและถูกจัดเก็บลงในคอมพิวเตอร์ทั้งหมด

ภาพที่ 5.5 ภาพการประกวดมิสควีนประจำปี 2010 จากคลิปวิดีโอ

คลิปวิดีโอที่ได้มาจากวีนั้นเป็นบันทึกการประกวดกะเทยในโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยที่จัดขึ้นในปี 2010 ซึ่งก็นับเป็นเวลากว่า 10 ปีแล้วที่คลิปวิดีโอนี้ถูกเก็บเอาไว้ ในคลิปวิดีโอได้บันทึกเอาไว้ทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงตลอดช่วงของการประกวด ซึ่งยังคงทำให้ฉัน

สัมผัสได้ถึงความสนุกสนานในทุก ๆ ครั้งที่ฉันได้ย้อนกลับมาเปิดดูรอบแล้วรอบเล่า การบันทึกความทรงจำถูกจัดเก็บเป็นจดหมายเหตุหลากหลายรูปแบบ เอกสาร หรือ รูปภาพ อาจจะเป็นรูปแบบหนึ่งที่เราคุ้นเคยที่ช่วยกักเก็บเรื่องราวผ่านตัวอักษรหรือข้อมูลที่แน่นิ่ง ส่วนความสำคัญของภาพเคลื่อนไหวหรือวิดีโอนั้น คือสิ่งที่ทิ้งเอาไว้ทั้งภาพและเสียงที่อยู่ท่ามกลางพื้นที่และเวลา และวิดีโอยังคงแสดงสิ่งเดิมซ้ำ ๆ ที่เคยเกิดขึ้นเสมอ (Juhasz, 2006, p. 323) ต่อมาในช่วงเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2563 ระหว่างที่วีกลับมาพักผ่อนที่บ้านในอำเภอปากช่อง วีขับรถมาจากบ้านเพื่อแวะเอาหนังสือ*วารสารบ้านใหม่* ซึ่งเป็นวารสารของโรงเรียน จัดทำโดยฝ่ายประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน และมักจะออกประจำในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ และเดือนกันยายนของทุกปีมาให้ฉันถึงที่บ้าน ในวารสารที่วีเอามาให้มีข้อมูลที่น่าสนมากมายเกี่ยวกับโรงเรียน เช่น กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน สถิติผลแอดมิชชั่น งานเขียนของนักเรียน รวมถึงการเขียน ‘แซว’กันของนักเรียนในหน้าเกือบสุดท้ายของวารสาร

ภาพที่ 5.6 วารสารบ้านใหม่

ภาพที่ 5.7 ภาพรอบชุดราตรี ในการประกวดมิสควีนประจำปี 2010

ภาพที่ 5.8 ภาพรอบเปิดตัวการประกวดมิสควีนประจำปี 2011

เวทีประกวดมิสควีนน่าจะได้รับอิทธิพลจากเวทีท้องถิ่น เวทีระดับประเทศ และเวทีระดับนานาชาติมาไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของการประกวดมิสยูนิเวิร์ส ที่ครั้งหนึ่งในปี 2005 ประเทศไทยได้เคยเป็นเจ้าภาพจัดการประกวดขึ้น รูปแบบการประกวดมิสควีน

ในช่วงสองปีสุดท้ายที่ฉันเรียนอยู่ที่ราชสีมาวิทยาลัยแทบจะถอดแบบมาจากการประกวดมิสยูนิเวิร์สเลยก็ว่าได้ อาจจะพูดได้ว่าการประกวดมิสควีนในช่วงสองปีดังกล่าวทะยานขึ้นไปจุดสูงสุดด้วยจำนวนผู้เข้าประกวดที่เพิ่มมากขึ้น ผนวกกับรูปแบบของการประกวดและโชว์บนเวทีทั้งการเปิดตัวผู้เข้าประกวดและโชว์คั่นรายการมีความอลังการมากยิ่งขึ้นไปอีก

ในการประกวดมิสควีนในปี 2010 ได้นำเอาการแสดงเปิดตัวผู้เข้าประกวดจากการเต้นเปิดตัวของเวทีมิสยูนิเวิร์สปี 2009 ที่มีชุติมา ดุรงค์เดช (ไข่มุก) เป็นตัวแทนสาวไทยไปประกวดที่ประเทศบาฮามาส ในการเปิดตัวการประกวดปีนั้นจึงนำเพลง Fire Burning ของฌอน คิงส์ตัน (Sean Kingston) มาใช้เป็นเพลงเปิดตัว ส่วนในการประกวดมิสควีนปี 2011[10] ได้นำเอาการแสดงเปิดตัวของมิสยูนิ เวิร์สปี 2010 ปีที่มี ฝนทิพย์ วัชรตระกูล เป็นตัวแทนไปประกวดที่ลาสเวกัส สหรัฐอเมริกา ปีนั้นเราจึงใช้เพลง Commander ของเคลลิ โลว์แลนด์ (Kelly Lowland) ที่ร้องคู่กับ เดวิด เกตตา (David Guetta) เราจึงเดินออกมาพร้อมกับท่าเต้นเดินฉับ ๆ โบกไม้โบกมือพึ่บพั่บ เดินขาไขว้กันฉึบฉั่บ และเดินทิ้งสะโพกสับ ๆ ในการเปิดตัว[11]

การประกวดจะถูกแบ่งออกเป็นรอบ ๆ เหมือนเวทีประกวดทั่ว ๆ ไป แต่ก็อาจจะไม่ได้ตายตัวเหมือนกันทุกปี ถัดจากการเต้นเปิดตัวผู้เข้าประกวดทั้ง 40 คนในชุดของกองประกวด หลังจากนั้นผู้เข้าประกวดจะเดินออกมาทีละแถว แถวละ 5 คนเพื่อแนะนำตัว การพูดแนะนำตัวก็จะเอ่ยเพียงแค่หมายเลขกับชื่อในการประกวด แล้วต่อด้วยผู้เข้าประกวดทั้ง 40 คนออกมาโชว์ตัวในชุดราตรี การเดินชุดราตรีของกะเทยคือกิริยาแห่งความนวยนาดที่แท้จริง ความช้าในแต่ละย่างก้าวราวกับการเดินจงกรมตอนปฏิบัติธรรม อาจเพราะรองเท้าตู้ปลาที่สวมใส่จึงต้องค่อย ๆ ย่อง ค่อย ๆ ก้าว อย่างเชื่องช้าพร้อมทรงตัวไปอย่างมีสติ หลังจากนั้นจะมีการคัดเข้ารอบ 15 คน และจะมีการออกมาโชว์ตัวในชุดราตรีอีกครั้งเพื่อตัดให้เหลือ 10 คน ในรอบ 10 คนสุดท้าย ก็จะมาวัดกันด้วยการตอบคำถาม[12]เพื่อคัดเข้า 5 คนสุดท้าย และในรอบสุดท้ายจะ

---

[10] สำหรับใครที่สนใจอยากรับชมคลิปวิดีโอการเต้นเปิดตัวการประกวดมิสควีนปี 2011 สามารถเข้าไปชมได้ที่ลิงก์นี้ https://www.youtube.com/watch?v=2-XlJ0lw6Kk

[11] ราวสองสัปดาห์ก่อนวันประกวดจะมีการนัดซ้อมเต้น ซ้อมเดิน ในช่วงหลังเลิกเรียน และก่อนวันจริงหนึ่งวันจะมีการซ้อมใหญ่บนเวที เปิดเพลงเต้น ซ้อมเข้ารอบ ซ้อมตอบคำถาม และซ้อมประกาศรางวัลต่าง ๆ

[12] การตอบคำถามของกะเทยนั้น ขึ้นอยู่กับการประคองสติล้วน ๆ เพราะบางคนริจะเจ้าบทเจ้ากลอนก็ต้องท่องจำกันมาเป็นบทยาว ๆ หรือบางคนก็ไปจำคำขวัญ คำพูด คำคมเก๋ๆ เพื่อมาใช้บนเวที (ถ้าเกิดพูดผิดไปเดี๋ยวกรรมการจะถามไม่ตรงคำตอบนางงามก็เป็นได้) เวลาที่ตอบคำถามกะเทยมักจะแสดงมรรยาทอันงดงามตั้งแต่อ้าปากพูด การตอบคำถามจึงขึ้นต้นด้วย “ขอบคุณสำหรับคำถามนะคะ” และต้องจบลงด้วย “ขอบ-คุณ-ค่าา” (พูดขอบคุณโดยการลากเสียง) อยู่เสมอ และอีกอย่างหนึ่งที่ฉันแอบสงสัยอยู่ไม่น้อยกับจริตของกะเทยเวลาตอบ

Ref. code: 25635924030041NCT

ถูกตัดสินด้วยการตอบคำถามอีกครั้ง คำถามบนเวทีก็มีตั้งแต่เรื่องเล็ก ๆ ไปจนถึงเรื่องใหญ่ ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งวัฒนธรรม สังคม และการเมือง

ส่วนผู้ที่เข้ามาเป็นกรรมการตัดสินมักจะเป็นอาจารย์ในโรงเรียน บางครั้งมีการเชิญคนนอกมาร่วมตัดสิน เช่น นางงามรุ่นพี่ หรือ นางงามเดินสายมืออาชีพ และบางปีก็มีการยกป้ายให้คะแนนด้วย หลังจากรอบตอบคำถาม ก่อนที่จะประกาศรางวัลผู้ชนะเลิศก็จะมีการอำลาตำแหน่งของผู้ที่ได้มิสควีนปีก่อนหน้า ทำเหมือนการประกวดบนเวทีใหญ่ ๆ เลยทีเดียว ผู้ได้ตำแหน่งมิสควีนและตำแหน่งรองชนะเลิศอีกสี่คนจะได้รับมงกุฎถ้วยรางวัลพร้อมสายสะพายและเงินรางวัล นอกจากนั้นยังมีรางวัลพิเศษอื่น ๆ อีก อย่างเช่น รางวัลนางงามมิตรภาพ รางวัลขวัญใจช่างภาพ รางวัลนางงามหุ่นสวย รางวัลนางงามผิวสวย และรางวัลนางงามพยายามสวย

เมื่อค่อย ๆ ไล่เปิดดูภาพการประกวดมิสควีนทำให้ฉันหวนระลึกถึงความงามที่ฉันรู้จักในยุคนั้น ซึ่งก็คือ ความงามแบบตรงไปตรงมาหรืออาจจะเรียกได้ว่า แบบที่มากเท่ากับมาก (More is more) จริง ๆ ไม่ใช่ น้อยแต่มาก หรือ Less is more แบบที่อินเทรนด์ในโลกแฟชั่นปัจจุบัน การแต่งหน้านางงามเดินสาย คือ การฟาดเครื่องสำอางลงบนใบหน้าให้เด่นชัดในแบบที่เราจะไม่ใช้ลิปสติกสีชมพูนู้ดอ่อน ๆ แต่เป็นลิปสติกสีชมพูบานเย็นพร้อมกับเขียนขอบปาก รองพื้นที่เราใช้จะไม่ใช้เนื้อโกลวดูฉ่ำวาวราวกับผิวจริง แต่เป็นเนื้อครีมข้นแบบที่ฝังกลบเหง้าผิวเดิม ทรงผมที่เราทำจะไม่ปล่อยลงมา ปาดหน้า เบี่ยงข้าง จนปกปิดหน้า แต่จะเป็นทรงที่เปิดหน้าขึ้นมาด้วยการเกล้าผมเพื่อเผยให้เห็นถึงโครงหน้าทั้งหมดอย่างชัดเจน คิ้วที่จะไม่ได้วาดให้ดกอุยเรียงเส้น แต่จะเป็นทรงที่เรียวแหลมดังคันศร อายแชโดว์ที่ไม่ใช่สีอ่อน มีกลิตเตอร์กากเพชรวิบวับ แต่เป็นอายแชโดว์สีดำขลับ หรือแบบที่เรารู้จักว่ามันคือ “การฝนตาดำ” (หรือการทำสโม้กกี้อาย) แม้ความงามแบบนี้อาจจะถูกมองว่าเชยหรือล้าสมัยไปแล้ว แต่สำหรับฉันการแต่งหน้าแบบนางงามเดินสายสมัยก่อนนั้น นับเป็นความงามในแบบที่ชัดเจนที่สุดโดยที่เราไม่ต้องปิดซ่อนความปรารถนาอันแรงกล้าที่อยากจะเป็นผู้หญิงเอาไว้ด้วยการฉาบเครื่องสำอางบาง ๆ หรือการแต่งหน้าอ่อน ๆ

คำถามบนเวทีประกวด ทำไมหนอ กะเทยต้องแทนตัวเองว่า “น้อง” ตลอดเวลา เช่น “น้อง (ชื่อเล่น) คิดว่า...” “น้อง (ชื่อเล่น) มองว่า...” ใยเล่าจากกะเทยตัวแม่ที่เดินมาดมั่นในโรงเรียน พอได้ขึ้นเวทีได้จับไมค์พูดถึงกลายเป็น “น้อง” ได้

Ref. code: 25635924030041NCT

ภาพที่ 5.9 ภาพรอบชุดราตรี ในการประกวดมิสควีนประจำปี 2011

ภาพที่ 5.10 ภาพรอบชุดราตรี ในการประกวดมิสควีนประจำปี 2011

การแต่งหน้าแต่งตัวแบบนางงามอาจจะไม่ได้มีเทคนิคที่ตายตัว แต่ละร้านแต่ละค่ายนางงามจะมีช่างแต่งหน้าทำผมคู่ใจที่มีฝีมือแตกต่างกันไป หากเล่าจากประสบการณ์และมุมมองของฉันเอง การจำแลงแปลงกายให้เป็นนางงามที่สวยจนสะกดใจกรรมการนั้นมีความพิถีพิถันไม่แพ้กับการแต่งองค์ทรงเครื่องของเหล่านางรำที่จะออกไปทำการแสดงหน้าม่าน

เริ่มต้นตั้งแต่หัว ผมของเราที่มีอยู่น้อยนิดจะถูกมัดเป็นจุกให้ทั่วหัว ช่างทำผมจะเอาเทปสีดำแปะลงบนจอนทั้งสองข้างรอไว้ เสร็จแล้วจะเอาวิกสภาพเก่า ๆ มาสางให้คลายออก เมื่อวิกยุ่ง ๆ ถูกหวีจนพร้อมนำมาทำเป็นทรงได้จึงครอบวิกลงบนหัว หลังจากนั้นจึงค่อย ๆ แทงกิ๊บดำลงบนหัวตามรอยจุกที่มัดไว้เพื่อที่จะยึดวิกให้ติดกับหนังศีรษะอย่างแน่นที่สุด และช่างก็จะใช้ปืนกาวร้อน ๆ แต้มลงไปที่เทปดำที่แปะไว้ข้างจอน ช่างจะกดส่วนที่เป็นจอนของวิกให้แนบกับเทปสีดำที่มีกาวร้อนทาอยู่อย่างประณีต แล้วค่อย ๆ ไล่เก็บให้เรียบจนเข้ากับกรอบหน้า ในขั้นตอนนี้มักทำให้ฉันเป็นอันต้องสูดหายใจเข้าแรง ๆ และเกร็งจนนิ้วเท้าล็อคเมื่อหยดกาวใส ๆ ที่ร้อนจี๋แตะลงบนแผ่นเทปที่แปะไว้ ความร้อนได้ทะลุผ่านเทปดำซึมลงไปถึงผิวหนังบริเวณข้างใบหูจนทำให้รู้สึกแสบร้อนขึ้นมาทันที และแล้วผมหน้าที่พวกเราหวงนักหวงหนาก็ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ก็ตอนนี้ ช่างจะค่อย ๆ เสยผมหน้าให้เข้ากันกับวิกจนกลายเป็นกระบังลมได้อย่างแนบเนียนและจากวิกสภาพเยิน ๆ ก็ถูกแปรเปลี่ยนเป็นทรงผมที่ดูสวยงาม เมื่อเกล้าผมด้านหน้าเสร็จบางคนก็จะมีทรงผมที่ตั้งใจจะทำมาฆ่า (เพื่อน) นางงามทั้งเวที แรงบันดาลใจของทรงผมได้มาจากเวทีประกวดนางงามจักรวาล นางสาวไทย หรือมิสทิฟฟานี่ในยุคนั้น เช่น เปิดหน้าปล่อยตรงทรงปนัดดา[13] หรือเปิดหน้าต่อผมด้วยวิกสวอน[14] แบบไก่โต้งมิสทิฟฟานี่[15] แต่ถ้าอยากหวานขึ้นมาหน่อยก็จะปักดอกพุดลงไปบนกลางหัวแบบฟิล์ม[16]มิสทิฟฟานี่ บางคนอาจจะมีความต้องการแบบฉบับตนเองด้วยการตี ‘ฟาร่า’ให้ใหญ่อลังการ บางคนสานตระกร้อหรือตั้งหม้อตาลซึ่งทำออกมาแล้วใหญ่เท่าลูกฟุตบอลโลก วิกจะถูกอัดด้วยสเปร์ยจัดแต่งทรงผมที่มีน้ำยาสีฟ้ายี่ห้อแคร์ริง เวลาที่ช่างฉีดสเปร์ยจนฟุ้งกระจายไปในอากาศเมื่อหายใจเข้าจะได้กลิ่นขมและรสเผื่อน เหมือนสารเคมีบางอย่างเข้าไปเต็มๆ กลิ่นของสเปร์ยแรงเสียจนทำให้ฉันย่นจมูกขึ้นมาทันที ทว่าอิทธิฤทธิ์ของเจ้าสเปร์ยตัวนี้ช่วยให้วิกแข็งจนจับตัวอยู่ทรงได้ทั้งวัน

ส่วนการแต่งหน้าเพื่อขึ้นประกวดบนเวทีก็เสมือนกับการสร้างงานประติมากรรมอันวิจิตรบนใบหน้า ช่างแต่งหน้าจึงเสมือนเป็นช่างประติมากรที่จะปั้นเครื่องหน้าทั้ง เบ้าตา จมูก คาง และโหนกแก้ม ให้ลอยขึ้นมาอย่างเด่นชัด ขั้นตอนการแต่งหน้าจึงมีความ

---

[13] ปนัดดา วงศ์ผู้ดี หรือ บุ๋ม ปนัดดา เป็นนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2543

[14] วิกสวอน คือ วิกผมสำหรับต่อด้านหลัง มีทรงโค้งเป็นลอน งอนปลาย ดูรวม ๆ เหมือนหางกระรอก

[15] ไก่โต้ง หรือ รัชระวี จีระประภากุล เป็นมิสทิฟฟานี่ ยูนิเวิร์ส ปี 2006

[16] ฟิล์ม หรือ ธัญญรัศม์ จิราภัทร์ภากร เป็นมิสทิฟฟานี่ ยูนิเวิร์ส ปี 2007

Ref. code: 25635924030041NCT

พิถีพิถันในการปั้นหน้าขึ้นมาใหม่ ขั้นแรก ช่างจะเกลี่ยรองพื้นเนื้อโคลนยี่ห้อคัฟเวอร์มาร์ค (Covermark) ซึ่งเหนียวเหมือนดินด่านเกวียน[17]ลงบนหน้า เสร็จแล้วจึงใช้นิ้วมือถู ๆ พลางใช้นิ้วตบจนเกิดเสียงดังแปะ ๆ ทั่วใบหน้าเพื่อให้รองพื้นติดทนนาน เบ้าตาจะถูกคัดจนดำเข้มด้วยอายแชโดว์สีดำและขอบตาจะถูกฝนด้วยดินสอแขก เสร็จแล้วก็นำขนตาปลอมเบอร์ใหญ่พอที่จะเรียกว่ากันสาดมาทากาวติดขนตาหลอดสีม่วงที่มีกลิ่นที่ฉันยังจดจำได้จนถึงทุกวันนี้ว่าเป็นกาวที่กลิ่นเหมือนหนูตาย จากนั้นจึงเป่าให้แห้งแล้วจึงบรรจงติดเลาะไปตามเส้นขอบตาที่ปิดอยู่ คิ้วจะถูกวาดให้โก่งและฝนจนแหลมเหมือนปลายหอกและไล่มาจนถึงหัวคิ้วอย่างบรรจง เสร็จแล้วจมูกจะถูกลงด้วยไฮไลท์สีขาวจนโด่งพุ่งออกมา ปัดแก้มสีชมพูระเรื่อ และเก็บรายละเอียดโดยการเหลากรอบหน้าด้วยบรอนเซอร์เพื่อทำให้หน้าดูมีมิติมากขึ้นก็เป็นอันเสร็จพิธี แต่ถ้าหากใครมีหน้าผากกว้างและไม่มีไรผมหรือลูกผมบนหน้าผากเลยช่างก็จะใช้สเปร์ยสีดำค่อย ๆ พ่นลงไปตรงบริเวณหน้าผากเพื่อให้หน้าผากแคบลง และช่วยเก็บให้กรอบหน้าได้มีมิติ

เมื่อส่วนหนึ่งของความงามในอุดมคติคือการมีผิวพรรณที่ดี ซึ่งในเวลานั้นก่อนที่ภาพตัวแทนของนางงามผิวแทนหรือนางแบบผิวสีจะเป็นที่ยอมรับ ผนวกกับค่านิยมผิวขาวที่มาพร้อมกับกระแสเกาหลีฟีเวอร์ รวมถึงกระแสของผลิตภัณฑ์ที่ช่วยเสริมสร้างให้ผิวขาวสว่างกระจ่างใสที่ได้หลั่งไหลเข้ามาอย่างมากมาย ทั้งครีมบำรุงผิว และอาหารเสริมต่าง ๆ อย่างวิตามินซี คอลลาเจน รวมถึงอาหารเสริมที่สกัดมา จากสารสกัดเมล็ดองุ่น และที่ดังที่สุดในยุคนั้นคงหนีไม่พ้นสารกลูต้าไธโอนที่ถูกแปรรูปให้เป็นทั้งแคปซูลแบบกินและเป็นยาฉีดที่นิยมในหมู่วัยรุ่น แต่ก็เป็นที่ถกเถียงกันถึงเรื่องความปลอดภัยกันอย่างมากในวงการแพทย์สมัยนั้น นิยามของคำว่าผิวดีในมโนสำนึกของฉันในตอนนั้นจึงมีแต่ผิวสีขาว เมื่อในหมู่เราบางคนไม่ได้มีต้นทุนผิวพรรณที่ดี อาจจะด้วยสายลมและแสงแดดจากการเข้าแถวหน้าเสาธงยามเช้าที่เป็นสาเหตุทำให้ผิวของเราหยาบกร้าน การพอกตัวหรือการลงผิวแบบนางงามเดินสายจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งที่จะเปลี่ยนสีผิวของเราให้ขาวเนียนเสมอกันได้

กรรมวิธีในการพอกผิวหรือการลงตัวนางงามแต่ละค่ายและแต่ละร้านจะมีเคล็ดลับและวิธีการแตกต่างกันไป แต่จุดที่สำคัญคือวัตถุดิบหรือแป้งที่จะนำมาใช้ สูตรที่พวกเราคิดค้นกันได้โดยบังเอิญตอนที่ผลัดกันช่วยลงตัวอยู่หลังร้านเช่าชุด คือการนำเอาแป้งเมเยอร์[18]

---

[17] ดินด่านเกวียน มาจากชื่อตำบลด่านเกวียนซึ่งขึ้นอยู่กับอำเภอโชคชัย ที่นั้นมีชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งถือว่าเป็นของดีประจำจังหวัดนครราชสีมา ดังคำขวัญประจำจังหวัดที่ว่า “เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน”

[18] แป้งเมเยอร์สามารถเอามาทาหน้าได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วนิยมเอามาทาตัวเสียมากกว่า โดยมักจะถูกนำมาใช้กับบรรดาเจ้าสาวในงานแต่งงาน กับนางงามในงานประกวด แป้งเมยอร์มีทั้งหมดสามเบอร์ด้วยกัน เบอร์ 1 ผิวขาว อมชมพู เบอร์ 2 ผิวขาว เหลืองเบอร์ 3 ผิว

Ref. code: 25635924030041NCT

19 บาทในตำนาน เบอร์หนึ่งขาวอมชมพูผสมกับแป้งโคซี่เบอร์สีเหลืองเพื่อที่จะได้เฉดสีที่พอดี ไม่ชมพูเกินไปและไม่เหลืองเกินไป ส่วนวิธีการผสมนั้นเริ่มต้นจากเราจะใช้ฝาของตลับแป้งขูดเลาะเอาแป้งออกมาเป็นผงจนหมดทั้งตลับลงไปในขันที่เตรียมไว้ เสร็จแล้วค่อย ๆ ใส่น้ำลงไปโดยต้องกะให้พอดี แล้วคอยคนให้แป้งกับน้ำเข้ากัน โดยที่น้ำกับแป้งที่ผสมเข้ากันจะต้องไม่เหลวเกินไปและจะต้องไม่จับตัวจนข้นเกินไป หลังจากนั้นจึงใช้พัฟจุ่มลงไป ลูบไล้ให้ทั่วตั้งแต่ปลายนิ้วมือจนถึงหัวไหล่ และจากไหล่ก็ไล่ลงมาให้ทั่วหน้าอกจนไปถึงแขนอีกข้างหนึ่ง เสร็จแล้วมาลงที่แผ่นหลังต่อค่อย ๆ ระบายไปให้ทั่ว เมื่อเสร็จจึงจะย้อนกลับมาเก็บรายละเอียดตามท้องแขนและใต้รักแร้เพื่อไม่ให้ผิวกระดำกระด่าง ต่อด้วยการเอาแป้งเด็กแคร์สีขาวมาลูบให้ทั่วบริเวณที่ลงแป้งชุบน้ำ จากนั้นสเปร์ยกากเพชรมาจะถูกฉีดจนทั่วตัว (จะเอาผงมุกหรือกากเพชรผสมลงไปในแป้งชุบน้ำด้วยเลยก็ได้) ถึงตอนนี้เราจึงมีผิวสีขาว ที่พร้อมเปล่งประกายระยิบระยับเมื่อโดนแสงไฟ ตัวครึ่งบนจะขาวโพลนส่วนตัวครึ่งล่างจะยังคงสภาพสีผิวเดิมไว้ บางคนถึงขั้นเอาแป้งที่ผสมน้ำมาลงที่ขาด้วยเพื่อให้มีสีผิวโทนสีเดียวกันไปทั้งตัวแล้วค่อยสวมถุงน่องทับอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งดู ๆ ไปแล้วก็อาจเหมือนการสร้างรูปปั้นปูนพลาสเตอร์บนเรือนร่างมนุษย์

เมื่อทุนบนร่างกายที่ได้มาตั้งแต่เกิดของแต่ละคนมีไม่เท่าเทียมกัน ใครที่โชคดีหน่อยก็อาจได้กรรมพันธุ์มาจากแม่จนมีสัดส่วนที่คล้ายกับผู้หญิง ส่วนใครที่ได้พ่อมาเยอะก็อาจจะไม่ได้มีส่วนเว้าส่วนโค้งบนร่างกาย ซึ่งนั่นยังไม่นับรวมขนขา กล้ามแขน หนวด และสรีระแบบผู้ชายอื่น ๆ แต่กระนั้นแล้วพวกเราก็สามารถเนรมิตสัดส่วนแบบนาฬิกาทรายขึ้นมาเองได้ อย่าเพิ่งนึกไปไกลถึงขั้นการฉีดสะโพกกับหมอกระเป๋าแบบนั้นก็แลดูจะเสี่ยงอันตรายเกินไปหรือถ้าจะไปทำตามคลินิกซึ่งก็คงจะแพงหูฉี่สำหรับเด็กมัธยม เพราะลำพังแค่ค่าขนมที่ต้องเจียดไปซื้อยาคุมก็คงไม่พอแล้ว ภูมิปัญญาในการสร้างรูปร่างให้สะโอดสะอง เท่าที่กะเทยวัยมัธยมจะคิดกันได้ในตอนนั้น ก็คือ การเสริมสะโพกแบบ DIY (Do It Yourself) หรือในแบบที่สามารถประดิษฐ์มันขึ้นมาได้ด้วยมือของเราเอง เพียงแค่มีเข็มและด้ายบวกกับฟองน้ำเสริมบ่าที่หาซื้อได้ตามตลาดหรือร้านขายผ้า ส่วนขั้นตอนในการทำก็ไม่ได้ยุ่งยากซับซ้อนอะไร เพียงแค่หลังจากที่ได้วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มาแล้ว เราก็จะเอาด้านมุมตรงทั้งสองข้างของฟองน้ำเสริมบ่ามาเย็บเข้าหากันโดยหันด้านที่เป็นมุมโค้งออก ฟองน้ำที่เย็บเข้าหากันจะมีรูปทรงเป็นวงรี พอได้เวลาจะประกอบร่างก็แค่นำมายัดลงไปในถุงน่องให้ตรงกับสะโพกด้านข้าง ใครที่เอวตรงทื่อหรือสะโพกไม่มีเลยอาจต้องเย็บกระดานบ่าตุนเอาไว้เยอะหน่อย ก่อนขึ้นประกวดก็ยัดใส่ลงไปในถุงน่องซ้อนทับกันหลาย ๆ ชั้น ก็จะยิ่งทำให้สะโพกดูผายออกมากขึ้น เมื่อสวมชุดราตรีลงไปเอวก็ดูจะคอดกิ่วรับกับสะโพกอันกลมกลึงและผึ่งผาย บั้นท้ายที่เราเนรมิตขึ้นมาจึงมีราคาประหยัดกว่ากางเกงเสริมสะโพกตามห้าง แถมยังไม่ต้องไปเจ็บตัวและเสียเงินแพง ๆ อีกด้วย

สองสี ถึงผิวคล้ำ นอกจากแป้งเมเยอร์หรือโคซี่แล้วยังมีแป้งพอกผิวยี่ห้อมาดามสก็อตที่ราคาจะสูงขึ้นมาหน่อย และมีแป้งฝุ่นยี่ห้อดาน้อดที่นิยมนำมาใช้ผัดหน้าและทาผิว

Ref. code: 25635924030041NCT

ปกติแล้วเวทีของนางงามเดินสายในต่างจังหวัดจะจัดขึ้นในเวลากลางคืน ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด ศาลากลางจังหวัด ตลาดนัด หรือพื้นที่สาธารณะที่สามารถกะเกณฑ์ผู้คนให้มารวมตัวกันได้เยอะ ๆ ซึ่งองค์ประกอบทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการพอกผิวหรือการแต่งหน้าจัด ๆ จะดูลงตัวมากในเวลากลางคืน หากแต่งานประกวดของพวกเราจัดขึ้นในโรงเรียนตอนกลางวัน สิ่งที่เราต้องเผชิญนอกจากอาการตื่นเวทีจึงมีทั้งอากาศที่ร้อนอบอ้าว ไอแดดจากแสงของดวงอาทิตย์ที่เล็ดลอดเข้ามา บวกกับแสงสีบนเวที แต่สิ่งเหล่านี้ก็มิอาจทำให้เรารู้สึกหวาดหวั่นได้ เมื่อเราต่างเลือกที่จะมายืนบนเวทีนี้โดยไม่ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ พวกเราจึงไม่กลัวที่อยู่ในที่แจ้งและอยู่ท่ามกลางแสงในเวลากลางวัน

การได้ย้อนกลับมาดูภาพและวิดีโอเหล่านี้ทำให้ฉันรู้สึกทั้งอึ้งและทึ่งไม่น้อยกับศักยภาพของเด็กนักเรียน ม.ปลาย อายุ 17-18 ที่สามารถสร้างงานประกวดที่ใหญ่ได้ขนาดนี้ และที่สำคัญยังจัดในสถานที่และเวลาในระบบราชการด้วย หากมีโรงเรียนเตรียมทหารในสังคมไทยที่อยู่คู่สังคมไทยมายาวนาน ด้านหนึ่งของโรงเรียนชายล้วนแห่งนี้คงกลายเป็นโรงเรียนเตรียมนางงามแบบในประเทศเวเนซูเอล่า[19] และราชสีมาวิทยาลัยเห็นคงจะเป็นโรงเรียนคู่ขนานที่สร้างเด็กชายให้เป็นได้ทั้งนายร้อยและนางงามในเวลาเดียวกัน

---

[19] แม้โรงเรียนของเราจะสามารถผลิตกะเทยที่มีจริตนางงามแบบแรงกล้า แต่อย่าเพิ่งด่วนสรุปไปว่าโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยจะเป็นโรงเรียนที่จะผลิต “กะเทย” เพียงแบบเดียวเหมือนกับผลิตภัณฑ์จากโรงงานที่ออกมาจากเบ้าพิมพ์อันเดียวกัน ในโรงเรียนของเรายังมีกะเทยอีกหลากหลายคุณลักษณะ นอกจากกะเทยที่ดูสวยมาก ขอย้ำอีกทีว่าสวยมาก ๆ แม้จะอยู่ในร่างที่ไร้การปรุงแต่ง แต่กระนั้นโรงเรียนของเรายังมีกะเทยที่หน้าตาธรรมดา และอาจจะไม่ได้สะสวยอะไร แถมโรงเรียนของเรายังมีกะเทยเนิร์ด ๆ ที่เรียนเก่ง ยืนหนึ่งทุกวิชาตั้งแต่เพศศึกษายัน เคมี ชีวะ ฟิสิคส์ ซึ่งจะให้กะเทยเหล่านี้ไปถอดสูตรแคลคูลัส ตรีโกณ เธอไม่หวั่นแต่เดี๋ยวอย่าเพิ่งลอยตัวไปนะ พวกกะเทยสายวิทย์คณิต! ใช่ว่าจะมีแต่สูตรเคมี กลวิธีทางคณิตศาสตร์ ที่ว่ายาก พวกฉันกะเทยสายศิลป์ภาษา (ศิลป์-ฝรั่งเศส) โปรแกรมที่เป็นชายขอบที่สุดในโรงเรียนเพราะมีเพียงห้องเดียวในจำนวนทั้งหมด17ทับ พวกเราก็เจอสิ่งที่ยากไม่แพ้กัน เราต้องผันเวิร์บ กระจายแว้บ (คำว่าเวิร์บ หรือ verb ในภาษาฝรั่งเศสออกเสียงแว้บ) กันจ้าละหวั่น จะสอบทีก็นั่งท่องแล้วท่องอีก ทั้ง ปาสเซ่ (passé) เปรซอง (présent) แถมยังต้องจำเพศ พจน์ ของคำนามในภาษาฝรั่งเศสอีกสารพัด กระนั้นแล้วในห้องเรียนฉันเคยได้สมญานามว่าเป็นธิดา Vocab (แต่คิดไปคิดมาหรือฉันสถาปนาตนเองขึ้นมากันแน่) เพราะฉันมักจะได้คะแนนเต็มตอนสอบเขียนตามคำบอกอยู่เสมอ ส่วนเพื่อนสาวอีกคนมักจะได้เป็นเจ้าแม่แกรมม่าประจำห้อง เพราะเชี่ยวชาญเรื่องไวยกรณ์มาก ๆ... แต่เอาละ ๆ พอเถอะ... ก่อนที่ฉันจะคุยโวโอ้อวดเกินไปมากกว่านี้ ในโรงเรียนของเรายังมีเพื่อนกะเทยอีกหลายคนที่ไม่ได้เรียนเก่งอะไร มีผลการเรียนปานกลางไปจนถึงอ่อน รวมถึงมีเพื่อนกะเทยที่มีความสามารถหรือพรสวรรค์ในด้าน

Ref. code: 25635924030041NCT

ถึงกระนั้นแล้วการประกวดมิสควีนก็มิอาจจะมองไปในทิศทางทั้งบวกเพียงอย่างเดียว เพราะความงามที่เราต้องการสรรค์สร้างขึ้นมามันมีราคาที่ต้องจ่ายเป็นเม็ดเงินหรือบางครั้งก็เป็นมิตรภาพ เมื่อเราแต่ละคนมีทุนทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เท่าเทียมกันรวมไปถึงทุนความสวยบนเรือนร่างของแต่ละคนที่มีแตกต่างกัน เนื่องจากผู้เข้าประกวดนั้นต้องรับผิดชอบค่าเช่าชุดและค่าแต่งหน้าทำผมกันเอาเอง ชุดราตรีชุดหนึ่งบวกกับค่าแต่งหน้าทำผมในร้านเช่าชุดในโคราชสมัยนั้นมีตั้งแต่หลักร้อยไปจนถึงหลักหมื่น กะเทยเด็กนักเรียนกลายเป็นลูกค้าที่สร้างรายได้มหาศาลให้แก่ธุรกิจร้านเช่าชุดแต่งหน้าทำผมในเมืองโคราชช่วงระหว่างฤดูกาลประกวด ร้านไหนที่มีชื่อเสียง ปั้นหน้าทำผมให้ไปถึง ‘มง’ได้เด็กก็จะแห่กันไปแต่งหญิงร้านนั้น ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับกำลังแรงเงินของแต่ละคนด้วย บางร้านคิดราคาไม่แพงแต่รับหลายหน้า ส่วนบางร้านคิดราคาแพงแต่ก็จำกัดจำนวนหัวที่จะเข้ามาแต่งเพราะหมายมั่นจะปั้นหน้าให้สวยเพื่อให้เด็กไปถึงมง และสำหรับกะเทยบางคนการริจะแต่งหญิงคือการทุ่มทุนสร้าง ถึงขั้นที่ว่า “เสียเงินไม่ว่า แต่เสียหน้าไม่ได้” บางคนถึงขั้นสั่งตัดชุดราตรีชุดใหม่ราคาหลายพัน บางคนเช่าชุดราคาเหยียบหมื่นเลยก็มี และนี่อาจเป็นภาพสะท้อนความสัมพันธ์อันอิหลักอิเหลื่อระหว่างกะเทยรุ่นพี่หรือกะเทยรุ่นแม่เจ้าของธุรกิจร้านเช่าชุดกับกะเทยเด็กรุ่นน้อง เพราะในขณะที่กะเทยผู้อาวุโสพร้อมหมายมั่นปั้นมือให้เด็กคนหนึ่งได้รับชัยชนะบนเวที แต่ในขณะเดียวกันนี่ก็อาจมองได้ว่าเป็นโอกาสที่จะกอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากกะเทยเด็กกลุ่มนี้

คำถามที่สำคัญก็คือแล้วกะเทยไปหาเงินมาจากไหนกัน? ถ้าหากบางคนหน่วยก้านดีก็จะมีพี่เลี้ยงหรือมีสปอนเซอร์จากห้างร้านภายนอกส่งเข้าประกวด ส่วนคนที่ไม่มีก็

อื่น ๆ เป็นนักกิจกรรมของโรงเรียน พร้อมลงสนามทุกการแข่งขันและการประกวดตั้งแต่ แข่งเต้น ประกวดร้องเพลง แข่งขันวาดภาพ ไปจนถึง ทำพานประกวด นอกจากกะเทยที่มีคุณลักษณะที่กล่าวมา เรายังมีกะเทยในแบบที่เพื่อนของฉันคนหนึ่งเรียกว่า “กะเทยฝ่ายวินัย” อารมณ์จะประมาณกะเทยเจ๊ ๆ รุ่นพี่ที่ชอบยืนกอดอก ยืนชี้นิ้วสั่งสอนกะเทยรุ่นน้องฉอด ๆ ถึงบรรทัดฐานของกะเทยที่ดีที่ควรจะเป็น ส่วนกะเทย’ฮาร์ดคอร์’จะเป็น “กะเทยมือตบ” ที่ชอบระรานหรือกลั่นแกล้งคนอื่นไปทั่ว และในทางกลับกันก็จะมีกะเทยมือ (ที่พร้อม) ตบ หมายถึงกะเทยที่ไม่ได้ไปทำหรือหาเรื่องใครก่อน หากจะเป็นเดือดเป็นร้อนและพร้อมลุยทุกครั้งเมื่อถูกใครมารังควาน ตรงกันข้ามกับเหล่ากะเทยสายบู๊ ก็จะมี “กะเทยรักสงบ” มักจะเป็นกะเทยจำพวกที่ไม่ค่อยจะสุงสิงกับกะเทยคนอื่น และลอยตัวเหนือดราม่าในโรงเรียน ค่อนข้างจะ‘อินโทรเวิร์ต’ (introvert) มีชีวิตเรียบ ๆ เขินอาย ไม่ค่อยกล้าแสดงออก ไม่ได้ชอบทำกิจกรรมอยากเด่นอยากดังแบบกะเทยคนอื่น ๆ [อือ...ฉันว่าแบบนี้ดีแล้วล่ะ] หรือกะเทยที่หลุดจาก QC ต่างออกไปจากทุกแนวที่ว่ามาเลยก็มี กะเทยในโรงเรียนก็คงเหมือนกับมนุษย์ทั่ว ๆ ไปนั่นแหละ ยังคงมีอีกหลากหลายรูปแบบทั้งแบบที่คาดเดาได้และคาดเดาไม่ได้ และยังมีอีกหลายหลากการกระทำของกะเทยในโรงเรียนที่ไม่สามารถจะหยิบจับขึ้นมาอธิบายภายใต้ตรรกะและเหตุผลใดๆได้

Ref. code: 25635924030041NCT

ต้องเก็บเงินค่าขนมกันมาสู้ตาย ถ้าใครมาจากครอบครัวฐานะปานกลางไปจนถึงฐานะดีก็อาจจะพอเหลือเงินเก็บจากค่าขนมที่ได้ในแต่ละวัน[20]ร้านเช่าชุดบางร้านถึงขั้นให้กะเทยผ่อนส่งได้โดยไม่เสียดอกเบี้ย ส่วนถ้าบ้านไหนพ่อแม่ยอมรับก็จะช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายตรงนี้ให้และบางบ้านถึงขั้นหอบกันมานั่งเกาะขอบเวทีเชียร์ลูกเชียร์หลานตนเอง ส่วนบางคนก็โชคดีถึงขั้นบ้านฝ่ายชายส่งว่าที่ลูกสะใภ้กะเทยเข้าประกวด [มงลงตั้งแต่ยังไม่เริ่มประกวด] ขณะที่บางคนเลือกหาทางออกโดยการจุ๊บ [ขโมย] เงินพ่อแม่เพื่อที่จะได้มีโอกาสขึ้นไปประชันโฉมบนเวที

แล้วเหตุผลอะไรกันที่ทำให้กะเทยจึงยอมทุ่มทุนสร้างเสียเงินเป็นพันเป็นหมื่นเพียงเพื่อจะได้ปรากฏโฉมเป็นเวลาไม่กี่ชั่วโมงเพื่อมายืนฉีกยิ้มและเดินนวยนาดอยู่บนเวที ฉันคิดว่าคงจะมีเหตุผลนานานัปการหรืออาจจะไม่ได้มีเหตุผลอยู่ในการกระทำนั้นเลยก็ได้ แต่เท่าที่พอจะคาดเดาได้ฉันคิดว่าบางคนอาจอยากถูกคนอื่นมองเห็น บางคนอาจอยากจะแข่งกับเพื่อนที่หมั่นไส้ บางคนอาจเห็นเพื่อนลงประกวดก็อยากลงตามเพื่อน บางคนอยากเพียงแค่ให้ผู้ชายที่แอบปิ๊งมาเห็นในรูปโฉมที่ต่างไปจากทุก ๆ วัน หรือบางคนเพียงแค่ “ขอแค่สักวันหนึ่ง” เถอะ แค่วันเดียวเท่านั้นที่จะได้เห็นตนเองสวยที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ก็แค่นั้นเอง

การทุ่มทุนสร้างความสวย หรือ การยอมจ่ายเงินไปกับการ “แต่งหญิง” ของนักเรียนกะเทย จึงเปรียบเสมือนการทดลองเป็นผู้หญิงในพื้นที่ ทรัพยากร และสิทธิที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งนัยหนึ่ง นี่อาจเป็นความต่างในแง่ประสบการณ์ระหว่างเด็กสาวรุ่นราวคราวเดียวกันกับวัยรุ่นกะเทย เพียงเพราะ ไม่ว่าจะตื่นนอน หรือ ตอนหลับ ผู้หญิงก็เป็นผู้หญิง ไม่ต้องรอวันบางวัน หรือโอกาสบางโอกาสให้แต่ง เติม เสริม จ่าย ใช้ความพยายาม หรือทนเจ็บปวดทรมานไปกับการแต่งองค์ทรงเครื่อง แต่อีกนัยหนึ่งนี่ก็อาจเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการไร้สิทธิบนเนื้อตัวร่างกายของตนเอง การไร้ซึ่งเสรีภาพในการแสดงออกอัตลักษณ์ทางเพศสถานะเมื่อต้องอยู่ภายใต้ระบบการศึกษาไทย เด็กนักเรียนยังคงถูกควบคุมด้วยกฎระเบียบต่าง ๆ เราจึงไม่ได้มีทางเลือกไปมากกว่าผมเกรียน ๆ และชุดนักเรียนชาย การถูกจำกัดเนื้อตัวร่างกายจึงอาจทำให้เราต้องรอคอยวันบางวันหรือพื้นที่บางพื้นที่ที่จะ “อนุญาต” ให้เราได้แสดงออกถึงสิ่งที่เราเป็น ดังนั้นเราจึงยอม “จ่าย” เงินหลักพัน หลักหมื่น ให้กับเสื้อผ้าหน้าผมแสนเลอเลิศเพียงเพื่อให้เราดูเลอโฉมที่สุด ถึงแม้นั่นอาจเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แค่สองสามชั่วโมงก็ตาม

---

[20] ตอน ม.ปลาย ฉันได้ค่าขนมวันละ 100 บาท รายจ่ายในแต่ละวันจะอยู่ที่ราว ๆ 50-70 บาท ฉันมักจะเสียแค่ค่าอาหารกลางวันที่ซื้อในโรงอาหาร เฉลี่ยจานละ 20-30 บาท ค่าน้ำเปล่า 7 บาท ค่ารถเมล์กลับบ้าน 15 บาท ถ้าวันไหนหิวระหว่างวันหรืออยู่โรงเรียนจนดึกดื่นอาจซื้อขนบหรืออาหารว่างกินก็จะตกราว ๆ ไม่เกิน 20 บาท หรือบางครั้งอาจจะมากกว่านั้นถ้าวันไหนอยากไปกินข้าวกับเพื่อนที่ห้าง หรือไปดูหนังตอนหลังเลิกเรียน ก็อาจจะต้องขอที่บ้านเพิ่ม

Ref. code: 25635924030041NCT

แม้เราจะพากันแต่งหญิงร่วมประกวดกันบนเวทีหรือใช้พัฟจุ่มแป้งพอกผิวร่วมขันใบเดียวกัน แต่ใช่ว่าการประกวดนั้นจะฉายเพียงแต่ภาพความความสมานฉันท์ หรือความสามัคคีกลมเกลียวระหว่างกะเทยด้วยกันเองเสมอไป เพราะเมื่อขึ้นชื่อว่าประกวดนางงามก็คงเป็นธรรมดาของสังเวียนรองเท้าแก้วที่ต้องมาพร้อมกับเรื่องราวความบาดหมาง หรือความอิจฉาริษยา บนเวทีประกวดนางงามที่ได้จำลองโลกแห่งการแข่งขันโดยให้เราได้จำแลงเป็นผู้หญิงในแบบที่สังคมมักจะให้คุณค่า เมื่อเราต่างปรารถนาที่จะถูกมองเห็นและถูกยอมรับเหมือนกับคนอื่น ๆ ซึ่งบางครั้งก็มากเสียจนทำให้บางทีเรากลับมองไม่เห็นกันและกัน และลืมคิดไปเสียเลยว่าเรากำลังแข่งขันกันบนความไม่เท่าเทียมกันในหลาย ๆ ด้าน ตอนอยู่บนเวทีเราจึงต่างแข่งกันเพื่อเป็นตัวเลือกที่ดีที่สุดในสายตากรรมการ จนบางครั้งเราอาจจะข่มกันด้วยความสวย ชิงดีชิงเด่น หรือจิกกัดกันทั้งบนเวทีและหลังเวที

ภาพที่ 5.11 ภาพรอบเปิดตัวในการประกวดมิสควีนประจำปี 2012

ก่อนที่มิสควีนจะสุดทาง . . . กระแสเวทีการประกวดนางงามเดินสายในโคราชเริ่มแผ่วลง ในขณะที่เวทีงานประกวดเต้นคัฟเวอร์แด๊นซ์ในเมืองโคราชถูกจัดขึ้นบ่อยครั้งตามห้างและงานอีเว้นท์ต่าง ๆ บวกกับอะไรหลาย ๆ อย่างในโรงเรียนเริ่มเปลี่ยนไปหลังจากที่ฉันเรียนจบจากโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นวิสัยทัศน์ของ ผอ. คนใหม่ นายอุทัย หวังอ้อมกลาง ที่เข้ามาประจำที่ราชสีมาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2553-2557 หรืออาจารย์นิรันดร์ อุตมัง อาจารย์ฝ่ายปกครอง ผู้คอยสนับสนุนนักเรียนกะเทยในโรงเรียนได้เกษียรณอายุไป จากที่ฟังคำ

Ref. code: 25635924030041NCT

บอกเล่าของรุ่นน้องการจัดงานประกวดในช่วงสองปีหลังนั้นมีความยากลำบากอยู่ไม่น้อยด้วยการคัดค้านจากผู้ใหญ่ในโรงเรียน

สาเหตุของการถูกห้ามจัดงานประกวดนั้น ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนในเวลานั้น และอีกส่วนหนึ่งคงมาจากเสียงลือเสียงเล่าจากคนภายนอกว่าโรงเรียนราชสีมามีนักเรียนกะเทยเยอะจึงกลัวว่าหากส่งลูกหลานมาเรียนที่นี่จะพากันเป็นกะเทยซึ่งการประกวดอาจจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียน ทั้งสองปัจจัยหลักน่าจะส่งผลต่อ “การตลาด” ของโรงเรียนอยู่ไม่น้อย โรงเรียนจึงต้องพยายามยกระดับภาพลักษณ์ของโรงเรียน ผ่านภาพรวมผลการศึกษาของเด็กนักเรียน ซึ่งความพยายามเหล่านี้จะเห็นได้จากวิสัยทัศน์ของผอ. อุทัย ที่เข้ามาประจำที่โรงเรียนในช่วงเวลาสองปีก่อนที่ฉันจะเรียนจบ ได้มุ่งไปที่การยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อชื่อเสียงทางด้านวิชาการของโรงเรียน มีการนำหลักการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นรากฐาน และดำเนินการบริหารจัดการศึกษา ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ทิศทางการบริหารมุ่งไปที่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นหลัก ตัวเลขผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของโรงเรียนในเวลานั้นขยับเพิ่มขึ้น เห็นได้จากข่าวหนังสือพิมพ์*สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ที่พาดหัวว่า “ ‘ราชสีมาวิทยาลัย’ สถานศึกษาทรงคุณค่าแห่งอีสาน” ได้โชว์ให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 2 ปีการศึกษา 2552 และ 2553 เพิ่มขึ้น[21] อีกทั้ง ผลการทดสอบ O-net หรือ NT ปีการศึกษา 2553 นักเรียนราชสีมาวิทยาลัย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

---

[21] ในเนื้อหาของข่าวได้ปรากฏค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ในระหว่างปีการศึกษา 2552-2553 ดังนี้

> โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ปีการศึกษา 2552 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 74.04 ปีการศึกษา 2553 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 74.38 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2552 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 67.88 ปีการศึกษา 2553 ค่าเฉลี่ยร้อยละ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2553 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 73.45 ปีการศึกษา 2553 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.25 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ปีการศึกษา 2552 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 74.77 ปีการศึกษา 2553 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.97 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 65.93 ปีการศึกษา 2553 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 68.82 กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา ปีการศึกษา 2552 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 88.35 ปีการศึกษา 2553 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 91.90 กลุ่มสาระการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ปีการศึกษา 2552 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 83.05 ปีการศึกษา 2553 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 79.72 และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ปีการศึกษา 2552 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 82.24 ปีการศึกษา 2553 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 82.70 *(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 12 ธันวานคม 2554)

Ref. code: 25635924030041NCT

ผลสัมฤทธิ์ดีขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ดีขึ้น (*สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 12 ธันวาคม 2554)

ในระหว่างที่นายอุทัย หวังอ้อมกลางดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ การปฏิรูปการศึกษาภายในโรงเรียน ถูกทำมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี 2556 บนแหล่งข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ปรากฏพลาดหัวข่าวว่า " ราชสีมาวิทยาลัย โชว์ผลสัมฤทธิ์วิชาการเด็กสอบเข้าเรียนแพทย์สูงสุดในประวัติศาสตร์" จากเนื้อหาของข่าวพบว่า

> ในปีการศึกษา 2555 เด็กนักเรียนชั้นม.6 ของโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย สามารถสอบโควต้าและระบบรับตรงเข้าคณะแพทย์ของมหาวิทยาลัยทั่วประเทศได้ รวม 61 คน ซึ่งถือว่าสูงสุดในประวัติศาสตร์โรงเรียน โดยสูงขึ้นกว่าในปีที่ผ่านมาซึ่งมีนักเรียนสอบเข้าแพทย์ได้เพียง 30 คน ขณะเดียวกันในจำนวน 61 คนดังกล่าว มีนักเรียนอีก 6 คน ที่สามารถสอบเข้าโควตาคณะแพทย์ได้ทั้ง 3 มหาวิทยาลัย คือ แพทย์ ม.มหิดล ม.ขอนแก่น และ ม.เทคโนโลยีสุรนารีจากผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว ทำให้ราชสีมาวิทยาลัย ถูกจัดลำดับโดยกระทรวงศึกษาธิการให้อยู่ในลำดับที่ 31 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศที่มีผลงานดีเด่น *(เดลินิวส์*, 15 เมษายน 2556)

นอกจากการทวงคืนชื่อเสียงทางด้านวิชาการ ในปี พ.ศ. 2555[22]ปีเดียวกันนั้นเอง ผอ. อุทัย ยังได้พยายามทวงคืนเกียรติภูมิทางด้านกิจกรรมวงโยธวาทิตของโรงเรียนโดยทุ่มงบประมาณกว่า 10 ล้านบาท ในการจัดซื้อเครื่องดนตรี ชุดการแข่งขัน และอุปกรณ์ต่าง ๆ จนคว้ารางวัลชนะเลิศเหรียญทองในมหกรรมการแข่งขันสุดยอดวงโยธวาทิตระดับนานาชาติ Beach Parade ประจำปี 2555 จัดขึ้นที่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี (ประเมธ เพราะพินิจ และ มนัส กบขุนทด, 2555, น. 25)

เมื่อเทียบกันกับในยุคของนาย อุดม พรมพันธ์ใจ ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการของโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยระหว่างปี พ.ศ. 2544-2552 จากหนังสือ*วารสารบ้านใหม่*ที่ฉันได้รับมาจากวีปรากฏให้เห็นว่า จุดเด่นหนึ่งทางการตลาดของโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยในยุคของผอ. อุดม มีแนวโน้มที่จะเป็นการสร้างโครงการหรือกิจกรรมที่ทำให้โรงเรียนเชื่อมต่อกับโลกและการส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ การบริหารของผอ. อุดม ในเวลานั้น มักลงทุนไปกับโครงการทัศนศึกษาต่างประเทศในช่วงปิดภาคเรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี พ.ศ. 2549 มีการจัดโครงการ "Korat Youth Exchange" (KYU) หรือ "เยาวชนคนโคราชสู่สากล" โดยในปีนั้นได้พานักเรียนไปแลกเปลี่ยนทัศนศึกษาที่ประเทศ

---

[22] ในปี 2533 โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยเคยคว้าแชัมป์เหรียญทองที่ประเทศเนเธอแลนด์ (ประเมธ เพราะพินิจ และ มนัส กบขุนทด, 2555, น. 25)

Ref. code: 25635924030041NCT

นิวซีแลนด์เป็นเวลา 6 วัน ในระหว่างวันที่ 2-7 เมษายน 2549[23] (“อะไรกันนี่ . . . นิวซีแลนด์,” 2549, น. 12) ต่อมาในปี 2550 มีการจัดโครงการพาบุคลากรไปดูงานและทัศนศึกษาที่ประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งการทัศนศึกษาครั้งนี้นับเป็นครั้งที่4 โดยใช้งบสวัสดิการโรงเรียนสนับสนุนบางส่วน (สมคิด นรานอก, 2551, น. 38) และในปีเดียวกันนั้นเอง ราชสีมาวิทยาลัยได้เปิดห้องเรียนพิเศษโปรแกรมภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี (“Eng-Tech,” 2551, น. 99) ถัดจากนั้นในปี พ.ศ. 2552 ยังพบอีกว่า มีการสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมแข่งขันหุ่นยนตร์ในงานที่มีชื่อว่า Asia Pacific Robofest ที่ประเทศเกาหลี (“Visit to Korea,” 2552, นน. 52-53)

นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ปัจจัยอื่นที่ทำให้ความนิยมของการประกวดนางงามในโรงเรียนค่อย ๆ เลือนหายไปอาจเป็นเพราะกระแสของวัฒนธรรมเกาหลีที่หลั่งไหลเข้ามา จากโคเรีย (Korea) สู่ โคราช เมื่อเวลาผ่านไปกระแสเคป็อป (K-Pop) ก็ได้คลืบคลานเข้ามาในโรงเรียนและเข้ามาแปรเปลี่ยนจากยุคของกะเทยที่ดูเกินหญิง ไปสู่ ยุคของเด็กสาวเหมือนดั่งชื่อวงเกิร์ลกรุ๊ปที่มีสมาชิกวงเป็นเก้าสาว อย่าง เกิร์ล เจเนอเรชั่น (Girl Generation) ความน่ารักสดใสแบบสาวเกาหลีได้เริ่มเข้ามากินพื้นที่ความสวยแบบเกินเบอร์ และมิใช่เพียงแค่เพลงเกาหลีที่คืบคลานเข้ามาเท่านั้น แต่ตลาดเครื่องสำอางเกาหลีก็ได้บุกเข้ามาด้วยเช่นกัน กะเทยจึงพากันเปลี่ยนจากพอกผิวด้วยแป้งเมเยอร์ตอนประกวดหันมาเป็นผัดหน้าด้วยแป้งม้าโยก[24]ในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกันภาพตัวแทนของไอดอลเกาหลีก็เข้ามามีอิทธิพลต่อรูปโฉมของกะเทยบางส่วนในโรงเรียนให้มาพร้อมกับวิกหน้าม้าผมลอน วิกที่เอามาเซ็ทเป็นทรงดังโงะและแฟชั่นบิ๊กอาย พร้อมกับความสวยแบบพิมพ์นิยม [ขาว สวย ตัวเล็ก น่ารัก อะไรประมาณนั้นน่ะนะ] ช่วงม.ปลายของฉันกระแสเพลงเกาหลีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่ในโรงเรียนอย่างเห็นได้ชัด เวลาที่ฉันเดินผ่านใต้ตึกสองตอนเย็น ๆ เพื่อจะไปขึ้นรถเมล์กลับบ้าน ฉันมักเห็นกลุ่มเด็กนักเรียนทั้งกะเทยและผู้ชายยืนเปิดเพลงเกาหลีซ้อมเต้นกันอยู่ และนอกจากการประกวดกะเทยในตอนนั้นโรงเรียนยังมีวงโค้ฟเวอร์แด๊นซ์ที่มีชื่อเสียงของโรงเรียน อย่าง มินิซัฟไฟล์ (Minispapphire) วงที่กะเทยรวมตัวกันเป็นเก้าสาววงเกิร์ลเจนเนเรชั่น และยังมีวงพริตตี้วันเดอร์ที่เต้นโค๊ฟเวอร์เป็นห้าสาวมหัศจรรย์ วันเดอร์เกิร์ล (Wonder girl) โดยมาพร้อมเพลงฮิต อย่าง Nobody กับท่าเต้นสะบัดไม้สะมือที่เป็นที่จดจำทำตามกันได้ทั่วบ้านทั่วเมือง และนอกจากกลุ่มนักเรียนกะเทยที่รวมตัวกันเต้นคัฟเวอร์วงเกิร์ลกรุ๊ปศิลปินเกาหลี ยังมีกลุ่มนักเรียนที่รวมตัว

---

[23] การเดินทางไปทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนที่นิวซีแลนด์ครั้งนั้น รวมจำนวนทั้งคณะครูและนักเรียนได้ทั้งสิ้น 50 คน โดยโครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจาก CEO จังหวัดนครราชสีมา (กาญจนา จงอุตส่าห์, 2550, น. 37)

[24] แป้งม้าโยกเป็นเครื่องสำอางสัญชาติเกาหลี ชื่อยี่ห้อจริง ๆ ก็คือ บิวตี้ เครดิต (Beauty credit) ที่คนใช้ส่วนใหญ่เรียกกันติดปากว่า แป้งม้าโยก นั้นก็เพราะว่าฝาพับของตลับแป้งเป็นรูปม้าโยก

Ref. code: 25635924030041NCT

กันคัฟเวอร์วงบอยแบรนด์เกาหลีที่โด่งดังในยุคนั้น อย่าง ทูพีเอ็ม (2pm) บิ๊กแบง (Bigbang) และซุปเปอร์ จูเนียร์ (super juniors)

ภาพที่ 5.12 ภาพรอบเปิดตัวการประกวดมิสควีนประจำปี 2014

การประกวดมิสควีนปิดฉากลงในปี 2014 ซึ่งเป็นการประกวดปีสุดท้ายที่มีการจัดขึ้นในโรงเรียน ปีนั้นการประกวดได้ย้ายขึ้นไปจัดกันบนโรงอาหารแห่งใหม่ ตอนที่ฉันได้เห็นรูปการประกวดปีสุดท้ายฉันนึกสงสัยอยู่ไม่น้อยว่าทำไมปีนั้นจึงมีการใส่ผ้าถุง แถมบนเวทียังไม่มีชื่อการประกวดมิสควีนปรากฏอยู่ด้วย แต่กลายเป็นว่าใช้ชื่อว่า Fashion Design RS. ทำไมการประกวดที่เลียนแบบมิสยูนิเวิร์สจึงได้กลายมาเป็นงานเดินแบบผ้าไหมไทยขึ้นมาได้ พอได้สืบสาวราวเรื่องจากรุ่นน้องก็พบว่า จริง ๆ ปีนั้นผู้อำนวยการในโรงเรียนห้ามจัดการประกวดแบบเด็ดขาด แต่นักเรียนกะเทยรุ่นนั้นก็สามารถไปต่อรองมาได้ว่าจะจัดเป็นการเดินแบบแทน แต่พอถึงวันงานจริง การประกวดมิส ควีนจึงถูกซ่อนรูปให้เป็นงานเดินแบบผ้าไทย โดยในงานมีอาจารย์มานั่งเป็นกรรมการ มีเสื้อค็อกเทลแบบที่ใช้ในการประกวด มีการมอบมงกุฎและสายสะพายที่มีชื่อการประกวด Miss queen of star RS 2014 รุ่นน้องเล่าให้ฟังเพิ่มเติมว่า การประกวดถูกสั่งให้ยุติกลางคันเพราะถูกจับได้ แต่แล้วก็มีอาจารย์ที่เป็นกรรมการคนหนึ่งค้านคำสั่งห้ามและสั่งให้การประกวดดำเนินต่อจนจบ

Ref. code: 25635924030041NCT

เมื่อตำแหน่งมิสควีนไม่ได้ถูกส่งต่อให้กะเทยรุ่นต่อไปอีกแล้ว โดยที่ไม่รู้เลยว่าในอนาคตจะมีการจัดประกวดแบบนี้อีกหรือไม่ แต่นั้นไม่ได้สำคัญเลย สำหรับฉัน[25]การได้กลับมาบันทึกประวัติศาสตร์จากจุดเล็ก ๆ เพื่อให้ตำนานมิสควีนคงอยู่ตลอดไปนั้นต่างหากที่สำคัญที่สุด

จากการกลับมาอ่านหนังสือรุ่นและรวบรวมภาพถ่ายและวิดีโอทั้งหมดเพื่อเขียนประวัติศาสตร์ของตนเองขึ้นมา สิ่งของเหล่านี้นับเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่บ่งบอกว่าที่โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยเคยเฟื่องฟูและเต็มไปด้วยสีสันเพียงใด ทั้งยังเสมือนเป็นประจักษ์พยานให้เห็นถึงการมีตัวตนและพื้นที่ของกะเทย (พวกเรา) ในโรงเรียน ถึงแม้ว่าพวกเราอาจจะอยู่ในพื้นที่ ๆ มีกฎระเบียบและความเป็นชายอย่างเข้มงวดและถึงแม้ช่วงเวลานั้นความรู้ความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศยังคงขาดแคลน แต่ฉันกลับมองเห็นความสวยงามบนเรือนร่างของนักเรียนชาย เห็นพื้นที่และชุมชนของกะเทย และเห็นว่าเรายังพอมีที่หยัดยืนและสร้างความหมายต่อตัวตนในพื้นที่แห่งนี้

ทว่าการกลับมาเล่าประวัติศาสตร์ของตนเองก็ทำให้ฉันเข้าใจถึง “พื้นที่” ในสถาบันการศึกษาที่ฉันถูกหล่อหลอมมาทั้งในเชิงตัวตนและประสบการณ์ สำหรับฉันราชสีมาวิทยาลัย เป็นไปด้วยพื้นที่อันแสนประหลาด เพราะต้องอยู่ร่วมกับความย้อนแย้งกันระหว่างความเป็นชายกับความเป็นอื่นและอยู่ท่ามกลางพื้นที่อันซับซ้อนเกินกว่าที่ฉันจะสามารถพูดออกมาได้ว่า โรงเรียนยอมรับนักเรียนกะเทยอย่างสมบูรณ์แบบ แต่จะบอกว่าโรงเรียนไม่ให้การสนับสนุนนักเรียนกะเทยเลยก็อาจจะไม่ใช่อีก นี่จึงเป็นพื้นที่ที่ซ้อนทับกันระหว่างการยอมรับและการไม่ยอมรับ หรือการอะลุ้มอล่วยต่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำให้พวกเราพอจะมีพื้นที่ในการแสดงออกตัวตนในรั้วโรงเรียนชายล้วน แต่ถ้าหากมองความครุมเครือที่ปะปนอยู่ในพื้นที่ที่โรงเรียนมอบให้แก่นักเรียนกะเทย ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ นี่อาจเป็นพื้นที่ที่พยายามบดบังสายตาจนทำให้เรามองไม่เห็นถึงการกดขี่ในโรงเรียนและอำพรางการกีดกันเสียงของนักเรียนกะเทยอย่างแนบเนียนด้วยการให้พื้นที่

ฉันจึงได้แต่หวังว่าวิถีชีวิตของกะเทยในโรงเรียนรุ่นถัดไปจะดียิ่งขึ้นไปอีก [หืม…ฉันชักดูมีจริตนางงามขึ้นมาแล้วสิ] เอาเข้าจริง ๆ แล้ว ฉันไม่อยากให้แค่เป็นความโชคดี

---

[25]หากอ่านมาถึงตรงนี้ฉันอยากขอใช้พื้นที่วิทยานิพนธ์เป็นที่แบ่งปันเรื่องราว เผื่อจะมีรุ่นน้องราชสีมาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนหรือเรียนจบมาแล้ว ทั้งน้องที่เป็นผู้ชายหรือน้อง ๆ ที่เป็นคนหลากหลายทางเพศ [ไม่รู้ว่าในอนาคตเขาจะใช้คำว่าอะไรกันขอใช้คำนี้ไปก่อนละกัน] หากผ่านมาอ่านวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ฉันอยากถามน้อง ๆ ว่า โรงเรียนของเราเป็นอย่างไรบ้าง กะเทยในโรงเรียนยังเยอะเหมือนเดิมไหม ชีวิตการเป็นนักเรียนในยุคนี้เหนื่อยเรื่องอะไรกันบ้าง หรือกำลังมีความฝันอะไรกันอยู่ เขียนมาเล่าให้ฉันฟังได้นะ ที่อีเมลนี้ Chanathip_swn@yahoo.co.th

Ref. code: 25635924030041NCT

ของตนเองที่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนนี้และในยุคนั้น ยังมีนักเรียนกะเทยอีกหลายคนทั้งในโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย หรือในโรงเรียนอื่น ๆ ที่ไม่ได้โชคดี ถูกทอดทิ้ง ถูกเลือกปฏิบัติ ถูกดู ถูกดูแคลนจากบุคลากรในโรงเรียน ถูกทำร้ายด้วยกฎระเบียบต่าง ๆ หรือถูกรังแกจากเพื่อนในโรงเรียน ฉันอยากให้การยอมรับกะเทยหรือเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมข้ามเพศในโรงเรียนขยับไปจากการ “ให้พื้นที่” และขยับจากมุมมองส่วนบุคคลของอาจารย์หรือผู้อำนวยการสักคนหนึ่งในบางโรงเรียนหรือในบางช่วงยุคสมัยไปสู่การมีหลักการร่วมกันในทุกโรงเรียนว่าเด็กกลุ่มนี้จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติเพื่อทำให้การยอมรับนักเรียนกลุ่มนี้เป็นเรื่องที่ยั่งยืนขึ้นมาจริง ๆ

5.4 สรุป: “รื้อ” ความรู้ที่กดทับ “สลัดทิ้ง” ความรู้สึกที่ทับถม

จากการที่นวนิยาม*ทางสายที่สาม* ได้จุดประกายทำให้ฉันใคร่รู้ในประวัติศาสตร์ของกะเทย แต่การได้เรียนรู้และเข้าใจที่มาที่ไปของคำว่า กะเทย และรื้อให้เห็นถึงการประกอบสร้างความหมายในแง่ลบ แต่ทว่าประวัติศาสตร์ที่ได้เรียนรู้กลับไม่สามารถทำให้ฉันรู้สึกได้เลยว่า ฉันเป็นส่วนหนึ่งกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ จากจุดนั้นเองจึงจุดประกายให้ฉันริเริ่มลงมือเขียนประวัติศาสตร์ของตนเองขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา ผนวกกับวิธีวิทยาในเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาและมรรควิธีทางจดหมายเหตุศึกษา

ฉันจึงกลับมาเล่าและบันทึกประวัติศาสตร์ของกะเทยจากประสบการณ์และข้าวของส่วนตัวของตนเองในวัยมัธยม และจากกิจกรรมประกวดนางงามที่พวกเราจัดขึ้นกันในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ได้ช่วยถักทอเรื่องราวประวัติศาสตร์ส่วนบุคคลที่มีเสียง มีความรู้สึก และมีตัวตนของพวกเราอยู่ในนั้น ซึ่งเรื่องเล่าและจดหมายเหตุเหล่านี้ ส่วนหนึ่งช่วยเผยให้เห็นถึงการ becoming ของกะเทยในโรงเรียนกลุ่มหนึ่งในยุคที่ฉันเติบโตมา และอีกส่วนหนึ่งก็คือ การลุกขึ้นมาเป็น “ขบถ” ต่อประวัติศาสตร์ที่เคยถูกเขียนเอาไว้โดยคนอื่น การเรียบเรียงประวัติศาสตร์จากเรื่องเล่าและสิ่งของในวัยมัธยมของตนเองนับเป็นความพยายามต่อสู้กับมรดกความรู้ที่กดทับเสียงและตัวตนของกะเทยมาตั้งแต่ในระดับประวัติศาสตร์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กระบวนการสร้างความรู้ในประวัติศาสตร์ในบทนี้เป็นไปตามสิ่งที่สโตน (2006) ได้เสนอไว้ในบทความอันเป็นปฐมบทของการสร้างศาสตร์คนข้ามเพศสถานะศึกษา ซึ่งคือ “การพัฒนาวาทกรรมโต้กลับ” หรือคำที่สไตร์เกอร์ใช้อธิบายคนข้ามเพศสถานะศึกษาในเชิงวิธีวิทยาซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของฟูโกต์ ก็คือ “การก่อกบฏของความรู้ที่ถูกกดทับ” ซึ่งการนำแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้จึงช่วยเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ของผู้เล่าในประวัติศาสตร์

จากหนังสือรุ่น รูปถ่าย และวิดีโอที่ถูกนำมาใช้ในฐานะจดหมายเหตุส่วนบุคคลได้ช่วยฉายให้เห็นเรื่องราวและความรู้สึกอันหลากหลาย ทั้ง ความสนุกสนาน ความภูมิอกภูมิใจ หรือความมาดมั่นในย่างก้าวที่เดินอยู่บนเวทีประกวดนางงาม ณ ขณะนั้น ตอนที่เรากำลังเดินอยู่บนรองเท้าส้นสูง ใส่วิก สวมชุดราตรี ฉันไม่คิดว่าเราจะเป็น กะเทย ด้วยความรู้สึกผิดอะไร

Ref. code: 25635924030041NCT

ตามที่ถูกระบุไว้หลักฐานประวัติศาสตร์นานาประเภทซึ่งจัดเก็บอยู่ในหอจดหมายเหตุ องค์กร และสถานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาแหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์ หรือตามที่ปรากฏในวาทกรรมที่เกี่ยวกับกะเทยซึ่งถูกควบคุมด้วยชุดความรู้หลายรูปแบบซึ่งถ่ายทอดส่งต่อกันมารุนสู่รุ่น

ความรู้ในเรื่องเล่าและข้าวของส่วนตัวที่ฉันนำเสนอจึงต่างไปจากความรู้ในหลักฐานประวัติศาสตร์กระแสหลักที่มักจะไม่มีเสียงของ “เรา” อยู่ด้วย ฉะนั้นคงจะถึงเวลาแล้วที่เราจะสลัดทิ้งทุกความรู้สึกอันขมขื่น จากทุกคำพูดร้าย ๆ ที่คนอื่นเคยหยิบยื่นให้ และคงจะเป็นเช่นเดียวกับที่เฟนเบิร์กเคยได้กล่าวเอาไว้ว่า “มันคงถึงเวลาแล้วที่เราจะลุกขึ้นมาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการเขียนประวัติศาสตร์ของเราเอง” (Feignberg,1996, p. xii)

Ref. code: 25635924030041NCT

บทที่ 6
"ฉัน" กับการเรียนรู้ตัวตนในยุคเปลี่ยนผ่านความรู้เกี่ยวกับกะเทย ในสังคมไทย (2550-2559)

จากที่ฉันเคยคิดว่าพวกเราในโรงเรียนชายล้วนต่างเป็น "กะเทย" อย่างเหมือน ๆ กัน แต่พอวันที่เรียนจบชั้นม.6 ขึ้นมาจริง ๆ เราแต่ละคนที่เคยสวมชุดราตรี ขึ้นเวทีประกวดนางงามก็ออกไปมีเส้นทางชีวิตในแบบฉบับของตนเอง และวันนั้นเองฉันก็เพิ่งจะได้เข้าใจว่าเราแต่ละคนแตกต่างกันแม้จะมาจากจุดเดียวกัน พอเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อนบางคนมีเส้นทางชีวิตแบบที่ไม่เกินจะคาดเดานัก ทั้ง เรื่องการเรียน การใช้ชีวิต รวมถึงรูปร่างหน้าตาที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นผู้หญิงจนแทบไม่เหลือเค้าโครงเดิม ขณะเดียวกันก็จะมีเพื่อนบางคนที่แม้จะเคยแต่งหญิงมาด้วยกัน แต่ก็ดันเลือกกลับไปแต่งตัวและใช้ชีวิตเป็นผู้ชาย "ปกติ" ณ จุดนี้ ที่ฉันอยากจะสารภาพว่าเคยมีความไม่เข้าใจในเพื่อนเหล่านี้เลยและรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องเห็นเพื่อนเปลี่ยนไปมีชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างกับตัวเอง จนทำให้เพื่อนบางคนถึงขั้นตีตัวออกห่าง และในทางตรงกันข้ามก็จะมีเพื่อนที่ไม่เคยมีทีท่ามาก่อนเลยว่าจะกลายเป็นผู้หญิง แต่พอเข้ามหาวิทยาลัยกลับกลายเป็นว่าสวยสะพรั่งกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ พอจบ ม.6 เพื่อนแต่ละคนมีตัวตนและวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ตามเงื่อนไขและความปรารถนาของแต่ละปัจเจก ซึ่งดูเหมือนการเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะทำให้เราได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลง เราอาจต้องบอกลาบางสถานที่ที่คุ้นเคย เดินข้ามความจำเจไปสู่สิ่งใหม่ หรือแม้แต่อาจจะต้องละทิ้งตัวตนคนเก่าไปเป็นคนใหม่ที่เราใฝ่ฝัน

จาก โคราช สู่ ชลบุรี...ฉันเลือกเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาเหมือนกับเพื่อนคนอื่น ทั้งที่จริง ๆ แล้วในวัยเปลี่ยนผ่าน ฉันยังเป็นคน 'หลงทาง'ที่ไม่รู้ว่าตนเองควรไปทางไหนดี ไม่รู้ว่าตนเองชอบอะไร หรืออยากทำอะไรต่อ แต่ที่แน่ ๆ รู้เพียงแค่ว่าชีวิตหลังจากจบม.ปลาย ฉันจะได้มีอิสระในการเป็นตนเองมากขึ้น ท้ายที่สุดฉันจึงเลือกเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเหมือนกับเพื่อนคนอื่น ๆ โดยมีความตั้งใจว่าขอไปเรียนที่อยู่ห่างไกลจากสายตาพ่อแม่และญาติพี่น้อง จึงเลือกเรียนในสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสาร เพราะเป็นวิชาที่ถนัดสุดในเวลานั้น และเลือกเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตบางแสน เพราะติดโควตารอบตรงที่นั่นจึงทำให้ไม่ต้องรอแอดมิชชั่น

มหาวิทยาลัยแห่งนี้ตั้งอยู่เลียบเคียงชายหาดบางแสน ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งไกลออกไปจากโคราชกว่า 300 กิโลเมตร ใช้เวลากว่า 5 ชั่วโมงในการเดินทางด้วยรถยนต์ หรืออาจต้องใช้เวลาเกินครึ่งค่อนวันในการเดินทางด้วยขนส่งมวลชน แม้โคราชจะมีภูเขาลูกใหญ่ให้นักท่องเที่ยวได้มาสำรวจพงไพรและสัมผัสความเย็นในช่วงฤดูหนาว แต่ชลบุรีมีทั้งภูเขา ชายหาด และทะเล ให้นักท่องเที่ยวได้แวะเวียนเข้ามาอย่างเนืองแน่นแทบทุกฤดูกาล การเลือกเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ทำให้ฉันได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ดูเหมือนจะ

Ref. code: 25635924030041NCT

เอื้ออำนวยให้ฉันได้มีชีวิตอย่างเสรี ทั้งการอยู่ห่างไกลจากครอบครัวและได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศท้องฟ้า แสงแดด ภูเขา ชายหาด และทะเล ที่ฉันสามารถมองเห็นได้จากห้องเรียนชั้น 8 ของอาคารคณะมนุษย์ศาสตร์ ทัศนียภาพเหล่านี้ช่วยทำให้ฉันรู้สึกเป็นอิสระทุกครั้งเมื่อมองออกไปนอกหน้าต่างของห้องเรียน

จาก นักเรียนชาย ไปเป็น นักศึกษาหญิง . . . วันที่เข้าเรียนมหาวิทยาลัยก็คงเหมือนกับความปรารถนาของกะเทยคนอื่น ๆ ที่เราจะได้ใช้ชีวิตในแบบที่ต้องการเสียที ช่วงเวลาปิดเทอม ม.หก นับเป็นสัญญาณการสิ้นสุดของผมทรงนักเรียน พอกันทีกับเสียงแบตเตอเลี่ยนที่ดังอื้ออึงอยู่ข้างหู ถึงเวลาที่ต้องบอกลากันแล้วกับบาร์เบอร์ชายที่ต้องเข้าเดือนละสองครั้ง ในที่สุดฉันก็เริ่มมีเสรีภาพบนหนังหัวของตัวเอง พันธนาการบนศีรษะได้ถูกปลดปล่อยผ่านเส้นผมที่ยาวออกไป เพื่อนบางคนถึงขั้นไปต่อผม ทั้ง ๆ ที่ผมยังยาวไม่พันติ่งหูเลยด้วยซ้ำ และเพื่อนบางคนถึงขั้นไปกัดสีผมให้เป็นสีบลอนด์หรือสีแสบ ๆ

วันหนึ่งในช่วงก่อนเปิดเทอมมหาวิทยาลัยปีการศึกษา 2554 ตอนนั้นฉันยังคงรู้สึกตื่นเต้นกับการจะได้ใส่ชุดนักศึกษา ถึงขนาดไปซื้อเสื้อ กระโปรงทรงเอ และรองเท้าคัทชู จากตลาดนัดแถวบ้านเตรียมเอาไว้รอวันเปิดเทอมแล้ว ทั้ง ๆ ที่กว่าจะได้แต่งชุดนักศึกษาหญิงก็ต้องใช้เวลานานเกือบปี เพราะภาคเรียนแรกของชีวิตมหาวิทยาลัยฉันยังทนใส่ชุดนักศึกษาชายไปก่อนเพื่อรอให้ผมยาวขึ้นมากกว่านี้ กระทั่งภาคเรียนที่สองถึงเริ่มแต่งเครื่องแบบนักศึกษาหญิง แต่ก่อนที่จะได้แต่ง ก็ต้องเข้าไปขออนุญาตกับอาจารย์ในภาควิชาให้พิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไรก็ตามในช่วงสองปีสุดท้ายของการเป็นนักศึกษาปริญญาตรีฉันจะใส่ชุดนักศึกษาน้อยครั้งมาก เพราะอาจารย์ในภาควิชาบางท่านไม่ได้ยึดติดกับเครื่องแบบนักศึกษามากนักจึงอนุญาตให้แต่งกายสุภาพเข้าเรียนได้ เว้นแต่การเข้าเรียนวิชาเลือกที่นอกจากวิชาเอกและช่วงสอบที่ฉันยังต้องสวมเครื่องแบบนักศึกษาตามกฎระเบียบมหาวิทยาลัย

เมื่อนึกย้อนกลับไป ช่างน่าแปลกใจดีเหมือนกันนะ ทั้ง ๆ ที่เครื่องแบบนักศึกษามักถูกมองว่าเป็นสิ่งที่จะกดทับและจองจำตัวตนของเรา ทำไมตอนนั้นฉันถึงได้โหยหาที่จะสวมใส่มันนัก คงเป็นเพราะเครื่องแบบนักศึกษาจะทำให้ฉันไม่ต้องมีตัวตนแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ อีกต่อไป นั่นหมายความว่าจะได้มีชีวิตที่ดูเป็นปกติแบบเพื่อนนักศึกษาชายหญิงคนอื่น และถึงแม้พันธนาการบนเนื้อตัวร่างกายจึงยังคงถูกตรึงไว้ด้วยเครื่องแบบนักศึกษา แต่อย่างน้อยที่สุด การได้สวมเครื่องแบบนักศึกษาทำให้ฉันไม่ต้องรอวันบางวันที่จะได้เป็นผู้หญิงอีกแล้ว แต่จะได้เป็นเช่นนั้นทุกวัน ถึงแม้จะต้องจำยอมทำเรื่องขออนุญาตแต่งชุดนักศึกษาหญิงกับทางภาควิชาก็ตาม

จาก “แบบนี้” ไปเป็น “ลูกสาว” . . . นอกจากการปรับตัวในมหาวิทยาลัย การปรับตัวกับครอบครัวก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ฉันต้องเผชิญ โดยที่ไม่ว่าจะพยายามหนีห่างจากสายตาครอบครัวเป็นระยะทางหลายร้อยกิโลแค่ไหนก็ตาม ผลสุดท้ายความเงียบก็ถูกทลายลง เพราะทุก ๆ ครั้งที่

ฉันกลับมาบ้านช่วงวันหยุดเทศกาลหรือตอนปิดเทอม ด้วยผมทีเริ่มยาวขึ้น รูปร่างหน้าตา และการแต่งกายได้เปลี่ยนไป ตอนนั้นเองจึงเป็นช่วงเวลาที่แม่เริ่มปริปาก “พูด” ถึงสิ่งที่ฉันเป็นสักที

เวลาที่เรานั่งคุยกันตามภาษาแม่ลูกอยู่ในห้องนั่งเล่น จู่ ๆ แม่ก็จะเอ่ยปากถามขึ้นมาอย่างไม่มีปี่ไม่มีขลุ่ยและไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เราสนทนากันอยู่ว่า “เออ นี่ เราจะตัดผมไหม ผมเริ่มยาวแล้วนะ” หรือบางครั้งแม่ก็จะพยายามคอยบอกฉันอ้อม ๆ โดยที่ไม่แนบเนียนเอาเสียเลยว่า “ผมน่ะ ยาวแล้วนะ ตัดให้มันเป็นทรงหน่อยสิ” ฉันไม่แน่ใจนักว่าตอนนั้นแม่กำลังคาดหวังให้ฉันมีทรงผมที่ดูเข้ากับบุคลิกภาพ หรือจริง ๆ แล้ว ลึกลงไปในใจของแม่กำลังแอบหวังให้ฉันกลับมาเป็นผู้ชายอย่างนั้นหรือเปล่า หลายต่อหลายครั้งที่ได้ยินแม่พูดแบบนี้ฉันได้แต่พยายามทำเป็นเพิกเฉย แต่แล้วครั้งหนึ่งที่ทนไม่ไหว ฉันจึงบอกแม่ไปตรง ๆ ว่า “คงไม่ตัดผมสั้นอีกแล้วล่ะ แม่ คงไม่กลับไปเป็นผู้ชายแล้วนะ” และหลังจากนั้นแม่ก็ไม่ได้ถามฉันอีกเลย อยู่มาวันหนึ่งที่แม่ทำใจยอมรับได้ ท่านก็เริ่มเรียกฉันว่า “ลูกสาว” ซึ่งแม้คำ ๆ นี้อาจไม่ได้มีความหมายอะไรเลยสำหรับเด็กผู้หญิงบางคนที่รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่เกิดมาเป็นลูกสาวของบ้านเพราะการเป็นลูกสาวบางบ้านอาจไม่ได้รับความรักที่เท่าเทียมกับพี่ชายหรือน้องชาย แต่ใยกันวันที่แม่เรียกฉันด้วยคำว่า “ลูกสาว” ฉันรู้สึกดีใจแทบแย่ ราวกับนั่นเป็นคำที่ปลดปล่อยเราทั้งคู่ออกจากความเงียบ และราวกับว่าในที่สุดแม่ก็มีคำสักคำที่ใช้เรียกฉันได้เต็มปากและไม่หลงเหลือความคลุมเครืออีกต่อไป

ภาพที่ 6.1 การ์ดอวยพรวันเกิดพ่อ ปี พ.ศ. 2555

Ref. code: 25635924030041NCT

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างฉันกับพ่อตอนเรียนมหาวิทยาลัย เรามีความใกล้ชิดกันมากขึ้นทั้งในเชิงระยะทางและความรู้สึก ทุก ๆ ครั้งที่พ่อต้องมาทำงานในจังหวัดชลบุรี เป็นโอกาสให้ได้แวะเวียนมาเยี่ยมฉันที่บางแสนอยู่บ่อยครั้ง ถึงแม้ที่ผ่านมาฉันกับพ่อจะอยู่ไกลห่างกัน แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าจะเกิดเป็นช่องว่างระหว่างฉันกับพ่อ ถึงแม้ที่ผ่าน ๆ มา ฉันกับพ่อจะมีเวลาที่ได้อยู่ด้วยกันน้อยมาก เมื่อเทียบกับแม่ แต่หน้าที่เรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ค่าหอ ค่าเทอม ค่าน้ำค่าไฟ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ช่วงเรียนมหาวิทยาลัย พ่อทุ่มเททำงานและรับผิดชอบอย่างไม่เคยขาดตกบกพร่อง

วันที่ฉันเริ่มเปลี่ยนตนเองเป็นผู้หญิงตอนเข้ามหาวิทยาลัย ฉันแทบไม่ได้บอกพ่อเลยด้วยซ้ำ หากแต่ฉัน “เขียน” ลงในการ์ดวันเกิดอายุครบ 55 ปี ของพ่อ[1] เพื่อบอกความในใจและบอกเป็น นัย ๆ ถึงสิ่งที่ฉันเป็น ปีนั้นจึงได้มอบของขวัญให้พ่อเป็นความจริงและความรู้สึกที่กลั่นออกมาจากใจ ดังข้อความที่ปรากฏอยู่บนการ์ดว่า

> “ขอบคุณที่พ่อคอยสนับสนุนบิ๊กในทุก ๆ เรื่อง และขอบคุณที่พ่อรักและเข้าใจบิ๊กไม่ว่าบิ๊กจะเป็นอะไร”
>
> เมื่ออ่านข้อความที่อยู่ติดกัน ที่เขียนไว้ว่า
>
> “ถึงแม้บิ๊กจะเป็นแบบนี้ บิ๊กจะไม่ทำให้พ่อต้องอายใคร และบิ๊กสัญญาว่ามันจะเป็นเพียงเรื่องเดียวที่ทำให้พ่อกับแม่เสียใจ”

การ์ดใบนั้นทำให้ฉันเห็นตนเองคนเก่าคนนั้น คนที่ทั้งเปราะบาง อ่อนแอ และไม่มั่นใจในตนเองเลยสักนิด เพราะภายใต้ตัวหนังสือฉันสัมผัสได้ถึงความรู้สึกตัดพ้อถึงสิ่งที่ตนเองเป็นและความหวาดกลัวในจิตใจของตนเองกับการคิดไปว่าการเป็นกะเทยนั้นคือเรื่องผิด จนอาจเป็นเรื่องที่จะทำให้พวกเขาต้องเสียใจ อีกทั้งฉันยังเห็นความขี้ขลาดของตนเองที่ไม่กล้ายืนยันต่อสิ่งที่ตนเองเป็น ถึงกับต้องให้ค่ำมั่นสัญญาเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน

---

[1] ในทีแรกการ์ดอวยพรใบนี้มีเพียงข้อความที่เขียนด้วยลายมือของฉัน โดยไม่มีรูปถ่ายแปะไว้ และไม่ได้เคลือบเอาไว้ด้วยพลาสติก แต่เมื่อฉันได้กลับไปค้นดูที่บ้านเพื่อจะนำมาใช้เขียนวิทยานิพนธ์ จึงพบว่าการ์ดมีลักษณะเปลี่ยนไป แม่เป็นคนเอารูปของฉันตอนใส่ชุดครุยปริญญาตรีกับรูปของพ่อสมัยหนุ่ม ๆ มาแปะไว้ และก็แม่เองอีกนั่นล่ะที่เป็นคนเอาการ์ดใบนี้ไปเคลือบพลาสติก จึงทำให้กระดาษด้านในถูกเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี ปัจจุบันการ์ดใบนี้ถูกนำไปไปตั้งโชว์ไว้บนโต๊ะทำงานของพ่อที่บ้าน

ข้าวของที่เก็บเอาไว้ที่บ้าน นอกจากจะแสดงให้เห็นมุมนักจดหมายเหตุของแม่ ยังแสดงให้เห็นมุมน่ารัก ๆ ของแม่ที่มีให้พ่อซึ่งไม่มีให้เห็นบ่อยนักหรอกที่แม่จะแสดงความรักต่อพ่อ และจากรูปฉันในชุดครุย อาจะเป็นอีกมุมหนึ่งที่แม่ต้องการแสดงให้ฉันรับรู้ว่าภูมิใจในตัวฉันมากแค่ไหน

Ref. code: 25635924030041NCT

ฉันไม่รู้ว่านี่จะฟังดูเหมือนเนื้อเรื่องที่ใครหลายคนเคยอ่านหรือได้ยินมาแล้วซ้ำ ๆ กับการที่กะเทยคนหนึ่งต้องเติบโตมากับค่านิยมหรือขนบแบบชนชั้นกลาง ที่ต้องพยามอย่างมากในการตั้งใจเรียน ประครองตนให้อยู่ใน “ความดี” ที่สังคมยึดถือ หรือ ประสบ “ความสำเร็จ” สักอย่างในชีวิตให้ได้ ราวกับว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นเงื่อนไขที่ช่วยไถ่ถอนข้อบกพร่องของตนเองเพื่อนำมาทดแทนกับสิ่งที่เป็นได้ และราวกับว่าทั้งสองสิ่งนี้จะเป็นเครื่องบรรณาการที่กะเทยคนหนึ่งต้องมอบคืนแก่ครอบครัว หรือ ส่งคืนสู่สังคม เนื้อเรื่องชีวิตที่อาจฟังดูแสนจะน่าเบื่อ ซ้ำซากจำเจและจืดชืดแบบนี้มันเกิดขึ้นกับฉันจริง ๆ เพราะต้องเติบโตมากับการพิสูจน์ตนเองด้วยความสามารถบางอย่าง ชีวิตมหาวิทยาลัยของฉันจึงไม่ค่อยมีอะไรตื่นเต้นเร้าใจมากนัก แม้จะใช้ชีวิตอยู่ใกล้กับหาดทราย ชายเล แถวบางแสน แต่ชีวิตในมหาวิทยาลัยเกือบสี่ปีกลับไม่ฮาเฮสักเท่าไร

ในช่วงทศวรรษ 2550 ช่วงเวลาที่ฉันก้าวเข้าสู่ชีวิตบทใหม่ การเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นไปสู่วัยผู้ใหญ่ นอกจากการเปลี่ยนแปลงบนเนื้อตัวร่างกาย สถานที่อยู่อาศัย และวิถีชีวิตของตนเอง ฉันยังต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในเชิงสังคมและการเมือง ทั้งความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างคนเสื้อเหลืองกับคนเสื้อแดงที่ประทุขึ้นนับแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2540 และยังต้องเจอะเจอกับการทำรัฐประหารตอนปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นครั้งที่สองในชีวิต กระนั้นแล้วภายใต้สภาวการณ์ที่ระส่ำระสายทางการเมืองตลอดช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา กลุ่มคนหลากหลายทางเพศได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในหลากหลายบริบท ทั้งในทางการเมือง เกิดกลุ่มการเคลื่อนไหวของผู้มีความหลากหลายทางเพศ หรือในเชิงสังคมเกิดการผลักดันเรียกร้องเพื่อสิทธิทางกฎหมายของกลุ่มคนเหล่านี้ นอกจากบริบทดังกล่าวแล้วในเมืองหลวงหรือหัวเมืองหลักของการท่องเที่ยวได้เกิดสถานบันเทิงเฉพาะกลุ่มมากมาย เกิดสังคมออนไลน์ที่ให้กลุ่มคนหลากหลายทางเพศได้เข้าถึงข้อมูลและมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างรวดเร็วและง่ายดาย อีกทั้งในอุตสาหกรรมบันเทิงได้ฉายภาพคนกลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้นทั้งบนสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา ได้ถูกชี้ให้เห็นเอาไว้ในงานของแจ็คสัน (2010) ที่ชื่อ *Queer Bangkok: 21st Century Markets, Media, and Rights*

แม้ฉันจะเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในหลากหลายด้านและอยู่ท่ามกลางสังคมที่เริ่มเปิดกว้างต่อกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ทว่าความเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่ส่งผลต่อชีวิตของฉันโดยตรง และสำคัญไปไม่น้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงในเชิงสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ก็คือ “ความเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงเชิงความรู้” ที่นอกจากจะเกิดขึ้นจากการนำเอาข้อบ่งชี้ทางการแพทย์มาใช้ในระบบการเกณฑ์ทหารหรือในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแล้ว ยังเกิดขึ้นจากการรับเอาคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ อย่าง transgender หรือ transsexual มากจากโลกตะวันตก โดยมีการนำคำเหล่านี้มาใช้นิยามกันในกลุ่มกะเทยชนชั้นกลาง กลุ่มนักเคลื่อนไหว กลุ่ม NGO และบนสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากการนำคำมาใช้ ยังเกิดสมาคมที่เรียก

Ref. code: 25635924030041NCT

ตนเองว่า “สตรีข้ามเพศ” หรือ “ผู้หญิงข้ามเพศ” ซึ่งขับเคลื่อนในประเด็นสิทธิของคนกลุ่มนี้โดยเฉพาะ

ในที่สุดวันที่กำลังจะก้าวไปเป็นผู้ใหญ่ฉันก็ค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตนเองว่า “เพศชาย” หรือคำแรกที่ฉันได้รับบนสูติบัตร ได้แทรกซึม กีดกัน และส่งผลต่อชีวิตฉันอย่างแนบเนียนโดยที่ไม่เคยนึกมาก่อน แม้หลายปัญหาหลายอุปสรรคจะได้รับการแก้ไข เรื่องใหญ่เรื่องหนึ่งในชีวิตที่อาจมีผลต่อเรื่องอาชีพการงานในอนาคตของฉันได้ถูกทำให้คลี่คลายไปก็คือ การที่ไม่ต้องถูกเกณฑ์ไปรับใช้ชาติในวันเกณฑ์ทหารหรือถูกตีตราว่าโรคจิตถาวรในใบสด.43 อีกแล้ว เพราะคำ ๆ นั้นได้ถูกแทนที่ด้วยคำว่า “เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” และเรื่องหนึ่งที่คงทำให้ฉันรู้สึกโล่งใจเป็นอย่างมากก็คือ ฉันสามารถเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยโดยสวมใส่ชุดนักศึกษาหญิงและใส่ชุดครุยในวันรับปริญญาตามเพศที่ฉันปรารถนาได้

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ฉันรู้สึกมีความหวังอยู่ลึก ๆ ว่า จะสามารถใช้ชีวิตเหมือนดั่ง คนปกติทั่วไป ได้เปลี่ยนไปเป็นในสิ่งที่อยากจะเป็น หรือ ได้มีชีวิตในแบบที่เรียกว่าชีวิตจริง ๆ แต่ทว่าฉันต้องยอมจำนนให้กับกระบวนการทางการแพทย์ และแม้หลายอุปสรรคจะได้รับการแก้ไขหากแต่ยังคงมาพร้อมภาระเงื่อนไขที่เราต้องพิสูจน์ตัวเอง ขออนุญาต หรือรับรองตนเองผ่านกระบวนการทางจิตเวช ถึงแม้กลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนประเด็นเพื่อสิทธิของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศจะคอยเป็นปากเป็นเสียง และคอยต่อสู้เพื่อฉันอยู่ ทว่าถ้าหากจะให้นิยามสองทศวรรษที่ผ่านมาจากประสบการณ์ของฉันเอง ช่วงเวลานี้คงเปรียบได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งความหวังที่ยังคงมาพร้อมกับเงื่อนไขหรือเป็นยุคแห่งการต่อรองมากกว่าการโค่นล้มระบบและแบบแผนที่เคยมีมา

ฉะนั้นในบทนี้จะเป็นการนำเอาแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษามาสนทนากับความเปลี่ยนแปลงเชิงความรู้ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยซึ่งจะแบ่งออกเป็นสองส่วน ดังต่อไปนี้ ส่วนที่หนึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของคำนิยามเพศ จาก กะเทย ไปสู่ คนข้ามเพศ ที่เกิดขึ้นในขบวนการเคลื่อนไหวและในพื้นที่วิชาการ และส่วนที่สอง จะเป็นการสำรวจตรวจสอบการนำเอาองค์ความรู้ทางการแพทย์จากตะวันตกมาใช้ในระบบระเบียบของสถาบันของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อกะเทย โดยจะศึกษาผ่านเรื่องเล่าและประสบการณ์ส่วนตัวในการเกณฑ์ทหาร การเข้าร่วมรับปริญญา และจดหมายเหตุส่วนบุคคล อันได้แก่ ใบสด.43 และใบคำร้องขอเข้ารับปริญญาที่ออกโดยมหาวิทยาลัยของรัฐ การศึกษาทั้งสองส่วนจะเผยให้เห็นว่าองค์ความรู้ที่รับมาจากตะวันตกนั้นบดบัง กดทับ หรือทำให้เกิดความสลับซับซ้อนอย่างไร ต่อองค์ความรู้เดิมที่เกี่ยวกับกะเทย และส่งผลต่อตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยในสังคมไทย (เช่นฉัน) อย่างไร

Ref. code: 25635924030041NCT

6.1 คำที่แปรเปลี่ยน: จาก กะเทย สู่ สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ

ในค่ำคืนหนึ่งตอนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมปลาย ฉันได้ยินคำว่า “สตรีข้ามเพศ” หรือ “ผู้หญิงข้ามเพศ” มาจากรายการโทรทัศน์ที่ชื่อ *วูดดี้เกิดมาคุย*[2] ซึ่งเป็นรายการที่ถ่ายทอดทุกคืนวันอาทิตย์ ทางช่องเก้า ฉันจำได้ดีว่าคืนนั้นติดตามเทปนี้ผ่านทางทีวีในห้องนอนของตนเอง โดยถึงขั้นต้องหรี่เสียงเบา ๆ และฟังอยู่คนเดียวเงียบ ๆ เพราะรายการคืนนั้นมีการถกเถียงกันอย่างดุเดือดระหว่าง นก ยลดา[3] มัม ลาโคนิค[4] และ จิ๋ม ซาร่า[5] ที่มาเป็นแขกรับเชิญ ณ ตอนนั้นฉันได้แต่เกิดความสงสัยและตั้งคำถามมากมายเต็มไปหมด เพราะที่ผ่านมาฉันเคยแต่ถูกเรียกด้วยคำว่า ตุ๊ด หรือ กะเทย ฉันไม่เคยได้ยินคำที่นก ยลดาพูดถึงมาก่อนและไม่เคยรู้เลยว่าองค์กรอนามัยโลก หรือ WHO ที่นก ยลดาอ้างถึงในรายการคือใคร หรือมีหน้าที่อะไร และนั่นยิ่งทำให้ฉันตั้งคำถามกับตนเองว่าสิ่งที่ฉันเป็นอยู่นั้น สรุปแล้วมันคือธรรมชาติ เจตจำนงอันเสรี หรือ ความเจ็บป่วยกันแน่

จากรายการ*วู้ดดี้เกิดมาคุย*ที่ฉันนั่งดูด้วยความสงสัยและเต็มไปด้วยคำถามมากมาย ในทีแรกฉันจึงคิดว่าคำว่า “คนข้ามเพศ” ที่ใช้กันในสังคมไทยปัจจุบันนั้นปรากฏขึ้นครั้งแรกจากการเคลื่อนไหวเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงคำนำหน้าของนก ยลดาหรือมาจากรายการทีวีโชว์ในวันนั้นที่เริ่มพูดถึงคำว่า “สตรีข้ามเพศ” หรือ “ผู้หญิงข้ามเพศ” แต่ในความเป็นจริงคำว่าคนข้ามเพศ ได้ปรากฏขึ้นมาก่อนหน้านั้นในแวดวงวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์

จากงานของแจ็คสัน (2011) ได้เผยให้เห็นถึงที่มาที่ไปและความสลับซับซ้อนของคำว่า “ข้ามเพศ” โดยมีจุดเริ่มต้นมาจาก เปรมปรีดา ปราโมช ณ อยุธยา พยายามที่จะแปลคำว่าเควียร์ ให้เป็นภาษาไทย โดยแปลเป็นคำว่า “ข้ามเพศ” เพื่อสื่อนัยยะถึงความลื่นไหลของเพศสถานะและเพศวิถี คำว่า “ข้ามเพศ” จึงได้กำเนิดขึ้นในระหว่างการเตรียมการจัดงานสัมมนาวิชาการที่มีชื่อว่า International Conference of Asian Queer Studies ครั้งที่ 1 ที่จัดขึ้นที่กรุงเทพ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 แต่อย่างไรก็ตามเมื่อค้นคว้าลึกลงไปกลับพบคำว่า คนข้ามเพศ ปรากฏขึ้นในวงวิชาการตั้งแต่ปีก่อนหน้านั้น โดยจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2547 มีการ

---

[2] เทปนี้ออกอากาศเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2553 และ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์, 2554, น. 171)

[3] อดีตมิสอัลคาซ่าปี 2005 นักร้องวงวีนัสฟรายแทบ และผู้ก่อตั้งสมาคมสตรีข้ามเพศแห่งประเทศไทย

[4] นักร้อง วงลาโคนิคส์ ผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับเธอ คือ *เพลงเติมใจให้กัน* และ *ความลับ*

[5] จิ๋ม ซาร่า หรือ สุจินต์รัตน์ ประชาไทย นักร้อง นักแสดง ผู้มีชื่อเสียง อีกทั้งเธอยังเป็นคนแรกที่ได้เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศในประเทศอังกฤษ (“เผยเรื่องราว จิ๋ม ซาร่า,” 2560)

Ref. code: 25635924030041NCT

จัดงานสัมมนาเรื่อง “เพศในวัฒนธรรม ประสบการณ์จากคนข้ามเพศ” ที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร จัดขึ้นโดยความร่วมมือจากกลุ่มนักวิชาการที่เป็นคนข้ามเพศ ซึ่งมี เปรมปรีดา ปราโมช ณ อยุธยา รวมอยู่ด้วย ภายในงานได้มีการนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวกับเกย์ กะเทย และเพศที่สาม (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2547, น. 9) แต่อย่างไรก็ตามงานสัมมนา International Conference of Asian Queer Studies กลายเป็นจุดที่ทำให้เกิดความเข้าใจว่า “ข้ามเพศ” นั้นคือคำแปลของ transsexual และ transgender ซึ่งก่อให้เกิดความซับซ้อนตามมา ดังข้อสังเกตของแจ็คสัน

> ผู้อ่านที่เป็นคนไทยได้ตีความคำที่เปรมปรีดาคิดขึ้นว่าเป็นความพยายามที่จะแปลคำนิยามในภาษาอังกฤษ อย่าง “transgender” และ “transsexual” เป็นภาษาไทย นับแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา “ข้ามเพศ” ถูกรับรู้อย่างแพร่หลายว่า หมายถึงคำทั้งสองคำนั้นในภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามทั้งสองคำยังคงไม่ถูกทำให้แตกต่างกันอย่างชัดเจนในภาษาไทย (Jackson, 2011, p. 5)

คำว่า คนข้ามเพศ ที่มาพร้อมกับความสลับซับซ้อนในเชิงความหมายที่ยังไม่ถูกแยกออกจากกันระหว่าง transsexual และ transgender จึงได้ปรากฏอยู่ในแวดวงการเคลื่อนไหวและงานเขียนทางวิชาการที่ถูกเผยแพร่ออกมาในช่วงทศวรรษ 2550 ซึ่งกระบวนทัศน์ทั้งแบบ transsexual และ transgender ได้หลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทยผ่าน โลกาภิวัตน์ ความเป็นสมัยใหม่ สิทธิมนุษยชน ขบวนการเคลื่อนไหว กลุ่ม NGO ระบบทุนนิยม หรือการแพทย์เชิงพาณิชย์ เพื่อมาใช้อธิบายอัตลักษณ์ท้องถิ่น อย่าง กะเทย หรือ สาวประเภทสอง รวมถึงใช้เรียกคนที่เปลี่ยนจากหญิงไปเป็นชาย

จากการเปลี่ยนแปลงของคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะที่รับมาจากโลกตะวันตกจึงได้นำมาสู่การสำรวจตรวจสอบคำดังกล่าว เนื่องจากสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษาได้ให้ความสนใจต่อบทบาทของคำนิยาม คนข้ามเพศสถานะ ที่ถูกนำไปใช้ในพรมแดนต่าง ๆ ตามที่สไตร์เกอร์ และ เคอร์ราห์ กล่าวว่า

> หนึ่งในมุมมองเชิงวิพากษ์ของสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษา คือ การตรวจสอบและทำงานร่วมกับนิยามคำว่า คนข้ามเพศสถานะ ซึ่งก็คือ การสืบสาแหรกลงไปในวงศาวิทยาของ “คนข้ามเพศสถานะ” ในฐานะหมวดหมู่ การบันทึก และการถกเถียงถึงผลลัพธ์ของการนำไปใช้อย่างแพร่หลายในหลากบริบท และในฐานะของการตั้งคำถามต่อวิธีการที่นิยามศัพท์ได้ทำหน้าที่ (บางครั้งมักเกิดขึ้นพร้อมกัน) กับการเป็นหนทางของการต่อต้าน หรือการปลดปล่อย การเป็นส่วนหนึ่งของการกดขี่และการควบคุม หรือการเป็นนิยามศัพท์ทางเทคนิคที่มีความเป็นกลางที่ถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น (Stryker & Currah, 2014, p. 6)

ดังนั้นนำการแนวคิดของคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้ในส่วนนี้จึงเป็นการสืบสาแหรกของความรู้ลงไปในคำว่า “คนข้ามเพศ”ที่ถูกนำมาใช้ในขบวนการเคลื่อนไหวและวง

Ref. code: 25635924030041NCT

วิชาการ เพื่อเผยให้เห็นถึงพัฒนาการของคำนิยามที่ถูกนำมาใช้ในสังคมไทย ซึ่งยังคงผสมผสานกันระหว่าง transsexual และ transgender รวมถึงเพื่อคลี่คลายความสลับซับซ้อนและรื้อให้เห็นถึงผลพวงที่ตามมาจากการนำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะของโลกตะวันตกมาใช้

6.1.1 คำว่า "คนข้ามเพศ" ในขบวนการเคลื่อนไหว: เมื่อกะเทยพูดภายใต้สภาวะคนแปลงเพศ

ก่อนที่ คนข้ามเพศ จะถูกนำมาใช้เป็นอัตลักษณ์ทางการเมือง การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิให้แก่กลุ่มที่มีอัตลักษณ์ข้ามจากชายไปเป็นหญิง (ไม่ว่าจะเป็นกะเทย สาวประเภทสอง หรือสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ) ค่อย ๆ เริ่มก่อรูปก่อร่างมานับแต่ช่วงทศวรรษ 2540 ดังเช่น กรณีการคัดค้านนโยบายและการกระทำที่ไม่เป็นธรรมของรัฐ เมื่อสถาบันราชภัฏได้กำหนดนโยบายกีดกันคนกลุ่มนี้ไม่ให้เข้ารับการศึกษาในปี พ.ศ. 2540 รวมทั้งประเด็นเรื่องการเกณฑ์ทหาร และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางเพศ แต่อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนข้ามเพศในระยะแรกก็ยังเป็นการเคลื่อนไหวที่อาศัยความร่วมมือกับกลุ่มชายรักชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาคมฟ้าสีรุ้ง และองค์กรบางกอกเรนโบว์ รวมทั้งหน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) สำนักงานเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์, 2554, น. 173) แต่หากพูดถึงการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนเพื่อก่อตั้งองค์กรหรือสมาคมที่ทำงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกะเทย สาวประเทสอง และสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ โดยเฉพาะเจาะจง นั้นเพิ่งเกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา จะเห็นได้จาก มูลนิธิซิสเตอร์ พัทยา ศูนย์กิจกรรมสาวประเภทสอง ริเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2547 และขึ้นทะเบียนอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2558 สมาคมสตรีข้ามเพศแห่งประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2552 และ เครือข่ายเพื่อนกะเทยไทย เกิดจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่ายสาวประเภทสองในประเทศไทย เมื่อ ปี พ.ศ. 2553 และขึ้นทะเบียนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2560[6]

คำว่า "คนข้ามเพศ" เริ่มเป็นที่รู้จักในช่วงต้นทศวรรษ 2550 จากแวดวงนักกิจกรรม และองค์กรที่เคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ และนอกจากจะปรากฏในพื้นที่ทางสังคมและขบวนการเคลื่อนไหวยังปรากฏชุมชนในโลกออนไลน์ เกิดเว็บไซต์สำหรับกลุ่มที่เรียกตนเองว่า "กลุ่มหญิงข้ามเพศ" คือ www.Thailadyboyz.net นอกจากคำว่า "คนข้ามเพศ" ยังมีคำว่า สาวทีจี (TG ย่อมาจาก transgender หรือคำเต็ม ๆ คือ transgender woman) ได้ปรากฏขึ้นในโลกอินเทอร์เน็ตในราวปี พ.ศ. 2551 และถูกนำมาใช้ต่อสาธารณชน

---

[6] นอกจากจะมีกลุ่มกะเทยหรือผู้หญิง/สตรีข้ามเพศแล้ว ยังมีกลุ่มของผู้ชายข้ามเพศเริ่มปรากฏชัดขึ้นในสังคมไทยในช่วงปลายทศวรรษ 2550 เห็นได้จากการก่อตั้ง Transmen Alliance of Thailand ในปี พ.ศ. 2557 และ กลุ่ม Teak ในปี พ.ศ. 2560

Ref. code: 25635924030041NCT

โดยสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2553 (Käng, 2012, p. 491) แต่อย่างไรก็ตาม กว่าสองทศวรรษที่ผ่านมาคงปฏิเสธไม่ได้ว่า การเคลื่อนไหวของ นก ยลดา ก่อให้เกิดจุดเปลี่ยนที่สำคัญ โดยนำมาซึ่งกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวที่เรียกตนเองว่า “สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ” ที่ได้ก่อตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการ และทำให้คำว่า “สตรี/ผู้หญิงข้าม” หรือ “คนข้ามเพศ” เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในสังคม ผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ รายการโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ในเวลาเดียวกันคำนิยามที่นก ยลดานำมาใช้ซึ่งรับมาจากแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญในโลกตะวันตก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงความรู้และทำให้ความรู้ทางการแพทย์เข้ามามีบทบาทในการให้ความหมายต่อตัวตนและประสบการณ์ของกะเทย

บทบาทการเคลื่อนไหวของนก ยลดา ในการเรียกร้องสิทธิของสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงคำนำหน้านามบนเอกสารบุคคล และการนำสภาวะคนแปลงเพศมาใช้ เริ่มต้นขึ้นราว ปี พ.ศ. 2550 ครั้นเมื่อเธอเป็นตัวแทนของกลุ่มทีมีชื่อว่า “ผู้หญิงข้ามเพศแห่งประเทศไทย” ซึ่งเป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนจากสมาคมฟ้าสีรุ้ง (*โพสต์ทูเดย์*, 28 ตุลาคม 2550) นกและกลุ่มผู้หญิงข้ามเพศได้เข้าไปยื่นรายชื่อสนับสนุนพระราชบัญญัติคำนำหน้านามต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) อย่างไรก็ตามภายในปีเดียวกันนั้นร่างดังกล่าวก็ถูกสนช. ตีกลับไป (*โพสต์ทูเดย์*, 28 ตุลาคม 2550) ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 นก ยลดา พร้อมกับนายกิตตินันท์ ธรมทัช นายกสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ได้ออกมาแถลงข่าวจากกรณีนายนที ธีระโรจนพงษ์ ยื่นหนังสือต่อแพทย์สภาเพื่อให้ยับยั้งการผ่าตัดลูกอัณฑะในเด็กชาย รวมทั้งกำหนดกฎหมายเพื่อห้ามการกระทำดังกล่าว (*ข่าวสด*, 30 มีนาคม 2551)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 สมาคมสตรีข้ามเพศแห่งประเทศไทย (TransFemale Association of Thailand) ได้ก่อตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการ โดยนก ยลดาเป็นผู้ก่อตั้งและดำรงตำแหน่งนายกของสมาคม องค์กรดังกล่าวมีเป้าหมายหลักในการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงคำนำหน้าให้กับกลุ่มคนที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศแล้ว และนอกจากนั้นแล้วยังมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนเพื่อลดอคติในสังคมที่มีต่อคนข้ามเพศ และให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพทางเพศ รูปแบบการทำงานของสมาคมนอกจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์แล้ว ยังทำผ่านเว็ปไซต์ โดยมีกระดานข่าวประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงกิจกรรมขององค์กร พร้อมทั้งมีการเปิดรับสมัครสมาชิกสตรีข้ามเพศ (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์, 2554, น. 178) นอกจากการก่อตั้งสมาคมสตรีข้ามเพศแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2552 ในปีเดียวกันนั้นนกและกลุ่มสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศยังได้ออกมาเรียกร้องต่อรัฐมนตรีวาการกระทรวงสาธารณสุข เพื่อขอให้ทบทวนข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม เรื่อง เกณฑ์การรักษาแปลง

Ref. code: 25635924030041NCT

เพศ พ.ศ. 2552[7] (*มติชน*, 31 มกราคม 2552) และออกมาเรียกร้องไปยังกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ให้แก้ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับการแต่งกายให้นิสิต นักศึกษา บัณฑิต และอาจารย์สตรีข้ามเพศ โดยอ้างว่าการถูกบังคับให้แต่งกายเป็นเพศชายในสถาบันการศึกษา ขัดกับหลักการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโรคสตรีข้ามเพศ (*ผู้จัดการรายวัน*, 21 ตุลาคม 2552)

จนกระทั่งในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2553 นก ยลดาได้นำเสนอ คำว่า "สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ" ในรายการ*วู้ดดี้เกิดมาคุย* จากคำกล่าวของนก ยลดาในรายการ คำนี้เธอแปลมาจากคำว่า transsexual female และได้ให้คำจำกัดความกับคำที่เธอนำมาใช้เอาไว้ว่า "ผู้หญิงที่เกิดมาผิดปกติทางร่างกาย คือ มีอวัยวะเพศชายออกมาด้วย" พร้อมกับมีการยกเอาบัญชีการจำแนกโรคขององค์กรอนามัยโลก หรือ WHO มารองรับ โดยเธอมักจะกล่าวว่าสิ่งที่เธอเป็นคืออาการเจ็บป่วย คือ ความผิดปกติด้านอัตลักษณ์ทางเพศ (gender identity disorder) หรือ โรคเพศสลับ และต้องการการรักษาด้วยการผ่าตัดแปลงเพศ ซึ่งในเวลานั้นคำอธิบายดังกล่าวเป็นไปตามที่องค์การอนามัยโลกได้ระบุไว้ในบัญชีจำแนกโรค ฉบับทบทวนครั้งที่ 10 (ICD-10)[8] (วัชรวุฒิ ซื่อสัตย์ และ พัชรินทร์ สิรสุนทร, 2558, น. 117)

---

[7] สองประเด็นหลัก ที่นก ยลดา และกลุ่มสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศไม่เห็นด้วยต่อข้อบังคับดังกล่าว คือ 1. ไม่เห็นด้วยกับการที่กำหนดให้ผู้ที่จะแปลงเพศได้ต้องมีอายุ 18 ปี เพราะส่วนใหญ่จะมีความต้องการที่จะแปลงเพศตั้งแต่อายุน้อยกว่า 18 ปี หรือตั้งแต่เกิด และ 2. ไม่เห็นด้วยที่กำหนดให้ผู้ที่จะกระทำการแปลงเพศต้องได้รับการรับรองจากจิตแพทย์จำนวน 2 คน โดยมองว่าจะทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากขึ้นในการแปลงเพศ แต่ควรให้อยู่ในดุลยพินิจของจิตแพทย์เป็นรายกรณีว่าผู้ป่วยควรได้รับคำรับรองจากจิตแพทย์กี่ท่าน (*มติชน*, 31 มกราคม 2552, น. 5)

[8] อย่างไรก็ตามบนหน้าเว็ปไซต์ขององค์กรอนามัยโลก สำนักงานประจำภูมิภาคยุโรป https://www.euro.who.in ได้เผยให้เห็นว่า บัญชีจำแนกโรคขององค์กรอนามัยโลก ฉบับที่ 11 (ICD-11) ที่เผยแพร่ออกมาในเดือนมิถุนายน ปี 2562 ได้ถอดถอนสภาวะคนแปลงเพศและสภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด (Gender Identity disorder) ออกจากหมวดความผิดปกติทางจิตและพฤติกรรม โดยถูกย้ายออกไปอยู่ในหมวดเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศแทน และเปลี่ยนไปใช้คำว่า ความไม่สอดคล้องทางเพศสถานะ หรือ gender incongruence ขณะที่ในคู่มือ *ดีเอสเอ็ม-4* (*DSM-IV*) ที่ออกมาใน 1994 ฉบับนี้ สภาวะคนแปลงเพศ ได้ถูกยกเลิกไป และถูกแทนที่ด้วยสภาวะความผิดปกติของอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ หรือ Gender Identity Disorder (GID) กระทั่งคู่มือ*ดีเอสเอ็ม-5* (*DSM-V*) ที่ออกมาในปี 2013 ได้นำเอาสภาวะไม่พึงพอใจในเพศสถานะ (Gender Dysphoria) มาใช้แทนที่สภาวะความผิดปกติของอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ (Capetillo et al, 2015, p. 54)

Ref. code: 25635924030041NCT

นอกจากการเรียกร้องสิทธิทางกฎหมายและการนำเสนอคำว่า สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ ต่อสาธารณชนในปี พ.ศ. 2553 ยังเป็นปีแรกที่สมาคมสตรีข้ามเพศแห่งประเทศไทยได้ริเริ่มจัดทำโครงการแปลงเพศฟรี พี่ช่วยน้อง (Sister's Hand) หรืออีกชื่อหนึ่งที่สื่อหนังสือพิมพ์มักจะใช้ คือ คำว่า "โครงการจิ๋มเอื้ออาทร" โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้หญิงข้ามเพศที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จำนวนห้าคน โดยช่วยออกค่าใช้จ่ายในการศัลยกรรมแปลงเพศให้ฟรีแก่ผู้ที่ผ่านการพิจารณาเข้าร่วมโครงการ ซึ่งในปีแรก[9]ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศัลยกรรม PAI ส่วนการดำเนินโครงการในครั้งที่สอง ปี พ.ศ. 2554 ได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลยันฮี (*ข่าวสด*, 25 กุมภาพันธ์ 2554) อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวที่จัดขึ้นเป็นครั้งที่สองได้รับการคัดค้านจากนายนที (ประธานกลุ่มเกย์การเมืองแห่งประเทศ) (*มติชน*, 4 มีนาคม, 2554) โครงการนี้จึงเป็นอันต้องถูกระงับไป สืบเนื่องจากการประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวเข้าค่ายโฆษณาแฝง ซึ่งผิดไปจากประกาศของกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) ที่ระบุไว้ว่า สถานพยาบาลห้ามใช้คำว่าฟรีเพื่อการโฆษณา (*ข่าวสด*, 9 มีนาคม 2554)

ความสำคัญของการเคลื่อนไหวของนก ยลดา และกลุ่มสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ คือ การพูดภายใต้สภาวะคนแปลงเพศ หรือ transsexualism ซึ่งเป็นคำของผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ที่รับมาจากโลกตะวันตก จากการเคลื่อนไหวของนก ยลดา และกลุ่มผู้หญิงข้ามเพศได้นำมาทั้งความเห็นอกเห็นใจ และได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ มากมายทั้งในแง่บวก และแง่ลบ ซ้ำยังเผชิญกับการถูกโจมตีด้วยความเกลียดชังและอคติจากผู้คนในสังคมและบนโลกอินเทอร์เน็ต ไปจนถึงการถูกวิพากษ์วิจารณ์จากภายในกลุ่มคนหลากหลายทางเพศด้วยกันเอง ไม่ว่าจะเป็นการขับเคลื่อนของนายนที หรือการนำเสนอมุมมองที่ต่างไปจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีข้ามเพศ อาทิ งานเสวนาเรื่อง "ฉันไม่ได้ป่วย...จากกะเทยถึงผู้หญิงข้ามเพศ" ซึ่งจัดขึ้นโดยเครือข่ายเพื่อนกะเทยไทยในปี พ.ศ. 2553 งานเสวนาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของเป้าประสงค์ทางการเมืองในหมู่นักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของกะเทยและผู้หญิงข้ามเพศ ดังที่นฤพนธ์ กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างสตรีข้ามเพศและกลุ่มเครือข่ายกะเทยไทยอาจจะสะท้อนให้เห็นเป้าหมายทางการเมืองและอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน โดยที่กลุ่มสตรีข้ามเพศสนใจความเป็นผู้หญิง แต่กลุ่มเครือข่ายกะเทยไทยสนใจเรื่องลดอคติจากสังคม (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2556, น. 152) ในขณะที่กิตติกรมองว่า

> ความต้องการให้การรับรองสถานะความเป็นผู้หญิงด้วยกฎหมายผ่านคำนำหน้านามที่ยังเป็นที่ถกเถียงกันไม่จบสิ้น มุมหนึ่งอาจมองได้ว่าเป็นการต่อรองกับสังคมแต่ยังมีมุมมองอื่นที่หลากหลายเช่น เป็นการหวนกลับไปยอมรับความหมายเดิมทางจิตวิทยาที่นิยามว่ากะเทยคือความเจ็บป่วย เป็น

---

[9] ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการในปีแรกมีอายุน้อยสุด 14 ปี และมากสุด 60 ปี (*ผู้จัดการรายวัน*, 25 กุมภาพันธ์ 2554)

Ref. code: 25635924030041NCT

> การกีดกันกะเทยด้วยกันเอง เป็นการล้อมกรอบกะเทยให้วิ่งไปสู่ลู่แบบเดียวกัน คือเปลี่ยนแปลงเรือนร่างตามวาทกรรมหลักเพื่อจะได้รับการยอมรับทางสังคม กฎหมาย และอื่น ๆ (กิตติกร สันคติประภา, 2560, น. 126)

ในบทความเรื่อง "Kathoey ''In Trend'': Emergent Genderscapes, National Anxieties and the Re-Signification of Male-Bodied Effeminacy in Thailand" ของ เดรชด์ บย็อง-ชู คัง (Dredge Byung'chu Käng) (2012) ได้รื้อให้เห็นถึงการเมืองเบื้องหลังของคำนิยาม หรือความรู้ที่นกยลดา และกลุ่มสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศได้นำมาใช้ในฐานะอัตลักษณ์ทางการเมือง โดยในบทความของคัง มีการอ้างถึงบทสนทนาส่วนตัวที่นกบอกกับนักกิจกรรมคนอื่นว่า เธอไม่ได้คิดว่าตนเองป่วย แต่เธอใช้สถานะของการเป็นพลเมืองที่ต้องได้รับการเยียวยารักษา (Therapeutic citizen) เป็นกลยุทธ์ทางการเมืองเพื่อให้ได้รับสิทธิจากรัฐ (Käng, 2012, p. 487) ซึ่งคังมองว่า "ข้อถกเถียงของนกนั้นได้พลิกวาทกรรม จากชนกลุ่มน้อยทางสิทธิ ไปสู่ การรักษาทางการแพทย์ และสิทธิทางสุขภาพ ทว่าเหตุผลเหล่านี้ทำให้อำนาจในการสถาปนาระบบสองเพศของรัฐมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น" (Käng, 2012, p. 487) และคังยังได้อธิบายเพิ่มไว้อีกว่า สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ หรือกระบวนทัศน์แบบคนแปลงเพศ ที่นกยลดานำมาใช้นั้นนำมาซึ่งการแปรเปลี่ยนของกระบวนทัศน์ในการมองอัตลักษณ์และตัวตนของกะเทย โดยเปลี่ยนจากความเป็นกะเทย ไปสู่ ความเป็นหญิง และในเชิงความรู้การนำคำว่า สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศมาใช้แทนคำว่า กะเทย ได้แปรเปลี่ยนวาทกรรมชุดเดิมที่มีมาตั้งแต่ในประวัติศาสตร์ จากที่ กะเทยเคยถูกอธิบายตามความรู้ความเชื่อทางศาสนาหรือมายาคติมาสู่การเป็น กะเทยสมัยใหม่ที่อยู่ภายใต้การอธิบายตามความรู้วิทยาศาสตร์ ตามที่ คัง กล่าวว่า "จุดมุ่งหมายในการนำคำว่าผู้หญิงข้ามเพศมาใช้ในการนิยามก็เพื่อที่จะหลุดพ้นออกจากอาณาของคำว่า กะเทย สู่ อาณาของคำว่าผู้หญิง ... การทำให้เป็นปัญหาทางการแพทย์ภายใต้สภาวะการเป็นคนแปลงเพศ คือ การสร้างการเชื่อมโยงขึ้นมาใหม่ที่ขึ้นอยู่กับการเป็นโรค ไม่ใช่ศีลธรรม" (Käng, 2012, p. 488)

คังได้เสนอข้อวิพากษ์ต่อการนำเอาสภาวะคนแปลงเพศมาใช้อธิบายกะเทยในสังคมไทย ไว้สองประเด็นสำคัญด้วยกัน ประเด็นแรก คือ การลบเลือนองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ของกะเทยที่มีอยู่ในสังคมไทย โดยคังมองว่ากรอบแนวคิดที่นกนำมาใช้นั้นเพิกเฉยต่อประวัติศาสตร์เชิงวัฒนธรรมของคนข้ามเพศที่เจาะจงลงไปในสังคมไทย โดยแทนที่ด้วยการหาสิ่งที่มารองรับ ผ่านคำอธิบายของกลุ่มองค์กรที่มีความเป็นสากล อย่าง องค์กรอนามัยโลก (Käng, 2012, p. 488) และประเด็นที่สอง คือ การตั้งคำถามในเชิงวิพากษ์ต่อประเด็นเรื่องชนชั้น คังมองว่า การขับเคลื่อนของนก ยลดา อาจหลงลืมกะเทยชายขอบที่ยังไม่ได้ผ่าตัดแปลงเพศ ซึ่งถึงแม้ว่าโครงการของนกยลดาจะช่วยเหลือคนที่ต้องการผ่าตัดแปลงเพศไปได้ห้าคนก็ตาม (Käng, 2012, p. 488) สุดท้ายคังได้เน้นย้ำว่า การให้ความหมายใหม่กับกะเทย ว่าเป็น "สตรี" ทำให้เกิดความซับซ้อนไปในเชิงลบ ไปพร้อมกับที่สนับสนุนการทำให้

Ref. code: 25635924030041NCT

ระบบสองเพศกลายเป็นสถาบันสมัยใหม่ (Käng, 2012, p. 488) แต่อย่างไรก็ตามก็มิอาจจะกล่าวได้ว่า คำ “สตรีข้ามเพศ” หรือ “ผู้หญิงข้ามเพศ” ที่นกยลดานำมาใช้นั้น หลงลืมประเด็นเรื่องความต่างทางเศรษฐกิจในชุมชนคนข้ามเพศ หรือเจาะจงไปที่สรีระร่างกายแบบที่ต้องแปลงเพศเท่านั้น ตามที่นก ยลดาได้กล่าวเอาไว้ในหนังสือกึ่งอัตชีวประวัติ เรื่องเล่าประสบการณ์ และรวมบทสัมภาษณ์ของเธอที่ชื่อ *ผู้หญิ๊ง...ผู้หญิง* เผยแพร่ออกมาในปี พ.ศ. 2554 ภายหลังจากที่ได้เธอนำเสนอคำว่า สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ ในรายการ*วู้ดดี้เกิดมาคุย* ดังนี้

> . . . คำว่าผู้หญิงข้ามเพศเนี่ย อย่างที่บอก นกแปลมาจากภาษาอังกฤษ Transsexual Female นกไม่ได้แปลมาจากคำว่า Sex Change Female นี่นา ถ้าเป็นคำหลังเนี่ย ก็คงจะแปลเป็นผู้หญิงแปลงเพศได้เป๊ะที่สุดนะ แต่นี่มันคือ Transsexual Female คำว่า Trans คือ ข้าม, ผ่าน, เปลี่ยน (หรือแปลง), ส่งคำว่า Sexual ก็คือ เพศ มันก็ตรงตัวอยู่แล้ว “ผู้หญิงข้ามเพศ” อยู่ที่ว่าเราจะเลือกใช้คำไหนที่สื่อให้ถูกต้องและชัดเจนที่สุด มันจะเป็นผู้หญิงผ่านเพศก็คงไม่เพราะ ไม่น่าจะไหวนะ มันจะเป็นผู้หญิงส่งเพศก็ยังไง ๆ อยู่ความหมายดูประหลาดพิลึก แต่จริง ๆ ผู้หญิงเปลี่ยนเพศก็พอจะถูกไถนะ แต่คำมันไม่ค่อยสวยเลยอ่ะ พอใช้เปลี่ยนเพศหรือแปลงเพศปุ๊ป มันนึกถึงเรื่องจู๋มเรื่องจิ๋มขึ้นมาทันทีเลยอ่ะ เหมือนเห็นหน้าผู้หญิงคนนี้แล้วเห็นจิ๋มทันทีเลย (หัวเราะ) มันจะกลายเป็นจำเพาะเจาะจงเรื่องนั้นไป
>
> เราต้องคำนึงถึงผู้หญิงข้ามเพศที่ยังไม่สามารถเข้าถึงการรักษาด้วยการที่เค้ายังไม่ได้ผ่าตัดแปลงเพศแล้วต้องเรียกหรือถูกเรียกว่าผู้หญิงแปลงเพศก็คงจะไม่ถูกนัก เพราะฉะนั้น ผู้หญิงข้ามเพศ เป็นคำที่เหมาะสมที่สุดแล้ว สำหรับผู้หญิงที่เกิดมาในเพศร่างกายที่ไม่ถูกต้อง เป็นคำจำกัดความที่เป็นกลางที่สุด (นก ยลดา, 2554, นน. 306-307)

ถึงที่สุดแล้วนก ยลดาอาจจะไม่ได้มีเจตนาที่จะทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกะเทย กับผู้หญิงข้ามเพศด้วยกันเอง ดังที่เธอกล่าวไว้ว่า “ผู้หญิงข้ามเพศไม่ใช่ขั้นกว่าของกะเทยและกะเทยก็ไม่ได้พัฒนามาเป็นผู้หญิงข้ามเพศ” (นก ยลดา, 2554, น. 308) แต่ทว่านก ยลดามักจะเน้นย้ำให้ความสำคัญกับความปรารถนาที่ต้องการแปลงเพศ คำว่า สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ ที่นก ยลดาใช้จึงมีลักษณะเป็นอัตลักษณ์แบบเดียว (monolithic identity) โดยให้ความสำคัญกับพัฒนาการของตัวตนที่ยึดโยงอยู่กับการแปลงเพศเพื่อการรักษาหรือตัวตนที่อยู่ภายใต้กระบวนทัศน์ทางการแพทย์

หากมองการต่อสู้ของนก ยลดา หรือ กลุ่มผู้สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศในมุมมองเกมทางภาษา หรือ the language game ที่สไตร์เกอร์ได้ใช้อธิบายถึงการเมืองของการสถาปนาความรู้เรื่องคนข้ามเพศสถานะว่าเป็นเรื่องของการช่วงชิงตำแหน่งแห่งที่ในการเป็นผู้พูดของความรู้ โดยสไตร์เกอร์ได้ชี้ให้เห็นว่าในอดีต คนข้ามเพศสถานะ ตกเป็นเพียง สิ่งอ้างอิง

Ref. code: 25635924030041NCT

(referent) โดยมีผู้เชี่ยวชาญคนอื่นเป็นผู้พูด มายาวนานหลายทศวรรษ เมื่อพิจารณาแนวทางการเคลื่อนไหวของนก หรือสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศผ่านมุมมองดังกล่าวแล้วจึงมองว่า แม้นกยลดา หรือกลุ่มสตรีข้ามเพศจะลุกขึ้นมาเป็นผู้พูด โดยมิใช่เพียงสิ่งอ้างอิงของผู้พูดหรือผู้สร้างความรู้คนอื่น ๆ อีกต่อไป หากแต่พวกเธอเลือกที่จะพูดภายใต้ “เกม” หรือ “กฎ” ทางภาษาที่คนอื่น (ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์) เป็นผู้คุมเกม หรือ ผู้คุมกฎ ด้วยสภาวะทางการแพทย์ การพูดภายใต้คำว่า สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ หรือ กระบวนทัศน์คนแปลงเพศ โดยอ้างอิงความรู้ทางการแพทย์จากตะวันตกนั้นจึงไม่ได้ช่วยทำให้ปลดปล่อยกะเทยออกจากความรู้ชุดที่กดทับ เพียงแต่เปลี่ยนไปอยู่ภายใต้ความรู้ชุดที่กดทับอีกชุดหนึ่งที่มีสถาบันการแพทย์รองรับเพื่อนำไปสู่การรับรองทางกฎหมายที่มีอยู่เพียงเพศชายและเพศหญิงตามโครงสร้างของรัฐสมัยใหม่

6.1.2 คำว่า “คนข้ามเพศ” ในวงวิชาการ

จากที่แจ็คสัน ได้ชี้ให้เห็นว่า นับแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา “ข้ามเพศ” ถูกรับรู้อย่างแพร่หลายว่าหมายถึงทั้งคำว่า transgender และ transsexual ในภาษาอังกฤษ โดยที่คำทั้งสองคำนั้นยังคงไม่ถูกทำให้แตกต่างกันอย่างชัดเจนในภาษาไทย (Jackson, 2011, p. 5) ความซับซ้อนในเชิงความหมายของนิยาม ข้ามเพศ ที่ยังคงซ้อนทับกันอยู่ระหว่าง transgender และ transsexual จึงได้ปรากฏขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2551-2560 และ ข้ามเพศ ได้กลายมาเป็นคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ อย่าง สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ ผู้ชายข้ามเพศ หรือคนข้ามเพศที่ผู้คนรับรู้กันในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งนอกจากคำดังกล่าวจะถูกนำไปใช้อย่างซับซ้อนในพื้นที่ขบวนการเคลื่อนไหว ในช่วงทศวรรษดังกล่าว คำว่า ข้ามเพศ ที่ซ้อนทับกันอยู่ระหว่างทั้งสองกระบวนทัศน์ก็ถูกนำมาใช้ในพื้นที่วิชาการ ในฐานะนิยามศัพท์ที่ใช้ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ในส่วนนี้จึงเป็นการทบทวนคำว่า ข้ามเพศ ที่ถูกนำมาใช้ในบทความวิชาการ และวิทยานิพนธ์ ที่เผยแพร่ออกมาในปี พ.ศ. 2550-2560 ซึ่งพบความสลับซับซ้อนในการให้ควาหมายต่อกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ผ่านคำว่า คนข้ามเพศ หรือ สตรีข้ามเพศ ดังต่อไปนี้

ความหมายที่1 ข้ามเพศ ที่ถูกนำไปใช้ผ่านคำว่า คนข้ามเพศ โดยสื่อความหมายใกล้เคียงกับคำว่า transgender ในภาษาอังกฤษ โดยมักจะหมายรวมถึงคำนิยามเพศที่มีอยู่แต่เดิมในสังคมไทย อย่าง คำว่า กะเทย เพศที่สาม หรือ ทอม ความสำคัญของงานกลุ่มนี้อยู่ที่การชี้ให้เห็นว่า คนข้ามเพศนั้นไม่จำเป็นที่ต้องรับการผ่าตัดแปลงเพศ หรือยึดติดอยู่กับกระบวนทัศน์ทางการแพทย์ โดยพยายามชี้ให้เห็นว่า คนข้ามเพศ คือ กลุ่มคนที่มีเพศสถานะมีสำนึกรู้ต่อตัวตน หรือการแสดงออก แตกต่างไปจากเพศกำเนิด ความหมายในลักษณะดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย งานของ นัทธนัย ประสานนาม (2551) ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ (2554) กิ่งแก้ว ทิศตึง (2559) บันทึกเรื่องเล่า (2559) พิมพวัลย์ บุญมงคลและคณะ (2560) นุชเนตร กาฬสมุทร์ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560) อุมาพร เคนศฺลา และมานพ คณะโต (2558)

Ref. code: 25635924030041NCT

ความหมายที่ 2 ข้ามเพศ ที่ถูกนำมาใช้เป็นคำว่า สตรีข้ามเพศ โดยสื่อความหมายใกล้เคียงกับคำว่า transsexual ในภาษาอังกฤษ โดยมักจะมาพร้อมกับตัวตนที่อยู่กับการรักษาโดยการผ่าตัดแปลงเพศและกระบวนการทางการแพทย์ ในทำนองเดียวกับคำที่กลุ่มสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศนำมาใช้โดยอ้างอิงจากความรู้ทางการแพทย์ การใช้คำนิยามและการให้คำจำกัดความไปในลักษณะนี้ได้ปรากฏอยู่ในการศึกษาทางด้านพยาบาลศาสตร์ ประกอบด้วยวิทยานิพนธ์ เรื่อง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีข้ามเพศหลังผ่าตัดแปลงเพศ ของกษมา มาตรศรี (2559) และ ในบทความที่มีชื่อเรื่องเดียวกับกับวิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าว จัดทำโดย กษมา มาตรศรี ปรีย์กมล รัชนกุล และอติวุทธ กมุทมาศ (2560)

คำว่า ข้ามเพศ จึงถูกนำไปใช้ในสองลักษณะสำคัญ ผ่านคำที่สื่อถึงกระบวนทัศน์ transgender และ transsexual ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วงานวิชาการในด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จะนำคำว่า ข้ามเพศ มาใช้เพื่อสื่อถึงกระบวนทัศน์ transgender ในขณะที่ในงานวิชาการที่อยู่ในสาขาเกี่ยวข้องกับการแพทย์หรือในขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้หญิงข้ามเพศ จะใช้คำว่า ข้ามเพศ เพื่อสื่อถึงกระบวนทัศน์แบบ transsexual แต่อย่างไรก็ตามนอกจากข้ามเพศ จะถูกให้ความหมายในลักษณะดังกล่าว ยังพบงานวิชาการที่ใช้คำว่า ข้ามเพศ ในความหมายที่แตกต่างออกไปอีก ดังต่อไปนี้

ความหมายที่ 3 ข้ามเพศ ที่ถูกนำไปใช้เป็นคำว่า คนข้ามเพศ โดยสื่อความหมาย<u>ซ้อนทับกับคนรักเพศเดียวกัน</u> ปรากฏอยู่ในบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ลงในวารสารวิจัย มข. จะพบได้ในบทความวิชาการเรื่อง “กระบวนการกลายเป็นชายขอบของคนข้ามเพศ” ของ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และ มณีนัย ทองอยู่ (2553)[10] และ บทความวิชาการเรื่อง “ผลจากการแปลงเพศสู่การพัฒนาตัวตนคนข้ามเพศ” ของปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์ มณีนัย ทองอยู่ และเยาลักษณ์ อภิชาตวัลลภ (2554)[11]

---

[10] งานชิ้นนี้ได้นิยามกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนข้ามเพศเอาไว้ดังนี้
คนข้ามเพศที่เป็นชายรักเพศเดียวกันที่เปิดเผยว่าตนเองเป็นคนข้ามเพศ ทั้งที่แปลงเพศ และยังไม่ผ่านการแปลงเพศ รวมถึงบุคคลที่อยู่ระหว่างการตัดสินใจและตรวจสอบทางด้านจิตวิทยาก่อนกระบวนการแปลงเพศ ซึ่งเป็นผู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการศึกษาอย่างแท้จริงโดยที่กลุ่มเป้าหมายเป็นบุคคลข้ามเพศที่มีอายุมากกว่า 18 ปี ที่อาศัยอยู่ในประเทศ จำนวน 30 คน (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และ มณีนัย ทองอยู่, 2553, น. 69)

[11] งานชิ้นนี้ได้นิยามกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนข้ามเพศเอาไว้ดังนี้
คนข้ามเพศที่เป็นชายรักเพศเดียวกันที่เปิดเผยตนเองว่าเป็นคนข้ามเพศที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศให้เป็นหญิง โดยผู้ที่ให้ข้อมูลทุกคนเป็นคนข้ามเพศที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนเพศจากชายเป็นหญิง ที่ได้รับการวินิจฉัยทางจิตเวชตามเกณฑ์การ

Ref. code: 25635924030041NCT

ความหมายที่ 4 ข้ามเพศ ที่ถูกนำไปใช้เป็นคำว่า คนข้ามเพศ โดยสื่อความหมายถึงความหลากหลายทางเพศ ซึ่งหมายรวมถึง กะเทย เกย์ ทอม ดี้ ได้ปรากฏอยู่ในบทความวิชาการชิ้นหนึ่งทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ เรื่อง “พฤติกรรมการใช้สารเสพติดของคนข้ามเพศ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” ของอุมาพร เคนสิลา และ มานพ คณะโต (2558) งานชิ้นนี้ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “คนข้ามเพศ” เอาไว้ว่า “ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ กะเทย เกย์ ทอม ดี้” (อุมาพร เคนสิลา และ มานพ คณะโต, 2558, น. 64)

หากเปรียบเทียบกันระหว่าง การนำคำว่า ข้ามเพศ มาใช้ในขบวนการเคลื่อนไหวกับในวงวิชาการ คำที่ถูกนำมาใช้ในสองพื้นที่นี้มีการนิยามความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ ข้ามเพศ ในแวดวงวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านสังคมศาสตร์ งานศึกษาส่วนใหญ่นำคำว่า ข้ามเพศ มาใช้ในลักษณะที่ยืดหยุ่นและสลับซับซ้อน โดยเน้นไปที่ความหลากหลายของอัตลักษณ์และประสบการณ์ ในขณะที่ ข้ามเพศ ในขบวนการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเคลื่อนไหวของนก ยลดา หรือกลุ่มสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ ผนวกเข้ากับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ คำว่า ข้ามเพศ จะมีลักษณะเป็นอัตลักษณ์เชิงเดี่ยวที่อยู่ภายใต้องค์ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญและขับเน้นไปที่สภาวะทางการแพทย์

คำถามที่สำคัญก็คือ ความสลับซับซ้อน ที่ซ้อนทับกันอยู่ในคำว่า ข้ามเพศ หรือ คนข้ามเพศ เกิดจากอะไร และสะท้อนอะไร? ซึ่งฉันมีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

สาเหตุของความสลับซับซ้อนของคำว่า ข้ามเพศ ในเชิงความหมายที่ถูกนำมาใช้ทั้งในวงวิชาการและขบวนการเคลื่อนไหว นอกจากจะเกิดขึ้นจากการขาดความเข้าใจต่อการเป็นศาสตร์หรือวิธีวิทยาในการสร้างความรู้ของคนข้ามเพศสถานะ สาเหตุสำคัญก็คือการขาดคำอธิบายพัฒนาการของวาทกรรมและขาดความเข้าใจที่ชี้ให้เห็นถึงจุดเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์ที่เกิดขึ้นในโลกตะวันตก จาก คนแปลงเพศ สู่ หลังคนแปลงเพศ (post-transsexual) และนำมาสู่นิยามคนข้ามเพศสถานะ จนยกระดับมาเป็นสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษา กล่าวคือ transsexual และ transgender นิยามภาษาอังกฤษถูกทำให้แยกออกจากกัน โดยคำเหล่านี้ในโลกตะวันตกนั้นมีพัฒนาการทางกระบวนทัศน์มายาวนานกว่าศตวรรษ

จาก ข้ามเพศ ที่ถูกนำมาใช้ในพื้นที่วิชาการและขบวนการเคลื่อนไหวนับว่ายิ่งเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่า กะเทย หรือ ตัวตนข้ามเพศ ในสังคมไทยขาดการสร้างองค์ความรู้ในเชิงญาณวิทยา ที่ช่วยทำให้พูดได้จากอัตลักษณ์ จุดยืน หรือประสบการณ์อันจำเพาะของตนเอง นั่นจึงทำให้กะเทยต้องลุกขึ้นพูดผ่านกระบวนทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญหรือคำของคนข้าม

วินิจฉัยความผิดปกติของเพศจากสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน เพื่อยืนยันว่าเป็นบุคคลที่มีความต้องการเปลี่ยนเพศอย่างแท้จริง ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย จำนวน 5 คน (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์ มณีนัย ทองอยู่ และ เยาวลักษณ์ อภิชาตวัลลภ, 2554, น. 84)

Ref. code: 25635924030041NCT

เพศสถานะในตะวันตกเพื่อเข้าไปอยู่ในระบบระเบียบของรัฐสมัยใหม่ และในเวลาเดียวกัน ข้ามเพศ หรือ การข้ามบนฐานเพศ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยขาดสิ่งที่เรียกว่า "ฐานคิดสำหรับการพูด" (a ground for speaking act) กล่าวคือ ทรานส์ในโลกตะวันตกพูดโดยมี เพศสถานะ เป็นรากฐานทางทฤษฎีในการพูด หรือเป็นแนวคิดในการรองรับอัตลักษณ์ของตนเอง และถึงแม้ว่าแนวคิดเพศสถานะจะได้วางรากฐานลงในวงวิชาการไทยมากว่าสองทศวรรษ แต่ก็มิอาจพูดได้ว่า เพศสถานะ ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในหลากบริบทหรือถูกยอมรับในเชิงโครงสร้างเท่ากับในสังคมตะวันตกที่เป็นศูนย์กลางของการผลิตความรู้เกี่ยวกับ เพศสถานะ และ เพศวิถี ทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการบัญญัตินิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ

6.2 เมื่อกะเทย "ถูกบันทึก" ผ่านคำของผู้เชี่ยวชาญตะวันตก

การเปลี่ยนแปลงเชิงความรู้ในช่วง ทศวรรษ 2550 มิได้เพียงแค่เกิดขึ้นในแวดวงการเคลื่อนไหว หรือแวดวงวิชาการไทยที่ได้นำเอาคำว่า คนข้ามเพศ หรือ สตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ ซึ่งรับเอามาจากคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะในโลกตะวันตกมาใช้ในฐานะอัตลักษณ์ทางการเมือง หรือคำนิยามที่ใช้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย หากแต่การเปลี่ยนแปลงในเชิงความรู้ยังเกิดขึ้นบนพื้นที่ "เอกสารของรัฐ" ที่ได้นำเอาข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ ไม่ว่าจะเป็น "เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด" (Gender Identity Disorder) "สภาวะไม่พึงพอใจในเพศสภาพ" (Gender Dysphoria) หรือ สภาวะคนแปลงเพศ มาบรรจุไว้ในกฎเกณฑ์ หรือระเบียบแบบแผนของสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ อาทิ การเกณฑ์ทหาร และ การเข้ารับปริญญาในมหาวิทยาลัยรัฐ ซึ่งการนำวาทกรรมทางการแพทย์เหล่านี้มาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของสถาบันสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของความรู้ตะวันตกที่มีผลต่อการจัดการของรัฐไทยในโลกสมัยใหม่ ดังที่ สไตร์เกอร์ และเคอร์ราห์ (2014) ได้เล็งเห็นว่า

> การตั้งชื่อให้กับความแตกต่างในบริบทหรือวัฒนธรรมอื่น ๆ จากโครงสร้างที่ครอบงำด้วยหมวดหมู่ทางเพศ เพศสถานะ เพศวิถี การก่อรูปตัวตน และอัตลักษณ์อันมียุโรปเป็นจุดศูนย์กลางและมีความเป็นสมัยใหม่ การให้ความหมาย หรือการให้น้ำหนักทางศีลธรรมกับสิ่งที่แตกต่าง และการกดขี่ความแตกต่างภายใต้เหตุผลของการพัฒนาทางการค้าและการแผ่ขยายดินแดน ของจักวรรดินิยมและทุนนิยมได้เป็นคุณลักษณ์อันสำคัญของสังคมตะวันตกมานานกว่าครึ่งสหัสวรรษ (Stryker & Currah, 2014, p. 8)

ดังนั้นในส่วนนี้จึงเป็นการนำแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้เพื่อทบทวนให้เห็นว่า เมื่อฉัน (ในฐานะกะเทยคนหนึ่ง) ต้องตกอยู่ภายใต้วาทกรรมของผู้เชี่ยวชาญที่รับมาจากโลกตะวันตกหรือถูกพูดแทนผ่านวาทกรรมทางการแพทย์อย่างไร โดยจะศึกษาจากคำนิยาม ที่

Ref. code: 25635924030041NCT

ปรากฏอยู่เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถาบันของรัฐเพื่อเผยให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงความรู้และประสบการณ์ที่กะเทยคนหนึ่งต้องเผชิญจากสองพื้นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

6.2.1 "พื้นที่" ของกะเทยในวันเกณฑ์ทหาร

ที่ผ่านมาการศึกษาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกณฑ์ทหารหรือชีวิตทหารเกณฑ์ในค่ายทหาร มักปรากฏอยู่ในประสบการณ์ของผู้ชาย และถูกศึกษาผ่านแนวคิดเรื่องอำนาจ หรือการควบคุมร่างกายและการสร้างระเบียบวินัยในค่ายทหาร โดยมักได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของฟูโกต์ เช่น ในงานศึกษาของ อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ (2556) เรื่อง "ทหารกับคน: บนเส้นทางการสร้างระเบียบวินัยและการต่อต้าน" หรือ ในงานศึกษาของ นฤทธิ์ ฤทธิ์คำรพ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) อย่างไรก็ตามปริมณฑลการศึกษาประสบการณ์การเกณฑ์ทหารหรือวิถีของทหารเกณฑ์เริ่มถูกขยายออกไปตามเพศสถานะและเพศวิถีที่ต่างออกไป เช่น ในสารนิพนธ์ของนาวินี โรยแสง และวีรยุทธ มาตร์นอก (2552) เรื่อง "ชีวิตกะเทยทหารเกณฑ์ การดำรงอยู่และเอาตัวรอดในค่ายทหาร" จากการศึกษาที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่าระบบการเกณฑ์ทหารมิได้เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อผู้ชาย แต่ยังส่งผลต่อคนทุกเพศสถานะและเพศวิถี ทั้ง ผู้ชาย กะเทย เกย์ หรือแม้แต่ผู้หญิงเองก็ตาม ไม่ว่าจะเป็น แม่หรือยายที่ต้องสูญเสียลูกหลานของตนเอง หรือคนรักของทหารเกณฑ์ที่ต้องสูญเสียคนรัก ความรู้สึกจากความสูญเสียเหล่านี้ก็นับเป็นผลกระทบต่อผู้หญิงด้วยเช่นกัน

ในการศึกษาส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาการเกณฑ์ทหารผ่านจดหมายเหตุและการใช้เรื่องเล่าส่วนบุคคล โดยจะแบ่งการศึกษาออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกจะเป็นการกลับมาเล่าประสบการณ์การเกณฑ์ทหารของตนเองเพื่อชี้ให้เห็นถึงความรุนแรงในเชิงประสบการณ์ที่กะเทยคนหนึ่งต้องเผชิญในวันเกณฑ์ทหาร ส่วนที่สอง จะนำเอกสารสด.๔๓ มาใช้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงความรู้เนื่องจากในเอกสารดังกล่าวที่มีการนำคำว่า "เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด" มาใช้แทนคำว่า "โรคจิตถาวร" และแสดงให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงความรู้ที่กดทับเสียงและประสบการณ์ของกะเทยในพื้นที่เกณฑ์ทหาร ผ่านวาทกรรมทางการแพทย์ที่รับมาจากตะวันตก

6.2.1.1 คืนความเป็นธรรมให้ตนเอง: ประสบการณ์ครั้งหนึ่งเมื่อฉัน "ต้อง" ไปเกณฑ์ทหาร

"ถ้าจะไม่เรียน รด. ก็ต้องไปเกณฑ์ทหาร" . . . ฉันยังจำถ้อยคำเชิงขู่ที่แม่พยายามโน้มน้าวกับฉันด้วยน้ำเสียงแกมโกรธนี้ได้ แถมแม่ยังมาขอร้องกับฉันว่า "เรียนรด. เถอะ ถึงเวลาอายุครบเกณฑ์จะได้ไม่ต้องมานั่งเป็นกังวล" แม้นี่ดูจะเป็นปัญหาของฉันแต่แม่ดูเหมือนจะกังวลปัญหาเหล่านี้มากกว่าฉันเสียอีก

Ref. code: 25635924030041NCT

ย้อนกลับไปตอนช่วงแรก ๆ ของวันเปิดภาคเรียนม.4 โรงเรียนเริ่มประกาศรับสมัครนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อนของฉันบางคนที่ยังไม่มั่นใจว่าเรียนจบแล้วจะแต่งหญิงไหม หรือใช้ชีวิตแบบผู้หญิงหรือเปล่าตัดสินใจสมัครเรียนรด. หรือแม้กระทั่งเพื่อนที่ดูมีทีท่าว่าจบไปคงแต่งสาวแน่นอนก็เลือกที่เรียนรด. เช่นกัน ในวันนั้นฉันก็เป็นคนหนึ่งที่ยังอยู่ในช่วงก้ำ ๆ กึ่ง ๆ ขณะที่ครอบครัวก็ยังไม่ได้ยอมรับหรือเคยพูดคุยกันอย่างเปิดอก ฉะนั้นจึงไม่มีอะไรที่ทำให้ฉันมั่นใจได้เลยว่าวันข้างหน้าจะรอดพ้นจากการเกณฑ์ทหารหรือไม่

ถึงอย่างนั้นฉันก็ตัดสินใจอย่างหัวเด็ดตีนขาดว่าอย่างไรก็จะไม่เรียนรด. โดยไม่สนใจคำขอร้องด้วยความเป็นห่วงของแม่หรือหันเหไปตามการตัดสินใจของเพื่อน แม่เองก็ดูจะไม่พอใจกับความรั้นของฉันอยู่เหมือนกัน แม้วันนั้นฉันจะไม่มั่นใจเอาเสียเลยว่าตนเองจะมีชีวิตแบบไหนในอนาคตและไม่มั่นใจเลยว่าฉันจะเจอกับอะไรบ้างเมื่อถึงวันที่ฉันต้องไปเกณฑ์ทหาร แต่เมื่อตัดสินแล้วว่าไม่เรียนรด. ก็ต้องยอมรับที่จะแบกความกังวลลึก ๆ ในใจ จากที่ฉันเคยได้ยินเรื่องราวของกะเทยรุ่นพี่ ที่เคยมีประสบการณ์การเกณฑ์ทหารมาก่อน บ้างก็เคยโดนลวนลาม บ้างก็ถูกกลั่นแกล้ง และยังโดนระบุว่าเป็นโรคจิต สิ่งเหล่านี้เคยทำให้ฉันรู้สึกกังวลอยู่ไม่น้อยกับอนาคตของตนเอง เมื่อรู้ว่าสักวันหนึ่งต้องไปเกณฑ์ทหาร เพราะเป็นหน้าที่แรกที่รัฐมอบให้ติดตัวมาตั้งแต่เกิดพร้อมทั้งตราเอาไว้ในกฎหมายที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมมนูญไทย[12]

เมื่อวันเวลาผ่านไปปีแล้วปีเล่า การเกณฑ์ทหารก็ใกล้เข้ามาทุกที ฉันคอยติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหารอยู่เรื่อยมา บนหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์หรือสื่อสังคมออนไลน์ ในช่วงฤดูกาลเกณฑ์ทหารมักจะพบพาดหัวข่าว อย่างเช่น “ฮือฮา สาวประเภทสองโผล่เกณฑ์ทหาร” “ฮือฮาหนุ่มสวยขวัญใจเกณฑ์ทหาร” ที่มักจะมาพร้อมกับภาพสาวสวย ในมือข้างหนึ่งของเธอถือใบสด.43 พร้อมชูแขนอีกข้างหนึ่งขึ้นมาเพื่อโชว์หมายเลขที่ถูกเขียนกำกับไว้ ใบหน้าของแต่ละคนบนหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ดูยิ้มแย้ม เสื้อผ้าหน้าผมดูไม่พร่องเตรียมพร้อมพบปะสื่อมวลชน ในวันเกณฑ์ทหารกะเทยมักถูกเรียกว่าเป็นสีสันของงานบนพาดหัวข่าว แต่กระนั้นแล้วฉันมิอาจล่วงรู้ได้เลยว่าเบื้องหน้าที่ดูยิ้มแย้มภายในใจจะปะปนความเศร้าหรือเคล้าความขมขื่นแค่ไหน หรือคาดเดาไม่ได้เลยว่าบางคนจะรู้สึกภูมิอกภูมิใจแค่ไหนกับการได้เป็นดาวเด่นในวันคัดเลือก

บรรดากะเทยรุ่นพี่และกะเทยรุ่นราวคราวเดียวกันที่ได้เกณฑ์ทหารก่อนหน้าฉันมักจะมาเล่าถึงบรรยากาศวันนั้นให้ฉันฟัง ประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาจึงพอทำให้ฉันสบายใจขึ้นมาบ้างเมื่อรู้ว่าไม่ต้องไปจับใบดำใบแดง ถ้าลักษณะภายนอกดูเป็น

---

[12] ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ หมวด 1 มาตรา 7 ระบุไว้ว่า “ชายที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมายมีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน” (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร, 2497)

Ref. code: 25635924030041NCT

ผู้หญิง เช่น ผมยาว มีหน้าอก รวมถึงได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ ก็จะไม่ถูกเกณฑ์ แต่หากลักษณะยังดูไม่เข้าที่เข้าทาง หรือเข้าเกณฑ์เหล่านี้ ก็ต้องไปขอใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาล เมื่อได้ยินแบบนี้ก็พอทำให้ฉันสบายใจขึ้นมาบ้างว่าคงไม่ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารและไม่ต้องถูกระบุว่าโรคจิตอีกต่อไป

ในเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2557 ราวสามอาทิตย์ก่อนหน้าที่จะถึงวันเกณฑ์ทหารแม่โทรมาเตือนให้ฉันเตรียมตัวทำเรื่องลากลับบ้าน เพราะระหว่างนั้นฉันกำลังฝึกงานอยู่ในกรุงเทพ แม่จึงช่วยบอกถึงวันเวลาและสถานที่นัดหมาย การเกณฑ์ทหารประจำปีที่โคราชบ้านเกิดของฉันจะแยกไปตามอำเภอ ภายในอำเภอก็จะคัดรวมมาจากตำบลต่าง ๆ ซึ่งตำบลที่ฉันอยู่นับว่ามีความโชคดีอยู่บ้างเพราะอยู่ในอำเภอเมือง สถานที่ในวันเกณฑ์ทหารจะถูกจัดในฮอลล์ของห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งใจกลางโคราช ซึ่งก็นับว่าเป็นสถานที่ที่ค่อนข้างสะดวกสบายเมื่อเทียบกับอำเภออื่น ๆ

วันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2557 . . .

จนในที่สุดวันนั้นก็มาถึง วันที่ฉัน “ต้อง” ไปเกณฑ์ทหาร ฉันตื่นขึ้นมาแต่เช้าตรู่ ลุกขึ้นมาอาบน้ำแต่งตัวอย่างพิถีพิถัน และใช้เวลาอยู่นานตรงหน้ากระจกเพราะเสียเวลาไปกับ “การแต่งหน้าที่มาก แต่ดูน้อย” ทั้ง ๆ ที่ปกติในชีวิตประจำวันฉันแทบจะไม่แตะเครื่องสำอางเลย และพยายามแต่งตัวให้ดูเป็นทางการโดยการสวมเสื้อคอกว้างและสวมสูททับ วันนั้นแม่แนะนำให้ฉันใส่กระโปรงไปเกณฑ์ทหาร ทั้งที่ในชีวิตประจำวันฉันชอบใส่กางเกงมากกว่า แต่ครั้งนี้ฉันยอมทำตามคำแนะนำของแม่แต่โดยดี

ผู้ชายที่ไม่ได้เรียน รด. อาจมีหนทางในการรอดพ้นจากการเกณฑ์ทหารแตกต่างกันไป บางคนพยายามคุมน้ำหนักให้มากกว่าที่กำหนดเข้าไว้ หรือบางคนพยายามทำตัวให้ผอมลีบเข้าไว้ แต่หนทางเดียวที่กะเทยอย่างฉันจะรอดพ้นจากวันที่ไปการเกณฑ์ทหาร คือ การมีลักษณะภายนอกที่เหมือนผู้หญิงให้มากที่สุด แม้เช้าวันนั้นฉันจะดูอ่อนหวานเป็นพิเศษกว่าทุกวัน แต่ใจหนึ่งฉันกลับรู้สึกหวาดหวั่นอยู่ไม่น้อยกับการที่ไม่ได้มีใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาลติดไปด้วย เพราะมัวแต่ยุ่งอยู่กับการฝึกงาน จึงไม่รู้เลยว่าเลยว่าการฝ่าฝืนคำขอร้องของแม่ที่อยากให้ฉันเรียนรด.ในวันนั้นเป็นการตัดสินใจผิดอย่างแรงหรือเปล่า

พ่อเป็นคนขับรถมาส่งฉันพร้อมกับแม่ที่นั่งมาเป็นเพื่อน ทั้งคู่ต่างติดสอยห้อยตามเพื่อไปรอดูขั้นตอนต่าง ๆ เมื่อพ่อขับมาถึงลานจอดรถด้านหลังของห้างซึ่งมีรถไล่เรียงจอดกันเนืองแน่น เราเดินเข้าทางประตูด้านหลังของห้างที่เปิดรอไว้ตั้งเช้าตรู่ไปยังลิฟต์ เพื่อขึ้นไปที่ฮอลล์บนชั้นสาม เมื่อขึ้นมาถึงจึงพบว่าประตูบานใหญ่ของฮอลล์ถูกเปิดรอเอาไว้ทั้งสองด้าน เมื่อมองเข้าไปก็จะเห็นความวุ่นวายและชายฉกรรจ์มากมายเดินควักไขว่กันอยู่ด้านใน พอเดินเข้าไปก็เห็นโต๊ะที่เป็นจุดตรวจ ซึ่งแต่ละจุดแบ่งออกเป็นขั้นเป็นตอนตามกระบวนการ และมีชายใส่เครื่องแบบนั่งอยู่ประจำอยู่ทุกจุด

Ref. code: 25635924030041NCT

ฉันเดินตรงเข้าไปยังจุดแรกเพื่อเช็คเอกสาร ต่อจากนั้นก็ไปนั่งรวมกับคนอื่น อยู่ในแถวที่จัดเรียงไปตามตำบล ส่วนพ่อกับแม่ก็ไปนั่งคอยเฝ้าดูฉันอยู่ข้างบนอัฒจันทร์รวมกับกองเชียร์ของบ้านอื่น ๆ ที่มาร่วมลุ้นกับลูกชาย ซึ่งบางบ้านก็หอบกันมาเป็นครอบครัวทั้งพ่อแม่ พี่ป้าน้าอา หรือลูกเมียของชายหนุ่มที่มาจับใบดำใบแดง หากฉันมีความสามารถอ่านใจบรรดากองเชียร์เหล่านั้นได้ ฉันสังเกตเห็นสีหน้าที่ดูกังวล บางคนยืนด้วยท่ากอดอก และบางคนก็นั่งกุมมืออยู่ จนพอจะเดาได้ว่าสีหน้าท่าทางเหล่านั้นอาจจะหมายถึง ความห่วงหาที่มีต่อชะตากรรมของเสาหลักหรือลูกชายของบ้านที่อาจกลายไปเป็นรั้วของชาติก็เป็นได้

"ทั้งหมดลุก! ทั้งหมดแถวตรง!" . . . เสียงคำสั่งจากนายทหารดังก้องกังวานเหมือนเป็นการส่งเสียงรับขวัญทหารใหม่ เวลาแปดนาฬิกาเสียงเพลงชาติดังออกมาจากลำโพง ฉันและผู้ชายทั้งหมดที่อยู่ตรงนั้นเราต่างลุกขึ้นยืนตรงร้องเพลงชาติกันอย่างพร้อมเพรียง เพลงที่ถูกขับขานด้วยเสียงของชายหนุ่ม เสียงทุ้มต่ำดังกึกก้อง ส่วนเสียงของฉันถูกกลบสิ้นไปด้วยเสียงของผู้ชายทั้งหมดไปเสียแต่ตรงนั้นแล้ว

ฉันนั่งรอจนกระทั่งถูกเรียกชื่อ และถูกย้ายไปยังอีกจุดหนึ่ง นั่นก็คือจุดตรวจร่างกาย มีโต๊ะของเจ้าหน้าที่ตั้งอยู่ด้านหน้า นายทหารประจำจุดลากเก้าอี้พลาสติกมาข้าง ๆ โต๊ะประจำจุด และเรียกให้ฉันขึ้นมานั่งบนเก้าอี้พลาสติกใกล้ ๆ เพื่อนั่งรอคิว เท่ากับว่าตอนนั้นฉันกำลังนั่งอยู่บนเก้าอี้พลาสติกประจันหน้าอยู่กับผู้ชายกลุ่มใหญ่ที่กำลังนั่งอยู่ที่พื้นบางคนถอดเสื้อออกบางคนสวมทับไว้ ในเวลานั้นฉันรู้สึกอึดอัดอย่างบอกไม่ถูกทั้ง จากระดับสายตาที่ไม่เท่ากัน จากการที่ไม่ได้นั่งอยู่ในระดับเดียวกัน และการถูกปฏิบัติต่างไปจากผู้ชายคนอื่น ๆ

วันเกณฑ์ทหารสำหรับกะเทยนั้นนอกจากจะตกเป็นวัตถุทางเพศผ่านสายตาของผู้ชายจำนวนมากหรือผ่านเลนส์กล้องของสื่อมวลชน ฉันยังกลายมาเป็นวัตถุที่โดนตัดสินว่าเหมือนหรือไม่เหมือนผู้หญิง ชีวิตของฉันในวันนี้ต้องถูกพิพากษาผ่านสายของคนสามคนที่ทำหน้าที่ในการตัดสินความเป็นหญิงที่ฉันมี อำนาจทั้งหมดจึงอยู่บนปลายปากกาของเจ้าหน้าที่สามคนในลานคัดเลือกทหารกองเกิน ได้แก่ ประธานกรรมการคัดเลือก แพทย์ประจำหน่วยคัดเลือก และกรรมการสัสดีจังหวัด

ครั้นเมื่อฉันถูกเรียกให้เข้าไปตรวจร่างกาย ฉันเดินกลับไปที่โต๊ะด้านหน้าที่มีนายแพทย์ประจำหน่วยคัดเลือกนั่งอยู่ ฉันนั่งลงบนเก้าอี้ข้าง ๆ กับ เจ้าหน้าที่ที่ดูเป็นคนหนุ่ม มีท่าทางเป็นมิตร เขาชวนฉันพูดคุยเรื่องสัพเพเหระและซักถามข้อมูลส่วนตัว ชื่อ ที่อยู่ และอาชีพปัจจุบัน อย่างสบาย ๆ อยู่ ๆ ในขณะที่ฉันกำลังเผลอ เขาก็เงื้อมมือขึ้นมากระตุกที่ปลายผมจนศรีษะของฉันโน้มเอียงไปตามแรงที่ดึง

"โอเค ผมจริง"

เจ้าหน้าที่กล่าวและหลังจากนั้น ก็เอ่ยปากขอฉันว่า

"ไหน ขอดูหน้าอกหน่อยครับ"

Ref. code: 25635924030041NCT

สิทธิบนเนื้อตัวร่างกาย คำที่ฉันไม่เคยได้ยินมาก่อน และกว่าจะรู้จักคำนี้เข้าก็ตอนที่เริ่มเรียนปริญญาโทเข้าแล้ว น่าเสียดาย กว่าที่ฉันจะรู้จักคำนี้ร่างกายของฉันก็ถูกจับ ถูกสัมผัส ถูกแตะต้องโดยไม่ได้ยินยอมมาหลายต่อหลายครั้ง พูดยังไม่ทันขาดคำเจ้าหน้าที่ค่อย ๆ เอามือข้างหนึ่งแง้มคอเสื้อ ส่วนมืออีกข้างก็ล้วงเข้ามาถึงชุดชั้นในจนฝ่ามือสัมผัสกับหน้าอก ต่อหน้าธารกำนัล และใช้สายตาสอดส่องเข้าไปด้านในเพื่อเช็คว่าฉันมีหน้าอกหรือไม่ ตอนที่มือของเจ้าหน้าที่โดนที่หน้าอก ฉันในตอนนั้นเหมือนได้กลายเป็นวัตถุที่ไม่มีลมหายใจไปเสียแล้วจริง ๆ ไม่รู้เลยว่ากี่สายตาที่จับจ้องมายังฉันในเวลานั้น ทั้งผู้คนบนอัฒจันทร์และ คนที่มาเกณฑ์ทหาร ไม่มีอะไรที่จะทำให้ฉันรู้สึกทั้งโกรธและอับอายได้เท่ากับการถูกตรวจสอบร่างกายในพื้นที่สาธารณะ เสร็จแล้วเจ้าหน้าที่จึงบอกให้เดินไปนั่งรออีกจุดหนึ่ง ฉันค่อย ๆ รวบรวมสติและควบคุมความโกรธเกรี้ยวของตนเองเอาไว้ และเดินไปตามคำแนะนำเพื่อไปรับเอกสาร พลางนึกในใจว่า “ทนอีกสักนิดเถอะ เดี๋ยวก็ได้เดินออกไปจากตรงนี้แล้ว”

เมื่อฉันเดินไปยังถึงจุดสุดท้ายที่มีเจ้าที่ใส่เครื่องแบบนั่งอยู่สองคน คาดว่าน่าจะเป็นประธานการคัดเลือกและกรรมการสัสดีจังหวัด เมื่อไปถึงฉันได้นั่งรอบนเก้าอี้ที่วางเรียงกันอยู่ และพอถูกเรียกฉันจึงเดินเข้าไปยังโต๊ะของเจ้าหน้าที่ เป็นอีกครั้งที่ฉันต้องปั้นหน้าแสดง โดยพยายามเก็บอารมณ์ไม่แสดงออกทางสีหน้า ละทิ้งความโกรธเกรี้ยวเมื่อสักครู่และแสดงความเป็นมิตรกับเจ้าหน้าที่ประจำจุดซึ่งเป็นชายวัยกลางคน ผิวคล้ำแดด และมีใบหน้าแลดูเคร่งขรึม

“สวัสดีค่ะ” ฉันยกมือไหว้
“สวัสดีครับ” เขาจ้องมองฉันและยิ้ม
“คนโคราชเหรอ โตที่นี้หรือเปล่า”
เจ้าหน้าที่คนนั้นเอ่ยถามอย่างเป็นกันเอง
“ใช่ค่ะ” ฉันเอ่ยสั้น ๆ
“จบจากโรงเรียนอะไรมา” เขาถามฉันอีกครั้ง
“อ่อ จบราชสีมาค่ะ”
พอฉันตอบไปดังนั้น เจ้าหน้าที่ก็ถามกลับเชิงเย้าแหย่ว่า
“โหย ก็นึกว่าจบสุระ[13] ที่ไหนได้ รุ่นน้องนี้เอง”
“พี่เองก็จบราชสีมาเหมือนกัน”
“ประมาณเมื่อเกือบ ๆ สามสิบปีที่แล้วโน้น”
“ว่าแต่ น้องจบรุ่นไหนละ”
“อ่อ จบรุ่นร้อยหก ค่ะ”

[13] โรงเรียนสุรนารี เป็นโรงเรียนหญิงล้วนประจำจังหวัดนครราชสีมา

Ref. code: 25635924030041NCT

บทสนทนาดูดำเนินไปอย่างปกติ เขาก้มหน้าก้มตาอยู่กับเอกสารของฉันเพื่อเซ็นกำกับพลางชวนคุยอย่างเป็นมิตร แต่เมื่อถึงจังหวะที่เขากำลังจะคืนเอกสารให้ฉัน เขาเงยหน้าขึ้นมา จ้องมาที่ฉันด้วยสายตาและท่าทางเอาจริงเอาจัง สักพักเจ้าหน้าที่ก็เอ่ยปากถามว่า

"น้อง คืนนี้ไปกินข้าวกับพี่ไหม"

ฉันชะงัก เริ่มรู้สึกกลัว และสั่นไปหมด ไม่ว่านั่นเขาจะพิศวาสในตัวฉันหรือไม่ก็ตาม เขาไม่มีสิทธิ์ทำอะไรเกินไปกว่าเซ็นรับรองเอกสาร ฉันไม่คาดคิดมาก่อนเลยว่าเรื่องที่เคยได้ยินมาปากต่อปากที่กะเทยมักจะเล่าให้ฟังกันว่าเคยถูกลวนลามในวันเกณฑ์ทหาร เคยถูกเชิญชวนไปโรงแรม หรือเคยถูกกลั่นแกล้งในวันเกณฑ์ทหาร เหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้นกับฉันเสียเอง หรือแม้แต่ในข้อแนะนำสำหรับกะเทยหรือคนข้ามเพศ บนเว็ปไซต์ของ ไอลอว์ (ilaw) ก็ได้ปรากฏข้อควรปฏิบัติเมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม ดังที่ส่วนหนึ่งได้ให้คำแนะนำเอาไว้ว่า

- ถูกสั่งให้ถอดเสื้อ ในกรณีนี้ถ้าใส่เสื้อที่มีกระดุมอยู่แล้ว สามารถปลดกระดุมได้ 2-3 เม็ดเพียงเท่านี้ก็ทราบได้ว่ามีนมหรือไม่ แต่ถ้าไม่ได้ใส่เสื้อเชิ้ตไปควรเจรจากับเจ้าหน้าที่ว่าขอไปทำในที่มิดชิดบริเวณใกล้เคียงที่ไม่ไกลจากสายตาผู้คนมากนักทั้งนี้เพื่อป้องกันการถูกล่วง ละเมิดด้วย ถ้าเรายังถูกบังคับ ให้ร้องเรียนต่อประธานกรรมการการตรวจเลือกฯได้
- ถูกชวนไปมีเพศสัมพันธ์ เราไม่ควรมีพฤติกรรมเชิงชู้สาวกับเจ้าหน้าที่เพื่อป้องกันการหาผลประโยชน์ ของเจ้าหน้าที่เพราะกะเทยส่วนมากจะถูกล่วงละเมิดในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ในบางครั้งเจ้าหน้าที่ก็จะมาชวนเชื่อต่าง ๆ นานาก็ไม่ควรหลงเชื่อ ควรจะเคารพตนเอง เคารพสถานที่จึงไม่แนะนำให้มีพฤติกรรมเชิงชู้สาวในสถานการณ์นี้

คำแนะนำเหล่านี้เป็นเครื่องสะท้อนว่าเหตุการณ์แบบนี้เคยเกิดขึ้นมาซ้ำแล้วซ้ำเล่า และกะเทยมักจะเป็นฝ่ายที่ถูกแนะนำให้ระแวดระวังตัวเองในวันเกณฑ์ทหาร ซึ่งถึงแม้จะมีการออกคู่มือ "ทำอย่างไรเมื่อพี่ทหารต้องปฏิบัติงานกับน้องกะเทย[14]" โดยเครือข่ายเพื่อนกะเทยไทย แต่ฉันไม่แน่ใจนักว่าคู่มือเหล่านี้มีผลสัมฤทธิ์มากแค่ไหน เพราะฉันคิดว่าการให้เกียรติกะเทยในวันเกณฑ์ทหารไม่ใช่เพียงแค่การให้พวกเราขึ้นไปนั่งบนเก้าอี้พลาสติกหรือถูกปฏิบัติดีกว่าผู้ชายคนอื่น ๆ หากแต่ฉันคิดว่าการให้เกียรติกะเทย หรือ ผู้ชายคนอื่น ๆ ใน

[14] ดูในภาคผนวก ค.

Ref. code: 25635924030041NCT

พื้นที่เกณฑ์ทหาร คือ การให้เกียรติเราในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่สามารถเลือกได้ว่าอยากจะ “รับใช้ชาติ” ด้วยการรับใช้กองทัพหรือไม่

ฉันพยายามรวบรวมสติให้กลับมาอีกครั้งและพยายามทำสีหน้าให้ราบเรียบที่สุด พร้อมพูดออกมาด้วยน้ำเสียงที่เปลี่ยนจากน้ำเสียงที่ฟังดูเป็นมิตรไปเป็นน้ำเสียงแบบไม่สบอารมณ์ว่า

“ไม่ไปค่ะ หนูต้องกลับกรุงเทพ เย็นนี้”

เขายื่นเอกสารคืนให้ฉัน มองหน้าและตอบกลับมาด้วยคำพูดที่ทำให้ฉันรู้สึกขนลุกว่า

“ตอนกลางคืน อย่าให้เจอตัวตามที่เที่ยวนะ”

สิ่งที่เจ้าหน้าที่ตอบกลับมายิ่งทำให้ฉันหวาดหวั่น เพราะทั้งแววตาน้ำเสียงและท่าทางของเขาดูโกรธที่โดนปฏิเสธ ฉันรีบคว้าเอกสารคืนและย่ำเท้าออกไปจากตรงนั้น เดินฝ่าฝูงชนที่เนืองแน่นออกมา ฉันสัมผัสได้ถึงทุกสายตาจากผู้ชายที่นั่งรอเกณฑ์ทหารจับจ้องมา จึงต้องรีบเดินผ่ากลางวงล้อมนั้นออกมาไปหาพ่อกับแม่ที่คอยอยู่ ฉันรีบเช็คเอกสารที่ได้รับมา เมื่อเห็นว่าทุกอย่างเป็นไปตามข้อกำหนด เอกสารถูกระบุว่า “สภาวะเพศสภาพไม่ต้องกับเพศกำเนิด” นั้นพอทำให้ฉันบรรเทาความโกรธและความกลัวลงไปได้บ้าง

เอกสารสด. 43 ที่ได้รับในวันเกณฑ์ทหารนับว่าเป็นหลักฐานที่ทำให้ฉันได้เรียนรู้จากประสบการณ์ครั้งหนึ่งที่ฉันต้องไปเกณฑ์ทหาร และทำให้ฉันรับรู้ว่าเอกสารสด.43 ไม่ได้มีอำนาจเพียงแค่จัด กะเทย หรือ คนอื่น ๆ เข้าสู่ประเภทหรือคุณลักษณะต่าง ๆ แต่มันยังมีอำนาจในการทำให้ประสบการณ์ของกะเทยกับการถูกลวนลามทางเพศในวันเกณฑ์ทหารเงียบและไร้อำนาจต่อรอง เมื่ออำนาจทั้งหมดอยู่บนปลายปากกาของผู้มีอำนาจที่จะเขียนลงบนเอกสารแผ่นนี้ เพราะฉันคือคน ๆ นั้นเอง คนที่อ่อนแอเกินกว่าจะส่งเสียงเพื่อตนเอง และคนที่ขี้ขลาดเกินกว่าที่จะสู้เพื่อคนอื่น สิ่งเดียวที่จะทำได้ คือ ทำใจยอมรับ พยายามลืมและนึกอยู่เสมอว่าปล่อย ๆ มันไป ยังไงเราก็หลุดพ้นออกมาจากตรงนั้นแล้ว และกว่าที่ฉันจะตัดสินใจเขียนเล่าเหตุการณ์ทั้งหมดนี้ ฉันทั้งปรึกษาพ่อแม่ ปรึกษาเพื่อนสนิท และปรึกษาอาจารย์อีกครั้ง เพื่อรวบรวมความกล้าและกลับมาเล่าประสบการณ์ในวันเกณฑ์ทหาร ฉันรู้ดีว่าการออกมาเล่าประสบการณ์มันอาจจะช้าเกินไปที่จะเรียกร้องหาความยุติธรรมที่ควรจะได้รับ เพราะฉันไม่รู้ว่าจะไปหาหลักฐานอะไรมายืนยันต่อสิ่งเหล่านี้ ประสบการณ์นี้ล้วนมาจากความทรงจำของฉัน และเอกสารสด.๔๓ ที่ได้มา แต่ถ้าหากการเขียนคือพลังอันยิ่งใหญ่ฉันขอปลดปล่อยพันธนาการแห่งความอ่อนแอ ความขี้ขลาด และการเพิกเฉยของตนเองในวันนั้น ฉันขอใช้พื้นที่ของการบันทึกในการแบ่งปันเรื่องราวการเกณฑ์ทหารเพื่อคืนความเป็นธรรมให้ตนเอง

Ref. code: 25635924030041NCT

6.2.1.2 คำที่ถูกทดแทน: จาก โรคจิตถาวร สู่ เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด

จากเอกสารสด.๔๓ ที่ฉันได้รับจากวันที่ไปเกณฑ์ทหาร เอกสารแผ่นนี้นอกจากเป็นพยานของประสบการณ์ที่ถูกคุกคามทางเพศของตนเองในวันเกณฑ์ทหาร ยังนับว่าเป็นหลักฐานของการเปลี่ยนแปลงในเชิงความรู้ที่รัฐนำมาใช้บนหน้าของเอกสาร โดยจะเห็นได้ว่าผลการตรวจเลือกที่ปรากฏในเอกสารสด.43 ของฉันถูกบันทึกลงไปว่า “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดตามกฎกระทรวง” ฉะนั้นการหยิบเอาเอกสารชิ้นนี้ขึ้นมาศึกษา ก็เพื่อเผยให้เห็นถึงพัฒนาการของคำที่ใช้ระบุและชี้ให้เห็นถึงการกดทับทางความรู้ผ่านวาทกรรมทางการแพทย์ที่รับมาจากโลกตะวันตก

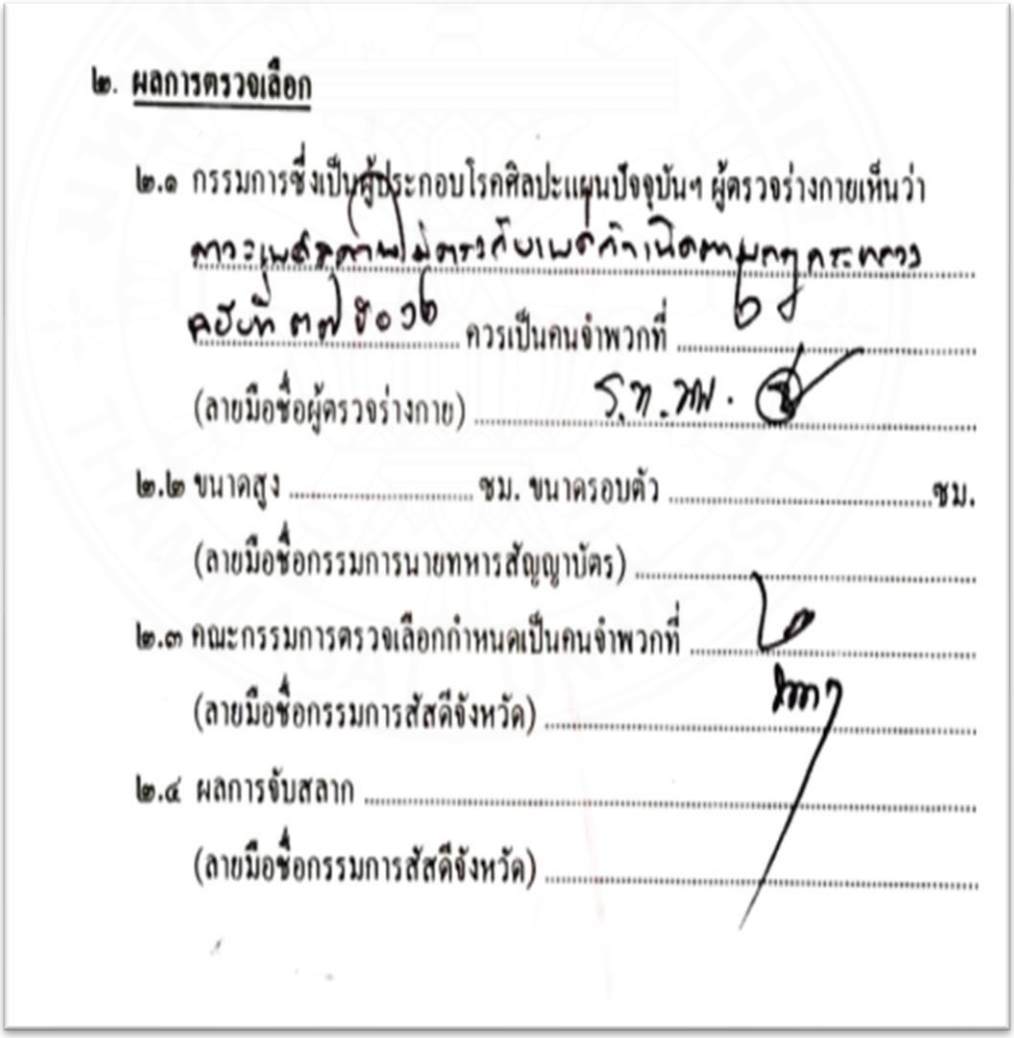

๒. ผลการตรวจเลือก

๒.๑ กรรมการซึ่งเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันฯ ผู้ตรวจร่างกายเห็นว่า ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓๗ ข้อ ๑๖ ควรเป็นคนจำพวกที่ ๒

(ลายมือชื่อผู้ตรวจร่างกาย) ร.ท. พ.

๒.๒ ขนาดสูง ..... ซม. ขนาดรอบตัว ..... ซม.

(ลายมือชื่อกรรมการนายทหารสัญญาบัตร) .....

๒.๓ คณะกรรมการตรวจเลือกกำหนดเป็นคนจำพวกที่ ๒

(ลายมือชื่อกรรมการสัสดีจังหวัด) .....

๒.๔ ผลการจับสลาก .....

(ลายมือชื่อกรรมการสัสดีจังหวัด) .....

ภาพที่ 6.2 เอกสารสด.๔๓

จากการศึกษาของธนัย เกตวงกต (2560) ได้แสดงให้เห็นว่า การเกณฑ์ทหารในสังคมไทยมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ มาตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยาถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งในขณะนั้นระบบการเกณฑ์ทหารมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างขุนนางและไพร่ โดยถือเป็นรูปแบบวิธีการเกณฑ์ทหารแต่โบราณ การเปลี่ยนแปลงมาสู่รูปแบบการเกณฑ์ทหารในแบบรัฐสมัยใหม่เริ่มขึ้นนับแต่ในช่วง ร.ศ. 122 ภายใต้รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ทั้งยังเสนอโดยการใช้เงินแลกเปลี่ยนกับการมาเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพ ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกณฑ์ทหารค่อย ๆ เริ่มจากมณฑลที่มีความพร้อม เนื่องจากเกรงว่าจะมีการลุกฮือต่อต้านจากประชาชน ดังจะเห็นได้จาก การประกาศใช้พระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร ร.ศ.124 ที่นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรก และภายหลังปี พ.ศ. 2490 เกิดช่องทางที่ทำให้สามารถผ่อนปรนจากการเข้ารับเกณฑ์ทหารดังที่จะเห็นได้จากการเสนอข้อแก้ไขในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร (ฉบับที่5) พ.ศ. 2494 โดยเพิ่มทางเลือกเข้าไปก็คือการศึกษาวิชาทหาร จวบจนพระราชบัญญัติราชการทหารกองประจำการ พ.ศ. 2497 ได้มีการบัญญัติการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการให้แก่บุคคล 3 ประเภท อันได้แก่ นักบวชที่มีสมณศักดิ์ ผู้พิการ และชาวเขาชาวชนเผ่าต่าง ๆ (ธนัย เกตวงกต , 2560, น. 8) รูปแบบการเกณฑ์ทหารถูกปรับเปลี่ยนเรื่อยมาตามบริบทสังคมการเมืองในยุคสมัยนั้น ๆ ซึ่งเกิดจากปัจจัยที่เชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอก เช่น ความไม่สงบภายในประเทศ ความหวาดหวั่นต่อลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกในสมัยก่อน ศึกสงคราม และปัญหาเศรษฐกิจและการเมือง อย่างไรก็ตาม ธนัย มองว่า “ประเทศไทยยังคงใช้รูปแบบการเกณฑ์ทหารที่มีหลายรูปแบบทับซ้อนกัน ทั้งการเกณฑ์ทหารของเพศชายตามปกติเมื่อถึงเกณฑ์อายุ และช่องทางการยกเว้นของการศึกษาวิชาทหาร” (ธนัย เกตวงกต, 2560, น. 1)

ในขณะที่บางประเทศเลือกคัดจากทุกเพศอย่างเท่าเทียมตามเกณฑ์ของอายุ บางประเทศเกณฑ์เฉพาะเพศชายไม่มีข้อยกเว้น หรือบางประเทศใช้ระบบอาสาสมัคร ขณะที่ในหลายประเทศ โดยเฉพาะในโลกตะวันตกระบบเกณฑ์ทหารได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เช่น การเปลี่ยนไปใช้ “ระบบสมัครใจ” All-Volunteer Army รวมถึงถูกลดทอนด้วยแนวคิดสิทธิมนุษยชนและแนวคิดเรื่องสันติภาพ และการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกองทัพทั้งจากผู้หญิงหรือกลุ่มคนหลากหลายทางเพศเพิ่มมากขึ้น ขณะที่รัฐไทยสมัยใหม่ก็มีข้อยกเว้นให้ประชาชนไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร ด้วยการเปิดการเรียนการสอนวิชาทหารในระดับมัธยมปลาย รวมทั้งการจัดคนเป็นประเภท ต่าง ๆ เพื่อถูกยกเว้นเข้ารับการคัดเลือก ซึ่งมีข้อมูลจากกรมสัสดีที่ปรากฏอยู่บนเว็ปไซต์ของสายด่วนคนพิการประชารัฐ เผยให้เห็นว่า การจัดประเภทผู้ที่จะเข้าร่วมเกณฑ์ทหาร โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็นสี่จำพวกหลัก ๆ <u>จำพวกที่ ๑</u> ได้แก่คนซึ่งมีร่างกายสมบูรณ์ดีไม่มีอวัยวะพิการหรือผิดส่วนแต่อย่างใด <u>จำพวกที่ ๒</u> ได้แก่คนซึ่งมีร่างกายที่เห็นได้ชัดว่าไม่สมบูรณ์ดีเหมือนคนจำพวกที่ ๑ แต่ไม่ ถึงทุพพลภาพ <u>จำพวกที่ ๓</u> ได้แก่คนซึ่งมีร่างกายยังไม่แข็งแรงพอที่จะรับราชการทหารในขณะนั้นได้เพราะป่วยซึ่งจะบำบัด

Ref. code: 25635924030041NCT

ให้หายภายในกำหนด ๓๐ วันไม่ได้ จำพวกที่ ๔ ได้แก่คนพิการทุพพลภาพ หรือมีโรคที่ไม่สามารถจะรับราชการทหารได้ตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๔๑ ("รู้ไหมว่า...ป่วยเป็นโรคอะไรบ้างที่เป็นทหารไม่ได้," 2563)

ปัจจุบันเมื่อ กะเทย หรือ คนข้ามเพศ ไปเกณฑ์ทหารจะถูกจัดให้เป็นบุคคลจำพวกที่ ๒ (กฎกระทรวง ฉบับที่ ๗๕, 2555) และโดนแยกออกไปที่จุดรับเอกสารโดยที่ไม่ต้องนั่งรอลุ้นจับใบดำใบแดงกับผู้ชายคนอื่น ๆ โดยบนหน้าเอกสารสด.๔๓ จะถูกระบุลงไปด้วยคำว่า "สภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด" ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๗๕ ที่ออกมาในปี พ.ศ. 2555[15] ดั่งที่ปรากฏในใบสด.43 ของฉัน

แต่ทว่าในช่วงก่อนหน้าปี พ.ศ. 2555 ก่อนที่จะมีคำประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ ๗๕ กลุ่มคนที่เป็นกะเทยหรือคนข้ามเพศเคยถูกจัดอยู่ในจำพวกที่สี่ และถูกระบุลงในใบสด.43 ด้วยคำว่า โรคจิตถาวร จะเห็นได้จากการวิจัยของ เฉลิมพล ธรรมสุนทร (2549) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของการระบุคำว่า โรคจิตถาวร ในใบสด.43 ของกะเทย พบว่าการถูกระบุดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของกะเทยใน 4 ด้านสำคัญได้แก่ ผลกระทบทางด้านจิตใจ ผลกระทบการประกอบอาชีพ ผลกระทบในการทำนิติกรรม และผลกระทบจากการขอหนังสือเดินทางไปต่างประเทศ นอกจากนี้ แล้วยังพบได้จากการศึกษาของ วารุณี ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า กะเทยเปลี่ยนเพศ จำนวน 3 ใน 15 ราย ถูกวินิจฉัยว่าเป็นบุคคลดี 1 ประเภท 4 คือ บุคคลวิกลจริต ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสมัครเข้าทำงานในองค์กรเอกชนและหน่วยงานราชการ (วารุณี แสงกาญจนวนิช, 2546, น. 100)

การเปลี่ยนแปลงของคำที่ถูกบันทึกลงในใบสด.43 ของกะเทยนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีพัฒนาการอยู่เรื่อยมา นับแต่ช่วงทศวรรษ 2540 อันเป็นผลจากการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิมนุษยชน การเคลื่อนไหวขององค์กรสิทธิของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ และองค์กรสิทธิของกะเทย การเคลื่อนไหวดังกล่าว จะเห็นได้ว่าทางฝั่งของกองทัพเองก็มีความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการระบุคำว่า โรคจิตถาวร ลงในเอกสารสด.๔๓ บางกรณีอาจจะพูดได้ว่า "โชคดี" เมื่อกะเทยเจอแพทย์ทหารที่เข้าใจ ใบสด.43 จะถูกเขียนโดยใช้ข้อบ่งชี้ ความผิดปกติของลักษณะทางร่างกาย เช่น หน้าอกผิดรูป (*ข่าวสด*, 6 เมษายน พ.ศ. 2552) การระบุด้วยข้อ

---

[15] กฎกระทรวงฉบับดังกล่าว ได้ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยเพิ่มความดังต่อไปนี้

> ... (๑๒) ของวรรคสาม ในข้อ ๓ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓๗ (พ.ศ. ๒๕๑๖) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ "(๑๒) ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด (Gender Identity Disorder)" (กฎกระทรวง ฉบับที่ ๗๕, 2555)

Ref. code: 25635924030041NCT

บ่งชี้ไปในลักษณะนี้ก็เพื่อหลีกเลี่ยงการตีตราว่าเป็นบุคคลวิกลจริต แต่การถูกระบุในลักษณะนี้ก็มักจะเกิดขึ้นเป็นรายบุคคลไป

จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงข้อบ่งชี้ที่ใช้ระบุลงในเอกสารสด.๔๓ เริ่มต้นมาจาก ภายหลังปี พ.ศ. 2545 เมื่อกรมสุขภาพจิต ได้รับแรงกดดันจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มเกย์ เรียกร้องให้ยกเลิกการวินิจฉัยว่า การเป็นคนรักเพศเดียวกันออกจากการถูกประทับตราว่าเป็นผู้มีอาการป่วยทางจิต ถัดมาใน ปี พ.ศ. 2549 สาวประเภทสองนำโดยนายสามารถ มีเจริญ หรือน้ำหวาน พร้อมด้วยนายปริญญา เจริญผล หรือน้องตุ้ม ผู้ฟ้องคดี ร่วมกับเครือข่ายทำงานเพื่อสนับสนุนและปกป้องสิทธิผู้มีความหลากหลายทางเพศ ออกมายื่นฟ้อง รมว.กลาโหม เพื่อขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้ง 3 เพิกถอนหรือแก้ไขข้อความในใบรับรองผลการตรวจเลือกทหารกองเกิน (สด.43) ใบสำคัญสำหรับคนจำพวกที่ 4 (สด.5) และใบสำคัญให้พ้นราชการทหาร (สด.9) ที่ระบุว่าผู้ฟ้องคดี “เป็นโรคจิตถาวร” (*ผู้จัดการออนไลน์*, 2549, ย่อหน้าที่ 1) ตั้งแต่ปี 2548 จนมาถึงปี 2549 ทางกองบัญชาการกำลังสำรองได้ใช้คำระบุในเอกสารสด.43 ของคนข้ามเพศที่ต้องมารับการตรวจเลือกเป็นทหารกองเกิน โดยได้ระบุให้เป็นบุคคลประเภทที่สาม คือเป็นโรคที่ต้องรักษาภายใน 30 วัน หากไม่หายก็ต้องมาเข้ารับการเกณฑ์ทหารให้ครบ 3 ครั้งก่อนที่จะถูกจำหน่ายออกจากบัญชี (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2554, น. 195)

กระทั่งช่วงปลายปี พ.ศ. 2554 ภายหลังจากการเรียกร้อง ศาลปกครองกลางมีคำสั่งให้กระทรวงกลาโหม แก้ไขถ้อยคำในใบรับรองผลการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารประจำการ (สด.43) (*มติชน*, 2 กันยายน 2554) ศาลมีคำสั่งให้กระทรวงกลาโหม แก้ไขถ้อยคำในใบรับรองผลการตรวจเลือกทหารกองเกิน เข้ารับราชการทหารกองประจำการ ปี พ.ศ. 2554 ที่ใช้ข้อความว่า "มีความผิดปกติทางจิตถาวร" เปลี่ยนเป็น "ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับที่กำเนิด" หรือ Gender Identity Disorder (GID) จนกระทั่งในปีต่อมา กฎกระทรวง ฉบับที่ ๗๕ (พ.ศ.๒๕๕๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้เพิ่มภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดเข้าไปด้วย บนหน้าเว็ปไซต์ของสัสดีเชียงใหม่มีเอกสารให้ดาวโหลดที่ชื่อ “ความรู้เบื้องต้นสำหรับแพทย์ในการตรวจร่างกายทหารกองเกินที่เข้ารับการตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการ” ได้อธิบายถึงขั้นตอนการตรวจคัดเลือกกลุ่มคนที่อยู่ในสภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดเอาไว้ว่า

> ในกลุ่ม “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” (Gender Identity Disorder หรือ Gender Dysphoria) ตรวจร่างกายพบเห็นได้ด้วยตา เช่น ผ่าตัดแปลงเพศแล้ว หรือมีเต้านม (ทั้งฉีด หรือทำศัลยกรรมพบเต้านมที่มีลักษณะคล้ายสตรี) ให้เป็นคนจำพวกที่ ๒ ตามกฎกระทรวงฯ ได้เลย ทั้งนี้ในกรณีที่ร่างกายปกติแต่มีลักษณะท่าทางออกเป็นสตรีการแต่งกาย-แต่งหน้า ทรงผม ไม่มีใบรับรองของ

Ref. code: 25635924030041NCT

จิตแพทย์รพ.รัฐให้กรรมการแพทย์กำหนดเป็นคนจำพวกที่ ๓ ให้เข้ารับการตรวจเลือกใหม่ในปีหน้า โดยแนะนำให้ไปพบจิตแพทย์ตรวจวินิจฉัยและออกใบรับรองว่าเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด หากบุคคลดังกล่าวได้มีใบรับรองแพทย์มาแสดงที่ลงนามโดยจิตแพทย์รพ.รัฐ ลงนาม ๑ ท่าน ประกอบกับเอกสารนำของผู้อำนวยการหรือสถานพยาบาลต้นสังกัดของจิตแพทย์ดังกล่าว กรรมการแพทย์สามารถให้เป็นคนจำพวกที่ ๒ ได้

การขับเคลื่อนทางด้านสิทธิของกะเทย ในพื้นที่การเกณฑ์ทหารตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา เน้นไปที่ความพยายามต่อรองกับนโยบายของกองทัพและสอดส่องขั้นตอนเกณฑ์ทหาร มากกว่าที่จะสั่นคลอนโครงสร้างของระบบหรือแนวคิดเรื่องการเกณฑ์ทหาร จะเห็นได้จาก ประการแรก การออกคู่มือแนวปฏิบัติสำหรับกะเทยในการเกณฑ์ทหาร[16] เพื่อช่วยแนะนำวิธีเตรียมการเมื่อฤดูกาลเกณฑ์ทหารมาถึง โดยเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนขององค์กรและมูลนิธิที่ขับเคลื่อนในด้านความเป็นธรรมทางเพศ[17] และขั้นตอนหนึ่งที่ถูกบรรจุไว้อยู่ในคู่มือเกณฑ์ทหารฉบับกะเทย คือ ขั้นตอนการขอใบรับรองจากจิตแพทย์ ที่จะช่วยให้กะเทยได้รับการยกเว้นจากการคัดเลือกทหาร ซึ่งการขอเอกสารดังกล่าวจำเป็นต้องอยู่ในโรงพยาบาลที่กำหนดไว้[18] โดยกะเทยแต่ละคนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการขอใบรับรองแพทย์ด้วยตนเอง

---

[16] ดูในภาคผนวก ง.

[17] คู่มือดังกล่าวจัดทำขึ้นโดยมูลนิธิเครือข่ายเพื่อนกะเทยเพื่อสิทธิมนุษยชนร่วมกับมูลนิธิธีรนาถ กาญจนาอักษร โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ (For-SOGI) ซึ่งได้มีการจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างคู่มือแนวปฏิบัติสำหรับกะเทยในการเกณฑ์ทหารขึ้น ใน วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2555 (“แนวปฏิบัติกะเทย,” 2557)

[18] รายชื่อโรงพยาบาลที่ปรากฏอยู่ในคู่มือเกณฑ์ทหารฉบับกะเทย มีดังนี้
ภาคเหนือ ได้แก่ โรงพยาบาลสวนปรุง และโรงพยาบาลนครสวรรค์ราชนครินทร์ ภาคกลาง ได้แก่ สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ โรงพยาบาลศรีธัญญา และสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา ภาคอีสาน ได้แก่ โรงพยาบาลขอนแก่นราชนครินทร์ โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ โรงพยาบาลจิตเวชนครพนมราชนครินทร์ โรงพยาบาลจิตเวชสระแก้วราชนครินทร์ โรงพยาบาลจิตเวชเลยราชนครินทร์ และโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ ภาคใต้ ได้แก่ โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ และโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ (เครือข่ายเพื่อนกะเทยไทย, 2557)

Ref. code: 25635924030041NCT

ประมาณ 250-800 บาท (เครือข่ายเพื่อนกะเทยไทย, 2557) ซึ่งยังไม่นับรวมเวลาที่ต้องสูญเสียไปกับกระบวนการดังกล่าว

ประการที่สอง การต่อรองกับระบบเกณฑ์ทหารเห็นได้จากการขับเคลื่อนที่มุ่งเน้นไปที่บทบาทของสื่อ[19] มีการจัดงานเสวนา "จิบกาแฟ นั่งคุย กะเทยเกณฑ์ทหารผ่านสื่อ" ซึ่งมีการจัดขึ้นต่อเนื่องถึงสองครั้ง โดยครั้งแรกจัดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2560 ที่โรงแรมเดอะ สุโกศล โดยมูลนิธิเครือข่ายเพื่อนกะเทยไทยเพื่อสิทธิมนุษยชน ซึ่งจากข่าวงานเสวนาดังกล่าวที่ปรากฏบนหน้าเว็บไซต์ของไอลอว์ ได้รายงานว่า

> ภายในการเสวนาวันนั้น รณภูมิ สมัคคีคารมย์ อาจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) ได้นำเสนองานวิจัยเรื่องวิเคราะห์การพาดหัวข่าวและเนื้อหาจากหนังสือพิมพ์และข่าวทางโทรทัศน์ ตั้งแต่ปี 2557-2559 ซึ่งพบว่า ช่วงเวลาดังกล่าวมีการรายงานข่าวการเกณฑ์ทหารทั้งหมด 72 ข่าว โดยร้อยละ 97 ของพาดหัวข่าวมุ่งเน้นที่ลักษณะทางกายภาพ รูปร่าง และการมีความโดดเด่นของสาวประเภทสองมากกว่ากระบวนการเกณฑ์ทหาร (iLaw, 2560)

ส่วนครั้งที่ 2 จัดขึ้นวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2561 ณ เดย์ดรีม บีลีฟเวอร์ กรุงเทพ ภายในงานมีการให้ข้อมูลถึงผลลัพธ์ของการลงพื้นที่สังเกตการณ์ในวันเกณฑ์ทหาร ปี พ.ศ. 2560 โดยองค์กรและภาคีด้านสิทธิความหลากหลายทางเพศ พบว่า

> การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตรวจเลือกมีแนวโน้มที่ดีขึ้น และได้มีการเฝ้าระวังและติดตามการนำเสนอเรื่องราวของกะเทยสาวประเภทสองและคนข้ามเพศในการเกณฑ์ทหารนั้น ยังพบว่ามีการนำเสนอข่าวผ่านสื่อมวลชนทั้งในเชิงบวกและเชิงลบที่อาจแฝงเร้นด้วยอคติทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อท้องถิ่นที่มีการนำเสนอภาพของคนข้ามเพศไม่รอบด้านอันก่อให้เกิดภาพเหมารวมและอคติทางเพศ ("จิบกาแฟนั่งคุยปีที่ 2," 2561)

---

[19] การทำข่าวกะเทย หรือ คนข้ามเพศ ในฤดูกาลเกณฑ์ทหาร มักจะนำเสนอให้พวกเธอเป็นวัตถุทางเพศและเป็นสีสันของงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อออนไลน์จะพบพาดหัวบนเว็บไซต์ข่าว เช่น "ตะลึงจังงัง สาวสวยอกตูม เข้าเกณฑ์ทหารที่โคราช" (*ไทยรัฐออนไลน์*, 2561) "ฮือฮาทั้งศาลาวัด คัดทหารวัน 3 สุโขทัย-พิจิตร นศ.สุดสวยโผล่ประชันโฉม" (*ไทยรัฐออนไลน์*, 2560) "งามแท้ไม่แพ้ผู้หญิง! 6 เดือนเปลี่ยนหนุ่มหล่อเป็นสาวสวย ตบเท้าคัดทหาร" (*ไทยรัฐออนไลน์*, 2561)

Ref. code: 25635924030041NCT

นอกจากนั้นภายในงาน “จิบกาแฟนั่งคุยปีที่ 2: ตามต่อกะเทยเกณฑ์ทหารผ่านสื่อ” ได้มีการแลกเปลี่ยนและมีข้อเสนอให้สื่อมวลชนมีแนวปฏิบัติในการทำข่าว คือ 1. การขอความยินยอมจากแหล่งข่าว 2. การให้ข้อมูลการเผยแพร่และช่องทางการติดต่อกลับแก่แหล่งข่าว 3. ไม่ระบุคำว่า “นาย” ใช้คำว่า “คุณ” หรือไม่ระบุคำนำหน้า 4. นำเสนอข่าวที่รอบด้าน 5. ไม่พาดหัวข่าวหรือนำเสนอเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึง ความแปลก ความประหลาด 6. ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น บัตรประชาชน หรือข้อมูลอื่นใดที่จะสร้างผลกระทบให้แหล่งข่าว เป็นต้น (“จิบกาแฟนั่งคุยปีที่ 2,” 2561)

กระนั้นแล้วแม้จะมีการเรียกร้องให้สื่อนำเสนอข่าวกะเทยในวันเกณฑ์ทหารอย่างให้เกียรติ แต่ในความเป็นจริงแล้วถ้าหากลองทบทวนดูดี ๆ ว่าต่อให้กะเทยไม่ถูกมองผ่านเลนส์กล้องหรือกลายเป็นสีสันหรือตัวตลกบนหน้าสื่อในวันเกณฑ์ทหาร เรือนร่างของพวกเรายังคงถูกอ่านผ่านสายตาอีกนับร้อยนับพันคู่ ไม่ว่า ประชาชนคนอื่น ๆที่มาคัดเลือกวันเกณฑ์ทหารหรือจากสายตาเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเรายังคงเป็นเพียงวัตถุที่ถูกตัดสินในวันเกณฑ์ทหาร ขณะที่การเปลี่ยนแปลงของคำที่ใช้ระบุลงไปในใบสด.43 ของกะเทย หรือ คนข้ามเพศ จาก โรคจิตถาวร ที่เคยถูกใช้มาในอดีต สู่ การแก้ไขเป็น เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด แม้คำที่แปรเปลี่ยนไปบนเอกสารของรัฐจะลดการตีตรา แต่ทว่ากะเทยในพื้นที่การเกณฑ์ทหารก็ยังคงถูกพูดแทนด้วยวาทกรรมทางการแพทย์ และแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงนี้อาจช่วยให้กะเทยรอดพ้นจากการถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารหรือถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ก้เป็นการปรับเปลี่ยนที่มาพร้อมกับขั้นตอนที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกะเทยที่ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพให้เป็นผู้หญิงอย่างชัดเจน อาจทำให้ต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายส่วนตัวมากกว่ากะเทยที่มีรูปร่างหน้าตาเหมือนผู้หญิง เพื่อดำเนินการขอใบรับรองแพทย์ อีกทั้งในกรณีที่ไม่ได้รับการยกเว้นยังจำเป็นต้องมารายงานตัว ตามคำแถลงการณ์ในข่าวแก้กฎกระทรวงกะเทยเกณฑ์ทหาร มีข้อความระบุไว้ว่า “หากบุคคลในกลุ่มดังกล่าวมารายงานตัว ครบ สามปี แต่ยังมีความเบี่ยงเบนอยู่ก็ให้งดออกหมายเรียกในปีถัดไป” (*เดลินิวส์*, 19 มีนาคม 2554) นั่นหมายความว่าเงินทองและเวลาชีวิตของกะเทยจะต้องเสียไปกับการต้องมารายงานตัวเพื่อพิสูจน์ตัวเอง แม้บางคนอาจจะรู้ตัวเองมาทั้งชีวิตแล้วว่าตนเองเป็นอะไร แต่การละเว้นอย่างมีเงื่อนไขนี้อาจพูดได้ว่าก่อให้เกิดภาระและเงื่อนไขที่เพิ่มมากขึ้นให้กับกะเทย

ในท้ายที่สุดการออกคู่มือต่าง ๆ สำหรับกะเทยเพื่อใช้ในการเกณฑ์ทหาร หรือการรณรงค์ให้สื่อรายงานข่าวกะเทยในวันเกณฑ์ทหารอย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านี้คือการเปลี่ยนแปลงหรือการต่อสู้เพื่อกะเทยจริงหรือ เมื่อสุดท้ายแล้วฉันยังคงเป็นคนที่ถูกคุกคามทางเพศในวันเกณฑ์ทหารและยังคงถูกทำให้เงียบด้วยเอกสาร สด.๔๓ ผลสุดท้ายแล้วการต่อรองกับระบบเกณฑ์ทหารอาจไม่ได้ทำให้ปัญหาของระบบถูกมองเห็นและถูกแก้ไข หรือไม่ได้แม้แต่ถูกท้าทายโดยกลุ่มคนที่ถูกกดขี่มากที่สุดในวันเกณฑ์ทหารกลุ่มหนึ่งอย่าง กะเทย หรือ คนข้ามเพศ เสียเอง

Ref. code: 25635924030041NCT

6.2.2 “พื้นที่” ของกะเทยในมหาวิทยาลัย: คำอนุญาต ที่ฉันต้องร้องขอเพื่อที่จะเป็นตนเองในวันรับปริญญา

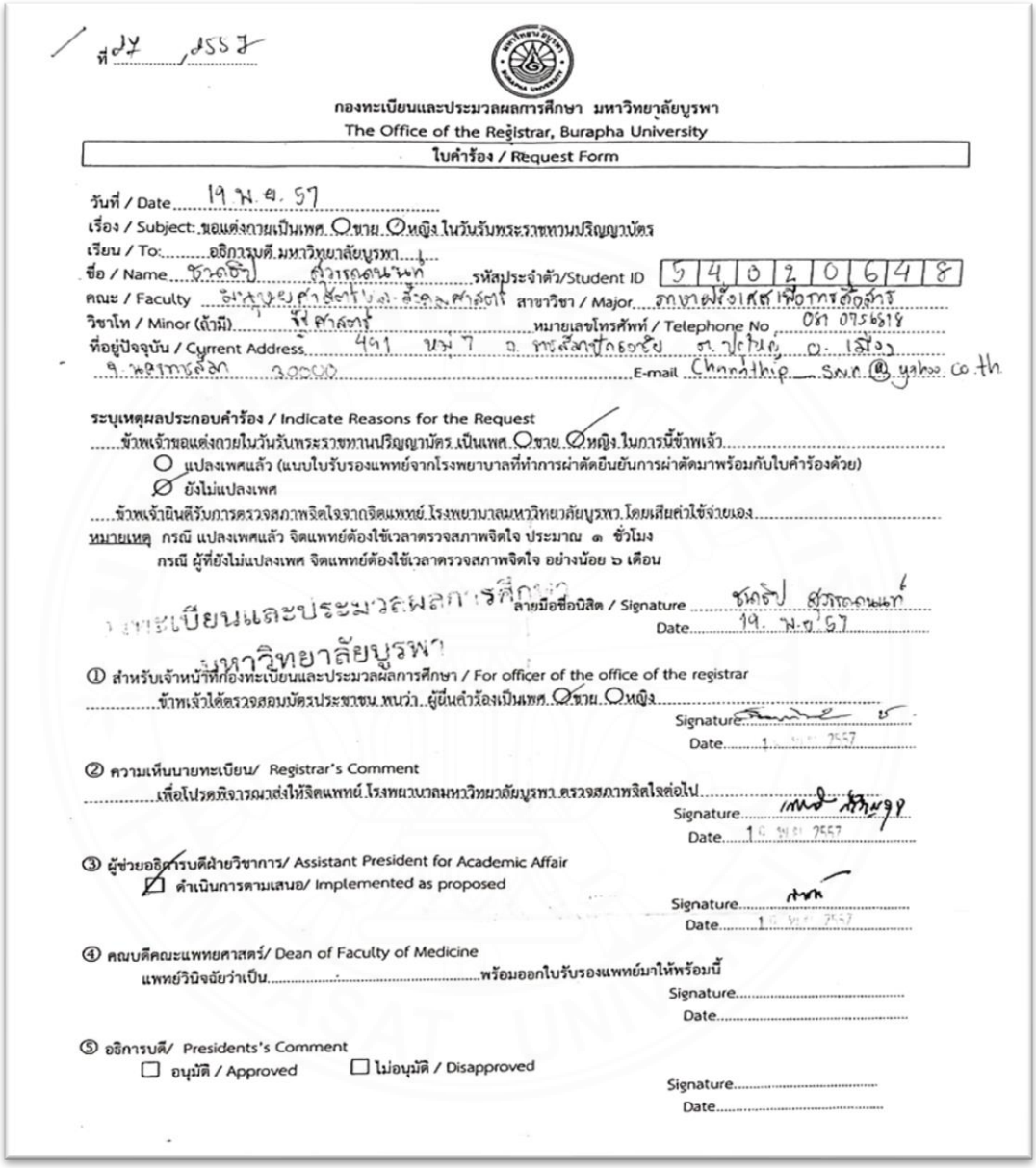

ที่ 47 /2557

กองทะเบียนและประมวลผลการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา
The Office of the Registrar, Burapha University

ใบคำร้อง / Request Form

วันที่ / Date 19 พ.ย. 57
เรื่อง / Subject: ขอแต่งกายเป็นเพศ ○ชาย ○หญิง ในวันรับพระราชทานปริญญาบัตร
เรียน / To: อธิการบดี มหาวิทยาลัยบูรพา
ชื่อ / Name ชาคริป สุวรรณนพ รหัสประจำตัว/Student ID 5 4 0 2 0 6 4 8
คณะ / Faculty วิทยาศาสตร์ สาขาวิชา / Major ภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสาร
วิชาโท / Minor (ถ้ามี) จีนศึกษา หมายเลขโทรศัพท์ / Telephone No 087 0756818
ที่อยู่ปัจจุบัน / Current Address 491 หมู่ 7 ถ. ทรงสิลาปักธงชัย ต. ปากน้ำ อ. เมือง จ. นครราชสีมา 30000 E-mail Chanchthip_sw@yahoo.co.th

ระบุเหตุผลประกอบคำร้อง / Indicate Reasons for the Request
ข้าพเจ้าขอแต่งกายในวันรับพระราชทานปริญญาบัตร เป็นเพศ ○ชาย ⊘หญิง ในการนี้ข้าพเจ้า
○ แปลงเพศแล้ว (แนบใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาลที่ทำการผ่าตัดยืนยันการผ่าตัดมาพร้อมกับใบคำร้องด้วย)
⊘ ยังไม่แปลงเพศ
ข้าพเจ้ายินดีรับการตรวจสภาพจิตใจจากจิตแพทย์ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา โดยเสียค่าใช้จ่ายเอง
หมายเหตุ กรณี แปลงเพศแล้ว จิตแพทย์ต้องใช้เวลาตรวจสภาพจิตใจ ประมาณ ๓ ชั่วโมง
กรณี ผู้ที่ยังไม่แปลงเพศ จิตแพทย์ต้องใช้เวลาตรวจสภาพจิตใจ อย่างน้อย ๖ เดือน

ลายมือชื่อนิสิต / Signature ชาคริป สุวรรณนพ
Date 19 พ.ย. 57

กองทะเบียนและประมวลผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยบูรพา

① สำหรับเจ้าหน้าที่กองทะเบียนและประมวลผลการศึกษา / For officer of the office of the registrar
ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบบัตรประชาชน พบว่า ผู้ยื่นคำร้องเป็นเพศ ⊘ชาย ○หญิง
Signature
Date 1 พ.ย. 2557

② ความเห็นนายทะเบียน/ Registrar's Comment
เพื่อโปรดพิจารณาส่งให้จิตแพทย์ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา ตรวจสภาพจิตใจต่อไป
Signature
Date 1 พ.ย. 2557

③ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ/ Assistant President for Academic Affair
☑ ดำเนินการตามเสนอ/ Implemented as proposed
Signature
Date 1 พ.ย. 2557

④ คณบดีคณะแพทยศาสตร์/ Dean of Faculty of Medicine
แพทย์วินิจฉัยว่าเป็น ..... พร้อมออกใบรับรองแพทย์มาให้พร้อมนี้
Signature
Date

⑤ อธิการบดี/ Presidents's Comment
☐ อนุมัติ / Approved ☐ ไม่อนุมัติ / Disapproved
Signature
Date

ภาพที่ 6.3 ใบคำร้องขอเข้าร่วมพิธีรับปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยบูรพา

พื้นที่มหาวิทยาลัยเคยเป็นไฟหวังให้กับฉันว่าจะเป็นพื้นที่ที่เมตตาอารีต่อความเป็นมนุษย์ทุกรูปแบบ แต่การจำกัดเสรีภาพบนเนื้อตัวร่างกายของนักศึกษาในการแต่งกายข้ามเพศยังคงเกิดขึ้นอยู่ร่ำไปในรั้วมหาวิทยาลัย และยังนับรวมถึงการเข้าไปเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่ทำงานอยู่ในสถานศึกษา ทั้งการจะเป็นครูกะเทยในโรงเรียน อาจารย์มหาวิทยาลัย

ข้ามเพศ หรือแม้แต่กะเทยครูฝึกสอน ก็แสนลำบากยากเข็ญ ต้องฝ่าฟันต่อสู้ กันมาอย่างไม่หยุดหย่อน และกว่ากะเทยคนหนึ่งจะได้เข้าไปร่วมอยู่ในพิธีรับปริญญาเพื่อที่จะมีตัวตนอยู่ในวันแห่งความภาคภูมิใจของบัณฑิตใหม่ก็ต้องผ่านการต่อสู้มาอย่างยาวนานกว่าที่จะมีเอกสารชิ้นนี้ ซึ่งฉันขอตั้งชื่อให้ว่า “ใบอนุญาตที่จะเป็นตนเอง” ในวันรับปริญญา

ในช่วงสิ้นปี พ.ศ. 2557 ตอนที่ฉันกำลังจะเรียนจบปริญญาตรี นอกจากการวุ่นวายในการสอบสารนิพนธ์เพื่อจบการศึกษาภายในปีนั้น เนื่องการเตรียมตัวเปิดอาเซียน มหาวิทยาลัยจึงมีนโยบายให้นักศึกษาสามารถเรียนจบภายในสามปีครึ่ง นอกจากการเขียนสารนิพนธ์อันหนักหน่วงช่วงนั้น ฉันยังต้องวุ่นวายกับการทำเรื่องขอรับปริญญา ปีนั้นก็นับว่าโชคดีที่มีการเลื่อนเปิดภาคเรียนเพื่อต้อนรับอาเซียน ทำให้ฉันยังพอมีเวลาที่จะดำเนินการยื่นใบคำร้องขอเข้ารับปริญญา เมื่อทุกอย่างดูเป็นไปได้และมีความหวังมากขึ้น ที่จะได้เข้ารับปริญญาเหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ แต่มันก็มาพร้อมด้วยเงื่อนไขและภาระอีกครั้ง

ใบคำร้องขอแต่งกายด้วยชุดครุยผู้หญิงในวันรับปริญญานับเป็นเอกสารชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงจุดเปลี่ยนทางความรู้ ด้วยการนำคำนิยามทางเพศที่อยู่ภายใต้กระบวนทัศน์ทางการแพทย์มาใช้ในเอกสารคำร้องของสถาบันการศึกษาของรัฐ ทั้งยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า เพศตอนกำเนิด ที่ได้รับบนใบเกิดสร้างอุปสรรคและความไม่เท่าเทียมอย่างไรในวันที่ฉันเติบโตขึ้น โดยจะเห็นได้ว่า ด้านบนของเอกสารประทับด้วยตรามหาวิทยาลัย พร้อมด้วยข้อมูลส่วนตัวของฉัน ถัดมานั้นจะเป็นเหตุผลประกอบคำร้อง ดังจะเห็นได้ว่า มีการให้ระบุข้อบ่งชี้ทางกายภาพ ในสองลักษณะ ได้แก่ แปลงเพศแล้ว และ ยังไม่แปลงเพศ พร้อมทั้งมีข้อความกำกับเอาไว้ว่า “ข้าพเจ้ายินดีรับการตรวจสภาพจิตใจจากจิตแพทย์ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา โดยเสียค่าใช้จ่ายเอง” อีกทั้งมีหมายเหตุระบุเอาไว้ว่า “กรณีแปลงเพศแล้ว จิตแพทย์ต้องใช้เวลาตรวจสภาพจิตใจประมาณหนึ่งชั่วโมง ส่วนกรณีที่ยังไม่แปลงเพศ จิตแพทย์ต้องใช้เวลาตรวจสภาพจิตใจ อย่างน้อยหกเดือน”

ฉันตระหนักดีว่างานพิธีการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมเรานั้น เป็นผลผลิตที่ถูกบ่มสร้างผ่านขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่มีมา และเป็นค่านิยมที่ยึดโยงกับคุณค่าที่ผู้คนยึดถือกัน แต่ในชีวิตปุถุชนทั่ว ๆ ไป พิธีการ หรือ งานมงคล ก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่เราจะได้แบ่งปันความรู้สึกดี ๆ และใช้เวลาร่วมกับคนที่เรารักมิใช่หรือ แล้วสำหรับกะเทยคนหนึ่งจะมีแนวโน้มมากน้อยแค่ไหนที่จะมีโอกาสได้เฉลิมฉลองให้ตัวเองในงานและพิธีการเหล่านี้เหมือนคนอื่น ๆ คำตอบนี้ฉันคงให้ไม่ได้เหมือนกัน แต่ถ้าให้ฉันลองประเมินความเป็นไปได้จากตัวฉันเองละก็ งานบวชคงไม่ทันแล้วล่ะ ส่วนงานแต่งงานก็ดูไม่มีทีท่าสักที [เฮ้อ...] เห็นจะมีก็แต่งานรับปริญญาที่มีแนวโน้มมากที่สุด และด้วยความสัตย์จริงเหตุผลเดียวที่ทำให้ฉันตัดสินใจเข้าร่วมพิธีรับปริญญาก็คือ ความต้องการของครอบครัวที่อยากจะเห็นฉันสวมชุดครุย วันรับปริญญาเปรียบเสมือนกับวันที่พ่อกับแม่ของฉัน ผู้คอยอยู่เบื้องหลังให้การสนับสนุนเฝ้ารอ มากกว่าเป็นวันที่บัณฑิตจบใหม่ป้ายแดงอย่างฉันเฝ้าคอย

Ref. code: 25635924030041NCT

ความต้องการที่จะเข้าร่วมพิธีรับปริญญาสำหรับบัณฑิตกะเทย หรือบัณฑิตข้ามเพศ จึงเป็นการจำยอมทุกวิถีทางที่จะต้องเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม และฉันเองก็เป็นคนหนึ่งที่เลือกจำยอมต่อกระบวนการทางการแพทย์เพื่อเข้าไปในพื้นที่เหล่านั้น ในบทความเรื่อง “กะเทย ปริญญา วาระพิธี และศักดิ์ศรีความเท่าเทียม” ของ คทาวุธ ครั้งพิบูลย์ (2555) ได้สะท้อนย้อนคิดและเผยให้เห็นถึงเบื้องหลังของความปรารถนาที่จะเข้ารับปริญญาจากประสบการณ์ของเธอเอง โดยปัจจัยสองประการที่ทำให้เธอตัดสินใจเข้ารับปริญญา ประการแรก คือ ความภาคภูมิใจที่ทำให้กับตัวเอง ครอบครัวที่จะมาร่วมยินดีกับตนเองและกับเพื่อนบัณฑิตอื่น ๆ พิธีนี้นับว่ามีครั้งเดียวในชีวิต และประการที่สอง คือ การหาทางออกของการแต่งกายของตนเองตามที่ตนเองต้องการจะแต่ง และหาช่องทางเพื่อได้รับอนุญาตให้แต่งกายข้ามเพศ เนื่องจากเห็นว่าสิทธิในเนื้อตัวร่างกายที่ต้องเป็นผู้กำหนดเอง พิธีรับปริญญาจึงทำให้คนข้ามเพศต่างหาหนทางในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับปริญญา ดังเช่น ก่อนที่จะมีใบคำร้อง คนข้ามเพศอาจจะต้องจำยอมแต่งกายตามเพศกำเนิดเพื่อที่จะได้เข้าร่วมพิธีกรรม ในทางตรงกันข้ามหากใครที่มิสามารถจะเป็นไปตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยก็เลือกที่จะไม่รับปริญญาหรือเลือกไม่เสียเวลาไปกับขั้นตอนเหล่านี้ ดังเช่น ในการศึกษาของ กฤษฎยชนม์ สุขยะฤกษ์ (2552) ก็พบว่า นักศึกษาเพศที่สามส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกันในด้านการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มีเพียงหนึ่งคนที่ให้การปฏิเสธที่จะเข้าร่วมพิธีพระราชทานปริญญาบัตร เนื่องจากความไม่สอดคล้องกันในด้านวิถีการดำเนินชีวิตทางเพศและกฎระเบียบว่าด้วยการแต่งกายนักศึกษาในการเข้าร่วมพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

เส้นทางการเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบที่มีผลต่อนักศึกษากะเทยหรือนักศึกษาข้ามเพศในรั้วมหาวิทยาลัย เริ่มต้นขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2540 เมื่อสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีการถกเถียงถึงความเหมาะสมของผู้ที่จะเข้าศึกษาต่อในด้านวิชาชีพครู เนื่องจากได้มีการห้ามนักศึกษาที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเรียนครูตามระเบียบการรับนักศึกษาปี พ.ศ. 2540 ของกระทรวงศึกษาธิการ ถึงแม้ในท้ายที่สุดสถาบันราชภัฏได้มีมติอนุญาตให้ผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ เข้าเรียนได้ตั้งแต่ ปีการศึกษา พ.ศ. 2541 และต่อมาในปี พ.ศ. 2555 กรณีของ เด่นจันทร์ บารมี พานิช บัณฑิตวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ร้องขอต่อมหาวิทยาลัยในการเข้าร่วมพิธีพระราชทานปริญญาบัตรโดยการสวมเครื่องแต่งกายผู้หญิง จนสามารถได้เข้ารับปริญญาบัตรในเครื่องแต่งกายหญิงตามที่ต้องการ โดยต้องได้รับการตรวจจากจิตแพทย์พร้อมใบรับรองแพทย์เพื่อยืนยันอัตลักษณ์ทางเพศ

แม้กรณีของเด่นจันทร์จะมิใช่กรณีแรกที่มหาวิทยาลัยอนุญาตให้นักศึกษาข้ามเพศได้แต่งกายข้ามเพศเข้าร่วมพิธีมอบปริญญาบัตร ในปี 2553 ไม่เฉพาะมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เท่านั้นที่อนุญาตให้สาวประเภทสองแต่งหญิงเข้ารับปริญญา แต่ยังมีมหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (*คมชัดลึก*,17 สิงหาคม 2555) จาก

Ref. code: 25635924030041NCT

การเคลื่อนไหวดังกล่าวนั้นเป็นผลให้มหาวิทยาลัยรัฐบางแห่งเริ่มออกนโยบายให้นักศึกษาที่แต่งกายข้ามเพศต้องมีใบรับรองทางการแพทย์เพื่อใช้รองรับอัตลักษณ์ทางเพศของตน ในขณะเดียวกันก็พบว่า นโยบายของมหาวิทยาลัยรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน ต่อการเข้ารับปริญญานั้นแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของ นางมัทนา สานติวัตร อธิการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ให้ชี้แจงว่า

> กรณีเข้ารับปริญญาของนักศึกษาชายแต่งชุดครุยหญิงเข้ารับปริญญาบัตร ไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับ มกท. เพราะอนุญาตมาหลายปีแล้ว เนื่องจากอธิการบดีเป็นผู้มอบปริญญาบัตรให้นักศึกษาเอง โดยมหาวิทยาลัยพิจารณาแล้วว่าถ้าแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ก็ไม่น่าจะมีปัญหาจึงอนุญาต ต่อมาเป็นที่รู้กันว่านักศึกษาชายอยากแต่งชุดครุยหญิงรับปริญญาก็แต่งได้เลยโดยไม่ต้องขออนุญาต (*มติชน*, 30 สิงหาคม 2555)

ส่วนเส้นทางในการได้ใบรับรองแพทย์ของฉัน หลังจากที่ได้ยื่นใบคำร้องให้แก่ทางมหาวิทยาลัย กระบวนการต่อมาคือการเข้าพบจิตแพทย์ ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกในชีวิตของฉันเลยก็ว่าได้ ฉันยังจำคำถามต่าง ๆ ที่จิตแพทย์ถามฉันยามที่เจอหน้ากันครั้งแรกได้ เช่น

> “รู้ตัวเองว่าอยากเป็นผู้หญิงตั้งแต่ตอนไหน”
> “รู้ไหมว่าเป็นแบบนี้ได้อย่างไร”
> “เริ่มใช้ชีวิตเป็นผู้หญิงมานานหรือยัง”

ฉันต้องใช้เวลากว่าหกเดือน เดือนละหนึ่งครั้ง ในการเข้าพบจิตแพทย์เพื่อติดตามอาการ (สิ่งที่ฉันเป็น) จากจิตแพทย์ การเข้าไปพบจิตแพทย์แต่ละครั้งจะใช้เวลาราว ๆ สามสิบนาที ณ ช่วงขณะนั้นฉันเพิ่งจะสำเร็จการศึกษาและเป็นช่วงเวลาของการหางาน จึงทำให้ฉันต้องเดินทางไป ๆ มา ระหว่าง นครราชสีมา-ชลบุรี หรือ กรุงเทพ-ชลบุรี ฉันต้องจำยอมเสียเวลาและเงินส่วนตัวในการทำทุกขั้นตอนเพื่อจะได้เข้ารับปริญญา และใช้เวลากว่าหกเดือนเพื่อยืนยันต่อสิ่งที่ฉันเป็น

ตัวตนที่ถูกพูดแทนและยืนยันโดยใบรับรองแพทย์ คือ สิ่งที่นักศึกษากะเทยหรือนักศึกษาข้ามเพศเผชิญ โดยการต้องร้องขอเอกสารใบรับรองแพทย์เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในพิธีรับปริญญา ปัจจุบันการเข้าร่วมพิธีรับปริญญานั้นมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงอยู่แล้ว ความปรารถนาในการเป็นส่วนหนึ่งของพิธีรับปริญญาของบัณฑิตกะเทย หรือ บัณฑิตข้ามเพศจึงอาจจะมีราคาที่ต้องจ่ายสูงกว่าบัณฑิตชาย-หญิง ถึงแม้ว่าเราจะจ่ายค่าเทอม ค่าหน่วยกิต หรือค่าเข้าร่วมพิธีรับปริญญาบัตรให้แก่สถาบันการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน แต่ขั้นตอนดังกล่าวอาจทำให้กะเทยต้องจ่ายมากกว่า ด้วยเวลา เงินตรา หรือการต้องสยบยอมต่อวาทกรรมทางการแพทย์

Ref. code: 25635924030041NCT

6.3 สรุป: ความรู้ที่แปรเปลี่ยนถูกนำมาใช้เพื่อใคร

ในรอบกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมาสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายบริบท ทั้งใน ด้านสังคม การเมือง และวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลต่อกลุ่มคนหลากหลายทางเพศไปในหลากทิศทาง ทั้งทำให้เกิดการก่อตั้งกลุ่มหรือองค์กรที่ทำงานทางด้านสิทธิ เกิดการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย หรือเกิดศูนย์กลางการท่องเที่ยว ทว่าการเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่มีความสำคัญและส่งผลต่อวิถีชีวิตของกลุ่ม กะเทย หรือ คนข้ามเพศ ไม่น้อยก็คือ การเปลี่ยนแปลงในเชิงความรู้

จากการนำแนวคิดคนข้ามเพศสถานะมาใช้ในฐานะเครื่องมือในการตรวจสอบและวิพากษ์ต่อองค์ความรู้ตะวันตกที่รับมา ไม่ว่าจะเป็นคำว่า คนข้ามเพศ ที่ถูกนำมาใช้ในกลุ่มการเคลื่อนไหวและวงวิชาการ รวมถึงข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่รัฐได้นำมาใช้ระบบเกณฑ์ทหารและในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

คำใหม่ อย่าง “คนข้ามเพศ” ที่ถูกนำมาใช้ในปัจจุบันทั้งในบริบททางสังคม ความสลับซ้อนของการนำคำนิยามดังกล่าวมาใช้ คือ การขาดการชี้ให้เห็นถึงจุดเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์ในโลกตะวันตก จาก คนแปลงเพศ ไปสู่ คนข้ามเพศสถานะ นัยหนึ่งนับเป็นการเปลี่ยนจากความเป็นสมัยใหม่ สู่ หลังสมัยใหม่ ขณะที่คำว่า คนข้ามเพศ ในสังคมไทย ทั้งในบริบทการเคลื่อนไหว และวงวิชาการ ยังคงผสมผสานกันระหว่างทั้งสองกระบวนทัศน์ กล่าวคือ คนข้ามเพศถูกนำมาใช้ในบริบทดังกล่าว โดยยังไม่มีการแยกขาดกันระหว่างกระบวนทัศน์ transsexual กับกระบวนทัศน์ transgender

ในพื้นที่วงวิชาการ คนข้ามเพศ มีแนวโน้มที่จะถูกนำมาใช้ในเชิงพหุอัตลักษณ์ทางเพศสถานะ แต่ทว่าการรับรู้เกี่ยวกับคำนิยาม คนข้ามเพศ ในสังคมมีแนวโน้มที่จะถูกนำมาใช้โดยผูกติดอยู่กับเพศสรีระหรือเพศตามกระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์ ในทำนองเดียวกับที่ภาพตัวแทนของขบวนการเคลื่อนไหวของสตรี/ผู้หญิงข้ามเพศ ได้นำเสนอตัวตน ประสบการณ์ และคำอธิบายต่อนิยามที่นำมาใช้เป็นอัตลักษณ์ทางการเมืองมักจะยึดโยงอยู่กับสภาวะทางการแพทย์

จากนิยาม คนข้ามเพศ ที่มักจะมาพร้อมกับสภาวะทางการแพทย์ และผูกติดกับการศัลยกรรมแปลงเพศ การนำคำดังกล่าวมาใช้ในลักษณะนี้ในสังคมไทยจึงอาจทำให้คำนิยามอัตลักษณ์ที่มีอยู่แต่เดิม อย่าง กะเทย หรือ ทอม เปรียบเสมืออัตลักษณ์ที่ยังสร้างไม่เสร็จไม่สมบูรณ์ หรือเป็นรอง เมื่อเทียบกับคำนิยาม ผู้หญิงข้ามเพศ หรือ ผู้ชายข้ามเพศ ที่รับเอามาจากตะวันตก และอาจทำให้หลงลืมความซับซ้อนของการกดทับเชิงความรู้ที่อยู่ภายในระบบระเบียบแบบแผนในสังคมไทย หรือมองข้ามความแตกต่างทางวัฒนธรรม การเมือง และปัจจัยทางเศรษฐกิจที่แตกต่างไปจากโลกตะวันตก

Ref. code: 25635924030041NCT

การข้ามบนฐาน “เพศ” จึงนับเป็นสัญญาณของการติดอยู่ในกับดักของความรู้วิทยาศาสตร์และการตกลงไปในหลุมพรางของความเป็นสมัยใหม่ เนื่องจากคำนิยาม คนข้ามเพศ ที่มีในสังคมไทยได้สอดรับไปกับองค์ความรู้ทางการแพทย์ที่รัฐได้นำมาใช้เป็นเงื่อนไขในกฎระเบียบของสถาบันต่าง ๆ ดังที่จะเห็นได้ว่าในช่วงสองทศวรรษที่ผ่าน องค์ความรู้สมัยใหม่มิได้เพียงแค่ถูกนำมาใช้ในบริบทการเคลื่อนไหวและในแวดวงวิชาการแต่เพียงเท่านั้น แต่ยังถูกนำมาใช้ในการจัดการของรัฐ เช่น การนำ “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” มาใช้ในใบ สด.43 เพื่อยกเว้นกะเทยในการเกณฑ์ทหารและเพื่อลดการตีตรา หรือ การใช้กระบวนการทางจิตแพทย์ อย่าง สภาวะคนแปลงเพศ ในใบคำร้องเพื่อขอเข้าร่วมพิธีรับปริญญาของมหาวิทยาลัย การเปลี่ยนแปลงคำบนเอกสารของสถาบันของรัฐนั้นไม่ได้มาพร้อมกับแนวคิดปลดปล่อยเสรีภาพ[20] เพื่อให้กะเทย หรือ คนข้ามเพศ ในสังคมไทย หลุดพ้นออกจากความรู้ที่กดทับหรือคืนอำนาจให้ปัจเจกได้นิยามตนเองดังเช่นในโลกตะวันตก หากแต่คำเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในฐานะการจัดการและการควบคุมเพื่อให้อยู่ในกลไกของระบบระเบียบของรัฐสมัยใหม่ที่จำกัดไว้อยู่บนวิธีคิดสองเพศ

การนำองค์ความรู้ทางการแพทย์เข้ามาใช้ในการจัดการในสถาบันของรัฐ คำที่ถูกนำมาใช้ไม่ได้เพียงแค่กีดกันเสียงและประสบการณ์ของกะเทย แต่ยังก่อให้เกิดภาระซ้ำซ้อนต่อกะเทยที่ไร้อภิสิทธิ์ในสังคม ไม่ว่าจะเป็น กะเทยกลุ่มที่ไม่ได้สวยเหมือนผู้หญิง ฐานะยากจน หรือเข้าไม่ถึงระบบการแพทย์ ทำให้คนกลุ่มนี้อาจจะต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลามากขึ้นไปกับการดำเนินการทางเอกสารและการเข้าสู่ขั้นตอนทางการแพทย์ จึงอาจกล่าวได้ว่า ข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่ถูกนำมาใช้ในขั้นตอนหรือกระบวนการต่าง ๆ เพื่อเป็นทางออกให้กับกะเทยหรือคนข้ามเพศในสังคมไทย ได้ตอกย้ำถึง อภิสิทธิ์แห่งความกลมกลืน โดยการให้ที่ยืนกับกะเทยที่มีลักษณะเหมือนผู้หญิงมากหรือกะเทยที่มีอภิสิทธิ์มากกว่า กะเทยที่ดูครึ่ง ๆ กลาง ๆ และไร้อภิสิทธิ์ทางสังคม ซึ่งต้องเผชิญอุปสรรคและภาระที่มากกว่าทั้งจากระบบเกณฑ์ทหารและระเบียบการของสถาบันการศึกษาของรัฐ

---

[20] เมื่อพูดถึงคำว่า “ปลดปล่อยเสรีภาพ” บางครั้งบางคราฉันก็รู้สึกใจหายขึ้นมา ดูเหมือนสังคมและบริบททางการเมืองไทยในวันที่ฉันกำลังเขียนวิทยานิพนธ์อยู่นี้จะเดินออกมาไกลจากคำ ๆ นี้ขึ้นทุกที เมื่อคำว่า เสรีภาพ ควรประกอบไปด้วยหลาย ๆ สิ่ง ไม่ว่าจะเป็น ความเท่าเทียม เจตจำนงอันเสรี หรือ ระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ ค่านิยมเหล่านี้ดูเหมือนอุดมคติที่มักจะเกิดหรือเป็นที่ยึดเหนี่ยวในโลกตะวันตก ฉันไม่แน่ใจเลยว่าเราจะถูกเรียกด้วยคำที่เราเลือกเองได้อย่างไรหากปราศจากอุดมการณ์เหล่านี้ แต่ฉันก็ยังรอคอยที่จะเห็นสังคมไทยมีเสรีภาพและประชาธิปไตยที่อยู่ในเรื่องเล็กเรื่องน้อยในชีวิตประจำวัน และหยั่งรากอยู่ในโครงสร้างทางการเมืองของประเทศนี้ ไม่ว่านั่นจะอีกนานแค่ไหนก็ตาม

Ref. code: 25635924030041NCT

สุดท้ายแล้วการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ที่เกิดขึ้นในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการนำคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศสถานะหรือข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่จากโลกตะวันตกมาใช้ ทั้งในแวดวงการเคลื่อนไหว วงวิชาการ หรือแม้แต่บนหน้าเอกสารของรัฐ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อใคร เพื่อฉัน เพื่อพวกเรา เพื่อกะเทยชนชั้นกลาง หรือ เพื่อที่จะช่วยรักษาระบบระเบียบของรัฐเอาไว้กันแน่ เมื่อสุดท้ายแล้วถึงแม้จะมีการรับเอาคำนิยามหรือความรู้ที่รับมาจากโลกตะวันตกมาใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง ในวงวิชาการ หรือในกฎระเบียบต่าง ๆ ในสถาบันของรัฐ แต่ทว่ากฎเกณฑ์หรือแบบแผนเดิมที่กดทับตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยก็ยังคงถูกรักษาไว้ให้คงอยู่ ไม่ว่าจะเป็น ระบบการเกณฑ์ทหาร การแต่งกายด้วยเครื่องแบบนักเรียนนักศึกษาที่แบ่งชายหญิง หรือ การแต่งชุดเข้าพิธีรับปริญญา แม้การเปลี่ยนแปลงทางความรู้ที่เกิดขึ้นจะทำให้ฉันมีโอกาสที่ได้เข้าไปในพื้นที่อภิสิทธิ์อย่างการเป็นบัณฑิตในวันรับปริญญา หรือ รอดพ้นจากระบบที่กดขี่คนทุกเพศอย่างการเกณฑ์ทหาร แต่ดูเหมือนว่าการปลดปล่อยเสรีภาพสำหรับพวกเราทุกคนยังคงมาไม่ถึง ฉะนั้นฉันว่ามันคงถึงเวลาแล้วที่เราจะเปลี่ยนการต่อรองที่หล่อเลี้ยงโครงสร้างอันกดขี่ไปเป็นการร่วมกันส่งเสียงต่อสู้เพื่อปลดปล่อยฉัน เธอ พวกเขา หรือเราทุกคนให้หลุดพ้นจากระบบที่กดทับ

Ref. code: 25635924030041NCT

บทที่ 7
สะท้อนย้อนคิด: ความรู้ ความเข้าใจ และความหมาย ที่เปลี่ยนไปในชีวิตกะเทยคนหนึ่ง

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้นำเอาแนวคิดของคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีเพื่อทำความเข้าใจการกดทับเชิงความรู้ที่มีต่อตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยในสังคมไทย ซึ่งนับเป็นการบุกเบิกการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างสาขาวิชากะเทยศึกษาขึ้นมาในอนาคต กระบวนการวิจัยจึงเริ่มต้นจากการ “ค้น” เรื่องราวและ “หา” ข้าวของในชีวิตของตนเองมาสนทนากับแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ผ่านมรรควิธีวิจัยในเชิงอัตชาติพันธ์วรรณนาและจดหมายเหตุศึกษา เพื่อที่จะตอบคำถามการวิจัยที่ตั้งขึ้นจากประสบการณ์และชีวิตของตนเองว่า “ตลอดระยะเวลา 23 ปีที่ผ่านมา ตัวตนและประสบการณ์ของฉัน ในฐานะกะเทย (คนหนึ่งในสังคมไทย) ถูกกดทับอยู่ภายใต้ความรู้ชุดใด และใครคือผู้พูดของชุดความรู้เหล่านั้น” เมื่อได้กลับมาเป็นผู้เล่าและผู้บันทึกประวัติศาสตร์ของตนเองขึ้นมาใหม่ฉันได้พบคำตอบหลายประการ ดังนี้

ความรู้ที่กดทับตัวตนของกะเทยในมิติประวัติศาสตร์นั้น ก่อกำเนิดมาจากแนวคิดทางศาสนา ความเชื่อเรื่องภูตผี หรือ เรื่องราวปรัมปรา ที่ได้สร้างคำอธิบายต่อคนที่ไม่ใช่ชายไม่ใช่หญิง อาจกล่าวได้ว่า ในประวัติศาสตร์เพศนอกขนบ ในสังคมไทยมีความแตกต่างจากโลกตะวันตกที่การสร้าง ชุดความรู้ แนวคิดหรือคำอธิบายต่อพฤติกรรมและตัวตนข้ามเพศอย่างเป็นระบบตั้งอยู่บนกระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ โดยมีนักเพศศาสตร์คอยศึกษา ค้นคว้า และทำหน้าที่อธิบายพฤติกรรม (ที่ในขณะนั้นเรียกว่า) ‘เบี่ยงเบนทางเพศ’ในรูปแบบต่าง ๆ มาตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และ พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความรู้ชุดดังกล่าวถูกถ่ายทอดไปสู่ที่ต่าง ๆ ทั่วโลก และถูกนำมาปรับใช้และเผยแพร่ในสังคมไทยอย่างกว้างขวางนับแต่ช่วง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ในท่ามกลางผลึกแห่งความเชื่อและมรดกความคิดเกี่ยวกับกะเทยแบบดั้งเดิมที่ถูกส่งต่อกันมานับแต่อดีตและ ดำรงอยู่ แม้ปัจจุบัน

การนำชีวิต 23 ปี ของตนเอง มาร่วมสนทนากับแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษาทำให้ฉันมองเห็นตัวตนและประสบการณ์ของตนเองในมุมมองใหม่ที่มิอาจปฏิเสธได้เลยว่าความรู้เรื่องเพศของรัฐไทยในโลกสมัยใหม่ที่ผูกโยงกับฐานคิดวิทยาศาสตร์ ยังคงครองอำนาจนำในการกดทับเสียงและประสบการณ์ของกะเทย ถึงแม้ว่าในประวัติศาสตร์ กะเทย จะถูกบ่มเพาะให้หมายถึง ผู้ที่ไม่ชายและไม่ใช่หญิง ทั้งในเชิงกายภาพและการแสดงออกตัวตนในสังคม แต่ท่ามกลางโลกสมัยใหม่ที่ฉันเติบโตขึ้นมานั้น ความก้ำกึ่งระหว่างการไม่ใช่ชายไม่ใช่หญิงได้ฝังตัวอยู่ในโครงสร้างของรัฐที่ผลักให้ กะเทยคนหนึ่งกลายเป็นอื่นจากระบบ ดังจะเห็นได้จากจดหมายเหตุส่วนบุคคลที่ออกโดยทางราชการซึ่งนำมาใช้ในงานศึกษานี้มีความเชื่อมโยงกับระบบ

Ref. code: 25635924030041NCT

ระเบียบในการจัดการของรัฐ ตัวตนของฉันได้ถูกพูดแทนนับตั้งแต่วันที่ฉันเกิด “เพศชาย” ได้ถูกระบุลงบนสูติบัตร และคำดังกล่าวได้ส่งผลกับชีวิตของฉันอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เข้าเรียนชั้นประถมจนถึงมหาวิทยาลัย

เป็นที่น่าสังเกตว่า ชุดความรู้เรื่องเพศที่รัฐใช้ก็มิได้หยุดนิ่ง หากมีการเคลื่อนตัวไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ที่ได้รับมาจากโลกตะวันตก และมีความพยายามปรับตัวไปสู่ความเป็นสากลตามบริบทของสังคมและช่วงเวลาที่แปรเปลี่ยนไป โดยการนำเอาข้อบ่งชี้ทางการแพทย์มาใช้เป็นเงื่อนไขต่าง ๆ ในกระบวนการหรือขั้นตอนที่ต้องเกี่ยวข้องกับสถาบันของรัฐ ดังเช่น ในเอกสารใบสด. 43 ที่ฉันได้รับในวันเกณฑ์ทหารมีการเปลี่ยนแปลงคำที่ใช้ระบุ จาก “โรคจิตถาวร” มาเป็น “เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” นอกจากนี้ แล้วกฎระเบียบในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐก็ได้นำความรู้ทางการแพทย์มาใช้เป็นเงื่อนไขในการรับรองตัวตนของนักศึกษากะเทยหรือนักศึกษาข้ามเพศ เช่น การออกเอกสารใบรับรองแพทย์เพื่อการแต่งกายชุดนักศึกษาข้ามเพศหรือการเข้าร่วมพิธีรับปริญญาบัตรเมื่อสำเร็จการศึกษา

แต่กระนั้นก็ตามความรู้ที่มีบทบาทในการกดทับตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยก็มิได้จำกัดอยู่แค่องค์ความรู้ทางการแพทย์หรือเพศในเชิงวิทยาศาสตร์ ในท่ามกลางวัฒนธรรมแบบลูกผสมของสังคมไทยที่มีทั้ง ร่องรอยของความรู้ความเชื่อ และ อคติที่มีต่อกะเทยที่ตกทอดมาตั้งแต่สมัยจารีตยังคงฝังรากลึกอยู่ควบคู่ไปกับการรับเอาค่านิยมหรือองค์ความรู้มาจากโลกตะวันตก อคติหรือการตีตราต่อตัวตนของกะเทยในเชิงความรู้ยังถูกกระทำผ่านมรดกทางความเชื่อที่สืบทอดมาจากแนวคิดทางศาสนา มายาคติ หรือ ค่านิยมต่าง ๆ ที่ยังคงแทรกซึมอยู่ในการรับรู้ของผู้คน นั่นจึงทำให้ในชีวิตประจำวันของกะเทยยังคงต้องเผชิญกับการลดทอน แบ่งแยก และเลือกปฏิบัติ

นอกจากการกดทับกะเทยในเชิงความรู้ จากการกลับมาเขียนเรื่องของตนเองใหม่ทำให้ฉันตระหนักได้ว่า กะเทยในสังคมไทยมิได้เพียงแค่ถูกกดทับในเชิงความรู้หากแต่ยังถูกกดทับในเชิง “ความรู้สึก” อีกด้วย ความรู้สึกที่กดทับกะเทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากวาทกรรมตีตราไม่ว่าจะเป็นความผิดบาป หรือ อาการป่วยทางจิต ที่ถูกสร้างขึ้นโดยสถาบันทั้งทางการแพทย์และศาสนา ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้มีให้เห็นทั่วไปในสื่อรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง นวนิยาย ภาพยนตร์และละคร ในรูปแบบตัวละครกะเทยที่วนเวียนอยู่ในเรื่องของความรักที่ไม่สมหวัง ชีวิตที่อาภัพและต้องเจียมเนื้อเจียมตัว

ส่วนผู้ที่เคยทำหน้าที่เป็นผู้พูดของความรู้ที่กดทับเหล่านี้ หรือคนที่เคยทำหน้าที่เป็นผู้เล่าประสบการณ์และบันทึกตัวตนของฉัน อาจกล่าวได้ว่าเป็น นายทะเบียน ครูประจำชั้นในโรงเรียนประถม สัสดี หมอ หรือนักจิตวิทยา ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันรัฐหรือระบบราชการ ไม่ว่าจะเป็น ด้านการศึกษา การแพทย์ หรือการทหาร ซึ่งล้วนแล้วแต่พัฒนามาจากแนวคิดการเป็นรัฐสมัยใหม่ที่ยึดเอาความรู้เรื่องเพศที่ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบวิทยาศาสตร์เป็นหลัก

Ref. code: 25635924030041NCT

ดังนั้นการร้อยเรียงชีวิตขึ้นมาใหม่ จาก จดหมายเหตุส่วนบุคคล และการค้นหาเสียงจากประสบการณ์ที่ถูกทำให้เงียบและอยู่ท่ามกลางการกดทับในเชิงความรู้ การก่อรูปตัวตนทางเพศสถานะและการให้ความหมายต่อตนเองของกะเทยคนหนึ่ง จึงเป็นความพยายามที่จะสร้างชุดความรู้ที่ชายขอบเพื่อตอบโต้ กับความรู้ กระแสหลักที่เบียดขับเสียงและตัวตนของกะเทยในสังคมไทย

7.1 คนข้ามเพศสถานะ ในฐานะเครื่องมือสำหรับการวิพากษ์: การประมวลทฤษฎีจากชีวิต

จากการศึกษากะเทยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่าน ทฤษฎีเควียร์นับเป็นกรอบแนวคิดที่มีความสำคัญในการมองตัวตนและประสบการณ์ของคนกลุ่มนี้ อีกทั้งยังถูกนำมาใช้ในฐานะเครื่องมือสำหรับการวิพากษ์แนวคิดทวิเพศ ที่ชี้ให้เห็นว่าการแบ่งขั้วชาย-หญิง มีบทบาทในการกำกับหรือควบคุมอัตลักษณ์ของกะเทย แต่ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ได้ขยับมาสู่ การนำเอาแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา มาใช้ในฐานะ “เครื่องมือทางปัญญา” ที่ช่วยหลอมรวมเสียงและตัวตนเข้ากับกระบวนการสร้างความรู้ การได้นำเอาชีวิตของตนเองขึ้นมาขบคิดกับทฤษฎีดังกล่าวทำให้ตระหนักว่าว่า คนข้ามเพศสถานะศึกษามิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางปัญญาที่ใช้สำหรับการสร้างความรู้ หากยังเป็นเครื่องมือสำหรับการวิพากษ์ที่ช่วยเปิดโปงให้เห็นถึง “การเมืองของความรู้” ที่เบียดขับ ตัวตน เสียง และประสบการณ์ของกะเทยอีกด้วย

การใช้ “การเล่าใหม่” ที่นับว่าเป็นแนวคิดในเชิงวิธีวิทยาและญาณวิทยาของคนข้ามเพศสถานะศึกษาในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงทำให้เกิดการวิพากษ์การกดทับในเชิงความรู้ที่ดำรงอยู่ในสถาบันต่าง ๆ ของรัฐและวัฒนธรรมไทย องค์ความรู้ตะวันตกที่รับเข้ามา หรือแม้แต่ชุดความรู้ที่ถูกหยิบมาใช้ในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การเมือง และสิทธิมนุษยชน ของกะเทยหรือคนข้ามเพศที่เป็นกระแสอยู่ในปัจจุบัน

ฉะนั้นฉันจึงตระหนักว่าแนวคิด คนข้ามเพศสถานะศึกษา นอกจากพึงนำไปใช้เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองแล้วและยังควรถูกนำไปใช้เป็นกลวิธีที่จะช่วยเผยให้เห็นถึงการกดทับในเชิงความรู้ หรือความรุนแรงเชิงความรู้ (epistemic violence) ที่กีดกันเสียงของคนข้ามเพศสถานะในพรมแดนต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงลักษณะอันจำเพาะของการกดทับต่อคนข้ามเพศสถานะในพื้นที่นั้น ๆ ผ่านองค์ความรู้ที่มีความแตกต่างกันออกไป ทั้งในแง่ภาษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรือ บริบททางสังคม อันจะนำไปสู่การเปิดพื้นที่ในการสนทนากับองค์ความรู้ตะวันตก และท้ายที่สุดฉันจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษาจะถูกนำไปใช้ในฐานะกรอบแนวคิดและวิธีวิทยา*ที่จะช่วยให้เราสามารถกลับมาพูดจากจุดที่เรายืนทวงคืนความหมายของคำที่พวกเขาสร้าง และเผยให้เห็นถึงการกดทับทางความรู้ที่ถูกอำพรางอยู่ในคำนิยามที่พวกเขามอบให้*

Ref. code: 25635924030041NCT

7.2 พลังของ “เรื่องเล่า” และ “ข้าวของ”: ว่าด้วยวิธีวิทยาในการวิจัย

การนำวิธีวิทยาเชิงอัตชาติพันธ์วรรณนาและจดหมายเหตุศึกษาในมุมมองสตรีนิยมและเควียร์มาใช้ร่วมกับแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษา ได้ก่อให้เกิดหนทางใหม่ ๆ ในการสร้างความรู้เกี่ยวกับตัวตนและประสบการณ์กะเทย ผ่าน เรื่องเล่าประสบการณ์ และ จดหมายเหตุส่วนบุคคล อาทิ การศึกษาประเด็นเรื่องเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศผ่านสมุดพกและเอกสารจดหมายเหตุอื่น ๆ การปรับเปลี่ยนวิธีวิทยาในการศึกษาประวัติศาสตร์กะเทยจากวงศาวิทยาไปสู่การเขียนประวัติศาสตร์ของตนเอง และ การใช้เรื่องเล่าส่วนตัววิพากษ์ต่อโครงสร้างของรัฐและองค์ความรู้สมัยใหม่ที่รับมาจากโลกตะวันตก

เรื่องเล่า และ ข้าวของ จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือทางความคิดที่ช่วยปรับเปลี่ยนชีวิตของคน ๆ หนึ่ง ให้กลายเป็นขุมทรัพย์ทางปัญญา และยังเป็นกลวิธีที่ช่วยเติมเต็มตัวตนลงไปในการสร้างความรู้ ซึ่งจากกลวิธีดังกล่าวจึงได้นำมาประมวลให้เห็นถึงพลังของเครื่องไม้เครื่องมือถูกนำมาใช้สำหรับการวิจัย ดังต่อไปนี้

7.2.1 การเล่าเรื่อง: เครื่องมือของกะเทย (คนชายขอบ) ในการต่อสู้กับความรู้เรื่อง “เพศ” และท้าทายระบบระเบียบของรัฐสมัยใหม่

หากมองเรื่องเล่าหรือเสียงสะท้อนของกะเทย หรือ คนข้ามเพศคนแล้วคนเล่าที่ออกมาบอกเล่าปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่เคยเจอมาในชีวิต การใช้เรื่องเล่าเหล่านี้ส่วนหนึ่งนั้นจึงเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนทางสังคมและการเมืองของชุมชนกะเทยและคนข้ามเพศในอีกส่วนหนึ่งหากพิจารณาเรื่องเล่าเหล่านี้ ตามที่สไตร์เกอร์ได้ชี้ให้เห็นผ่านแนวคิดของฟูโกต์ว่าเรื่องราวของคนข้ามเพศสถานะอยู่ในกรอบที่ฟูโกต์เคยอธิบายไว้ ดังนี้

> ชุดความรู้ทั้งหมดที่ไม่ถูกรองรับ เฉกเช่นความรู้ที่ไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นทฤษฎี มีสถานะเป็นความรู้ที่ไม่มีความละเอียดเพียงพอ ความรู้ที่ต่ำกว่าความรู้ชุดอื่น ๆ ความรู้ที่อยู่ต่ำกว่ามาตรฐานของความรู้ของผู้เชี่ยวชาญหรือต่ำกว่าความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ นั่นจึงหมายความว่า ความรู้ของคนข้ามเพศสถานะไม่ว่าคน ๆ นั้นจะได้รับการบ่มเพาะทางวิชาการมาหรือไม่ พวกเขาหรือเธอฟูมฟักความรู้เหล่านั้นจากประสบการณ์และมีความสัมพันธ์กับวาทกรรมชุดต่าง ๆ และหลากหลายสถาบันที่เกี่ยวข้องและส่งผลต่อพวกเขา (Stryker, 2006, p.13)

เรื่องเล่า หรือ การเล่าเรื่อง ของกะเทยและคนข้ามเพศที่ผ่านมา ไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม ทั้ง นวนิยาย อัตชีวประวัติ บันทึกประสบการณ์ หรือ วิทยานิพนธ์ และไม่ว่าจะจากตำแหน่งแห่งที่ใดก็ตาม วงการบันเทิง วงวิชาการ หรือแวดวงสิทธิมนุษยชน เฉก

Ref. code: 25635924030041NCT

เช่นเดียวกับวิธีการของกะเทย หรือ คนข้ามเพศคนอื่น ๆ ที่ออกมาเล่าเรื่องและประสบการณ์ของตนเองผ่านพื้นที่ต่าง ๆ มาก่อน วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้เลือกใช้เรื่องเล่า หรือ การเล่าเรื่องผ่านมรรควิธีอัตชาติพันธ์วรรณนาเป็นเครื่องมือในการส่งเสียงของตนเองลงไปในการเขียน การเป็นนักศึกษาที่มีชีวิตอยู่ในอยู่ในแวดวงวิชาการอาจทำให้ฉันมีความคุ้นเคยกับการทำงานในขนบของระเบียบวิธีวิจัยในกระบวนสร้างความรู้ กระบวนการดังกล่าวนับเป็นอภิสิทธิ์ที่ทำให้ฉันสามารถดึงเอาเสียงที่เคยเงียบหรือถูกทำให้เงียบจากชีวิตและประสบการณ์ของตนเองมาแปรเปลี่ยนเป็นการเขียนและการวิพากษ์การกดทับในเชิงความรู้ พร้อมกับใช้การเขียนเรื่องตนเอง ขับเคลื่อนความรู้ในแวดวงวิชาการไปด้วย แต่กระนั้นก็ตามแม้ฉันกับกะเทยผู้เป็นเจ้าของงานเขียนเรื่องตนเองคนอื่น ๆ จะอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ที่แตกต่างกัน ทว่าเราต่างใช้การเล่าเรื่องในฐานะเครื่องมือที่จะบอกเล่าประสบการณ์ของตนเอง เพื่อยันยันว่าตนเองเป็นใคร หรือแม้แต่เพื่อส่งเสียงของตนเองออกไปเพื่อเรียกร้องสิทธิทางกฎหมายและการยอมรับจากสังคม การเล่าเรื่องของกะเทยหรือคนชายขอบอื่น จึงทำหน้าที่เปรียบเสมือนเครื่องมือพื้นฐานตามแนวทางสันติวิธีในการต่อสู้กับความรู้ที่ประณีตกว่าและถูกยอมรับมากกว่า (ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความรู้ที่ถูกจัดเรียงอย่างเป็นระบบและมีสถาบันรองรับ)

การเขียนเรื่องของตัวเองลงในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงเป็นการปรับเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ของการสร้างความรู้จาก วัตถุของการศึกษา มาเป็น องค์ประธาน และปรับเปลี่ยนที่ยืนของผู้พูด โดยคืนอำนาจให้ฉันได้เป็นผู้สร้างความรู้ เพื่อที่จะไม่ต้องถูกเล่า หรือถูกบันทึก โดยใครอื่นอีกแล้ว ไม่ว่าจะเป็น ครูประจำชั้นโรงเรียนประถม หรือ การถูกพูดแทนด้วยกฎระเบียบของโรงเรียนมัธยม มหาวิทยาลัย กฎของกระทรวงมหาดไทย หรือการประทับตราด้วยองค์ความรู้ทางการแพทย์ หากแต่เป็นฉันที่ได้ย้อนกลับไปสะท้อนย้อนคิดชีวิตของตนเองด้วยมุมมองใหม่และได้จับปากกาเขียนเล่าเรื่องด้วยตนเอง

7.2.2 จดหมายเหตุ เอกสารรัฐ และข้าวของส่วนตัว: เครื่องมือของอัตลักษณ์และเทคโนโลยีแห่งตัวตน

การเขียนและการบันทึก ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มิได้เป็นเพียงกระบวนการเขียนจากประสบการณ์หรือประวัติศาสตร์ชีวิตของปัจเจก หากยังเป็นการเขียนผ่าน หลักฐานประวัติศาสตร์ ที่ปรากฏอยู่ในช่วงชีวิตของตนเอง เนื่องจากงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้มิได้เพียงแค่อาศัยวิธีวิทยาอัตชาติพันธ์วรรณนา หากยังได้นำแนวคิดจดหมายเหตุที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดสตรีนิยมและเควียร์มาใช้ร่วมด้วย ภายใต้มุมมองของแนวคิดทั้งสองช่วยทำให้สิ่งที่ไม่เคยถูกบันทึก สิ่งที่ไม่ควรค่าแก่การจัดเก็บ หรือแม้แต่สิ่งที่เคยถูกบดบัง และเป็นชายขอบจากสังคมได้ถูกนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ คุณูปการของการประยุกต์ใช้วิธีวิทยาทางด้านจดหมายเหตุศึกษา จึงมีดังต่อไปนี้

ประการแรก จดหมายเหตุในรูปแบบทางการที่นำมาใช้ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ล้วนเป็นเอกสารที่มีความเชื่อมโยงต่อกับเอกสารพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ คือ สูติบัตร หรือ ใบเกิด ซึ่ง

Ref. code: 25635924030041NCT

การเชื่อมโยงกับสูติบัตรนั้นได้แสดงให้เห็นถึงการกดทับ หรือ การควบคุมเพศอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ปัจเจกบุคคลอยู่ในร่องในรอยของกรอบเพศชาย-หญิง ตามวิธีคิดของรัฐสมัยใหม่ ดังจะเห็นได้จาก จดหมายเหตุส่วนบุคคลในรูปแบบทางการชิ้นอื่น ๆ ที่ตามมาจากใบเกิด ล้วนแต่เชื่อมโยงกับโครงสร้างและสถาบันของรัฐทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น สมุดพก เอกสาร สด.43 ใบคำร้องขอเข้ารับปริญญา หรือใบรับรองแพทย์ที่ใช้ในการแปลงเพศ

ประการที่สอง คือ การต่อยอดวิธีวิทยาในการวิจัย จากที่ผ่านมาการศึกษาพัฒนาการตัวตนและคำนิยามของกะเทยนั้นมักสร้างองค์ความรู้ผ่านการเก็บข้อมูล ในรูปแบบการสัมภาษณ์ ตอบแบบสอบถาม การสังเกตการณ์ ฯลฯ จากกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาที่เป็นกะเทย ทว่าในการวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ในประเด็นดังกล่าวโดยใช้ข้าวของของกะเทยเป็นองค์ประธานของการวิจัย จะเห็นได้ว่า จดหมายเหตุส่วนบุคคลทุกชิ้นที่นำมาใช้ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้สามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่บ่งบอกพัฒนาการของอัตลักษณ์และการก่อรูปตัวตนทางเพศ ในทำนองเดียวกับที่รอว์สัน ได้ชี้ให้เห็นว่า จดหมายเหตุที่เจาะจงไปยังคนข้ามเพศสถานะทำหน้าที่เป็นเทคโนโลยีอัตลักษณ์ (technology of identity) ซึ่งนั่นหมายความว่า จดหมายเหตุเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ “คนข้ามเพศสถานะ” กลายเป็นอัตลักษณ์ที่สมเหตุสมผล ผ่านความรุ่มรวยทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุ (2014, p.25)

ประการที่สาม เมื่อมองวัตถุเหล่านี้ผ่าน มุมมองจดหมายเหตุสตรีนิยม และเควียร์ สิ่งของล้วนสะท้อนเรื่องราวในพื้นที่ส่วนตัวและเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน รวมถึงประสบการณ์และตัวตนที่อยู่นอกขนบทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นชุดประสบการณ์ในวัยเด็กของตุ๊ดคนหนึ่งในโรงเรียนประถม การประกวดนางงามในโรงเรียนมัธยมชายที่ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลกิจกรรมที่เกิดขึ้น อย่างเป็นทางการ (แต่เก็บไว้เองโดยผู้เข้าร่วมประกวด) เสียงสะท้อนจากประสบการณ์ในการเกณฑ์ทหารและการขอเข้ารับปริญญาจากมหาวิทยาลัย รวมทั้งมุมมองของกะเทยที่มีต่อการศัลยกรรมแปลงเพศจากใบรับรองแพทย์ที่ได้รับจากสถานพยาบาล *อาจกล่าวได้ว่าวัตถุเหล่านี้มิได้เพียงจัดเก็บประสบการณ์ส่วนตัว หากยังเป็นจดหมายเหตุที่กักเก็บอารมรณ์และความรู้สึกเอาไว้ด้วย*

ประการที่สี่ ภายใต้กลุ่มเอกสารที่ออกโดยรัฐ และ ข้าวของส่วนตัว ที่นำมาใช้ หากมองวัตถุเหล่านี้ ในแง่ความเป็น “การเมืองบนจดหมายเหตุ” สิ่งของดังกล่าวได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางคอยช่วยสะท้อนเสียงและประสบการณ์ของฉัน ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยบ่อนเซาะความมีอำนาจนำของจดหมายเหตุแบบกระแสหลัก หากยังท้าทายชุดความรู้ประวัติศาสตร์ของกะเทยที่ถูกจารึกไว้ในหลักฐานประวัติศาสตร์ หรือองค์ความรู้ชุดต่าง ๆ ที่มีมาก่อนหน้า ดังที่ รอว์สันได้ชี้ให้เห็นว่า “จดหมายเหตุคนข้ามเพศสถานะ คือ สถาบันวาทศิลป์ที่จงใจประยุกต์ให้เข้ากับผู้ชมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อโน้มน้าวใจโดยเฉพาะ” (2014, p.25) จึงอาจกล่าวได้ว่าข้าวของที่ถูกนำมาใช้เหล่านี้มิได้มีความเป็นกลางทางการเมือง หากได้เลือกข้างแล้ว โดยเลือกที่จะยืนอยู่ข้างตนเอง เพื่อยืนหยัดที่จะสู้จากตัวตน ร่างกาย บาดแผล หรือแม้แต่ชีวิตของตนเอง

Ref. code: 25635924030041NCT

สุดท้าย จากกรอบแนวคิดข้ามเพศสถานะศึกษาที่ได้นำมาใช้ร่วมกับวิธีวิจัยในแนวอัตชาติพนธ์วรรณนา ผนวกกับการนำจดหมายเหตุส่วนบุคคลมาใช้ร่วมด้วย ช่วยทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ในการเขียนประวัติศาสตร์ จาก การถูกบันทึก สู่ การบันทึกขึ้นใหม่ และกลายเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์อีกชิ้นหนึ่ง นั่นก็เพราะว่าการกลับมาเล่าใหม่ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นไปในแนวทางเดียวกับกระบวนการที่เรียกว่า “Queer Auto-Archiving” หรือ “การทำอัตจดหมายเหตุเควียร์” ดังที่ วัตส์ นิยามไว้ว่า คือ การเขียนบันทึกส่วนบุคคลที่ช่วยบันทึกประวัติศาสตร์ของเควียร์เอาไว้ (2018, p.105) นั่นจึงหมายความว่าการกลับมาบันทึกและเล่าใหม่ผ่านแนวคิดทฤษฎีและมรรควิธีต่าง ๆ ได้สร้างวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้กลายเป็นจดหมายเหตุของกะเทยชิ้นหนึ่งไปโดยปริยาย

7.3 Reflection: การเขียนเพื่อการปลดปล่อย

เขียนไป...ปลดปล่อยไป...กระบวนทำงานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้ก่อให้เกิดการสะท้อนย้อนคิดระหว่าง “ตัวฉัน” กับ “ตัวบท” อยู่เนือง ๆ ทั้งจาก หนังสือหรือบทความที่ได้อ่านและจดหมายเหตุที่นำมาใช้ รวมถึงจากการได้ พบเจอ พูดคุย หรือได้รับฟังเรื่องราวของคนอื่น ๆ ในส่วนนี้จึงเป็นการประมวลการเขียนเรื่องของตนเองผ่านเรื่องเล่าและจดหมายเหตุส่วนบุคคลว่าทำให้เกิดการปลดปล่อยอะไรออกมาบ้างในระหว่างการกระบวนการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

ปลดปล่อยเรื่องเล่าประสบการณ์ส่วนตัว ... สิ่งที่ท้าทายที่สุดในการเขียนเรื่องของตนเองสำหรับฉัน คือ ความรู้สึกกล้า ๆ กลัว ๆ ที่จะเปิดเปลือยให้คนอื่นได้รู้จักผ่านการเขียนและการก้าวออกมาจากขนบเดิมของการสร้างความรู้ โดยการใส่ฉันลงไปในงานวิทยานิพนธ์ จนวันหนึ่งฉันได้มีโอกาสพูดคุยกับ วัจนา เบี้ยวบังเกิด ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “เรื่องเล่าจากประสบการณ์.....การก้าวพ้นจากความรุนแรงในครอบครัว” (2551) ที่ใช้เรื่องราวความรุนแรงในครอบครัวของตนเองนำมาสร้างเป็นความรู้ เราได้แลกเปลี่ยนกันถึงเรื่องความยากของการใช้ประสบการณ์อันจำเพาะของตนเองในการทำวิทยานิพนธ์ที่จะต้อง “พลิกประสบการณ์และเรื่องเล่าส่วนตัวขึ้นมาให้เป็นความรู้” ประโยคหนึ่งที่ฉันจดจำได้จากบทสนทนา คือ “ถ้าเราไม่สามารถสร้างมันให้เป็นความรู้ หรือถกเถียงกับทฤษฎีได้ มันก็ไม่ต่างอะไรกับการแฉตนเอง” คำตอบของวัจนาทำให้ฉันถึงกับฉุกคิดตาม และมุ่งมั่นที่จะหาหนทางในการเอาชีวิตของตนเองมาสร้างเป็นองค์ความรู้ให้ได้บ้าง

ปลดปล่อยความฝันและความหวัง . . . การได้พบเจองานของสโตน (2006) พอร์สเซอร์ (1997) และ สไตร์เกอร์ (2006) สามบทความหลักที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของกรอบแนวคิดทฤษฎีคนข้ามเพศสถานะศึกษา เป็นเหมือนดังพรหมลิขิตที่เข้ามาช่วยจุดประกายความหวังให้กับฉัน ในการถักทอชีวิตของตนเองเข้ากับทฤษฎี และเริ่มฝันไปว่าวันหนึ่งในอนาคตเราจะมีสาขาวิชาของเราเอง ที่อาจจะมีชื่อเรียกว่าวิชา กะเทยศึกษา ทอมศึกษา หรือ

Ref. code: 25635924030041NCT

แม้แต่คนข้ามเพศสถานะศึกษา ศาสตร์เหล่านี้ควรถูกยกขึ้นมาในแวดวงวิชาการไทยเพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ในการสร้างความรู้ แต่กระนั้นความฝันที่จะสถาปนาสาขาวิชาของตนเองขึ้นมาก็มีความท้าทายมากมายรอคอยอยู่ เพราะนอกจากต้องใช้พลังของการเขียน “ตัวตน”แล้ว ยังคงต้องอาศัยการทำงานร่วมกับประวัติศาสตร์และจดหมายเหตุอันเป็นทรัพยากรพื้นฐานของวงวิชาการ และนอกจากการได้รู้จัก แนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษาแล้ว จากห้องเรียนสตรีศึกษาที่ทำให้ฉันรู้จักกับแนวคิดจดหมายเหตุของผู้หญิง และต่อมาได้พบกับแนวคิดจดหมายเหตุเควียร์ (ซึ่งชักนำฉันไปสู่การออกเดินทางไป เยี่ยมชมหอจดหมายเหตุเพศหลากหลายที่มีอยู่ทั่วโลก) ฉันยังได้รับแรงบันดาลใจจาก ตัวบทของหนังสือ เล่ม ต่าง ๆ ที่ ได้ อ่าน อาทิ *Out of the Closet, into the Archives: Researching Sexuality Histories* (2015) หรือ *An Archive of Feelings: Trauma, Sexuality, and Lesbian Public Cultures* (2003) และเกิดพลังแห่งความหวังที่จะพัฒนาสาขาวิชากะเทยศึกษาและสร้างพื้นที่หอจดหมายเหตุของกะเทยขึ้นมาในสังคมไทยในวันหนึ่งข้างหน้า

ปลดปล่อยตนเองออกจากการกดทับเชิงความรู้ . . . สิ่งที่ตามมาจากการเล่าเรื่องของตนเอง ผนวกกับการสนทนากับทฤษฎีคนข้ามเพศสถานะศึกษาก็คือ การวิพากษ์ความรู้ความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมไทย และความรู้สมัยใหม่ที่รับมาจากโลกตะวันตก ณ จุดนี้ ฉันใคร่ขอทำความเข้าใจว่า การวิพากษ์องค์ความรู้ที่รับเข้ามาจากตะวันตกนั้น มิได้เป็นไปในเชิงต่อต้านความเป็นสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็น การแพทย์ หรือ สิทธิมนุษยชน หากแต่เป็นการท้าทายเพื่อทำให้เห็นถึงการมีอยู่ของเสียงและประสบการณ์ของคนที่ต้องตกอยู่เป็นเบี้ยล่างของความรู้กระแสหลักซึ่งถูกยอมรับมากกว่า

ปลดปล่อยตนเองออกจากบาดแผล เกิดความกล้าหาญ และ แรงบันดาลใจในการส่งต่อเรื่องการแปลงเพศของตนเอง . . . แม้ผลจากการผ่าตัดแปลงเพศบนร่างกายของฉันจะผ่านพ้นไปด้วยดีและไม่มีอาการแทรกซ้อนใด ๆ ตามมาอีก แต่ภาพความเจ็บปวดและบาดแผลที่ฝังลึกลงไปในจิตใจยังคงตามมาหลอกหลอน จนทำให้ในระยะแรกของการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ฉันไม่กล้าพอที่จะแตะต้อง หรือเขียนถึงประสบการณ์การแปลงเพศของตนเองให้จบสมบูรณ์ได้ แม้จะมีความมุ่งมั่นที่เปิดเปลือยตัวตนและปลอกเปลือกเรื่องราวส่วนตัวเพียงใดก็ตาม ทั้งยังต้องใช้เวลาหลายปีทีเดียวกว่าที่จะปลดปล่อยตนเองออกจากบาดแผล จนกระทั่งได้ฟังเรื่องเล่าประสบการณ์ของกะเทยคนอื่น ๆ อาทิ “ความหลัง และความหวัง” ของ ณิชนันท์ สนิทดี ในเวทีวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานปลายภาคของนักศึกษาโรงเรียนภาคฤดูร้อนปี พ.ศ. 2561[1] ซึ่ง

---

[1] นับแต่ปี พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ ได้สนับสนุนให้มีการจัด โครงการบริการวิชาการสู่สังคมในลักษณะ “ตลาดวิชา” ภายใต้ชื่อ โรงเรียนภาคฤดูร้อน ใน หัวข้อ “สตรีนิยม เควียร์ และ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา”ในช่วงปิดภาคฤดูร้อน ในวันเสาร์-อาทิตย์ ตลอด สี่สัปดาห์ และในวันสุดท้ายจะมีการเปิดเวทีวิชาการ

Ref. code: 25635924030041NCT

นำเสนอเรื่องราวการถูกคุกคามทางเพศที่ต้องประสบทั้งในบ้านและที่โรงเรียน และ ต่อมาฉันได้อ่านงานเขียนเรื่อง “จดหมายรับรองแพทย์อนุญาตให้แปลงเพศ” ของ ณัฐฏ์ ไกรเพชรนักศึกษาอีกคนหนึ่งจากห้องเรียนโรงเรียนภาคฤดูร้อนปี พ.ศ. 2563 เขียนเรียงความส่งเป็นการบ้านหลังจากการบรรยายในหัวข้อ “การอ่าน(จดหมายเหตุ) และ การวิจัยในแนวสตรีนิยม” ของอาจารย์สินิทธ์ สิทธิรักษ์ ในชิ้นงานดังกล่าว ณัฐฏ์ได้ใส่เสียง ความรู้สึก และเรื่องราวการแปลงเพศของตนเองลงไปในเอกสารใบรับรองแพทย์สำหรับการแปลงเพศ ซึ่งเธอคัดเลือกมานำเสนอในฐานะจดหมายเหตุแห่งชีวิต การได้ฟังเสียงของคนอื่น ๆ ทั้งจากงานเขียน บทสนทนาส่วนตัว หรือ การรับฟังการนำเสนอผลงานบนเวทีวิชาการ ทำให้ฉันตระหนักได้ว่าการเขียนหรือการเล่าเรื่องของตนเองมิเพียงแต่ต้องอาศัยทฤษฎีอันเป็นรากฐานของการสร้างความรู้ หากสิ่งที่ยังต้องมีเป็นพื้นฐานก็คือ ความกล้าหาญที่จะลุกขึ้นมาเล่าเรื่องเหล่านี้เพื่อส่งต่อให้คนอื่น ๆ

ปลดปล่อยความรัก . . . การได้อ่านเรื่องราวของเวอร์จิเนียร์ พรินซ์ ที่ออกมาให้คำนิยามแก่ตัวตนทางเพศสถานะของตัวเอง พร้อมทั้งยืนกรานที่จะไม่แปลงเพศ และยังเป็นเลสเบี้ยนอีกด้วย เรื่องราวชีวิตของพรินซ์ทำให้ฉันย้อนกลับมาทบทวนกับตัวเองว่า บางทีฉันอาจไม่ได้เติบโตมาในกรอบของบทบาทผู้ชายและผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังเติบโตมาในวิถีของรักต่างเพศอีกด้วย เช่น เมื่อเปลี่ยนเป็นผู้หญิงก็ต้องชอบผู้ชาย หรือ เมื่อเป็นกะเทยก็ต้องดำเนินชีวิตไปตามวิถีของผู้หญิงรักต่างเพศ ทว่าจุดนี้เองอาจจะเป็นความแตกต่างของวิธีคิดเรื่องเพศในสังคมไทยกับในโลกตะวันตกที่แยกเพศวิถีและเพศสถานะออกจากกัน ซึ่งคนข้ามเพศสถานะสามารถเป็นได้ทั้งคนรักเพศเดียวกันและคนรักต่างเพศ เพศวิถี (sexuality) จึงไม่ใช่สาระสำคัญ คำว่าคนข้ามเพศสถานะ ใช้อธิบาย เพศสถานะ ไม่ใช่ตัวตนทางเพศวิถี (Prosser, 1997, p.310) และจากประสบการณ์ส่วนตัว ฉันมีโอกาสได้รู้จักคนข้ามเพศสถานะผิวขาว หลายคนมีรสนิยมทางเพศเป็นเลสเบี้ยน ซึ่งการได้คลุกคลีกับผู้คนหรือจากการอ่านประวัติศาสตร์ชีวิตของคนข้ามเพศสถานะคนอื่น ๆ ทำให้ฉันมีความเข้าใจกับความหมายของความหลากหลายและอิสรภาพบนวิถีชีวิตทางเพศมากยิ่งขึ้น เสมือนฉันได้ค้นพบแล้วว่าแท้จริงแล้วฉันเองก็สามารถที่จะมอบความรักให้กับมนุษย์เพศใดก็ได้

ยิ่งเขียนตัวตนลงไปมากเท่าไร ก็ยิ่งมองเห็นตนเองมากขึ้นเท่านั้น . . . การใช้ตนเองเป็นแกนกลางนำเรื่องเล่าเป็นเหมือนกระจกเงาที่รายล้อมตัวเราอยู่รอบด้าน เพราะการเขียนมิได้เพียงแค่สะท้อนให้ฉันเห็นความรุนแรงเชิงความรู้หรือเท่าทันต่อความรู้ต่าง ๆ ที่มีอำนาจในการกดทับเสียงและประสบการณ์ แต่ในระหว่างการเขียนได้สะท้อนให้ฉันมองเห็นทั้ง

“สตรีนิยม–อุษาคเนย์” เพื่อให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานปลายภาคสู่ประชาคมวิชาการ เวทีในปีดังกล่าวได้มีการตั้งชื่อ “ธีม” งานว่า “ญาณวิทยาที่ชายขอบ(เด็ก) ผู้หญิง กะเทย เควียร์: Silence, Subjectivity and Becoming (ในบริบทอุษาคเนย์)” จัดขึ้นเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม เวลา 09.00 – 16.00 น.

Ref. code: 25635924030041NCT

ความเปราะบาง ความตื้นเขิน ความหวาดกลัว และความอ่อนแอที่ซ่อนอยู่ในเรื่องเล่าของตนเอง และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือการเขียนสะท้อนให้ฉันเห็นถึงอภิสิทธิ์ของตนเอง และยิ่งมองเห็นตนเองมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งมองเห็นคนอื่นมากขึ้นเท่านั้น . . . การเขียนเรื่องราวที่มี “ฉัน” จึงไม่ได้นำมาสู่เพียงแค่การวิพากษ์สังคม หรือ วิพากษ์บริบทต่าง ๆ ที่อยู่รายล้อม หากแต่ยังเป็นการหันกลับมาวิพากษ์ตัวผู้เขียนเอง ซึ่งท้ายที่สุดการเขียนได้นำพาฉันมาสู่การตระหนักถึงการมีอยู่ของกะเทยคนอื่น ๆ มากกว่าตัวฉัน ที่เป็นกะเทยชนชั้นกลางและอยู่ในพื้นที่อภิสิทธิ์ในหลากหลายบริบท

นอกจากนั้นแล้วการกลับไปเล่าเรื่องประสบการณ์แปลงเพศของตนเองที่ไม่สามารถย้อนกลับไปแก้ไข หรือแม้แต่ย้อนกลับไปตอบคำถามของอาจารย์ผู้หนึ่งที่เคยตั้งคำถามกับฉันในวันสอบสัมภาษณ์เพื่อเข้าเรียนต่อปริญญาโท เพราะฉันไม่สามารถกลับไปเปลี่ยนแปลงอะไรได้อีกแล้ว หากแต่ในระหว่างการนั่งเขียนเรื่องตนเองทำให้ฉันได้มองเรื่องการแปลงเพศในมุมใหม่ ในทัศนะของฉัน การผ่าตัดแปลงเพศควรเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งในชีวิตที่ไม่ควรจะเป็นแนวปฏิบัติ ข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ที่ต้องทำให้ใครสักคนรู้สึกไม่เพียงพอที่จะเป็นในสิ่งที่เขาหรือเธอปรารถนาได้ แน่นอนว่าในสังคมไทยยังมีกะเทยหรือคนข้ามเพศ อีกหลายคนที่ยืนยันว่าจะไม่แปลงเพศและมีความสุขบนร่างกายของตนเอง ในเวลาเดียวกันก็มีกะเทยหรือคนข้ามเพศอีกหลายคนยืนยันที่จะเลือกเปลี่ยนแปลงร่างกายของตนเอง ด้วยเหตุผลนานับปการ เช่น เพราะความสุขทางกามอารมณ์ เพราะการที่ต้องทนทุกข์กับความขมขื่นในจิตใจ เพราะการต้องวิ่งตามความงามแบบผู้หญิง เพราะการแปลงเพศสามารถเป็นทุนในการสร้างรายได้ หรือเพื่อไปขายบริการทางเพศ ฯลฯ พวกเธออาจถูกมองว่าเป็นผลผลิตของแนวคิดชายเป็นใหญ่ ระบบระเบียบทางสังคม-เศรษฐกิจแบบทุนนิยม หรือบรรทัดฐานชาย-หญิง แต่ถ้าจะสร้างความเป็นธรรมให้แก่ใครสักคนหนึ่งได้ ฉันเพียงแค่ต้องการให้ความยุติธรรมกับความปรารถนาและความรู้สึกต่อสิ่งที่ฉันหรือพวกเธอได้เลือกที่จะดำรงอยู่ ในร่างกายแบบใดก็ตามและแม้เรื่องเล่าทั้งหมดนี้อาจเป็นเพียงสำนึกคิดของกะเทยชนชั้นกลางคนหนึ่งที่อยากจะยอมรับตนเองในแบบที่ตนปรารถนา แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าฉันจะไม่ยอมรับร่างกายหรือตัวตนของกะเทย หรือ คนข้ามเพศคนอื่น ๆ

เขียนเพื่อปลดปล่อย ... ด้วยความหวังว่าสักวันหนึ่งข้างหน้าเราจะไม่ต้อง “ถูก” พูดด้วยคำของคนอื่นอีกแล้ว และเราจะได้พูดจากคำของเราเองจริงๆ แต่กว่าจะถึงวันนั้นฉันจะคงยังไม่หยุดหวังและทำตามความฝันต่อไปที่จะสร้างสาขา “กะเทยศึกษา” ให้เกิดขึ้นมาในสังคมไทยเพื่อปลดปล่อย “ฉัน” ออกจากพันธนาการของการกดทับที่เรียกว่า “ความรู้” และเมื่อการเขียนเรื่องของตนเองได้เดินทางมาถึงจุดสิ้นสุด ก็คงถึงเวลาแล้วที่ฉันจะออกไปบันทึกเสียงและเขียนเรื่องราวของกะเทยคนอื่น ๆ ลงบนหน้าประวัติศาสตร์

Ref. code: 25635924030041NCT

7.4 ฝากความหวัง ส่งต่อความฝัน

จากการริเริ่มนำแนวคิดคนข้ามเพศสถานะศึกษามาใช้ในฐานะเครื่องมือในการเขียนประวัติศาสตร์ชีวิตของตนเองขึ้นมาใหม่ และในฐานะเครื่องมือวิพากษ์ความรู้ที่กดทับตัวตนและประสบการณ์ของกะเทยในสังคมไทย อีกทั้งจากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่ากะเทยในสังคมไทยมิเพียงแต่ถูกกดทับจากความรู้ในระดับท้องถิ่น หากแต่ยังถูกกดทับจากความรู้ที่ถูกรองรับโดยสถาบันของรัฐ รวมไปถึงความรู้ในระดับสากล โดยการถูกแทรกแซงด้วยองค์ความรู้ตะวันตกที่ถูกรับเข้ามาผ่านความเป็นสมัยใหม่ ทุนนิยม การแพทย์เชิงพาณิชย์ และแนวคิดสิทธิมนุษยชน ฉะนั้นเพื่อนำไปสู่การแสวงหาวงศาวิทยาทางความรู้ของกะเทย และสร้างพื้นที่ทางปัญญาอันจะเป็นรากฐานที่ยั่งยืนของตนเองจึงมีข้อเสนอดังต่อไปนี้

ประการแรก ด้วยความตระหนักว่า การศึกษาเกี่ยวกับกะเทยในวงวิชาการไทยยังคงขาดแคลน การศึกษาที่ใช้มุมมองเชิงวิพากษ์ต่อองค์ความรู้ที่รับเข้ามาจากโลกตะวันตก จึงใคร่ขอเสนอแนวทางการศึกษาตัวตน คำนิยาม และประสบการณ์ของกะเทย ผ่าน*มุมมองการถอดถอนอาณานิคม (decolonizing) ทางความรู้* เพื่อคลี่คลายให้เห็นถึงความเป็นอัตบุคคลของกะเทยที่อยู่ภายใต้การเมืองของความรู้ในระดับสากล

ประการที่สอง เมื่อไม่อาจปฏิเสธ ได้ว่าเครื่องมือที่ทรงพลังและแหลมคมในการโต้แย้ง แทรกแซง และท้าทายชุดความรู้และมุมมองว่าด้วยเรื่อง “เพศ” ในเชิงวิทยาศาสตร์ที่อยู่ในระบบระเบียบการปฏิบัติการของรัฐสมัยใหม่ คือ *จุดยืนทางทฤษฎี หรือ “ฐานคิด” สำหรับการพูด*-จึงมีความจำเป็นที่จะต้องผลักดันให้เกิดกระแสการเคลื่อนไหวทางภูมิปัญญาที่จะนำไป สู่การเปิดพื้นที่ให้มีการถกเถียง และทบทวนในประเด็นกรอบแนวคิดทฤษฎี อาทิ แนวคิดเพศสถานะ แนวคิดพหุอัตลักษณ์ หรือ แนวคิดเพศที่สาม ฯลฯ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่จะนำมาใช้เป็นจุดยืนของอัตลักษณ์อันหลากหลายที่จะตอบสนองต่อวัฒนธรรมลูกผสมและการขับเคลื่อนสังคมในโลกร่วมสมัยที่กำลังปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว

ประการที่สาม ในสังคมใดก็ตาม เงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาภูมิปัญญาและชุดความรู้ที่เป็นของตนเองขึ้นมา คือ ข้อมูลและทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งวิธีวิทยาในการวิจัยที่จะช่วยดึง “เสียง” (ที่เคยถูกละเลยและหลงลืม) ให้ออกมาเป็นที่ได้ยิน ในการนี้การพัฒนาวิธีวิทยาในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่นอกเหนือจากวงศาวิทยา อาทิ การทำบันทึกประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า การสร้างธรรมเนียม กระบวนการทำงาน และการสร้างสรรค์ทฤษฎีในการจัดเก็บจดหมายเหตุที่เป็นข้าวของส่วนตัวของกะเทย จึงเป็นความท้าทายทั้งในภาคปฏิบัติการและ การทำงานวิชาการเชิงรุก อันจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติความรู้ ความรู้สึก และชีวิตของผู้คนที่ชายขอบ

Ref. code: 25635924030041NCT

รายการอ้างอิง

หนังสือ

กกกร เบญจาธิกูล. (2548). *ฉันได้แต่งงานแล้วค่ะ.* กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.

กีรตี ชนา. (2536). *ทางสายที่สาม.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สามสี.

กีรตี ชนา. (2545). *ทางสายที่สาม.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อรุณ.

กีรนันท์ สุวัณสิงห์. (2550). *ผมเป็นแอร์โฮสเตสครับ.* กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.

เครือข่ายเพื่อนกะเทยไทย. (2558). *แนวทางปฏิบัติของครอบครัวที่มีลูกหลานเป็นกะเทย.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.).

คฑาวุธ ครั้งพิบูลย์. (2555). กะเทย ปริญญา วาระพิธี และศักดิ์ศรีความเท่าเทียม. ใน นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (บรรณาธิการ), *วารสารเพศวิถีศึกษา ปีที่ 2* (น. 251-272). กรุงเทพฯ: สมาคมเพศวิถีศึกษา.

จันทร์จิรา บุญประเสริฐ และคณะ. (2554). *ชีวิตที่ถูกละเมิด เรื่องเล่า กะเทย ทอม ดี้ หญิงรักหญิง ชายรักชาย และกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร, สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย, กองทุนโลก.

จันทร์จิรา บุญประเสริฐ และคณะ. (2559). *บันทึกเรื่องเล่า…เกย์ กะเทย ทอม ดี้ ชายรักชาย หญิงรักหญิง คนข้ามเพศ.* กรุงเทพฯ: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

ญาณวรุตม์ สุทธวาส. (2546). *ซันนี่สตอรี่ "เดี๋ยวชาย เดี๋ยวหญิง".* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุดสัปดาห์.

เดชาวุฒิ ฉันทากะโร. (2545). *หลังม่านนางโชว์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กายมารุต จำกัด.

ทมยันตี. (2537). *ใบไม้ที่ปลิดปลิว* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.

ทองกร โภคธรรม. (2558). *ร่างกายใต้บงการ.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ทิศนา ดำรงศักดิ์. (2543). *กระเทียมไร้เทียมทาน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุดสัปดาห์.

ธนัย วงเกต. (2560). *ประวัติศาสตร์การเกณฑ์ทหารในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท.

ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.

นก ยลดา. (2554). *ผู้หญิ้ง…ผู้หญิง.* กรุงเทพฯ: บริษัท ส.เอเซียเพรส (1989) จำกัด.

ปีเตอร์ เอ. แจ็คสัน และนฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2552). *เปิดประตูสีรุ้ง หนังสือและเว็บไซต์ของเกย์-กะเทยในสังคม.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.).

มหาวิทยาลัยมหิดล, องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนลประเทศไทย และ องค์การการศึกษา

วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (2557). *รายงานการวิจัยเรื่อง การรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา: รูปแบบ ความชุก ผลกระทบ แรงจูงใจ และมาตรการการป้องกันใน 5 จังหวัดของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ.

วราภรณ์ แซ่มสนิท. (2551). *วิธีคิดเรื่อง เพศวิถีของรัฐไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.).

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2551). *คู่มือการจัดตั้งหอจดหมายเหตุท้องถิ่นและการจัดทำบันทึกจดหมายเหตุเหตุการณ์สำคัญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2552). *คู่มือการประเมินคุณค่าและการรับมอบเอกสารจดหมายเหตุ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

สิทธิพันธุ์ บุญญาภิสมภาร, รณภูมิ สามัคคีคารมย์ และพิมพวัลย์ บุญมงคล. (2551). *ชีวิต ตัวตนและเรื่องเพศ ของสาวประเภทสอง.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.).

สุไลพร ชลวิไล. (2551). กะเทย ใน สุไลพร ชลวิไล และพิมพวัลย์ บุญมงคล (บรรณาธิการ), *ภาษาเพศในสังคมไทย : อำนาจ สิทธิและสุขภาวะทางเพศ* (151-164).กรุงเทพฯ: บริษัทเจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

องค์การสหประชาชาติ. (2555). *แนวทางเชิงวิชาการสากล ของเพศวิถีศึกษา การใช้ข้อมูลเชิงหลักฐานสำหรับโรงเรียน ครู และผู้ให้ความรู้ด้านสุขภาพ.* กรุงเทพฯ: องค์การสหประชาชาติ.

บทความในหนังสือ

กิตติกร สันคติประภา. (2560). วิพากษ์การสร้างเรือนร่างกะเทยในวัฒนธรรมหญิงสวย. ใน นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (บรรณาธิการ), *เมื่อร่างกลายเป็นเพศ อำนาจในเสรีนิยมใหม่ ของเพศวิถีในสังคมไทย* (น. 116-149). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยสิรินธร องค์กรมหาชน.

เปรมปรีดา ปราโมช ณ อยุธยา. (2552). นิตยสารเกย์ ผู้ชายถ่ายนู๊ด และท่าทีของกะเทย. ใน ปีเตอร์ เอ. แจ็คสัน และนฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (บรรณาธิการ), *เปิดประตูสีรุ้ง หนังสือและเว็บไซต์ของเกย์-กะเทยในสังคมไทย* (น. 90-99). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.).

พรเทพ แพรขาว. (2556). “สาวหน้าฮ้านหมอลำความสัมพันธ์ระหว่างกะเทยกับผู้ชายใน

คอนเสิร์ตหมอลำอีสาน.” ใน นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ และ ปีเตอร์ แจ็คสัน (บรรณาธิการ), *เพศหลากเฉดสี : พหุวัฒนธรรมทางสังคมไทย* (น. 60-82). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยสิรินธร องค์กรมหาชน.

บทความวารสาร

กิ่งแก้ว ทิศตึง. (2559). ร่างทรงและพื้นที่ทางสังคมของคนข้ามเพศ. *วารสารสังคมศาสตร์*, 28(1), 87-108.

กาญจนา จงอุตส่าห์. (2550). “ราชสีมาวิทยาลัยก้าวไกล” . . . สู่สากล. *วารสารบ้านใหม่*, 28(81), 37-39.

กิตติวินท์ เดชชวนากร และ รังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา. (2560). เพศวิถีกับการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่โรงเรียน. ใน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย, *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติและนานาชาติ 2560* (น. 63-73). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กษมา มาตรศรี และคณะ. (2560). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีข้ามเพศหลังผ่าตัดแปลงเพศ. *วารสารพยาบาลทหารบก,* 18(ฉบับพิเศษ), 276-283.

ชนินทร ม้าทอง และ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์. (2557). หมอลำ: พื้นที่แห่งตัวตนคนข้ามเพศอีสาน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสารคาม*, 33(4), 11-18.

ณภัค เสรีรักษ์. (2559). สิ่งพิมพ์เรื่องเพศในเชิงการแพทย์กับประวัติศาสตร์เพศวิถีไทย: ข้อสังเกตจากงานเขียนแนวเพศศึกษาในทศวรรษ 1960-70. *วารสารสังคมศาสตร์* มหาวิทยาลัยนเรศวร, 12(1), 58-76.

ธนัย เจริญกุล. (2558). หอจดหมายเหตุกับประเด็นผู้หญิง: (สิ่งที่ได้เรียนรู้ของนักศึกษาฝึกงานคนหนึ่ง). *วารสารสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา*, *1*(มกราคม-ธันวาคม 2558), 167-178.

นภาภรณ์ หะวานนท์. (2552). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์). *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 5*(2), 1-22.

นฤทธิ์ ฤทธิ์คำรพ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) จากชีวิตอิสระสู่ความเป็นระเบียบวินัย: เรื่องเล่าชีวิตและการเอาตัวรอด. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก*, *5*(2), 80-91.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2556). เพศหลากหลายในสังคมไทยกับการเมืองของอัตลักษณ์. *วารสารสังคมศาสตร์*, *25*(2), 137-168.

นัทธนัย ประสานนาม. (2551). เลือด หยาดเหงื่อ และน้ำตา: การสร้างอัตลักษณ์คนข้ามเพศ

ในนวนิยาย เรื่อง *ทางสายที่สาม* ของกีรตี ชนา. *วิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์*, *29*(3), 240-256.

บงกชกร ทองสุก. (2560). มุมมองภาพสะท้อนจากตัวละครในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ.2516-2557. *อินทนิลทักษิณสาร, 12*(2), 35-54.

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์ และ มณีนัย ทองอยู่. (2553). กระบวนการกลายเป็นชายขอบของคนข้ามเพศ. *วารสารวิจัย มข. ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 10(1), 66-77.

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์. (2554). คนข้ามเพศ: ตัวตน วัฒนธรรมย่อย และพื้นที่ทางสังคม. *ดำรงวิชาการ*, 10(1), 98-125.

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์, มณีนัย ทองอยู่ และ เยาวลักษณ์ อภิชาตวัลลภ. (2554). ร้านเสริมสวย: พื้นที่การสร้างตัวตนของคนข้ามเพศ. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 7(2), 75-88.

มุจลินท์ ชลรัตน์ และคณะ. (2558). วิธีวิทยาในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเปราะบางในกระบวนการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์: กรณีศึกษากลุ่มนักเรียนที่เป็น LGBT. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 28(2), 173-186.

วรรณะ หนูหมื่น. (2551). นวนิยายรักร่วมเพศ: ปัญหาและคุณค่าของมนุษย์. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์แบะสังคมศาสตร์, 4*(2), 35-75.

วัชรวุฒิ ซื่อสัตย์ และ พัชรินทร์ สิรสุนทร. (2558). วาทกรรมทางการแพทย์เกี่ยวกับกะเทยในสังคมไทย. ใน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย, *การจัดประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 34* (น. 115-126). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศิวัช ศรีโภคางกุล และ เทอดศักดิ์ ไป่จันทึก. (2560). การเกณฑ์ทหารกับการทรมาน และการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อทหารเกณฑ์ในประเทศไทย: บทวิเคราะห์จากมุมมองหนังสือรัฐศาสตร์ไม่ฆ่า. *วารสารนิติสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 10*(2), 47-80.

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2527). การอภิปรายเรื่อง “เกย์ vs. กฎหมาย”. *วารสารนิติศาสตร์*, 12(2), 96-149.

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2549). อะไรกันนี่...นิวซีแลนด์: ภาค kye. *วารสารบ้านใหม่*, 28(80), 12-16.

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2551). Eng-Tech ห้องเรียนใหม่ในปีการศึกษา 2551. *วารสารบ้านใหม่*, 29(83), 99.

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2552). A Visit to Korea. *วารสารบ้านใหม่*, 30(85), 52-54.

สินิทธ์ สิทธิรักษ์. (2560). ผู้หญิงกับจดหมายเหตุศึกษา: ว่าด้วยการเรียนการสอน. *จุลสาร หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์*, *21*(มิถุนายน-พฤษภาคม 2560-61), 22-51.

สุภิญญา พินทุวัฒนะ. (2549). รวมพล R.S. To be Number One Club (ครั้งที่ 5) ประจำปี 2549. *วารสารบ้านใหม่*, 28(80), 52-54.

สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ และประภา คงปัญญา. (2555). ความสุข และ ยาพิษ: ภาพสะท้อนกลับ

ของการงานและชีวิต. *วารสารประชากร*, 3(2), 3-24.

สมคิด นรานอก. (2551). 7 วัน ในนิวซีแลนด์. *วารสารบ้านใหม่*, 29(83), 38-41.

อุมาพร เคนศิลา และ มานพ คณะโต. (2558). พฤติกรรมการใช้สารเสพย์ติดของคนข้ามเพศ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 21(1), 61-74.

วิทยานิพนธ์

กิตติกร สันคติประภา. (2550). *การลวนลามทางเพศกลุ่มชายข้ามเพศ: นัยสำคัญภายใต้วาทกรรมรักต่างเพศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์.

กฤษฎยชนม์ สุขยะฤกษ์. (2552). *นักศึกษาเพศที่สามในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: การดำเนินชีวิตและสวัสดิการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสังเคราะห์ศาสตร์, สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

เกศินี นุชทองม่วง. (2556). *อรรถกถาธรรมบท: การศึกษาในฐานะวรรณกรรมคาสอน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาไทย.

กษมา มาตรศรี. (2559). *พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีข้ามเพศหลังผ่าตัดแปลงเพศ* (วิทยานิพนธ์บัณฑิตศึกษา). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพยาบาลศาสตร์, สาขาพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน.

จารุวรรณ คงยศ. (2560). *เพศสภาวะ เพศวิถี ประสบการณ์ชีวิตของกะเทยในคุก* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาการวิจัยทางสังคม.

เฉลิมพล ธรรมสุนทร. (2549). *ทหารเกณฑ์นะยะ : ผลกระทบภายหลังผ่านการตรวจเลือกทหารและได้รับ สด.43 ระบุโรคจิต* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป.

ชิดชไม ผ่องศรีสุข. (2547). *วิเคราะห์วรรณกรรมของกะเทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแรง, คณะมนุษยศาสตร์, สาขาไทยศึกษา.

เทอดศักดิ์ ร่มจำปา. (2545). *วาทกรรมเกี่ยวกับ “เกย์” ที่มีในสังคมไทยพ.ศ.2508-2542* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรมหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาประวัติศาสตร์.

เทียมเทพ ทั่งศิริ. (2546). *อัตลักษณ์ของนักเรียน "กะเทย": กรณีศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์บัณฑิตศึกษา). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา.

ธวัช มณีผ่อง. (2546). *กระบวนการสร้างความรู้ชายขอบในวิกฤตการณ์สุขภาพ: กรณีศึกษาสำนักทรงแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์บัณฑิตศึกษา). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2553). *ขบวนการเคลื่อนไหวของเกย์ในสังคมไทย ภาคปฏิบัติการและกระบวนทัศน์* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาการบริหารสังคม.

นาวินี โรยแสง และ วีรยุทธ มาตร์นอก. (2552). *ชีวิตกะเทยทหารเกณฑ์ การดำรงอยู่และเอาตัวรอดในค่ายทหาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะวิทยาการจัดการ, สาขาการจัดการชุมชน.

นันทชา สำโรง. (2552). *ทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อภาพลักษณ์ของกะเทยที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์ ศึกษาเฉพาะนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารศาสตร์และการสื่อสารมวลชน, สาขาสื่อสารมวลชน.

บงการ ลิมปะพันธ์. (2524). *ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการลงทะเบียนราษฎร: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย สาขารัฐศาสตร์.

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์. (2554). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนข้ามเพศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาสังคมวิยา.

เปรมปรีดา ปราโมช ณ อยุธยา. (2546). *การช่วงชิงอัตลักษณ์กะเทยในงานคาบาเรต์โชว์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะสังคมศาสตร์, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.

ฝนทอง พันธุ์ต่วน. (2541) *กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแปลงเพศของสาวประเภทสอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชามานุษยวิทยา.

พรรวิษิษฐ์ สุขารมณ์. (2551). *การยืนยันเพศที่สาม: การศึกษาแบบอัตชีวประวัติ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ, สาขาสตรีศึกษา.

พลสิทธิ์ แววศักดิ์. (2550). *"กะเทยบ้านนอก" การสร้างตัวตนของกะเทยบนพื้นที่ทางสังคม: กรณีศึกษากะเทยที่ปรากฏตัวในเขตตัวเมืองนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, สาขาวัฒนธรรมศึกษา.

ภูริณัฐร์ โชติวรรณ. (2557). *"กะเทยโรงงาน": ชีวิตและตัวตนข้ามเพศของแรงงานอพยพจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.

Ref. code: 25635924030041NCT

วารุณี แสงกาญจนวานิช. (2546). *ชีวิตหลังผ่าตัดเปลี่ยนเพศจากชายเป็นหญิง* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาเพศศาสตร์.

สุธรรม ธรรมรงค์วิทย์. (2548). *อำนาจและการขัดขืน : ชายรักชายในสังคมที่ความสัมพันธ์ต่างเพศเป็นใหญ่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, สาขาการปกครอง.

สมฤดี สงวนแก้ว. (2546). *กระบวนการพัฒนาและธำรงเอกลักษณ์ "กะเทย" ในสังคมมุสลิม* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาสังคมวิทยา.

สุไลพร ชลวิไล. (2545). *ตัวตนในเรื่องเล่า: การต่อรองของอัตลักษณ์ของหญิงรักหญิง* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขามานุษยวิทยา.

อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ. (2556). *ทหารกับคน: บนเส้นทางการสร้างระเบียบวินัยและการต่อต้าน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิจัยประชากรและสังคม.

อริน พินิจวรารักษ์. (2527). *การใช้เรื่องรักร่วมเพศในนวนิยายไทย พ.ศ.2516-พ.ศ.2525* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ.

อุษา ศรีพานิช. (2541). *ประวัติชีวิตของชายแปลงเพศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขามานุษยวิทยา.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2558). *เควียร์กับการวิพากษ์มานุษยวิทยากระแสหลัก.* สืบค้นจาก https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/articles/1

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2558). *วิพากษ์ความเป็นหญิงของหญิงในร่างชาย.* สืบค้นจาก http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/articles/9

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2559). *พื้นที่ทางวัฒนธรรมของ "คนข้ามเพศ" และ "คนรักเพศเดียวกัน" ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.* สืบค้นจาก https://www.sac.or.th/databases/southeastasia/article-detail.php?rid=10

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2556). *นิธิ เอียวศรีวงศ์: พิธีรับพระราชทานปริญญาบัตร.* สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2013/02/45215

เครือข่ายเพื่อนกะเทยเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2557). *แนวปฏิบัติกะเทย สาวประเภทสอง และ*

คนข้ามเพศในการเกณฑ์ทหาร. สืบค้นจาก http://thaitga.org/2019/th/2014/09/13/transgender-conscription-guidelines/

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (20 มิถุนายน 2560). *ชาวเน็ตรณรงค์บรรจุหลักสูตร 'ความหลากหลายทางเพศ'ในหนังสือเรียนตั้งแต่ ป.1.* สืบค้นจาก https://www.tcijthai.com/news/2017/20/current/7091

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (25 ธันวาคม 2560). *เผยเรื่องราว จิ๋ม ซาร่า กะเทยไทยคนแรก ที่ได้ใช้คำนำหน้านางสาวกับชีวิตจริงยิ่งกว่านิยาย.* สืบค้นจาก https://women.kapook.com/view185421.html

วราภรณ์ วิชญรัฐ. (2564). *สื่อชาวสีรุ้งไทยยุคแรก หนังสือมีกะเทยนำเรื่อง(อาจ)เก่าสุด "เผยชีวิตดาวกะเทยยอดกระหรี่".* สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_37584

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2562). *ประวัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.* สืบค้นจาก https://www.nat.go.th/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%AB%E0%B8%AD%E0%B8%88%E0%B8%94%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B9%80%E0%B8%AB%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4

เครือข่ายเพื่อนกะเทยไทย. (2557). *การขอใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาลในสังกัดกรมสุขภาพจิต.* สืบค้นจาก http://thaitga.org/2020/?p=1478

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2561). *จิบกาแฟนั่งคุยปีที่ 2: ตามต่อกะเทยเกณฑ์ทหารผ่านสื่อ.* สืบค้นจาก http://bcp.nbtc.go.th/th/detail/2018-04-04-10-39-17

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2563). *รู้ไหมว่า…ป่วยเป็นโรคอะไรบ้างที่เป็นทหารไม่ได้.* สืบค้นจาก http://www.1479hotline.org/archives/5796

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (ม.ป.ป.) *ความรู้เบื้องต้นสำหรับแพทย์ในการตรวจร่างกายทหารกองเกินที่เข้ารับการตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการ.* สืบค้นจาก https://www.sussadeechiangmai.com

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2559). *เปิดตัวคลิป-คู่มือ 'เมื่อดิฉันต้องไปเกณฑ์ทหาร' แนะนำข้อควรปฏิบัติให้คนข้ามเพศ-ทหาร.* สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2016/02/64194

บทความหนังสือพิมพ์

กลุ่มกะเทยโผล่กรี๊ดเชียร์ตัดไข่ ฉะกลุ่มเกย์จุ้นจ้าน. (30 มีนาคม 2551). *ข่าวสด*, นน. 1,14.
กลุ่มหญิงข้ามเพศเปลี่ยนท่าที. (31 มกราคม 2552). *มติชน*, น. 5.
กะเทยเกณฑ์ทหาร. (6 เมษายน 2552). *ข่าวสด,* น. 11.
แก้กฎกระทรวงกะเทยเกณฑ์ทหาร. (19 มีนาคม 2554). *เดลินิวส์*, น. 15.
กลาโหมแก้กฎ 'กะเทย' เกณฑ์ทหาร. (2 กันยายน 2554). *มติชน*, น. 16.
'เด่นจันทร์' ชี้ไม่ห่วงสวย แต่งครุยข้ามเพศเน้นสุภาพ. (30 สิงหาคม 2555). *มติชน*, น. 13.
"นที" ยื่นหนังสือค้านแปลงเพศเอื้ออาทร. (4 มีนาคม 2554). *มติชน*, น. 10.
'น.ศ.ข้ามเพศ' วอนแก้กฎ 'แต่งหญิง' รับปริญญา. (21 ตุลาคม 2552). *ผู้จัดการรายวัน*, น. 10.
เปิดกว้างทุกสถาบัน ใช้ดุลพินิจข้ามเพศแต่งหญิงรับปริญญา. (17 สิงหาคม 2555). *คมชัดลึก*, นน.1,13.
ประเมธ เพราะพินิจ และ มนัส กบขุนทด. (13 กันยายน 2555). ราชสีมา สร้างชื่อกระฉ่อนเมืองย่าโม คว้าเหรียญทองโยธวาทิตนานาชาติ. *เดลินิวส์* (บ่าย). น. 25.
ยลดา สวนยศ ชีวิตนี้...ขอลิขิตเอง. (28 ตุลาคม 2550). *โพสต์ทูเดย์*, นน. A1, A3.
ระงับแล้วเฉาะเอื้ออาทร-ชี้ผิดกฎหมาย. (9 มีนาคม 2554). *ข่าวสด*, นน. 1,15.
"ราชสีมาวิทยาลัย" โชว์ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเด็กสอบเข้าเรียนแพทย์สูงสุดในประวัติศาสตร์. (15 เมษายน 2556). *เดลินิวส์* (บ่าย). น. 25.
"ราชสีมาวิทยาลัย" สถานศึกษาทรงคุณค่าแห่งอีสาน. (12 ธันวานคม 2554). *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*. นน. 38-39.
หญิงข้ามเพศแห่งร่วม "จิ๋มเอื้ออาทร". (25 กุมภาพันธ์ 2554). *ข่าวสด*, น. 15.

หนังสือพิมพ์ออนไลน์

งามแท้ไม่แพ้ผู้หญิง! 6 เดือนเปลี่ยนหนุ่มหล่อเป็นสาวสวย ตบเท้าคัดทหาร. (5 เมษายน 2561). *ไทยรัฐออนไลน์.* สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/content/1248932#cxrecs_s
ตะลึงจังงัง สาวสวยอกตูม เข้าเกณฑ์ทหารที่โคราช. (10 เมษายน 2561). *ไทยรัฐออนไลน์.* สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/content/1252566
น้องตุ้ม" กรี๊ด "สด.43-โรคจิตถาวร" นำทีมกะเทยฟ้อง กห.-สัสดี. (29 พฤศจิกายน 2549). *ผู้จัดการออนไลน์.* สืบค้นจาก https://mgronline.com/politics/detail/9490000147334
สุจิตต์ วงษ์เทศ: เครื่องแบบนักเรียน อำนาจควบคุมความรู้. (วันพุธที่ 7 ธันวาคม 2559). *มติชนสุดสัปดาห์ออนไลน์.* สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article

_16951

ฮือฮา! หนุ่มหน้าหวาน ขอผ่อนผันคัดทหารโคราช อ้างปีนี้ยังไม่สวยพอ. (7 เมษายน 2559). *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/content/602669

ฮือฮาทั้งศาลาวัด คัดทหารวัน 3 สุโขทัย-พิจิตร นศ.สุดสวยโผล่ประชันโฉม. (3 เมษายน 2560). *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/content/903340

นิตยสาร

พิศสมัย. (2559). ทุกขั้นตอนนาทีต่อนาทีของ “การผ่าตัด” ชายให้กลายเป็นหญิง. *คู่สร้างคู่สม*, *37*(953), 36-41.

พิศสมัย. (2559). นพ.สุพร วทัญญูสกุล หมอไทยผู้เปลี่ยนชายให้เป็นหญิง. *คู่สร้างคู่สม*, *37*(954), 64-70.

จดหมายข่าว

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2547). เพศในวัฒนธรรมไทยประสบการณ์จากคนข้ามเพศ. *จดหมายข่าว*, 6 (33), 9. สืบค้นจาก https://www.sac.or.th/main/th/newsletter/details/39#book/

ราชกิจจานุเบกษา

กฎกระทรวง ฉบับที่ ๗๕ (พ.ศ. ๒๕๕๕). (2555, 11 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 129 ตอนที่ 33. หน้า 28-29.

Ref. code: 25635924030041NCT

Books

Adams, T. E. (2011). *Narrating the Closet: An Autoethnography of Same-Sex Attraction*. New York: Routledge,

Bartholomaeus, C., Riggs, D. W. & Andrew, Y. (2016). *Exploring Trans and Gender Diverse Issues in Primary Education in South Australia*. Adelaide: Flinder University,

Bauer, H. (2017). *The Hirschfeld Archives: Violence, Death, and Modern Queer Culture*. Philadelphia: Temple University Press.

Benjamin, H. (1966). *The Transsexual Phenomenon*. New York: Julian Press.

Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.

Butler, J. (1993). *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*. New York: Routledge.

Chiam, Z., Duffy, S. and González Gil, M. (2016). *Trans Legal Mapping Report 2016: Recognition Before the Law*. Geneva: ILGA.

Costa, L. & Matzner, A. (2013). *Male Bodies, Women's Souls: Personal Narratives of Thailand's Transgendered Youth*. Binghamton: The Haworth press.

Cvetkovich, A. (2003). *An Archive of Feelings: Trauma, Sexuality, and Lesbian Public Cultures*. Durham, NC: Duke University Press.

Derrida, J. (1996). *Archive Fever: A Freudian Impression.* London: The University of Chicago Press.

Ekins, R., & King, D. (2005). *Virginia Prince: Pioneer of Transgendering.* Binghamton, NY: Haworth Medical Press.

Ekins, R., & King, D. (2006). *The Transgender Phenomenon*. London: Sage Publications LTD.

Feinberg, L. (1992). *Transgender Liberation: A Movement Whose Time Has Come.* New York: World View Forum.

Feinberg, L. (1996). *Transgender Warriors: Making History from Joan of Arc to RuPaul*. Boston: Beacon Press.

Feinberg, L. (1998). *Trans Liberation: Beyond Pink or Blue*. Beacon Press.

Foucault, M. (1995). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (Second Edition). New York: Vintage Books.

Ref. code: 25635924030041NCT

Gill-Peterson, J. (2018). *Histories of the Transgender Child*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Irigaray, L. (2013). *Je, Tu, Nous: Toward a Culture of Difference*. New York: Routledge.

Jackson, P. A. (1995). *Dear Uncle Go: Male Homosexuality in Thailand*. Bangkok: Bua Luang Books.

Jackson, P. A. (2011). *Queer Bangkok: 21st Century Markets, Media, and Rights*. Chiangmai: Silkworm Books.

Kadar, M. (2006). *Working in Women's Archives: Researching Women's Private Literature and Archival Documents*. Ontario: Wilfrid Laurier University Press.

Maynes, M. J., Pierce, J. L., & Laslett, B. (2012). *Telling Stories: The Use of Personal Narratives in the Social Sciences and History*. New York: Cornell University Press.

Serano, J. (2007). Whipping Girl: A Transsexual Woman on Sexism and the Scapegoating of Femininity. Berkeley: Seal Press

Sinnott, M. (2004). *Toms and Dees: Transgender Identity and Female Same-Sex Relationships in Thailand*. Honolulu: University of Hawai'i Press.

Sittirak, S. (2019). *My 'W/ri[gh]t/E' and My Land": A Postcolonial Feminist Study on Grassroots' Archives and Autobiography (1937-2004).* Bangkok: Social Equality Promotion Foundation.

Stone, A.L., & Cantrell, J. (Eds.). (2015). *Out of the Closet, Into the Archives: Researching Sexual Histories*. Albany: State University of New York.

Stryker, S. (2017). *Transgender History. Second Edition*, New York: Seal Press.

Totman, R. (2003). *The Third Sex: Kathoey: Thailand's Ladyboys*. Chiangmai: Silkwormb Books.

UNDP, MSDHS. (2018). *Legal Gender Recognition in Thailand: A Legal and Policy Review*. Bangkok: UNDP.

UNDP, USAID. (2014). *Being LGBT in Asia: Thailand Country Report*. Bangkok: UNESCO.

Younger, M., & Warrington, M. (2005). *Raising Boys' Achievement in Secondary Schools: Issues, Dilemmas and Opportunities.* Maidenhead: Open University Press.

Ref. code: 25635924030041NCT

Book Articles

Adams, T. E. & Jones, S. H. (2008). Autoethnography is queer. In Denzin, N. K., Lincoln, Y. S., & Smith, L. T. (Eds.), *Handbook of Critical and Indigenous Methodologies* (pp. 373-390). California: Sage.

Beins, A. (2015). Making a place for lesbian life at the Lesbian Herstory archives. In Stone, A. L. & Jaime, C. (Eds.), *Out of the Closet, Into the Archives: Researching Sexual Histories* (pp. 25-50). Albany: State University of New York.

Buss, H. M. (2001). Constructing female subjects in the archives: A reading of three versions of one woman's subjectivity. In M. Kadar (Eds.), *Working in Women's Archives: Researching Women's Private Literature and Archival Documents* (pp. 23-34). Ontario: Wilfrid Laurier University Press.

Buss, H. M. (2001). Introduction. In M. Kadar (Eds.), *Working in Women's Archives: Researching Women's Private Literature and Archival Documents* (pp. 1-6). Ontario: Wilfrid Laurier University Press.

Dent, B. (2002). Border crossings: A story of sexuality transformation. In Bochner, A. P. & Ellis, C. (Eds.), *Ethnographically Speaking: Autoethnography, Literature, and Aesthetics* (pp. 191-200). Walnut Creek, CA: Altamira Press.

Davies, G. (2006). Researching eighteenth-century maritime woman writers: Deborah How Cottnam-a case study. In M. Kadar (Eds.), *Working in Women's Archives: Researching Women's Private Literature and Archival Documents* (pp. 35-50). Ontario: Wilfrid Laurier University Press.

Devor, A. H. & Wilson, L. (2015). Putting trans* history on the shelves: The transgender archives. In Stone, A. L. & Jaime, C. (Eds.), *Out of the Closet, Into the Archives: Researching Sexual Histories* (pp. 255-270). Albany: State University of New York.

Ellis, C. & Bochner, A. P. (2000). Autoethnography, personal narrative, reflexivity: Researcher as subject. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Handbook of Qualitative Research (2nd Ed.)* (p. 733-768). Sage Publications.

Fullan, R. L. (2015). Victory celebration for Essex Charles Hemphill; Or, what Essex saved. In Stone, A. L. & Jaime, C. (Eds.), *Out of the Closet, Into the Archives: Researching Sexual Histories* (pp. 25-50). Albany: State University of New York.

Jackson, P.A. (1998). Male homosexuality and transgenderism in the Thai buddhist tradition. In Leyland, W. (Ed.), *Queer Dharma: Voices of Gay Buddhists*

(pp. 55-89). San Francisco: Gay Sunshine Press.

Jones, S. H., Adams, T. E. & Ellis, C. (2013). Introduction: Coming to know autoethnography as more than a method. In Jones, S. H., Adams, T. E. & Ellis, C. (Eds.), *Handbook of Autoethnography* (pp. 17-48). California: Left Coast Press, Inc.

Juvonen, T. (2014). Queer archival activism. In Carotenuto, S., Kirin, R. J. & Prlenda, S. (eds.), *A Feminist Critique to Knowledge Production* (pp. 75–185). Naples: L'Orientale University Press.

Käng, D. B. C. (2014). Conceptualizing Thai genderscapes: Transformation and continuity in the Thai sex/gender system. In Liamputtong, P. (Ed.), *Contemporary Socio-Cultural and Political Perspectives in Thailand* (pp. 409-429). Dordrecht: Springer.

Kerr, R. (2001). *Reading my grandmother's life from her letters: Constance Kerr Sissons from adolescent to engagement*. In M. Kadar (Eds.), *Working in women's Archives: Researching Women's Private Literature and Archival Documents* (pp. 79-90). Ontario: Wilfrid Laurier University Press.

Ketelaar, E. (2014). Archives, memories and identities. In Brown, C. (Ed.), *Archives and Recordkeeping Theory into Practice* (pp. 131-170). London: Facet Publishing.

Lair, L. O. (2015). Interrogating trans* identity in the archives. In A.L. Stone & J. Cantrell (Eds.), *Out of the Closet, Into the Archives: Researching Sexual Histories*. (pp. 233-254). Albany: State University of New York.

Loftin M. & Craig. L. (2015). Secret in boxes: The historian as archivist. In A.L. Stone & J. Cantrell (Eds.), *Out of the Closet, Into the Archives: Researching Sexual Histories*. (pp. 51-64). Albany: State University of New York.

Moore, L. J., & Currah, P. (2015). Legally sexed: Birth certificates and transgender citizens. In Dubrofsky, R. E. & Magnet, S. A. (Eds.), *Feminist Surveillance Studies* (pp. 58-76). Durham, NC: Duke University Press.

Morra, L. M. (2015). Autobiographical text, archives, and activism: The Jane Rule Fonds and her unpublished memoir, taking my life. In Stone, A. L. & Jaime, C. (Eds.), *Out of the Closet, Into the Archives: Researching Sexual Histories* (pp. 25-50). Albany: State University of New York.

Prosser, J. (1997). Transgender. In Medhurst, A. & Munt, S. R. (Eds.), *Lesbian and Gay*

Studies a Critical Introduction (pp. 309-326). London: Cassell.

Rawson, K. J. (2012). Archive this! queering the archive. In Takayoshi, P & Powell, K. M. (Eds.), *Practicing Research in Writing Studies: Reflexive and Ethically Responsible Research,* (pp. 237-50). New York: Hamtom Press.

Roque Ramirez, H. N. (2005). A living archive of desire: Teresita La Campesina and the embodiment of queer Latino community history," In Burton, A. (Ed.), *Archive Stories: Facts, Fictions and the Writing of History* (pp. 111-135). Durham, NC: Duke University Press.

Solymár, B, & Takács, J. (2007). Wrong bodies and real selves – transsexual people in the Hungarian social and health care system. In Kuhar, R, Takács, J (Eds.) *Beyond the Pink Curtain: Everyday Life of LGBT People in Eastern Europe*, (pp. 143–168). Ljubljana: Mirovni Institut.

Stone, S. (2006). The empire strikes back: A post-transsexual manifesto. In Stryker, S. & Whittle, S. (Eds.), *The Transgender Studies Reader* (pp. 221-235). New York: Routledge.

Stryker, S. (2006). (De)subjugated knowledges: An introduction to transgender studies. In Stryker, S & Whittle, S (Eds.), *The Transgender Studies Reader* (pp. 1–17). New York: Routledge.

Ünaldi, S. (2011). Back in the spotlight: The cinematic regime of representation of kathoeys and gay men in Thailand. In Jackson, P. A. (Ed.), *Queer Bangkok: Twenty-First-Century Markets, Media, and Rights* (pp. 59-78), Chiangmai: Silkworm Books.

Verduyn, C. (2001). Personal papers: Putting lives on the line-working with the Marian Engel archive. In M. Kadar (Eds.), *Working in Women's Archives: Researching Women's Private Literature and Archival Documents* (pp. 91-102). Ontario: Wilfrid Laurier University Press.

Winter, S. (2011). Transpeople (khon kham-phet) in Thailand: Transprejudice, exclusion, and the presumption of mental illness. In Jackson, P.A. (Ed.), *Queer Bangkok: Twenty-First-Century Markets, Media, and Rights* (pp. 59-78). Chiangmai: Silkworm Books.

Youmans, G. (2015). Elsa Gidlow's garden: Plants, archives, and queer history, In A.L. Stone & J. Cantrell (Eds.), *Out of the Closet, Into the Archives: Researching Sexual Histories*. (pp. 99-124). Albany: State University of New York.

Ref. code: 25635924030041NCT

Zikratyy, Y. (2015). Interviewing hustlers: Cross-class relations, sexual self-documentation, and the erotics of queer archives, In Stone, A. L. & Cantrell, J. (Eds.) , *Out of the Closet, Into the Archives: Researching Sexual Histories* (pp. 25-50). Albany: State University of New York.

Journal Articles

Adams, T. E., & Jones, S. H. (2011). Telling stories: Reflexivity, queer theory, and autoethnography. *Cultural Studies Critical Methodologies*, *11*(2), 108-116.

Aizura, A. et al. (2014). Introduction. *TSQ: Transgender Studies Quarterly*, 1(3), 308–319. DOI: https://doi.org/10.1215/23289252-2685606

Alegría, C. A. (2018). Supporting families of transgender children/youth: Parents speak on their experiences, identity, and views. *International Journal of Transgenderism*, *19*(2), 132-143.

Armstrong, E. A., & Crage, S. M. (2006). Movements and memory: The making of the stonewall Myth. *American Sociological Review*, *71*(5), 724-751.

Arondekar, A., et al. (2015). Queering archives: A roundtable discussion. *Radical History Review, 2015*(122), 211-231.

Beemyn, G. (2013). A presence in the past: A transgender historiography. *Journal of Women's History*, *25*(4), 113-121.

Bettcher, T. & Garry, A. (2009). Introduction. *Hypatia*, *24*(3),1-10.

Bischoff, A. (2012). Passing the test: The transgender body and identity. *Washington University International Review*, *1*, 108-124.

Brummelhuis, H. T. (1999). Transformations of transgender: The case of the thai kathoey. Journal of Gay & Lesbian Social Services, *9*(2-3), 121-139.

Capetillo-Ventura, N. C., Jalil-Pérez, S. I., & Motilla-Negrete, K. (2015). Gender dysphoria: An overview. *Medicina Universitaria*, 17(66), 53-58. DOI: https://doi.org/10.1016/j.rmu.2014.06.001

Chokrungvaranont, P., Selvaggi, G., Jindarak, S., Angspatt, A., Pungrasmi, P., Suwajo, P., & Tiewtranon, P. (2014). The development of sex reassignment surgery in Thailand: A social perspective. *The Scientific World Journal*, *2014*(1), 1-5, https://doi.org/10.1155/2014/182981

Currah, P. & Moore, L. J. (2009). We won't know who you are: Contesting

sex designations in New York city birth certificates. *Hypatia, 24*(3), 113-135.

DeLamater, J. D., & Hyde, J. S. (1998). Essentialism vs. social constructionism in the study of human Sexuality. *The Journal of Sex Research, 35*(1), 10-18.

Dragowski, E. A., & Scharrón-del Río, M. R. (2014). The importance of challenging hegemonic masculinity in preventing school violence. *School Psychology Forum,8*(1), 1-18.

Draz, M. (2017). Born this way? time and the coloniality of gender. *The Journal of Speculative Philosophy, 31*(3), 372-384.

Buripakdi, A. (2013). Autoethnography: Introductory conceptual framework. *Journal of Liberal Arts Prince of Songkla University Hat Yai, 5*(1), 63-75.

Capous-Desyllas, M. & Barron, C. (2017). Identifying and navigating social and institutional challenges of transgender children and families. *Child and Adolescent Social Work Journal, 34*(6), 527-542.

Cifor, M. & Wood, S. (2017). Critical feminism in the archives. *Library and Information Studies, 1*(2), *1-27.*

Connell, R. W. & Messerschmidt, J.W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & society, 19*(6), 829-859.

Connell, R. W. (1989). Cool guys, swots and wimps: The interplay of masculinity and *education*. *Oxford Review of Education, 15*(3), 291-203.

Danbolt, M. (2010). We're here! we're queer? activist archives and archival activism. *Lambda Nordica, 3*(4), 90-118.

De Block, A., & Adriaens, P. R. (2013). Pathologizing sexual deviance: A history. *Journal of Sex Research*, *50*(3-4), 276-298.

Ellis, C., Adams, T. E. & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An overview. *Forum: Qualitative Social Research*, *12*(10), 1-18.

Luecke, J. C. (2011). Working with transgender children and their Classmates in pre-adolescence: Just be supportive. *Journal of LGBT Youth, 8*(2), 116-156.

Jackson, P. A. (2000). An explosion of Thai identities: Global queering and re-imagining queer theory. *Culture, Health & Sexuality*, *2*(4), 405-424.

Jackson, P. A. (2009). Global queering and global queer theory: Thai [trans] genders and [homo] sexualities in world history. *Autrepart*, *49*(1), 15-30.

Juhasz, A. (2006). Video remains: nostalgia, technology, and queer archive

Ref. code: 25635924030041NCT

Activism. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies, 12*(2), 319-328.

Juhasz, A. & Ming-Yuen S. M. (2010). Moving pictures: AIDS on film and video. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies, 16*(3), 429-429.

Käng, D. B. C. (2012). Kathoey “in trend”: Emergent genderscapes, national anxieties and the re-Signification of male-bodied effeminacy in Thailand. *Asian Studies Review*, *36*(4), 475-494.

Kennedy, N. & Mark, H. (2010). Transgender children: More than a theoretical challenge. *Graduate Journal of Social Science,* 7(2), 25-43.

Kennedy, H. C. (1981). The “third sex” theory of Karl Heinrich Ulrichs. *Journal of Homosexuality*, *6*(1-2), 103-111.

Keller, S. E. (1999). Crisis of authority: Medical rhetoric and transsexual identity. *Yale Journal of Law & Feminism, 11*(1), 50-74.

Kroløkke, C., & Sørenson, A. S. (2006). Three waves of feminism: From suffragettes to grrls. In Kroløkke, C., & Sørenson, A. S. (Eds.), Gender Communication Theories & Analyses: From Silence to Performance (pp.1-25). Thousand oaks: SAGE Publications, Inc.

Love, H. (2014). Queer. *TSQ: Transgender Studies Quarterly*, 1(1-2), 172–176. DOI: https://doi.org/10.1215/23289252-2399938

Manoff, M. (2004). Theories of the archive from across the disciplines. *Portal: Libraries and the Academy, 4*(1), 9-25.

Marshall, D., Murphy, K. P. & Tortorici, Z. (2014). Queering archives: Historical unravelings. *Radical History Review, 14*(3), 1-11.

Mason, K. M., & Zanish-Belcher, T. (2007). Raising the archival consciousness: How women's archives challenge traditional approaches to collecting and use, or, what's in a Name? . *Library Trends, 56*(2), 344-359.

Meyerowitz, J. (1998). Sex change and the popular press: Historical notes on transsexuality in the United States, 1930–1955. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*. *4*(2), 159-187.

Meyerowitz, J. (2006). Transforming sex: Christine Jorgensen in the postwar US. *OAH Magazine of History*, 20(2), 16-20.

Monro, S. & Warren, L. (2004). Transgendering citizenship. *Sexualities, 7*(3), 345-362.

Morris, R. C. (1994). Three sexes and four Sexualities: Redressing the discourses on gender and sexuality in contemporary Thailand. *Positions: East Asia Cultures*

Critique, 2(1), 15-43.

Nedobity, W. (2020). Chevalier d'Eon – a case of gender mobbing in the 18th century. *SSRN Electronic Journal*, 1-6. DOI: 10.2139/ssrn.3566914

Rawson, K.J. (2014). Archive. *TSQ: Transgender Studies Quarterly*, 1(1-2), 24-26. https://doi.org/10.1215/23289252-2399488

Reis, E. (2004). Teaching transgender history, identity, and politics. *Radical History Review*, 88(1), 166-177.

Robinson, M. (2019). Two-Spirit identity in a time of gender fluidity. *Journal of Homosexuality*, 67(12), 1-16. DOI: 10.1080/00918369.2019.1613853

Rohy, V. (2010). In the queer archive: Fun home. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, *16*(3), 341-361.

Sinnott, M. (2000). The Semiotics of Transgendered Sexual Identity in the Thai Print Media: Imagery and Discourse of the Sexual Other. Culture Health & Sexuality, *2*(4), 425-440.

Stryker, S. (2009). We who are sexy: Christine Jorgensen's transsexual whiteness in the postcolonial Philippines. *Social Semiotics*, 19(1), 79-91.

Stryker, S & Currah, P. (2014). Introduction. TSQ: Transgender Studies Quarterly, 1 (1-2), 1-18. DOI: https://doi.org/10.1215/23289252-2398540

Sutton, K. (2012). " We too deserve a place in the sun": The politics of transvestite identity in Weimar Germany. *German Studies Review*, 35(2), 335-354.

Wall, S. (2006). An autoethnography on learning about autoethnography. *International Journal of Qualitative Methods, 5*(2), 146-160.

Watts, G. (2018). Queer lives in archives: Intelligibility and forms of memory. *disClosure: A Journal of Social Theory. 27*(18), 103-111.

Williams, C. (2014). Transgender. *TSQ: Transgender Studies Quarterly*, 1(1-2), 232-234. DOI: 10.1215/23289252-2400136

Williams, C. (2016). Radical inclusion: Recounting the trans inclusive history of radical feminism. *TSQ: Transgender Studies Quarterly*, 3(1-2), 254-258. DOI: https://doi.org/10.1215/23289252-3334463

Thesis

Lee, J. A. (2015). *A Queer/ed Archival Methodology: Theorizing Practice Through Radical Interrogations of the Archival Body* (Doctoral dissertation). University of Arizona, Faculty of the School of Information Resources & Library Science.

Websites

Anonymous. (n.d.). *WHO/Europe brief – transgender health in the context of ICD-11*. Retrieved from https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/gender/gender-definitions/whoeurope-brief-transgender-health-in-the-context-of-icd-11

Kennedy, H. (2004). *Ulrichs, Karl Heinrich (1825-1895)*. Retrieved from http://www.glbtqarchive.com/ssh/ulrichs_kh_S.pdf

Sopelsa, B. (2019). *#Pride50: Christine Jorgensen — World's first trans celebrity.* Retrieved from https://www.nbcnews.com/feature/nbc-out/pride50-christine-jorgensen-world-s-first-trans-celebrity-n1006131

Williams, C. (2014). *Terf Hate and Sandy Stone.* Retrieved from https://www.transadvocate.com/terf-violence-and-sandy-stone_n_14360.htm

Book Electronic

WPATH. (2011). Standards of Care for the Health of Transsexual, Transgender, and Gender Nonconforming People. World Professional Association for Transgender Health. https://www.wpath.org/media/cms/Documents/SOC%20v7/Standards%20of%20Care%20V7%20-%202011%20WPATH.pdf?_t=1605186324

Beemyn, G. (2014). The Transgender History in the United States. https://www.umass.edu/stonewall/sites/default/files/Infoforandabout/transpeople/genny_beemyn_transgender_history_in_the_united_states.pdf

ภาคผนวก

Ref. code: 25635924030041NCT

ภาคผนวก ก.
หอจดหมายเหตุเพศหลากหลาย

ชุมชนคนหลากหลายทางเพศในโลกตะวันตก ได้ริเริ่มก่อตั้งหอจดหมายเหตุรากหญ้า (Grassroot Archives) ขึ้นมาในช่วงทศวรรษที่1940 เพื่อโต้ตอบการถูกลบเลือนออกไปจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (Rawson, 2012, p.238) ต่อมาในภายหลังทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นมา การออกมามีบทบาทในการเรียกร้องทางสังคมเพื่อการมีชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงการเรียกร้องการแก้ไขกฎหมายหรือการต่อสู้กับการเลือกปฏิบัติที่มีอยู่ในสังคมมาอย่างยาวนาน ด้วยอิทธิพลของกฎหมายเซ็นเซอร์และกฎหมายการกระทำอนาจารที่เคยมีทำให้องค์กรเคลื่อนไหวของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศต้องทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างสื่อสิ่งพิมพ์จำนวนมากที่ช่วยให้ความรู้ เช่น การเลือกปฏิบัติต่อการเช่าบ้าน การคุกคามในที่ทำงาน ข้อมูลทางการแพทย์และทางกฎหมาย รวมถึงการเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร (Cifor & Wood, 2017, p.15)ทำให้องค์กรเหล่านี้กลายเป็นผู้สร้างและผู้จัดเก็บจดหมายเหตุไปโดยปริยายอีกทั้งพื้นที่ทางวิชาการก็มีการขยายขอบเขตการศึกษาในด้านต่าง ๆ

ภายหลังภาครัฐได้เข้ามามีส่วนสนับสนุนการจัดเก็บจดหมายเหตุของเพศหลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยบางแห่งในอเมริกาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเก็บวัสดุสิ่งของและจัดการหอจดหมายเหตุของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ เช่น มหาวิทยาลัยแอริโซน่า (the University of Arizona) มหาวิทยาลัยวอชิงตัน ในเมืองเซ็นหลุยส์ (Washington university in St.Louis) หรือที่เห็นได้ชัดเจน คือ หอจดหมายเหตุวัน (One Archives) ดังภาพที่ปรากฏด้านล่าง ได้ริเริ่มมาจากการเป็นสำนักพิมพ์นิตยสาร LGBT ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1952 ตั้งอยู่ในลอสแอนเจลิส (Los Angeles) และในเวลาต่อมาเนื่องด้วยการลดลงของความนิยมสิ่งพิมพ์ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 สำนักพิมพ์นิตยสารวันได้กลายมาเป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษา มีวิชาที่เปิดสอน เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวรรณกรรมของเกย์ จนในช่วงปลายทศวรรษที่1990 ภายหลังการเสียชีวิตของผู้บุกเบิก ดอร์เลกก์ (Dorr Legg) มหาวิทยาลัยเซ้าเทิร์นแคลิฟอร์เนีย (University of Southern California) ก็ได้เข้ามามีบทบาทในการรับช่วงจัดการ และกลายเป็นหน่วยงานหนึ่งของมหาวิทยาลัยเซ้าเทิร์นแคลิฟอร์เนียนับแต่นั้นมา

Ref. code: 25635924030041NCT

นอกจากนี้ยังมีหอจดหมายเหตุอีกแห่งหนึ่งที่เป็นหมุดหมายสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาในสาขาวิชาคนข้ามเพศสถานะศึกษา ทั้งยังเป็นแหล่งจัดเก็บประวัติศาสตร์ของคนข้ามเพศสถานะ นั่นก็คือ หอจดหมายเหตุคนข้ามเพศสถานะ (Transgender Archives) ตั้งอยู่ที่ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยวิกตอเรีย (University of Victoria) ในประเทศแคนาดา จากบทความ “Putting Trans* History on the shelves: Transgender archives at the University of Victoria Canada” โดย แอรอน เอช. เดเวอร์ (Aaron H. Devor) และ ลาร่า วิลสัน (Lara Wilson) (2015) ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวคิดริเริ่มการก่อตั้งหอจดหมายเหตุคนข้ามเพศสถานะ ซึ่งมีจุดตั้งต้นมาจากการที่เสียงของทรานส์นั้นมักถูกหลงลืมมากที่สุดในบรรดากลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ด้วย

ความที่การเป็นเกย์หรือการเป็น เลสเบี้ยนมักจะถูกมองว่าไม่ซับซ้อนเท่ากับคนข้ามเพศสถานะหรือเควียร์ และถึงแม้ว่าในประเทศอื่น ๆ อย่าง อเมริกา อังกฤษ จะมีหอจดหมายเหตุของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ (หรือมีการอ้างอิงว่าเป็นหอจดหมายเหตุที่เกี่ยวข้องกับคนหลากหลายทางเพศ หรือ LGBT ก็ตาม) แต่กระนั้นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคนข้ามเพศสถานะยังคงมีน้อยและมักจะถูกละเลยไป ทำให้ปัจจุบันหอจดหมายเหตุคนข้ามเพศสถานะ (Transgender Archives) ดังภาพที่ปรากฏด้านล่างนี้ เป็นพื้นที่สำคัญในการจัดเก็บจดหมายเหตุของคนข้ามเพศสถานะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือหายาก บทความ บันทึกภาพและเสียงไปจนถึงเอกสารส่วนบุคคลของนักเคลื่อนไหว นักวิจัย และสิ่งบันทึกต่าง ๆ จากองค์กรที่ทำงานด้านนี้ วัตถุบางชนิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมีอายุมากกว่า 100 ปี ส่วนสิ่งของที่ถูกบันทึกจากนักเคลื่อนไหวบางชิ้นมีอายุมากกว่า 50 ปี

ขณะที่อีกส่วนหนึ่ง คือ หอจดหมายเหตุที่มิได้อยู่ภายใต้การร่วมมือกับภาครัฐหรือสถาบันทางการศึกษาหากแต่เกิดขึ้นจากความเข็มแข็งและความตระหนักรู้ในประวัติศาสตร์ของชุมชนLGBT หอจดหมายเหตุนอกขนบแห่งแรกที่ฉันอยากชวนไปรู้จัก คือ หอจดหมายเหตุเลสเบียนเฮอร์สตอรี่ (Lesbian Herstory Archives) หอจดหมายเหตุแห่งนี้ตั้งอยู่ในตึกแถวย่านบรูคลิน ในมหานครนิวยอร์ก พื้นที่แห่งนี้ทำหน้าที่จัดเก็บสิ่งของและวัตถุทางประวัติศาสตร์ของเลสเบี้ยน

จากบทความที่มีชื่อเรื่องว่า “Making a Place for Lesbian life at the Lesbian Herstory archives” ของ อกาธา เบียนซ์ (Agatha Beins) (2015) ได้ช่วยทำให้เห็นถึงภาพความแตกต่างระหว่างหอจดหมายเหตุกระแสหลักแบบที่เรารู้จักกับหอจดหมายเหตุเลสเบียนเฮอร์สตอรี่ ที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงตั้งแต่นโยบายการคัดสรรจดหมายเหตุ วัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง วิธีการดำเนินงาน ไปจนถึงบรรยากาศภายในหอจดหมายเหตุ และอีกความน่าสนใจหนึ่งของสถานที่แห่งนี้ ก็คือ การที่หอจดหมายเหตุจัดการโดยระบบอาสาสมัคร

หอจดหมายเหตุเลสเบียนเฮอร์สตอรี่เป็นพื้นที่เปิดรับแก่ทุกคนที่แสวงหาความรู้ โดยไม่ได้ให้อภิสิทธิ์เพียงแค่นักวิจัย หรือไม่ได้ถูกจำกัดพื้นที่ให้กับเพียงกลุ่มคนหลากหลายทางเพศแต่เท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นคนธรรมดา เลสเบี้ยน ผู้ชาย ผู้หญิง เกย์ หรือทรานส์ ที่นี่พร้อมให้บริการทุกคนอย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศภายในหอจดหมายเหตุที่ให้ความรู้สึกเหมือน [กำลังทำงาน] อยู่ที่บ้านหรืออยู่ในชุมชน การทำเช่นนี้ก็เพื่อก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้มาใช้งาน รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ เบียนซ์เล่าว่าในขณะที่ทำงานอยู่ในหอจดหมายเหตุแห่งนี้ ระหว่างนั่งทำงานนั้น วัสดุจดหมายเหตุ แก้วกาแฟ และโดนัทสามารถตั้งวางอยู่ด้วยกันได้ (Beins, 2015, p.37) นั้นแปลว่าสามารถนำเอาหารเข้ามาทานระหว่างนั่งทำงาน โดยในระหว่างนั้นจะลุกขึ้นไปทักทายอคนอื่น ๆ ที่เข้ามาใช้งานหรือจะเปิดบทสนทนาพูดคุยกับบรรดาเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครก็สามารถทำได้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในหอจดหมายเหตุหรือหอสมุดทั่ว ๆ ไป เบียนซ์ ยังได้ตั้งข้อสังเกตว่า “สิ่งที่แยกความแตกต่างระหว่างหอจดหมายเหตุทั่วไปกับหอจดหมายเหตุเลสเบี้ยนแห่งนี้ คือ เส้นแบ่งอันคลุมเครือระหว่างกิจกรรมอันพึงปฏิบัติในหอจดหมายเหตุกระแสหลักกับกิจกรรมที่ไม่นับว่าเกี่ยวข้องกับการทำงานในหอจดหมายเหตุ” (Beins, 2015, p.38) กิจกรรมเหล่านี้จึงดูแตกต่างไปจากขนบของหอจดหมายเหตุทั่วไปที่ต้องเน้นความเงียบสงบและความเป็นระบบระเบียบ ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะของหอจดหมายเหตุแห่งนี้นอกจากส่งเสริมให้ผู้คนได้เรียนรู้แล้วยังช่วยสร้างชุมชนขึ้นมาอีกด้วย

ส่วนจดหมายเหตุที่อยู่ในหอจดหมายเหตุเลสเบียนเฮอร์สตอรี่เป็นวัตถุที่มีรูปร่างสารพัด ที่จัดเก็บเรื่องราวและประสบการณ์ของเลสเบี้ยนที่มาจากความรู้ในชีวิตประจำวัน ส่วนการพิจารณาเพื่อจัดเก็บตัววัตถุต่าง ๆ นั้น ก็มิได้เป็นไปเหมือนกับจดหมายเหตุบนกระแสหลักที่ต้องประเมินจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตัวอย่างเช่น การที่จะไม่ฏิเสธการบริจาควัสดุต่าง ๆ

Ref. code: 25635924030041NCT

ที่เลสเบี้ยนคนหนึ่งพิจารณาแล้วว่า วัสดุชิ้นนี้มีความหมายต่อชีวิตของพวกเธอและเป็นแรงบรรดาลใจให้เลสเบี้ยนคนอื่น ๆ จัดเก็บและบริจาคสิ่งของที่เกี่ยวของกับเรื่องราวในชีวิตประวันเหล่านี้ (Cvetkovich, 2003, p.243) นับเป็นการท้าทายวิธีปฏิบัติในการประเมินคุณค่าจดหมายเหตุโดยปฏิเสธการมีอภิสิทธิ์ในการเก็บรักษาตามวิธีของหอจดหมายเหตุกระแสหลัก

เมื่อข้ามไปยังฝั่งยุโรปมีหอจดหมายเหตุแห่งหนึ่งที่ฉันคิดว่าพลาดไม่ได้ นั้นก็คือ สมาคมแม็กนัสเฮริส์ชเฟลด์ หรือ The Magnus Hirschfeld Society สมาคมแห่งนี้ตั้งอยู่ที่เมืองเบอร์ลิน ในประเทศเยอรมนี ก่อตั้งขึ้นในปี 1982 โดยจดหมายเหตุที่ถูกเก็บรวบรวมไว้ในสมาคมแห่งนี้ได้มาจากนักประวัติศาสตร์ที่ได้ออกไปตามเก็บมาภายหลังจากที่สถาบันเพศศาสตร์ถูกทำลายลงโดยกองทัพนาซี จดหมายเหตุที่ถูกจัดเก็บโดยสมาคมแห่งนี้จึงมีเรื่องราววิวัฒนาการทางการแพทย์ที่เกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 อันเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญแห่งหนึ่งในการศึกษาประวัติศาสตร์เพศ

นอกจากหอจดหมายเหตุที่เกิดจากการร่วมมือร่วมใจกันของชุมชนLGBT ยังมีหอจดหมายเหตุที่จัดทำโดยประชาชนทั่วไป อย่าง หอจดหมายเหตุเกย์และเลสเบี้ยนแห่งรัฐบริติชโคลัมเบีย (B.C. Gay and Lesbian Archives) ตั้งอยู่ในเมืองแวนคูเวอร์ ความโดดเด่นอย่างยิ่งของหอจดหมายเหตุที่เปิดทำการมาตั้งแต่ปี 1976 คือ เป็นหอจดหมายเหตุที่ถูกสร้างขึ้นมาจากพลังของคนธรรมดาเพียงคนเดียว คือ รอน ดัทตัน (Ron Dutton)ชายผู้หลงใหลในประวัติศาสตร์ของคนรักเพศเดียวกัน ที่ เขาจะใช้พื้นที่ในอพาร์ทเมนต์หลังเล็ก ๆ ที่เป็นบ้านของตนเองจัดเก็บและเปิดทำการเป็นหอจดหมายเหตุให้คนได้เข้ามาศึกษาและเยี่ยมชม น่าเสียที่ปัจจุบันหอจดหมายเหตุแห่งนี้ได้ปิดตัวลงไปแล้วในปี 2018 ภายหลังจากที่เปิดทำการมานานกว่า 42 ปี เอกสารจดหมายเหตุทั้งหมดได้ส่งต่อบริจาคให้กับหอจดหมายเหตุแวนคูเวอร์ บ้านที่กลายเป็นหอจดหมายเหตุแห่งนี้จึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในความทรงจำของนักวิจัยและผู้คนที่เคยเข้ามาเยี่ยมชม

ในปัจจุบันมีหอจดหมายเหตุLGBTอีกหลายแห่งที่รอการมาเยือนของนักวิจัยหรือคนที่ใคร่รู้ในประวัติศาสตร์ เช่น สมาคมประวัติศาสตร์จีแอลบีที (GLBT Historical Society) ที่เป็นทั้งพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุตั้งอยู่บนถนนคาสโทรในเมืองซานฟรานซิสโก และถ้าออกจากเมืองซานฟรานซิสโกไปทางตะวันออก โดยใช้เวลาราว ๆ หนึ่งชั่วโมงจะพบกับเมืองที่มีชื่อว่า วาเลโค (Valejo) ที่นั้นมีบ้านหลังเล็ก ๆ อีกหลังหนึ่งที่เป็นที่ตั้งของหอจดหมายเหตุหลุยส์ ลอว์เรนซ์ (Louise Lawrence Archives) หรือถ้าหากข้ามไปยังทวีปแอฟริกาใต้ที่นั้นก็จะมีหอจดหมายเหตุแห่งหนึ่งที่น่าสนใจไม่แพ้ที่อื่น ๆ หอจดหมายเหตุกาล่า (Gala Archives)

การเกิดขึ้นของหอจดหมายเหตุของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศเป็นการให้คุณค่าและความสำคัญกับการดำรงอยู่ของพวกเขาและเธอเหล่านั้น ดังที่ ซเวทโควิช กล่าวว่า “หอจดหมายเหตุเกย์หรือเลสเบี้ยนเป็นที่ที่เผยให้เห็นถึงประวัติศาสตร์บาดแผลที่มาพร้อมกับเพศวิถี . . . อันเป็นสถานที่ ๆ พวกเขารับเอาความรู้ที่มาจากประสบการณ์และความทรงจำมาจัดเก็บไว้

Ref. code: 25635924030041NCT

แม้ว่าจะเป็นชุดความรู้ที่ถูกมองข้ามจากหอจดหมายเหตุกระแสหลัก” (Cvetkovich, 2003, p. 241) ในขณะเดียวกันการก่อร่างสร้างพื้นที่ทางความรู้ประวัติศาสตร์ในชุมชนคนหลากหลายทางเพศก็ยังเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้การเคลื่อนไหวทางการเมืองและการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่คนในสังคม ดังที่ เดเวอร์ และ วิลสัน กล่าวว่า “เรามีความหวังที่จะเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และสิทธิมนุษยชนเข้าด้วยกัน เพื่อนำมาซึ่งการสร้างความตระหนักรู้และสร้างความเข้าใจต่อกลุ่มคนข้ามเพศสถานะให้แก่คนในสังคม” (Devor & Wilson, 2015, p. 255)

ดังนั้นการเกิดขึ้นของหอจดหมายเหตุเพศหลากหลายจึงช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตย สิทธิความเท่าเทียมของพลเมือง รวมถึงการตระหนักในสิทธิมนุษยชน โดยการเข้าไปมีบทบาทในหน้าประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติ และยังก่อให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับสถาบันของรัฐที่เล็งเห็นคุณค่าในประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ การสนับสนุนจากภาครัฐและผู้คนในสังคมนั้นมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งช่วยที่จะก่อให้เกิดหอจดหมายเหตุเฉพาะกลุ่ม

Ref. code: 25635924030041NCT

ภาคผนวก ข.
พัฒนาการด้านจดหมายเหตุจาก สตรีนิยม ถึง เควียร์ ในประเทศไทย

การขับเคลื่อนทางองค์ความรู้ด้านจดหมายเหตุ จากมุมมองสตรีนิยม และกลุ่มความหลากหลายทางเพศในไทย พบได้จากทั้งการเคลื่อนไหวทางภูมิปัญญาและการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่จัดทำโดยนักวิจัยไทย เครือข่ายองค์กรที่ทำงานเพื่อช่วยเหลือสตรีและกลุ่มการเคลื่อนไหวของคนหลากหลายทางเพศ ซึ่งมีทั้งในรูปแบบ การศึกษาวิจัย การริเริ่มจัดเก็บวัสดุต่าง ๆ การก่อตั้งหอจดหมายเหตุ การจัดนิทรรศการ หรือการจัดแสดงข้าวของที่มาพร้อมกับเรื่องราว

จากจุดเริ่มต้นของฉันภายในห้องเรียนเล็ก ๆ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีการเรียนการสอนแนวทางการวิจัยในแนวสตรีนิยม โดย อาจารย์ สินิทธ์ สิทธิรักษ์ ได้ทำให้ฉันรู้จักแนวคิดเรื่องจดหมายเหตุของผู้หญิงและทำให้ฉันได้กลับไปค้นหาจดหมายเหตุของตนเอง สินิทธ์ นอกจากจะเป็นผู้วางรากฐานสตรีศึกษาให้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสังคมไทย ยังนับว่าเป็นผู้บุกเบิกเปิดโลกใบใหม่ทางด้านจดหมายเหตุศึกษาในแนวสตรีนิยมในประเทศไทย โดยมุ่งสร้างองค์ความรู้ในประเด็นจดหมายเหตุกับผู้หญิง จะเห็นได้จากงานวิทยานิพนธ์ของเธอเรื่อง “เส้นทางสู่การเขียนและการต่อสู้ เพื่อสิทธิในที่ทำกินของหญิงรากหญ้า: ศึกษาผ่านเอกสารจดหมายเหตุ และอัตชีวประวัติ (2480 - 2487) ในมุมมองสตรีนิยมสายหลังอาณานิคม” ซึ่งได้รับรางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่นในระดับปริญญาเอก ประจำปี พ.ศ. 2560 จากสภาวิจัยแห่งชาติ และต่อมาในปี พ.ศ. 2560 ได้ตีพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือชื่อ *“My ‘W/ri[gh]t/E’ and My Land”: A Postcolonial Feminist Study on Grassroots’ Archives and Autobiography (1937-2004)* วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รวบรวมจดหมายเหตุของพรเพชร เหมือนศรี หญิงชาวนาชาวจังหวัดนครสวรรค์ผู้ต่อสู้เพื่อสิทธิในที่ดินทำกินมานานกว่าครึ่งชีวิต ในหลากหลายรูปแบบ อาทิ สมุดไดอารี่ จดหมายร้องเรียน สมุดบัญชีลูกค้า และ สมุดเรียนตัดเสื้อ มาวิเคราะห์และอ่านผ่านแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เช่น การอ่านการเปลี่ยนผ่าน (reading becoming) การอ่านความเงียบ (reading ‘silence’) และการอ่านการฟัง (reading listening) นอกจากนั้นแล้วสินิทธ์ยังได้เผยแพร่องค์ความรู้เรื่องจดหมายเหตุของผู้หญิงผ่าน *วารสารสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา* (2558) และ*จุลสารหอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์* หัวข้อ ผู้หญิง ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยและจดหมายเหตุศึกษา ฉบับที่ 21 มิถุนายน 2560 - พฤษภาคม 2561

นอกจากนี้แล้ว เนื่องในวันยุติความรุนแรงสากล 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ได้ริเริ่ม จัดนิทรรศการจดหมายเหตุของผู้หญิงที่ประสบความรุนแรง เพื่อสื่อสารกับสังคมจาก ‘เสียง’ และชุดความรู้จากเจ้าของเรื่องผ่านข้าวของที่บอกเล่าเรื่องราวของการถูกทำร้าย ทุบตี ล่วงละเมิด ไม่ว่าจะเป็น สนับมือ ชุดนอนที่มีคาบเลือดติด

Ref. code: 25635924030041NCT

อยู่ ถุงน่องที่ถูกฉีกขาด หรือตั๋วรถเมล์ที่กำค้างอยู่ในมือก่อนถูกลากเข้าข้างทาง ฯลฯ นำมาจัดตั้งแสดงในรูปนิทรรศการประกอบข้อเขียนเล็กๆที่เขียนด้วยลายมือของผู้ประสบเหตุ

ส่วนทางด้านจดหมายเหตุเควียร์ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ได้มีโครงการริเริ่มจัดเก็บ นิตยสาร สิ่งของ ภายใต้ชื่อว่า ศูนย์ข้อมูลความหลากหลายทางเพศแห่งประเทศไทย หรือ Thai Queer Resource Center (TQRC) ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 มีการร่วมมือกันระหว่างองค์กรเกย์และเลสเบียนในประเทศไทยเพื่อสร้างศูนย์ข้อมูลความหลากหลายทางเพศในกรุงเทพ องค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ ประกอบด้วย สมาคมฟ้าสีรุ้ง กลุ่มบางกอกเรนโบว์ กลุ่มสวิง กลุ่มอัญจารี กลุ่มสะพาน ไซเบอร์ฟิชมีเดีย และ MPlus+ และในปี พ.ศ.2551 ได้มีการจัดสัมมนา ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้อมูลความหลากหลายทางเพศ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดของผู้ผลิตและผู้บริโภคสื่อของเกย์และกะเทยในสังคมไทย จุดมุ่งหมายสำคัญในการจัดเก็บสื่อนิตยสารและสิ่งของต่าง ๆ เหล่านี้ ดำเนินไปตามที่ แจ็คสันตั้งข้อสังเกตว่า

> ส่วนมากนักวิชาการไทยไม่ค่อยมองว่าสื่อของเกย์เป็นข้อมูลของเกย์ทางประวัติศาสตร์ และดังนั้น สื่อของคนกลุ่มนี้จะไม่ถูกเก็บไว้ในห้องสมุด ไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทยหรือประเทศอื่น ๆ ข้อมูลที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของคนเหล่านี้จึงขาดแคลนสำหรับนักวิจัยที่กำลังสนใจค้นคว้าศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย (แจ็คสัน, 2552, น.7)

ขณะนี้ จดหมายเหตุของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศถูกรักษาเอาไว้ที่ ศูนย์การเรียนรู้สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นทั้งศูนย์จัดกิจกรรม ทำงานประชุมวางแผน และเป็นที่จัดเก็บนิตยสารและข้อมูลขององค์กรด้วย ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าว ตั้งอยู่ที่ ซอยลาดพร้าว 128/3 หรือสามารถเข้าชมจดหมายเหตุบางส่วนได้บนเว็บไซต์ ที่ thairainbowarchive.anu.edu.au

Ref. code: 25635924030041NCT

ในปี พ.ศ.2561 มีการจัดแสดงนิทรรศการที่มีชื่อว่า *ชายหญิง สิ่งสมมติ* ที่อาจนับได้ว่าเป็นทั้งการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเคลื่อนไหวทางภูมิปัญญาความรู้ประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศในประเทศไทยผ่านสิ่งที่ถูกเรียกว่า “วัตถุ” ที่ไม่ใช่เป็นเพียงแค่วัตถุ หากเป็นสิ่งของหลากหลายรูปแบบ เช่น ลิปสติก แผงยาคุม ผ้ารัดหน้าอก เทปเพลงของปุ๊ อัญชลี ไปจนถึงแท่งโมล์ ฯลฯ ได้ถูกนำมาจัดแสดงพร้อมคำอธิบายสั้น ๆ ที่บอกเล่าประวัติศาสตร์ของสิ่งของ จาก ‘เสียง’ของเจ้าของวัตถุ สิ่งของที่นำมาตั้งแสดงจึงมีทั้งเรื่องราวตัวตน และความรู้สึกที่ซ่อนอยู่

Ref. code: 25635924030041NCT

ภาคผนวก ค.

คู่มือเมื่อพี่ทหารต้องปฏิบัติงานกับน้องกะเทย โดยเครือข่ายเพื่อนกะไทยไทย

ที่มาของภาพ https://prachatai.com/journal/2016/02/64194

ภาคผนวก ง.
คู่มือเกณฑ์ทหารฉบับกะเทย

ที่มาของภาพ https://www.posttoday.com/politic/report/424568

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายชนาธิป สุวรรณานนท์
วันเดือนปีเกิด	14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2536
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2558: ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา
ทุนการศึกษา (ถ้ามี)	ปีพ.ศ.2561: Canada-Asian Scholarship and Education Exchanges for Development (Seed Scholarship)

Ref. code: 25635924030041NCT